

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний
університет**

Л. І. Біловус

**УКРАЇНОМОВНА ПЕРІОДИКА
У НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОМУ
ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США
(1991–2017 РР.)**

Монографія

Тернопіль
ТНЕУ
2017

УДК 070=161.2(73)

Б 61

Рецензенти:

Москалюк Микола Миколайович – д. іст. н., професор кафедри історії України Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

Пасічник Михайло Степанович – д. іст. н., професор, завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної та книжкової справи Української академії друкарства

Передерій Ірина Григоріївна – д. іст. н., доцент, завідувач кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка

Науковий редактор:

Гомотюк О. Є., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету

Рекомендовано до друку Вченою радою Тернопільського національного економічного університету (протокол № 3 від 15 грудня 2017 року)

УДК 070=161.2(73)

Б 61 Україномовна періодика у національно-культурному житті української діаспори США (1991-2017 рр.) / Л. І. Біловус. – Тернопіль, 2017. – 608 с.

ISBN 978-966-654-498-1

У пропонованій монографії зосереджено увагу на надзвичайно розгалуженій мережі різнопрофільної україномовної періодики США, що є не тільки своєрідним виразником і презентатором українства за океаном, а й умовою становлення національної спільноти, самоствердження українців. Досліджувані матеріали підкреслюють важливі проблеми українців як етнічної групи на американському континенті, зв'язки з історичною батьківщиною та українцями в інших країнах, власне, дають надзвичайно цінний матеріал щодо історії української еміграції, її національно-культурного життя. Узагальнений досвід щодо збереження своєї національної ідентичності українською діаспорою в полікультурному та іншомовному середовищі США, презентований через її україномовну періодику, вважаємо, може стати важливим та корисним і для самої України, зокрема для формування світогляду прийдешнього покоління.

ISBN 978-966-654-498-1

© Л. І. Біловус, 2017

© ТНЕУ, 2017

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АСС – Американська торгово-промислова палата
ГПУМ – Гуртки плекання української мови
ЕУД – Енциклопедія української діаспори
ЗУАДК – Злучений український американський допомоговий комітет
ЗУНР – Західно-Українська Народна Республіка
ККДУ – Координаційний комітет допомоги Україні
МУШ – Міжнародна українська школа
НаУКМА – Національний університет «Києво-Могилянська академія»
НБУ – Національний банк України
НТШ – Наукове товариство ім. Т. Шевченка
ОЖОЧСУ – Об'єднання жінок Оборони чотирьох свобод України
ООЧСУ – Організація оборони чотирьох свобод України
РНБО – Рада національної безпеки і оборони
СБУ – Служба безпеки України
СКВУ – Світовий конгрес вільних українців
СКУ – Світовий конгрес українців
СКУДО – Світова конференція українських державницьких організацій
СУА – Союз українок Америки
СУМ – Спілка української молоді
СФУЖО – Світова федерація українських жіночих організацій
ТСС – Товариство українців-католиків «Свята Софія»
ТУМ – Товариство української мови
ТУСМ – Товариство української студіюючої молоді ім. М. Михновського
УАКР – Українська американська координаційна рада
УВАН – Українська вільна академія наук

- УВК – Українське Вільне Козацтво ім. Івана Омеляновича-Павленка
УВКР – Українська всевітня координаційна рада
УГКЦ – Українська греко-католицька церква
УІА – Український інститут Америки
УІММ – Український інститут модерного мистецтва
УККА – Український конгресовий комітет Америки
УКУ – Український католицький університет
УКЦ – Українська католицька церква (часто використовується у США на позначення УГКЦ)
УМ – Український музей у Нью-Йорку
УМА – Український музей-архів у Клівленді
УМІА – Український музичний інститут Америки
УНІС – Українська національна інформаційна служба
УНМ – Український національний музей у Чикаго
УНР – Українська Народна Республіка
УНС – Український народний союз
УПЦ в США – Українська православна церква у США
УССПУ – Українська світова спілка професійних учителів

ЗМІСТ

Передмова	7
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження україномовної періодики української діаспори США	17
1.1. Історіографія проблеми	17
1.2. Джерельна база дослідження	49
1.3. Методологічні засади дослідження.....	66
Розділ 2. Ціннісні орієнтації української діаспори крізь призму україномовної періодики США 1991-2017 рр.	95
2.1. Збереження національно-духовних цінностей в умовах полікультурного середовища	95
2.2. Диференціювання культурної самопрезентації української діаспори США.....	117
2.3. Діяльність громадських, релігійних установ та об'єднань в україномовній періодиці української діаспори США	133
2.4. Важливість періодики у поширенні родинних цінностей	162
2.5. Релігійне життя українців на сторінках часописів	168
Розділ 3. Періодичні видання як засіб сприяння україномовній освіті	201
3.1. Проблеми українського шкільництва на шпальтах українських часописів	201
3.2. Роль періодики у популяризації української мови	210
3.3. Виховна місія українознавчих шкіл	242
3.4. Популяризація творчості Т. Шевченка	264
Розділ 4. Україномовна періодика США про проблеми українського державотворення та формування модерної національної ідентичності	281
4.1. Підтримка демократизації українського суспільства.....	281
4.2. Україномовні періодичні видання США в збереженні національної історичної пам'яті	311
4.3. Проблеми соціально-економічного співробітництва з Україною	353

4.4. Здобутки вищої освіти в Україні в періодиці української діаспори	369
4.5. Українська культура як засіб національної самоідентифікації	412
4.6. Презентація культурних здобутків материкової України як чинника національної ідентичності.....	443
Висновки	457
Додатки.....	465
Використана література	487

ПЕРЕДМОВА

Ми сьогодні живемо у світі, де поняття кордону є чисто символічним, де глобалізаційні процеси поступово стирають межі між автентичними рисами того чи іншого народу. Цей процес невідворотний в інформаційну епоху, однак цілком керований за умови усвідомлення та прийняття його позитивних і негативних рис. Цілком прийнятно відчувати себе сьогодні частиною цивілізованого світу у всій його культурній та мовній різноманітності, однак як ніколи гостро постає і проблема збереження себе, своєї національної приналежності через збереження національної ідентичності. «Для української нації постає надзвичайної складності завдання – прилучитися до глобалізованого «Ми» і зберегти відчуття власного «Я». А це вимагає не лише притаманних нашому менталітетові толерантності, налаштованості на сприйняття «Іншого» як «Свого». Не менш значних зусиль потребує розвиток (а може й створення) придушеного тоталітарною свідомістю відчуття власної неповторності, гідності, вміння сполучити прагнення до зближення з «іншим» зі здатністю бути в опозиції до нього» [258, с. 220]. Це особливо актуально для тих «етнокультурних анклавів» (І. Форостюк), які через ті чи інші причини проживають в іншомовному та інокультурному середовищі і повсякчас піддаються процесу асиміляції, намагаючись у нових умовах все ж зберегти свою національну ідентичність. Розуміння та вивчення феномену українства за кордоном, специфіки національно-культурного життя, його перспектив та здатності формувати українську ідентичність є актуальним з кількох причин: протягом тривалого часу ця тема вважалася «закритою» для досліджень; сучасний світ є надзвичайно різноманітний етнокультурно, а українці є активними учасниками «етнокультурних диверсифікаційних процесів» (О. Коротич); діаспора відігравала і продовжує відігравати важливу роль для культурного, наукового, освітнього, духовного життя України, створення її відповідного міжнародного іміджу; формування національної свідомості в умовах поліетнічних США дає чимало зразків для наслідування та уникнення «гострих» кутів у провадженні виразно національної політики України; крім того,

нова хвиля еміграції поповнює нашу діаспору, впливаючи на її склад, світогляд та розуміння реалій історичної батьківщини.

У контексті вивчення історії розвитку української діаспори у США сьогодні ніхто точно не може назвати кількість українців, які проживають за межами України, тим більше, що поняття «українець» до деяких має цілком дотичне відношення через втрату ними своєї національної приналежності. Президент Світового конгресу українців Аскольд Лозинський називає цифру 20 млн. [853, с. 35]. Через те, українська діаспора вважається однією з найчисельніших. Найбільш масовою була еміграція до Північної Америки, зокрема до США, де проживає майже 30% від усієї кількості закордонних українців, що за чисельністю посідають друге місце серед населення слов'янського походження (після поляків).

В історії української діаспори дослідники чітко простежують чотири хвилі масового виїзду з України. Умовно хронологічні межі першої хвилі охоплюють період з останньої чверті XIX ст. до початку I світової війни, другої – між двома світовими війнами, третьої – після II світової війни, четвертої – з 1990 р. [1313, с. 36-40].

Перша, четверта і частково друга хвилі еміграції мали соціально-економічний характер, частково друга і третя хвилі – політична еміграція. Разом з тим, навіть при переважанні економічної еміграції, політичні мотиви все ж були присутні. Підневільне становище України зумовлювало дискримінацію української культури, мови, спостерігалось переслідування за найменші прояви національної самосвідомості.

Перша хвиля еміграції була пов'язана із відсутністю вільних земель, відповідно – і роботи, як в самій Україні, так і в Європі, а тому українці виїжджали здебільшого на американський континент. Є свідчення, що невелика група русинів із Закарпаття ще 1870 р. прибула до США, де працювала на вугільних копальнях у Пенсильванії. За даними канадського дослідника укр. походження Михайла Марунчака, до 1920 р. із цього регіону до США емігрувало понад 430 тис. осіб [891, с. 21]. Серед них були євреї, угорці, словаки, однак найбільший відсоток складали саме українці. За вихідцями із Закарпаття у першій хвилі еміграції ідуть галичани і буковинці, а також незначна кількість українців з-під російських земель. За підрахунками польського дослідника Анджея Земби, лише за 1908 р. виїхало 10 тис. осіб [1916]. Одним із перших відомих емігрантів цієї хвилі називають ченця

Києво-Печерської лаври Андрія Гончаренка, учасника антикріпосницького руху, який спочатку прибув до Бостона (1865), а вже потім – до Нью-Йорка. Масовим процес виїзду став на межі XIX і XX століть (у 1877 р.) і продовжував наростати до Першої світової війни. За приблизними підрахунками, у США під час першої хвилі емігрувало приблизно 500 тис. українців з обох імперій. Варто зауважити, що поряд з бідними селянами за океан виїжджали і заможні, а також представники інших соціальних верств, які хотіли досягнути більшого, ніж на батьківщині. Але зважаючи на підневільне становище українців, серед вищезначених категорій етнічних українців був дуже малий відсоток (наприклад, кількість письменних становила лише 1%) [477, т. 2, с. 630-631; 1361, с. 256-260; 1359, с. 26; 1887].

Друга хвиля еміграції між двома світовими війнами, крім власне соціально-економічних передумов виїзду з Північної Буковини, Закарпаття і Східної Галичини, мала і політичні причини. За кордоном опинилися тисячі учасників буремних подій 1917-1921 рр. – керівники уряду Центральної Ради, Директорії, ЗУНР, вояки української армії, держслужбовці, наукові та культурні діячі тощо – усі ті, хто не захотів перетворюватися на безлику масу. На еміграції вони зуміли виявити високу здатність до самоорганізації, збереження себе як частини українського етносу, незважаючи на відірваність у силу певних причин від свого етнічного ядра. У місцях найбільшого скупчення українців у США було створено громадські, культурні, освітні і наукові інституції, не припинялася діяльність, спрямована на відродження української державності. Дослідниками відзначається якісно новий склад і пов'язані з цим позитивні відмінності другої хвилі еміграції у США, порівняно з першою: краще матеріальне становище, моральна і фінансова підтримка благодійних організацій у Західній Україні та місцевих українців, які емігрували раніше, вищий освітній рівень. Проте у кількісному складі ця хвиля еміграції значно поступається першій (близько 15 тис.), що можна пояснити жорсткішою імміграційною політикою США щодо вихідців із Східної Європи, а також закриттям кордонів і жорстокими репресіями в радянській Україні [1887]. Однак маючи декілька сприятливих передумов, українці змогли краще адаптуватися, стати повноцінними громадянами нової країни. Незважаючи на те, що політичні емігранти не мали від початку наміру назавжди залишатися за кордоном, реальна ситуація в материковій Україні

змусила багатьох переглянути свої настанови та інтегруватися в американське суспільство. Тому, навіть мимоволі, але українські емігранти другої хвилі спричинилися до формування української діаспори у США, підняття її культурно-освітнього рівня, політичної свідомості [477, т. 2, с. 634-635; 1359, с. 27-28].

Третя хвиля еміграції була майже повністю політичною, зумовленою наслідками Другої світової війни. Напередодні та в перші роки після її завершення на території Західної Німеччини перебувало за приблизними підрахунками 3 млн. українців – вивезені як робоча сила юнаки і дівчата, радянські військовополонені (більшість з яких була репатрійована), які утримувалися в концтаборах, українці-недавні члени німецьких військових формувань, колишні працівники окупаційної адміністрації. Зважаючи на отримувані відомості з батьківщини, вони розуміли, що незалежно від обставин, кожному загрожують репресії, а тому шукали шляхів уникнення репатріації та залишення в окупаційній зоні в таборах для переміщених осіб. Таких було близько 300 тис. українців. Проте важкі умови змушували українців шукати шляхів переселення в інші країни, зокрема США. Крім того, у цю країну прибув і невеликий відсоток трудових мігрантів. Третя хвиля еміграції складалася часто з добре освічених українців (2 тис. студентів, 1,2 тис. викладачів і науковців, 400 інженерів, 350 правників і 300 лікарів), які не розглядали США як постійну країну проживання, а мали на меті колись повернутись в Україну, хоча більшість так і не змогли цього зробити [1887]. Загалом після Другої світової війни у США виїхало приблизно 100 тис. осіб. Саме завдяки великій кількості вчених та інтелігенції у третій хвилі розпочинається розвиток релігійного, політичного, економічного, громадського і культурного життя української діаспори у цій країні.

У 60-70-х рр. минулого століття у США здійснювалась еміграція осіб українського походження із Польщі, Чехословаччини, Югославії, за ізраїльськими візами у складі змішаного подружжя, невелика кількість із Західної України на запрошення родичів (біля 8 тис. осіб). У 80-ті рр. виїзд із СРСР було дозволено поодиноким українцям-дисидентам [477, т. 2, с. 636; 1361, с. 413; 1359, с. 30-31; 1373].

Явище виїзду з України, що мало, передусім, соціально-економічний характер, великої кількості українців на тимчасове або постійне проживання у США з 1990 р. почали називати четвертою хвилею еміграції. Якщо на початку 90-х років минулого століття

її пов'язували із масовим банкрутством і закриттям українських підприємств, безробіттям і безгрошів'ям, то сьогодні у США виїжджають для того, щоб покращити свій добробут, профінансувати навчання, залишитись тут назавжди тощо. Четверту хвилю вважають найчисельнішою у кількісному відношенні щодо попередніх хвиль разом узятих. Власне кажучи, вона розпочалася з моменту горбачовської «перебудови», але масовості набула з розпадом Радянського Союзу. Основу четвертої хвилі започаткували переважно вихідці із західних областей України, хоча сьогодні серед емігрантів є представники усіх українських регіонів. На сучасному етапі українські громадські організації у США докладають величезних зусиль, щоб направити стихійний процес цієї еміграції в більш-менш організоване русло. Це, передусім, мало б полегшити становище самих новоприбулих, які часто приїжджають не знаючи мови, законів, а тому об'єднання української діаспори допомагають в оформленні документів, пошуку роботи, вивченні англійської мови, влаштуванні дітей у школи тощо. Однак четверта хвиля справила величезний вплив на мовну ситуацію у середовищі української діаспори США. Професор Олег Воловина відзначав такий соціологічний парадокс – українська громада в США була чи не єдиною етнічною групою, в якій здебільшого розмовляли не українською мовою. Відповідно до статистичних даних, найбільшим був відсоток російськомовних (1-3 хвилі) – 62,1%, а україномовних лише 27,9%. Тобто, без четвертої хвилі з України у США майже не залишилося б україномовного населення [1372]. Крім того, сьогодні ми цілком можемо назвати четверту хвилю еміграції також й інтелектуальною. Протягом першого десятиріччя XXI ст. у США збільшилась кількість українських мігрантів зі ступенем магістра, хоча бакалаврів – зменшилась, а докторів наук – залишилась на тому ж рівні. Варто наголосити і на тому, що більшість тих, хто виїжджає у США – молодь та люди середнього віку (25-44 роки) – 45%; тих, кому 44-65 років – 36 %, а тих, кому за 65 років – лише 13% [637].

Статистичні дані свідчать про те, що у США проживає понад 893 тис. американців – вихідців з України. Більшість діаспорних україномовних видань говорить про те, що у цій країні мешкає близько 1,5-2 млн. українців (0,5% усього населення), 90% яких живуть у містах [821]. Серед українців багато домовласників, високий відсоток осіб з вищою освітою, розподіл по сферах зайнятості практично відповідає середньоамериканському. Особливо це стосується українців, які вже народилися у США. Наприклад,

наведено дані, що 15% чоловіків з молодшої генерації належать до групи «юристи, вчителі, лікарі», 8,5% – до «управлінців», 24,9% – до «службовців індустріальної сфери», 22,7% – до «кваліфікованих робітників», 7,7% – до «працівників сфери обслуговування», 0% – до категорії «прислуга» (серед жінок цей відсоток теж невеликий – 1,7%) [872]. Зазвичай, українські громади проживають компактно. Найбільше їх у штаті Нью-Йорк, великі громади також мешкають у Пенсильванії, Нью-Джерсі, Каліфорнії, Огайо, Мічигані, Іллінойсі, Флориді. Ще близько 46 тис. – у Вашингтоні [447]. Фахівці стверджують, що економічно українська діаспора вповні інтегрувалася в американське суспільство і не відчуває щодо себе жодних обмежень чи застережень.

Незважаючи на кількісну потужність четвертої хвилі еміграції, сьогодні серед українців у США переважають ті, хто вже народився у цій країні (85%), нащадки політичних емігрантів, які своїми національними організаційними утвореннями часто визначали і спрямовували громадську діяльність української громади у країні поселення. «У результаті така активність далеко переросла цілі звичайного етнокультурного самозбереження і зумовлювалася та надихалася цілями переважно національно-політичного характеру» [1359, с. 33]. Цим пояснюється і значна роль, яку відіграла українська діаспора США, зокрема через формування політики Світового конгресу українців, у здобутті Україною незалежності. Українські громадські організації здійснювали вплив на офіційний Вашингтон з метою швидшого визнання української державності. Тому цілком природно, що й у сучасній взаємодії української діаспори США із Україною часто домінують національно-політичні моменти. Крім того, на відміну від східної діаспори, закордонні українці у США зовсім не потребують застосування механізму правового статусу їхніх інтересів з боку міжнародної спільноти та фінансової підтримки історичної батьківщини. Від 1893 р. тут виходить одна з найперших україномовних газет «Свобода» (тижневик), працюють українські ЗМІ, функціонують національні архіви, музеї, бібліотеки, релігійні установи і школи українознавства. Сьогодні наша діаспора у США завдяки тривалому перебуванню в умовах особистої свободи людини створила розгалужену мережу національних, громадських, культурних, професійних, спортивних, жіночих, молодіжних структур (Український народний союз, Український конгресовий комітет Америки, Злучений українсько-американський допомогивий ко-

мітет, Союз українок Америки, Вільна академія наук, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Пласт, Спілка української молоді, Товариства інженерів, лікарів тощо). Проте об'єднуючим чинником для усіх українців на усіх континентах є Світовий конгрес українців, що спрямовує та матеріально підтримує діяльність українських організацій у багатьох країнах. Про масштаб роботи СКУ свідчать матеріали його з'їздів. У середині минулого століття у Вашингтоні Президент Д. Ейзенхауер відкрив монумент Т. Шевченка. Сьогодні 28 коледжів й університетів у США (зокрема, Іллінойський, Каліфорнійський, Колумбійський, Пенсильванський) мають кафедри української мови й українознавства, а авторитет певних науковців-українців у цій країні є надзвичайно високим (Ю. Шевельов, О. Пріцак, Б. Винар, І. Коропецький та ін.). Однією з найбільших та найактивніших на теренах США вважається українська громада у Чикаго. Однак щоб вона такою стала сьогодні, був потрібен тривалий і болісний інколи процес самоідентифікації як у діаспорі, так і в самій Україні. Відносно висока територіальна концентрація українців на півночі США сприяла посиленню національно-культурних і особистих контактів між ними. Уважаємо, що це було одним із вагомих чинників того, що американські українці не так сильно асимілювались порівняно з іншими етнічними групами та змогли зберегти національну мову та культуру (за даними демографічних досліджень, українською мовою розмовляють 25% американських українців). «В умовах англomовного оточення українці діаспори намагаються зберігати у своєму середовищі українську мову, народні звичаї, культурні, мистецькі, побутові традиції, зрештою – свою національну самобутність. Зарубіжні українці вносять вагомий внесок у загальний розвиток культури, науки, мистецтва як українського народу, так і народів країн свого поселення» [470, с. 503]. Численні приклади значних досягнень українців у США свідчать про те, що у демократичних і вільних умовах український народ може бути конкурентоздатним та мати повагу міжнародної спільноти.

Сучасні глобалізаційні процеси стають причиною швидшої соціальної та культурної інтеграції закордонних українців у країнах їх поселення. Як було зазначено вище, представники другого і третього покоління часто втрачають свою національну ідентичність та етнічність, кількість українських громадських організацій за кордоном зменшується, знижується активність української діаспори, звужується використання української

мови. Конституційний обов'язок України як материнської держави полягає у виробленні дієвих механізмів щодо задоволення національних, культурних та мовних потреб української діаспори. При цьому науковці зауважують, що досі політика нашої держави стосовно останньої залишалася невизначеною, незважаючи на те, що в сучасних умовах глобалізації кожна країна спрямовує чимало зусиль на розроблення механізмів дієвого співробітництва із своєю діаспорою як представника своєї батьківщини у світі. У даному контексті вагомим є дисертаційне дослідження А. Попка «Формування та реалізація державної політики України щодо закордонного українства», де аналізуються теоретичні та практичні засади формування і реалізації державної політики щодо закордонних українців, розглянуто явище закордонних українців як наукову проблему державної політики, виділено шляхи та етапи формування української громади за кордоном в історичному, політичному та правовому контексті. Дослідник пояснює, що закон у цій сфері етнополітики кожної країни має власний характер, обумовлений історичним розвитком, географією осідання закордонних українців, а також рівнем взаємозв'язків між історичною батьківщиною та діаспорою. Інституційний аспект такої діяльності також істотно відрізняється. Незважаючи на наявність великої діаспори, Україна прийняла Закон «Про правовий статус закордонних українців» лише через 13 років з моменту відновлення своєї незалежності. А. Попок наголошує, що подальшого вдосконалення потребує правове регулювання взаємовідносин Україна-Діаспора, прийняття Концепції роботи з українською діаспорою, а також вкрай необхідна специфікація механізму реалізації законодавства. У дисертації досліджується процес розробки українського законодавства щодо співпраці з українською діаспорою у 1990-х роках, здійснюється аналіз прийнятих документів, з'ясовується вплив Світового конгресу українців, зокрема Першого та Другого, на розробку основ законодавства у цій галузі. Також розглядається взаємодія громадських організацій та центральних органів виконавчої влади, які стосуються української діаспори через діяльність Міжвідомчої координаційної ради з питань української діаспори при Кабінеті Міністрів України [1123].

Більшість експертів вважає, що головне завдання України щодо взаємодії із українською діаспорою полягає у підтримці її культурно-освітніх потреб, морально-патріотичне заохочення гро-

мадської активності її членів. Природно, це вимагає всебічного вивчення закономірностей, причин і наслідків утворення української діаспори у США, а також питань, пов'язаних із формами самовиявлення та засобами збереження своєї національної ідентичності. Загалом, проблематика стосовно формату взаємовідносин України із своєю діаспорою досі викликає дискусії. З одного боку, закордонні українці часто дорікають, що вони не мають підтримки та формальної співпраці із своєю історичною батьківщиною, з іншого – сама Україна хоче, щоб вони більше працювали для її підтримки [860]. З метою подолання викликів сьогодення, консолідації громадських організацій українців за кордоном, поширення інформації про Україну, її культуру, мову, історію, сучасне суспільне, творче та інтелектуальне обличчя урядом України було схвалено «Концепцію Державної програми співпраці із закордонними українцями на 2017-2020 роки» (№ 428-р – редакція від 21.06.2017). Документ аналізує та обґрунтовує необхідність такої Програми, вказуючи на суперечливі тенденції у середовищі української діаспори. З одного боку, асиміляція стала причиною відходу багатьох представників молодшого покоління від діяльності громадських організацій, що викликало тенденцію зменшення їх кількості, з іншого – у сучасних волонтерських організаціях чимало представників другого і третього покоління закордонних українців, а також економічної еміграції четвертої хвилі. Крім того, сам факт існування української діаспори урізноманітнює українську присутність у світі. Розвиток наукових, освітніх, культурних, економічних взаємозв'язків потрібен і Україні як державі, оскільки закордонні українці, особливо США, є важливим джерелом інформації про українство, а також потужною політичною силою для впливу на керівництво своєї нової країни в інтересах історичної батьківщини. Українська діаспора продовжує також робити вагомий внесок у загальний розвиток української науки, культури, літератури і мистецтва. Тому керівництвом нашої держави врешті-решт з метою консолідації української нації та збереження національної ідентичності українською діаспорою визнано за необхідне «забезпечити послідовність реалізації державної політики у сфері співпраці із закордонними українцями, що сприятиме максимальному залученню можливостей та потенціалу української діаспори для формування позитивного іміджу України у світі, сприяння її євроінтеграційним та євроатлантичним прагненням, просування економічних інтересів нашої держави у країнах проживання закордонних українців» [1156].

Однак у вищезазначеній Програмі відсутній розділ щодо допомогової акції України своїй діаспорі, зокрема у реалізації україномовного інформаційного простору, а також репатріації закордонних українців на історичну батьківщину.

Зарубіжні українці завжди відчували потребу отримувати інформацію як про свою історичну батьківщину, так і про українську діаспору в різних країнах. Основними джерелами таких відомостей були періодичні видання, засновані меценатами та громадськими організаціями перших хвиль еміграції, а також наукові дослідження, присвячені питанню діаспори, що мали на меті, з одного боку, допомогти закордонним українцям не втратити себе, свою національну самість, з іншого – усвідомити необхідність органічної інтеграції у суспільство нової країни поселення. У США надзвичайно розгалужена мережа різнопрофільної україномовної періодики, що є не тільки своєрідним виразником і презентатором українства за океаном, а й умовою становлення національної «уявленої спільноти» (Б. Андерсон). Протягом більш ніж 120 років існування українська періодика у США пройшла складний шлях. Друковані органи ставали для учорашніх емігрантів засобом зв'язку між ними та історичною батьківщиною, а також чи не єдиним засобом національного самоусвідомлення, чинником національного згуртування за океаном. У численних публікаціях пройшла вся історія української імміграції (яка ще триває) до цієї країни, інтеграції в економічне, професійне та політичне життя, існування українських громад, їх духовна, культурна, освітня активність. Друковані матеріали підкреслюють важливі проблеми українців як етнічної групи у США, зв'язки з історичною батьківщиною та українцями в інших країнах. Досвід заснування та функціонування українських часописів у США дає не тільки надзвичайно цінний матеріал щодо історії української еміграції, а й має велике значення для формування світогляду прийдешнього покоління в незалежній Україні.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНОМОВНОЇ ПЕРІОДИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США

1.1. Історіографія проблеми

Перші наукові дослідження про українців у США з'явилися на початку XX ст. у середовищі емігрантів другої хвилі (серед них було багато відомих учених: Д. Антонович, М. Грушевський, В. Вернадський, В. Винниченко, В. Г. Вернадський та ін.). Пізніше вийшли книги українських переселенців у США, де вони описували свою подорож до цієї країни і побутування там.

Добре відома сьогодні праця Ореста Кириленка, видана Союзом визволення українців у Відні в 1916 р., «Українці в Америці» зосереджується на дослідженні структури українських поселенців у США, а також країнах Північної та Південної Америки. Автор визнає складність щодо визначення кількості українських емігрантів через їх різну етнічну самономінацію. Крім висвітлення побуту, культури, громадської і релігійної діяльності українців у США, О. Кириленко також порушує питання асиміляції та культурного впливу середовища нової країни поселення на українських емігрантів [635], що, в принципі, залишається досі актуальним, зважаючи на наявність значної кількості новітніх українських мігрантів.

Відомий мовознавець Ярослав Рудницький у праці «З подорожі по Америці» (1956), де автор зосереджується на інтеграції американських українців в освітній, науковий та публічний простір США. На основі аналізу наукових праць та україномовної літератури з фондів американських книго-

збірень дослідник звертає увагу на наукове і культурне життя нашої діаспори у середині ХХ ст. та робить висновок про культурну активність української громади у США і початок наукових розвідок щодо вивчення рідної історії [1192].

Уважаємо доволі актуальною книгу Романа Ільницького «Призначення українців в Америці», де автор на основі аналізу суспільно-політичного життя українців у США, аргументуючи на необхідності збереження ними своєї етнічності, окреслює конкретні кроки, що їх потрібно реалізувати в освітній, культурній, релігійній та громадській сферах життя української діаспори. На наш погляд, саме у вищезазначених сферах можливе продуктивне функціонування етнічності загалом, а української зокрема [1767]. Автор подав також історію організаційної побудови УГКЦ, ролі священників, української мови як передумови успіху у функціонуванні цієї духовної інституції, існування українських парафіяльних шкіл, обґрунтування їх необхідності. Дослідник при цьому зазначає, що його думки з приводу «українського характеру УГКЦ аж ніяк не йдуть врозріз з українським прив'язанням і любов'ю до тих країн, в яких ми поселилися і які стали для нас новою батьківщиною. [...] люди і народи ніколи не набувають любови до нового коштом забуття і розірвання зв'язків з попередніми ідеалами» [1767, с. 51].

Постійним предметом українознавчих досліджень у діаспорі США стає питання збереження своєї історії для прийдешніх поколінь. Наприклад, розвідка «Українці в Іллінойсі» (1976), авторами якої є Томас Кочмен і Мирослав Семчишин, аналізує процес еміграції українців у США, їх історію у штаті Іллінойс, громадську та культурну діяльність. Праця написана англійською мовою, однак є яскравим прикладом регіональних досліджень носіїв української етнічності [1901]. Не менш важливим, на нашу думку, є ще одне англійське дослідження, що порушує проблему бібліографічного впорядкування досліджень українських та закордонних науковців щодо українців за межами України (у тому числі і в США), проблему тим важливу, що вона у вітчизняній україністиці ще не розроблена. Йдеться про першу працю щодо цієї теми, підготовлену у США науковцями українського походження, співробітницями Центру дослідження історії імміграції (Уні-

верситет Міннесоти) Галиною Миронюк і Христиною Воробець, «Українці у Північній Америці. Вибрана бібліографія» (1981). Бібліографія у вищезгаданій роботі згрупована за темами (автобіографії та біографії, історія, релігія, організації, наука, економіка тощо), що засвідчує багатоаспектність дослідження щодо української діаспори у США в американській соціогуманітаристиці, а також є важливим джерелом інформації про наукові розвідки з приводу української етнічності в будь-якій країні світу, де лише проживають українці [1904].

У дослідженні феномену української діаспори у США особливу роль відіграли її представники, зокрема, Мирон Куропась, який є автором численних праць з історії української діаспори у США. Його дослідження «The Ukrainian American: Roots and Aspirations 1884-1954» є вагомим джерелом інформації про історію формування української діаспори у США, усвідомлення і збереження її ідентичності на тлі історичних подій в Україні. «Становлення українця-американця, тобто етнічно-національна метаморфоза русинського емігранта у український потік була зреалізована вісьмома галицькими священиками, так званого американського гуртка, що співпрацювали з двома основними інституціями – Українською греко-католицькою Церквою і Українським Народним Союзом – як також іншими чинниками українізаційного процесу, такими й як «Свобода» та різноманітні читальні, просвітянські організації, жіночі організації, культурні підприємства, молодечі організації та рідні школи» [1903]. Особливо важливу роль у цьому процесі автор відводить саме УНС та «Свободі» за їхню активну участь у світовій політиці з приводу оборони прав і державності українців. Значний масив фотографій, копій історичних документів та матеріалів із життя української діаспори США дає книга Мирона Куропася «Історія української еміграції в Америці: Збереження культурної спадщини», підготовлена на основі однойменної виставки в Українському музеї (Нью-Йорк). У цьому дослідженні автор стверджує: «Щоб зрозуміти особливості історичного розвитку на сучасному етапі української спільноти в Америці, необхідно усвідомити собі прагнення українців Америки оберігати свій національний характер. [...] українські іммігранти та їх нащадки створили собі нову батьківщину і уже понад сто

років плакають її в Америці» [805, с. 3]. Більшість українців у США, хоча й опираючись асиміляції, успішно інтегрувалась в американське суспільство, головною ознакою якого є культурний плюралізм. На думку М. Куропаса, американські українці, як і інші етнічні групи, з яких складається американське населення, є результатом взаємопроникнення двох державно-національних традицій – української та американської, – при одночасній лояльності обом. Сповідуючи свободу і рівність правосуддя, що притаманні життєвим засадам у США, українці у цій країні також непохитно сповідують ідею створення незалежної української держави. Зважаючи на вищевикладене, М. Куропас вважає за необхідне подати короткий нарис історії України та простежити історичний шлях українців у США, подаючи багато фактичного матеріалу щодо політичного, культурного, релігійного життя української громади у США, її видавничої діяльності та громадської активності діаспорних організацій. Чимало уваги приділено передачі культурного досвіду між поколіннями та веденню етнічного бізнесу, на що звертають увагу і сучасні українські науковці [483, с. 42]. Однак, на нашу думку, книга не позбавлена певної суперечливості – немає відомостей про економічні труднощі, підприємництво чи проблеми у житті українця у цій країні. «Багато доброго знайшли українські іммігранти в Сполучених Штатах. Тут вони досягли високого стандарту життя і включилися у політичне життя демократичної країни. Вони змогли зберегти свою культурну спадщину і допомагати країні своїх батьків. Українці збагатили Америку своєю піснею, танком, мистецтвом, архітектурою, різноманітною діяльністю українських громад, відданістю принципам свободи» [805, с. 94]. Проте роботи М. Куропаса досі залишаються одним із важливих джерел щодо вивчення української діаспори у США.

Праця «Українці в Чикаго і Іллінойс: В тисячоліття хрещення України» пропонує нариси М. Куропаса «Історія поселення українців в Чикаго» і В. Маркуся «Українська громада після Другої світової війни». Матеріали книги аналізують усі еміграційні процеси та етапи переселення українців до США від кінця XVIII ст., коли перші вихідці із теперішньої Закарпатської області оселилися за океаном. Ці емігранти ще не вва-

жали себе українцями, саме з Галичини прибули представники інтелігенції, які й заснували пізніше осередки українства. Так тривало до 1914 р., коли в Україні перед Першою світовою війною прокотилася хвиля національного відродження, що мала на меті підкреслення своєї національної ідентичності і відокремлення себе від «русских». Відповідно з пізнішими емігрантами почався процес національного самовизначення і в США. Книга подає відомості про церковні, громадські, політичні, жіночі, молодіжні, культурно-освітні, наукові, благодійні, мистецькі, професійні, фінансові організації і товариства із зазначенням прізвищ усіх керівників і кількості членів [1374].

У дослідженні американського професора В. Маркуся «Чому діаспора: спроба ідентифікації поняття» здійснено аналіз еволюції самоназв і назв українців, які з тих чи інших причин у різні періоди виїжджали і оселялися за кордоном, сформовано історичне підґрунтя та означено закономірність появи визначення «українська діаспора». Розкриваючи суть останнього науковець зазначив, що термін «українська діаспора», попри всі його умовності – компактний і зручний для користування, означає цілком конкретне явище – українці або ж особи українського походження, які мешкають за межами території України [889]. Загалом, сьогодні науковець веде значну дослідницьку роботу із вченими України, зокрема Інститутом української діаспори, бере участь у наукових конференціях із проблем діаспорознавства, є автором нарисів про українців в ЕУД, займається питаннями систематизації понятійного апарату щодо української діаспори загалом і її специфічних рис у США зокрема [887].

Зауважимо, що сучасні дослідження української етнічності у США в більшості зосереджені на базі Наукового товариства ім. Т. Шевченка. Останнє періодично видає свій друкований орган «Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка», у публікаціях якого так чи інакше порушується питання української діаспори у США. Крім того, при Товаристві засновано Центр демографічних і соціоекономічних досліджень українців у США (очільник – Олег Воловина, відомий соціолог і демограф українського походження), що дає підстави для активізації наукової роботи щодо української етнічності [1905].

Наукове товариство ім. Т. Шевченка в США та Фондація Енциклопедії українознавства у 1988 р. ініціювали видання семитомної «Енциклопедії української діаспори» (ЕУД), де висвітлено аспекти проблеми одночасного збереження національної ідентичності українською діаспорою та її інтеграцію в нове середовище. За задумом відомого діаспорознавця В. Маркуся, ЕУД має представити найповнішу на сьогодні інформацію про закордонне українство, його досягнення і труднощі у всіх сферах життя, збагатити і поглибити знання як про українську діаспору, так і про внутрішні політичні, економічні, культурні процеси у її середовищі залежно від країни поселення. Однак ЕУД, кожний том якої був присвячений певній країні, виходить з труднощами і непослідовно: спочатку у 1995 р. вийшов Т. 4 «Австралія, Африка та Азія», одночасно активно готувався перший том про українство у США, який з'явився лише через 14 років (перша частина тому – 2009 року, друга частина – 2012 року). Загалом том про США подібний до четвертого тому за структурою, підбиранням матеріалів і їх презентацією. О. Іщенко та О. Савченко у своєму дослідженні ЕУД виокремлюють та структурують типи енциклопедичних статей. На їхню думку, останні містять інформацію про: відомих закордонних українців незалежно від професійної діяльності (охоплено всі чотири хвилі еміграції, причому названі не тільки люди, народжені в Україні, а й ті, які вже народились на еміграції); змалювання адміністративних одиниць у тих місцях, де проживають українці; перелік та опис діяльності українських громадських організацій різного типу (братські, громадські, політичні, виховні, молодіжні, студентські, жіночі, спортивні, кооперативні, мистецькі, музичні, професійні тощо), а також тих об'єднань, що не є українськими, але стосуються українства і сприяють зростанню останнього у культурному, економічному, релігійному, освітньому, фінансовому, науковому планах; україномовні та англійськомовні ЗМІ, у тому числі періодичні видання, радіо- та телепрограми, присвячені українській проблематиці, і не обов'язково створені українцями; тематичні статті про події та явища, що відіграли певну роль у житті діаспори [608, с. 133-134].

Важливо, що ЕУД та інші дослідження вчених у діаспорі стимулюють зацікавлення українською громадою за кордоном незалежно від країни проживання і таким чином допомагають заповнювати прогалини у знаннях про її роль у розвитку світової спільноти.

Першопрохідцем у дослідженні української діаспори США на теренах України вважають відомого соціолога та громадського діяча Юліана Бачинського, чия фундаментальну працю «Українська імміграція в Сполучених Штатах Америки» за її багатий соціологічний, економічний та історичний матеріалом дуже часто порівнюють з класичним дослідженням «Польський селянин у Європі та Америці» У. Томаса і Ф. Знанецького. А В. Маркусь визначив книгу як найсолідніше і досі неперевершене видання про українську діаспору [36, с. 10]. В основу дослідження покладено особисті спостереження Ю. Бачинського під час його поїздки до США і Канади у 1906-1907 рр., тому і сьогодні книга вважається одним із найважливіших джерел щодо дослідження української етнічності у США. Робота присвячена ідентифікації явища переселення з України у США у контексті світових соціально-економічних процесів кінця XIX – початку XX століття, висвітлює причини, мотиви еміграції, процес етносоціальної адаптації до іноетнічних умов, наголошуючи на збереженні новопривуленими старого способу життя, традицій при одночасному засвоєнні американського побутування, зв'язок української діаспори з етнічною батьківщиною. Ю. Бачинський аналізує ряд законодавчих актів, що сприяли чи, навпаки, перешкождали еміграції, наводить чимало статистичних даних щодо кількості емігрантів по роках, їх розселення по штатах. Дослідник зосереджується також на описі численних фактів, що засвідчували прагнення перших емігрантів як зберегти багату національну культуру у всіх її проявах (будівництво церков, проведення театральних, музично-літературних вечорів, заснування численних культурно-просвітницьких організацій та установ – шкіл, читалень, бібліотек, видавництв, музичних, спортивних об'єднань), так і стати етнічно організованою політичною спільнотою (заснування періодичних видань, влаштування публічних віче). Ю. Бачинський робить висновок про те, що, з одного боку, молоде покоління укра-

їнців у США – вже «справді американська молодь з іншими навичками, поведінкою, американським способом думати». З іншого боку, у своїх сім'ях вони «чують українську мову, навчаються в українських школах, спілкуються з людьми української громади» [36, с. 316]. Однак дослідник висловлює припущення про те, що вже наступні покоління українців, вільно володіючи англійською, але мало спілкуючись українською мовою, можуть стати дуже далекими від українства [36, с. 316].

У радянській Україні до кінця 40-х років ХХ століття наукові розвідки щодо української діаспори у США були заборонені. Але й після цього говорити про об'єктивність поодиноких праць, що порушували дану тему, не можна. Вони в основному мали публіцистичний характер, змальовували важке життя діаспори у капіталістичному світі, що змушує зарубіжних українців славити соціалістичний лад («Двісті свідків. Розповіді про Америку» (1953), «Як ми жили за океаном. Розповіді репатріантів» (1958)). Проте з часом з'являються дослідження, що адекватно висвітлюють образ зарубіжного українця і його побутування в іноетнічному середовищі. Так, початком розвитку діаспорознавства в українській науці вважається монографія А. М. Шлепакова «Українська трудова міграція у США і Канаді (кінець ХІХ – початок ХХ століття)» (1960). Автор на основі фактичних матеріалів аналізує чинники, що сприяли появі українців у Північній Америці, описує особливості інтеракції української діаспори із новим середовищем. Вагою перевагою монографії А. Шлепакова, особливо у контексті середини ХХ століття, був факт уведення дослідником у науковий обіг великої кількості зарубіжних матеріалів та імен закордонних науковців, які займалися проблематикою української імміграції у країни Північної Америки [1820].

В Україні інтерес до української діаспори зростає, особливо у контексті можливості збереження в багатоетнічному оточенні своєї мови, культури, традицій, релігії – всього того, що формує національну самобутність та емоційну прив'язаність до своєї історичної батьківщини. Також не можна відкидати роль зарубіжних українців у поширенні знань про Україну та здійсненні політичного впливу в країнах поселення в її інтересах. У 1994 р. відзначено зародження нового напрямку гуманітарного профілю дослідження НАНУ – діаспорознав-

ства, створено Інститут досліджень діаспори з друкованим органом «Українська діаспора». У зв'язку з цим активно вивчаються різні аспекти питання української діаспори на науковому рівні. Спочатку були переважно праці історичного характеру, що висвітлювали питання соціальної дійсності зарубіжних українців, типологізацію їх громад, форми і засоби збереження національної ідентичності, взаємозв'язку між діаспорою та Україною (І. Винниченко [155], В. Маркусь [888; 889], П. Потічний [1127], Ю. Римаренко [1164], В. Трощинський і О. Швачка [1313]), а також питання культурної дійсності української діаспори (Т. Геврик, І. Коровицький і Г. Миронюк про музеї та архіви у США, О. Грищенко і І. Крупський про закордонну українську пресу, О. Ковальчук, Л. Масенко і О. Романів про освітні питання та наукову діяльність українців у США) [225] й етнічні дослідження В. Євтуха [481]. Докладне вивчення власне історії виникнення українських громад за кордоном є у працях М. Варварцева, Т. Веронської, Ю. Макара [133; 871]. У контексті демографічних і соціологічних студій вагомим є дослідження Університету Торонто, що реалізувались у колективній монографії «Україна та українці по світах» за редакцією Енн Павлічко [1913], а також М. Вівчарика, Є. Каменського, М. Рубанця, С. Чернявського [165]. В останнє десятиліття ХХ ст. з'явилися серйозні узагальнюючі праці щодо феномену української діаспори [558]. Серед багатьох діаспорознавчих досліджень у науковому дискурсі хочемо відзначити кілька, що дають загальне уявлення про суть діаспори як явища і проблеми зарубіжних українців, висвітлюють політичні та соціально-економічні причини еміграції з України у різні періоди її розвитку, демографічну характеристику, аналізують стан збереження національної самобутності української діаспори та її зв'язки з етнічною батьківщиною.

Дослідження Ф. Заставного «Українська діаспора (розселення українців у зарубіжних країнах)» присвячене історії української еміграції, її географічному поширенню, навіть представлено екскурси в історію етнічних українських земель (Румунії, Польщі, Словаччини). Автор вміщує коментарі з приводу українських національно-визвольних організацій і рухів, визначних українських політичних діячів. Дослідник

визначає значну роль церкви у збереженні мови, культури та історії українців за кордоном. «Певну роль у збереженні мови, звичаїв та інших культурно-історичних надбань українського народу відіграє церква. Вона сприяла і сприяє консолідації емігрантів за релігійними та національно-етнічними ознаками: при багатьох церковних громадах створені і працюють школи, курси вивчення української мови та інших українознавчих предметів. В окремих країнах при таких громадах функціонують цілоденні школи (наприклад, у США школи із англійською мовою навчання, в яких українська мова вивчається як один із предметів)» [536, с. 23-24]. Ф. Заставний аналізує і стан українського шкільництва у діаспорі, роль громадських організацій. Значне місце у дослідженні відведено науковим товариствам української діаспори та їх важливий внесок у збереження історичної пам'яті, зокрема трагічних сторінок, наприклад, Голодомору, Чорнобильської катастрофи. З приводу останнього, то відзначається активність закордонних українців щодо допомоги потерпілим від Чорнобильської аварії, особливо дітям, також у комп'ютеризації українських шкіл, зокрема тих, що розташовані у східній і південній частині України, у зміцненні матеріально-технічної бази видавничої сфери, залученні капіталу для розвитку окремих галузей виробництва і соціальної сфери України. Перевагою книги є ілюстрації щодо розселення українців у світі, вдала спроба висвітлити різноманітні сторони їх життя за кордоном, чисельність української діаспори. Зокрема, історія розселення українців у США, зафіксована на карті, свідчить, що найбільша кількість етнічного українського населення зосереджена у північно-східних промислових штатах (Пенсильванія, Нью-Йорк, Нью-Джерсі), а також у штатах Масачусетс, Коннектикут, Іллінойс, Огайо, Мічиган, Міннесота, Північна Дакота. Значно зростає кількість українців та осіб українського походження у деяких штатах і містах, наприклад, Вашингтоні, Балтиморі (штат Меріленд), Майямі (штат Флорида), Сан-Франциско, Лос-Анжелес (штат Каліфорнія), Хьюстон (штат Техас), Мілуокі (штат Вісконсин). Ф. Заставний також подає окремі статистичні відомості, що стосуються територіального походження американських українців і їх зайнятості. Так, 90% українців й осіб українського походжен-

ня проживають у містах, це переважно вихідці або нащадки емігрантів із Західної України (85%), лише 15% населення українського походження має коріння із Східної України. Загалом кількість українців у США Ф. Заставний визначає в 1,2 млн. осіб. Структура зайнятості українців переважно відповідає загальноамериканській структурі, що свідчить про інтеграцію етнічних українців в американське суспільство: 20,6% працюють у промисловості, сфері фінансів і торгівлі, 13% – в армії, 12% – у школах та інших освітніх закладах, 11,5% – у сфері охорони здоров'я і т.д. [536].

У колективній монографії «Зарубіжні українці» основними ознаками діаспори визначено: перебування етнічної спільноти людей за межами країни їхнього походження в іноетнічному оточенні; внутрішня здатність до самореалізації; можливість соціального захисту конкретних людей; релігійна консолідація. Однак наголошується на первинності збереження етнічної самосвідомості та почуття належності до визначеного етносу. Тут основну роль відіграє сама назва членів діаспори ім'ям своєї нації, чітке розуміння того, що діаспорна спільнота є окремим утворенням усередині іншої держави при наявності спільності походження й історичних доль осіб, які творять цю групу за межами історичної батьківщини, зв'язок їх з нею за допомогою національної мови. Проте у праці не розглядалася роль україномовних періодичних видань у процесі формування та збереження своєї ідентичності діаспорною громадою українців у США [534].

У кінці 90-х років минулого століття з'явилася комплексна ґрунтовна праця тернопільських науковців «Українська еміграція: від минувшини до сьогодення» (Б. Лановик, М. Траф'як, Р. Матейко, З. Матисякевич, З. Лановик, М. Лановик). Навчальний посібник відзначається широтою охоплення матеріалу та висвітлює історію української еміграції від її зародження до кінця ХХ століття (княжа, польсько-литовська доба; у часи козацько-гетьманської держави, а потім і в період бездержавності; між світовими війнами; під час та після Другої світової війни, а також від початку 90-х рр.). Уперше дослідниками була зроблена комплексна спроба розглянути історію української еміграції по всіх країнах. У кожному з чотирьох періодів еміграції українців науковцями

проаналізовано нові країни поселення на всіх континентах. Оpubлікований посібник презентує розгляд причин та обставин появи українських етнічних груп в тій чи іншій державі, а також соціально-економічні, політичні, культурні умови їх розвитку і побутування. Крім того, представлено і сучасний для авторів стан західної та східної української діаспори. Беззаперечною перевагою дослідження є чіткий і структурований термінологічний інструментарій, співвідношення понять Україна – етнос, нація, держава (що важливо, зважаючи на мінливе становище України на політичній карті світу), урахування специфіки українського національного менталітету для розуміння особливостей українства загалом та української діаспори зокрема [1361].

Колективна монографія «Українська діаспора: Соціологічні та історичні студії» не тільки розглядає явище української діаспори крізь призму соціології, обґрунтовує проблеми у збереженні нею своєї національної ідентичності, а й здійснює аналіз досвіду співпраці між зарубіжними українцями та Україною. Однак у цьому дослідженні питання функціонування україномовних періодичних видань загалом та їх роль у збереженні національної ідентичності української діаспори зокрема не розглядалися [1359].

Вагому роль щодо дослідження української діаспори відіграє заснований у Києві Інститут досліджень діаспори, де працюють над створенням масштабного атласу «Українці у світі», підготовлено і видано інформаційні каталоги «Закордонне українство», «Українські організації в країнах Заходу» і бібліографічний покажчик «Українське зарубіжжя».

Предметом уваги у діаспорознавстві молодих українських дослідників стали питання української громади у США. Дисертація Наталії Мерфі «Українська діаспора у США: збереження традицій національної культури» присвячена дослідженню історії української діаспори протягом усього періоду її існування в США (від кінця XIX ст. до початку XXI ст.) у контексті збереження нею традицій національної культури. Автор зосереджується на діяльності українських громадських, політичних, релігійних, культурно-освітніх організацій, що відіграли вагому роль у цьому процесі, зважаючи на чотири хвилі еміграції, кожна з яких зробила свій вклад у

збереження національної культури. Перед українцями у США стояла проблема: зберегти свою національну ідентичність при одночасній включеності в суспільно-політичне і культурне середовище американського суспільства. Н. Мерфі відзначає, що асиміляційні процеси посилилися з кінця 70-х років минулого століття у результаті великої кількості змішаних шлюбів, відході від діяльності українських громадських організацій, повного прийняття американського способу життя, однак вважає, що асиміляційне питання не може негативно вплинути на стан збереження українських національних традицій, тим більше повністю їх нівелювати у США. У роботі підкреслюється позитивний вплив релігії, зокрема греко-католицької церкви, як початкової форми організованого життя української спільноти США на збереження українських національних традицій. Що ж до православної церкви у США, то Н. Мерфі відзначає розкол у її середовища, що, природно, негативно впливає на суспільно-політичне життя українців у цій країні, тому головним питанням для вірян сьогодні є подолання таких суперечностей, непорозумінь між конфесіями. У дисертації також відведено місце для дослідження діяльності найголовніших суспільно-політичних, освітніх, музичних, молодіжних і спортивних організацій, які від початку свого заснування зробили дуже багато для історичної пам'яті українського народу, – Української вільної академії наук, Наукового товариства ім. Т. Шевченка, Українського історичного товариства. У роботі простежується роль українських друкованих органів США, передусім газети «Свобода», які у своїх матеріалах знайомили читачів із життям діаспори у США, подіями в Україні, підтримували у середовищі української громади в США ідею самобутності, свободи, відродження незалежної української держави. Дослідниця також проаналізувала різноманітність культурного життя українців у США, що на межі XIX–XX ст. сприяло процесу самоствердження і поширення національної культури в чужій країні, а у другій половині XX – початку XXI ст. відіграло важливу роль у послабленні процесу асиміляції молодого покоління українців. Не опущено у дисертації і ще один важливий момент у збереженні національної ідентичності в діаспорі – українська освіта і культура. Н. Мерфі відтворює загальну картину розвитку

українського шкільництва та наукових інституцій у США, які є провідними у галузі українознавства, та робить висновок про те, що, хоча важлива праця щодо збереження національної культури українською діаспорою США і була плідною, потужний стимул щодо порушеної проблеми отриманий вже після проголошення самостійної української держави і розширення її зв'язків із закордонними українцями [940].

Наукова робота Ю. Мартинюк «Українська західна діаспора: основні напрямки суспільно-політичної діяльності (на прикладі США і Канади)» є комплексним дослідженням, де проаналізовано самоорганізацію суспільно-політичного життя двох країн. З цією метою Ю. Мартинюк були визначені основні аспекти діяльності українських організацій США та Канади, ретроспектива створення і діяльності Гуцульської асоціації західної діаспори. Дослідниця доводить, що створення потужного координаційного органу – Світового конгресу українців – стало результатом процесу високої самоорганізації діаспорян, також проаналізовано статутні засади та принципи діяльності СКУ, визначено місце України в його сучасній діяльності. Провівши порівняльний аналіз Українського Канадського Конгресу та Українського Конгресу США, дослідниця робить висновок, що обидві організації зосередили свою увагу на двох напрямках діяльності: внутрішньому (адаптація та самовизначення) і зовнішньому (підтримка етнічної батьківщини, створення її позитивного іміджу в світі та співпраця з нею).

У цій дисертаційній роботі вперше спостерігався процес створення і діяльності Гуцульської асоціації західної діаспори, а також визначено причини припинення його діяльності у 2001 році. Ю. Мартинюк підтверджує тезу про те, що Світовий конгрес українців є координаційною та організаційною надбудовою української діаспори. Наслідком самоорганізації стала соціально-політична діяльність, спрямована передусім на допомогу Україні у боротьбі за незалежну державу, а пізніше – на побудову демократичних основ свого існування, а також збереження власної ідентичності в швидко зростаючих процесах асиміляції. і консолідація навколо найвищої координаційної надбудови СКУ [890].

Дисертаційне дослідження Т. Гришук «Зарубіжне українознавство як фактор цивілізаційного діалогу (роль і внесок західної діаспори)» розглядає діяльність та розвиток найбільш популярних українознавчих центрів за кордоном. Нею проаналізовано також досягнення українських емігрантів Північної Америки та Західної Європи, їх внесок у світову культуру ХХ століття. Т. Гришук встановлено, що послідовність, яка спостерігалася в часі, була збережена і в просторі у формі безперервної хвилі, що посприяло, зокрема, проголошенню незалежності України та формуванню глобального українського простору – входженню українців у світове суспільство. Дослідницею висувається теза про те, що минуле України засвідчило могутній інтелектуальний потенціал нашої нації. Сучасне українське суспільство теж сподівається на свою національну еліту, це психічний ресурс, який повинен зберігати традиції та осучаснювати їх відповідно до викликів ХХІ століття.

На думку Т. Гришук, події останнього десятиліття ХХ – першого десятиліття ХХІ століття показали, що українська діаспора може стати одним із чинників організації взаємної співпраці з іншими країнами в умовах глобалізаційних процесів. Водночас так звана «четверта хвиля» еміграції з України є важливим показником внутрішніх проблем держави, і частково навіть може бути чинником негативних процесів, які пов'язані з зайнятістю молодого покоління. Саме тому дослідниця вбачає вивчення різних аспектів діяльності українців за кордоном сьогодні одним з найважливіших напрямів [270].

У дисертації І. Недошитко «Українська діаспора США у державотворчих процесах в Україні (1991-2011 рр.)» зроблено спробу комплексного дослідження взаємодії української діаспори з історичною батьківщиною протягом 1991-2011 рр. Дослідницею визначено внесок діаспори у процеси державного будівництва України, аналізується вплив на політичну ситуацію країни поселення. І. Недошитко зазначає, що в період перебування у США українці побудували широку мережу різних організацій та об'єднань, які існують до сьогодні (13 політичних організацій, 12 професійних товариств, 29 кредитних спілок, 4 страхові компанії, 3 молодіжні організації, 3 жіночі асоціації і т. д.) і є чинниками збереження української ідентичності разом із школами українознавства,

українськими ЗМІ та церквами. Водночас місцеві українські громади відіграють важливу роль у соціальному та культурному житті тих регіонів, де вони проживають. Саме наявність української еміграції в США забезпечила активну політичну, інтелектуальну, фінансову, дипломатичну підтримку державотворчих процесів набуття Україною незалежності. Висвітлення І. Недошитко співпраці у науковій, культурній та освітній сферах дозволяє продемонструвати свідчення значних досягнень та потенціалу для більш ефективної співпраці. Школи та центри українознавства, музеї, бібліотеки, громадські організації, науково-дослідні установи та інші структури відіграли важливу роль щодо реалізації контактів у науково-освітньому секторі, інтеграції української культури у світовий простір та її популяризації. Дослідницею виявлено, що основні напрями співпраці з українською діаспорою та офіційними агентствами США відповідають внутрішнім і зовнішнім інтересам України, підкреслюється, що діаспорні організації проводять заходи, спрямовані на забезпечення основних потреб українців та формування позитивного іміджу української держави.

Таким чином, І. Недошитко у своєму дослідженні, аналізуючи участь української діаспори в державотворчих процесах, що відбуваються в Україні, робить висновок про те, що українці в США є рушійною силою, яка впливає на політику країни поселення, захищаючи національні інтереси та прагнення українців [1006], проте питання функціонування україномовного інформаційного простору української громади у США та роль останнього у збереженні національної ідентичності української діаспори США, на нашу думку, висвітлено лише побіжно.

Уважається, що інтегрованість етнічної діаспори у всі сфери життя нової країни проживання, засвоєння її духовних цінностей та норм стають причиною того, що навіть за умови збереження своєї національної самобутності, підтримання тісних зв'язків зі своєю історичною батьківщиною у членів діаспорної громади не виникає бажання пов'язувати подальше життя із державою свого етносу. Тобто діаспорна група є своєрідною, але органічною, частиною нації нової країни проживання, а не частиною нації країни свого похо-

дження. Наприклад, українці у США є частиною українського етносу, але не частиною української нації, а американської (американцями українського походження) [1359, с. 19]. Через те, шлях асиміляції видається природнішим. Бо значно легше засвоїти мову і культуру свого оточення, ніж докладати чимало зусиль, енергії і коштів на збереження національної ідентичності, особливо коли це не вітається новою країною поселення. Проте є частина людей, які ідуть на це свідомо, оскільки для таких членів діаспори, на думку австралійського професора Романа Сербина, збереження ідентичності – найвище досягнення [1233].

Канадський професор Петро Потічний вбачає специфіку такої інформаційної взаємодії у тому, що вона проходить по своєрідних етнічних лініях, утворюючи триаду зв'язків між, наприклад, Україною, новою країною поселення та діаспорою. Науковець вважає, що така триада, особливо у західній діаспорі, яка є більш організованою, відзначається більшою стійкістю. Крім того, П. Потічний відзначає найкращу організованість власне української діаспори у тих країнах, що не є гомогенними за складом, з довгими історичними і культурними традиціями, а як, зокрема США, мають інше поняття батьківщини. Це надало можливості закордонним українцям у США не тільки для збереження національної ідентичності, а й для створення політичних і економічних ресурсів, що у свою чергу дозволило впливати на політику країн поселення, у тому числі і міжнародну [1127, с. 37].

У сучасному суспільстві потік інформації настільки великий і суперечливий, що самостійно у ньому розібратися людина не може. Тому прерогативою ЗМІ, зокрема періодичних видань, є інформування громадян. Це дуже вагомий комунікативний засіб, через який відбувається інформаційний обмін, формуються соціальні настрої, моральні норми, розвивається суспільна свідомість. Через те україномовні періодичні видання у США відіграли та продовжують відігравати важливу роль у становленні національної самосвідомості української громади за океаном. Україномовна періодика у США від часу свого виникнення, за браком національних шкіл та культурних осередків, долаючи цю негативну тенденцію, взяла на себе роль впливового чинника на культурне життя

української громади, тобто почала виконувати функції певних відсутніх чи слабorozвинутих соціальних інститутів [267, с. 25].

Найповнішим виданням щодо питання історії українських періодичних видань вважають дослідження Аркадія Животка, яке написано в Німеччині і вперше видане у Мюнхені. Його автор – український учений, який був одним із тисяч українців, що після Другої світової війни опинилися на півдні Німеччини. Він читав лекції з цієї теми у Мюнхенському українському технічно-господарському інституті. Завдяки таким українським емігрантами ми сьогодні завдячуємо світовому поширенню української літератури та української журналістики. «Історія української преси» в Україні стала відома аж через півстоліття завдяки архівним пошукам доктора Миколи Тимошика у Мюнхені та підтримці Бюро із співробітництва в Україні Фонду імені Фрідріха Еберта. Книга дає детальну картину з приводу того, де і коли в Україні виходила преса, починаючи від її зародження у добу козаччини і аж до Другої світової війни. Дослідження відзначається надзвичайною широтою охоплення фактологічного матеріалу, залучення в науковий обіг значного масиву архівних джерел української еміграції, до яких автор мав доступ у Празі в Українському історичному кабінеті, де за сприяння чеського уряду було зібрано величезну колекцію українських книг і періодичних видань напередодні Другої світової війни. В умовах бездержавності українського народу, постійних утисків та переслідувань наша національна преса виникала та існувала за рахунок небагатьох меценатів з числа національно свідомих заможних особистостей та передплатників. У зв'язку з цим, як робить висновок А. Животко, українські часописи не мали тривалого існування. Саме завдяки доступу до величезної кількості джерел дослідник зумів прокоментувати й історію української діаспорної періодики – все те, що видавали українці, які через ті чи інші причини опинилися в Європі, Америці, Австралії. П'ятий розділ видання «Українська преса за океаном» зосереджується на заснуванні української преси, завдяки якій національно і соціально малосвідома маса українських емігрантів у США переживає національно-культурне становлення. Крім того, у цьому розділі поряд з відомими особистостями загалом повертаються імена досі

не знаних меценатів і засновників, видавців і авторів, журналістів і редакторів українських періодичних видань. Для цього служить іменний покажчик до книги, створений упорядником вже українського перевидання Миколою Тимошиком [489].

Після Другої світової війни за кордоном також з'являються кілька статей, що висвітлюють різні аспекти функціонування української діаспорної преси (В. Буженко, М. Гец, В. Мартинець, М. Поронюк та ін.). Хоча ці роботи і не відзначались глибокими теоретичними пошуками, вони містили величезний масив фактологічного матеріалу, що був недоступний для дослідників в Україні. У розвідках вищезазначених авторів увага зосереджувалась на проблематиці, жанрових пріоритетах української преси діаспори та різні обставини видавничої справи [144, с. 8].

З фактологічної точки зору бібліографічне дослідження Ю. Тернопільського «Українська преса з перспективи 150-ліття» є унікальним. У роботі автор наводить кількісні та бібліографічні дані, зокрема кількість українських видань у хронологічному розрізі та за штатами тощо. Однак опубліковані дані позбавлені певної системності, хоча Ю. Тернопільський намагався хронологічно охопити період від заснування української преси у США і до середини ХХ ст. [1302]. Проте багато науковців закидають автору відсутність чіткої методології та архаїзм, що і стало основним предметом критики цього видання.

Українській пресі в Канаді, де українські друковані видання з'явилися майже на 20 років пізніше, ніж у США, присвячена праця М. Боровика «Українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді». Автор акцентує увагу на тому, що в умовах відсутності української державності, перебуваючи в етнічно та ментально іншому середовищі, українська преса взяла на себе роль учителя, вихователя, радника, інформатора, організатора й захисника української ментальності, збереження національної ідеї. Українське друковане слово заклиало читацьку аудиторію до самоорганізації й самопомоги; українська преса плекала між емігрантами ідеї всенациональної єдності народу як передумову національного визволення й самостійної держави, закликала дбати про всенациональне культурне надбання, будувати церкви, школи, народні будинки, науково-освіт-

ні установи тощо. Тобто, преса стала в українській діаспорі засобом перетворення етносу в свідому націю, мобілізуючи його до економічно-державного будівництва [120].

Також чимало інформації про видавничу діяльність та пресу подано у виданнях енциклопедичного і довідкового характеру. Наприклад, у томі першому Енциклопедії української діаспори є велика і розлога стаття про періодику української діаспори, де подано її загальну характеристику й особливості, а також детальний аналіз за періодами, розгляд не тільки світської, а й релігійної преси [479, Т.1].

Знаковим щодо вищевикладеного є вихід монографії Петра Часта «Вільне слово американської України» про найдавніше у світі українське періодичне видання. Автор з 1990-х років працює у редакції «Свободи», тому відмінно володіє матеріалом, викладеним у своїй праці. У передмові до видання, академік Леонід Рудницький, визначаючи роль самої книги у контексті існування української діаспори США, наголошує на актуальності теми дослідження, оскільки «Свобода» є «чимось більшим, ніж етнічна газета, ніж друкований орган Українського Народного Союзу. Вона є, в першу чергу, українським часописом, який віддзеркалює українську свідомість у Сполучених Штатах Америки, а рівночасно є конструктивним, будуючим чинником у житті української громади на американській землі. З історичної точки зору, її пріоритетним завданням [...] було допомагати українському народові втримати його ідентичність, зберегти його віру, обряд, традиції та звичаї, і – а це переважливе – його мову» [1790, с. 6]. П. Часто так відзначив причину написання свого дослідження: «До 1989 року газета «Свобода» була щоденною і з штатом у 12 осіб, а з того часу – щотижневою. Коли нас ставало все менше, я зрозумів, якщо я не сяду писати, то цього не зробить ніхто інший» [1356]. Монографія редактора «Свободи» одна з перших дає широкий фактографічний матеріал існування українського часопису, причому не тільки в американському, а й в загальноукраїнському контексті. Сам автор визначив жанр свого дослідження як хроніку-хрестоматію, де охоплено надзвичайно велике коло питань української історії. Книга містить 52 розділи, кожен з яких проілюстрований номером газети, притаманним тому періоду, про який йдеться. Автор

зазначає, що монографія презентує не тільки життя газети, а й становлення та розвиток українського життя в діаспорі, точним і вірним літописцем якого служила всі ці роки «Свобода». Окрім того, дослідження П. Часта розглядає часопис не тільки за його важливим значенням як хроніки, але і як форум для різних ідей та поглядів, навіть тих, які могли бути мало популярними і не завжди вповні збігатися з думкою редакції. Монографія кристалізує важливість і першопрохідність «Свободи» у віддзеркаленні тих процесів, які мали місце у мовному, політичному, релігійному та культурному житті українського народу.

Отже, дослідження української періодики у діаспорі закордонними вченими зробили великий внесок в історію української преси, особливо у час, коли не було розроблено понятійного апарату, а багато джерел залишалися недоступними для вчених з України. Однак сьогодні у цей процес активно включилися українські дослідники.

Для окреслення загальних тенденцій існування україномовної періодики за кордоном, її жанрово-тематичних аспектів одними з перших дають цінний матеріал дослідження Ю. Відзіля, О. Грищенка, І. Крупського та ін. Роботи В. Здорогеги, В. Лизанчука, І. Михайлина, Н. Сидоренко, Б. Чернякова, В. Шкяра та ін. розпочинають цілком новий етап розвитку історіографії історії української преси і зосереджуються на аналізі основних завдань минулої і сучасної української періодики, особливостей її функціонування, проблематики тощо [786, с. 7]. У першу чергу предметом дослідження ставали друковані органи різних політичних угруповань, організацій, спілок, науково-культурних установ.

На початку 1993 р. у Львові на базі Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка утворено дослідницьке товариство – Науково-дослідний центр періодики (НДЦП), завдяки діяльності якого щорічно проводяться Всеукраїнські науково-практичні конференції «Українська періодика: історія і сучасність» із виданням збірника матеріалів. Результатом роботи НДЦП стала велика кількість наукових робіт, присвячених як окремим періодичним виданням, так цілим комплексам [695, с. 8].

Необхідність збереження та вивчення україномовної періодики є незаперечною. «До теперішнього часу назви укра-

їнської преси зазначені в каталогах американських бібліотек, але самих газет і журналів вже давно немає... Багато часописів було винищено під час так званих чисток, що їх проводять бібліотеки задля звільнення місця». Крім того, часописи пропадали з малих архівів-сховищ через опозиційність до ідеології того чи іншого видання [448, с. 16].

У США історія української преси починається від 80-х років XIX ст. Перші місця розселення українців (Нью-Йорк, Пенсильванія, Чикаго) у цій країні пізніше стали і першими пресовими центрами [1370, с. 213].

Опубліковані праці О. Хімяк, Г. Савчука [1130; 1205; 1433] висвітлюють видавничу діяльність української діаспори США до Першої світової війни. Аналізуючи причини еміграції українців до США у кінці XIX ст., перепони, що їх чинила австрійська держава на цьому шляху, дослідники водночас вказують на важливість україномовної періодики за океаном як важливого чинника об'єднання, боротьби за свої права, відчуття гордості за свою приналежність до українства, зрештою – практичного порадника. Прикметно те, що у самому процесі зародження україномовної періодики за океаном вирішальну роль відіграли священики – Роман Залітач, Теофан Обушкевич, Василь Ортинський. Однак фундаментальними у цьому процесі стали два часописи – «Аляска Геральд» (1868) і «Свобода» (1873), що їх видавав вихідець із Східної України, православний священик Агопін Гончаренко. Зміст і спрямування його видань свідчать про те, що він мав на меті не тільки допомогти вчорашнім емігрантам національно самоутвердитись, а й познайомити їх із новою країною поселення. Першою ж українською газетою за океаном стала «Америка» (1886), яку в Шенандоа почав видавати священик Іван Волянський. «В короткім часі по моім приїзді почало зголошуватись до мене багато людей з інших місць для заспокоєння своїх духовних потреб, так що незабаром зародилася в мене гадка, щоб для вдержання єдності нашого народу видавати газету рідною мовою» [489, с. 184]. Спочатку газета не мала презентабельного вигляду, матеріали подавались безсистемно, версталась на чотири колонки, а у змісті переважали публікації щодо життя українців в матірній Україні і еміграції, а також проповіді самого видавця-духовника. Проте із при-

ходом в редакцію нового емігранта з Галичини Володимира Сіменовича, який пізніше очолив видавництво часопису, тематична спрямованість газети значно розширюється, додається белетристичний розділ тощо. Із переходом цього видання (очолив його тоді священник К. Андрухович) разом із друкарнею у власність греко-католицької церкви змінюється знову напрям часопису, що і призвело до його самоліквідації у 1890 р. Натомість о. К. Андрухович почав видавати «Руське Слово» (1881), що виходило лише рік, тоді ж о. Г. Грушка двічі на місяць видавав «Новий Свет», однак після кількох номерів він розпочав новий проект, якому судилося відіграти важливу роль в історії української преси в США. Мова іде про газету «Свобода» (1893), видавана в Джерсі-Сіті вищезгаданим священником Г. Грушкою. Останній так згадував про задум видання такого часопису «Якась туга, якийсь сум стискав серце, коли українець з браку своєї газети довідувався про себе самого чи то з польських, чи словацьких газет, де наші справи не раз дуже брехливо представлено. [...] зародилась у мене мрія видавати власний часопис, писаний українським серцем, українською мовою, нав'язу українським духом. Незважаючи на усілякі труднощі й перешкоди, постановив я видавати українську газету, називаючи її «Свободою», бо український народ від віків бажає свободи» [490, с. 58]. Спочатку часопис виходив як двотижневик, поступово стаючи тижневиком, а потім – тричі на тиждень. З 1921 р. «Свобода» – щоденник і залишалась такою аж до кінця ХХ ст. У дослідженнях українських науковців детально проаналізовано перші номери «Свободи», де обґрунтовувалась необхідність заснування української організації, яка б об'єднала українців у США. За ініціативою Г. Грушки засновано український еміграційний дім і Український народний союз (УНС), офіційним органом якого стала «Свобода». З нею активно співпрацювали І. Ардан, Д. Пирч, А. Цурковський, на її сторінках часто можна було бачити твори та дослідження Ю. Бачинського, М. Лозинського, М. Павлика, І. Франка, Ю. Федьковича. Газета, напрям якої від початку визначався як радикально-національний, відіграла важливу роль у захисті інтересів українських емігрантів в США, їх єднанні, поширенні християнських цінностей, розвитку українських шкіл у США, ви-

корінненні москвофільства в діспорі. Крім того, засновники і видавці часопису переймалися долею України: створювалися численні фонди для підтримки національно-визвольного руху, друкувались численні листи (наприклад, на підтримку Центральної Ради, з вимогою припинити окупацію України), комітет з реєміграції заможних емігрантів-українців на батьківщину, де вони завдяки своєму досвідові мали б принести більшу користь, організація для допомоги українцям Галичини і Закарпаття, які постраждали від війни – Американська Руська Народна Рада (1914) тощо. Тобто це та основа, на якій формувалася інформаційна діяльність «Свободи» до сьогодні, її тематична та світоглядна спрямованість. Варто відзначити і той факт, що поки в Канаді та Бразилії не з'явилася своя українська преса, цей часопис поширювався і на цих землях. Запорука тривалого існування і діяльності «Свободи» до сьогодні – підтримка її потужними українськими діаспорними організаціями.

Дослідження Світлани Герегової зосереджується на висвітленні раніше нез'ясованих питань щодо становлення української преси за кордоном під час першої хвилі еміграції (остання третина XIX – до початку Першої світової війни), але крізь призму історії заснування та функціонування часопису «Свобода», його ролі у житті українських емігрантів. На думку С. Герегової, саме священники, які на Україні не змогли змиритися з політикою імперського гноблення українства, стали першими засновниками анклавів останнього на нових поселеннях – українських часописів, шкіл, церков тощо. З перших днів свого заснування українські часописи спрямовували зусилля на об'єднання і самоорганізацію українців, пропагуючи в емігрантському середовищі ідею національної єдності як передумову національної незалежності і самостійності держави. Автор розглядає «Свободу» як своєрідний артефакт української культури, що пройнятий духом збереження національної свідомості, на основі її друкованих матеріалів простежує історію першої хвилі еміграції, її причини, кількість тих, хто виїхав, а також питання збереження ними своєї національної ідентичності. Дослідниця аналізує передумови створення часопису «Свобода», характер статей, їх значення не тільки для українців США, а й Канади, Брази-

лії, коли там ще не було своєї української преси. Загалом цей друкований орган став публічною трибуною, де можна було вільно обговорити нагальні українські питання, маючи доступ до провідних ЗМІ, за відсутності цензури газета також публікувала матеріали, що висвітлювали рецепцію українських справ у світі. Зважаючи на вищевикладене, дослідниця робить висновок про вплив «Свободи» на процес перетворення неусвідомленої етнічної маси у зрілого і національно свідомого читача, який розумів необхідність підтримки не тільки своїх насущних духовних потреб, а й багато жертвував для допомоги Україні [227, с. 97].

Відзначаючи вагомість вищезазначених праць в дослідженні історії функціонування україномовної періодики США, мусимо зазначити, що увага зосереджувалася на найстарішому українському виданні – газеті «Свобода», – тоді як чимало інших залишилося поза полем зору або були згадані лише побіжно («Народна воля», «Америка», «Національна трибуна», «Українське слово», «Самостійна Україна», «Час і Події», «Міст» тощо).

Українські дослідники в історії україномовної періодики США відзначають її поступову диференціацію. На початку ХХ століття з'являються гумористичні, рекламні та релігійні видання, часописи, що розраховані на певну професійну аудиторію. На їх сторінках ставала можливою дискусія щодо українського політичного, культурного, наукового життя, хоча україномовна періодика у США цього періоду віддавала перевагу просвітницькій діяльності, не торкаючись при цьому майбутнього державного устрою України. Загалом від часу виникнення газети «Америка» і до Першої світової війни на території США виходило близько 32 українських періодичних видань [36, с. 462], кожне з яких відіграло свою роль у консолідації української нації, виконанні емігрантами своїх обов'язків перед батьківщиною. Одні мали тривалий час виходу, інші – короткий, однак важливими у цьому контексті, на думку Г. Савчука, є кілька моментів. Передусім, сильна роль духовенства при зародженні українського емігрантського інформаційного простору надовго визначила релігійний консерватизм як об'єднуючий і панівний елемент в українській діаспорі США. Крім того, брак українців-професіоналів

видавничої справи зробив вимушеним тісний зв'язок з місцевими англomовними виданнями (The Alaska Herald, Evening Herald) [1205, с. 316]. Після Першої світової війни у США народжуються нові видання, переважно газети політичного та релігійного спрямування.

За часів незалежності України з'являються як докторські, так і кандидатські дисертації, об'єктом дослідження яких стає українська преса загалом або регіональна зокрема.

Дисертація М. Карася «Регіональна преса в демократичному суспільстві (на прикладі періодики США)», що присвячена дослідженню регіонального сегмента як основного у системі преси розвиненої країни, представляє інтерес у частині висвітлення переваг локальності, коли газета може ефективно вирішити суспільні і політичні проблеми в умовах демократії місцевого самоуправління. У роботі також порушуються питання професійності журналістів, розглядаються морально-етичні норми журналістики США, оскільки українськомовна преса у США формувалася та функціонує саме у контексті вищезазначених норм і вимог [622].

Варто зазначити, що питання тематики української преси у США часто порушувалося у дослідженнях, що стосувалися історії діаспори у цій країні загалом, для чого відводились інколи цілі розділи. Наприклад, вищезгадана дисертація Н. Мерфі «Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури» містить розділ, присвячений українській пресі у США та її відношення до збереження української ідентичності. Дослідниця також наводить дані щодо видавничої діяльності української громади і в інших розділах. Ця робота прикметна тим, що охоплює хронологічно період до початку XXI ст., а тому можемо говорити про сучасне подання матеріалу. Застосовуючи хронологічно-проблемний підхід, Н. Мерфі презентує зібраний та узагальнений фактологічний матеріал [940].

У дисертації В. Губарця «Українська етнічна преса США і Канади (1945-1994 рр.): особливості висвітлення україно-американських взаємин» (2007) уперше аналізувалися матеріали північноамериканської української преси у контексті україно-американських взаємин після Другої світової війни, зокрема у сфері культури, політики, економіки тощо. Автор

визначає причини і природу розселення українців на Північноамериканському континенті, а також роль інтелектуальної еліти і, відповідно, культурних органів у збереженні національної, культурної та релігійної ідентичності українцями в США і Канаді. Національна преса у цьому процесі визначається як каталізатор відродження і збереження національної свідомості, як засіб інформування та об'єднання українських мас за океаном.

Хронологічні рамки дослідження В. Губарець окреслює ключовими історичними чинниками: саме зі створенням ООН (1945) Україна як державне утворення вперше виходить на міжнародну арену (востаннє така презентація відбувалась 1918 р.), а 1994 р. визначено як дату першої докорінної зміни політичних еліт в самій Україні, що завершує становлення України як незалежної держави в класичному розумінні і підводить межу під початковим етапом становлення відносин США і незалежної України. У роботі визначено історичні, культурні, соціальні та політичні умови зародження та подальшого функціонування преси української діаспори в США і Канаді, а також її зв'язок з процесами становлення і зміцнення української громади на континенті; з'ясовано головні мотиви, якими керувався офіційний Вашингтон у реалізації своєї політики стосовно України спочатку як складової частини СРСР, а пізніше як незалежної держави, проаналізовано дискусії на сторінках української етнічної преси, пов'язані з цією проблематикою.

Виходячи з жанрової парадигми, В. Губарець аналізує висвітлення українською етнічною пресою США та Канади цілого комплексу україно-американських взаємин. Жанри журналістської творчості, зокрема інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні, розглядаються як інструменти донесення до читача збалансованої, неупередженої та об'єктивної точки зору етнічних журналістів на актуальні для свого часу суспільно-політичні процеси. Дослідником встановлюються причинно-наслідкові зв'язки між порушеними проблемами і використовуваними для цього жанрами. У дисертації продемонстровано багатofункціональність українських журналістів Північної Америки, що обумовлюється специфічними умовами роботи та завданнями, які стояли перед ними. Зокрема,

показана роль журналістів в інформуванні громадськості, формуванні громадської думки, відстоюванні інтересів нації в умовах відсутності держави, а пізніше і лобювання інтересів новоствореної держави [277]. Але, на наш погляд, у дисертаційному дослідженні неповно проаналізовано публіцистичні матеріали етнічної преси української діаспори на Північно-американському континенті щодо їх впливу на побутування української громади, збереження нею національної ідентичності. Дослідник в рамках журналістської рефлексії лише презентував найхарактерніші тенденції щодо використання жанрів в українській періодиці діаспори США і Канади.

Кандидатська дисертація В. Чекалюк «Преса діаспори США як комунікативний чинник формування ідентичності українців (1939–2005 рр.)» (2008) присвячена проблемам національного самовизначення українців у контексті преси української діаспори другої половини ХХ століття (за матеріалами газетно-журнальної періодики США). Дисертантка на прикладі найпопулярніших у США періодичних видань «Свобода», «Міст» та ін. показала приклади впливу ЗМІ діаспори на збереження національної ідентичності українців. Періодика української діаспори в США – яскравий приклад формування національної самосвідомості шляхом використання ЗМІ: завдяки відносній незалежності від політичного устрою, друковані органи діаспори працюють на консолідацію нації, вирішують проблеми її самоідентифікації.

У дисертації В. Чекалюк акцентує на тому, що українська діаспора зберігає пам'ять про велике історичне минуле нашого народу, увібравши в себе добірні інтелектуальні і духовні сили минулого України. За довгу і важку свою історію закордонні українці накопичили колосальний досвід щодо збереження і розвитку національної культури і її традицій в умовах «нової батьківщини», навчилися адаптуватися і не забувати своє коріння, залишатися собою. Їх досвід, випробуваний століттям, тим більше унікальний, що сьогодні сучасна світова цивілізація переживає складний період свого розвитку. Як свідчить дослідження, преса української діаспори за океаном від початку свого заснування не мала політичного спрямування, однак на початку ХХ століття, відстоюючи політико-економічні права українців, висвітлюючи перебіг

життя в США, періодика закордонних українців не тільки набуває політичного відтінку, а й розширює інформаційний простір, починає відігравати активнішу роль у національно-культурному житті української громади. Це пояснюється появою у США численних українських організацій різного спрямування, які своєю трибуною обирали, передусім, етнічну пресу. Однак ширшою тематико-функціональна палітра українських видань нашої діаспори у США стає після проголошення України незалежною, тоді ж і посилюється її вплив на україномовного читача, коли на шпальтах з'являються оперативні інтерв'ю з інтелектуальною та політичною елітою України, коментарі щодо подій, які там відбуваються, на тлі загальносвітового політичного процесу.

Висновки дисертації аргументують, що саме ЗМІ стали головним джерелом інформації про Україну для переселенців і вплинули на збереження історичних витоків українців, зв'язок з минулим і сприяли правильному майбутньому й адаптації в чужому середовищі. Оскільки В. Чекалюк розглядає у своїй роботі саме механізми впливу на психологію діаспорян в США, то вважає, що не можна недооцінювати особливої функції засобів масової інформації за кордоном. Періодика – це стратегічна лінія розбудови українського світу там, де він найбільш вразливий, і там, де існує загроза його зникнення взагалі за рахунок асиміляції населення. Завдяки ЗМІ закордонні українці можуть як дати інформацію про себе, так і отримати швидко і точну інформацію українською або ж англійською про події, що відбуваються в Україні та США. Через те, якісна робота українських ЗМІ за кордоном, безумовно, допоможе формувати в світі позитивний імідж України в цілому. В. Чекалюк формує думку про те, що шлях до становлення газетної періодики як дієвого, незалежного засобу інформації, здатного формувати громадську думку, лежить крізь запозичення досвіду друкованих органів зарубіжних країн, зокрема тих, які успішно реалізують завдання щодо консолідації нації. «Преса діаспори є одним із основних чинників самозбереження нації, вона коригує світоглядну інтеграцію широких кіл громадськості, несе об'єднуючу функцію всіх верств населення за океаном в єдиному українському мовно-культурному просторі» [1794, с. 7]. Однак мусимо

зазначити, що, незважаючи на широту охоплення заявленого джерельного матеріалу, дисертація В. Чекалюк зосереджується, передусім, на дослідженні української періодичної преси США як такої, виокремлюючи тематичні рубрики, розділи, сторінки, жанрові композиції. Еволюція та етапи розвитку діаспорної преси подані тільки на прикладі газети «Свобода». Що стосується відображення української ідентичності у тематичному контексті періодичних видань, то це питання розкривається лише на основі публіцистики окремих представників української діаспори США (І. Багряного, Б. Антоценка-Давидовича, Г. Костюка).

Дисертація Т. Моїсеєвої «Українська преса Австралії (1949-2007) як чинник збереження національно-духовних цінностей» цікавить з точки зору узагальнення австралійських українських періодичних видань щодо проблемно-тематичної спрямованості (суспільно-політичні, релігійні, громадські, партійні, літературно-художні і гумористичні). У дослідженні також з'ясовано шляхи відстоювання національно-духовних цінностей через посередництво преси в іноетнічному середовищі. Т. Моїсеєва визначила, що періодика української діаспори формувала національну журналістику, для якої першочерговими були національна безкомпромісність і національна спрямованість. На думку дослідниці, засновники періодичних видань своїми пріоритетами вважали пропаганду тих загальнонаціональних ідей, які не могли свого часу проголошуватись публічно на історичній батьківщині. У роботі підкреслюється, що в умовах глобалізації й асиміляції перед українською пресою діаспори постала проблема: модернізуватись чи рухатись за інерцією. Тенденції останніх трьох десятиліть характеризуються зменшенням кількості періодичних видань, що можна пояснити певними чинниками, зокрема, зміною соціальної структури самої діаспори. Щоб зберегти читацьку аудиторію, потрібне реформування преси щодо способів і методів подання інформації, а також білінгвізму видань із значним переважанням англійської мови. Таке твердження вважаємо спільним для періодики української діаспори загалом, незалежно від країни проживання (поява двомовних випусків, діючих веб-сайтів тощо) [963].

Дослідження О. Дзири щодо преси української діаспори Канади у міжвоєнний період є цікавим у контексті погляду на періодику американського континенту загалом, де україномовні часописи, з одного боку, виконували інформаційну функцію, а з іншого – були носіями, творцями і виразниками громадської думки. Завдяки наявності такої періодики можливість публічно дискутувати з приводу економічних, політичних, культурних, мовних питань діаспори ставала реальністю. Крім того, це сприяло об'єднанню закордонних українців, стримувало їх асиміляцію та розпорошення. Часто періодика ставала друкованим органом громадського об'єднання, церкви, зосереджуючись на збереженні етнічної ідентичності діаспорян. Крім того, періодичні видання українців в Північній Америці мали можливість розвиватися у вільному демократичному суспільстві, що сприяло відкритому вираженню українських політичних і національних концепцій, на відміну від преси, що того часу існувала в радянській Україні [424].

Показовим є той факт, що чи не найактивніше україномовну періодику діаспори використовують в історичних та суміжних дослідженнях, оскільки вона є унікальним джерелом саме внаслідок країн свого побутування – з одного боку, вільна, незаангажована, позбавлена цензури, а з іншого – з виразним національним забарвленням. На особливу увагу заслуговують дисертаційні дослідження: у сфері історичних дисциплін – О. Коновця (1994) [707], М. Романюка (2000) [1187], В. Гутковського (2002) [288], С. Сегеди (2002) [1222], О. Коляструк (2003) [699], Д. Будкова (2004) [129], Г. Рудого (2004) [1191], Н. Олешко (2006) [1035], О. Хімяк (2006) [1432], П. Губи (2007) [275], К. Курилишина (2008) [802]; у сфері соціальних комунікацій та журналістики – Ю. Колісника (2001) [696], О. Пархітька (2005) [1080], О. Льченко (2007) [596], В. Поплавської (2007) [1121], О. Богуславського (2008) [93], І. Павлюка (2008) [1074], К. Ульянової (2009) [1385]; у сфері політології – В. Кулика (2010) [790].

У контексті нашого дослідження цінним виявилось дисертаційне дослідження Х. Вінтонів «Українські документально-інформаційні ресурси у віртуальному просторі Канади: структура, інформаційне наповнення та методика пошуку» (2014) у частині аналізу веб-посилань україномовних ЗМІ, зо-

крема, періодичних видань закордонних українців: структура вивчення, огляд рубрик, присутність у соціальних мережах, недоліки тощо, – на основі чого робимо висновок про різноманітність діяльності української діаспори у США, презентація якої в інформаційному просторі формує її позитивний імідж у мережі Інтернет, сприяє інтеграції у світовий інформаційний простір, популяризує українство у світовому співтоваристві [176]. Загалом характерною тенденцією сучасної історичної науки є звернення українських дослідників до комплексного вивчення українських архівів США і Канади, наприклад, праці І. Матяш [934]. Цікавими для нашої роботи є праці О. Яцини щодо української дореволюційної преси про архітектуру як засобу формування історичної свідомості [1877], І. Крупського про зародження національної преси у кінці XIX – першій половині XX ст., формування табової української періодики у міжвоєнний період [773; 774].

З аналізу згаданих вище наукових праць можемо зробити наступний висновок: найбільшу увагу дослідники зосереджують на ролі преси у кінці XIX - початку XX ст. в становленні національної свідомості та розвитку національно-державницьких ідей, на періодах державотворення 1917-1921 рр., німецької окупації під час Другої світової війни, незалежності України. У дослідженнях спостерігається велика увага до преси як історичного джерела, розкривається роль періодики для вивчення процесів державотворення, національно-культурного життя українців, проводиться систематизація, класифікація, аналіз тематики, формування редакційної політики українських періодичних видань діаспори. Однак тематика вищезазначених пресознавчих досліджень не охоплює проблематику україномовної періодики діаспори США як чинника самоідентифікації останньої, адже саме тривала бездержавність українців підсилювала значення преси для їх національного самоутвердження, особливо тих, які перебували далеко від історичної батьківщини, у США. Часописи, що їх видавала українська діаспора США, ставали часто не тільки єдиним засобом зв'язку між емігрантами і рідною землею, а й дієвим чинником національного самовизначення та самоорганізації української діаспорної громади.

1.2. Джерельна база дослідження

Джерельна база дослідження визначена з урахуванням обраної теми нашого дослідження. За походженням, змістом, формою та вагомістю ми виокремили документальні матеріали, частина яких оприлюднена в збірниках та дослідженнях, а інша міститься у фондах Центральних державних історичних архівів України у Києві та Львові та інших установ та міст.

Важливою групою джерел для нашого дослідження є офіційні державні документи: «Акт проголошення незалежності України» [548], «Декларація про державний суверенітет» [1488]. В останньому документі та у Постанові Верховної Ради України (від 02.07.1993) «Про основні напрями зовнішньої політики України» окремим напрямом зовнішньої політики України виділено підтримку контактів із українською діаспорою, а самі закордонні українці визначені як об'єкт української державної етнополітики [425, с. 41]. Крім того, реалізація завдань розвитку співпраці України із українською діаспорою знайшли своє відображення у Державній програмі «Українська діаспора на період до 2000 року» [421], Національних програмах «Закордонне українство» на період до 2005 р. і на період до 2010 р. [995; 996], Державних програмах співпраці із закордонними українцями на період до 2010 р. і на період до 2015 р. [419; 420], а також звітах щодо виконання вищезгаданих програм [526], Концепції Державної програми співпраці із закордонними українцями на 2017-2020 роки [1156], матеріалах Національної комісії з питань закордонних українців при Кабінеті міністрів України [527; 528; 603]. Сюди ж відносимо і матеріали парламентських слухань [1125; 1371].

Велике значення для реконструкції історії функціонування громадських, політичних, освітніх, релігійних об'єднань у контексті збереження національної ідентичності українською діаспорою США, що потім знаходило своє відображення у публіцистичних матеріалах україномовної періодики діаспори США, мають протоколи засідань, звіти таких організацій. Наприклад, головні напрями співпраці української діаспори з офіційними установами США, що відповідають інтересам як самої української громади США, так і України, висновуємо зі

звітів діяльності SKU, УККА, УНІС та інших, котрі належать до SKU і активно діють щодо захисту різних аспектів побутування українців у США, її національного самоусвідомлення, а також формування позитивного іміджу українства серед світової спільноти [188; 413; 422; 1172; 1173; 1174; 1175; 1176; 1177]. Діяльність представників української діаспори в ООН сприяє поширенню об'єктивної інформації про українців та Україну, їх самотність серед міжнародних організацій, органів влади США (особливо актуально це було в часи існування СРСР та з початком російської агресії в новітній час). Про велику роботу в цьому напрямі засвідчують матеріали звітів Ради Організації об'єднаних націй при SKU [846; 845; 844], а також Фондації «Україна – США» щодо підтримки демократичного розвитку незалежної України [951; 1428]. Звіти рад і комісій SKU містять інформацію щодо реалізації багатьох проектів у сфері освіти, науки, ЗМІ, економіки, політики, культури, захисту громадянських та гендерних прав у середовищі української діаспори, що мають на меті збереження нею національної ідентичності, усвідомлення своєї етнічної окремішності при одночасній інтеграції в країну поселення [29; 153; 541; 545; 546; 638; 690; 704; 775; 1199; 1200; 1281; 1355].

Важливу цінність щодо висвітлення теми Голодомору в Україні становлять фонди ЦДАВО України, зокрема у фонді Документи Надзвичайної Конгресової комісії США з дослідження голодомору в Україні (1932-1933 рр.) (колекція) (Ф. 5261) представлено Документи (ксерокопії) Надзвичайної Конгресової комісії США щодо дослідження Голодомору в Україні, зібрані Міністерством закордонних справ США з державних архівів США (меморандуми, декларації, інформації, статті, листування, телеграми. тощо) [1480]. Фонд Президента України (Ф. 5233), зокрема оп. 1. «Адміністрація Президента України (Л. М. Кравчука) 1991-1993», містить цінні матеріали Канцелярії Президента України, Відділу нагород, що дають інформацію про встановлення взаємодії української діаспори США та незалежної України, підготовку візиту українського Президента до США, друк української гривні у Канаді, залучення іноземних інвестицій в економіку України, листування з представниками української діаспори [1474;

1475; 1476]. Динаміка розвитку взаємовідносин між українською діаспорою США та незалежною Україною, що знаходила своє втілення на шпальтах україномовної періодики США, простежується і в матеріалах оп. 2 «Адміністрація Президента України (Л. Д. Кучми) 1994-1997» цього ж фонду. Досліджені матеріали цього опису (розпорядження та доручення Президента України, звіти про їх виконання, листування Президента з посольствами і представництвами України за кордоном, матеріали діяльності Секретаріату РНБО, листування із зарубіжними кореспондентами, документи про зв'язки з представниками української діаспори за кордоном) свідчать про те, що США, завдяки діяльності української діаспори, стали одним із найбільших інвесторів молодій українській державі [1477; 1478; 1479]. Матеріали фонду 4629 ЦДАВО містять довідки, інформації про зустрічі з українськими емігрантами «Товариства культурних зв'язків з українцями за кордоном» (товариство «Україна»), його листування, протоколи засідань, звіти, документи Всесвітнього форуму українців [1473].

Певними штрихами для розуміння порушеної теми дослідження є інформація про засідання Політбюро, Оргбюро та Секретаріату Центрального комітету Комуністичної партії України 1986-1991 рр., документи щодо ідеологічної, культурно-освітньої, пропагандистської, закордонної діяльності із фонду 1 ЦДАГО. До цього ж фонду відносимо матеріали про роботу делегації товариства «Україна» в США (1987; 1988), звіти його голови С. Лазебника [1481; 1482; 1483].

Фонд 273 ЦДАГО (колекція документів п. О. Ромаса) дає можливість для ознайомлення з діяльністю громадсько-політичних об'єднань української діаспори США. У контексті нашого дослідження важливою є інформація з приводу відстоювання українських інтересів у США та світі, а також вагома роль української діаспори у відновленні державності України [1484].

Архівні документи БФ. 2 «Книги та періодичні видання» (361 книга, 907 примірників періодичних видань), БФ. 3 «Книги та періодичні видання» (4149 книг, 1875 журналів, 841 підшивка газет), які зберігаються у ЦДАЗУ, відіграють важливу роль у відтворенні функціонування україномовної періодики діаспори США у збереженні національної ідентич-

ності. Роль національної церкви та основних релігійних діячів у контексті нашого дослідження розкривають документи фонду 23 «Документи Українського Православного Братства ім. Митрополита В. Липківського на еміграції». Серед матеріалів є також світлина, листування і мемуари відомих релігійних і політичних діячів української діаспори [1768; 1769; 1770]. Вивчено склад фондів ЦДАЗУ – фонду 25 «Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ). Філія в Чикаго (США)» [1771; 1772], де представлено програми, рекламні проспекти, запрошення, що відображають культурно-освітні заходи філії ОДУМ у Чикаго, з яких робимо висновок про гуманітарне спрямування діяльності української молоді у діаспорі в напрямі збереження національної ідентичності; фонду 39 «Організація державного відродження України (ОДВУ)» [1774]. В останньому зберігаються документи про діяльність цієї організації у США, зокрема культурницьких акцій, фінансова та господарська співпраця з іншими організаціями чи особами, її видавнича діяльність. Важлива інформація фонду 36 ЦДАЗУ дає відомості щодо основної та фінансової діяльності організаційної надбудови української діаспори – СКВУ, – її видавничу активність, діяльність М. Плав'юка, а також діяльність об'єднань, що входять чи співпрацюють зі СКВУ, документи про відомих громадських діячів-борців за права людини, колишніх в'язнів [1773].

Документально насичену інформацію у контексті нашого дослідження містять архівні фонди Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України [14], Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки. Суттєво доповнюють джерельну базу документи та матеріали архіву Інституту досліджень української діаспори при Національному університеті «Острозька академія» [40; 599], книжкові колекції й особисті архіви громадських діячів та організацій української діаспори, що ними володіє НаУКМА [992], матеріали архіву Бібліотеки ім. О. Ольжича [39]. Насиченими інформативно є також документи Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» [952], а також фонди Науково-дослідного центру періодики (НДЦП) Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника [993].

Основний масив інформації щодо порушеної теми, становить україномовна періодика української діаспори США. Серед газет і журналів, які складають основу праці, можемо назвати наступні:

– «Америка» (Філадельфія) – тижневик, офіційний орган Об'єднаних українських католиків Америки «Провидіння». Має підзаголовок – «Український католицький щоденник». Це перша щоденна українська газета в США, яка виходила з 1912 року щотижнево. Назва «Америка» акцентує увагу читачів на тому, що серед значної кількості матеріалів переважає українська тематика та інформація про події в США. Хоча газета має чотири шпальти, вона великоформатна, що дозволяє ввести ще й англomовний випуск. Деякі матеріали передрукуються з україномовного випуску, проте є й унікальні тексти, замітки. Окрім власних матеріалів, значну кількість публікацій «Америци» складають матеріали, передруковані з інших засобів масової інформації. Також у газеті можуть траплятися окремі сторінки-вісники того чи іншого українського об'єднання («Вісті інженерів», «Вісті СУК Провидіння», «Сторінка ТУСМ»). Тобто це періодичне видання, тісно співпрацюючи та взаємодіючи з різними українськими організаціями, виконує важливу функцію – підтримувати зв'язок та об'єднувати українців у США.

– «Вісті Комбатанта» (Торонто - Нью-Йорк) – журнал, що виходив від 1961-го до 2014 року у Канаді. Його засновником було Об'єднання колишніх вояків українців в Америці та Братство колишніх вояків Першої української дивізії УНА при співучасті Братства Українських Січових Стрільців, Об'єднання колишніх вояків УПА, Братства «Броди-Лев», української Стрілецької Громади в Канаді. Видання виконувало важливу інформативну роль в усій українській діаспорі, а згодом – і в Україні, друкуючи статті, репортажі, розвідки про діяльність українських ветеранських організацій, публікації на історичні теми, коментарі до сучасних подій тощо. Головним завданням журналу було згуртування військових ветеранів, збереження та популяризація їх досвіду для створення в майбутньому професійного війська у відновленій самостійній українській державі.

З 2015 р. журнал виходить у видавництві «Нова зоря» (Івано-Франківськ) під назвою «Гарт нації».

– «Громадський голос» (Нью-Йорк) – газета, що почала виходити у Нью-Йорку з 1941 р. і зосереджується в основному на поданні матеріалу інформаційного і новинного характеру, особливо що стосується міжнародних новин, які, зазвичай, розміщуються на першій шпальті.

– «Міст» (Торонто - Порт Рідінг) – український тижневик, де є як новини України, так і світу, а також багато подій, які відбуваються в діаспорі. У цьому періодичному виданні друкують рекламу різноманітних українських бізнесів у США. Ідея створення тижневика (1997) для нашої діаспори в Північній Америці виникла у подружжя Анни та Ростислава Кісілів з Торонто. Недавні емігранти з України, успішні підприємці й щедрі меценати, добре розуміли ціну оперативних новин, особливо з батьківщини. Тож часопис швидко здобув популярність. Сьогодні «Міст» має наклад понад 20 тисяч примірників. Різноманітність та широта охоплення матеріалу заслуговують на увагу: газета «Міст», на нашу думку, є більш орієнтованою на задоволення майже усіх запитів читачів, більш доступною щодо тематичного добору інформації.

– «Молода Україна» (Нью-Йорк) – орган Об'єднання демократичної української молоді, який інформує про важливі події всередині громади, а також аналізує тенденції, напрями демократичних рухів у діаспорі. Журнал виступає організатором культурних, спортивних, рекламних акцій української громади, розповідаючи, наприклад, про традиційні кобзарські курси гри на бандурі під час літнього таборування молоді, курси українознавства для наймолодших українців, діяльність мистецьких груп на «Великих вечорницях». Постійно на сторінках журналу з'являються звіти про функціонування молодіжних таборів.

– «Народна воля» (Скрентон) – газета, заснована Українською забезпеченнево-допомоговою організацією в США (зараз Український братський союз (УБС)) в 1911 році. У резолюціях XIII Конвенції цієї організації читаємо, що «...Народна Воля має дбати про добре ім'я і славу Союзу, обстоювати права і справедливість для робітників, боронити демократію і поборювати її ворогів і ворогів США і Канади, а разом з

тим підтримувати визвольні змагання Українського Народу за свою самостійну, соборну, незалежну і демократичну державу на всіх його землях» [469]. Головним у «Народної Волі» була незмінна ідея служби українській національній і робітничій справі, допомога визвольній боротьбі української нації, виховання членства в дусі переконання, що Україна, завдяки нашій спільній праці та боротьбі, мусить стати знову суверенною і незалежною демократичною державою. Щоб заохотити англomовних членів Союзу читати «Народну волю», у 1933 році в газету введено постійну англomовну сторінку. Редактори завжди наголошували на тому факті, що тижневик «Народна Воля» друкувався за Харківським правописом і не перейшов на Київський правопис навіть з приїздом у США четверної хвилі українських емігрантів. Від 1991 р. «Народна Воля» своїми публікаціями намагалася сприяти зміцненню української незалежності, захисту української мови та розвитку української культури, засуджуючи байдужість українських політиків до національного. Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. видавництво української преси у США стало фінансово невігідним, оскільки зменшилося покоління післявоєнної еміграції, яке було основним читачем. Через це видавець тижневика «Народна Воля» Братський Союз вирішив наприкінці 2006 р. його закрити.

– «Наше життя» (Нью-Йорк) – друкований орган СУА. Відсвяткувавши у 2013 р. 70-річчя свого журналу, союзнянки зазначають, що зміст їх часопису мало що змінився за цей час. Сторінка жіночих портретів в українській історії та сучасності, Українського музею у Нью-Йорку (яким опікується СУА), повідомлення Головної управи СУА, резолюції конвенцій, актуальний матеріал щодо жіночого руху в США, зокрема новини СФУЖО, діяльність округ і відділів, як і сторінка для дітей, добродійництва та сторінка харчування залишилися незмінними. Однак із здобуттям Україною незалежності та організацією там Союзу українок, з'явилося чимало матеріалів із самої України, про співпрацю СУА із українськими жіночими організаціями, новин літератури та мистецтва. У своєму інтерв'ю доповідачки відзначили важливість сьогодні англomовної частини журналу, оскільки це дає можливість неукраїнкам або тим, хто не дуже добре знає українську мову володіти матеріа-

лом щодо українських традицій, звичаїв, українського життя та історії. Сьогодні «Наше життя» є єдиним жіночим україномовним журналом на теренах США [785].

– «Національна трибуна» (Нью-Йорк) – тижневик, читачами якого є українці по всій території США. Газета публікує матеріали, де міститься інформація з приводу політичного та суспільного життя в Україні, побутування української діаспори в США, знайомить із діяльністю українських діаспорних громадських організацій та об'єднань. У цьому періодичному виданні також багато уваги приділено історії України, зокрема темі визвольних рухів.

– «NOVAгазета» (Нью-Йорк) – український тижневик, у якому публікують останні новини про важливі політичні, економічні та культурні події в США, Україні та у всьому світі, про цікаві місця та людей. Статті публікуються журналістами, оглядачами з Нью-Йорку, Лос-Анджелесу, Чикаго, Києва. Ця газета безкоштовна, але можна передплатити платну річну чи місячну версію. Тижневик також вбачає своїм завданням допомогти новим українським емігрантам інтегруватися в американське суспільство, зрозуміти особливості функціонування американського бізнесу, медицини, фінансів, освіти, правосуддя та правової системи. На нашу думку, недовга історія цього періодичного видання (засноване в 2008 р.) вплинула не тільки на загальний вигляд даної газети, а й на її зміст, презентуючи новинні матеріали у сучасному форматі, з новітнім підходом подання інформації.

– «Розбудова держави» (Клівленд) – журнал, що був заснований у 1949 р. у Мюнхені як друкований орган української молодіжної організації Об'єднання української студіючої молоді «Зарево». Пізніше виходив у Канаді, а в 1954-1957 – у США. Його основними дописувачами була молодь на Заході, що пізніше зреалізувала себе як наукові, громадсько-політичні лідери. Тривалий час «Розбудова держави» був платформою для дискусії на актуальні проблеми ідеології українського націоналізму, стратегії відновлення державної незалежності України та творення новітньої української держави. З 1994 р. журнал видається в Україні. Своїм завданням «Розбудова держави» вбачає подання об'єктивної інформації про актуальні питання українського державотворення,

опрацювання концептуальних засад стратегії політичного, економічного, духовно-культурного, освітнього та суспільного розвитку України, висвітлення важливих сторінок історії національно-визвольного руху українського народу [1051].

– «Самостійна Україна» (Чикаго) – суспільно-політичний та історичний щомісячний журнал націоналістичного спрямування, друкований орган Центральної Управи Організації Державного Відродження України (ОДВУ) (1942) та Ідеологічно Споріднених Націоналістичних Організацій (ІСНО) (з 1973 р.). З 1948 р. видання «Самостійної України» було відновлено у Чикаго як «орган державницької думки» з підзаголовком «Місячник культури, політики та суспільного життя». Із 1974 р. виходив раз на два місяці, із 1981 р. – щоквартально. У 1988 р. став пресовим органом ОУН(М), а з 1995 р. редакція перебуває в Києві. Публікації журналу мають світоглядний, історичний, культурологічний характер.

– «Свобода» (Нью-Йорк) – найстарша у світі україномовна газета, що видається безперервно, заснована 1893 р. Від 1921 р. до 1998 р. була єдиним поза межами України щоденним виданням. Редакція традиційно дотримується принципів Харківського правопису. У 2013 р. «Свободі» виповнилося 120 років. Це той рідкісний випадок, коли редакція цього періодичного видання утворила осередок, на основі якого через півроку прогресивні члени української громади сформували одну з найбільших позаконфесійних і позапартійних організацій нашої діаспори. Завдяки їх злагодженій діяльності (УНС представляв інтереси своїх багатисячних членів, а «Свобода» забезпечувала щоденний творчий зв'язок між ним і громадою), вдалося створити і розширити етнічний простір української присутності за океаном. Роль «Свободи» у збереженні національної ідентичності українців на Північноамериканському континенті важко переоцінити. На її шпальтах були ініційовані, пропаговані та практично здійснені загальногромадські проекти, оскільки всі важливі питання порушувалися і розв'язувалися через цю газету (створення самого УНС, будівництво перших українських церков, шкіл, організація всеамериканського збору коштів для Галичини, що була знищена під час Першої світової війни, висвітлення причин і обставин Голодомору, оприлюднення жахливих фактів ра-

дянського режиму, акції на допомогу українцям, які перебували у таборах для тимчасово переміщених осіб у повоєнній Європі, а також дисидентам і церкві, відкриття пам'ятника Т. Шевченку у Вашингтоні, допомога Українському музею, заснування кафедри українознавства в Гарвардському університеті, були розповіді про життя інших громад в США, оголошення про приїзд цікавих особистостей, події перебудови, розпад СРСР, проголошення та відновлення суверенітету України тощо). З часом з'явився літературний додаток, окремі сторінки, призначені для поодиноких організацій, що не мають свого друкованого органу, десятки матеріалів щодня про імпрези, конференції, святкування – все, що відбувається і чим живуть американські українці у США. Метою публікацій було не просто інформування, а організація громади на ґрунті загальнонаціональних цілей, спрямовування її на вирішення завдань громадського та особистого розвитку. Однак вважаємо, що все ж таки найважливішим досягненням «Свободи» стало щоденне спілкування із українством за кордоном, вплив на його світогляд і світорозуміння поза межами рідної країни.

– «Українське життя» (Чикаго) – перша українська газета громадського спрямування у Чикаго, заснована Учительською громадою у 1955 р., а пізніше – на кооперативній основі тижневик. На сторінках періодичного видання публікувалося багато матеріалів з життя Чикаго, вміщувалася інформація про українську діаспору в США, чимало відомостей про діяльність «Просвіти», Пласту, «Самопоміч», Союзу українців Америки. Хоча «Українське життя» позиціонувало себе як незалежний пресовий орган, проте у середині шістдесятих років минулого століття стало опозиційним до більшості громадських і політичних об'єднань української діаспори США.

– «Українське слово» (Чикаго) – український тижневик, що видається у Чикаго з 2002 р. та вважається важливим гравцем на українському етнічному медіа-ринку США. «Українське слово» засноване як безкоштовне видання для обслуговування української громади у США. Газета нагороджена орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого. Дуже часто новини з газети «Українське слово» повторюються у тижневику «Час і Події», можливо, в інших рубри-

ках, які притаманні саме цьому виданню. Припускаємо, що це пояснюється певною спільністю авторів цих двох друкованих органів.

– «Час і Події» (Чикаго) – тижневик, заснований 1996 р. заслуженим працівником культури України, журналістом із піввіковим стажем Анатолієм Гороховським. Газета намагається донести до свого читача інформацію про важливі політичні, економічні та культурні події в усьому світі та аналізувати події в Україні, висвітлювати події у чиказькій громаді та досліджувати архівні матеріали з історії української діаспори в США. У тижневику можна відзначити різноманітність і цікавість статей, зосередженість на історії та сучасності життя української діаспори в Чикаго та інших містах і штатах США, а також в самій Україні. Про популярність цього видання свідчить низка публікацій, присвячених його 200-му номеру, а також відзначення у 2011 р. 15-річчя тижневика. За цей час читацька аудиторія включає читачів різного віку з різними зацікавленнями та сферами зайнятості.

– «Закордонна Газета» (Нью-Йорк) – це українська газета, яка виходить двічі на місяць з квітня 1996 р. (кожну першу і третю п'ятницю). З того часу вона зарекомендувала себе як провідне українсько-американське періодичне видання з постійно зростаючою популярністю, що поширюється в основному північно-східними штатами: Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Массачусетс, Коннектикут і Пенсільванія та ін., де є усталена українсько-американська спільнота. Читачами «Закордонної Газети» є українці, які приїхали у США після розпаду СРСР, але вона є досить популярна серед представників третьої хвилі еміграції. Видання є одним з основних джерел інформації про українську політику, міжнародних новин та новин діаспори.

Вищезазначені періодичні видання були обрані, по-перше, через їх чисельність, по-друге, через їх різну тематичну спрямованість, а отже і аудиторію, на яку вони розраховані. До того ж структура цих видань і система рубрик надають можливість розглянути і презентувати широкий спектр питань, пов'язаних зі збереженням національної ідентичності, національно-культурним життям української діаспори США. Сукупність досліджуваних україномовних періодичних ви-

дань охоплює найрізноманітнішу аудиторію серед української діаспори як за віковою, так і професійною та гендерною градацією. Саме з цих міркувань ці періодичні видання є репрезентативними для вивчення дискурсу національного самоусвідомлення серед української діаспори США.

Автором було опрацьовано газетні та журнальні фонди Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського (фонд зарубіжної україніки), бібліотеки Інституту досліджень діаспори, Центрального державного архіву зарубіжної україніки (БФ.3. «Книги та періодичні видання»), Державного архіву Тернопільської області (бібліотека, інв. № 1803, 1839, 1841, 1843), де зберігаються значні колекції україномовних періодичних видань діаспори США. Опубліковані матеріали охоплюють основні проблеми і тенденції політичного, соціально-економічного, культурного, освітнього, релігійного життя української громади у США. Оперативна та докладна інформація про події в середовищі української громади у США, на історичній батьківщині в досліджуваній період, акцентуація уваги на основних маркерах національного самоусвідомлення роблять україномовну періодику одним із найважливіших історичних джерел щодо вивчення її впливу на збереження українською діаспорою США своєї національної ідентичності [293; 994; 1485].

Оскільки україномовна періодика діаспори США досліджуваного періоду кількісно досить значна, при її аналізі використовувався селективний підхід. Він застосовувався, передусім, до тих видань, що зосереджувалися на загальних проблемах української громади у США, зберігаючи її національну ідентичність відповідним ідейно-змістовим наповненням, незалежно від політичного спрямування, а також політичні органи окремих партійних угруповань. Під час дослідження нами виснувано, що переважна більшість текстів післявоєнного періоду є непрофесійними, але якість публіцистики покращувалася з кожним десятиліттям унаслідок редакційної політики, зростання якісного складу української діаспори у США та наступних хвиль еміграції з України. Однак матеріали періодичних видань дають нам цілісну картину процесу збереження національної ідентичності українською діаспорою США. Незважаючи на присутній у публікаціях

суб'єктивізм, інколи авторську інтерпретацію, україномовна періодика діаспори США залишається носієм об'єктивної інформації, «оскільки публікують твори різних жанрів, відображають дух періоду, ставлення широкої громадськості до окремих подій» [249, с. 73].

У США протягом останніх двадцяти років спостерігається стійка тенденція до зменшення накладів друкованих періодичних видань: Інтернет впевнено відвойовує позиції у традиційних засобів масової інформації. Відповідно, багатьом газетам і журналам довелося вирішувати проблему присутності у світовій мережі. Таке становище є спільним і з етнічними періодичними виданнями, зокрема українськими. Значну активність української діаспори у США та затребуваність україномовної преси широким читачем засвідчує наявність веб-сайтів періодичних видань як ще одного засобу для формування національної ідентичності, популяризації української мови і культури, консолідації українства в США. У нашому випадку – це важливий сегмент документальної бази дослідження, перевагою якого є те, що можна завжди бути в курсі подій як української діаспори у США, так і України, перебуваючи будь-де та маючи доступ до мережі Інтернет. Нами проаналізовано і використано веб-сайти лише дев'яти періодичних видань («Вісті Комбатанта» «Міст», «Наше життя», «Національна трибуна», «NOVAгазета», «Свобода», «Українське слово», «Час і Події», «Закордонна Газета»), оскільки тільки вони мають своє представництво в Інтернет [1444-1050; 1209-1210]. Серед електронних версій зустрічаються такі, які можна читати тільки з монітора, або такі, що використовують наповну можливості Інтернет у переданні і поширенні інформації. Сьогодні зазвичай сайти кольорові, мають мультимедійні елементи (за винятком «Свободи», «Національної трибуни», «Нашого життя»), що значно полегшує сприйняття публіцистичного матеріалу.

В основному на електронному ресурсі відвідувачеві надається необмежений доступ до матеріалів видання. Знову ж таки на сайті газети «Свобода» постійно присутня функція у правому нижньому куті – «Лічильник безкоштовних переглядів» (5 шт.), що обмежує перегляд п'ятьма матеріалами, можливо, з метою залучення передплатників друкованого

видання. Веб-сайт «Закордонна газета» дає доступ лише до публікацій двох останніх років, а «Національної трибуни» – від 2012 р. Усі сайти використовують українську мову, на 1 («Час і Події») є англомовний варіант, на 3 («Українське слово», «NOVA газета», «Закордонна газета») – окремі рубрики англійською з україномовним наповненням або навпаки (зазвичай, це історія видання, контакти, реклама).

Веб-сайти представлених періодичних видань намагаються давати оперативно свіжі новини, лише на е-ресурсі «Час і Події» відзначено триденне відставання, в «Національної трибуни» «останні новини» актуальні були щонайменше місяць тому, журнал «Вісті Комбатанта» новини на головній сторінці подає за квартал, вибірково, а журнал «Наше життя» не представляє номери за поточний рік. Середня кількість рубрик – 15. Найбільш поширеними є наступні рубрики: «Реклама» (5), «Контакти» (5), «Діаспора» (5), «Культура» (5), «Останні новини» (5), «Історія» (4), «Архів» (4). З розглянутих нами веб-сайтів не у всіх є наявні вертикальні рубрики або їх надто важко розрізнити, виокремити, наприклад, газета «Українське слово», електронний ресурс видання «Закордонна газета» узагалі немає структурованості і рубрикації відповідно до друкованого варіанту, у «Національної трибуни» немає горизонтальних рубрик (оскільки немає власного е-ресурсу). «Вісті Комбатанта» на своєму веб-сайті подають рубрики, однак вони зовсім не відповідають структурі друкованого варіанту. Журнал «Наше життя» СУА на своїй сторінці не подає жодних рубрик (ні вертикальних, ні горизонтальних).

Аналізуючи веб-сайти періодичних видань, наприклад, «Свободи», «NOVA газета», «Закордонна Газета», «Українське слово», «Наше життя» робимо висновок, що газети не є присутні у жодній із соціальних мереж. Звичайно, це не означає, що вони не використовують сучасні методи отримання нової аудиторії. Зокрема, щотижневик «Свобода» присутній в інформаційному просторі своїм веб-сайтом, який є зручним у навігації і використанні, однак у соціальних мережах не буде активована вищеназвана функція щодо обмеження кількості переглядів, а сьогодні для друкованих органів дуже важливо зберегти себе, що неможливо без передплатників. З іншого боку, вважаємо, що відсутність у хоча б одній соціальній ме-

режі знижує кількість читачів і передплатників серед молоді, які часто отримують інформацію саме там, використовуючи мобільні гаджети, через які відвідувати безпосередньо сам веб-сайт газет досить незручно, бо у ньому не передбачено мобільного додатка. У цьому плані електронний ресурс газети «Національна трибуна», «Вісті Комбатанта», а особливо – «Міст» є більш відкритими: у кінці головної сторінки зліва розміщені активні віконця виходу в соціальні мережі, причому не тільки у Facebook, Twitter, ВКонтакте, а й в менш поширені. Хочемо зазначити: газета «Час і Події» чи не єдина з досліджуваних нами, яка не тільки присутня в соціальних мережах, а й містить на своїй сторінці дані відеохостингу «YouTube». Вищезазначене виконує важливу функцію поширення україномовного сегменту мережі Інтернет та збільшує можливість швидкого зворотного зв'язку від своїх читачів.

На нашу думку, важливим сьогодні у пошуку інформації є й наявність архіву періодичних видань. Поки що найбільш досконалим архівом може похвалитися «Свобода» (1893-2015 pp.). У «NOVA газета» він дуже неповний (тільки від 2014 р., причому номери за 2016 р. неактивні), у «Національної трибуни» теж немає повноти (охоплює лише 2012-2015 pp.), однак архів містить всі номери за цей період у форматі PDF, які можна вільно читати чи скачувати, веб-сайт «Вістей Комбатанта» унікальний – архів друкованого видання (1961-2014 pp.) та архів самого блогу (2008-2017 pp. із кількістю статей від 1 до 252) чітко розмежовані, проте теж не є досконалими щодо змісту (немає всіх років, номерів, статей), у «Закордонна газета» та у тижневика «Міст» архівів номерів узагалі немає. У журналу «Наше життя» головна сторінка видання є водночас і своєрідним архівом номерів у форматі PDF (проте архів неповний, наприклад, за 1940 р. є лише три номери, однак це можна пояснити значним часовим проміжком, коли номери могли фактично втратитись). Якщо помітити посилання, що зазначене дуже дрібним шрифтом і англійською мовою, то унизу домашньої сторінки тижневика «Українське слово» можна отримати доступ до архіву газети, де пошук здійснюється за ключовими словами, автором статей чи розділом періодичного видання.

З проаналізованих періодичних видань жоден їх веб-сайт не має карти, однак «Вісті Комбатанта» – єдиний е-ресурс, де є підрубрики із аудіо- та відеофайлами.

Ще однією групою джерел виокремлюємо інтерв'ю і виступи керівників держав, послів, громадських лідерів, релігійних та культурних діячів, з яких можемо висувати інформацію про великі зусилля, докладені як з боку провідних сил української діаспори США, так і з боку незалежної вже України щодо формування позитивного іміджу останньої серед світової спільноти, сприяння демократичного укладу управління, залучення американських інвестицій у різні сфери українського життя, організації різних акцій та заходів для збереження національної ідентичності українською громадою у США [47; 467; 468; 532; 598; 607; 837; 944; 945; 946; 958; 962; 964; 968; 983; 997; 998; 1028; 1086; 1092; 1349; 1350; 1352; 1354; 1360; 1486; 1487; 1802; 1819; 1837; 1838; 1870; 1874].

У процесі дослідження використано джерела особового походження. До прикладу, цікавий матеріал щодо функціонування української періодики у середині ХХ ст. дає літературний критик Г. Костюк у своїх спогадах, зокрема його другий том мемуарів «Зустрічі і прощання» присвячений діаспорному періоду життя Григорія Костюка (1940-1980-ті роки). Україна, Німеччина, Франція, США, культурне і літературне, політичне життя – все стає своєрідним тлом для відтворення епохи та її яскравих представників [758].

Численну групу джерел інформації становлять фотодокументи, особливість яких полягає в інтеграції статичного відображення подій, з одного боку, та авторського бачення зафіксованих подій – з іншого. У нашому дослідженні вагомую роль відіграли події (зображують окремі моменти подій, дій, життєвих фактів) та портретні (зображення одного чи кількох осіб) фотодокументи. Фото стають цінним історичним джерелом завдяки можливості миттєво зафіксувати факти реальної дійсності, за допомогою інформації, що закладена у такий вид документів, не тільки уявити подію, а й осмислити її через взаємозв'язок естетичної і пізнавальної цінності фотодокумента. При цьому пам'ятаємо, що кожне фото – лише одиничний факт, що його, розглядаючи відособлено, можна і

не помітити на тлі всієї події. Об'єктивному розумінню опублікованих в україномовній періодиці діаспори США подій сприяє залучення всього комплексу відібраного, проаналізованого фотографічного матеріалу. Фото через репортажні знімки тиражує принципово новий тип рецепції навколишнього світу, хронікальна фотографія для журналу чи газети дає інформацію не тільки про об'єкт зйомки, але і про те, як, в якому контексті він бачиться.

Статистичні матеріали слугують ще одним важливим джерелом для аналізу досліджуваної нами проблеми. Наприклад, на веб-сторінці Центру досліджень українців у США, що створений при НТШ-А, сформовано базу даних, з якої можна отримати інформацію про статистичні показники перепису населення, державних опитувань та статистику міграційної служби США [1914]. Відомості також можна отримати і з відкритої лекції О. Воловини, що базується на даних офіційної статистики, про кількість, міграцію, сферу діяльності українців у США та вплив української міграції на українську діаспору у США [1372]. Однак даних, що б висвітлювали динаміку розвитку і функціонування україномовної періодики діаспори США, у таких звітах не знаходимо.

Для реконструкції реальної картини збереження національної ідентичності українською діаспорою США завдяки функціонуванню широкої мережі україномовної періодики США важливе значення мають матеріали конференцій, наукових з'їздів, міжнародних конгресів, круглих столів: «Від НТШ до УВУ», «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті», «Етнонаціональний розвиток в Україні та стан української етнічності в діаспорі: сутність, реалії конфліктності, проблеми і прогнози на порозі XXI ст.», «Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент», «Повернення культурних цінностей в Україну», «Проблеми дослідження української діаспори», «Україна в нас єдина», «Українська діаспора та сучасна еміграція з України: проблеми взаємин», «У майбутнє – в ім'я України». Цей сегмент джерельної бази нашого дослідження дає цінну інформацію про українську діаспору як об'єкт державної етнополітики України, як чинник міждержавних відносин між Україною і США, основні проблеми і напрями дослідження української

діаспори у контексті порушеного питання, причини і наслідки української еміграції та її роль у функціонуванні української громади у США, зосереджується на українській етнічності у США, основних складових збереження своєї ідентичності українською діаспорою у США – наука, освіта, культура, мова, релігія, традиції, історична пам'ять.

Використані і досліджені у процесі написання роботи джерела дали змогу суттєво розширити межі дослідження, дозволили уникнути однобічності при висвітленні й оцінюванні явищ та фактів, глибше зрозуміти внутрішні і зовнішні чинники при вивченні порушеної проблеми. Джерельна база дослідження сприяла досягненню основної мети – вивченню реальної картини функціонування та визначенню ролі україномовної періодики діаспори США у її національно-культурному житті та збереженні національної ідентичності.

1.3. Методологічні засади дослідження

Бажання пам'ятати – *la volonté de mémoire* (за висловом П'єра Нора) [1906] – сьогодні вважається рушійною силою відновлення та формування національної ідентичності, коли у минулому індивід прагне знайти такий стабільний об'єкт, який би дав йому можливість підтвердити уявлення про своє «Я» сьогодні, вчора і завтра. На сучасному етапі розвитку людства усвідомлення своєї національної ідентичності та втілення її у різних культурно-історичних проявах є необхідним для розвитку будь-якої національної спільноти. Становлення української національної ідентичності відбувалося одночасно із формуванням української нації, коли етнічна спільнота перетворювалася на політичну упродовж державотворчих процесів. Не можна сказати, що в Україні цей процес відрізнявся типологічно від аналогічних процесів формування інших європейських модерних націй, коли протягом XI ст. майже всі бездержавні етноси досягли державності та розвинули національну свідомість (М. Рябчук) [1998, с. 6]. Однак, як відомо, в Україні розвиток українського етносу був загальмований унаслідок її тривалого перебування у складі інших держав та тиску останніх. Через те сьогодні ми говоримо про

постійну спробу побудови власної національної ідентичності як лейтмотив проти асиміляції і знищення в історії українського народу і сучасну амбівалентність української ідентичності. «Набувши за доби Постмодерну статусу інтерпретативного складника існуючого тоді етнічного ядра, [українська] нація постала як симбіоз традиції і модернізації, консервації та інновації, який пластично змінюється, тобто як реактиватор традиції в надрах Модерну» [1881].

Загалом у сучасному світі феномен ідентифікації викликає пильну увагу дослідників, зважаючи на тривожні ознаки її кризи. Як зазначає французький філософ Марк Оже, «є всі підстави для того, щоб визнати кризу сучасного світу як кризу ідентичності» [1032, с. 140]. Деперсоналізація і деіндивідуалізація, засилля псевдодуховності, вестернізація національних культур як наслідок глобалізації тощо – у всіх цих і в ще в подібних їм явищах є одна спільна риса – втрата істинної ідентичності. Сучасна криза ідентичності, на думку науковців, проявляється у соціокультурному та антропологічному аспекті. У першому випадку йдеться про деформації в соціокультурних явищах та процесах (світ цінностей, релігійних вірувань, діяльність демократичних політичних інституцій, культурно-інформаційний простір мас-медіа), у другому – про деформації у змісті тих важливих характеристик і якостей самої людини, що роблять її індивідом, особистістю, індивідуальністю.

Якщо спробувати простежити джерела щодо вивчення проблем ідентичності, то їх вже можна виявити у С. К'еркегора і К. Маркса, пізніше – у філософії життя. На важливості етнічних та національних основ у житті суспільства зосереджувались видатні українські та російські вчені початку ХХ ст. (М. Грушевський, М. Драгоманов, А. Ільїн, М. Бердяєв та ін.). Наприклад, М. Бердяєв вважав, що «поза нацією неможливе існування людства. Саме через національну індивідуальність кожна людина входить у людство як національна людина» [38, с. 222].

Діяльність М. Драгоманова припадає якраз на добу, коли відбувається «проблематизація українськості, тобто її трактування власне у ключі інтелектуальної, пізнавальної проблеми і в контексті світової думки» [625, с. 294]. Науковець вважав,

що індивід одночасно може перебувати у складі різних соціальних спільнот різного рівня (громада – нація – людство). «Національність як сукупність ознак, властивих певному числу індивідів, є умова їх асоціацій між собою, зруйнувати яку означає розбити спільноту на атоми і ослабити кожен індивід зокрема і всіх разом; ослаблювати ж, розбивати окремі спільноти – означає ослаблювати і розбивати загальну» [455, с. 448]. Усупереч висловлюванням апологетів космополітизму про те, що нація як етнічна категорія та форма існування людства стає на заваді загальнолюдському єднанню, М. Драгоманов вважає цю форму посередницькою між індивідом та людством у цілому [836, с. 249]. У своєму дослідженні «Що таке українофільство?» він безальтернативно акцентує на тому, що для будь-якої людини її нація автоматично стає її батьківщиною. «Якщо людина не любить цієї нації, то вона або любить іншу націю, або ж не любить нікого... Людство є лише сукупністю націй» [455, с. 448]. Тобто для М. Драгоманова логічним є висновок, що людина не може існувати поза нацією, у межах останньої створене сприятливе середовище для людської діяльності, а спільні етнічні ознаки, передусім мова, стають інструментом консолідації індивідів, які проживають на окресленій території, в єдиний національний організм [454, с. 22]. Однак, незважаючи на важливе значення національного у суспільному житті, науковець зазначав, що нація – результат природних та історичних процесів, що вплинули на розвиток суспільства, а тому дослідження цього соціального феномену є актуальним [456, с. 494]. До ознак, що відрізняють один етнос від іншого, М. Драгоманов відносить, як було сказано вище, мову, а також традиційну культуру, «традиційні нахили та особливості», тобто менталітет [455, с. 448]. На противагу «етнографізму», дослідник заперечував будь-яку їх абсолютизацію. Віддаючи належне їх мобілізуючому значенню для нації, М. Драгоманов тим не менше вважав, що потрібно вивчати функції етнічних ознак у процесі життєдіяльності спільноти, підтримуючи її цілісність і стабільність.

М. Грушевський як історик фахово підходив до проблеми національного самопізнання, оскільки, на його думку, саме історія може дати цілісне розуміння власної нації, висвітлюючи

відносини всередині неї протягом тривалого історичного періоду. Великого значення у цьому він надавав науковому українознавству – «різним галузям науки, присвяченим досвіду і пізнанню українського народу і його території в сучасності і минулості» [272, с. 213]. Відповідно до аргументів М. Грушевського, саме українознавство через цілісність пізнання об'єкта свого дослідження (України й українства як світових феноменів) є тим універсальним засобом національного самопізнання, рефлексії нації, а в перспективі – способом майбутнього національного відродження. Однак ці два елементи (національне самопізнання і відродження. – Л. Б.) учений тісно пов'язував між собою, оскільки вважав, що повноцінно розвивати, а потім і відроджувати своє «Я» можна лише тоді, коли його повноцінно усвідомиш, а це стає реальним тільки за умови розвиненої системи національної освіти. Через те М. Грушевський наголошував: «Боротьбі за рідну мову і рідну школу мусимо присвячувати найбільше уваги...» [273, с. 13], обґрунтовуючи тим самим необхідність відкриття українознавчих кафедр при всіх вищих школах України [274, с. 213].

У сучасному її розумінні проблема ідентичності стала предметом осмислення лише від середини – другої половини ХХ століття у працях екзистенціалістів, неомарксистів (Франкфуртська школа), французькому постструктуралізмі і працях Еріксона та Левінаса. Загалом труднощі спостерігаються з дефініцією поняття національної ідентичності, про що зазначає чимало дослідників [240, с. 42]. Однак це такий чинник, який здатен об'єднати всіх представників певної спільноти в одне ціле, мотивувати їх на досягнення спільної соціально значимої мети і сприяє культурному, економічному та інтелектуальному розвитку нації.

Термін «національна ідентичність» вивчають та використовують у різних галузях знань, і кожна вкладає в це поняття свій зміст. Однак єдиним у його трактуванні є те, що всі дослідники відзначають нерозривний зв'язок національної ідентичності і колективної пам'яті, неможливість формування першої без другої. М. Хальбвакс вважав, що колективна пам'ять спрямована на підтримку стабільності та цілісності групи [1894]. А. Руссо уточнює та розвиває таку думку, зазначаючи, що індивідуальна і колективна пам'ять спрямовані на

збереження ідентичності, а індивідуальна пам'ять розглядається у контексті колективної, оскільки «люди не пам'ятають самі по собі, вони завжди пам'ятають у контексті» [1908, с. 6], через що колективна пам'ять стає основою етнічної, національної ідентичності. Тому колективна національна ідентичність українців сьогодні є однією з провідних, тобто передбачає колективне конструювання членами національної спільноти власного образу і національної самосвідомості.

Поняття ідентичності дуже часто пов'язують із терміном самоідентифікації. На думку А. Коулмена і У. Хіггінса, які досліджували расову і культурну багатоманітність крізь призму громадянськості, «усі людські істоти мають потребу у з'ясуванні того, хто і що вони, до кого вони належать, для того, щоб функціонувати соціально і психологічно. Ми усвідомлюємо це частково від з'ясування того, ким і чим ми не є». [1885, с. 63] Вищезазначені автори спираються на думку Стоукса з приводу того, «що встановити ідентичність – означає відрізнити себе або якусь групу від інших», а «ідентичність залежить менше від індивідуального саморозуміння, ніж від визнання іншими або підтвердження того, хто ми та що ми є» [1885, с. 63].

Основоположним для етнічної ідентичності будь-якого народу науковці вважають самосвідомість – усвідомлення своєї належності до власного етносу, ототожнення своїх психічних процесів і станів з характерною специфікою почувань, світосприймання, мислення, мовлення, характеру, темпераменту, уяви, волі, пам'яті та способів життєдіяльності етнічної спільноти [160].

Процес національної самоідентифікації особистості здійснюється у процесі різноманітних форм активності особистості – опанування нею культури, самореалізації і самоутвердження. Тому, як слушно зауважує В. Барулін, «ідентифікація означає вибудовування своєрідної нескінченної кількості внутрішніх ліній, що пов'язують людину з мікросоціальним світом, у якому вона живе. Ця безліч ліній [...] утворюють своєрідну панораму внутрішнього духовного самовідчуття людини» [33, с. 356]. Процес ідентифікації у даному контексті виступає інтеріоризацією особистістю своїх соціокультурних дій під час численних комунікативних відносин,

а також результатом взаємодії індивідуально-особистісного та соціокультурного начал. У даному випадку погодимось із Ю. Хабермасом з приводу того, що «жодна людина не може розпоряджатися своєю ідентичністю так, ніби це її власність [...] Я не можу просто сам для себе утримати те «Я», яке в моїй свідомості постає як моє, – воно мені не «належить» [1429, с. 38-39]. Ототожнення себе тісно пов'язують з мораллю, оскільки збереження своєї ідентичності є однією з найбільш дієвих мотивацій щодо дотримання моральних норм чи виконання своїх зобов'язань.

Сам феномен національної ідентичності є достатньо складним і має кілька компонентів. Його проблеми висвітлені у працях багатьох закордонних вчених, переважно у сфері соціальної та культурної антропології та психології, серед яких центральне місце займає дослідження англійського соціолога, культуролога, економіста, політолога Е. Сміта. У своїй праці він визначає чинники народотворення. На його думку, є «шість головних атрибутів етнічної спільноти: 1) групова власна назва; 2) міф про спільних предків; 3) спільна історична пам'ять; 4) один або більше диференційних елементів спільної культури; 5) зв'язок з конкретним «рідним краєм»; 6) відчуття солідарності у більшості громадян. Що більше даному населенню властиві ці атрибути (і що більше цих атрибутів властиві тому населенню), то ближче воно підступає до ідеального типу етнічної спільноти... Де є такий комплекс елементів, перед нами вочевидь постає спільнота з історичною культурою і чуттям спільної ідентичності» [1264, с. 30]. Великого значення у процесі національної ідентифікації набуває відчуття спільної долі, спільні переживання, колективна пам'ять. Через те українська нація у контексті усвідомлення своєї давності і багатства етноісторії має невичерпне джерело для культурного розвитку та проведення належної етнокультурної політики. На думку Е. Сміта, нації, які мають таку історію, володіють перевагою щодо інших спільнот, історія яких бідна і сумнівна [1910, с. 129].

До другої половини 80-х років минулого століття термін «ідентичність» в українській (радянській) науці практично не живився, явище ідентичності не ставало предметом теоретичних чи емпіричних досліджень. Використовувався термін

«ідентифікація», який у філософії дефініціювався як «встановлення тотожності різних об'єктів на основі певних ознак» [1423, с. 123], а у психології розроблявся у трьох контекстах (як один із механізмів міжособистісного сприймання, як центральний елемент самосвідомості, як показник рівня розвитку групи) [1234, с. 37]. Однак у кінці ХХ століття зацікавлення питаннями національної ідентичності спостерігається і в Україні, що позначено появою певних наукових праць (Т. Воропаєва, П. Гнатенко, Я. Грицак, С. Кримський, С. Курбатов, Л. Нагорна, М. Обушний, Ю. Павленко, М. Попович, С. Розумний, М. Рябчук, О. Семашко, М. Шульга), проведенням круглих столів та семінарів.

Для українських науковців дослідження власне української тотожності та проблем її вироблення бачиться надзвичайно важливим, оскільки національна ідентичність дає індивіду відчуття безпеки у її приналежності до певної спільноти, солідарності з нею, символи і значення, що поділяються усіма її членами, зрозумілий світ, у якому можна знаходити інших як себе. А. Русначенко вважає, що сьогодні всі «етнографічні символи і значення власної тотожності» [1196, с. 33] виявилися зруйновані глобалізаційними процесами та постколоніальним статусом України, через що надає великого значення історичній пам'яті та свідомості. Науковець простежує поетапність змін у ставленні до свого минулого українцями, починаючи від періоду національної революції, які відзначилися історичною реабілітацією українських діячів; дискусіями довкола Голодомору 1932-33 рр. та визнання його геноцидом як найбільшої проблеми історичної пам'яті та національної ідентичності для самих українців; історичних табу. А. Русначенко вважає, що найскладнішим для історичної пам'яті стають проблеми саме ХХ століття, тобто «того знання про відносно недавнє минуле, яке знає теперішнє, а здебільшого минуле покоління з розповідей тих, хто пережив події, був їхнім учасником, свідком» [1196, с. 34], коли офіційно не визнано постколоніальний статус України. Через те мали ще донедавна вулиці, «прикрашені» пам'ятниками Леніну та його соратникам, суперечливу рецепцію українського визвольного руху середини ХХ ст., діяльності ОУН, УПА, а подекуди навіть сьогодні імена С. Петлюри і С. Бандери

не сприймаються частиною суспільства. У науковому дослідженні автор говорить про шляхи консолідації власне українців як основи нації через індивідуальну роз'яснювальну роботу, через ЗМІ, особливо зосередившись на руйнуванні зразків чужих ідентичностей: російської, радянської, підтримуючи при цьому історичну пам'ять національних меншин. М. Загірняк підґрунтям консолідації української нації в єдиний соціально-політичний організм вбачає «національну ідею з чітко визначеним суспільним ідеалом, формування патріотично налаштованої еліти, здатної в майбутньому реалізувати цей ідеал» [522, с. 100].

М. Шульга визначає ідентичність як нерозривний зв'язок особи із спільнотою, ототожнення себе з певною соціальною групою, глибоко вкорінену в духовний світ особи систему цінностей, ідеалів, норм відповідної спільноти, що виявляється як стійке ядро [1825, с. 93].

О. Іванова вважає, що національну ідентичність формує та спільнота, яка має на меті відстояти свою суверенність, у зв'язку з чим починається процес «диференціювання, опису «своєї» групи та відокремлення її від «інших». Якщо індивід ототожнює себе з певною нацією або державою, або етнічною групою і відчуває свою належність до них, кажуть про національну ідентичність» [590, с. 83]. Однак національна та етнічна ідентичність, на думку науковців, не є тотожними поняттями [1880], оскільки у членів однієї етнічної спільноти можуть бути різні національні ідентичності (наприклад, етнічний українець з американською національною ідентичністю) [240, с. 52].

Сутність та головне призначення етнічної ідентичності висвітлювалося у працях закордонних учених, які були представниками двох різних шкіл – примордіалістської (Г. Айзекс, Е. Сміт, М. Вебер, М. Новак, Л. Гумільов, Я. Дашкевич та ін.) та інвентціоністської (Ф. Барт, П. Брасс, Д. Горовиць, Дж. Ротшильд та ін.), де головним критерієм диференціації була первинність/вторинність етнічної ідентичності, її успадкованість, сталість чи мінливість. На думку Л. Ляпіної, «перший з них притаманний біологічний редукціонізм, а другий – соціологічний» [864, с. 79]. Проте сам феномен етнічної ідентичності є надто складним, щоб його можна було поясни-

ти лише з однієї точки зору. О. Картунов до її основних маркерів пропонує віднести спільну (міфічну чи реальну) генезу, культуру, мову (хоча не завжди), справжню чи вигадану історію, звичаї і традиції, самосвідомість і спільну назву (етнонім) [623, с. 23-24]. Подібної думки серед українських науковців дотримується і М. Обушний, який обґрунтовує думку про те, що етнічна ідентичність є результатом взаємозв'язку і взаємодії переважно об'єктивних чинників (спільності походження, історичної ролі, культури і т. ін.) самоідентифікації людини [1030, с. 2]. Проте Ю. Римаренко відзначає, що етнічна ідентифікація сприяє національній самовизначеності людини, її суверенізації, яка, у свою чергу, стимулює самовизначення окремої нації [1164, с. 70]. Тобто, обумовленість етнічної ідентичності науковці пояснюють об'єктивними чинниками, тоді як національної – об'єктивними і суб'єктивними, розглядаючи останню як «продукт соціалізації і політизації етнічності» [864, с. 79].

Вищесказане цілком збігається з думкою українського історика О. Удода щодо об'єктивності етнічної ідентичності (через расовий, культурний, психологічний чинники), навіть якщо вона складна (у випадку міжетнічних шлюбів), неусвідомлена або усвідомлена через небажання належати до певного етносу (у випадку обмеження прав нацменшин, переслідування за етнічною ознакою тощо). Науковець вважає, що національна ідентичність, на відміну від сталої етнічної, є динамічною категорією, бо може перебувати у стані формування, зміни, адаптації. В її основу покладено історичну пам'ять, самоусвідомлення в процесі історичного розвитку, «історизацію» суспільних процесів. Тобто, на відміну від етнічної особистості, підґрунтя якої становлять незмінні цінності, національна ідентичність, передусім, спирається на раціональний і свідомий вибір – усвідомлення громадянських, політичних, історичних цінностей особою, етнічною групою чи нацією. На думку О. Удода, національна ідентичність має п'ять джерел (ідентитетів нації): 1) самоусвідомлення членами нації себе як співвітчизників, що мають спільні характеристики, і бажають продовжувати співіснування; 2) спільне історичне минуле, сучасне та бачення спільного майбутнього; 3) спільні дії (дієва ідентичність) – рішення, досягнення результатів;

4) спільна батьківщина, держава; 5) т. зв. «національний характер», спільна культура, політичні принципи (наприклад, верховенство права, демократія тощо) [1333, с. 34].

Ідентичність, на думку Л. Півневої, може охоплювати різні шари соціуму, як і ті, що характеризуються впливом історико-політичного процесу, так і ті, що відчують вплив глобалізації. Оскільки ідентичність належить до сфери суспільної свідомості, то відповідно реалізується через етнічність, «характеризуючи у такий спосіб суспільство з точки зору культурної спадщини, історичного походження і вказівки на біологічну (расову) приналежність» [1093, с. 108]. Поняття етнічності, що за значущістю прирівнюється до основних категорій віку, статі, класу, конфесії, ввів в обіг у 1941 р. американець В. Ллойд Ворнер для «виокремлення індивідуума із одних шарів та ідентифікації його з іншими» [870]. Для Е. Хейвуда етнічність – «це приналежність людини до певної спільноти, культурної групи [...], це комплексне поняття, що має радше культурний, ніж расовий, підтекст» [1431], а для російського вченого В. Малахова – «одна з можливих підстав соціальної стратифікації» [875, с. 224]. На думку О. Куц, етнічність пов'язана з приналежністю індивіда до того чи іншого етносу, головними ознаками якого є спільне походження, територія та можливість розмовляти різними мовами [822, с. 20].

О. Корнієнко у своєму дослідженні стверджує, що кожна людина перебуває у специфічних стосунках зі своїм етносом. Крайніми їх полюсами є «етнічний нарцисизм» та «етнічний нігілізм» (космополітизм), а посередині шкали – «етномаргінальний тип» [711, с. 125]. Етнонарцисизм можна долати шляхом критичного переосмислення надбань і певних національних рис яскравими творчими особистостями-представниками цього етносу. «Любити свій народ, – на думку І. Льїна, – і вірити у нього, вірити в те, що він упорається зі всіма історичними випробуваннями, повстане із краху очищеним і мудрішим, – не означає закривати собі очі на його слабкості, недоліки, а можливо, і вади. Вважати свій народ за втілення повної і вищої досконалості на землі, було б справжньою пихатістю, хворою націоналістичною зарозумілістю... Любити свій народ не означає лестити йому або приховувати від нього його слабкі сторони, але чесно і мужньо висловлювати

їх і невпинно боротися з ними» [609, с. 234-235]. Щодо космополітизму, то у сучасній науці теж немає однозначного твердження і ставлення. З одного боку, сьогодні космополітизм – «ідеологія, що проповідує зречення національних традицій, культури, патріотизму, заперечує державний і національний суверенітет» [725], з іншого – це громадянська, ідеологія, яка визнає пріоритет особистісних (загальнолюдських) цінностей перед етнічними, і цінностей етнічних – перед державними» [287, с. 51]. Проміжним етапом етнічної свідомості фахівці називають етномаргінальний тип, що зумовлений перебуванням в іноетнічному середовищі або виникає внаслідок певних демографічних процесів. Цей тип особистості поширився внаслідок міграційних процесів та інформатизації сучасного суспільства через процеси білінгвізму, масовості культури, де основну роль відіграє принцип престижності. Останнє моделює практично всі сучасні аспекти буття, у тому числі й етнокультурні. Особистість сьогодні може вільно для себе обирати світ етнокультурних цінностей та релігійних уподобань. На думку О. Корнієнка, межа між етносом і нацією полягає у тому, що є речі, які не залежать від людини, не є її особистою заслугою, а є те, що потребує від неї свідомого вибору і особистих зусиль. Нація звільняє індивіда від «природної» прив'язки до етносу при цьому не заперечуючи його. Через те науковець і робить спроби щодо розрізнення понять «етнічна ідентичність» і «національна ідентичність». Перше – сприйняття себе як члена певної етнічної спільноти з емоційними, ціннісними значеннями і відокремлення від інших етнічних груп. Друге – усвідомлення своєї приналежності певній державі; багатомірне поняття, яке не можна звести до єдиного елемента і прищепити людині за допомогою штучних засобів. На думку науковця, етнічну та національну ідентичність потрібно розрізняти тоді, коли мова іде про особисту ідентичність, а не колективну. Одна справа, бути етнічним українцем в Україні із національною приналежністю до української нації, і зовсім інше – етнічним українцем у США, але з приналежністю до американської нації [711, с. 129-130].

Найбільш повно, на нашу думку, питання національної ідентичності як феномену в українській науці представлено і розкрито у дослідженнях Л. Нагорної. Остання у поняття

«ідентичність» вкладає культурну норму, що відображає емоційні реакції індивідів чи спільнот, таким чином охоплюючи складну сукупність смислів, уявлень, уподобань, очікувань, прихильності до тієї чи іншої ціннісної системи. Дослідниця вважає, що ідентичність – «органічно притаманна людині чи соціуму риса, дана від народження або сформована на ранніх стадіях соціалізації», акцентуючи на групових символічних чи ритуальних діях та емоційній складовій приналежності до групи [977, с. 33-35]. Л. Нагорна визначає національну ідентичність як інтегративну категорію, де поєднано етнонаціональне та загальногромадянське. Якщо ж етнічну ідентичність розглядати як самостійну категорію, то для національної ідентичності залишаться дві ніші: та, яку ми вкладаємо у поняття «національна свідомість» чи «національна самосвідомість» (тобто демонстрація прихильності до певних національних цінностей, при цьому ідентифікація з певним етносом – не обов'язкова), і та, що виникає на основі усвідомлення особою чи групою осіб спільноті своєї долі через реалізацію ідентифікації членів спільноти як співгромадян. У першому випадку Л. Нагорна робить акцент на національних цінностях, у другому – на загальногромадянських. На її думку, національна ідентичність є комплексом етнонаціональних чинників, що становлять основу класифікації особи чи групи за принципом відчуття історичної індивідуальності, самотності спільноти, прихильності до її національних цінностей і водночас належності до політичної нації [975].

На підтвердження вищесказаного, доповнимо національну ідентичність чинниками, що їх виділив О. Картунов: національна мова як державна, власна територія, спільні інтереси, етнонім, спільна національна культура (це може бути синтез кількох етнічних культур), усвідомлення історичної спільноті і самотності в минулому, сьогодні і в майбутньому [623, с. 25].

Оскільки національна ідентичність містить у собі значну частину несвідомого, тому її вважають підґрунтям, основним компонентом у структурі національної самосвідомості, яка функціонує, на думку науковців, на трьох рівнях – індивідуальному, груповому та суспільному. Національна ідентичність пов'язана із відчуттям своєї приналежності і співпричетності до певної нації (нації-культури, тобто етнічної нації, або нації-

держави, тобто політичної нації), що дає індивіду можливість засвоїти норми і вимоги, стереотипи, що прийняті в даній спільноті, знаково-символічні і нормативно-ціннісні системи конкретної національної культури, ментальний тип та національні цінності. Увесь процес національної самоідентифікації супроводжується сильним емоційним переживанням, «яке не тільки сприяє активному засвоєнню соціальної поведінки в даних національних координатах та прийняттю групових норм і цінностей, але й особистісній самореалізації індивідів та їхній діяльності на благо конкретної держави» [1234, с. 39].

Отже, як бачимо, національна ідентичність, на думку дослідників, може утворюватись та обумовлюватись цілою низкою взаємопов'язаних і взаємозалежних компонентів і чинників, проте на певному історичному етапі один з них чи їх поєднання стає домінантним.

Однак видані результати праць, опубліковані результати емпіричних досліджень так і не вичерпали вирішення проблеми формування української національної ідентичності. Варто зважити лише на те, що значна кількість праць не змогла остаточно провести межі між поняттям «етнічна ідентичність» та «національна ідентичність», хоча б тому, що перша наукою вивчається вже давно, а от друга – порівняно недавно. Ще одна причина – недостатня розробленість категоріального апарату наукової термінології, політична заангажованість українського суспільствознавства. Проблема співвідношення і взаємодії цих двох категорій викликає значний інтерес, особливо сьогодні, оскільки від їх «конкурентності чи взаємодоповнюваності залежить якість соціальної інтеграції людей в межах багатонаціональних держав» [1234, с. 40].

Одним із ціннісних парадоксів сучасності вчені (В. Арутюнов) [13, с. 63] вважають той факт, що, з одного боку, задля розв'язання сучасних глобальних проблем люди повинні ставити світові інтереси і цінності вище від національних, а з іншого – не можна сформувати єдність людства, якщо вони не відчують себе захищеними за «стінами» своєї нації та культури. Тобто тотальна глобалізація та інтернаціоналізація викликає не менше прагнення у людей захистити і зберегти своє унікальне етнічне обличчя, бо «експансія чужих цінностей загрожує власному духовному розвитку» [640]. Однак ба-

гато досліджень свідчить про те, що сучасний стан процесу ідентифікації можна окреслити як кризовий, і не тільки у діаспорних, а й матірних громадах. Більше того, дослідники вважають, що саме глобалізація спричинила кризу сучасної цивілізації: нівелювання національної держави як структурної одиниці, об'єднання певного соціуму через заперечення територіальних меж держави, відкриття кордонів між країнами [1234, с. 30]. Безпосередньо проявами такого кризового стану сьогодні є деформація основних ознак ідентифікації (наприклад, взаємопов'язаних цілісності, стійкості, спадкоємності). Як констатує відомий британський соціолог З. Бауман, «цілісність» і «спадкоємність» стали тими почуттями, що їх рідко відчуваєш сьогодні... Більше того, їх більше не бажають відчувати, а якщо і хочуть, то це бажання, як правило, пов'язане із зловісними припущеннями і страхами» [35, с. 186]. Причина такого суперечливого явища полягає у глибоких змінах сучасної соціокультурної ситуації – зростає динаміка соціальних процесів, виникнення нових форм соціального і національного відчуження, втрата індивідом зв'язку з традиційною системою норм і цінностей тощо. Набуття особистістю сьогодні своєї ідентичності є дуже проблематичним, але не менш складно і зберегти її як цілісну стійку систему психічних якостей і установок, світоглядних і моральних принципів, поведінкових стереотипів і ціннісних орієнтацій. Скажемо більше, існують думки, що така ідентичність може навіть заважати індивіду, оскільки позбавляє його можливості гнучко пристосовуватися до постійно змінних обставин. «Набуття чіткої ідентичності, що раз і назавжди надає всім і кожному «цілісність» та «спадкоємність», закриває ряд можливостей або завчасу позбавляє прав на їх застосування» [35, с. 187]. А оскільки без особистісної, національної ідентичності індивід не може існувати, то наслідком вищеприписаного стає її трансформація в цілком інший часовий та змістовий статус: стійкість, спадкоємність, цілісність, тривалість та сталість замінюються еклектичністю, перерваністю, фрагментарністю, короткочасністю та ситуативністю. Індивід з такою ідентичністю вже не має на меті пізнати себе, своє внутрішнє «я», залишатися собою, а у потрібний момент без емоцій та даремних переживань замінює свою ідентичність іншою, що найбільш відповідає новим умо-

вам. Вдало висловився з цього приводу К. Лем: «ідентичності, що їх сьогодні прагнуть, уявляються чимось на кшталт того, що можна одягнути та зняти як костюм» [цит. за 35, с. 187]. З цим тісно пов'язане сучасне явище космополітизму, коли можна проживати в будь-якому географічному просторі водночас відчуваючи свою приналежність до загального світу. Космополіти – прямий наслідок глобалізації, швидкого розвитку засобів масової комунікації, Інтернет, міграційних процесів, можливостей подорожувати світом тощо. Американський політолог М. Баєрс з цього приводу висловлюється наступним чином: «глобальне громадянство дозволяє людям брати участь у процесі ухвалення рішень, що стосуються політичних, економічних, соціальних, екологічних умов їхнього життя. [...] дає їм право голосувати, висловлювати свою думку, взаємодіяти з іншими, гідно жити. Воно виражається через залучення людини у співтовариства на локальному, національному і глобальному рівнях. І воно включає право кинути виклик владі й існуючим структурам, тобто право думати, сперечатися й діяти з метою змінити світ» [1884, с. 225]. Тобто діалог, можливість міжкультурного спілкування у процесі формування ідентичності має дуже вагомe значення. «Мова про зміни на рівні мотиваційно-ціннісного ставлення до міжцивілізаційної взаємодії в цілому, [...] прищепляються гуманістичні уявлення про цінність інших культур, відбувається усвідомлення варіативності культурних цінностей у контексті взаємодії цивілізацій, формується впевненість у доцільності міжкультурних контактів» [1886]. Людина, яка перебуває у процесі національної самоідентифікації, мусить усвідомити, що набуття національного статусу, природно, обмежить її свободу бути «громадянином світу», проте дасть ряд інших переваг, передусім, у духовному плані – ідентифікацію з колективним «Ми» [1033, с. 53].

Однак у таких кризових змінах щодо ідентичності присутній ще один знаковий для сучасності процес – маніпуляція свідомістю особистості. Причому останній набирає швидких обертів, інтегруючи у свідомість і підсвідомість індивідів інші цінності, стереотипи поведінки, некритичне сприйняття реалій сьогодення, нав'язуючи чужі уявлення, орієнтації. Неодноразова зміна протягом життя таких «ідентичностей» набуває рис процесу квазіідентифікації. Врешті-решт це може

привести до заміни особистісного образу «я» індивіда, його ідентичності загалом та національної зокрема, зробити з нього людину-манкурта, «людину з нерозвиненою системою соціальних, культурних і духовних потреб, яка не в стані протистояти маніпулятивним впливам» [1083, с. 94]. У вищезазначеній ситуації конфлікту ідентичностей люди стають маргіналами, бо опиняються у невизначеній ситуації, коли змушені обирати між двома ідентичностями. Прагнучи вийти з такого становища відчуження і набути гідного однозначного соціального статусу, індивід, на думку Л. Півневої, «може перебувати у стані занепокоєння, девіантної поведінки, радикалізму в рішеннях, а також агресивності і жорстокості» [1093, с. 117].

Проте події XXI століття свідчать про те, що національні держави рішуче опираються глобалізаційним процесам, національно-консолідаційні прояви характерні не тільки на пострадянському просторі, а й у європейських країнах. Зважаючи на вищеописані процеси, а також значну міграцію населення, урядами багатьох держав вирішується питання мультикультуралізму як складової процесу ідентифікації і соціального визначника національної спільноти. «Теоретична цілісність мультикультуралізму як системи соціально значимих принципів визначається тим, що і етнічні групи іммігрантів, і «історичні» національні меншини вимагають визнання своїх культур, етнічності, особливого способу життя та є складовою частиною національної культури певного суспільства. Визнання етнічності і культури меншин вимагає від національної більшості трансформації параметрів самоідентифікації, зміну образу свого суспільства як суспільства мультикультурального. У загальному мультикультуралізм визначається як особлива форма інтегративної, ліберальної ідеології, посередництвом якої поліетнічні, полікультурні національні спільноти реалізують стратегії соціальної згоди і стабільності на принципах рівноправного співіснування різноманітних форм культурного життя» [806, с. 99].

Дослідження Національного інституту стратегічних досліджень також свідчать, що сьогодні ідентичність не є фіксованою чи усталеною – особа може обирати та ідентифікувати себе з певною спільнотою, її культурою. І не обов'язково

ця ідентифікація може бути однозначною і єдиною, адже людина одночасно може робити цілу низку виборів з кола доступних колективних ідентичностей. Через те у контексті сучасних глобалізаційних умов очевидно, що процеси ідентифікації мають стати об'єктом ретельної державної політики.

Дж. Гіллс називає національну ідентичність явищем історичним, яке можна будувати та перебудувати [1889, с. 4], змінюючи в конкретній історичній ситуації. Як приклад, наводяться країни колишнього СРСР, які своїм першочерговим завданням вважають побудову нової національної ідентичності, хоча досягнення своєї мети вбачають по-різному. Незважаючи на це, вищезазначений процес однозначно пов'язаний з «переосмисленням історії, створенням нових міфів, нових героїв, нового варіанту колективної пам'яті» [590, с. 82].

Як свідчать дослідження, процес формування та набуття етнічної і національної ідентичності українською діаспорою (засвоєння її членами своєрідності рецепції і розуміння навколишнього світу, специфічності традиційної і духовної культури свого народу, особливостей спілкування тощо через наслідування, залучення, навчання і виховання) в умовах іно- та поліетнічного середовища набагато складніший, ніж у сучасній Україні. Передусім, «діаспора може існувати тільки в інституційних формах громадянського суспільства, інакше вона розчиниться і припинить своє існування» [255, с. 50]. Статус національної меншини, етнічна толерантність у внутрішній політиці багатьох держав, відірваність територіально однієї громади від іншої, брак регулярного живого діалогу та підтримки від історичної батьківщини роблять процес формування і закріплення специфічних рис української культури і духовності дуже непростим. Відповідно до методології конструктивізму, «найважливішими соціокультурними механізмами конструювання національної ідентичності є створення [...] спільного мовного, культурно-символічного простору, уніфікація системи освіти; конструювання власного історичного нарративу, єдиного інформаційно-комунікативного поля тощо» [1348, с. 156]. Це дає підстави стверджувати, що саме ці чинники (у межах своєї етнічної групи) активно використовуються українською діаспорою США для конструювання та збереження національної ідентичності та протидії асимі-

ляції. Фахівці умовно (за висловом Л. Гумільова) українську діаспору у США називають пасіонарною, оскільки ті особи українського походження, які відносять себе до української діаспори, зберігають і поширюють свою національну ідентичність в умовах поліетнічного середовища.

Відповідно до концепції канадського соціолога Р. Бретона, діаспорній спільноті для повноцінної репродукції в умовах поліетнічного і полікультурного середовища потрібна наявність спеціальних етнічних наукових, культурних, освітніх, політичних інституцій, ЗМІ, навчальних закладів тощо. Саме ці атрибути забезпечують життєдіяльність діаспори [939, с. 41].

Крім того, надзвичайно важливим моментом у досліджуваній проблемі є питання збереження своєї національної мови, втрата якої ототожнюється із втратою національної самосвідомості, оскільки позбавляє можливості ототожнювати себе зі своїми предками. У середовищі діаспори США цьому питанню приділяла багато уваги саме повоєнна еміграція, найбільш національно свідома. Однак, як стверджує Б. Ажнюк, навіть вона, незважаючи на свою високу опірність асимілятивним процесам, не змогла отримати проти них абсолютний імунітет. А в нових поколіннях, які вже народжені поза Україною, взагалі формуються цілком нові особливості психічної самооцінки, змінюється мовна свідомість, з'являється прагнення шукати компроміс. Поступово важливіше значення для американських українців набувають культурологічні, світоглядні, генеалогічні цінності, тобто емоційна асоціація. «... Тоді, коли перше покоління ще ототожнює себе з українським народом краю, друге іміграційне покоління щораз більше ототожнює себе з українською громадою у ЗСА. Тому перехід з покоління в покоління серед нашої іміграції означає також перехід від національної до етнічної ідентичності» [6]. Такий член української діаспори ще розуміє й усвідомлює свою етнічну інакшість, але його екзистенційне почуття безперервності пов'язується вже з новою країною поселення [6].

У колективній монографії «Українська діаспора: соціологічні та історичні студії» висловлено думку, що для четвертої хвилі еміграції питання національного самовизначення є дуже ситуативним і залежить від рівня знання англійської мови,

місця роботи, проживання та кола осіб, з якими спілкуються новітні емігранти. Така конформістська позиція не дуже добре сприймається у середовищі представників попередніх хвиль. Водночас відзначено, що із розпадом СРСР постало питання в науковому осмисленні поняття діаспори, оскільки з'ясувалось, що ознаки і критерії, за якими описувалась українська діаспора, вповні стосувалися західної діаспори, але не відповідали східній. Закордонними українцями у США впродовж їхнього проживання було створено широку мережу національних організацій, тим самим посприявши можливості збереження національної ідентичності та забезпечення свого існування як діаспори. І це на тлі майже повної інтеграції у суспільне американське життя [1359, с. 32]. Фахівці пояснюють це своєрідністю зв'язку з історичною батьківщиною, коли українці у США, перебуваючи у цій країні як національна меншина, без підтримки з боку свого етнічного ядра, були змушені шукати сили у собі, у своїх українських громадах, їх об'єднанні. За таких умов головним завданням їх членів стало збереження своєї національної ідентичності, яка виявилася регулюючим чинником щодо стимулювання консолідації закордонних українців, їх діяльності у напрямі застосування етнозберігаючих компонентів. Внутрішньою моральною опорою щодо формування необхідності ідеї збереження національної ідентичності став образ України, історична пам'ять про неї, що виявилися надзвичайно важливими у даному контексті, за відсутності постійних зв'язків з батьківщиною.

Відповідно до вчення про асиміляцію в американському суспільстві соціолога М. Гордона [1891, с. 158, 264-265.] та досліджень професора Гарвардського університету Г. Каллена [1898; 1899] існує твердження, що лише «культурний плюралізм» відтворює реальну картину національних відносин в американському суспільстві. Ще з середини минулого століття політика «культурного плюралізму» стала визначальною щодо етнонаціональних груп США, оскільки він дозволяв нацменшинам зберігати і розвивати свою культуру, традиції, роблячи, таким чином, внесок у загальнонаціональну американську культуру. Отже, вищезазначений термін можна застосувати і до існування української діаспори у США, оскільки засвідчує збереження загального способу

життя української етнічної групи, збереження значної частини національної культури у контексті американської при політичній і економічній інтеграції в американське суспільство. Однак така ситуація є небезпечною, оскільки, передусім, загрожує культурною асиміляцією членам діаспорної громади. Зазвичай, її вплив відчутний у другому-третьому поколінні, які вже народжені у новій країні, відвідували американські школи, перейняли поведінкові звичаї, а англійська мова часто ними сприймається як рідна. Українці другого покоління могли відмовлятися дотримуватися національних традицій і звичаїв, розмовляти українською (хоча деякі представники зберегли зацікавлення етнічною спадщиною своїх предків, особливо коли стали дорослими), не вважаючи це загрозою для власної етнічної самобутності. Вони у своєму прагненні стати повноправними членами американського суспільства, особливо ще під впливом комплексу меншовартості, намагалися розірвати будь-які зв'язки зі своєю етнічною групою. Проте третє і четверте покоління виявляють значно більший інтерес до знання свого походження, що можна пояснити дослідженням М. Хансена [1896] про соціальне явище т. зв. «синдрому третього покоління» в адаптації іммігрантів до нових умов, коли представники першого покоління намагаються створити найоптимальніші умови для інтеграції та соціальної мобільності наступних поколінь; друге покоління масово відмовляється від своїх етнічних особливостей, бо вважає, що вони заважають вповні використовувати блага «американізації», зокрема в соціальній і політичній сфері; проте наступні покоління, маючи міцні позиції в американському суспільстві, вважають за необхідне знати і повернутися до свого етнічного коріння, що й призвело до розширення та активізації українських громад у США.

Зважаючи на недостатньо чітке розмежування феномену національної ідентичності з ідентичністю етнічною та неоднозначність дефініцій, уніфікувавши наукові рефлексії, будемо послуговуватись у своєму дослідженні наступним розумінням: **національна ідентичність** – усвідомлення своєї належності і співпричетності до певної нації, відчуття її самобутності та культурно-історичної унікальності, отождолення своїх психічних процесів і станів з характерною

специфікою світосприймання, мовлення, способів життєдіяльності національної спільноти, вкоріненість у її систему цінностей, ідеалів, норм, стереотипів, символів.

Досліджуючи роль україномовної періодики діаспори США у збереженні національної ідентичності, робимо це, виходячи з головних атрибутів останньої: спільні звичаї та традиції, мова, релігія, культура, історична пам'ять, національна система освіти, усвідомлення своєї співпричетності до долі історичної батьківщини.

Кожна нація має пам'ятати свою історію та робити висновки. Головне завдання – зберігати свої традиції, звичаї, культуру, мову. Коли ми говоримо про українську історію, ми мусимо мати на увазі не тільки минуле, що відбувалося на материковій Україні, а й минуле тих людей, що за власним бажанням чи в силу певних причин роз'їхалися по світу, створивши у нових країнах поселення українську діаспору. Загалом сьогодні дослідження, що стосуються вивчення діаспор різних народів, стають все більш актуальними з кількох причин. По-перше, міжнародно-правові норми із захисту прав людини та національних меншин роблять майже неможливими дискримінаційні процеси щодо інших етнічних груп в своїй країні, і навпаки – підтримка державами своєї діаспори у країнах її поселення більше не вважається «втручанням у внутрішні справи», а навіть заохочується. По-друге, розвиток інформаційних технологій уможливив активізацію міжособових контактів між історичною батьківщиною та членами діаспори, що позитивно вплинуло на процес самовідтворення останньої. Звичайно, асиміляція залишається неминучим процесом, однак діаспору, на думку дослідників, вже не можна вважати перехідним явищем, оскільки багато українських громад за кордоном не тільки зберігають свою національну ідентичність, а й виявляють тенденцію до її зростання та зміцнення [1359, с. 6]. Сьогодні сформувалися два підходи до розуміння поняття «діаспора», в основі яких лежить існування частини етносу за межами розміщення його ядра при одночасному збереженні етнічної ідентичності та солідарності. Перший підхід (Дж. Армстронг, М. Есман, О. Мілітарьов, Г. Шиффер) розглядає діаспору винятково як похідне явище від міграції. Наприклад, О. Мілітарьов вважає, що діа-

спора – примусове чи насильницьке переміщення людських спільнот, які призводять до розподілення єдиної спільноти не менш ніж на дві групи, що перебувають у двох несуміжних різних країнах, віддалених географічно чи адміністративно територіях [943]. Згідно з другим підходом, діаспора є значно ширшим поняттям, оскільки передбачає навіть компактні поселення на автохтонних територіях (В. Маркусь, Ж. Тощенко та ін.) та основним моментом вбачає фіксацію факту перебування певної частини етносу поза межами його ядра, тоді як міграція є не єдиним, а одним із способів формування діаспори. Дослідження прихильників цього підходу більше зосереджуються на соціальній організації існуючих громад закордонних українців. «Діаспора – стійка сукупність людей одного етнічного походження, що проживають за межами своєї історичної батьківщини і мають соціальні інститути для свого розвитку та функціонування» [1307]. Відзначають і особливості, притаманні діаспорі, головною з яких є наявність у людей, які проживають за межами свого етнічного ядра, т. зв. «діаспорної свідомості», що сприяє перетворенню цієї відірваності в особливий спосіб існування, у своєрідне культурне, соціальне, духовне й економічне становище соціуму, у специфічну форму життя при фізичній і психологічній віддаленості від історичної батьківщини. О. Мілітарьов виділяє її основні компоненти: спільність походження, історії, культури, первинної території проживання, мови до розселення, рецепція розсіяння як вигнання або покарання, сприймання себе як «чужого» серед автохтонного населення, усвідомлення спільності зі спорідненими діаспорними групами, плекання ідеї повернення на історичну батьківщину [943]. Хоча щодо останнього компонента є певні зауваження, оскільки він більше притаманний політичній еміграції, а діаспорне утворення не замикається у собі, є відкритим для навколишнього світу, хоча зв'язок з історичною батьківщиною є формоутворюючим для решти компонентів діаспорної свідомості. Таким чином, фахівцями було запропоновано наступну дефініцію поняття «діаспора» – «частина етносу, що внаслідок різних обставин опинилася поза межами свого етнічного ядра в іноетнічному середовищі, проте зберегла свою етнічну самобутність, сформувала специфічну «діаспорну»

самосвідомість, має організаційну структуру, яка дозволяє їй стримувати етнічну трансформацію, асиміляцію таких груп, а також забезпечувати розвиток та функціонування даної спільноти, етнокультурну спадковість поколінь» [1359, с. 44]. І хоча діаспорі притаманні основні ознаки етносу, етнічна територія не є для неї матеріальною основою життєдіяльності, а, швидше, образом рідної землі, духовна спорідненість з якою є визначальною для «діаспорної свідомості».

Сучасний дослідник А. Попко, розглядаючи розвиток та сучасний стан міжнародного законодавства у сфері захисту осіб, які належать до національних меншин, наголошує, що поняття «національна меншина» та «діаспора» не є еквівалентними. Поняття «національна меншина» визначається конкретною етнічною групою у відповідних країнах, де процес консолідації діаспори міг переступити межі конкретних держав і приймати організаційні форми. Однак правового визначення «діаспора», на думку дослідника, не існує, що вплинуло на можливість представництва та захисту власних інтересів у системі державних та міжурядових установ [1123].

Фахівцями запропоновано основним критерієм диференціації визначень «українець»-«неукраїнець» щодо закордонних українців вважати не мову (оскільки мовна асиміляція відбувається надзвичайно швидко), а відому формулу приналежності до народу Петра Струве: «той, хто бере участь у культурі». При широкому розумінні останньої українці – це ті, які беруть активну участь у культурному, політичному, економічному, політичному, науковому та іншому процесі розвитку української нації, народу» [270, с. 225].

Зважаючи на вищевикладене, з метою осмислення історичних процесів вважаємо за необхідне звернути увагу, що під **українською діаспорою США** маємо на увазі *сукупність українців (осіб українського походження), які проживають у США за межами своєї історичної батьківщини, визнають свою належність до української нації, утворили відповідні інститути для свого розвитку та функціонування, мають внутрішню здатність до самоорганізації, зберегли свою національну самобутність, що дозволяє забезпечити етнокультурну спадковість поколінь і подальший розвиток даної спільноти у цій країні.*

Коли говоримо про українську діаспору у США, використовуємо також визначення «**українська спільнота**», «**американці українського походження**» саме на основі їх спільності щодо національної генези, культури, релігії, відчуття історичного минулого.

Відповідно до проблематики нашого дослідження, під **україномовною періодикою діаспори США** розуміємо *сукупність періодичних видань (газети, журнали) української діаспори США, що друкуються українською мовою, характеризуються актуальністю та різноплановістю публікацій, виходять щороку через певні часові проміжки із постійною кількістю номерів (випусків), мають загальну назву, типове оформлення, нумеровані і/або датовані випуски, не повторюються змістом, у більшості є органом організації (однієї чи кількох) чи медіа групи, що зумовлює постійність заголовка спрямування видання.*

Незаперечною основою нашого дослідження є об'єктивність, що полягає у критичному аналізі інформації щодо тих процесів, що відбувалися в середовищі української діаспори США впродовж зазначеного періоду, змісту публіцистичних матеріалів україномовної періодики США та їх ролі у національному самовизначенні української діаспори США. Найбільш дієвим способом отримання об'єктивної інформації про взаємозв'язок процесу збереження української самості і функціонування україномовної періодики США є вибір оптимальної формули через компаративне співставлення різних точок зору, різнопланових відомостей. Також важливим є розумне поєднання об'єктивного і суб'єктивного, оскільки «процес не буде завершеним без етапу інтерпретації фактів з ілюстрацією позиції автора – представника певних суспільних прошарків» [1006]. Останнє враховувалось під час аналізу джерельної бази, публіцистичного матеріалу, заяв громадських діячів діаспори тощо.

Вагоме місце у дослідженні посідає також принцип історизму як засіб об'єктивного відображення дійсності [937, с. 90], «...принцип наукового пізнання, який розглядає всі процеси суспільного життя в закономірному логічному розвитку, фіксованому в історичному часі та просторі» [117, с. 205]. Цей принцип дав змогу уникнути перекручення та сплутування фактів, подій, явищ, розглядати їх у послідовності історичного часу, у взаємозв'язку з історичними обставинами,

аналізувати у контексті політичних, економічних, суспільних процесів. Згідно з цим принципом, маємо змогу окреслити роль україномовної періодики США для кожної хвилі еміграції, виокремити найважливіші тенденції та закономірності, простежити динаміку та тематичну спрямованість публіцистичних матеріалів відповідно до етапів формування діаспорної громади українців у США.

Крім того, використання перевіреної інформації відповідає принципу науковості, що дає можливість уникнути заангажованості та кон'юнктурності. А принцип системності, що забезпечує цілісність пізнання, став запорукою врахування багатьох чинників історичного та історіографічного процесів і допоміг зосередити увагу на комплексному осмисленні історичних знань [466, с. 11]. У дослідженні застосовано визначення властивостей цілого на основі характеристик елементів, а також властивостей елементів на основі характеристик цілого – процес збереження національної ідентичності українською діаспорою США через вплив україномовної періодики США. Необхідність створення цілісного образу такого взаємовпливу спонукала до моніторингу та систематизації тематичної і жанрової різноманітності публіцистичного матеріалу в україномовних періодичних виданнях діаспори США. Керуючись принципом системності, у нашому дослідженні приділяємо значну увагу ролі україномовної періодики діаспори США для формування та збереження національного самоусвідомлення українською громадою у цій країні. Це стало можливим завдяки системному використанню різнопланових і різногалузевих джерел (етнологічних, конкретно-історичних, філологічних, журналістських, соціологічних, історіографічних) з історії української діаспори, зокрема у США, історії функціонування української преси загалом і в діаспорі зокрема, дослідження процесу збереження національної ідентичності як у діаспорі, так і на історичній батьківщині, що, у свою чергу, сформувало відповідний джерельний комплекс.

У нашому дослідженні важливу роль відіграє пов'язаний із принципами системності й об'єктивності принцип всебічності, незмінною ознакою якого є дотримання принципу наступності наукового пізнання. Це дозволяє не тільки уникнути суб'єктивізму й однобічності, а й забезпечити зв'язок між

явищами у процесі розвитку. Принцип наступності не тільки відтворює логіку розвитку, де нове змінює або збагачує старе, водночас зберігаючи у собі окремі елементи останнього. Особливо вагомо цей принцип проявився у дослідженні традицій функціонування україномовної періодики діаспори США, еволюції її жанрово-тематичного розмаїття при незмінності реалізації свого призначення – забезпечувати зв'язок між українськими громадами США, сприяючи збереженню ними своєї національної ідентичності.

Важливе значення у дослідженні має також принцип історичного антропологізму, що фокусується на перевазі людиноцентричного підходу. У даному контексті слухним є зауваження Я. Калакури з приводу того, що кожен науковець має обов'язково керуватися наступним: максимально «залюднювати» свої праці, оскільки саме людині відведена головна роль у суспільному житті й інтелектуальному процесі [610, с. 52-55]. За допомогою вищезазначеного принципу звернено увагу на діяльність окремих осіб, визначено їх внесок у досліджуване питання. Збереженню національної ідентичності діаспори США україномовною періодикою США сприяли культура, мова, традиції, освіта, релігія, діяльність громадських організацій, що, відповідно проаналізовано у нашій праці.

Наступним компонентом методологічного інструментарію є комплекс загальнонаукових, історичних, міждисциплінарних та спеціально-наукових методів.

Серед загальнонаукових методів дослідження провідне місце відводимо методу аналізу, основним для якого є своєрідне «розчленування» об'єкта пізнання з метою вивчення кожного його окремого елемента, та метод синтезу. У цьому процесі важливим є критичний аналіз першоджерела з метою виокремлення достовірної інформації, його атрибуції, авторського складу, визначення типологічної приналежності й інтерпретації опублікованих матеріалів. Розглянути досліджуване питання через його розвиток і суперечності дозволить діалектичний метод. Загалом об'єктивному і логічному висвітленню ролі україномовної періодики діаспори США в збереженні національної ідентичності у досліджуваній період сприяли також метод дедукції та індукції, узагальнення. Системний метод дозволив розглянути україномовну період

дику діаспори США як систему взаємопов'язаних елементів у вигляді великого масиву опублікованих матеріалів, їх оцифрованих (електронних) колекцій та фондів архівної україніки, веб-сайтів сучасних україномовних видань діаспори США. Ці компоненти формують потужну цілісну систему і виокремлюють українську громаду у США з-поміж інших. Структурно-функціональний метод визначає основну функцію україномовної періодики діаспори США – висвітлення поточного існування української громади у США, а також Канаді та інших країнах побутування української діаспори, паралельне зображення подій різного штибу в матірній Україні, пропагування української культури, релігії, традицій, мови, науки, історії, принципів національного виховання тощо як складових формування національної ідентичності. Інформаційний метод проявляється у тому, що інформація, по суті, пронизує всі етапи нашої роботи, починаючи від пошуку джерел з теми дослідження і до формулювання висновків. Україномовна періодика діаспори США є одним з елементів комунікаційної системи, виступаючи головним джерелом інформації. За допомогою соціокультурного методу ми розглядаємо українців США як окремий культурний феномен у цій країні. Національна культура, традиції, мова, релігія, історія, що знаходили свій вияв у публікаціях в україномовній періодиці діаспори США, протистояли акультурації та асиміляції української громади у США та сприяли створенню потужного українського сегменту американського суспільства.

Серед застосованих історичних методів дослідження назвемо проблемно-хронологічний, ретроспективний і перспективний, синхронний і діахронний, генетичний, компаративний, інституційний. Їх використання пов'язане із порівнянням функціонування україномовних періодичних видань діаспори США щодо їх ролі у збереженні національної ідентичності, висвітленням значення у цьому процесі публіцистичного матеріалу, що стосується мовних та освітніх питань, дотримання традицій та обрядів, перебування в єдиному мовному та культурному просторі при реалізації національних релігійних практик. Ретроспективний метод дозволяє абстрагуватися від сучасності та простежити ґенезу побутування україномовної періодики діаспори США від середини минулого століття, ви-

значити характерні риси і простежити зміну ідейно-тематичної спрямованості публіцистичних матеріалів залежно від хвилі еміграції та політичного становища матірної України. Синхронний метод у свою чергу посприяв окресленню спільних і відмінних тенденцій у функціонуванні різних україномовних періодичних видань діаспори США, а також громадських, релігійних, освітніх організацій, а діахронний – виокремленню етапів такого функціонування у контексті збереження національної ідентичності. Історико-порівняльний та історико-типологічний методи були використані під час висвітлення розвитку наукової думки щодо досліджуваної проблеми як за кордоном, так і в колишньому СРСР і незалежній Україні. Інституційний метод допоміг проаналізувати основні організаційні структури української діаспори США: культурні, наукові, освітні, громадські, економічні та релігійні об'єднання.

Для всебічного вивчення заявленої проблеми важливіми є також міждисциплінарні та спеціально-наукові методи, оскільки виконання поставлених завдань потребує додаткових даних з історії та культури України, джерелознавства, історії міжнародних відносин, сфери соціальних комунікацій, економічної історії, соціології, демографії, культурології, політології, педагогіки, правового і соціально-психологічного методів.

Для дотримання принципу об'єктивності у дослідженні використано метод контент-аналізу україномовної періодики США, що реалізувався через обґрунтований підбір публікацій у газетних і журнальних виданнях відповідно до основних складових процесу збереження національної ідентичності. Контент-аналіз – метод кількісного та якісного вивчення змісту публіцистичного матеріалу в україномовній періодиці діаспори США, опрацювання великих за обсягом і різномірних за змістом видів або комплексів письмових джерел [1223, с. 83]. Цей метод сприяє вивченню особливостей змістової політики різних україномовних періодичних видань діаспори США досліджуваного періоду з метою визначення й обґрунтування ролі останньої в збереженні національної ідентичності. Роботу із кількісними показниками, особливо тими, що дозволили визначити статистичні дані щодо розселення українців за штатами, їх вік та приналежність до хвилі імміграції, зосередження основних видавничих центрів, провадився за допомогою статистичного

методу. А метод математичної обробки матеріалів використовувався для отримання узагальненої інформації. Логічний метод дозволив довести або заперечити окремі тези щодо відокремленості чи інакшості української діаспори від історичної батьківщини. Зв'язок історичного і логічного дав змогу спроектувати роль україномовної періодики діаспори США як важливого і невід'ємного чинника у збереженні національної ідентичності, її (періодики. – Л.Б.) значення для самої України. Для реалізації виявлення критерію інформаційної насиченості та репрезентативності україномовних періодичних видань діаспори США було використано метод експертних оцінок.

Зважаючи на сучасний розвиток інформаційних технологій, вважаємо за необхідне виокремити і допоміжні засоби наукового пізнання. Зокрема, значно підвищує ефективність та якість наукового дослідження електронна мережа науково-довідкової інформації, що її створили сьогодні наукові бібліотеки, галузеві та центральні державні архіви, а також частково інформацію можна отримати із системи Інтернет.

Отже, уточнення понятійного і категоріального апарату, застосування широкого діапазону принципів і методів дослідження забезпечують досягнення окресленої мети, дозволяють здійснити комплексний, всебічний та об'єктивний аналіз, сприяють науковій достовірності досягнутих результатів.

РОЗДІЛ 2.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ КРІЗЬ ПРИЗМУ УКРАЇНОМОВНОЇ ПЕРІОДИКИ США 1991-2017 РР.

2.1. Збереження національно-духовних цінностей в умовах полікультурного середовища

Центральним поняттям культури є «традиція» – форма соціального наслідування досвіду попередніх поколінь за допомогою звичаїв і обрядів. Основними характеристиками традиції є непорушність, адинамізм, консервативність, бо її суть полягає у передачі між поколіннями специфічних форм досвіду окремої спільноти. Саме така стійкість і стабільність традиції забезпечує її самототожність, оскільки «для міфопоетичної свідомості характерне сприймання дійсності крізь призму архетипних образів і моделей, у результаті чого відбувається постійне перекидання в минуле, своєрідна хронологічна сублімація» [807, с. 52]. Якщо відбувається порушення традицій і зміна традиційних парадигм, тоді виникає і зміна культурних епох і загалом культур, оскільки на останню покладено виконання двох взаємозалежних функцій – підтримання порядку і його зміни. Споконвіку український народ славився своїми звичаями, традиціями та обрядами, примножуючи та передаючи їх від покоління до покоління. Українські традиції сформували у кожному із нас певний ідеал вірування, спосіб мислення, норми поведінки, що відрізняють саме нашу культуру від будь-якої іншої європейської.

Така відданість завжди викликала і викликає в українського народу почуття захищеності та душевного спокою. Кожна людина, дотримуючись тих чи інших традицій, обрядів на території України, відчуває себе справжнім українцем, незалежно від того, ким вона є насправді. А як бути з тими, хто, будучи корінним українцем, проживає чи працює в країнах Європи та навіть за океаном? Як зберегти українську ідентичність нашій діаспорі? Що ж робить остання для того, щоб не забути своє коріння?

Різдвяні звичаї найдавніші в українців. Ще на початку грудня мільйони будинків у США і Європі починають прикрашати різнокольоровими гірляндами. Але чи багато ми знаємо про свято Різдва Христового? Де його витоки? Напередодні свят різні періодичні видання української громади у США звертаються до історії християнства за відповідями, вказуючи на язичницькі витоки свята та невідповідність між юліанським і григоріанським календарями, що спричиняє неодночасне відзначення цього дня католиками та православними [973]. Звичайно, до спільної вечері перед Різдом сідають у багатьох країнах, але таких традицій, як на українській Свят-вечір, здається, не збереглося вже ніде. Крім того, інформаційний простір української діаспори у США (як і напередодні Великодня чи іншого значного свята) подає багато матеріалів у рубриках «Традиції», «Культура», «Життя громади» загалом щодо українських свят, традицій та обрядів, що супроводжують Різдво, народні прикмети (навіть ворожіння), рецепти святкових страв, біблійні історії та наукові пояснення деяких чудес, пов'язаних із цим святом [207; 211; 351; 1163; 1165; 1286; 1369; 1456; 1594; 1641]. З опублікованого видно, що, незалежно від часу Святої вечері та місця перебування, багато з традиційності святкування Різдва продовжувалося навіть у найважчі роки тюрем, страху перед радянською владою чи еміграції.

А як же святкують Різдвяні свята українці за океаном? Інколи з опублікованих у пресі матеріалів здається, що тут і цього свята торкнулася непоправна комерційність, що має тільки одну ціль – заробити якнайбільше грошей на своїх невинних жертвах, що так сильно підпадають під її вплив. Нажаль, в американців Різдво стало більше сімейним, ніж релі-

гійним святом, впливаючи на життя українських іммігрантів у цій країні. Щораз більше загублюються вшанування іншого характеру, хоча про них нагадують нам статті в україномовній періодиці про святкування Різдва нашими діаспорними громадами у США зі Службою Божою, співом різдвяних пісень, концертами із різдвяною програмою, що мають обмежений репертуар і тому повторюються в безконечність, святковим бенкетом [150; 314; 336; 362]. Упродовж тривалого часу життя на Заході діаспоряни вже погодилися з фактом, що частина української громади святкує за новим стилем і 24 грудня сідає до Святої Вечері. «Як виключити зір, слух, як знайти тишу та спокій принаймні у цей один вечір – це завдання кожної нашої родини, що шукає за настроєм справжнього українського Різдва, в якому не мусять бути звуки міжнародного вже «Щедрика», але наше рідне і неповторне «Бог предвічний» [1588].

При аналізі періодичних видань української діаспори США помічено ще одну грань традиційності у святкуванні Різдва. Мова іде про те, що, попри плекання кулінарних та звичасвих традицій національного Свят-вечора, українці за океаном забули інший традиційний принцип цього свята: у цей урочистий вечір зіграти та пригорнути самотнього, того, хто не має родини або перебуває від неї далеко. Щороку США поповнюються новими емігрантами, що приїздить з України на заробітки та закинені у чуже середовище. Як вони святкують Різдво? Наводиться приклад самих американців, які мають звичай на День подяки годувати безхатків. Постає питання: чому наша громада не може досі зорганізувати спільних Свят-вечорів саме 6 січня для приїжджих, чому немає на сторінках україномовної періодики запрошень для них? Різдво – час не тільки для подарунків, а й для безкоштовного прояву душевного тепла до ближнього [67; 1563].

З метою збереження власної ідентичності велика християнська родина українців саме в цей, благословенний Різдвом час, колядує та слухає різдвяні пісні. У їх змісті закодовано джерело духовності та світогляду українського народу. Марія Климчак з Чикаго спеціально для «Час і Події» розповідає як, зустрічаючись із нашими радіослухачами на «Українській Хвилі», намагається у святкових програмах подати спогади

колишніх вояків УПА, полонених радянських таборів, пригадати старі колядки та щедрівки, познайомити із новими, щоб тим самим ми могли влитися у цю духовність, у цей християнський український світогляд, щоб на чужині молоддю збереглася традиція колядувати. Різдво на новій батьківщині повинно стати «новітньою формою відродження через коляду, навернення себе до таїнства, чарів, священнодійства різдвяного обряду» [669].

Як свідчить аналіз інформаційного простору українців США [1506; 356; 1742], традиційно кожний відділ УНС, СУМ, Пласту, СУА, УККА (щорічно) проводить власними силами різдвяну зустріч для своїх членів та їх родин, спонсорів та гостей. Канцелярія, адміністрація УНС такі святкування відбуває на Союзівці. Зазвичай, з опублікованих матеріалів [303; 305; 1740] можемо мати уявлення про перебіг подібних вечорів: молитва, засвічення свічок, мистецький вечір, колядування, віншування, вертеп та подяка усім жертводавцям. Гості, незалежно від мови спілкування, упродовж заходу почувуються одним цілим, об'єднані колядою, глибокою релігійністю та шаную до традицій українського народу. Пластові станиці зі своїми проводами святкують традиційну різдвяну Свічечку [778; 1581; 1589; 1835], що складається з пластової та святкової частин. У пластунів сформувався гарний звичай спільно запалити різдвяні свічки, які служать символом об'єднання з українцями всього світу, а потім колядувати. Особливо відзначають автори дописів домінування української мови на таких вечорах, де діти демонструють свої досягнення, здобуті у школах українознавства при вивченні рідної мови та її культури, розуміють відмінність між святкуванням Різдва американцями та українцями. Різдяні зустрічі є досить цікавою програмою, що, крім вищезазначеного, передбачає також різдяні спомини старшого покоління, зустрічі з гостями з України, які мають нагоду познайомити діаспорну громаду з різними аспектами сучасного життя на історичній батьківщині. Різдяні зустрічі 1992 року були сповнені легкістю, оскільки звістка про здобуття незалежності України створювала особливий настрій. Старше покоління громадських діячів порівнювало дві події в історії України, коли вона проголосувала свій суверенітет (1918 р. і 1991 р.),

вбачаючи головну відмінність їх у тому, що у кінці двадцятого століття народ зумів сильно висловити свою волю. Через те, крім побажання українцям бути витривалими у побудові незалежної держави, публікації закликають лідерів думок української діаспори не полишати рішучих дій у Вашингтоні для впливу на американський уряд щодо офіційного визнання суверенітету України. Старше покоління українців надзвичайно раде щодо проведення таких вечорів, бо вони слугують нагадуванням про невмирущість національних традицій і вірувань, вивезених з рідної землі, що їх в США продовжує молоде покоління. Різдвяний час також є доброю нагодою поєднати приємне з корисним, подумати про інших, які багато не можуть собі дозволити. Для цього влаштовуються лотереї, дохід з яких спрямовується на благодійність. З цією ж метою сумівці та пластуни ходять з колядою до своїх сеньйорів, українських родин та українських установ у містах своїх осередків.

Кредитівка «Самопоміч» підтримує надзвичайно тісні зв'язки з українським духовенством у США, що допомагає українській громаді зберігати свою національну ідентичність, оскільки українські церкви значною мірою вплинули і продовжують впливати на сповільнення процесу асиміляції. Таким чином, для того, щоб українці у США могли розвиватися не тільки матеріально, а й духовно, з метою подякувати духовним провідникам за вірне служіння, сумлінну турботу про духовну чистоту українських родин і прищеплення прийдешньому поколінню любові до рідної релігії та національних традицій, ця фінансова інституція традиційно щороку проводить різдвяні зустрічі у Чикаго з українським духовенством штату Іллінойс, Вісконсін, Мічиган, Нью-Джерсі. Президент Ради директорів «Самопоміч» пояснює, що цей захід організовується для того, щоб не тільки відзначити роботу священиків, а й нагадати, що церква – один із об'єднуючих чинників громади, інший важливий вплив на нашу спільноту в США має саме кредитівка. Під час різдвяної зустрічі виступи духівників про взаємну працю парафій та фінансової установи змінюються подякою самим служителям церкви. Друковані матеріали висвітлюють цю подію як спільну молитву шести різних українських християнських конфесій у

США за Україну та українців у світі [63; 560; 561; 562; 563; 639; 727; 1168; 1496].

Коли говоримо про Різдво, в діаспорній пресі важко відділити від нього свято ялинки. Союз Українок Америки у Нью-Йорку на Другій Авеню традиційно щороку (від 1974 року) проводить у різдвяний час «Засвічення ялинки» на балконі осередку. Ялинка тематична і, зазвичай, прикрашена надписами англійською мовою, для кого її призначено. У різні роки її присвячували жінкам-політв'язням, річниці хрещення Русі, здобуттю незалежності етнічної батьківщини, тобто вона завжди була символом об'єднання з народом материкової України тощо [352]. У 2015 році ялинку присвятили 90-річчю цієї організації та діяльності її Першого відділу. У різних містах США певні місцеві установи чи організації влаштовують «Фестиваль ялинок», у якому щороку представлені 43 різні національності, кожна з яких має свою ялинку. У різдвяних випусках періодики є інформація про те, що членкині США активно беруть участь у цьому заході, оздоблюючи «українську» ялинку національними орнаментами, ручними виробами з українською тематикою, пропонуючи відвідувачам брошури про Голодомор. Жінки – у національному строї – запрошують відвідувачів покуштувати Святвечірні страви, намагаючись щороку привнести щось нове у цей фестиваль. Вважаємо, що це дуже добра нагода презентувати американцям нашу культуру, зокрема різдвяні звичаї, та історію України [55; 322; 331; 333; 363; 779; 1008; 1498; 1504; 1637; 1643; 1676].

Хочемо відзначити ще такий факт: святкування українцями Різдва (і не тільки цього традиційного свята) має такий неповторний національний колорит, що ним зацікавлюються й самі американці. На сторінках поважного американського щомісячника «Country Living» у 1992 р. [314] з'явилася обширна інформація щодо українського Свят-вечора включно із чотирма сторінками професійних ілюстрацій необхідних елементів свята, зокрема дванадцяти страв. Журналістка Джоан Гайс відвідала Український музей у Нью-Йорку, де його працівник Любов Волинець надала вичерпні пояснення щодо традицій українського Різдва, у результаті чого до кожної світлини страви було подано детальний перепис двомовними. Американська журналістка рекомендує всім, хто

перебуває у Нью-Йорку, відвідувати музей, щоб більше дізнатися про українські традиції та культуру, для чого навіть зазначає його адресу. З пізніших публікацій дізнаємося, що Український музей мав численні запити з приводу інформації щодо українських традиційних звичаїв. Вважаємо, що в основі такого зацікавлення українством лежить важка, але наполеглива праця діаспорян, їх установ та організацій. Також у місті Белв'ю штату Вашингтон на початку грудня рекламується свято української духовної музики і пісні «Carol of the Bells» [942]. Концерт «Коляда» відбувається в залі американської церкви St. Thomas Episcopal Church, яка у цей час заповнена повністю. Як відзначають автори таких дописів, для українців цей вечір є можливістю насолодитися спогадами про родинні різдвяні традиції, а для американців – відкрити для себе український фольклор.

Ще одним містком не тільки між двома державами, а й між поколіннями є опубліковані у різні роки спогади людей, що запам'ятали своє Різдво в Україні, коли ще були дітьми, або як це відбувалося на засланні [326; 357; 364; 1462; 1521; 1593; 1698; 1700; 1704]. Українці далеко за океаном через друковане слово бажають миру між людьми та із самим собою для побудови нашого національного духовного та державного життя. На нашу думку, також заслуговує на увагу стаття, надрукована у рубриці «Листи до редакції», від американки у першому поколінні щодо святкування Різдва в США їхньою родиною. З плином часу кількість людей за столом все зменшувалася – старше покоління відходило у вічність, інколи не встигаючи передати молодим елементарні звичаєві правила. Однак національна пам'ять повертає до минулого, нехай і неясні, спогади ідеальних свят дитинства дають надію на майбутнє і вселяють спокій у душу [1518].

В українській громаді США свідомі того, що розуміння минулого є беззаперечним джерелом можливостей майбутнього, а тому в періодичних виданнях часто звертають увагу молодого покоління на цікаві та багаті традиції нашого народу, що дозволили крізь століття зневіри, поневолення та виїзду на чужину завжди залишатися українцем. Напередодні 14 січня українці відзначають Новий рік (т.зв. «старий» або церковний). Українська діаспора у США, за підтримки церкви, проводить

святкування Щедрого вечора, вважаючи, що, навіть будучи далеко від рідної землі, національні традиції потрібно зберігати, передавати молоді, тим самим привчаючи її не втрачати духовний зв'язок з Україною. Крім того, це ще одна нагода зібратися усій громаді разом для підведення підсумків, організації допомоги своїй етнічній батьківщині [732; 1107].

Багатьом українцям за всі роки свого проживання в США не доводилося бачити справжню українську Маланку з давніми звичаями та традиціями. Можливо, саме тому вони із захопленням згадують відвідини «Буковинської Маланки», яка відбувається 16 січня в банкетному залі Української православної церкви св. Покрови (КП) і про яку так багато писали в пресі, запрошуючи охочих [808; 896; 897]. Організатори подбали не тільки про смачні автентичні страви на столах, а ще познайомили гостей зі звичаями Буковини. Авторці статті вперше вдалося скуштувати буковинську мамалигу та «на́чинку». Щоб якось наблизитися до України, в окремій частині залу було відтворено традиційну буковинську хату з вишиванками, образами. Автори статей пояснюють причини збереження автентичності традицій саме на Буковині історією цього краю: перебуваючи на розпутьті великих торгових шляхів, ця територія у різний час була захоплена багатьма загарбниками, що активізувало у буковинців інстинкт національного самозбереження, протистояння асиміляції, духовному зубожінню через народні традиції та звичаї. Подібні святкування Маланки відбуваються у Бенсенвілі, Північній Каліфорнії [1746; 1776].

Святом Водохреща закінчується зимовий цикл українських звичаїв та обрядів. У періодичних виданнях українців США цьому присвячено чимало статей, як інформаційного, так і роз'яснювального характеру: американські українці у третьому-четвертому поколіннях вже не зовсім добре знають джерела та перебіг національних свят. Зокрема, у періодиці нагадується і повідомляється про історію Водохреща, обряд Святого Вечора, хрещення води та дійства, що його супроводжують [414].

Уже понад півстоліття Крайовий комітет СУМ та Плавтові станиці у різних штатах щороку влаштовують бал дебютанток, захід, який допомагає зберігати національну ідентичність молодих українців у США. У різних місцях він

відбувається у різний час, хоча, зазвичай, проходить на Маланки або на початку лютого. Ця подія, що так міцно прижилася у традиційних святкуваннях українців США, описана у періодичних виданнях як своєрідний форум презентації шістнадцятирічних дівчат, вихованок молодіжних організацій, які вступають у нове доросле життя з надією реалізувати своє сумівське і пластове виховання та зайняти вагоме місце в українській громаді США. Однак такі вечори є одночасно платформою для зустрічей з друзями і знайомства з новими людьми, які належать до різних поколінь, хвиль еміграцій та організацій, а також засвідчують синкретизм християнських українських цінностей та європейських традицій. Як показує аналіз опублікованого матеріалу у рубриках «Українське Чикаго», «Життя громади», «Культура», «Діаспора», на організацію балу йде багато зусиль, хоча його перебіг від першого заходу у далекому 1962 р. загалом мало змінився: коктейль, бенкет-презентація та власне бал. Дрес-код цього вечора є суворо регламентований. Обов'язковим є ознайомлення присутніх із дебютантками, їх спортивними, освітніми, професійними та громадськими досягненнями, урочиста обіцянка дівчат продовжувати справу своїх попередників для слави України і Бога, танець з батьком та наступні – з кавалером-ескортом. Автори дописів зазначають, що і дівчата-дебютантки, і їх ескорт – це вже внуки і правнуки колишніх українських емігрантів. Усі публікації, присвячені цій події [21; 32; 144; 251; 319; 586; 672; 793; 794; 795; 1037; 1618; 1747], створюють реальну та яскраву картину заходу, де кожен член громади, гість, спонсор, учасник, мав можливість долучитися до його організації та отримати належну шану. Голова Крайової управи СУМ, Пластової станиці у своєму зверненні говорять про важливість взаємопов'язаності роботи сім'ї, друзів, педагогів у нелегкій справі становлення молодого покоління цих організацій для майбутнього української нації, а тому на вечорі завжди звучать як настанови молоді, так і слова вдячності усім, хто долучився до її фізичного і духовного розвитку. Крім того, СУМ та Пласт як організації вирізняє велика увага до історичного минулого України. Через те на святкуванні оголошують інформацію щодо важливих дат в українській історії, які відзначатимуться у прийдешньому році.

Оскільки щороку кількість дебютанток збільшується і чимало їх з нової хвилі еміграції, вважаємо, що традиція проведення балу дає надію на збереження звичаїв і започаткування нових, виховання прийдешнього покоління, свідчить про збереження взаємозв'язку між старшим та молодим поколінням організацій (які до того ж прищеплюють молоді елементарні світські знання етикету та звичаїв своєї громади), про важливість єдності для українців.

Перед великим святом Христового Воскресіння українці у США, як і у всьому світі, святкують Вербну неділю. На що україномовні періодичні видання відгукуються серією матеріалів про історію свята, цілющі властивості верби та традиційної ролі освяченої верби в житті українця [909; 1730]. У цей день священники згадують царське прославляння Ісуса Христа перед Його мученицькою смертю, показуючи, що Спаситель добровільно прийняв страждання. Сенс поклоніння вербі полягає в тому, що здорове квітуче дерево повинно ніби передати здоров'я, силу та красу людині або тварині. Від цього дня починалася активна підготовка до Великодня.

Щороку газети «Міст» та «Час і події» у рубриках «Культура» і «Традиції» кілька номерів присвячують підготовці та святкуванню світлої Паски, українським особливостям свята Великодня [143; 210; 899; 1284; 1556]. Матеріал відзначається різноманітністю, докладністю, історичною відповідністю, причому цікавий як для самих діаспорян, так і для мешканців України, бо і на етнічній батьківщині чимало втрачено за роки радянської влади та часів виживання.

Великодні свята особливим чином відрізняються традиціями та звичаями. Український Великдень – свято, що в своїй поетичній і ідейній формі зберегло історію ідейно-етичного розвитку українського народу [1730, с. 2]. Інформаційний простір української діаспори без обмежень подає матеріали, присвячені цьому дню, інколи цілі номери газет друкують тільки великодні привітання, дослідження історичних традицій Паски та її українських особливостей: правила поведінки передвеликоднього тижня, виготовлення пасок та писанок (з усіма її видами). Цікавими, на наш погляд, є статті, пов'язані з легендами, прикметами, звичаями та обрядами на Великдень [705; 1149; 1495]. Чимало дописувачів у цей час публікують роздуми про

духовні приписи цього світлого свята: людина має бути чистою у своїх помислах і душі, не боятися робити добро, уміти прощати, не слухати лжепророків та не зосереджуватися на побудові свого матеріального благополуччя. Крім того, зустрічаються і цікаві докладні статті про відзначення Великодня у різних кутках світу [1463]. Як багатонаціональна країна, в якій вживаються віряни різних конфесій, США не дотримується якихось певних звичаїв святкування Великодня. Єдиною характерною особливістю, яка вважається спільною для американців усіх релігій, є те, що в світлу неділю всі вони збираються за великим столом у родинному колі. Дарують у цей день, за традицією, кошики з фарбованими яйцями і величезною кількістю різноманітних ласощів. У кожному яйці, за звичаєм, є запитання, і людина, яка отримала його, повинна обов'язково відповісти. Також у США на Великдень неодмінним є відвідування великодньої служби в церкві, яка називається «На світанку сонця» і починається о 6 ранку [142]. Українці цього дня ходять до українських церков, моляться за Україну, за змогу бути згуртованими. Однак комерціалізація американського життя вплинула на відзначення і цього свята (звичайно, для влаштування різних імпрез, допомоги Україні чи окремим громадянам потрібні кошти). Наприклад, в Українському осередку імені Святого Андрія організовується великодній базар. Охочі прийти мають змогу подивитися святковий концерт, поласувати українськими стравами, взяти участь у майстер-класі по писанкарству, купити сувеніри [94]. У зв'язку з вищевказаним, привертає увагу щорічна серія статей у рубриці «Про це і те» газети «Свобода» [344]. Мова іде про те, що традиції та звичаї Великодня українці в США вже так не поважають. Можливо, на це впливає сам ритм життя у США: постійний поспіх, побутові труднощі, віддаль від України. Нечисленні традиційні господині ще печуть великодні паски і баби, однак на ярмарку можна купити все, тому молода жінка, яка працює та має школярів, віддає перевагу придбати все готове. Піднімається питання спадкоємності у поколіннях: хто готує святковий стіл, чи передається кулінарне та фольклорне знання молодшій генерації. Говориться про те, що щороку шпальти газет, журналів повні віршів, спогадів, розповідей про великодні традиції та звичаї, однак щороку ті спогади стають більш сентиментальні, зворушливі, сумні, бо українських емі-

грантів, які можуть це все розповісти чи написати, стає все менше на американській землі, а американські великодні звичаї все частіше вкорінюються у свідомість наших українців за океаном. Правда, дійсність США та України відрізняється, однак є гріхом не передавати традицій з роду в рід, щоб вони не зникли під впливом чужого довкілля. Навіть згадують Україну, де великодні традиції, хоч і змушені були приховуватись, не замирили. Автори статей закликають усю діаспорну громаду не допускати припорошення радісного свята Великодня забуттям, байдужістю та буденністю [1562; 1727].

Не можемо не згадати і про роль писанки у традиційному великодньому дійстві, тим паче що публіцистичного матеріалу в інформаційному просторі української діаспори США не бракує [985; 1545; 1730]. Писанка – яйця, оздоблені різноманітними візерунками. Зображення на писанці завжди мають глибокий символічний зміст. Українській орнаментиці писанки присвячено немало статей, зокрема Настасії Марусик [919], майстрині традиційного народного мистецтва, члену Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Здавна жінки презентували у писанках глибокий артистичний смак, гру уяви та мистецькі уміння. Писанка також служить зв'язком живих з мертвими. Ідея передісторичної писанки якнайкраще відповідає цій великій ідеї християнства, і саме тому вона стала символом світлого свята [579; 1739]. Подібно до Великодніх спогадів, у періодичних виданнях українців США поряд з привітаннями ми зустрічаємо також статті-спомини, перекази, пов'язані із писанкою як традиційним оберегом, символом України, розповсюдженням писанкарства всюди, де існує українська діаспора [17; 18; 1092; 1587; 1729]. Не можемо не згадати й того, що у передвеликодній та великодній час в Українському національному музеї у Чикаго здійснюються пізнавальні екскурсії з метою залучення молоді до духовної спадщини українського народу, зокрема щороку там виставляється експозиція, де представлено близько 600 писанок майстрів, проводяться майстер-класи із писанкарства. Адже для багатьох українців у США таке заняття є не просто великоднім атрибутом, засобом зберегти свою національну та культурну самобутність. Те, що ці курси із задоволенням відвідують американці і їх щороку стає все більше, є доброю

ознакою та застереженням водночас не бути сторонніми глядачами того, як інші народи сприймають нашу культуру, а включатися у художній діалог [668].

Традиційно українці з шанобою ставляться та поклоняються божественності Святого Юрія-побідоносця, особливо його прикметам – чесності, стійкості, відвазі. Цього святого своїм покровителем уважали українські військові об'єднання, а сьогодні він є патроном українського Пласту. У день вшанування Святого Юрія дописувачі україномовної періодики США порушують питання жадоби, нечесності, розпусти сьогоднішнього дня, що здійснюються нібито в ім'я суспільного добробуту. Ті чесноти, що їх плекав Юрій-побідоносець, сьогодні виявляються не такими популярними. Представники української громади в США помічають прикмети самолюбства, матеріалізму, неситості, а головне – нехтування і непошанування свого, національного, що є небезпечкою для втрати нашого етнічного «я», а тому закликають плекати ідеали-чесноти Святого Юрія, у тому числі і для збереження нашого майбутнього як нації [1745].

Окремішно в періодичних виданнях стоять не дуже численні статті, пов'язані з історією та обрядовістю Трійці та Івана Купала. Ці свята не набули такого поширення в США серед нащадків перших емігрантів з України [16; 549; 568].

Щороку, починаючи від 2006 р., Українською громадською організацією «Помаранчева хвиля» влаштовується Українська Толока – явище відродження української спільноти США. Традиційно воно відбувається в останні серпневі вихідні дні, які співпадають зі святкуванням у США Дня праці. Як згадує Лука Костелина, наша діаспора в Чикаго сформувала традицію: у кінці літа збиратися на розважальних імпрезах – пікніках, фестивалях, різних видовищах. Зазвичай, організаторами таких дійств є українські парафії, різні громадські організації, товариства, а також ті, хто готові виконати будь-яку підготовку до свята [728]. Саме на таких зібраннях українці мають змогу зустрітися зі знайомими, яких довго не бачили, розпитати один одного про новини, посперечатися на політичні теми, порозмовляти про те, що відбувається в Україні. Люди якнайактивніше намагаються відвідати такі зібрання ще й для того, щоб підтримати організаторів такого дійства, зібрати кошти на утримання укра-

їнського громадського та релігійного життя у США. Активну участь як спонсор у святі бере Україно-американська федеральна кредитна спілка «Самопоміч», яка надає підтримку та пам'ятні подарунки учасникам. На цих зібраннях звучать гімни двох держав (України та США), виступають відомі громадські діячі української діаспори.

«Українська Толока» відрізняється від усіх інших літніх імпрез своїм антуражем [67; 156; 1331; 1318]. Діаспоряни власноруч створюють на свято мініатюрну українську хату під стріхою, господарський віз, корчму, готують національні страви, випікають хліб. Ці елементи побутового характеру надають святові вигляду українського краєвиду і створюють враження, що українці знаходяться десь у далекій Україні. На толоці звучать українські пісні, проводяться конкурси вишиванок та футбольний турнір. Особливою ознакою «Української Толоки» є те, що в музично-співочій розважальній частині свята надається можливість виступати молодим талантам-початківцям поруч з українськими відомими артистами. Таким чином, «Українська Толока» допомагає українській громаді розвиватися, фінансово рости, процвітати, вкотре засвідчуючи: українці завжди можуть дотримуватися своїх традицій, бо вони – об'єднують людей.

Українська громада в Чикаго також започаткувала щорічний фестиваль «Українські Дні», організований УККА відділу Іллінойс, який протягом двох днів у Smith Park збирає разом не тільки українців з Чикаго, а й з інших штатів США, а також Канади, Аргентини, Польщі, представників майже усіх громадських, фінансових, молодіжних, культурних та церковних організацій і гостей [587; 588]. У програмі – українська музика та пісні, народні танці, ярмарка сувенірів та намети з наїдками, бізнесові намети (презентація того, що українці зуміли досягти в США). Проводиться конкурс знань між дітьми початкових класів шкіл українознавства, де переможці та учасники обов'язково отримують нагороди. До речі, на святі обов'язково присутній освітній намет, де у представників українських освітніх закладів Іллінойсу можна дізнатися про напрями діяльності останніх. Символічною для багатьох свят, що організовані українцями в США, є лотерея, де розігруються цінні речі, квитки на літак в Україну

або до інших американських міст. Організаторами та спонсорами фестивалю є представники поважних громадських та фінансових інституцій української діаспори: УККА, ЗУАДК, ОЖОЧСУ ім. Алли Горської, ТУМ, кредитівка «Самопоміч», банк «MB Financial», компанії «Western Union» та «Money Gram» тощо. Зазвичай, Українським Дням передують широка рекламна кампанія у друкованих та телевізійних ЗМІ, часописах, афішах, радіоефірі. Українські Дні мають довгу традицію. У минулому говорилося, що однією з цілей цього свята було ознайомлювати американське довілля з українцями, з їх культурою. І треба додати, що Українські Дні якоюсь мірою те завдання виконували. Та ціль є актуальною і сьогодні, однак помічається щось нове. Неукраїнці, які відвідують Українські Дні, сьогодні інколи виявляють більше знань про Україну, ніж колись. Без сумніву, те, що остання стала незалежною державою, тут відіграє велику роль: змінилися пісні, які виконувались на фестивалі, теми розмов набули нового, державницького, змісту, зникло зітхання про відсутність незалежної української держави. З іншого боку, молоді нащадки емігрантів з України мають змогу більше дізнатися про неї, бо багато сімей втратило спогади про предків і фактично не знають, звідки вони родом. Тому організатори та пересічні члени української громади у США вважають, що Українські Дні в Чикаго мусять продовжуватися. Звичайно, завжди будуть критики щодо організації, запрошених гостей, однак фестиваль досі гідно презентував українців іншим етнічним спільнотам у США та самим американцям. Крім того, на цьому святі завжди дуже багато молоді, яка має змогу спілкуватися українською зі своїми однолітками. Привертає увагу, що на фестивалі чимало молодих людей неукраїнського походження, які бували в Україні (наприклад, добровольцями Корпусу миру), знайомі з її культурою, вивчили мову, а тепер її удосконалюють [101].

Газета «Час і Події» презентує «Українські Дні» як український фестиваль, присвячений Дню незалежності України, що його організовує Іллінойський відділ УККА за сприяння кредитівки «Самопоміч» [604; 1188]. Відкриття фестивалю «Українські Дні» розпочинається з урочистого виконання державних гімнів України і США та молитви. Завжди свя-

то відзначене приїздом та виступами високих гостей: голови Іллінойського відділу УККА, Генерального консула України в Чикаго, губернатора штату, віце-губернатора, духовних осіб. У 2014 році провідники української діаспори, а також гості у своїх виступах гнівно висловлювались щодо російських окупаційних дій стосовно України та закликали світову спільноту й уряд США до підтримки українців, засудження протиправних та загарбницьких дій Росії [71; 1366]. Стосовно формату та змісту відзначення незалежності України точаться суперечки, частину з яких винесено на сторінки періодичних видань. Висновок з них автори публікацій роблять наступний: хоча форма фестивалю і не зовсім відповідає урочистості події, однак у США це одна з кращих нагод зібрати чимало українців на святкування, більше, ніж це можна зробити у будь-якій концертній аудиторії. До того ж це дні, коли діаспоряни можуть продемонструвати свою чисельність, згуртованість, талановитість прийдешнього покоління і здобутки у різних сферах старшого, поспілкуватися та скуштувати національні страви на свіжому повітрі, а для гостей з України – пізнати одну із сторін життя української діаспори у США. Звичним є також публікація інтерв'ю з гостями, учасниками та організаторами «Українських днів», де можна отримати інформацію так би мовити «зсередини». Українська діаспора наголошує, що сумнівів в українській автентичності немає, а незалежна Україна продовжуватиме залишатися окремою державою зі своєю неповторною культурою, мовою, шануючи при тому інші народності [1123; 1202].

Паралельно із «Українськими Днями» у Чикаго в кількох інших містах США українська громада теж організовує національні фестивалі. У Філадельфії в середині осені Український освітній культурний центр влаштовує свято із забавами для дорослих та дітей, де присутні мистецькі виступи, фольклорні виставки, подарунки, сувеніри, майстер-класи від народних майстрів, смачна кухня, ігри, атракціони тощо. Усе для того, щоб кожна українська сім'я могла весело та змістовно провести вихідні у маленькому куточку України у Філадельфії, показати та ознайомити американську громаду з культурою українців [702; 1204]. Щороку на Манхеттені у Нью-Йорку від 1976 р. три дні травня присвячені укра-

їнському фестивалю, що його організовує Українська католицька церква Св. Юра. За змістом проведення він мало відрізняється від інших, що їх влаштовує наша діаспора у США та висвітлюють періодичні видання у рубриках «Культура», «США», «Українська громада у США» [752]. Однак «Українські Дні» у Вашингтоні наповнені зовсім іншим змістом. Це своєрідний ритуал для спілкування української громади з американськими урядовцями, конгресменами та представниками американських неурядових організацій з приводу політики США щодо України. Організатори, УНІС та вашингтонське бюро УККА, ставлять собі за мету покращити та зміцнити співпрацю між українською діаспорою та Конгресом США, вирішити проблеми україно-американської громади. У програмі заходу – брифінг щодо розширення впливу українців на політику американського уряду щодо України, зустрічі з різними посадовими особами Конгресу та комітетів (у друкованих матеріалах ми зустрічаємо всі імена американських високопосадовців, з якими були бесіди), конгресовий сніданок, знову ж таки з обговоренням сучасної ситуації в Україні та привернення уваги до неї, присутність на засіданні Ради національної безпеки. З 2013 р. під час цього заходу особам, які зробили вагомий вклад у розвиток відносин між США та Україною, відіграли значну роль у збереженні її суверенності, вручається грамота «Приятель УНІС». Також це дводенне святкування має на меті подолати «втому від України», донести до американських держслужбовців важливість підтримки демократичного суспільства в Україні [71; 1124; 1367].

Гарною традицією нью-йоркського відділу Об'єднання українців в Америці «Самопоміч» вже багато років поспіль є організація добродійного обіду з нагоди Дня подяки. Ця подія збирає чимало українців, які об'єднуються навколо цього товариства та одночасно є членами кредитівки «Самопоміч». Таке святкування є одним із численних прикладів синкретизму американських традицій із українським духом нашої громади. Зміст публікацій, які висвітлюють цю подію, завжди містить нагадування історії цього свята, яке так шановане у США, а тому автори надзвичайно емоційні та метафоричні у своїх дописах, принагідно дякуючи Об'єднанню українців в Америці «Самопоміч» та Федеральній кредитовій кооперативі

«Самопоміч» у Нью-Йорку за тривалу співпрацю та збереження національних традицій як важливої складової національної ідентичності на американській землі.

Поетеса Стефанія Кралька згадує, що вже традиційно Українське Вільне Козацтво ім. Івана Омеляновича-Павленка в Чикаго кожного року відзначає свято Покрови Пресвятої Богородиці Покровительки Козацтва і всього українського народу. На козацькому святі згадуються найважливіші події про славне українське минуле та тяжке поневолення ворогами-сусідами, як з відважних людей, які прагнули свободи, народилося українське козацтво. У всьому світі козаки – це ідеальний образ української душі, носій духовних та суспільних національних цінностей. Саме під Покровом Пресвятої Богородиці козаки боролися за свій народ, культ Покрови надавав моральної стійкості козацтву. На традиційному козацькому святі Покрови в Чикаго надаються ранги членам УВК, звучить гімн «Ще не вмерла Україна» [341].

Із вищезазначеним питанням, на нашу думку, доречно буде пов'язати кілька статей, що присвячені бойовим мистецтвам українських козаків, зокрема бойовому гопаку, принципи і символічність якого безжально знищувалися впродовж століть, і який сьогодні завдяки засновнику стилю Володимиру Пилату відроджується як в Україні, так і за кордоном. Школа бойового гопака дає молоді змогу не тільки розвиватися і вдосконалюватися фізично, а й виховує честь, порядність, побратимство, уміння захищати слабшого, популяризує здоровий спосіб життя. У 2008 році Школа бойового гопака ім. І. Нечая розпочала свою роботу і в США, в Чикаго, здійснюючи набір учнів. У день святкування нашою діаспорою чергової річниці незалежності України цей заклад продемонстрував публіці, що таке бойовий гопак. У пресі з'явилися захоплені відгуки та опис реакції глядачів, які звикли до коломибок та польок, а тому отримали потужний струмінь позитиву від демонстрації військового мистецтва українців [1276]. А у 2013 році делегація Міжнародної федерації бойового гопака вперше брала участь у фестивалях українців у Нью-Йорку, Вашингтоні, Філадельфії, Чикаго та інших містах, пропонуючи широку програму: екстремальні козацькі забави, майстер-класи з оздоровчої методики козаків, прин-

ципів козацького виховання, популяризація здорового способу життя, презентація тематичної кінопродукції та книг [1425]. Уважаємо, що сьогодні, у час повернення генетичної пам'яті, популяризація народного бойового мистецтва, презентація ним унікальності та самодостатності українців є важливою віхою на шляху прискорення цього процесу.

Святий Миколай вважається покровителем мандрівників і мореплавців, рибалок і землеробів, а також захисником бідних і дітей. Періодика української діаспори США приділяє цьому святому багато уваги, даючи історію про самого Миколая, генезу виникнення цього свята, де завжди перемагає добро та щедрість, та паралельне святкування в різних містах України й США, включаючи обов'язково світлини. Статті закінчуються переважно словами молитви до Святого Миколая з проханням надати сили українському народові, мудрості та поваги до надбань попередніх поколінь українській владі, а також терпіння та гідності українській діаспорі [148; 345; 1677]. На 37 Міжнародному фестивалі вогнів у передмісті Вашингтона українське товариство «Сила духу» в переддень Святого Миколая познайомило американську публіку з традиціями й ідеологією цього свята, яке не так давно відродило своє історичне коріння в Україні. Діти та дорослі у святковому вбранні у театральній постановці виконували вірші та пісні українською й англійською мовами. Актори також заспівали коляду, що була написана цього року та вперше прозвучала 7 січня на Майдані Незалежності в Києві. День святого Миколая для української діаспори в США є одним з особливих свят, яке, попри велику відстань, стає доброю нагодою згадати національні традиції [10].

Відділи УНС та Пластові станиці щороку спонсорують для молодшого покоління своєї громади свято Святого Миколая. Така імпреза завжди дуже популярна (її намагаються відвідати навіть з околиць), оскільки, як свідчать публікації з цього приводу [324; 1501; 1517], передбачає проведення культурної та виховної програм. Перед врученням подарунків Святий Миколай спілкується з дітьми про необхідність щоденної молитви, бажання робити добрі справи, розпитує про успіхи в школі, роздає образочки. Солодкий стіл для малечі й інформування дорослих щодо діяльності УНС та Пла-

ту допомагає залучати нових членів до організації через дотримання народних традицій. Від 2009 р. пластуни беруть участь у передачі Вифлиємського вогню миру, коли запалення один від одного свічки у спільному колі трактується авторами статей як символ надії, злагоди, єднання української громади в США та українців у всьому світі [61; 1226; 1466].

Як згадує Маргарита Данилюк, вечорниці здавна були невід'ємною частиною українського етносу. За її словами [291], такі «посиденьки» української діаспори мають більш буденний характер і дають можливість об'єднати багатьох різних людей. Вечорниці відбуваються у тих містах США, де є українська громада. А про їх перебіг можна дізнатися в інформаційному просторі української діаспори в рубриках «Діаспора», «Українське Чикаго» [292; 820; 1230; 1231]. Свято обов'язково починається з молитви, у програмі – смачна їжа, фрагменти давніх вечорниць, виступи творчих колективів, танці, конкурси на кращу вишиванку, благодійні акції, де зібрані кошти ідуть на придбання подарунків для дітей-сиріт з України або на лікування українських дітей у США. Активними спонсорами свята, як завжди, виступає кредитівка «Самопоміч». Окремо скажемо про вечорниці у Чикаго, де щороку в Українському Культурному Осередку відбувається величне дійство – «Вечорниці від «Громовиці», – яке організовує танцювальний колектив «Громовиця» [594]. Його учасники розважають гостей та частують українськими стравами. Зберігаючи та передаючи український звичай вечорниць, колектив запрошує усіх до жартівливих народних танців.

В інформаційному просторі українців США є й публікації, що стосуються певних обрядів, що мають виразні національні риси. До таких відносимо весілля [1194]. У статтях можна дізнатися про частини весільного обряду (сватання, заручини, вінчання, саме весілля) та атрибутах, що йому притаманні (весільні вінок, деревце, коровай, рушники, сорочка, ширинька). Хочемо зауважити, що сьогодні представники третього-четвертого покоління українських родин емігрантів, особливо ті, які відвідували українські школи та пластові табори, намагаються в силу свого розуміння і сил справити українське весілля в США [1868]. Зустрічаються у пресі на-

віть пропозиції поїхати в Україну, де на Прикарпатті готові організувати різноманітні весілля у народному стилі [898].

Кожен народ має свої традиції. Те, що (поряд із мовою) вирізняє його з-поміж інших. Українські традиції такі багаті та яскраві, що ними сьогодні цікавиться увесь світ. Серед численного розмаїття статей, присвячених багатій спадщині нашого народу, в інформаційному просторі українців США присутні матеріали про предмети і речі, що відігравали в традиційному побуті українців сакральну роль. Звичайно, інформація аж ніяк не є поширеною, однак її вага для формування національної ідентичності є беззаперечною, тому ми вважаємо за потрібне згадати про це. Мова, зокрема, про історію побутування та прикмети, пов'язані з ложкою [204]; розвиток гребінництва в Україні і магічний смисл, обрядові дійства з роговим гребінцем [200]; оберегову роль, види, ритуальні дійства, виготовлення ляльок-мотанок (навіть у Чикаго в школі мистецтв при парафії св. о. Миколая почали відроджувати українське лялькарство як один із способів відчуття дитиною своєї етнічної належності, свого національного коріння) [905].

Та, мабуть, найбільше є статей, що стосуються духовного символу українців, того, що яскраво і чітко вирізняє нашу націю серед інших народів світу, – вишиванки. Протягом віків наш народ творив свій неповторний оригінальний стиль, удосконалював орнаментальність, техніку виконання та колористику. Не можемо забувати і про те, що кожен символ у вишиванці має свій духовно-містичний зміст, а їх поєднання практично неможливо зустріти двічі. Протягом 2004-2010 рр. газета «Час і Події» у рубриці «Культура» друкує чимало статей-досліджень [894; 902; 908; 918] члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України, буковинки і мешканки Чикаго Настасії Марусик, яка понад 30 років збирає, відтворює, вивчає український народний вишиваний орнамент та ділиться щедро знаннями із діаспорною громадою. З матеріалів, опублікованих нею, простежується історія виникнення та побутування мистецтва вишивання, дві течії останнього, характерні риси та особливості. Проведено своєрідний аналіз наукових досліджень української народної вишивки істориками, етнографами, фольклористами як українськими, так і закордонними. Протягом цілого року публікуються статті,

присвячені власне видам та символіці вишиваного орнаменту (геометричного, рослинного, орнітоморфного, зооморфного, антропоморфного), колористиці [901]. Стає відомо, що чимало з цього друкованого матеріалу переслано діаспорянами родичам в Україну. Сьогодні навіть на історичній батьківщині втрачено чимало у розумінні символічної, магічної та заклиальної функції вишитого орнаменту, тому така інформація стала корисною для відтворення глибоко символічного значення вишиванки. Цікавими, на наш погляд, є і статті, присвячені історії виникнення вишитої сорочки, віруванням щодо її одягання, традиціям виготовлення і композиції самої сорочки [916], а також обряди та ритуали, пов'язані із вишитим рушником [892] і ширинькою [923], які сьогодні майже забуті. Заслуговує на увагу і той факт, що усі статті Настасії Марусик унаочнені чималою кількістю світлин, що зроблені у фондах Чернівецького музею народної архітектури та побуту. Логічним та очікуваним підсумком вищезгаданої серії статей Настасії Марусик стало видання книги-альбому «Буковинське вишиття і ткацтво: знаки-символи», яке стало можливим завдяки інформаційній та фінансовій допомозі діаспорної громади у США [990]. Презентація відбулася в Українському національному музеї і стала непересічною подією для українців в еміграції. В інформаційному просторі цю подію вважають важливою через збагачення наукових досліджень етнічної культури українців ще одним вартісним виданням, а також черговим нагадуванням про взаємопов'язаність поколінь, розумінням своїх коренів [670].

Від 2010 року уже бачимо наявність друкованої інформації презентаційного змісту щодо української вишиванки, як-от: у Детройті традиційно Союз українок Америки готує свято «Вишивана забава» [1219] із концертом, фуршетом, показом дитячих вишиванок, а у серпні Українська національна федеральна кредитна спілка у Нью-Йорку до Дня незалежності України влаштовує акцію «День української вишиванки» [418] із подарунками відвідувачам, безкоштовними депозитами на нові рахунки (до речі, цим цікавляться не тільки українці). Як і чимало інших дійств, організованих українською діаспорою в США та висвітлених в її інформаційному просторі, такі свята мають на меті зібрати укра-

їнців разом, продемонструвати традиційний національний стиль, адже вшанування традицій є надзвичайно важливим для збереження національної ідентичності, особливо за кордоном [67].

2.2. Диференціювання культурної самопрезентації української діаспори США

Україна, тривалий час перебуваючи в зоні впливу тоталітарної системи, де механічно знищувалася історична пам'ять нашої нації, асимілювалася українська культура під гаслом «багатонаціональної», опинилася на маргінесі творення національного культурного продукту в СРСР. Здобувши незалежність, молода держава постала перед фактом, що її культури для світу, по суті, не існує, а є лише рідкісні винятки. Для світової спільноти в її інтелектуальному та творчому прояві нація існує по-справжньому тільки тоді, коли має свою духовну сутність, свою культуру. «Чуття національної ідентифікації стає могутнім засобом самовизначення й самоорієнтації індивіда у світі крізь призму колективної особистості та своєї самобутньої культури. Саме завдяки спільній неповторній культурі ми спроможні дізнатися, хто ми такі у сучасному світі, відкривши свою культуру, ми заново відкриваємо себе, своє автентичне «Я» [1264, с. 27]. Через те, формування духовного образу України є дуже важливим і відкладати його до кращих економічних часів не можна. Крім того, перебуваючи сьогодні у контексті світової культури, коли глобалізаційні процеси спричиняють зникнення автентичних культур, як ніколи важливо не тільки зберегти свою національну культуру як один із виявів національної ідентичності, а й презентувати її на-гора. У свій час ще Е. Сміт зазначив, що глобалізаційна культура не відповідає духовним прагненням людини, бо в ній немає тієї національної пам'яті, яку в собі несуть етнічні культури [1910, с. 42].

Із початком незалежності України поряд із захопленням щодо здійснення вікової мрії про свою державність, закликами та конкретними пропозиціями щодо допомоги молодій країні, у періодичній пресі української діаспори США, зазви-

чай, у колонці редактора, з'являються окремі статті тривожного звучання, які, до того ж, сприяють рефлексії щодо порушених питань, особливо з проекції сьогодення. Мова іде про спрямування більшості фінансових, політичних, культурних потужностей української діаспори на історичну батьківщину, тоді як ритм духовного життя самої української громади в США уповільнився. Причин цьому кілька: до вказаної вище допомоги можна додати незацікавленість, байдужість покоління середнього віку різноплановими питаннями життя українців, низький рівень культурних імпрез, їх одноманітність, молоде ж покоління стало висококласними фахівцями у різних сферах, однак українська культура, українське суспільне життя їх не так приваблює. Нашу увагу привернула стаття у газеті «Свобода» в рубриці «Про це і те» про відвідини авторкою (у перервах між національними культурними заходами) одного мистецького вечора в Сохо, де невеличкий ресторан був ущертв заповнений різновіковою публікою. У публікації відзначається шанобливе ставлення до непомітної хворої літньої людини, яка виявилася у минулому відомим нью-йоркським музикантом. На противагу, зала в Українському народному домі, який авторка відвідала згодом з метою послухати гостей з України, виявилася напівпорожньою. І це непоодиноким випадок. У статті звучить думка про те, що «так тепер в українській спільноті і є, що для усіх майже проявів культурного життя немає серед громадян зацікавлення, пошани» [783]. Крізь поставлені риторичні запитання публікація виявляє суперечності в середовищі української діаспори США початку 90-х років минулого століття: з одного боку, популяризація української культури, з іншого – зневажливе, механічне ставлення до її реальних проявів. Про це постійно говорять державні діячі, науковці, всі ті, кому небайдуже це становище. Щоразу збираючись на культурний вечір, кожен з них сподівається на щось самобутнє, особливе, незатерте від частого використання. Хоча потрібно зауважити, що в американській культурній політиці періоду становлення української державності теж не все було добре. Як зазначають автори дописів, незважаючи на високі ціни квитків, американські опера, музеї, концерти переповнені, але старшими за віком людьми. Усі кандидати в президенти

США чомусь відсували культурні справи на другий план. У результаті відзначилися низький рівень культури, залежність від телебачення та Інтернет, алкоголізм, наркоманія у молодих людей, особливо шкільного віку. Українські автори статей у діаспорній пресі занепокоєні такою ситуацією настільки, бо у цьому середовищі пересічних американських «тінейджерів» розвиваються і формуються діти українців. Вирішення цього питання лежить у площині послідовної праці в українських школах США, молодіжних організаціях, музичних та мистецьких інститутах, у зацікавленні сучасної молоді різними проявами національного культурного життя в діаспорі.

Поява четвертої хвилі еміграції з України до США значно пришвидшила та урізноманітнила всі сфери діяльності української діаспорної громади, у тому числі й культурну. Однак і цього могло б не бути, якби небагато публіцисти не підняли кілька важливих питань в інформаційному просторі українців у США. Вони, передусім, стосувалися самоідентифікації та допомоги один одному на чужині. Так, ми дізнаємося про зникнення в Нью-Йорку, центрі культурного життя США, Мистецького клубу, припинення діяльності Асоціації діячів української культури через ... брак митців. Старше покоління потрохи відходить у вічність, а молодих творців не так багато. Крім того, автори статей зауважують чіткий поділ мистецьких сил у діаспорі: музиканти, художники, письменники, актори – кожен має свою спілку. Проте чи доцільно це в умовах, де представників кожного виду мистецтва і так небагато? А чи хто ставив собі за мету порахувати, скільки митців приїхало з України? Виявляється, після зняття залізної завіси цього ніхто не робив, і емігранти перед американськими українцями поставали, передусім, як шукачі будь-якої роботи. Автори статей закликали не губити творчих людей, а залучати їх до українського духовного середовища культури, користати з їх таланту для поширення і популяризації національного, оновлення культурного життя діаспори. Також акцентовано на певній упередженості з боку американських українців: і мова новоприбулих не така, «зрусифікована», і англійської більшість не знає, і виховувалися вони на марксистсько-ленінській філософії. Автори публікацій стверджують [1528], що ще якихось шістдесят років

тому «стара» діаспора виглядала не краще, теж не знаючи англійської та змушена шукати роботу, далеку від фаху, здохлого в Україні. Але допомогла вроджена інтелігентність, згуртованість, де серед своїх ти й надалі залишався лікарем, професором чи митцем. А щодо вивчення свого часу наукового комунізму та історії КПРС сучасними емігрантами, то відзначається їх внутрішня спроможність бачити правильний шлях, зберегти себе від внутрішнього рабства. Через те, четверта хвиля еміграції називається новою силою, новим диханням для української діаспори в США, що зможе заповнити прогалини її культурного життя [62].

Мабуть, тому автори друкованих матеріалів намагалися і продовжують реєструвати кожне яскраве явище у культурному житті української діаспори США, що дає надію і віру в те, що спільними зусиллями можна піднести його на високий рівень, пропагандуючи свої культурні здобутки на чужині. Про такі факти нижче.

Класична музика, опера. Традиція влаштовувати концерти класичної музики у виконанні українських артистів покладена завдяки зусиллям відділу етнічних студій при Стейтсовому університеті Клівленду та Українського музею-архіву, коли щороку у лютому в залі самого університету відбуваються концерти класичної і сучасної української музики, у якому беруть участь також артисти, музиканти, вокалісти з України. Такі заходи широко висвітлюються в інформаційному просторі української діаспори [1499]. Організаційному комітетові ставлять у заслугу, що він завжди випускає доволі вичерпний інформаційний листок перед самою імпрезою, де вміщено короткі дані щодо Українського музею-архіву, змістовну програмку, яка дає можливість відвідувачам концерту краще познайомитися із виконавцями. Перша частина заходу складається із виконання світових оперних арій, а друга – присвячена українській тематиці і фольклору. Як свідчать надруковані матеріали, такі концерти проходять з великим успіхом у слухачів. Статті про вищевказані імпрези до друку готують фахівці, тому у своїх публікаціях професійно аналізують тематику, жанрове різноманіття та майстерність виконання творів [1435].

Як і в інших видах культурної репрезентації, газети «Міст», «Свобода» багато уваги приділяють видатним особистостям в історії національної культури, що реалізується серією статей у рубриках «Культура», «Постаті», «На мистецькі теми» журналістів А. Житкевича, І. Голода, Л. Костенка та ін. Так перед читачами проходить галерея яскравих талантів в Україні (композитор Микола Лисенко [693], який виробив свій унікальний народнонаціональний стиль; композитор Лев Ревуцький [205]; один із засновників української естрадної музики Володимир Івасюк [736]; творець «Шедрика» Микола Леонтович [1827]; багато про творчий портрет, гастролі всесвітньовідомої примадонни опери Соломії Крушельницької [492; 500; 676; 710]) та в діаспорі (скрипаль, диригент, музикознавець Тарас Губицький [494]; співак, диригент, композитор Володимир Божик [493]; один з найвідоміших українських композиторів, мотиви якого використано в мультфільмах Волта Діснея, Ігор Стравінський [247]), відзначення їх ювілеїв [961; 1296].

Пісенне мистецтво. Унікальним феноменом України була і залишається пісня як глибинне джерело нашої генетичної пам'яті. Сьогодні її вважають чи не єдиною «зброєю» в збереженні національної ідентичності, в опорі чужому, що у сучасному глобалізованому та інформаційному суспільстві так вільно переймається в денационалізованих країнах. Українські пісні у світовому музичному контексті дуже популярні, тож на особливу увагу заслуговують ті непересічні особистості, які займаються творенням, виконанням, аранжуванням пісенних українських творів, а надто за океаном. У даному контексті прикметною є серія статей про відому американську співачку українського походження, чий голос досі зачаровує численних шанувальників у всьому світі, – Квітку Цісик. В опублікованих матеріалах, що досліджують українську музичну творчість у США, читаємо про життєву та творчу біографію артистки, що супроводжується світлинами та короткими коментарями до них. В історії американської музики вона теж залишила свій нев'янучий слід, її називають досі «голос, що звучить найчастіше у світі» [410]. Ми знаємо її як співачку, яка українським пісням та мелодіям надала новітнього звучання завдяки своєму неповторному виконанню та

сучасному аранжуванню. Однак така внутрішня дуалістичність наклала певний відбиток на її творчість. Усе життя співачка прагнула зробити щось для своєї історичної батьківщини, хотіла розділити з нею свій глибокий талант. Тому цілком професійно підійшла до справи, запросивши до роботи над своїми україномовними альбомами («Квітка», «Два кольори») найкращих фахівців та вклавши величезні кошти. Хоча від початку такий проект вважався неприбутковим, Квітка Цісик в одному зі своїх інтерв'ю зазначила, що працювала над ним з поваги до свого походження, до батьківської культури, в якій її виховували, а також з метою популяризації української пісні в США. У серії статей, присвячених пам'яті цієї співачки [495; 974], часто панують емоції, викликані спогадами від вражень почутих пісень у її виконанні, коментарями від репортажів про вечори, приурочені ювілею покійної вже артистки. Як шана її таланту і визнання на історичній батьківщині, за сприяння п. Гутмахера до фондів Львівського музично-меморіального музею було передано цінні рукописи артистки та її особисті речі, у Львові є вулиця Квітки Цісик, у Коломиї відбувається музичний фестиваль, присвячений співачці, а телеканал «Інтер» свого часу зняв стрічку про неї. Так своїм талантом артистка поєднала українців по різні боки океану, ставши завдяки пісням своєрідним втіленням національної самоідентифікації для українців у діаспорі та в тоді ще радянській Україні, уособлюючи прагнення до далекої, але такої бажаної державної незалежності.

Сама українська діаспора у США намагається робити багато для збереження української пісні у своїй громаді. Цьому сприяють численні та різноманітні пісенні імпрези, влаштовувані у місцях поселень українців в США, і які так активно висвітлюються в подробицях вдячними слухачами на сторінках періодичних видань [1492]. У свою чергу, порівняно з іншими національностями у США, українці мають чи не найбільшу кількість хорових колективів, деякі відомі в інших країнах поселення української діаспори та в самій Україні. Щороку ці аматори беруть участь у численних мистецьких фестивалях, зокрема і в міжнародних. Ось уже більше як півстоліття український хор «Думка» з Нью-Йорку поширює в США, Канаді та Західній Європі українське хорове мистецтво.

цтво та збагачує культурне і духовне життя української діаспори. З початком незалежності відвідав він і Україну. У друкованих матеріалах, присвячених цьому колективу [1566], спостерігається глибока вдячність усій українській громаді за постійну підтримку та спонсорувannya хору, який своїми успіхами щодо збереження та популяризації національної музичної спадщини завдячує саме їй. Репертуар хору є досить широким: українська класика, народна та духовна музика. Крім того, щороку «Думка» у церквах нью-йоркської метрополії традиційно виступає з концертами українських колядок і шедрівок [1713]. Знаковим є той факт, що усі кошти, зібрані на таких заходах, передають на потреби цих же духовних закладів. У 1995 році хор «Думка» відзначав своє 45-річчя, святкування якого було дуже розрекламовано україномовною періодикою нашої діаспори. Крім відвідування ювілейного концерту друзів та шанувальників з числа американських українців, вітати творчий колектив прилетіли й гості з України. Беручи до уваги вищевикладене, присудження «Думці» нагороди ім. М. Лисенка віддзеркалює розуміння Україною того внеску, що його зробив хор для збереження національної ідентичності у чужинецькому середовищі. В інтерв'ю, наданому в редакції «Свободи» хористами [1566], довідуємось, що це єдиний хор української діаспори, удостоєний такої відзнаки, і отримував її він теж у США. Учасники колективу через газету дякували усім шанувальникам і спонсорам, запрошували на святкування та повідомили, що грошову премію від нагороди вони передають на розвиток Міністерства культури України. Галина Колесса, яка написала розлогу статтю щодо цієї події [1554], вважає надану високу нагороду цілком заслуженою, оскільки виходить вона вже від незалежної держави, на яку так довго чекали за океаном, це є вершиною патріотичних сподівань української громади у США.

Ще одним хоровим колективом, який заслуговує на увагу і має багату історію та досвід у популяризації української пісні на численних фестивалях, концертах у США, Канаді та Західній Європі, є чоловічий хор «Прометей» з Філадельфії. Усі культурні заходи, де брав участь цей колектив, отримували схвальні відгуки музичних критиків та фахівців на перших шпальтах преси, що, природно, викликало інтерес та пошану

до українського народу та її культури. «Прометей» свого часу відвідав незалежну вже Україну, маючи на меті прокласти своєрідний місток між представниками однієї великої нації по обидва боки океану за допомогою української пісні. Крім того, учасники хору везли матеріальну допомогу мистецьким організаціям у тих містах, де вони мали виступи, студентам музичних закладів. У публікаціях, присвячених «Прометею» [1605], повідомлялося, що коштів від концертів не передбачається, бо вхід планують зробити вільним з метою доступності для всіх охочих послухати цей хор із США. Вважаємо, вищевикладене стало ще одним незаперечним свідченням величезної і безкорисливої допомоги української діаспори США своїй історичній батьківщині у тяжкі для неї часи.

Також досить відомими колективами у США, хоча не так поширено висвітлюваними в періодиці, є хор ім. Леонтовича (Нью-Йорк), хор «Кобзар» (Філадельфія), хор «Трембіта» і капела бандуристів ім. Т. Шевченка (Детройт).

Вищезазначені професійні музичні колективи поступово залучають до своєї творчої діяльності і молоде покоління українців у США, вважаючи це одним із способів занурення в українське культурне життя. Молодь, виконуючи пісні українською мовою, має можливість не тільки виступити на сцені, а й уповільнити процес мовної асиміляції, стати повноцінним членом української діаспорної громади США.

Чимало статей діаспорної періодики США присвячені історичним проявам української культури (рубрики «Історія», «Культура», «Кінозал», «США»). Зокрема, нашу увагу привернули матеріали про Мілицю Корьюс, колишню солістку української капели «Думка», якій вдалося емігрувати на початку минулого століття з Радянського Союзу [1444]. У 2015 році виповнилося рівно 100 років з того дня, коли на американській землі вперше був даний український концерт – у залі Карнегі-холу в Нью-Йорку. Історію цього виступу та самого хору «Нью-Йоркський боян», заснованого видатним диригентом і скрипалем Мироном Гундичем, дослідив свого часу український музикознавець А. Житкевич з Торонто, який опублікував тези своєї праці в газеті «Свобода» з нагоди такою ювілею [498]. Газета «Міст» упродовж кількох років в окремих номерах публікувала статті вже згаданого вище А. Жит-

кевича, а також Д. Камінь, присвячені знаменним постатям української музики минулого століття на американській землі, наприклад, Василю Шутю (композиторові, педагогу, піаністу, диригенту) [496], Дмитру Тьомкіну (композиторові, чій мелодії для вестернів так тонко нагадували поетику рівнин українського степу) [613], Олені Шишацькій (колоратурному сопрано Харківського театру опери та балету) [499], Павлові Гуменюку (музиканту, від виконання коломийок, гопаків, козачків, інших українських пісень та мелодій якого американці просто шаленіли, а його популярність була на рівні з американським президентом) [497].

У контексті вищесказаного та популярності української пісні загалом у світі прикметним є той факт, що у 2015 році найпотужніша всесвітньовідома звукозаписуюча фірма «Нак-сос», яка спеціалізується у сфері класичної музики, видала унікальний компакт-диск оркестрових творів видатного українського композитора Мирослава Скорика до його 75-річчя. Цей артист для української діаспори у США відомий як композитор із власним пізнаваним стилем, який часто використовує модерново оброблені народні мотиви. Його виступ у всесвітньовідомому Карнегі-Холлі з новим концертом зібрав чимало української та неукраїнської публіки [1663], схвальних відгуків музичних критиків, а під час протистояння України і Росії найпопулярніший твір М. Скорика «Мелодія» слугував своєрідним духовним гімном опозиції. Тим приємнішим є таке пошанування М. Скорика, визнання його таланту. Визначивши видання творів композитора як «ключове» у діяльності «Наксо», президент фірми зазначив: «Хто вперше зустрічає музику Мирослава Скорика – вмить стає зачарований – чи то яскравою колоритністю його «Карпатського концерту», чи задумливою маєстатичністю його «Мелодії для струнної оркестри». [...] Цей диск піднесе М. Скорика до статусу міжнародно визнаного голосу своєї батьківщини» [780].

Візуальне мистецтво. США як вільна країна надає водночас можливість пізнавати сучасне світове мистецтво та усвідомлювати себе у ньому як представника певної нації. Цим уповні користали українські митці, пройшовши свій шлях розвитку та становлення своєї творчої особистості у новій країні. Звичайно, такої кількості представників різних

видів візуального мистецтва, як це було в Україні, діаспора дати не могла (адже заробити на життя творчістю могли далеко не всі), однак оригінальність та незаангажованість їх робіт справедливо вважаються важливою частиною загальноукраїнської культури. Це покоління митців – результат важкої праці батьків, громадських організацій в США, які у середовищі іншої культури, мови, звичаїв, зуміли сформувати нову генерацію, що вросла в новий інтелектуальний і духовний ґрунт, продовжуючи презентувати світові мистецькі досягнення українців. Про їх імена та особливості творчого таланту можна дізнатися з україномовної преси США, дописи в яку готують, зазвичай, фахівці у сфері мистецтвознавства. Статті спрямовані на те, щоб читачі-українці за океаном не тільки шанували культурну спадщину свого народу, а й могли глибше зрозуміти особливості національного мистецтва.

Як свідчать публікації [861], виставки мистецьких робіт українців відбуваються у великих містах США, першість серед яких належить Нью-Йорку та Чикаго. Цьому сприяють Український інститут Америки, Об'єднання митців українців в Америці, що мають вже багаторічну традицію щодо презентації досягнень українських митців як самим американським українцям, так і представникам інших національностей. Зокрема, нашу увагу привернули відгуки щодо виставки творів одного із найвизначніших художників минулого століття Любослава Гуцалюка, який став відомим у світі завдяки талановитому поєднанню українського менталітету із західноєвропейською творчою манерою письма, зокрема експресіонізмом. Преса не один раз повідомляла про успіхи його виставок у Парижі, Мілані, Бостоні, Нью-Йорку, Кобе, де глядачі захоплювалися його неповторним виразним стилем. Або виставка художніх полотен Богдана Божемського, який своїми творами нагадує багатом емігрантам про їх історичну батьківщину, викликає в душі теплі дорогі спогади та переживання – те, що може дати тільки рідне мистецтво. Мабуть, тому цей художник так захоплює не тільки українців, а й людей інших національностей. До речі, у пресі ми знаходимо і матеріали щодо матеріальної підтримки Б. Божемським Фонду допомоги дітям Чорнобиля, Українського вільного університету, від чого він стає ще більш ближчим до шанувальників українства.

Газета «Час і Події» часто запрошує до себе сучасних українських митців, інтерв'ю з якими потім публікує. Наприклад, вирізняється бесіда з Володимиром Монастирецьким [1005], людиною різноманітного творчого обдарування, який, однак, вповні себе реалізував та підкорив Європу й США в художньому мистецтві. Опубліковані матеріали дають можливість простежити становлення його як митця, знайомлять з особами та речами, що справили на нього величезний вплив та допомогли віднайти власний художній стиль. За його словами, саме в США він багато дізнався про українську історію від емігрантів перших хвиль. Сьогодні митець завдяки наполегливій праці і таланту став дійсним членом Академії живопису і скульптури США, відкрив власну майстерню в «Українській околиці», де є більш доступним для українців, а також працює у мистецькій школі «Барвінок», передаючи свої знання прийдешньому поколінню. Або інтерв'ю з Леонідом Козловим [964] – майстром витонченого мистецтва, виставка якого зібрала справжніх поціновувачів високого художнього письма, незважаючи на відсутність відповідної реклами у діаспорній пресі. Цікавим, на наш погляд, є розмова із Сергієм Студінським, художником з України, який багато виставляється у світі, а його твори є у приватних колекціях різних країн. Інтерв'ю проводилось у зв'язку із написанням ним портретів відомих українців для виставки, що приурочена 1020-річчю хрещення Київської Русі. Українські митці відзначають різницю щодо рецепції їх творів українцями та за кордоном, наголошуючи на теплі, щирості, відкритості співвітчизників (як в Україні, так і в діаспорі) та діловитості американців, всі прагнення яких спрямовані на роблення бізнесу.

В останні роки у США досить часто відбуваються виставки сучасного українського мистецтва, інколи вони мають статус міжнародних, твори на які відбираються на конкурсах. Такі заходи відбуваються, зазвичай, за ініціативи Social Network Art Competition, POST (програма Center for Emerging Visual Artists) тощо та за підтримки Генерального консульства України в США, СУА, місцевих українських художників та інших для того, щоб допомогти українським митцям професійно реалізувати себе, а тому широко висвітлюються в інформаційному просторі української діаспори США (руб-

рики «Культура», «На мистецькі теми», «США») [700; 751]. Такі арт-вечори дають можливість не тільки познайомитися із творчістю різних митців візуального мистецтва, подумати над гостротою порушених тем і образів, а й поспілкуватися із самими авторами, оскільки українське мистецтво ще й досі багатьом американцям здається чимось екзотичним. Сьогодні проведення таких заходів удосконалюється відповідно до вимог часу. Усе для того, щоб «показ різноманітності жанрів мистецтва з різних генерацій нашої громади сприяв її згуртуванню та гідному сучасному представленню в позитивному світлі мистецького про шарку українства американцям» [700].

Танцювальне мистецтво. Своєрідним символом любові до України в середовищі української діаспори, свідченням того, що українець і його танець залишається автентичним незалежно від країни проживання є танцювальний колектив «Громоваця», творчість якого є темою багатьох публікацій у пресі. Цей аматорський колектив у 2011 р. відсвяткував 35-річчя своєї діяльності, а тому інтерв'ю, взяті у керівника Роксани Дикий-Пилипчак та опубліковані, зокрема, у газеті «Час і Події» є цінним джерелом інформації [811; 1804]. Так можна дізнатися про історію початку «Громоваці», назва якої для американців є складною, але побачивши танцюристів на сцені, починають розуміти зміст цього українського слова. У програмі колективу є різноманітні танці, переважно народні, кожен з яких має своє унікальне етнічне забарвлення («Лемко», «Полісся», «Гуцул»), але у репертуарі присутні й танго, хіп-хоп, ліричний дует тощо. Роксана Дикий-Пилипчак пояснює це тим, що майже всі танцюристи цього колективу народилися вже у США, а тому хочуть пробувати та експериментувати з різними видами. Для музичного оформлення нових постановок використовують не тільки традиційні українські пісні, а й сучасні. «Громоваця» має свій неповторний стиль, свою хореографію, що вирізняє її з-поміж інших, поєднуючи автентичні національні та новітні елементи. Від 2004 р. «Громоваця» бере участь у міському параді до Дня подяки у Чикаго, вважаючи це корисним досвідом, оскільки це ще одна презентація і популяризація українців у світі. Це є один з небагатьох колективів, який обрано для зйомки для телебачення, тому запальний український гопак, в якому зосере-

джено генетичний код нашої нації, бачать мільйони у прямому ефірі. Автори статей підкреслюють [988], що національне танцювальне мистецтво, таким чином, сприяє усвідомленню неповторності української нації.

Незважаючи на свою популярність та гідну репрезентацію українського танцю в етнічно різнобарвному середовищі США, «Громоваця» змогла відвідати Україну лише у 2003 році. Успіх, що очікував танцюристів, став визнанням тяжкої праці та того факту, що народна музика, танець еднають людей в ціле. Також учасники колективу допомагають українським військовим, які беруть участь в АТО. У 2014 році вони дали концерт, присвячений героям Майдану у центрі Чикаго, Harris Theatre, зал якого вперше було прикрашено синьо-жовтими стягами. «Це – момент, коли величезна гордість огортає серця, пробуджуються приспані і пригноблені сторіччями патріотичні почуття. Ми, врешті, починаємо пишатися тим, що ми – українці...» [1805]. Як бачимо, така презентація гурту через періодичні видання сприяє не тільки розвитку, а й популяризації українського мистецтва у багатонаціональних США, бо український танець – один із головних брендів України. Він втілює у собі характер і самобутність нашого народу. Молодь, яка вже народжена у США, із задоволенням займається у танцювальних колективах, де, крім естетичного смаку, водночас виховують патріотизм, гордість за свою приналежність до української нації.

Театральне мистецтво. Театральне мистецтво як один із проявів національної культури українській діаспорі був вкрай необхідний. І його поява – неминуча, оскільки за океан емігрувало багато творчих людей. Одними з унікальних та самобутніх вважаються дві театральні студії в Чикаго режисера Василя Митничука «Гомін» та «Диво». Свого часу громадська організація «Помаранчева хвиля» у 2008 році виступила з ініціативою заснувати в українському Чикаго національний театр та надати йому організаційну та фінансову допомогу. Так виник український драматичний театр «Гомін» [134]. Успіх цього мистецького об'єднання від самого початку був такий великий, що на прохання української громади в Чикаго повторили прем'єру показу вистави «Украдене щастя» І. Франка, яка стала першою у репертуарі театру. Далі були

«Сто тисяч» І. Карпенка-Карого. Україномовна преса відзначає у своїх матеріалах вдале оформлення постановки, її автентичність, майстерну та щирю гру акторів, завдяки яким глядачі мали можливість наблизитися до глибинних витоків українського минулого, відчутти смак, неповторність та красу національних традицій, актуальність порушених проблем і сьогодні (адже доки існує людина, є проблема щедрості і захланності; питання «золотої середини» для американських українців щодо заробляння грошей) [1327]. Автори дописів віддають належне молодим виконавцям, які витрачали свій вільний від навчання та роботи час для того, щоб відвідувати репетиції, та висловлюють сподівання, що саме завдяки такій молоді українська культура у США буде не тільки існувати, а й розвиватися. До 80-річчя Голодомору в Україні театр поставив твір української авторки Надії Марчук «Калина та Песиголовці», у центрі сюжету якого особиста життєва історія в часи, коли Сталін та його прибічники злочинно знищили мільйони українських селян, носіїв та творців істинно національних цінностей, брак яких ми відчуваємо і сьогодні. В опублікованих матеріалах [1317], присвячених цій постановці, висловлюється сподівання на те, що ми ще можемо щось змінити у своєму житті задля того, щоб теперішнє майбутнє України не було таким непевним.

«Диво» – це дитячий театр, неповторність якого висноуємо із нечисленних публікацій у тижневику «Час і Події» рубрики «Українське Чикаго». Хоча ця студія молода (2009), вона вже встигла зарекомендувати себе як місце, де наполегливо працюють над акторською майстерністю малих виконавців, виховують їх, вчать спілкуватися, робити приємні речі своїм близьким, знати і розуміти мистецтво. Режисер Василь Митничук для своїх постановок використовує п'єси українських авторів для дітей, з якими товаришує і підтримує зв'язок незважаючи на віддаленість континентів. Звичайно, без батьківської допомоги цей театр теж існувати не міг, оскільки вони зазвичай беруть на себе організаційний, фінансовий та господарський тягар. Автор статей, С. Іванишин-Угриня, висловлює побажання, щоб батьки приводили своїх дітей до театральної студії «Диво», відкриваючи їм світ національного театрального мистецтва [575].

У рубриках «Мистецтво», «У громаді» часто зустрічаємо публікації, присвячені постановкам мистецької групи Вірляни Ткач «Яра» з відомого експериментального театру «Ля МаМа» Нью-Йорка. Вона творить театральні сцени, де презентовано ідеї та культури Сходу та Заходу, особливо України, про що постійно пишуть автори статей. На увагу заслуговують, наприклад, матеріали [1564; 1576] про вечір поезії і фото у серії мистецьких програм «Яри» – «Чари/краєвиди», де зібрано разом праці художників, поетів і музикантів Сходу і Заходу. Група представила короткий вечір стародавньої та сучасної української поезії, яка звучала як рідною мовою, так і англійською.

Одна з найвідоміших постановок групи, що збрала чимало схвальних відгуків у пресі, – «Водоспад/відблиски», – створена у співпраці з Ніною Матвієнко, чий голос та надзвичайна артистична особистість органічно лягли у творчий задум Вірляни Ткач. В інтерв'ю, даному газеті «Свобода», Ніна Матвієнко та Вірляна Ткач розповідають про результати своєї праці, що зосередилася на архаїчному минулому українського народу, сконцентровано у його пісні, через різні випадкові старовинні предмети [1516]. Це була смілива спроба залучити акторок різного походження та національностей, яких єднає лише любов до давньої пісні, зблизити культури давнього минулого, однак вона себе виправдала – так, як уміє Ніна Матвієнко виконувати та інтерпретувати народні пісні, що органічно лягають у канву її власної долі, не вміє ніхто. У постановці переплетено стародавні оповідання, міфи, пісні та сучасні твори американських і українських поетес, за допомогою яких Н. Матвієнко та В. Ткач намагались поєднати різномовні стихії у пошуках власної ідентичності. Звичайно, артистки дуже переживали, як така вистава із синтезом різнокультурних первісних елементів буде сприйматися глядачами, чи зрозуміють американці, а подекуди й українські глядачі тему постановки. Це справжнє жіноче, ніжне співоче дійство дуже далеке від голосних хорів, але як жодне інше змушує думати, дає можливість пізнати і відчувати українську народну культуру, та ще й устами неукраїнських акторів. Публікації [1524; 1565], присвячені цій постановці, надзвичайно позитивні, світлі, але такі ж химерні, фантасмагоричні, як і сама вистава.

Одна з останніх постановок «Яри» – театральна вистава за мотивами «Лісової пісні» Лесі Українки під назвою «Вогонь».

Вода. Ніч» [1875]. Як видно із друкованих матеріалів, це є розповідь про нашу планету і природу, що її втілили на сцені митці з України, Нью-Йорка, Канади, використовуючи поетичні уривки з творів американських індіанців, канадців, американців, а також фрагменти з фільму «Земля» О. Довженка. Музичний супровід відповідає експериментальній постановці, де електронні композиції поєднуються із живими русальними і купальськими піснями, а глядачі, як в епічному театрі Б. Брехта, активно залучені до вистави як учасники і виконавці пісень. Унікальністю цієї вистави, і це відзначено фахівцями, є багатонаціональний склад, що дозволяє вийти за межі суто національного контексту твору-першоджерела.

Через воєнні дії на Сході України мистецька група «Яра» у 2015 р. презентувала нову постановку «До кам'яного дна». Як повідомляють автори статей у періодичних виданнях [612], вистава в своїй основі має численні інтерв'ю з мешканцями Донецька у 2014 р. Два десятки людей на запрошення «Яри» погодились розповісти про свої мрії для вистави Платформи культурних ініціатив «Ізоляція», що була в закинутій будівлі однієї з фабрик. Виставу запланували на червень 2014 р., однак війна порушила всі плани. Презентована постановка В. Ткач синтезує ці інтерв'ю з новою поезією та монологами С. Жадана, перекладеними на англійську. Ефект від вистави, на думку авторів дописів, підсилює прохід до зали, де розміщена фотовиставка мешканців Донецька та можна прослухати аудіозаписи їх голосів.

Крім суто театральних постановок, мистецька група «Яра» є організаторами щорічної гуцульської коляди в містах США. Саме вони відкрили американській землі самобутніх криворівненських колядників, яких уже багато років за підтримки меценатів запрошують до США, популяризуючи, таким чином, автентичне українське мистецтво, і не тільки серед українців [124; 175].

Ще одне питання, на яке хочемо звернути увагу, стосується не тільки культурного життя українців у діаспорі, а будь-яких засідань, нарад, вечорів тощо, а саме: публікація про такий вечір часто-густо перетворюється на звіт з детальним переліком сцен, номерів, виступів, хто займався організацією святкового столу та що «при каві та солодкому» ще довго обговорювали певні події. З одного боку, така деталізація дає

досить чітке уявлення про проведений захід, не оминає своєю увагою жодну людину, яка долучилася до організації, байдуже, яку роль вона виконувала. З іншого – опубліковані матеріали часто написані саме в такому руслі, закінчуються саме «кавою та солодким», а тому створюють враження одноманітності, пересічності, відсутності творчості як у проведенні заходу, так і в написанні статті. Усі про це говорять, однак ситуацію змінювати ніхто не наважується. Проте під час аналізу україномовної періодики США виявлено публікацію, присвячену вищезазначеному, де однозначно висловлено: час такі «традиційні та святі» звичаї змінювати відповідно до вимог сьогодення [782]. Як вважають автори статей, тільки поміркованістю, творчим підходом до організації різноманітних імпрез можна не тільки не відштовхнути старше покоління, а й захопити молодь до активної участі у громадському та культурному житті української діаспори в США. Потрібно розуміти, що молоде покоління, народжене у модерному світі, ще більш піддається впливу глобалізації, воно також хоче презентувати себе і як частину великої нації, через те «народна культура, ґрунтуючись на етнічній основі, буде розвиватися, буде цікава молодому поколінню, стане важливим елементом виховного процесу» [1424, с. 216]. Тому що усвідомлення важливості вивчення та будівництва рідної культури зміцнить зв'язок з рідним народом. Пізнаючи рідну культуру, потрібно дбати про її чистоту та водночас вміло поєднувати із закордонними сучасними тенденціями. Відома істина: втрата культури і мови веде до загибелі народу – як ніколи актуальна у сучасному світі, де за рівнем розвитку національної культури визначають рівень розвитку того чи іншого народу [81].

2.3. Діяльність релігійних, громадських установ та об'єднань в україномовній періодиці української діаспори США

Важливою частиною діяльності громадських організацій у США щодо культурного та освітнього життя української діаспори, висвітлених в україномовному інформаційному просторі діаспори в США, є участь у фестивалях, літературних

та мистецьких імпрезах, сприяння розвитку україномовної освіти та виховання молоді. Так, СФУЖО зусиллями своїх організацій-членів влаштувала у Філадельфії Свято жінки, присвячене тим, які без зайвих вагань працювали, терпіли, гинули заради незалежності України. Виступи відбувалися на фоні фотомонтажу таких жінок-героїнь (А. Горська, К. Зарицька, О. Мешко, О. Попович, С. Шабатура, Г. Дидик, І. Сенник, І. Стасів-Калинець), а мистецька програма передбачала музичний супровід для виконання поезій [6503; 1785]. Подібне свято героїнь, за матеріалами періодики, влаштовує й Об'єднання жінок Оборони чотирьох свобод України для того, щоб молодь знала про чимало трагічних сторінок української історії і не допустила їх повторення (наприклад, загибель українок у таборі Кінгір). Опублікований матеріал наголошує на тому, що наявність в українській історії таких осіб, які безкомпромісно у нелюдських умовах тоталітаризму змогли зберегти гуманність і бажання допомоги ближньому, надає унікальний приклад моральної стійкості, що допоможе виправити і втримати розхитаний тривалий час загарбниками та апологетами інтернаціоналізму хребет української нації, а також сприятиме вихованню патріотичних, національно свідомих молодих українців. США проводить вечори гумору, темою яких є українська еміграція та пристосування до нових умов життя; вечори на пошану Т. Шевченка, О. Кобилянської, Лесі Українки, Василя Барки, тлом для яких є виставки картин українських художників, декламація віршів, виконання класичної музики; експозиції видатних, а також модерних українських художників, аукціони для продажу їх творів [3354; 1493; 1559; 1705; 1797]. США разом із СФУЖО під керівництвом Марії Харини на високому рівні влаштовує літературні імпрези з нагоди різних роковин. Окремо хочемо відзначити Літературний конкурс СФУЖО ім. Марусі Бек (від 1959 р.), якому присвячено немало опублікованої інформації [329; 1293; 1295; 1573]: тема щорічного конкурсу, форма і вимоги до конкурсних робіт, термін надсилання, розмір очікуваних нагород. Результати та імена переможців публікуються у журналі «Українка у світі». США презентовано книгу про західноукраїнські етнографічні землі, Лемківщину, які сьогодні входять до складу Польщі [1737], а СФУЖО – тритом-

ник трилогії Наталії Даниленко «Українки в історії» [874]. Автори статей вбачають у цьому один із шляхів поширення інформації про маловідомі сторінки життя українських творців та популяризацію сучасних митців. Також відділи США часто виступають з програмами виставки історичного та народно-українського одягу, беруть участь у параді дводенного етнічного фестивалю в Голдені, де члени української громади презентують свій національний стрій. Члени різних відділів УНС теж завжди присутні зі своїми інформаційними стендами на українських фестивалях США, про що свідчать численні світліни із заходів на сторінці Українського народного союзу у «Свободі» [1387]. З 2012 р. відділи УККА у Йонкерсі та Нью-Йорку влаштовують Вечори української спадщини. Це є унікальна можливість для української громади презентувати американцям національну культуру, нагородити активних членів грамотами за роботу на користь українців. Опубліковані матеріали засвідчують масштабність цієї події та подають інформацію про місце, спосіб придбання квитків, заклик підтримувати такі вечори української спадщини [941].

Матеріали періодичних видань українців у США інформують про те, що однією із статей видатків США від 1989 р. є стипендіальні програми для українських студентів, причому як на навчання за кордоном, так і в Україні [55]. Критерії відбору однакові для всіх кандидатів, незалежно від країни проживання. Вимоги – знання або вивчення української мови та спонсорування у майбутньому потребуючого студента із його країни. Щороку, як засвідчують друковані матеріали [759; 1118; 1119], суми та кількість студентів постійно збільшуються, називаються точні цифри. У цю програму включаються й інші діаспорні громади українців по всьому світі. Її успіх залежить від фінансової підтримки численних жертводавців, які часто є спонсорами одразу кількох стипендіатів, утворення тривалих фондів та злагодженої роботи США. Періодично організація видає звітні брошури, у яких докладно розповідає про імена стипендіатів, їх успіхи та спонсорів. У свою чергу, самі стипендіати на сторінках газети «Свобода» [759; 1118; 1119] вміщують вдячні листи за можливість здобути вищу освіту. У промові референтки Стипендійної акції США Марії Полянської, що опублікована у журналі «Наше життя»,

акцентовано на меті програми: «Освітою підняти рівень життя, зберегти та передати українську культурну спадщину наступним поколінням у США та поза їх межами» [434, с. 14].

Подібно до США УНС теж має стипендійні програми, хоча їх реалізація не є такою широкою і різноманітною. На початку календарного року у «Свободі» на сторінці УНС можна побачити оголошення про надання стипендій на поточний академічний рік [1386; 1602; 1708]. У стислому тексті викладено порядок призначення, подано перелік необхідних документів та зразки заявок. Водночас акцентується на тому, що стипендії надаються лише для навчання у коледжі чи університеті для здобуття ступеня бакалавра і тільки студентам – активним членам УНС, які не менше двох років платять внески. У липні, після засідання стипендійної комісії та призначення стипендій, завжди публікується своєрідний звіт щодо кількості стипендій, на яку суму їх виділено і кому. Зазвичай, як дізнаємося із публікацій, сума нагороди залежить від року навчання та академічних досягнень. Окремо окреслено призначення іменних стипендій (ім. Антона Драгана, ім. Романа Слободяна, ім. Йосипа Водка, ім. Богдана Зорича, ім. Віри Станґл, ім. Осипа і Дори Ґаландюк, д-рів Марії і Дмитра Ярошевичів, стипендії Корпорації Українського народного дому у Блекстоні), кожна з яких має чітко визначену грошову допомогу. У такому випадку публікація завжди містить світліни стипендіатів та інформацію по кожному з них, де відзначено їх освітні і громадські досягнення, добротинну, спортивну та культурну роботу, галузі студій і фінансові потреби. Окремо хочемо зазначити, що про відкритість конкурсу призначення стипендій свідчать як вищезазначена інформація, так і опублікований склад стипендійної комісії. Цим способом УНС хоче заохотити молоде покоління ставати його членами та залучати нових, передплачувати його періодичні видання, а також відвідувати Союзівку. З 2007 р. у спеціальному додатку до «Свободи» [458; 459; 460; 461; 462; 463; 464; 465] відомості про стипендійну програму УНС публікує Марійка Дрич, унаслідок чого відзначаємо загалом однотипний зміст цих статей, вступ і завершення практично незмінні, що, мабуть, можна пояснити сталістю самої процедури призначення [56].

Кожна парафія, крім власне духовного збагачення своїх вірян, намагається брати активну участь і в культурно-освітньому житті української громади у США [82]. Про це неодноразово друкують матеріали у періодичних виданнях: будь-яка імпреза з національним забарвленням – це знакова подія, що має ще й суто практичне значення. Наприклад, щороку у Пармі на Провідну неділю парафія св. Покрови влаштовує свячене поєднуючи це із культурною програмою [1693]. Свято завжди проходить під знаком відзначення певної річниці в історії України, через що присутні жертвують кошти на благодійність. Багато місця у газетній статті відведено опису концертної програми – різноманітності жанрів представлених номерів, особистості виконавців, віковий діапазон яких надзвичайно широкий. Такі заходи також можуть відзначатися символічними подарунками у вигляді авторських писанок. Товариство старших громадян (Клуб емеритів) при катедрі св. о. Миколая щорічно влаштовує у школі св. о. Миколая вечори гумору «Веселий день» [1542], щоб розвеселити парафіян, гостей і просто приємно провести час у колі друзів. Такі заходи передбачають проведення своєрідного концерту з гумористичними віршами, піснями, гуморесками, смачною перекускою, лотереєю, дохід з якої призначений на школу та катедру св. о. Миколая. До влаштування вечора долучається дуже багато людей. В опублікованих матеріалах відзначено позитив у проведенні таких розважальних імпрез, що дають радість людям.

УПЦ Св. Володимира в Пармі (Огайо) традиційно на початку лютого влаштовує у своєму приміщенні «Полтавський вечір». Як повідомляють друковані джерела [1507], кожен такий вечір є унікальним, бо сприяє відтворенню українських національних традицій. Відвідувачі приходять у вишиванках, готують доповіді про культуру і традиції Полтавщини, на вечерю подають традиційні полтавські галушки. Що важливо – зустрічі з видатними митцями діаспори та матірної України. За майже сорокалітню історію існування «Полтавського вечора» зібрано тисячі доларів, що їх спрямовано на добродійні та громадські цілі українців Клівленду та незалежної України.

Основною концентрацією діяльності Української православної ліги є сьогодні діяльність її стипендіальних програм – Стипендійний фонд ім. Митрополита Іоана, який надає до-

помогу семінаристам православних семінарій, у тому числі й Софійської, та Стипендійний фонд Лінн Савчук-Сарона Кузьбит, що допомагає молодшим членам Ліги здобути вищі студії з права.

У духовному центрі українського православ'я, який заснований у Баунд Бруці в 1951 р. митрополитом Мстиславом, є величезна бібліотека, зареєстрована у Конгресі США, а також, що важливо, Свято-Софіївська українська православна духовна семінарія. Як повідомляють публіцистичні матеріали [980; 1263], на одному зі з'їздів Ради Митрополії було вироблено цілком новий підхід у підготовці майбутніх духовних осіб. У листі протоієрея Василя Завірюхи, опублікованого у газеті «Свобода» у рубриці «З редакційної пошти» [521], зазначено, що з метою надання найкращої богословської та пастирської освіти було підібрано досвідчених викладачів, розширено навчальний план, який передбачає дві нові магістерські програми на здобуття ступеня магістра пастирського богослов'я. Безперечно, це дає студентам більше можливості для продовження їх освіти. Оскільки таке навчання потребує великих фінансових затрат, то через періодичні видання друкуються прохання щодо пожертв на підтримку богословської освіти, а керівники семінарії вважають, що духовна освіта в її стінах має формувати людину, яка буде віддано служити Богові та Україні. Тому вони і запрошують талановиту українську молодь, яка може тут здобути належні знання.

На приватній оселі УПЦ Всіх Святих в Емлентоні (Пенсильванія) ще у 1979 р. була заснована школа бандури «Кобзарська Січ», яка, відповідно до друкованих матеріалів [833], продовжує діяти і сьогодні. Школа проходить влітку, протягом двох тижнів у вигляді гуртків для різних вікових категорій. Музичним і мистецьким директором є Олег Махлай, колишній диригент славнозвісної Капели бандуристів ім. Т. Шевченка, який ставить за мету сформуванню у слухачів високий рівень гри на бандурі та хорового співу, велику увагу приділяючи українській мові та дикції. Діти, крім власне музичних занять, мають можливість навчитися плести браслети чи працювати з глиною, влаштовувати маскаради, брати участь у конкурсі талантів тощо. Учасники табору навчання перемешують із добре організованим дозвіллям.

Також, як зазначено у публікаціях [1634], О. Махлай дав курс духовної музики для дяків-диригентів та хористів щодо виконання церковної хорової музики.

Певна кількість публікацій документує функціонування та підтримку діаспорними громадами в США Інституту ім. Митрополита Андрея Шептицького для східнохристиянських наук. Відповідно до опублікованого матеріалу, цей заклад був заснований у Чикаго наприкінці 80-х років минулого століття, у 1990 р. перенесений до Оттави, де існує як підрозділ богословського Університету св. Павла. Інститут є популяризатором УГКЦ в США та дає можливість студентам, переважно вихідцям із США і Канади (хоча є і з України), вивчати національну східну богословську і духовну спадщину. Цей заклад в українському греко-католицькому монастирі Преображення Господнього (Редвуд Веллі, Каліфорнія) проводить унікальні літні курси, на які щороку приїжджають студенти різних віросповідань із різних країн (Північної Америки, Африки, Азії, Австралії, Європи) для проходження магістерського рівня вивчення богословської традиції східного християнства. Такі одномісячні заняття, на думку організаторів та самих курсантів, сприяють заглибленню у християнську духовність, що досягається поєднанням університетських викладів і занурення у монастирське життя. Публікації у діаспорній пресі [311; 1134; 1601], які подають інформацію щодо набору на курси, документують фаховість викладачів (о. архімандрит д-р Боніфацій Луйкс, о. д-р Андрій Чировський, проф. Борис Гудзяк) та високий рівень викладання. На підтримку діяльності Інституту ім. Митрополита Андрея Шептицького для східнохристиянських наук у Чикаго часто влаштовуються виставки видань, фотографій, наукові конференції, бенкети, відеорепортажі. Зауважено значну кількість почесних гостей, які є авторитетними особами у світі богослов'я, присутність великих жертводавців закладу. Один із останніх, даючи інтерв'ю газеті «Свобода» [367; 369], наголосив, що без висококваліфікованих священників, сестер, духовних провідників, яких готує Інститут ім. Митрополита Андрея Шептицького для східнохристиянських наук, УГКЦ в США не має майбутнього. Звичайно, вона сьогодні не тільки відродилася, а й розвинулася в материковій Україні, де є

багато вірян, однак вона мусить продовжувати існувати й у Північній Америці.

У 90-х роках минулого століття католицька парафія св. Володимира у Гемпстеді (Нью-Йорк), згідно із опублікованими матеріалами, проводила семінари церковного співу під керівництвом професора Йосифа Роля, автора підручника церковного співу в США «Music of the Ukrainian Catholic Church for Congregational Singing», який викладає у Семінарії св. Василя Великого (Стемфорд). Прикметно, що діапазон віку учасників дуже широкий – від 18 до 80 років; це ж стосується і професійності – серед присутніх були професіонали та кандидати у дяки у своїх парафіях. Зауважено пильність і ентузіазм курсантів та висловлено сподівання щодо поширеності таких семінарів по всій території США і Канади з метою збереження традицій українського церковного співу.

У 2014 р. з нагоди легалізації УГКЦ у Центрі студій спадщини Патріарха Йосифа Сліпого при Релігійному товаристві українців-католиків «Свята Софія» оголошено конкурс читців «Одна Сибір несходима...» серед учнів 5-12 класів «Рідної школи» у Філадельфії, які готували до виголошення поезії як власне українських, так і діаспорних поетів. Компетентне журі оцінювало конкурсантів за кількома критеріями, нагородивши переможців дипломами та цінними подарунками від кредитівки «Самопоміч». Як зазначає прес-служба Товариства [706], метою цього заходу було не тільки відзначити чвертьстолітню дату виходу УГКЦ з підпілля, а й ознайомити та зацікавити молоде покоління історією катакомбної церкви та долею її мучеників.

Часто священники намагаються органічно поєднати Божественну літургію українською та англійською. Настоятель Кафедрального собору св. Володимира в Пармі висловлює переконання, що для збереження рідної мови і віри, прищеплення молоді любові до них, двомовна служба є порятунком. Не можна також забувати і про змішані подружжя. Проте збільшення кількості емігрантів четвертої хвилі вдихнуло «друге життя» у релігійні громади США, зокрема, і в мовному контексті. Інформаційні матеріали постійно відзначають факт проведення богослужінь українською мовою. Душпасирів вважають, що заохочення сучасної молоді (багато з них

вже народжені в США) до вивчення рідної мови, її знання і вживання збагачують людину духовно та сприяють збереженню національної ідентичності, перебуваючи далеко від історичної батьківщини.

Для того, щоб запобігти чи уповільнити процес асиміляції церква намагається залучати молодь до духовної роботи. Однак у сучасному світі глобалізації та пропаганди молодь потребує чимало інформації, щоб зберегти свою національну віру як основу самості, щоб не загубитися у розмаїтті поглядів. Звичайно, сімейні традиції, що їх виносимо з дитинства, про спільні релігійні святкування, обряди варто зберігати, проте, як вважають автори дописів в україномовній періодиці США, їх потрібно доповнити відповідною катехизацією та освітою. З цього приводу поширюється інформація про роботу у Північній Америці групи молодих ентузіастів (священників, науковців, педагогів, громадських діячів, батьків) над багатотомним посібником християнства, що має назву «Христос посеред нас». Серія охоплює доступний виклад Старого та Нового Завітів, їх трактування, подає відомості про найвизначніших осіб української церкви, зокрема її святих та мучеників, пояснення релігійних обрядів та богослужб тощо. Автори вбачають серію, передусім, як родинну книгу, цікаву та ілюстровану, щоб заохотити молоду людину сповідувати ідеали християнства. Прикметно, що видання – україномовне; для тих, хто добре володіє рідною мовою передбачено відповідне англomовне [82].

Газета «Міст» у 2014 р. умістила серію статей від пресцентру СКУ щодо організації святкування 200-річчя від дня народження Т. Шевченка. Відзначення ювілею було різноплановим і передбачало влаштування Конгресом за підтримки СФУЖО і Постійного представництва в ООН відзначення на тему «Тарас Шевченко – борець за українську мову, самовизначення народів, людські права та соціальну справедливість»; унікальної виставки «Монументальна Шевченкіана» Руслана Теліпського, який сфотографував меморіальні об'єкти на честь Кобзаря в Україні та ще 20 країнах світу, представивши Т. Шевченка у різному віці та у різних сферах діяльності (як поета, філософа, кобзаря, борця, солдата, козачка, художника, повстанця, пастуха тощо); організацію діаспорними

об'єднаннями в країнах проживання українців проекту «Пересувні виставки мистецьких творів на Шевченківську тематику» [446; 1152]. У СКУ вважають, що ці заходи допоможуть привернути увагу світової спільноти до ювілею й особистості Т. Шевченка і водночас продемонструють актуальність його творчості через мистецькі досягнення сучасників [76].

Курінь пластунок «Верховинки» у 1994 р. влаштував у Нью-Йорку два вечори, присвячені шістдесятникам. Обидва заходи відвідала рекордна кількість слухачів. В одному з вечорів взяла участь Ніна Матвієнко. Автори інформаційних матеріалів [1490] про ці події відзначають той факт, що душею цих вечорів була Надія Світлична, яка передала атмосферу тих років. Її розповіді про шістдесятників переповнені особистих спогадів і зворушливих картин. Також були представлена збірка фотокартин шістдесятників, яка у формі фотомонтажу на цілу стіну, стала найкращим тлом для розповіді Н. Світличної. Окремо зацікавив усіх присутніх виступ композитора Леоніда Грабовського, який розповів про «історичний» концерт у Києві, в якому звучала сучасна українська музика Лятошинського, Сильвестрова і самого Грабовського. Цей концерт увійшов в історію пробудження українського культурного життя тих років. Метою таких вечорів було збудити серед молодшого покоління зацікавлення шістдесятниками і допомогти їм вивчати ці незвичайні постаті та їх творчість.

Окрасою майже усіх громадських святкувань, що не один раз описані у рубриці «Українське Чикаго», є хор СУМ та танцювальний колектив «Іскра». У репертуар хору, який у 2015 р. відсвяткував своє 20-річчя, входять різноманітні українські та тематичні пісні, колектив майже наполовину складається з молоді, а слова до пісень часто є авторськими [1865]. У Палантайні «Іскра» нараховує близько 125 дітей, кількість яких збільшується. Про успішність існування колективу свідчить щорічний концерт, який переносить глядачів в Україну [1779]. Автори дописів з приємністю відзначають, що серед охочих є чимало новоприбулих українців: «...щасливий, що мої діти, проживаючи так далеко від України, мають можливість вивчати українську мову, займатися народними танцями, продовжувати традиції батьків. І, найголовніше, вони мають змогу спілкуватися і дружити з такими ж українцями» [1778].

З метою виховання української молоді у християнському та патріотичному дусі задля роботи для України з різних осередків СУМ щороку відбирають претендентів для участі у Провідницькому семінарі в українському посольстві у Вашингтоні. Як інформують україномовні періодичні видання українців у США [1113; 1114; 1117], офіційна зустріч сумівської молоді із послом та першим секретарем у формі дискусії засвідчує не тільки обізнаність із справами в Україні, а й небайдужість щодо неї. Посол ділиться враженнями щодо перспектив діяльності українського посольства з американським урядом задля допомоги Україні та дякує членам СУМ за традицію збереження рідної мови та культури. У посольстві також організують різноманітні курси та тренінги, що сприяють виявленню і формуванню лідерських якостей, уміння працювати в команді та комунікувати. Культурна програма передбачає відвідання фестивалю цвітіння сакури, Українського греко-католицького собору Пресвятої Родини, пам'ятника Т. Шевченка у Вашингтоні, прогулянка вечірньою столицею, що завдяки неформальній уже обстановці дають змогу ще більше здружитися представникам різних осередків [61].

Не можна оминути й факту активного функціонування вишкільних та відпочинкових таборів молодіжних організацій української діаспори у США, які своєю діяльністю відіграють величезну роль у зменшенні та сповільненні темпів асиміляції української молоді в США та формуванню у неї національної ідентичності [61]. Як свідчать публікації в періодиці [796; 799; 800; 801; 1690], в останні роки збільшується кількість відділів та членів, що беруть участь у вишколі. Ці літні табори є досить успішними, програми – дуже насичені, іноді – навіть виснажливі, містять заняття з психології, методики виховання, історії України, культурології, шевченкознавства, сучасних технологій, катехізації, презентації з політики та економіки сучасної України. Мистецька частина закінчується показовим концертом співу, танців та гри на музичних інструментах; виховна частина передбачає не тільки знання таборовиками народних пісень, обрядів, а й опанування дітьми якогось народного ремесла, набуття фізичної вправності та початкових медичних навичок; закінчується усе вишкільною

частиною програми та здвигом. Упродовж історії існування сумівських таборів їх спортивна програма поступово ускладнювалася і перетворювалася на змагання не тільки сили, а й розуму. Такий насичений зміст табору визначається необхідністю підготувати сучасну молодь до життя, де потрібно не тільки мати знання, а й практичні навички, володіти лідерськими якостями, працювати в команді, вирішувати складні завдання. Як зазначають автори дописів про таборове життя, головним для команди – це налагодити якісну комунікацію, залучити кожного учасника до участі у всіх діях. У 2014 році злет юнацтва у таборах став своєрідним продовженням Євромайдану, багато сумівців були спостерігачами в Україні на виборах [450; 797]. Через те усі денні заняття та гуртки були присвячені різним містам України і Криму, демонструвалися відеофільми про історичну батьківщину та її сучасних героїв. Так, таборовики змогли познайомитись із С. Нігояном, М. Джемільовим, Н. Савченко, Є. Войцехівським. Автори статей про табірне життя зазначають, що усі вечірні зустрічі біля ватри розпочиналися молитвою за Україну, запаленням свічок на пам'ять загиблих. Досвід, який сумівці здобувають у цих таборах, є безцінним для їх подальшої долі: вони мають нагоду ділитися досвідом, працювати в команді, комунікувати, розкрити свою індивідуальність.

У жовтні в газеті «Свобода» у рубриці «Життя громади» [1115; 1116] публікуються матеріали щодо проведення в кінці серпня на оселі СУМ, Елленвіллі, таборів мистецтва і культури, які своєю метою мають усебічний розвиток дитини. У поєднанні з пригодами зі своїми друзями серед чарівної природи гір учасники табору навчаються бісероплетінню, вишиванню, живопису, малюванню на склі, писанкарству, гончарству, ліпленню, випалюванню по дереву, танцям, бальним і народним, риторичі, гри на народному музичному інструменті – всьому, що презентує духовне багатство традиційної та сучасної культури України. Двотижневий табір закінчується величним концертом для гостей, батьків та вихователів. Уважаємо це свідченням того, що українські традиції живуть далеко за межами України, у середовищі молоді, хоча вже народженої в США, але яка зберігає любов і пошану до батьківських традицій та культурних надбань історичної батьківщини.

СУМ надає великої ваги існуванню своїх таборів, а тому у жовтні влаштовує навчальні семінари для виховників, упорядників. У статті голови Крайової виховної ради Марії Поліщук [1111; 1112] читаємо про те, що програма семінару складається з урахуванням побажань минулорічних учасників та передбачає зустрічі з українськими істориками, філологами, знайомство з педагогічними новаціями та рекомендації щодо роботи з дітьми різного віку, використання сумівської символіки. На розширеному засіданні Крайової виховної ради обговорюється план подальшої роботи, актуальні питання виховної роботи, результати обміну виховниками між Україною та США [450].

Подібно до СУМ, ще одна молодіжна організація діаспори, Пласт, теж має свої оселі, де проводить табори («Писаний камінь», «Вовча тропа» (найбільша)), які тривають три тижні. У них завжди брали участь пластуни з різних частин США і Канади. У середині 90-х років минулого століття відзначалося занепокоєння з приводу того, що кількість таборовиків зменшується [375; 401], однак інформація наступних років і до сьогодні засвідчує, що «четверта хвиля» еміграції з України сприяла збільшенню пластунів [168; 1077; 1099; 1421; 1503; 1622; 1721]. Табори мають гасло, що передбачає певну важливу історичну подію чи її річницю, що обов'язково включається у програми вишколу, яка також передбачає спортивні змагання, мистецький вечір, українські танці, прогулянки, майстер-класи. Багато часу присвячується обговоренню сучасних подій в Україні. У 1991 р. в Гантері відбулися перші Всеукраїнські літні пластові табори («Школа Булавних», «Лісова школа»), коли вперше українська молодь з материкової України та діаспори мала змогу об'єднатися завдяки підтримці громадських організацій. Як зазначають автори таких тематичних дописів [391], ці акції стають важливим кроком для налагодження контактів між пластунами різних країн. Таборування полягає не тільки у фізичному, а й духовному вишколі, кульмінацією якого є День пластуна.

Щороку у кінці травня пластуни також відзначають Свято Юрія або Свято Весни, коли приїжджі станиці у лісі розкладають шатра [569; 1225]. Свято відкривається молебнем, опісля якого пластуни в одностроях слухають доповідь на тему еко-

логії, старші завчасно готують ігри, а ввечері – незмінна ватра у справжньому пластовому стилі. У 2008 р. україномовні друковані видання українців США відзначали особливість свята [926], бо Крайова Пластова Старшина постановила зібрати разом усе юнацтво США. На оселю «Писаний камінь» приїхали курені з Бостону, Буффало, Вашингтону, Гартфорду, Дітройту, Нью-Йорку, Ньюарку, Філадельфії та Чикаго. Свято проводив 20-ий курінь «Лісові мавки» ім. Лесі Українки, а темою свята була, як завжди, екологія. Курені змагалися з поведінки, мови, чистоти, організації, стану табору, ватри. Також вони наперед приготували фільм про охорону природи і довкілля. Не останню роль в організації таких таборів та їх функціонуванні, як наголошують публіцистичні матеріали, відіграють батьки. Автори дописів відзначають той факт, що це вже покоління, яке народжене в США. Але ніколи не бачивши своєї історичної батьківщини, вони тим не менше прищеплюють вже своїм дітям любов до неї, вчать берегти українську мову, культуру, традиції; є активними у громадському житті. Через те такі спільні святкування є формою єднання в одну велику українську родину.

У 2013 р. бурлацький лещетарський табір «Краплі в океані» провідною темою обрав Євромайдан в Києві. Назва табору несла ідею, що всі ми діями та словом допомагаємо в спільній акції. У 2014 р. на офіційному відкритті усі присутні хвилиною мовчання віддали шану «Небесній сотні», яка героїчно загинула на Майдані. На відміну від СУМ, вже майже впродовж останніх 70-ти років пластунська «Ватага Бурлаків» щороку у містечку Гленн Фолс влаштовує також і тижневий лещетарський табір, який є досить нелегкий, для кількох сотень учасників із США, Канади, України. Зазвичай, програма незмінна: літургія під час відкриття, щоденна зарядка, молитва, цілоденні різні зїзди, вечірні українознавчі заняття, вечірки, конкурс з риторики, доповіді про історію Пласту, змагання з побудови снігових фігур. Упродовж тижня таборовики також здають іспити з лещетарства. Паралельно у містечко зїжджаються деякі батьки таборовиків, знайомі й колишні таборовики, щоб провести цей тиждень у дружньому лещетарському товаристві. При закритті, яке відбувається 31 грудня, приходиться св. Миколай, і учасники вибирають найпопулярніших таборовиків, отримують посвідчення й

таборову відзнаку, сорочку та інформаційні матеріали [537; 1420; 1712; 1869]. А курінь ім. Пилипа Орлика щорічно на Союзівці організовує Орликіаду для юнацтва, яка завжди має певну тематичну спрямованість та мистецьку програму. Також на цій оселі вже майже тридцять років поспіль відбувається перший тур «Табору Пташат», що триває два тижні. Мета публікацій про останній, як зазначають самі автори [519; 1658], показати, як Союзівка дбає про наймолодших членів української громади у США. Адже саме в такому віці (від 4 до 7 років) починається усвідомлення себе як частини суспільства, народу, нації. Табір призначений для того, щоб у дітей виховати відчуття приналежності до українства, щоб потім, у дорослому віці, вони це пам'ятали. Заняття відбуваються за підручником-правильником, щороку комендантом вибирається якась нова тематика. Тут діти граються, займаються майструванням, спортом та співом, щодня маючи якусь спеціальну нову програму (наприклад, поїздка на ферму, де збирають суниці, маленький карнавал під шатром, приїзд пожежників з Кергонксону, які розповіли про свою роботу та пожежні машини), що може відповідати певній темі: «Я пізнаю світ дотиком», «Звірята», «Рослини», «Емоції» тощо. В останній вечір табору «пташата» презентують свій маленький виступ з піснями, пригощають батьків, отримують дипломи. Як свідчать матеріали періодичних видань, табір збагачує дітей не тільки знаннями – завдяки заняттям розширюється кругозір, фантазія, виховується любов до навколишнього світу. 20 липня 2014 р. відбулося святкування 20-ліття початкового табору – спеціалізованого, україномовного табору для наймолодших пластунів, віком від шести до семи років. Його метою є полегшити перехід до тритижневого пластового табору. Публікації щодо таборів закінчуються інформацією з приводу контактів, де можна записати свою дитину на вакації, а також закликами до батьків та старшого покоління сприяти і заохочувати молодь до перебування серед таборовиків, наголошуючи, що це прекрасна можливість знайти нових друзів, збагатитись духовно і зміцнити зародки національної ідентифікації.

У пластовому осередку в Нью-Йорку організовують дводенний вишкіл для зв'язкових УПЮ. Дискусійна частина за-

ходу полягає в обговоренні релігійно-національного виховання в Пласті і можливості української мови у вихованні дітей. На думку авторів статей [777; 1582], релігійність і пластова діяльність взаємопов'язані у вихованні юнацтва. Це повинно стимулювати в молодій людини любов до праці, до роботи над формуванням власного характеру і реалізацією своїх здібностей. Учасники вишколу беруть участь у різноматичних дискусіях – проведення сходин, організування таборів, співпраця зі станицею і родичами, роль зв'язкового, про книговедення, звітування.

Пластунам найбільше подобаються табори та курінні прогулянки, де вони мають змогу співмешкати зі своїми друзями, заводити нові знайомства. Під час таборів юнацтво має змогу виконувати практичне пластування та відпочивати на природі. Батьки вважають, що вишкіл добре впливає на молодь і формує її характер.

Кредитівка «Самопоміч» у містах свого функціонування відома своєю меценатською допомогою українській справі, зокрема, підтримкою української культури в діаспорі як представництва українства в США серед інших національностей. Через те ця фінансова організація є спонсором майже всіх культурних заходів, що відбуваються в українській громаді (наприклад, виставок в українських музеях, фестивалів, літературних конкурсів), зустрічей з українськими митцями [764; 765; 978]. Крім того, як свідчать матеріали періодичних видань [172; 781], імпрези – прекрасна можливість через своє представництво ознайомлювати людей із діяльністю кредитівки, а завдяки різним цікавим заохочувальним акціям – популяризувати свою діяльність з метою залучення нових членів.

Кредитна кооператива «Самопоміч» з 2006 р. для учнів українських шкіл започаткувала фінансово-освітню програму, відповідно до напрямку своєї діяльності, – Програму ощадності [488; 1060; 1065]. Від часу її впровадження щорічно публікуються своєрідні звіти, де задокументовано причини такої співпраці між освітніми та фінансовою установами, зауважено на впадінні Програми ощадності дітьми, які в такий спосіб отримали не тільки можливість накопичувати свої невеликі кошти, а й отримати подарунки від самої кредитівки – при відкритті рахунку і в кінці навчального року, –

автоматично взяти участь у лотереї для виграшу flash drives, MP3's, Ipods, Laptops. У публікаціях також акцентовано на позитивному впливі такої співпраці [487; 624; 1211], передусім, на фінансове становище освітнього закладу. Завдяки Програмі ощадності діти починають не тільки розуміти і вчитися поводженню з грішми, а й отримують прямий зв'язок із українською установою, який у майбутньому допоможе забезпечити членство і спадкоємність поколінь у роботі цієї фінансової організації [63].

Серед опублікованих матеріалів є інформація [936] про те, що Державний департамент США надав дозвіл Фундації «Україна-США» спонсорувати студентів у програмі обміну «Summer Work Travel», що дає змогу кільком сотням українських студентів вільно подорожувати та працювати протягом чотирьох місяців у США. Чимало українських студентів, які приїжджають у США за програмою культурного обміну «Work and Travel USA», влітку потрапляють також і на Союзівку, яка проводить співпрацю з Державним департаментом США щодо кількості студентів на кожен рік. Останні є представниками різного фаху та різних регіонів України. Однак всі вони мають слушну нагоду дізнатися про УНС, познайомитися з новими людьми та відчувти свою належність до великого народу. Також фундація «Україна-США» надає іменні стипендії (Ковалюк, Маринюк, Сутарук) українським студентам за успіхи у навчанні та вивченні англійської мови. Така фінансова підтримка допомагає їм успішніше навчатися у вищих школах України. Віце-президент Фундації Іван А. Кунь зазначив [935], що надання стипендій також сприяє зміцненню взаємин між Україною та США. Через те, у матеріалах, де публікується інформація про стипендії та програми обміну, обов'язково є відомості про правила і процедуру їх отримання.

Ще одним студентським проектом Фундації «Україна – США» [1237] є спонсорування тижневої Програми молодіжного провідництва, що залучає як українців, так і українців американського й канадського походження. Це прекрасна можливість для молоді не тільки ознайомитись із основними елементами провідництва у різних державних установах Вашингтону, зустрітись із радниками Посольства України, Центру стратегічних та міжнародних досліджень, спеціаль-

ним радником з питань національної безпеки, федеральними суддями, членами Конгресу, взяти участь у конференції, а й зануритись у культурне життя американської столиці.

У 1991 р. Фондація стала ініціатором створення в Україні Інституту демократії ім. Пилипа Орлика – незалежної позапартійної інституції, що надає достовірну інформацію українцям про демократію та суспільство, а також підтримує українських політологів та журналістів. В публікаціях, присвячених організації, знаходимо новину про те, що Фондація ім. Чарльза Стюарта Мотта надала дворічну допомогу цьому закладу саме через «Україну – США» [1711].

Від 1991 р. заснований у Нью-Джерсі Координаційний комітет допомоги Україні (ККДУ), відповідно до статуту, свою діяльність спрямовував на формування демократичних процесів в Україні [355; 1682]: видання українських підручників, проведення різних освітніх програм та семінарів, літніх таборів, підтримку, передусім технічну, демократичної преси, українознавчих установ, стипендійні програми для студентів та молодих науковців, українізація шкіл та Збройних Сил України, спонсорування приїзду дітей із східних зрусифікованих областей України в Галичину з метою пізнати різдвяні і великодні звичаї рідного народу. І це не випадково: ініціатори створення комітету справедливо вирішили – політичною, економічною допомогою історичній батьківщині вже тривалий час займаються серйозні громадські організації у США. Тому було погоджено посилювати працю у двох сферах, які сприяють формуванню національної свідомості, передусім у дітей та молоді, – освіті та науці. Допомога у цьому напрямі є вкрай необхідною для існування України як політично та соціально стабільної незалежної держави. Досить схожою у цьому руслі є діяльність ЗУАДК, який має зимову програму «Пізнай свій рідний край», що її успішно реалізує в Україні. Чимало дітей із східних і південних областей взимку побували на Івано-Франківщині, Львівщині, Тернопільщині з метою познайомитись із іншими куточками рідної землі, взяти участь у народних обрядах, дізнатись про звичаї і традиції, мати змогу вирости національно свідомими українцями, а головне – розвіяти міф про протистояння та антагонізм сходу-заходу. Листи-подяки, уривки з яких опублікувала газета «Міст» [1095; 1151],

унаочнюють відсутність такого поділу України, вказуючи на інакшість, різноманітність культури її регіонів. Це, на нашу думку, є у майбутньому запорукою толерантності і порозуміння між українцями незалежно від місця проживання. Оскільки ЗУАДК планує постійно проводити таку програму, фіксуємо опубліковані звернення про спонсорство, аргументуючи це вихованням національно свідомої молоді в Україні.

Від 1996 р. за підтримки українських кредитівок УККА, УАКР, ККДУ спонсорують турне творчої молоді України США для виступів перед українською громадою у діаспорі. Статті, опубліковані з цього приводу [328; 1493; 1682], подають повний перелік та інформацію про стипендіатів. Ці юнаки та дівчата, відзначені за свою культурну, наукову, громадську діяльність, мають комунікувати, передусім, з метою презентувати українцям, особливо молодим, вже народженим у США, сучасну ситуацію в Україні, сучасну українську літературу, мистецтво, місце творчої молоді у громадському житті, її майбутнє і перспективи.

Починаючи від 2006 р. у рамках програми «Відкритий світ» Фондація «Україна – США» прийняла кілька сотень української молоді (представників різних професій і сфер діяльності), сприяючи, таким чином, розвитку демократії в Україні та налагодженню тісних зв'язків між Україною і США, за що була відзначена почесною національною нагородою під час прийому у Бібліотеці Конгресу США. З цього приводу у газеті «Час і Події» в рубриці «Діаспора» надруковано розлогу статтю [1427], де вміщено також і промови з нагоди отримання премії президента і віце-президента Фондації, у яких вони відзначають неможливість отримання відзнаки без закладеної партнерської праці різних американських організацій, їх очільників, а також волонтерів.

У свою чергу СУМ, для взаємообміну ідеями, методиками, для налагодження спілкування між молоддю однієї нації, але різних країн, від 2010 року практикує програму обміну між Україною та США, щоб краще ознайомитись з країнами побутування сумівців та перейняти корисний досвід. Як свідчить аналіз інформаційного простору українців діаспори США [41; 42], щороку кілька сумівців шляхом жорсткого відбору їдуть в Україну для роботи у вишкільно-виховних та-

борах, і навпаки. Результатом їх перебування на історичній батьківщині та праці з українською молоддю є опубліковані у газетах «Міст», «Свобода», «Час і Події» спогади та враження волонтерів [43; 44; 1645]. Увагу привертають думки щодо цінності такої праці для своєї майбутньої роботи, налагодження контактів між сумівцями різних країн, розуміння подібності між молоддю однієї нації, хай навіть роз'єднаної океаном, визнання певної стереотипності мислення американців і американських українців стосовно власне українців та її подолання, усвідомлення своєї національної ідентичності й того, як через це можна себе зреалізувати в США та працювати задля України.

Ще одним аспектом меценатської діяльності у сфері освіти є співпраця США із Фундацією «Україна – США» щодо прийому представників української освіти в США з метою ознайомлення із педагогічною системою різного типу шкіл та застосування набутого досвіду вже у своїй практиці на батьківщині, закупування та передача на схід України україномовної книги з метою заохотити дітей до вивчення української мови [767]. Не останню роль у підтримці україномовної освіти в США відіграє видання США підручників для вивчення української мови четвертим покоління американців українського походження. Крім того, окремі члени цієї організації є меценатами Українського інституту в Гарварді, Наукового товариства ім. Т. Шевченка, видання Енциклопедії Українознавства [1558]. Кредитівка «Самопоміч» через УНС зміцнює зв'язки між діаспорою та науковими українськими установами. Представники цієї фінансової організації вважають, що українська громада, незважаючи на активність, немає таких ресурсів, щоб допомогти розбудувати Україну, однак вона може підтримати ті установи, що сприяють цьому, працюють для реалізації цього питання – Києво-Могилянську академію, Острозьку академію, Український католицький університет у Львові. У США «Самопоміч», поміж іншим, допомагає Менор коледжу за його послідовну роботу в релігійному та освітньому житті діаспори [361; 1227]. УНС та СКУ за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» теж дуже відчутно й успішно допомагають Україні, за чим можна спостерігати у публікаціях волонтерів та представників організації в газеті «Сво-

бода» [143; 1560; 1609; 1714], разом з іншими організаціями спонсорує однорічне навчання у США українських школярів, перебування українських вчителів, особливо із сільської місцевості, на стажуванні у місцевих американських школах або організацію нових технологій навчання англійської мови в Україні для українських педагогів та викладачів університетів протягом літніх канікул. Однак досить відчутним є і зворотний процес. Мова іде про інформацію щодо можливості живого спілкування американців українського походження зі своїми однолітками з України. Це робиться з метою опанування сучасної української мови, навчання якої у школах українознавства є не зовсім достатнім. Для пояснення останньої тези висловимо наступне: у діаспорі переважно побутує мова, прийнята для емігрантів попередніх поколінь, однак за сто років мова як складова культури розвинулася і вдосконалилась. Через те є потреба у такому живому спілкуванні для подальшої адекватної співпраці молоді США та України [487; 767; 1714].

Реалізації об'єднання в одну громаду українських дітей, які живуть у США серед людей інших національностей, навчання і розвитку рідної мови, навчання релігії рідною мовою, подання їм найважливіших даних з нашої історії, допомоги у пізнанні рідної культури та свого рідного народу, навчання їх шанувати і любити все ідентичне та спонукання до праці для нього в міру своїх сил сприяє й існування певних організацій, спілок, що своєю діяльністю долучаються до справи формування української системи освіти у США та її успішної діяльності у сфері збереження національної ідентичності молоддю [54]. Зокрема, у 2012 р. газета «Свобода» опублікувала статтю [194] про відновлення в США (Нью-Йорку) після 20-річної перерви діяльності Товариства української студіюючої молоді ім. Миколи Михновського (ТУСМ), що об'єднало молодь місцевих громад у США та Україні. Це студентська ідеологічна націоналістична організація, заснована ще у Німеччині в середині минулого століття членами і прихильниками ОУН. До 1989 р. Головний осередок цієї організації був у США. ТУСМ за мету ставить «не тільки підтримувати права студентської молоді в Україні, але також через державні суспільні організації захищати самостійну соборну

українську державу», «підтримувати наш народ і боротися за збереження нашої культури» [238].

Справами опіки над формуванням нового типу світового українця, починаючи від малечі, відродженням традицій національного шкільництва займається відносно молода організація – Українська світова спілка професійних учителів (УССПУ), яка почала свою діяльність від здобуття Україною своєї незалежності та об'єднує українських учителів, видає газету «Ластівка». З періодичних видань української діаспори США нам відомо [1626], що до цієї організації входить понад дві тисячі членів з двадцяти країн світу. Дуже позитивно в Україні та в діаспорі сприйнята ідея створення УССПУ Гуртків плекання української мови в США та в Україні [1653], а тому лунають заклики щодо всебічної допомоги цій спілці. Також ця організація сприяла професійному перекладу англomовних підручників українською мовою для їх поширення в самій Україні, зменшуючи, таким чином, брак україномовних підручників у 90-х роках минулого століття [1537].

Для успішного функціонування шкіл українознавства у США та координації їх роботи у середині минулого століття (1953) при УККА діє громадська організація Шкільна рада. Це – центр освітньої системи в США, в який входять 41 Школа українознавства, навчання в яких відповідає розробленим цією інституцією програмам. Сьогодні ця організація координує навчально-виховну та методичну роботу освітніх установ української діаспори. Більшість сучасних шкіл працюють за єдиними програмами, починаючи від садочка та закінчуючи 11 класом (загалом навчається 2,5 тис. дітей). Шкільна рада видає журнал «Рідна школа», де вчителі мають можливість поділитися набутим досвідом і навчитись чогось нового. Вважаємо, що немалою заслугою цієї організації є те, що, завдяки успішно складеним іспитам з української мови, нею випускникам американських шкіл надаються додаткові кредити для вступу до коледжу чи університету.

На початку 90-х рр. минулого століття ідея національної школи була дуже поширена на теренах України, однак для її реалізації бракувало багато чого, передусім – підручників. Видання Шкільної ради на той час були єдиним методологічним та методичним джерелом. Саме на заклик цієї інституції

діаспоряни активно почали збирати кошти на підручники, видання з історії України, літературознавства. Газета «Свобода» вміщувала тоді численні листи вдячності від шкіл молоді української держави з усіх її куточків [1813]. Причому, якщо спочатку література ішла переважно на Буковину, Галичину, то пізніше вона стала затребуваною і в східноукраїнських та південних регіонах. Наводиться перелік осіб, які своїми коштами долучилися до побудови національної школи в Україні. Відправивши на Батьківщину кілька тисяч примірників підручників, Шкільна рада також допомогла у вирішенні подібної проблеми українських шкіл у Прибалтиці, Росії, Польщі, Румунії та Аргентині [770]. Після Майдану й останніх подій в Україні склалися сприятливі умови для тісної співпраці Шкільної ради з Міністерством освіти України, Товариством української мови, «Просвітою», Інститутом українознавства та освітянами України.

Щоліта у Центрі української спадщини, на Союзівці, за підтримки УНС Шкільна рада організовує двотижневі курси, семінари для підвищення кваліфікації учителів українознавства, удосконалення навичок та досвіду виховання майбутнього покоління. Зазвичай, напередодні семінару чи після нього в україномовній періодиці США щорічно ми маємо змогу ознайомитися з учасниками, лекторами, тематикою тощо. Ці семінари мають величезне значення для існування шкіл українознавства, а також для вчителів з України, які мають нагоду ознайомитися з об'єктивним висвітленням та трактуванням історичних подій, літературних та культурних явищ. Програму семінару готують у Головній управі Шкільної ради, де намагаються охопити увесь спектр українознавчих предметів з метою надання практичних знань учителям. Серед студентів – учителі літератури, культурознавства, історії, початкових класів. Тут читають лекції з української мови і літератури, історії України та української культури, географії України, а учителі пишуть реферати, що їх потім захищають [397; 1596; 1709]. Як згадує Віра Журавська, на цих семінарах голова Шкільної ради д-р Євген Федоренко викладав слухачам літературну творчість українських емігрантів та презентував «Хрестоматію з української літератури», де було зібрано відомості та зразки творчості не лише письменників і

поетів, що жили, працювали і гинули на теренах України, але й тих, яких доля розсіяла по світу [1108]. Цікавими є й лекції з історії Київської Русі, де повністю розвінчується міф про цю державу як «колыску трьох братніх народів» [504].

У 2011 році на ювілейний учительський семінар прибули педагоги з різних куточків США: Чикаго, Детройту, Філадельфії, Нью-Йорку та Нью-Джерзі. За словами постійної слухачки семінару, письменниці і журналістки Л. Дмитришин-Часто, ці курси були присвячені 20-літтю відновлення державної незалежності України. Слухачі семінару аналізували творчість українських публіцистів та письменників: І. Дзюби, В. Барки, Ю. Андруховича, О. Пахльовської, Л. Костенко, Л. Дереша, В. Шкяра, О. Забужко. Одним словом, «курси для підвищення кваліфікації вчителів Шкіл Українознавства – корисна і потрібна справа, яку Шкільна Рада успішно проводить» за фінансової підтримки численних спонсорів [438].

Яскравими подіями відзначився семінар на Союзівці для професійного вдосконалення вчителів Шкіл Українознавства, що функціонують на східному узбережжі США. Він, за словами Л. Дмитришин-Часто, «був присвячений самобутнім початкам української державності, без котрих не було б нині української нації» [440, с. 10]. Для слухачів семінару провели цікаву екскурсію на виставку Трипільської культури, яка діє під егідою фонду «FRAC» під керівництвом мистецтвознавця Ірини Форостяк. На цьому семінарі особлива увага була зосереджена на засадах мовної політики України, адже саме тоді був прийнятий Закон України «Про засади державної мовної політики» від 8 серпня 2012 року. У зв'язку з цим учасники, сповнені глибокого обурення, надіслали до Президента України звернення з вимогою зупинити ці ганебні спроби поставити на коліна корінну українську націю. Українська діаспора в Союзівці щиро молилася до св. Ольги і Володимира та глибоко вірила, що обов'язково її думка буде почута українськими політиками, які творять новітню історію України [440, с. 10]. Як згадує Л. Дмитришин-Часто, на 26-их Вищих учительських курсах була присутня велика географія представників української діаспори. Слухачі курсів мали змогу розкрити теми своїх досліджень з української літератури та історії, опрацювати реферати своїх колег та обмінятися досвідом. Курсанти

прослухали 70 годин лекцій з української мови, літератури, історії та культури, успішно склали іспити з цих предметів та отримали посвідчення від Шкільної Ради при УККА про проходження Вищих учительських курсів [439].

Учасники семінарів також вшановують пам'ять видатних особистостей, відвідують Службу Богу, бувають на виступах мистецьких груп та влаштовують святковий прощальний вечір, на якому підсумовують набуті знання та досвід. Не останню роль в обміні думками відіграють і питання застарілості програм, нових підручників тощо.

Щорічно у Філадельфії в Українському освітньому культурному центрі також проводяться Всеамериканські вчительські конференції шкіл українознавства в Америці, у яких беруть участь як старші, добре відомі і в США, і в Україні, професори, директори, так і молоді, сповнені ентузіазму та нових цікавих ідей, викладачі. З опублікованих матеріалів [199; 337; 372; 768] дізнаємося, що цим конференціям передує З'їзд директорів та педагогічних радників.

Кожна українська громада у США повинна усвідомити, що саме школа є основним джерелом виховання майбутнього покоління у діаспорі і тому потребує підтримки. Саме знання про Україну, про її рідну мову дає можливість дітям усвідомити цінність минулого свого народу і подбати про його майбутнє. Адже мова народу – це показник національної свідомості нації. Тому на щорічних вчительських конференціях учасники мають можливість обмінюватися досвідом, методикою викладання окремих дисциплін. Вони, зазвичай, починаються відкритим засіданням управи в присутності директора та педагогічних радників, де звітують директори шкіл щодо стану навчання, виховання та обговорення актуальних проблем. У результаті дискусій чи обміну думок постановляють про рівень фаховості педагогічного складу шкіл (передусім, учителі мають бути або з України, або пройти практичне стажування на Союзівці чи Мюнхені), співпрацю з Опікунськими установами, тісний зв'язок зі школами в Україні. Після обговорення організаційних питань, пов'язаних із діяльністю самої Шкільної ради (видавництво підручників, методичної літератури, журналу «Рідна школа», пересилання книжок чи матеріалів в Україну, фінансовий звіт тощо), починають працювати секції

молодшої і старшої школи. Статті, присвячені висвітленню діяльності вчительських конференцій, завжди детально зупиняються на керівниках секцій, виділяють окремі доповіді, аналізують їх [199; 337; 372; 768]. На цих зібраннях відзначають почесними грамотами тих, хто віддано служить на педагогічній ниві. У 2009 році було підтримано управу Шкільної ради з її зверненням до Міністерства освіти і науки України з тим, щоб дипломи та посвідчення Шкільної ради визнавалися в Україні, а учителям, які працюють у школах українознавства, зараховували їх стаж до загальноукраїнського. Також у резолюції рекомендують школам українознавства відзначати певні дати в історії України [769].

У новому тисячолітті вчительські конференції відбуваються в оселі Спілки Української Молоді в Нью-Йорку. У них, як і раніше, беруть участь представники управи Шкільної ради, директори шкіл і вчителі. З плином часу тональність і зміст виступів, порушених проблем не змінюється. Учасники конференції аналізують стан шкіл українознавства, які належать до Шкільної ради. Сьогодні стає зрозуміло, що 80% учителів шкіл українознавства походять з «четвертої хвилі» еміграції, які з великою повагою прищепляють дітям любов до України. За словами Валентини Каплун, викладача української літератури в школі у м. Вишпані, особливо приємним є те, що й Україна, надсилаючи подяки українській діаспорі за підтримку української освіти, не забуває про їх величезний внесок [616]. Сьогодні Всеамериканську вчительську конференцію вітають чимало відомих людей та організацій: Постійне представництво України при ООН, директор Науково-дослідного інституту українознавства, президент Академії педагогічних наук, письменники.

«Від фізичного голоду гинуть люди, а від духовного – нація», – саме такою цитатою Євгена Федоренка запам'яталася вчительська конференція шкіл українознавства в США у 2011 році [615]. На цій конференції піднімалося питання створення веб-сторінок шкіл українознавства, де вчителі й директори могли б обмінюватися досвідом, інформацією та черпати щось нове для своїх лекцій. Варто зауважити, що вчителі шкіл українознавства враховують інтереси та побажання кожного, позаяк було прийнято рішення предмет «Релігія» замінити на

«Християнську етику», адже до шкіл українознавства записуються діти різних віросповідань. Приємним є також те, що, за словами викладача української літератури в школі у м. Виппані Валентини Каплун, майже кожен урок у школі українознавства розчинається з молитовної пісні, де музика допомагає дітям заспокоїтися, або учні малюють під українські пісні, а наприкінці уроків звучить маршова, бадьора пісня [615].

Кожна Всеамериканська конференція учителів Шкіл українознавства щоразу підтверджує, що усі навчальні заклади мають добре відпрацьовану систему, учні забезпечені підручниками, учителі отримали професійні дипломи і походять переважно з числа новоприбулих. Учасники конференції звертають увагу на наявні проблеми, зокрема на стан приміщень для навчання, нестачу фінансування, небажання потенційних учнів відвідувати школи у місцях їх функціонування. У 2013 р., незважаючи на проблеми шкільництва української діаспори, головною темою конференції було 80-ліття Голодомору-геноциду українського народу у 1932-1933 роках. Учасники конференції ще раз згадали причини і жахливі факти цієї трагедії, ознайомилися зі статистичними демографічними даними 1932-1933 років та наслідками Голодомору для українського народу. За словами директора Школи українознавства в Йонкерсі, (Нью-Йорк), члена управи Шкільної Ради Світлани Хмурковської [1464], головним гостем конференції стала Оксана Кулини, голова Всеамериканського комітету «Поширення правди про Голодомор». Вражає також те, що саме українська діаспора у США створила комітет істориків, щоб донести правду про Голодомор, позбавлену впливу радянської ідеології, провела різноманітні конкурси творів та малюнків про Голодомор на всеамериканському рівні не тільки для українців. Директор школи у Чикаго Любов Маркевич навіть поїхала до України, щоб провести конкурс «Голодомор очима дітей», твори якого були розміщені в альманасі УНС.

Після закінчення Всеамериканських учительських конференцій завжди виносять резолюцію щодо пізнішого проведення Регіональних конференцій учителів шкіл українознавства з метою координації зусиль єдиного підходу до викладання українознавчих дисциплін, зміцнення зв'язків між навчальнимикладами, обміну матеріалами [116; 1300; 1534]. Зазви-

чай, вони відбуваються невдовзі після початку навчального року і в останні роки мають головним завданням вирішення питання щодо викладання української мови як іноземної та збереження контингенту шкіл українознавства дітьми саме українського походження, формування останніх свідомими українцями. Багаторічний директор Школи українознавства «Рідна школа» в Чикаго Надія Хойнацька так сформулювала це завдання у своїй статті: «...це – наше майбутнє, це є наша українська молодь, яка виховується далеко від Батьківщини своїх предків, якої вони ніколи не бачили. Це вже є третє, чи четверте покоління, народжене тут, в США, часто ще із змішаних подруж, то ж треба їх розуміти, що вони віддають свій день на навчання, тоді, коли їх товариші мають вільний день від науки... Треба вміти розбудити в них любов до України і не вимагати від них того, щоб вони мали ті самі почування, які мають діти, народжені і виховані серед українського суспільства в Україні. Треба старатися, щоб вони самі зрозуміли і відчували це почуття гордості і приналежності до коріння своїх предків. Це завдання не є легким...» [1607].

Проаналізувавши україномовну періодику діаспори в США щодо організації і системи навчання українських шкіл у США, ми вражені тим, як геніально та просто було розв'язано проблему навчання українських дітей в еміграції. Адже сьогодні українська діаспора у США має найкращу у світі систему організації навчального процесу, навчання та виховання дітей, якою керує Шкільна рада. 2001 року «Свобода» присвятила чимало статей 110-й річниці обрання Шкільної Комісії, тобто практичному організуванню українських шкіл нашими емігрантськими громадами в США та Канаді [1788]. Мету і завдання шкіл українознавства у свій час чітко окреслила Гандзя Савицька, директор школи: «Разом із церквою, молодими й іншими громадськими організаціями школи допомагають втримувати молодь при українській громаді і спиняють, хоч на деякий час, процес асиміляції. Вони допомогли виховати нове покоління, яке продовжувало у школах працю попередніх учителів. Абітурієнти шкіл українознавства зайняли провідні місця в різних громадських установах, а також створили нові. Товариські зв'язки, нав'язані учнями в школах українознавства, теж спричинились до скріплення

української громади в Америці» [554, с. 17]. Тобто українські школи у США, продовжуючи сьогодні свою діяльність, реалізують тим самим важливу функцію: формують у молоді національну свідомість як підґрунтя збереження своєї національної особливості та самобутності.

Як бачимо, створення Шкільної ради стало наслідком багаторічної діяльності громадських організацій у США. Враховуючи важливість української освіти на території США для збереження ідентичності української спільноти, до 50-річчя діяльності Шкільної ради було видано пам'ятну книгу, що, по суті, стала своєрідною «історією українського шкільництва в Америці» [469]. У 2014 р. на черговій Всеукраїнській вчительській конференції урочисто відзначили 60-ліття Шкільної ради. Газета «Свобода» у рубриці «З редакційної пошти» друкувала враження від заходу безпосередніх учасників [772; 1214]. На нашу думку, створення такої інституції – це велике досягнення української еміграції. Ватро зауважити, що, крім щорічних вчительських конференцій та періодичних регіональних конференцій, важливою ділянкою роботи Шкільної ради є видавнича справа. Тільки за останні 30 років Шкільна рада підготувала більш як 70 різних видань, підручників і посібників загальним накладом понад 200 тис. примірників, видає журнал «Рідна школа». Зокрема, з 1989 року Шкільна рада передала на Україну понад 650 тис. книжок, створила навчальні програми. З виступів голови Шкільної ради, звітів про пророблену роботу, надрукованих у періодичних виданнях української діаспори США [770], ми також знаємо, що Шкільна рада перебуває не у вельми сприятливому фінансовому стані – лише завдяки українським Кредитівкам вона може реалізовувати заплановані заходи [54].

Як можемо пересвідчитись, інформаційний простір української діаспори підтверджує факт того, що українські громадські організації у США завжди за можливості допомагали своїм членам, і не тільки, спонсорували їх численні різноманітні культурні, освітні, релігійні програми. Та, мабуть, освіта була і залишається одним із найбільш пріоритетних напрямів діяльності. У зв'язку з цим, заохочуючи молодь до навчання та громадської роботи у діаспорі, організації виділяють стипендії та нагороджують у різний спосіб тих, хто цього потребує та заслуговує.

2.4. Важливість україномовної періодики у поширення родинних цінностей

Перебуваючи у зовсім ментально іншому суспільстві, українці за кордоном, однак, переживають ті ж відчуття і мають ті ж проблеми, що і неукраїнці. Проте перед нашою спільнотою у США ще стоїть додаткове завдання: «плекання національно-етнічних емоцій у молодому поколінні, а також розвиток і плекання української мови як конкретного лучника діаспори з материком» [1520, с. 2]. А процес цей починається із родини, де закладаються основи моралі, виховується культурна особистість, свідомий громадянин. В історії педагогіки побутує думка про те, що українське родинне виховання – глибоко самобутнє та оригінальне явище, оскільки побудоване на основах народної педагогіки. Аналіз україномовної періодики США не дає дуже багато матеріалу щодо цього, але статті, присвячені ролі сім'ї у збереженні своєї національної ідентичності, свідчать про те, що українські родини в більшості зберігають традиційні духовні цінності.

Загальновідомо, що пошани до духовної спадщини людина набуває ще у дитинстві, у родинному колі, коли батьки не тільки на словах, а й своїм прикладом засвідчують повагу до рідної мови, культури і традицій. Головною метою виховання в українській родині є формування в дитини національної свідомості, любові до свого народу, шанобливо-го ставлення до наших традицій та культури. Окреме місце в цьому процесі займає й освіта: освічена людина не буде захоплюватися оманливими принадами чужого оточення. «Сім'я прагне продукувати нащадків, здатних зберегти й покращити її місце в суспільстві. Національна система виховання повинна забезпечувати глибоке осмислення кожною дитиною народних моральних та етичних положень» [1828, с. 8]. Тобто батьки намагаються передати у спадок своїм дітям певні навички поведінки, а діти, у свою чергу, беруть на себе зобов'язання і надалі розвивати звичаї роду, оберігати традиції та передавати наступним поколінням. Для кращого обґрунтування та донесення значення сім'ї на чужині щодо збереження національної ідентичності у США влаштовують наукові конференції, матеріали яких часто публікують

ють в інформаційному просторі української діаспори США. Це можуть бути результати роботи, присвячені, наприклад, відзначенню Року української родини [1520], організованому Крайовим комітетом за ініціативи УККА та УАКР з надією, що свідомі родини в діаспорі можуть допомогти Україні успішно завершити черговий етап державного будівництва. Автори статей відзначають високий фаховий рівень як доповідачів, які зосереджувалися на різних аспектах побутування української родини в діаспорі, її проблемах, так і організації заходу загалом, що мав би спонукати до реальних дій щодо підтримки українців за кордоном. Усі доповіді було опубліковано в наступних номерах «Свободи» з метою ознайомлення з ними широкої громадськості [1510]. В одній з доповідей, виголошеній Леонідом Рудницьким, аналізується роль батька в українській традиційній родині [1592]. Звичайно, щодо цього питання існує безліч наукової літератури, однак якщо приглянутись до нашої історії і культури, то побачимо, що домінантною постаттю є мати, загалом в українському бутті відчувається неабияка перевага «жіночого», а про образ батька в нашій традиції не знаходимо студій. Дослідження, проведене науковцем, майже повністю надруковане у кількох номерах «Свободи» і зосереджене на порівняльному аналізі граматики, української літератури у контексті порушеної проблеми. Якщо підсумувати основні положення доповіді Л. Рудницького, то отримаємо наступне: особливе становище жінки-матері, головне призначення якої – виховання дітей, опіка родиною, зумовило певне місце батька як консолідатора родини, її легітимізатора, своєрідного моста між родиною і нацією – уособлення історичного й національного коріння.

Також традиційно від 2005 р. ГО «Помаранчева хвиля» в Українському культурному осередку в Чикаго у лютому організує Свято української родини [1866], на яке сходяться цілими сім'ями, а у червні Клуб емеритів Катедри Св. Миколая, парафія Св. Володимира – День батька [762; 950]. Головним квитком-перепусткою є наявність вишиванки. Як свідчить опублікований матеріал газети «Час і Події» [178; 1062], такі свята відвідують досить поважні гості: Генеральний консул України в Чикаго із сім'єю, представники дирекції Кредитівки «Самопоміч», УККА, голова Шкільної ради при УККА,

священики з різних церков і парафій. Програма таких заходів передбачає виконання українських пісень на родинну тематику, декламування дітьми поезій, постановку маленьких жартівливих сценок, частування стравами української кухні, лотерею, нагородження осіб, котрі впродовж року внесли великий вклад у розбудову громадського життя парафії, почесними званнями Чоловік року та Парафіяльний батько. УНС щороку у червні запрошує усіх охочих приєднатися на Союзівці до святкування Дня батька, інформуючи про це у «Свободі» й «Українському тижневику», та висловлюючи цим батьківське ставлення до української громади у США, адже впродовж тривалого часу ця організація допомагала не тільки українцям у діаспорі, а й Україні (недаремно його називають «Батько-Союз») [1515; 1657; 1707]. Святкування передбачає Божественну літургію, вступне слово очільника УНС, святковий концерт. Головною ознакою подібних святкувань в останні роки стала орієнтація на молодше покоління, яке не завжди перфектно володіє українською, та представників інших національностей США, які настільки захоплені українською культурою, що ходять у гуртки та беруть участь в українських фестивалях. Цими чинниками автори дописів про святкування пояснюють велику кількість саме двомовного рекламного та інформативного матеріалу [1552]. Також сестрицтво Святої Покрови при українській православній церкві Св. Андрія Первозванного у Баунд Бруці (штат Нью-Джерсі) влаштовує пікнік, на якому частують парафіян і гостей. На святі присутні і мешканці недалекого «Українського села» [740]. День батька дає привід для зустрічей, знайомств, спогадів [1275]. Дописувачі завжди радо відзначають наявність людей у громаді, які не шкодують свого часу на організацію родинних свят, та складають їм подяку. У червні увесь американський народ святкує День батька, віддаючи йому вдячність і пошану за піклування про родини, українці ж, долучаючись до цього свята, вшановують зусилля і жертвовність своїх батьків, завдяки яким постали Божі храми, громадські організації, школи, які берегли на чужині спадщину предків, допомагали Україні [75].

Та все-таки найбільша частка в інформаційному просторі українців США, що відведено вшануванням традицій

та родини, припадає на матеріали, присвячені матері. Вище ми вже зазначали, що традиційні українські уявлення в основному возвеличують жінку. Чи справді сьогодні сформований ідеал матері-берегині відповідає потребам як сім'ї, так і української спільноти (байдуже де, чи в США, чи на материковій Україні)? І в чому проявляється такий феміноцентризм? Перш за все, це святкування Дня матері у другу неділю травня, що його відзначає увесь світ, бо це, либонь, єдине свято, що може об'єднати усіх людей, недарма ж мати є центральною фігурою у житті людини і родини. За багато тижнів до цього україномовна періодика діаспори у США повниться рекламою, нагадуванням про необхідність придбання подарунків, але зовсім не віддають собі звіту в тому, що сучасні матері, особливо українські, мають багато проблем та перебувають у складних обставинах. Вшанування найдорожчої людини загальноприйняте далеко за межами США, однак практично щороку україномовна діаспорна періодика нагадує ім'я американки, завдяки якій почалося відзначення Дня матері – Енн Джарвіс, та основні історичні кроки у цьому напрямку американської адміністрації [1876]. Серед української громади День матері вперше було організовано в Канаді 1928 р. Союзом українок, адже в Україні жінка завжди була берегинею сім'ї, її роль у вихованні дітей і прищепленні їм любові до рідної землі – величезна. На жаль, такі традиційні вартості нелегко уявити чи сформувати, оминаючи трафаретність, звичну риторику, обрядовість. У середовищі сучасного американського суспільства мати щораз більше відходить від своєї традиційної ролі опікунки домашнього вогнища, бо дуже часто відсутня вдома через працю. Якщо немає бабусі, то у такому випадку роль вихователя на себе беруть або чужі люди (ясла, дитячі садки), або телевізор. Діти виростають без належного виховання, не знаючи родинного тепла. У колишньому СРСР ціле покоління виростало без безпосередньої материнської опіки. Пізніше, вирісши, такі нещасливі люди переносять цей спосіб життя на свої родини, поповнюючи ряди бідних духом людей. Чи не це є відгомном тих сьогоднішніх проблем, що ми маємо на пострадянському просторі? Тобто десь за символом, іконою берегині сім'ї загубилася людина [1579]. Марта Богачевська-Хом'як у своїй доповіді на науковій конференції, присвяченій

відзначенню Української родини у США, проблему вбачає у тому, що українство лежить далеко не у практичній повсякденній площині (навіть якщо взяти церкву), а в ідеологічній сфері, що своєю самозрозумілістю відсуває від національного багатьох продуктивних людей, тих, які становлять основу суспільства. В американській громаді мати – це та особа, на яку припадає увесь тягар повсякдення; навіть у громадських організаціях жінки не займаються політикою, а в основному дитячою літературою, освітою, суспільною допомогою. Однак матір – це, в першу чергу, людина, що знає собі ціну, «що думає і любить розумно і роздумуючи, не сліпо. Мати не тільки народжує дитину, але допомагає, щоб з дитини виросла доросла, думаюча людина» [1497]. Тому багато матеріалу в інформаційному просторі української діаспори США присвячено окресленню та пошуку шляхів вирішення цих проблем. «Бути матір'ю – це велика ласка Божа, висока національно-суспільна честь і призначення кожної жінки, а української зокрема. Українська родина мусить бути вогнищем духовної культури. Батьки, а передусім матері, мають дбати про виховання дітей в українському дусі» [334]. Вихована у національно-патріотичному дусі людина не матиме відчуття меншовартості, байдужості до українського, зневаги до своїх батьків. Тому українська громада у США має допомагати матерям у вихованні дітей, представляти для неї собою Україну і все українство не як мрію чи казку, не зводиться до фольклоризму, дитячого садочка, бандури і співу, а бути додатковим джерелом повноцінного розвитку особистості.

Приїхавши до США, українці прийняли День матері, бо в силу багатьох обставин не всі могли взяти із собою своїх матерів. Тому в ці дні рубрика «Про це і про те» [358; 1535] друкує спомини та розповіді людей про тих батьків, могили яких залишилися далеко за океаном, про матерів, які не знали Дня матері, хоча їм належала велика дяка та пошана, бо вони не усвідомлювали інших обов'язків, аніж бути матір'ю та виховувати своїх численних нащадків як корисних і добрих членів української спільноти. Газета «Час і Події» постійно публікує статті [100; 443; 1054; 1058; 1832; 1857; 1863], присвячені безпосередньому святкуванню Дня матері, що є важливою подією культурного життя української діаспори

громади. Раніше деякі парафії тривалий час проводили спільне святкування Дня матері і батька [1066], однак з 2006 р. ці події відбуваються окремо, щоб належно поцінувати одних і других. Цього дня усі турботи, пов'язані зі святкуванням, бере на себе парафіяльне братство. Після Божественної літургії, святкового частування наступає урочистий момент визначення парафіяльної Матері. Ця традиція започаткована у 1947 році повоєнною хвилею української еміграції. Парафіальною Матір'ю зазвичай обирають громадську і парафіяльну активістку та вручають Почесну Перехідну Чашу, на якій вигравіювані імена усіх парафіяльних Матерів попередніх років. Часто подальша програма святкувань передбачає концерт за участю учнів суботніх українських шкіл з читанням віршів, виконанням пісень [98; 100; 1533].

Завдяки зусиллям громадських організацій, особливо СУА, з 1991 року День матері широко відзначається і в Україні (хоча до 1939 року по всій Східній Галичині у цей день «Просвіта», «Рідна школа», «Пласт», «Сокіл» влаштовували концерти, фестивалі). Однак вже у незалежній Україні донедавна ще святкувався День жінки. Загальновідомо, що його упроваджено з метою зменшення вагомості Дня матері та ілюзорного піднесення жінки у колишньому СРСР. Звичайно, не можна заперечувати самого встановлення Дня жінки, який був результатом боротьби за рівні права, та й немає нічого поганого у звичаї приносити усім жінкам квіти і вітати їх, незалежно від того, чи є у неї діти. Однак радянському режимові вдалося під ці загальноприйняті та зрозумілі поняття підставити своє ідеологічне тло, щороку його вміло пропагандуючи. Цілком слушними є подивування різних дописувачів в україномовній періодиці США [327], які просять прояснити незрозумілість у політиці вже вільної держави: чи можуть українські родини повернутися до святкування Дня матері у другу неділю травня, коли державними святами залишаються 8 Березня та 1 Травня? Усі беруть до уваги, що провести відповідні зміни у психіці народу, який довго був поневолений і асимільований, надзвичайно важко. Проте культурне, ідеологічне, політичне життя країни потрібно зробити прозорим, зрозумілим і послідовним, бо така мішанина свого національного та минулого меншовартісного спричинятиме за-

гибелі добрих звичаїв та викликатиме байдужість у молодого покоління. Не будемо нагадувати, що майбутнє будь-якої держави залежить саме від нього, тому належне відзначення Дня матері допоможе молодим подолати напругу їх сьогодення, у їх пошуку майбутнього шляху [75; 1750].

Отож, за матеріалами україномовної періодики США, можемо зробити висновок про ті важливі аспекти життєдіяльності громади, в яких українська родина відіграє вагомий роль. Це і любов та пошана до духовної спадщини предків, ідеалізм, жертвовність, формування самодисципліни, витривалості і толерантності. Оскільки родина є базою суспільства, тільки тоді українська громада і український народ будуть сильними, коли за основу візьмуть сильну родину. Культ сім'ї (поряд з іншими чинниками) став одним із констант, завдяки якому українці в США зберегли свою національну ідентичність так далеко від батьківщини.

2.5. Духовне життя українців на сторінках часописів

Релігія – основа життя та важливий компонент розвитку людини. Відомо, що у процесі історичного розвитку форми реалізації релігії мали чітку етнічну природу та особливості. Усі сучасні народи мають самобутні релігійні погляди, що визначають їх етнічну та національну свідомість, впливають на самоідентифікацію спільнот. «Розвинута релігійна свідомість виконує детермінуючу роль в процесах націєтворення, оскільки колективне усвідомлення єдності й спадкоємності культурно-історичних процесів на власних етнічних теренах протягом багатьох поколінь, спільного історичного минулого свого народу та творення «проекту спільного майбутнього» є важливим чинником переростання етнічної спільноти в національну» [611, с. 55].

Упродовж віків український народ, будучи під впливом багатьох імперій, намагався зберегти прабабківську віру. Велику роль націєтворчого та духовного чинника для української діаспори у США відіграє українська церква як її перша форма організованого життя. Українці при поселенні у нових

країнах завжди у першу чергу намагалися облаштувати своє духовне життя. Щодо релігійності українців о. Іван Худик висловився наступним чином: «не маючи часто власного житла, спочатку зводили каплицю для спільного богослужіння. Саме такою є спільна особливість для українців. І ця риса є нашим надбанням і багатством, а не навпаки» [1471, с. 506]. На межі XIX-XX століть із приїздом багатьох емігрантів зі Старого Краю лише три ідентифікаційні чинники дозволяли їх об'єднати: етнічна самоназва, мова, віра. Однак останній був визначальним, оскільки нерозривно пов'язувався з етнічним при самоідентифікації. В. Маркусь зазначає, «що жодна назва не передавала так глибинного зв'язку між національністю та релігією, як поняття «руська віра». За певних обставин релігійний компонент міг набувати вигляду ідентифікаційної домінанти» [див. 6, с. 128]. І сьогодні, коли економічна нестабільність та відкритість кордонів змусили багатьох українців покинути батьківщину, наші емігранти гуртуються навколо українських церков, стають членами парафіяльних громад, що постійно зростають. Для сучасного українця-емігранта часто це єдине місце для душевного спілкування, тут можна знайти підтримку і пораду, почути рідну мову, отримати благословення. Українські храми у США несуть потужний духовний заряд, що спрямовується на очищення душі людини, священники використовують різноманітні методи щодо збереження старих прихожан та залучення молоді – справа доволі непроста у матеріалізованому світі споживання.

З нагоди всесвітнього відзначення Дня релігії у липні газета «Час і Події» у рубриці «Культура» [121; 122; 123] друкує серію статей кандидата історичних наук, доцента Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, голови Львівської обласної організації Української Асоціації релігієзнавців Степана Боруцького, які він свого часу опублікував у «Львівській газеті». Редакція вважала за необхідне подати цей матеріал американським читачам, щоб він сприяв розумному міжконфесійному діалогу, обговоренню впливу глобалізаційних процесів на релігію і стан національних церков, інформував про релігійну ситуацію у світі й Україні. Охопивши всі релігійні течії, що існують в Україні (навіть у колишньому СРСР), Європі та на інших континентах, автор аналізує

їх кількісні та якісні параметри, дотримуючись принципу їх відмінності, але рівності. Інтерес викликає інформація, що 87% американців вважають себе християнами. І хоча віра – справа особиста і держава не втручається у ці речі, США базуються саме на релігійних основах. Це країна, де дуже терпляче, на відміну від Європи, ставляться до національних церков, однак не до атеїзму, котрий у багатьох американців викликає підозри [122].

Відповідно до інформації, задокументованої в українськомовних періодичних виданнях українців США, частина перших емігрантів з України, в основному із Закарпатської, прийняли російське православ'я, решта ж, згідно із розпорядженням Ватикану про католиків візантійського та грецького обряду, були приєднані до Риму. Стаття Настасії Марусик, в основу якої покладено матеріали книги «Українці в Чикаго», презентує історію духовного розвитку українців в США [917]. За період існування української імміграції у США створилися сотні українських парафій різного віросповідання. Сьогодні серед українських національних церков найбільшою на теренах США є Українська греко-католицька церква (понад 400 тис. вірян), потім – Українська православна церква (понад 200 тис. вірян), збільшується і кількість українських баптистів-євангелістів та п'ятдесятників.

За словами Н. Мерфі, «українські церкви у США переживають бурхливі події» [939, с. 10] унаслідок відсутності єдності, що так характерно для кінця ХХ – початку ХХІ століття. Однак опубліковані матеріали в періодичних виданнях українців США акцентують на тому, що Бог – один, і кожна людина, яка вважає себе віруючою, має творити добро незалежно від конфесії. Тому, попри все, релігійні установи діаспори реалізують єдину спільну мету свого існування – збереження національної ідентичності українців у США через збереження українських духовних традицій.

Від початку прийняття Руссю християнства православ'я визначало зміст і культурні особливості українського буття, відіграло вирішальну роль у виборі українством свого шляху утвердження та збереження національної ідентичності. Однак українське православ'я у США знаходиться у розколі. Сьогодні у цій країні діє Українська автокефальна православна

церква (епархія Х'юстона і всього Техасу), що дотримується канонів Київського патріархату і свою діяльність спрямовує на об'єднання українців у діаспорі з київським престолом; Українська автокефальна православна церква (центр – Детройт) (Соборноправна), частина епархій якої у 1993 р. було приєднано до Київського патріархату, а частина відійшла під юрисдикцію Константинопольського Патріарха. Однак домінуючою у США є Українська православна церква у США, яка має статус канонічної, бо визнана Вселенським патріархатом. Українська православна церква на території США вже діє дев'яносто років. Її очолює митрополит і ділиться вона на три епархії: Західну, Східну і Центральну. Найвищою церковною інстанцією УПЦ у США, що приймає всі рішення, є Собор, який скликається раз на три роки. Саме Собор вибирає митрополита і єпископів. Від 2013 р. на ньому запроваджено нову програму – «Благодійники нашої святої Української православної церкви», – титулом яких відзначаються щороку п'ять духовних осіб і мирян, які віддали своє життя церкві та завдяки своїй діяльності стали прикладом для інших. У час між Соборами за виконанням його постанов стежить Рада митрополії (куди входить митрополит, усі єпископи, по сім священників і світських осіб, голови прицерковних організацій), яка контролює діяльність виконавчого органу – Консиссторії. Унікальність УПЦ у США в тому, що вона є соборноправною. На відміну від більшості православних течій в Україні (і не тільки), де діє синодальна система (керують церквою і піклуються про її стан лише духовні особи), у соборноправній церкві США до цього процесу залучені і світські особи. Така практика вивірена часом та дає добрі результати: люди відчувають свою причетність до церкви і несуть відповідальність за її щоденне існування. Усі приходи УПЦ в США дуже згуртовані, що стало запорукою її міцного фінансового становища та постійного зростання православних парафій [415; 1059]. Хоча, як зазначають самі члени Ради митрополії, це питання демографічне: у раніше промислово розвинених регіонах сьогодні маємо лише місійні приходи (без постійного свого настоятеля), водночас в інших околицях, де спостерігається приріст українців, кількість таких парафій зростає. Центром українського православ'я у США, ініціатором ство-

рення якого був покійний Патріарх Мстислав, є невеличке містечко Баунд Брук у штаті Нью-Джерсі [20]. Від середини минулого століття, як документують періодичні видання, тут закладено своєрідний український пантеон – унікальне кладовище, де спочиває чимало відомих українців, історичних фігур, чиї імена свого часу радянська влада ретельно приховувала. Тоді ж було розпочато будівництво меморіальної церкви-пам'ятника (в пам'ять жертв Голодомору) Св. апостола Андрія Первозванного, у мавзолеї якої знаходяться тлінні останки очільника української православної церкви у діаспорі та Україні Патріарха Мстислава. Владика Даниїл зазначає, що Баунд Брук став святим місцем для православних українців у діаспорі, «центром української духовності за кордоном. Саме тут ми змогли зберегти те, що радянська влада роками намагалася знищити» [1786]. Мова іде про Український культурний центр, при якому існує велика книгозбірня та музей з архівом. Свого часу українцям у США вдалося врятувати і зберегти унікальні речі, які для історії України відіграють виняткову роль: грамоти з підписами гетьманів Івана Мазепи та Івана Скоропадського, один із небагатьох примірників повної друкованої Острозької Біблії тощо. Український культурний центр існує завдяки фінансуванню окремих приватних осіб. Як зазначено у публікаціях, присвячених Баунд Бруку, на українському цвинтарі також звели Хрест-пам'ятник борцям за незалежність України та меморіал американським громадянам українського походження, які воювали в армії США. Таким чином, це місце – не тільки адміністративний центр українського православ'я в США, а й засіб збереження української історії та пам'яті про її героїв. Однак документальні масиви україномовної періодики США дають інформацію про завершення будівництва у 2013 р. ще одного Українського історично-освітнього центру при Консistorії УПЦ у США в Сомерсеті (Нью-Джерсі) [1439]. За словами єпископа Даниїла [598], голови Консistorії, цей центр служитиме як найбільшому поширенню інформації про Україну, її історію, українців серед американської громадськості. І хоча вже багато зроблено щодо поінформованості про Голодомор, в українській історії залишається чимало трагічних і величних сторінок, що будуть відтворені у багатьох музейних експозиціях

Центру. Крім того, тут діятиме архів української діаспори в США, а тому працівники Центру через періодичні видання звертаються до громадських організацій та окремих українців про передачу особистих книгозбірень, архівів з метою їх наступного збереження для прийдешніх поколінь.

У 1995 р. в періодичних виданнях діаспори УПЦ в США було присвячено багато публіцистичного матеріалу [1508; 1571]. Це пояснюється визначною подією: на 14 Соборі одногосно було прийнято рішення перейти під опіку Вселенської патріархії. У своєму вступному слові Блаженніший митрополит Костянтин наголосив на завданнях як духовенства, так і вірян у вдосконаленні різних сфер духовного життя у США. Про намір звернутися до Константинополя було повідомлено й ієрархів УПЦ в Україні, які позитивно сприйняли таку звістку, вважаючи, що такий важливий крок обов'язково сприятиме покращенню існування церкви в Україні. У публікаціях, присвячених Собору, висвітлюються засідання пленарних сесій та окремих комісій (молодіжна, месійна, семінарна, фінансова, статутна, міжцерковна, номінаційна, видавнича, нових еміграційних справ), де роблять практичні рекомендації, резолюції, постанови, підкреслюють важливе завдання православних українців у діаспорі присвятити себе розвитку та украпленню духовного православного життя у країні поселення. Тоді ж Собор ухвалив заходи щодо об'єднання УПЦ в США з УПЦ в Америці, що стало першим кроком для майбутнього створення Світового собору українського православного єпископату. Пізніше у Стамбулі (Константинополі) у патріаршому соборі Св. Юрія відбулася церемонія прийняття УПЦ у діаспорі (США, Південна Америка, Німеччина, Франція, Великобританія, Австрія, Австралія і Нова Зеландія) під егіду Вселенського Патріархату. Для відзначення цього факту була відслужена спільна літургія митрополитом УПЦ в діаспорі Костянтином і Вселенським патріархом Варфоломієм I. Її учасниками стали також єпископи і владики православної церкви у діаспорі. Самій події передував довготривалий процес перемовин, ініційований Вселенським патріархом Варфоломієм I, ієрархами у США та підтримуваний Святішим Патріархом України Володимиром і Патріархом Димитрієм, що завершився підписанням угоди, згідно з якою українська

православна церква у діаспорі залишається абсолютно повноправною та формально незалежною, канонічно визнаним членом Вселенського патріархату. Вона дотримується власного Статуту, виконує рішення свого Собору і жодна структура не може втручатися у її справи. Тобто УПЦ повертає собі місце та привілеї у православному світі, якими вона користувалася до підпорядкування її у XVII ст. Московському патріархату. Автори статей відзначають [1572; 1603] факт єднання як чітко визначене раз і назавжди місце УПЦ в діаспорі загалом та США зокрема у світовому православ'ї, це стало символом соборності нашої церкви та допоможе у майбутньому духовним провідникам за кордоном ефективно обстоювати і репрезентувати українство у світі. Крім того, вважається, що це перший крок до створення єдиної православної церкви в Україні, справді національної [85]. На 20 Соборі єпископ Даниїл так сказав з цього приводу: «Сьогодні, незважаючи на постійну міграцію, наша Церква вже не є Церквою іммігрантів чи церковною структурою діаспори, а є Церквою, яка природно, міцно та гордо укорінена на американській землі. [...] Ми є Христова церква, яка може повністю зосередитись на сприянні Православної вірі та на культивуванні християнських цінностей» [166, с. 5].

Не оминають друковані матеріали й історичних подій, що привели до розколу української церкви: 1686 р., коли у ганебний спосіб центр українського православ'я з Києва було перенесено у Москву, а сама релігія стала інструментом русифікації, денационалізації, втрати ідентичності, що вдалося лише частково подолати у 1921 р. з проголошенням автокефалії. Сьогодні, із здобуттям української державності, Константинополь зрозумів, що надаючи їй незалежний український Патріархат у контексті Вселенської Патріархії, протидіє у такий спосіб Московському патріархату у його підтримці імперських сподівань Росії та унеможливує його вплив в українській державі. Крім того, кожне засідання церковної Ради митрополії піднімає й обговорює питання Помісної української православної церкви, вважаючи його пріоритетним як в діаспорі, так і в Україні. Розділення УПЦ в Україні після смерті Патріарха Мстислава на УПЦ (КП) і УАПЦ є негативним явищем не тільки для церкви, а й для

держави загалом. На думку члена Ради Святослава Личика [1572], процес ускладнюється ще й відвертим маніпулюванням служителями УПЦ (МП) свідомістю мільйонів українців, зокрема у таких великих центрах як Києво-Печерська та Почаївська лаври, відсутністю інформації, особливо на Півдні та Сході України, про вже пророблену роботу щодо прискорення там процесу об'єднання православних церков. Зі свого боку, УПЦ у США та діаспорі підготувала кілька резолюцій та прохань, які були спрямовані до Вселенського Патріарха, бо саме він затверджуватиме остаточне рішення про надання українській церкві статусу Помісної, і звернення до очільників православних церков в Україні про їх більшу активність у вирішенні цього актуального для українців питання. Проте це процес дуже довготривалий і вимагає врахування багатьох чинників, у тому числі і на державному рівні: Московський патріархат має всебічну підтримку своєї країни, українська церква позбавлена підтримки уряду, члени якого на початку 90-х років минулого століття були переважно колишніми атеїстами без досвіду у конфесійних справах. Для останніх, як пишуть періодичні видання, значно прийнятніший Московський патріархат, аніж раптово виринула УПЦ (КП), яка не тільки призводить до неспокою у суспільстві, а ще й наважується висувати вимоги та претензії до влади. Єпископ Даниїл відзначає також дуалістичність у сучасному християнському світі, коли за всією обрядовістю інколи втрачаємо суть віри [598]. А певні вчинки духовних лідерів можуть відштовхнути молодше покоління, та й старше, від церкви [1786]. Зі свого боку, УПЦ в США та діаспорі вважає, що вона може відіграти важливу роль у налагодженні взаємозв'язку між державою та національною церквою. Об'єднаний світовий український єпископат, підтримуваний Вселенською патріархією, стане тією силою, що не тільки сприятиме утворенню єдиної церкви в Україні, а й впливатиме на уряд останньої з метою стимулювання прихильності до української церкви в їх державі [70].

У 2012 р. відійшов у вічність Блаженніший митрополит Костянтин, церемонії прощання з яким відведено місце на сторінках періодичних видань української діаспори США [1363]. Він очолював церкву з 1993 р. Через півроку прес-служба УПЦ у США повідомила, що за результатами голосування на

Надзвичайному соборі новим (четвертим) предстоятелем став архієпископ Антоній (Щерба), котрий досі виконував обов'язки місцеблюстителя і голови Консисторії, а також був першим священиком, рукоположеним нововисвяченим митрополитом Костянтином. Ці останні посади були передані новому єпископу Даниїлу. Вибір Собору підтвердив і Синод Константинопольського патріархату. Як зазначають періодичні видання [1024; 1029; 1063], у своєму зверненні новообраний митрополит пообіцяв продовжувати роботу своїх попередників щодо збереження українського православ'я, національної культури. А Посол України у США висловив сподівання, що діяльність очільника УПЦ в США буде спрямовуватись на утвердження миру, зміцнення духовного життя українців у діаспорі, розбудови дружніх відносин між народами обох держав.

Усі православні єпископи на території США об'єднані у Постійну конференцію православних єпископів Америки, яка раз на рік збирає майже дев'яносто духовних провідників усіх юрисдикцій за одним столом. За ініціативи митрополита Антонія, засідання Постійної конференції українських православних єпископів поза межами України відбуваються у Клівротері (Флорида). Доповіді, що виголошуються, присвячені актуальним моральним, політичним проблемам як в Україні, так і в інших країнах, де живуть православні українці [1133]. Ієрархи звертаються з посланнями до усього духовенства УПЦ молитися за припинення військових дій в Україні та агресії з боку Росії. У 2015 р. ці духовні особи перебували із семиденним візитом у Києві з метою відзначення першої річниці загибелі Небесної сотні. Тут, за матеріалами періодичних видань [1279], вони мали і численні зустрічі з предстоятелями різних православних церков. Представників американського духовенства непокоїть тривалий церковний розкол в Україні, і це в той час, коли історія вчоргове дає нам можливість об'єднатись в одну християнську родину. У зв'язку з цим ієрархи Постійної конференції українських православних єпископів поза межами України підготували звернення до Вселенського Патріарха Варфоломія I, в якому вказуються можливі шляхи подолання духовної кризи на історичній батьківщині. Сам Патріарх звернув увагу духовних українських лідерів на те, що, передусім, потрібно знайти спільну мову між собою, а вже потім говори-

ти про всевітнє визнання українського православ'я. Поки у ньому панують егоїстичні наміри духовних лідерів, держава не зацікавлена в об'єднаній церкві, бо так їй легше контролювати і маніпулювати народом, у якого немає власного духовного лідера. Якщо ситуація не вирівняється, то у Консисторії вважають, що УПЦ ризикує настільки втратити свої позиції у духовному світі, що можуть пройти десятиліття, перш ніж вона знову відіграватиме важливу роль совісті українського народу як це було досі [85; 598].

У своїй статті [917] дослідник української народної культури Настасія Марусик зосереджує свою увагу на виникненні в США першої української греко-католицької церкви у 1906 р. та «малоруської греко-католицької парафії» у Чикаго, названої на честь св. Миколая. Ініціатором такого заснування став о. Віктор Ковалицький. Від того часу в Чикаго швидко почала формуватися, розвиватися і збільшуватися українська громада, у центрі активного життя якої стояла церква. У її приміщеннях відбувалися парафіяльні зустрічі, засідання громадських організацій, почала діяти спочатку суботня, а потім і щоденна, школа, де діти мали можливість вивчати рідну мову та релігію. Відповідно до опублікованого матеріалу [917], читач отримує інформацію про тривалу історію першої УГК парафії, її настоятелів, пізніший розкол, який відбувся внаслідок переходу на новий календар.

У період закінчення Другої світової війни українська греко-католицька церква в США перебувала в невизначеному становищі, були навіть передумови для того, що вона разом із асиміляцією українських емігрантів також асимілюватиметься в католицькому середовищі і рано чи пізно втратить риси української духовності та стане частиною західного католицизму. Ситуація ускладнювалася і тим, що УГКЦ в матірній Україні переживала не найкращі, якщо не сказати найстрашніші, часи і стала катакомбною. Лише історичні рішення Папи Пія XII, який сприяв появі все більшої кількості українських єпископів та архієпископів, допомогли не зникнути греко-католицизму. Відродження УГКЦ в Україні після здобуття нею незалежності викликало оновлення й активізацію діяльності цієї церкви в діаспорі. Цьому сприяло, зокрема, прибуття в Україну 31 березня 1991 р. Блаженнішого Мирослава Івана

Любачівського, який 43 роки провів в еміграції [34]. Крім детальних біографічних даних, згаданих у статті, присвяченій 25-річчю цієї події, увагу зосереджено на конкретних кроках щодо відродження греко-католицької церкви (висвячення священників, заснування Архиепископської курії, створення нових епархій, відкриття першого Синоду єпископів УГКЦ, налагодження взаємин з православними, увага на освіті, роботі з молоддю та соціальної праці). Науковці стверджують, що під егідою УГКЦ українці об'єдналися та зберегли себе як нація серед римо-католиків та православних (Заходом і Сходом). Уважається, що «месіанська ідея» нашої церкви – синтез греко-візантійської культурної спадщини з духовними цінностями західно-європейського світу є закономірним проявом українського національного духу» [1082, с. 37].

Однак, як вважає Василь Шпарик у своєму дослідженні про УГКЦ, надрукованому у рубриці «Церква в Україні» в журналі «Вісті Комбатанта», у кінці ХХ ст. почалася боротьба не за людські душі, а за храми. Автор простежує історію церкви від часів запровадження християнства, утворення патріархатів (Київського, Московського), створення УГКЦ, її латинізація і подальше очищення за діяльності архієпископа Андрея Шептицького. В. Шпарик наводить факти, аналізує загрози розколу УГКЦ, який був можливий на початку ХХІ ст., та вважає за необхідне звернути увагу на ряд речей: спільно із УАПЦ і УПЦ (КП) проводити загальносупільні заходи, стати більш активною, щоб протидіяти опонентам та конкурентам, працювати з молоддю і дітьми, організувати при церквах благодійні фонди, що б надавали матеріальну допомогу та опікувалися неповносправними особами і дітьми, активізувати видавничу діяльність для більшої відкритості своєї діяльності та кращого ознайомлення людей із церковними справами, бути новаторською, але водночас з обережністю ставитись до інновацій, щоб не втратити своєї історичної місії та самобутності [1822].

На початку 90-х років минулого століття українська греко-католицька церква також пов'язувала свої надії із Патріаршим собором УГКЦ на збереження єдності та здобуття Патріархату [310]. Ще 21 листопада 1964 р. Папа Павло VI проголосив щодо рішення Другого Вселенського Собору, де патріарший

устрій визначено як традиційний спосіб управління у церквах східного обряду. Однак під час перебування у Філадельфії кардинала Максиміліана де Фюрстенберга останній вказав на необхідні компоненти щодо проголошення Патріархів у церквах східного обряду, головним серед яких було те, що УГКЦ не існувала тоді на Україні, тобто на території пропонованого Патріархату, і його проголошення могло б тільки створити додаткові переслідування вірян. Однак пройшло більш як півстоліття, відійшли у вічність чотири Понтифіки і три Верховні архієпископи УГКЦ, Україна стала незалежною, а УГКЦ має юрисдикцію на Києво-Галицькій території. Тобто, на думку колишнього президента Світового конгресу українців, правозахисника А. Лозинського [841], виконано сьогодні всі умови, навіть за тлумаченням Ватикану, а у проголошенні Патріархату нічого не змінилося. Одні називають Святослава Патріархом, інші – просто Верховним архієпископом. Діаспорний журнал «Патріархат» на цю тему фактично нічого не публікує, оскільки вважає це питання фактично вирішеним. Тому відомий громадський діяч і правозахисник А. Лозинський на 25-ту річницю незалежності України вважає за необхідне порушити це питання та звернутися не тільки до Верховного Понтифіка реально проявити пастирську любов до українського народу, а й показати приклад Вселенському Патріархові у Константинополі [841]. Проголошення Патріархату дало б можливість розширити юрисдикцію українського Патріарха на усіх українських вірян-католиків незалежно від місця їх проживання. У США є чотири єпархії, де катедра – осередок єпископа. Останній делегує повноваження священникам, які представляють церкву в парафіях, що за географічною ознакою об'єднані у деканати, якими керують старші священники. Дарія Кузик, одна з авторів статті щодо порушеного питання [1661], вважає, що позитивне вирішення питання з надання Патріархату дасть змогу відродити УГКЦ, повернути багато втрачених парафій, навести молодь до храму, а головне – об'єднати вірян у різних країнах через належність до однієї церкви та українського народу.

Відповідно до публіцистичних матеріалів [1527], при кафедрі св. Миколая у Чикаго від 1975 р. діє організація, що працює як для потреб українців, так і для потреб церкви,

– Клуб емеритів – Старших громадян. Ціллю товариства, що спочатку нараховувало лише 15 осіб, була праця із літніми людьми, щоб полегшити проблеми, пов'язані із виходом на пенсію, корисно і приємно проводити вільний час. За короткий час зросла зацікавленість діяльністю Клубу старшими парафіянами, і кількість членів збільшилась до кількох сот. Місце тих осіб, які відходили у вічність, займали молодші за віком. Клуб емеритів сьогодні поважна організація, що не тільки допомагає добиватися пільг для своїх членів від уряду, відвідує хворих членів вдома та у лікарнях, а й надає матеріальну підтримку українським церквам, суспільно-громадським об'єднанням, Україні, підтримує студентів, має велику книгозбірню. На щотижневих зборах члени Клубу організовували святкування і відзначення імпрезами різних дат: незалежності України, митрополита Андрея Шептицького, Тараса Чупринки, Тараса Шевченка, Листопадовий зрив, День матері і батька тощо, – де гості мали можливість виступити із підготовленим рефератом. Щорічно Клуб емеритів влаштовує розважальний вечір «Веселий день». Товариство не забуває про відправлення у катедрі святих літургій за покійних членів та молебнів з різних нагод. Члени Клубу також є дуже активні, незважаючи на свій вік, у громадському та політичному житті громади: беруть участь у демонстраціях, маніфестах, різних екскурсіях, жертвують великі датки на громадські та церковні цілі. Управа Клубу емеритів свого часу надіслала лист до Папи Іоанна Павла II щодо беатифікації митрополита Андрея Шептицького, легалізації УГКЦ в Україні.

Найбільшою українською церквою у метрополії столиці світу уже понад сто років вважається УГКЦ св. Юра. З опублікованих матеріалів можемо зробити висновок, що це не тільки духовний осередок, а й культурно-просвітницький центр (власне, як і поширено в діаспорі США). При ній діють дві приватні католицькі школи (початкова і середня), суботня українознавча школа, драматургічна студія, хор, дитячий ансамбль бандуристів, музей українського традиційного одягу. Парох церкви св. Юра є великим прихильником національної культури, у зв'язку з чим вже сорок років організовується триденний, Святоюрський, фестиваль. Щороку ця УГКЦ в Нью-Йорку також вшановує своїх взірцевих довголіт-

ніх парафійн відзнаками – орденом св. Григорія і золотою медаллю Папи Іоанна Павла II «Для Церкви і Папи» – за їх працю для церкви та громадську місійну діяльність [343; 1679].

Також вже понад сто років (від 1895) в околиці Трой-Олбані (штат Нью-Йорк) безперервно працює братство св. Миколая, мета якого – допомагати хворим братам і їх родинам, а у випадку смерті – вдовам і дітям. Пізніше допомогова праця братства поширилася на церкву, українські організації та Україну. З побіжних звітів, наведених в українськомовних періодичних виданнях українців США [1574], можемо бачити, що за тривалий час свого існування товариство витратило сотні тисяч доларів різної допомоги.

Протягом місяця у парафіях Стемфордської єпархії, за повідомленнями її прес-служби [1283], відбулось обговорення перспективної Стратегії розвитку УГКЦ. На таких одноденних зустрічах, на переконання священника єпархії, проводиться презентація перспектив церкви та ініціюється відновлення життя в парафії. Учасники заходу мають реалізувати Стратегію в своїх спільнотах.

Великий документний масив становлять публікації газети «Час і Події» про парафію Катедри св. Миколая у Чикаго [917; Наша церква побудована на любові]. У 2006 р. остання святкувала свій столітній ювілей, про що друкувалося чимало колективних репортажів [507; 791], де висвітлювалася історія створення та становлення української парафії, що об'єднала українських емігрантів у Чикаго, урочистості з цього приводу, які відвідав Блаженніший Патріарх Любомир Гузар та з вітаннями були представники різних конфесій. Звичайно, ця парафія теж має проблеми, як фінансові, так і побутові, однак четверта хвиля еміграції оновила життя церковної громади. Школа продовжує функціонувати, при катедрі створено школу мистецтв, діють студії гончарства, вишивання, бісероплетіння з метою відродження і збереження народних мистецьких традицій.

Уважаємо позитивною тенденцію у середовищі української діаспори США відродження старих та заснування нових парафій. Наприклад, у 2013 р. УПЦ у США відродила свою парафію Святого Андрія в одному з мікрорайонів Нью-Йорка [745]. Метрополія знайшла вихід із становища, коли демогра-

фічна ситуація в районі змінилася, – об'єднала православних представників різних національностей (українців, поляків, англійців, румунів, словенів, болгар) в одному храмі. Натомість є статті, де друге дихання церковній громаді надає новий священник (парафія у Віппані св. Івана Хрестителя) [1447]. Завдяки таким заходам до церкви приходять більше молоді, бо є розуміння, що без Бога неможливо виховати своїх дітей на християнських засадах віри наших предків. З цим пов'язане і спорудження нових храмів, що радо вітає як старше покоління української діаспори, так і новоприбулі емігранти з України, які у США знайшли свій рідний обряд. Наприклад, опубліковані репортажі у рубриках «Духовність», «Культура» усіх поважних періодичних видань [30; 312; 726; 729; 1494; 1780] про початок будівництва, а потім і посвячення нової збудованої УГК церкви у Пармі (штат Огайо) на парафії Покрови пресвятої Богородиці, у Віппані (штат Нью-Джерсі) на парафії св. Івана Хрестителя, у Кенморі (штат Нью-Йорк) на парафії св. Івана Хрестителя, собору Вхід у Храм Пречистої Діви Марії в Норт Порті (Флорида); православних церков св. Тройці у Бенселвіл, св. отця Миколая в Купер Ситі (штат Флорида). Такі матеріали містять відомості з минулого церковної громади, зусиллями і жертвовністю якої власне і зводяться нові храми, детально висвітлюють сам обряд посвячення та наступну концертну програму. Прикметно, що у цих заходах бере участь не тільки вище духовенство, а й американські конгресмени, численні представники українських громадських, фінансових, молодіжних організацій, представники місцевої влади. Часто у наступних номерах періодичних видань вміщуються фото-репортажі зі свята (світлини нової церкви, гості події, етапи обряду освячення). Як зазначив о. Роман Мірчук, парох церкви св. Івана Хрестителя, «для української громади – це подія, яка, напевне, розпочне відлік нового часу у формуванні серед нового покоління якісно іншого вектора в культурному, інтелектуальному та духовному розвитку молоді» [1440].

У 2013 р. газета «Час і Події» започаткувала серію статей для ознайомлення читачів із людьми та організаціями, що відіграють важливу роль у житті української громади у США, серед яких не останнє місце займають храми та їх настоятелі. Наприклад, собор Христа Царя і Матері Божої Зарваницької

у Філадельфії постав як виконання обітниць священика перед іконою Пресвятої Богородиці у Зарваниці. Через те публікації [389] висвітлюють історію постання храму та самої ікони. Або при святкуванні 100-річчя містечка Гілсайд (штат Нью-Джерсі), згідно із публіцистичним матеріалом [1808], було розіслано понад 10 тисяч примірників журналу «NJ Townships Centennial», де також було уміщено статтю про УГКЦ Непорочного зачаття Приснодіви Марії. Читачі мали можливість дізнатися не лише про історію церкви, а й про тисячоліття християнства в Україні, Київську Русь, князя Володимира, колядки. Як зазначено в опублікованій інформації щодо цього журналу, для більшості це перша нагода більше і детальніше дізнатися про Україну та її історію. Також можемо виділити друковані матеріали [114; 816; 997; 1617; 1861], що документують репортажі з відзначення ювілеїв храму чи парафії. Природно, що журналісти газети «Час і Події» у такому випадку віддають перевагу розмові із священиком, який не тільки розповідає про себе і церковне життя, а й висловлюють свою думку з приводу насущних проблемних вузлів парафії.

Настоятель парафії св. Йосифа о. Микола Бурядник у своєму інтерв'ю газеті «Час і Події» [1262] ділився досвідом подолання кризових явищ, що існують у кожній громаді. Передусім, це неоднорідність парафіяльного середовища: багато людей різного віку, з різними політичними поглядами, які надзвичайно активні у житті церковної спільноти, намагаються нав'язати свою думку. Інше питання, що постійно потребує вирішення, – це відсутність комунікації між людьми. На думку священика, у середовищі діаспори такого бути не може, а тому потрібно не тільки відвідувати служби, а й зустрічатися, спілкуватися опісля. З цим погоджується настоятель УГКЦ Непорочного Зачаття у м. Палантайн, коли говорить, що найбільша проблема українців – це брак єдності, порозуміння [1870]. А парох Ярослав Мендюк із парафії св. Йосафата застерігає українців останньої хвилі еміграції, щоб відвідували свої національні церкви та були активні у житті діаспорної громади [968]. Люди, які не беруть участі у діяльності своєї спільноти, дуже швидко відчують сильний асимілятивний вплив та відчуження від свого коріння. Звичайно, потрібно усвідомлювати, що ти живеш в іншій держа-

ві, шанувати її, однак національних основ у жодному разі не можна забувати. У чужій країні дуже легко втратити свою національну ідентичність і не набути нової, відповідно – ти всюди будеш чужий, загублений між різними світами. Своя ж, національна церква відіграє роль духовного центру, є осередком, що ширить Боже слово.

Чимало статей у газетах «Час і Події», «Свобода», «Міст» (рубрики «Культура», «Українське Чикаго», «США», «Діаспора», «Життя громади») присвячено безпосередньо відзначенню різних ювілеїв парафій (УГКЦ парафії Різдва Пресвятої Богородиці у Чикаго [1289; 1862], УГКЦ св. Архистратига Михаїла в Балтиморі [171], парафії святого Йосифа Обручника у Чикаго [1326], церкви Непорочного Зачаття у Палантайні [1823; 1824]; парафії святих Володимира і Ольги у Чикаго [1068; 1332], парафії УГКЦ Непорочного Зачаття у Детройті [761], парафії св. Константина у Міннеаполісі [1285], церкви св. Апостола Андрія в Пармі [1182], УГКЦ Чесного Хреста в Асторії [1568], парафії Непорочного Зачаття в Гамтремку [138], церкви св. Миколая в Грейт Медовс [1718]; православного кафедрального собору святого князя Володимира у Чикаго [1053; 1057; 1101], Кафедрального українського православно-го собору святого князя Володимира Великого у Пармі [260]; православної церкви св. Покрови у Чикаго [158]; православної парафії св. Архангела Михаїла у Сан-Франциско [746]; православної парафії св. Покрови у Феніксі [1530]; парафії Святоандріївської православної катедри у Сілвер Спрінг [1513], церкви Святої Тройці у Трентоні [1775], церкви св. Михаїла в Піннелас Парк [368] та ін.). У них детально розписано (інколи у кількох номерах) про історію заснування та становлення храму, усіх священиків, що служили на парафії, фінансові питання побудови нового приміщення для церкви, особливості розпису, труднощі, досягнення у діяльності. Велику увагу в опублікованих матеріалах приділено парафіяльній громаді, її участі у національному житті, вихованню церковних братств, заснуванню та функціонуванню друкованих органів, української школи, в якій у прийдешнього покоління формують національну свідомість, історичну пам'ять, прищеплюють любов до традицій, культури, мови українського народу, всебічній допомозі відродженню національної церкви в Україні, нала-

годженню тісних зв'язків із українськими політиками і церковними діячами. Значну частину таких публікацій займає інформація про перебіг святкувань: свята літургія, детальна інформація про духовних осіб, які брали участь у відправі святкової Божественної літургії, які релігійні пісні виконували церковні хори, мистецька програма і святкова трапеза. На бенкеті завжди присутні кілька сотень представників різних хвиль української еміграції – усі ті, хто зберігає духовну українську культуру протягом свого життя у США. Автори статей відзначають теплу атмосферу, що панує у залі, де кожен відчуває свою причетність до творення історії своєї церкви. У всіх парафіях запрошеним вручають пам'ятну книгу, випущену до знаменної дати парафії, де зібрано привітання багатьох духовних отців української церкви, презентовано найголовніші віхи історії існування парафії до сьогодні, світлини, на яких можна спостерігати духовно-культурне життя церковної громади за цей період, цікаві архівні історичні фото. Okремо зазначимо, що не останню роль у діяльності церковних установ відіграють українські кредитівки, що підтверджується постійною присутністю їх представників на різних імпрезах парафій, точно зазначені грошові пожертви [85].

Користуючись нагодою, як вже зазначалося вище, представники україномовних періодичних видань у США просять розповісти про нове у житті парафії, плани на майбутнє голів парафіяльних рад. Із слів останніх можемо зробити висновок про причини святкувань кожного наступного п'ятирічного ювілею: певна дата в житті церкви є, передусім, вшанування подвижництва, жертвовності, далекоглядності основоположників парафій, а їх сьогодні багато відходить у вічність, тому десятирічний період – надто значний проміжок часу. В інтерв'ю, які священники дають представникам періодичних видань, наголошується на жертвовності, дружності церковних громад, кожен член якої намагається зробити свій внесок у храм, включення з цією метою представників усіх хвиль еміграції у парафіяльну управу, а також відзначається необхідність у деяких парафіях проводити службу двома мовами, щоб усім парафіянам було доступне Боже слово.

Велику частину публіцистичного матеріалу, що висвітлює духовне життя українців у діаспорі США, займають стат-

ті у рубриках «Культура», «Репортаж», «Українське Чикаго», «У громаді» газет «Час і Події», «Українське слово», «NOVAгазета» про добре організований рух «Матері в молитві» [127; 157; 1236; 1855]. Започаткований в Англії на початку 90-х років минулого століття, він існує у більш ніж 105 країнах світу, а на американському континенті, завдяки Блаженнішому Любомиру Гузару, який благословив першу спільноту при церкві св. Юра у Нью-Йорку, його осередки є майже в усіх українських храмах незалежно від конфесій (30). Одним із найактивніших у США відділень є чиказьке. У статтях наголошується [1860] про постійне зростання кількості охочих брати участь у спільних молитвах, цей рух давно переріс межі суто материнського звернення до Бога: щоб просити добра і ласки для своїх дітей, загалом для всіх людей, які потребують Божої опіки, за злагоду між народами, – приходять навіть цілими родинами. Тому для успішнішої координації кожне повідомлення у пресі містить обов'язково інформацію про розклад, місце проведення спільної молитви, запрошення її відвідати та долучитися. Зазвичай, відповідно до цих опублікованих матеріалів, групи збираються раз на місяць, а в храмі св. Володимира і Ольги (Чикаго) – щонеділі. Як свідчать матеріали україномовної періодики [1840; 1847], учасники груп «Матері в молитві» з різних штатів, парафій щороку від'їжджають на прощу у Глен Ков (монастир св. Йосафата отців-василіан), де проводять з'їзд своєї спільноти, організують і спільні святкування ювілейних дат. На таких заходах багато дітей, які мають свою програму, що сприяє яскравішому запам'ятовуванню цієї поїздки. Також статті Іванни Яковенко (координатора материнських груп у Чикаго. – Л. Б.) [1841; 1842; 1848; 1852; 1864; 1867] про ці духовні форуми завжди містять і враження, написані самими учасниками, де зазначається, що матір відіграє велику роль у житті дитини, бо формує її душу, а тому мусить усвідомлювати свою велику відповідальність перед Богом за добре її виховання. Автори опублікованих матеріалів вважають, що присутність на вищезазначених заходах великої кількості молоді і дітей є свідченням їх доброго релігійного виховання у школі і вдома, а тому українська церква, маючи таку гідну зміну, не залишиться на маргінесі майбутнього релігійного життя у світі.

УПЦ у США у своєму осередку в Баунд Бруці (штат Нью-Джерсі) вже майже 70 років проводить щорічні конференції центральної церковної мирянської спілки – Української православної ліги, утвореної 1947 р. архієпископом Іоанном Теодоровичем, який пізніше став першим митрополитом православної церкви у США. На ці з'їзди приїжджають делегати від усіх парафіяльних відділів, працюють різні комітети («Молодь, християнська опіка та місії», «Зв'язки церковні, зв'язки зовнішні та підтримка духовенства і покликання», «Освіта, членство і розвиток»). Конференції, присвячені якійсь одній темі, завжди зосереджені на молитві за єдність Української православної церкви в Україні, зверненні до провідників різних українських православних юрисдикцій сісти за стіл переговорів. Опираючись на опубліковані матеріали [167; 1812], зазначимо, що Українська православна ліга від початку свого заснування концентрувала зусилля на збереженні молоді усіх хвиль еміграції українською, активно залучала її до православного церковного життя, переконувала зберігати українські традиції і передавати духовну національну спадщину своїм нащадкам. Для цього Ліга влаштовувала спортивні та громадські заходи на місцевому, регіональному та національному рівнях, було випущено чимало інформаційних матеріалів з метою поширення глибшого розуміння богослов'я та православних традицій, організувала програму таборування, через яку пройшли тисячі молодих українців.

Автори дописів висловлюють думку про те, що вищеописані зустрічі не тільки роблять їх учасників сильнішими у своїй вірі, духовно багатшими, а й допомагають знайомитись з новими людьми, гуртуватись навколо спільних ідей, розвиватись і будувати українську громаду як у духовному, так і в світському плані.

У згаданому вище Глен Ков у монастирі св. Йосафата від 2013 р. молодіжна молитовна група «Чисті серця» при церкві св. Юра у Нью-Йорку почала організовувати З'їзди української молоді – Молодіжні молитовні форуми – для молодих людей з різних штатів. Програма таких зібрань, зі змістом якої можна ознайомитись у присвячених цій темі публікаціях [264], є не тільки релігійно насиченою – самі отці-василіани організовують активний відпочинок для учасників форуму, під час якого можна пограти у більярд, футбол, волейбол тощо.

Багатьох у діаспорі США часто турбує питання духовного вакууму, який відчувають всі, особливо на фоні багатьох святих місць в Україні, куди їдуть тисячі прочан. Однак діаспорна періодика на таку вимогу відгукується публікаціями, що переконують – Бог є всюди, – подаючи інформацію для багатьох вірян, які мають бажання вирватися із шаленого ритму життя та духовно очиститися, про організовані прощі святими місцями вже в США, детально зупиняючись на самому явищі прощі як певної духовної практики [1472]. Найактивнішими дописувачами є Ігор Худик та Іванна Яковенко, які друкуються у рубриці «Культура» газети «Час і Події», «Українське слово». Відповідно до опублікованого матеріалу [1830; 1845; 1846], українці у США постійно беруть участь у таких паломництвах, особливо це стосується найчисельніших громад (Чикаго, Нью-Йорк, Філадельфія). Зокрема, газета «Час і події» друкує статті про поїздки, котрі щороку відбуваються у монастирі св. Йосафата у Глен Ков (штат Нью-Йорк), сестер Василіянок св. Мокрини (штат Пенсильванія), у Пітсбург (штат Пенсильванія) до каплиці, де зібрані мощі святих з усього світу, до ікони Божої Матері, привезеної з України, на Святій горі у Вісконсині. Увагу також привернула друкована інформація [1470] про Джорджа Волтера, якого називають Паломником ХХ століття. З ним зустрічалися і розмовляли українські прочани. Його особі та відвідиним України присвячена ціла стаття. Для вірян УПЦ в США традиційно щороку у Провідну неділю відвідувати монументальний цвинтар св. Андрія при церкві-пам'ятнику в Саут Баунд Бруці (штат Нью-Джерсі), що для багатьох є місцем духовних зустрічей [1831]. Зазвичай, прощі організують групи «Матері в молитві», молодіжні молитовні групи, марійські дружини для багатьох українських парафій у США. У періодичних виданнях маємо часто детальний маршрут прощі, докладний опис подій, опубліковані відгуки самих учасників. Відзначено: щороку збільшується кількість прочан, причому їдуть цілими сім'ями, разом із дітьми. Паломники у своїх відгуках [1830; 1850] дякують можливості знайти нових друзів, відчуті віру у власні сили змінити щось у своєму житті, нагоді молитися разом із дітьми за українців та Україну, особливо сьогодні. Однак є й цілком протилежні явища, які автори статей публікують, сподіваючись на подолання негативних тенденцій в українській діаспо-

рі. Наприклад, Іванна Яковенко, готуючи репортаж про Третю марійську прощу у Палантайні [1856], що відбувалася якраз на День матері, дуже емоційно пише про неможливість згуртуватися для українців у такий важкий для України час – на важливі заходи ходить не так багато, хоча в самому лише Чикаго та його околицях українців чимало, через незрозумілі причини на громадській молитві за Україну немає представників громадських організацій, багатьох православних і греко-католицьких парафій. На риторичні запитання, поставлені автором допису, відповіді немає. Однак висновок із опублікованого матеріалу однозначний – багато українців, приїхавши у США, ще не ставши американцями, втрачають свою самобутність, не пам'ятаючи, що без Батьківщини – людина ніхто.

З прийняттям християнства в українського народу з'явилися і поширилися звичаї, що потім склали національну традицію [85]. Серед них – свята різдвяного циклу. У кожній українській парафії, церкви у США є своя традиція щорічного відзначення свят: Різдва, Щедрого вечора, Водохреща, що знаходить свій вияв у регулярних задокументованих матеріалах на сторінках україномовної діаспорної періодики. Український народ завжди з особливою піднесеністю та побожністю ставився до цих свят та їх обрядів. Автори статей зазначають, що у такі дні ми особливо відчуваємо наближеність до Бога, радість, піднесення, насолоду від життя. Адже ці свята, передусім, – родинні, тому і за столом обов'язково згадують не тільки минулий рік, а й тих, хто вже відійшов від нас, а також своїх близьких і родичів на історичній батьківщині за океаном. У дописах закликають до щоденної божої подяки за те, що багато українців мали можливість на американській землі уникнути гіркої долі своїх земляків у матірній Україні, а тому вони повинні ставати носіями і проповідниками християнства у світі. Український народ у діаспорі не забуває давніх національних звичаїв і свят, як і сьогодні в самій Україні. Через те, зимові номери «Свободи» у рубриці «Життя громади», «Українство у світі» часто дають короткі замітки про одночасне відзначення таких свят у різних регіонах історичної та нової батьківщини як символ єднання українців у світі [179; 1169; 1170]. Маємо значну кількість статей у цьому контексті і в інших періодичних виданнях, де повноколірні сторінки на фоні новорічної та різдвяної атрибутики

відображають фрагменти з українського зимового святкового життя різних духовних закладів [320; 359; 523; 730; 731; 914; 915; 1081; 1166; 1185; 1505; 1595; 1621]. На їх основі можемо виснувати, що крім урочистих велелюдних богослужінь, такі заходи також передбачають традиційне запалення трьох свічок, що символізує Святу Трійцю, святкову спільну просфору-трапезу, концертну частину, яку організують силами самої церкви. На цих зібраннях завжди чимало парафіян і гостей, хоча свято часто припадає на будній день. Загалом у церквах відзначають панування святкової атмосфери з національним українським колоритом: ялинки з рушниками, вишитими стародавнім орнаментом, гірлянди чергуються з шовковими жовто-блакитними стрічками, запалені свічки, урочистий спів церковного хору з різдвяними піснями українською та англійською. У публікаціях велику увагу приділено опису богослужінь, особам священників, їх проповідям, виконанню парафіяльними дитячими і дорослими хорами церковних пісень та різноманітних колядок, постановці вертепної драми. Під час трапези можуть виступати як поважні гості (Консул України, президент кредитівки «Самопоміч») зі своїми привітаннями, так і самий парох чи Владика про духовні речі в парафії, людські чесноти, сенс життя, а також необхідність зберігати традиції, звичаї і вірування, які у часи неволі давали нашому народові мужність і завзяття. Ведучі на святі підкреслюють духовний сенс свят різдвяного циклу, нагадують про їх звичаї, акцентуючи на факті: хоч українці і розкидані по світі, однак пам'ятають про батьківщину, а церква є місцем, де можна знайти і зберегти себе. Обов'язковим завершенням є подяка священика всім, хто долучився до організації святкового дійства, тим, хто виявив пошану до вікових традицій, звичаїв і вірувань нашого народу та скріпив відчуття єдності церковних і національних громад діаспори. Автори дописів відзначають велику кількість емігрантів нової хвилі, які активно беруть участь у всіх богослужіннях та справах парафії, тому закликають до молитви за єдність, братолюбство, подолання усіх політично-професійних суперечок як в діаспорі, так і в самій Україні. Відповідно до опублікованих матеріалів, маємо інформацію, що, наприклад, у Чикаго є практика організовувати Свят-вечір для самотніх людей, щоб і вони відчули родинну атмосферу [1539; 1674], на Різдво – традиційний концерт «Колядуємо Україні»

(виступають дитячі та дорослі професійні хори «Пластове новацтво», «Славута», «Благовість», «Сурма», хор церкви святого Андрія, СУМівський хор ім. Павлушкова, квартет «Жайвір») [433; 1853], під час якого збирають кошти на допомогу потребуючим родинам в Україні, а на Богоявлення відбувається концерт «Різдвяний зорепад» [428], у якому беруть участь народні артисти України. У штаті Нью-Джерсі в Перт-Амбої та Нью-Бранзвік [146; 257] влаштовують видовищний театралізований вертеп та різдвяні концерти за участі майже всіх парафіян, щоб далеко на чужині дати можливість присутнім відчутти дух справжнього українського Різдва. Чимало з таких виконавців – новоприбулі з України. Не можемо не згадати і про постійне наведення у публікаціях [724; 893; 895; 1167; 1329; 1426; 1538; 1851] відмінностей між нашими традиціями та різдвяною практикою у США (зокрема, тут колядувати починають швидше, навіть від Хелловіну, зате і закінчують раніше, тоді як в українських церквах колядки чути аж до Стрітіння тощо), приділення великої уваги традиціям і обрядам, символіці Свят-вечора, Щедрого вечора, Водохреща, особливостям колядок і щедрівок, історії самих свят різдвяного циклу, їх язичницьким кореням та національним рисам відзначення, а газета «Міст» у рубриці «Духовність» уміщує маловідомі факти про Різдво [1456]. Ще одна важлива та невід’ємна річ, притаманна діаспорній періодиці, – публікація на передовицях газет пастирських послань від Вселенської Царгородської патріархії, Постійної конференції українських православних єпископів поза межами України, Собору єпископів Української автокефальної православної церкви в діаспорі, єпископів Української католицької церкви в США, ієрархії помісної Української греко-католицької церкви, окремих предстоятелів церков різних конфесій. Загалом, друкований матеріал вкотре засвідчує глибоку релігійність українців, незалежно від країни проживання, що є запорукою нашого самозбереження як нації..

Проте колонка редактора у газеті «Свобода» вкотре уміщує рефлексії [1584] з приводу українських свят та робить інколи невітніші висновки, які, однак, не є остаточними, на нашу думку, оскільки розуміння причин, усвідомлення негативних тенденцій у суспільстві дають надію на їх подолання. Мова іде про применшення значення християнських свят у

США, спроба звести їх до комерціалізації. Звучать заклики до сильних світу цього та пересічних людей у діаспорі пам'ятати про тих, хто в часи важких випробувань сідає до святкового столу в далекій Україні, хто сьогодні змушений шукати заробітку по чужих країнах, про багатьох убогих і немічних. Проте друкowana інформація документує переконання у тому, що відзначення національних свят як і раніше відіграватиме велику роль у житті українців, оскільки вони були і залишаться містком між різними поколіннями української нації.

Зазвичай, у травні періодичні видання українців діаспори повні невеликих заміток-репортажів про знаменну подію у житті кожної української дитини – перше Причастя (парафія св. Софії УПЦ (КП), церква св. Йосифа Обручника, катедра св. Миколая, парафія св. Володимира і Ольги у Чикаго; церква св. архистр. Михаїла у Філадельфії тощо) [733; 1270; 1320; 1541]. У них наголошується, що воно мобілізує духовність, водночас інтелектуально збагачуючи дітей, вказуючи на особливі обов'язки християнина, які вони пронесуть крізь своє життя, передавши прийдешнім поколінням. Автори дописів зазначають, що усі діти протягом певного часу займалися у церкві, готувалися до Причастя. У парафії св. Володимира і Ольги відновлено давню щонедільну практику проведення отцями особливих занять з маленькими дітьми «Ідемо до Бозі», що ними дуже цікавляться батьки. Багато уваги у публікаціях приділено самому перебігу урочистої події, поведінці дітей, високу організованість яких пояснюють тривалою підготовкою. Вітаючи першопричасників із таким важливим днем у їх житті, священники виголошують проповіді українською та англійською мовою, вручають кожному свідоцтво, щоб цей світлий епізод назавжди залишився у серцях дітей, батьків, хрещених, друзів, родичів. Це свято водночас сприяє й об'єднанню всієї родини. Через те публікації сповнені світлих привітань тим, хто приступає до причастя, їхнім сім'ям, а також подяки усім, хто працював задля цього дня, особливо батьківському комітету та вчителям [1322; 1859]. У публікаціях маємо навіть кілька наведених батьківських міркувань [1087; 1235] щодо їх спостережень за дітьми протягом їх підготовки до причастя: вони стали більш організованими, дисциплінованими, змінили ставлення до церкви. Відзначимо, що, відповідно до задокументованої інформації в українських пері-

одичних виданнях, щороку кількість дітей, що приступають до Причастя, збільшується (подано усі прізвища першопричасників). Одні – внуки і правнуки парафіян перших хвиль еміграції, інші – з нової хвилі. Через те, маючи таких відданих своїй національній релігії вірян, які свідомі свого коріння, українська церква, навіть у діаспорі, буде існувати і розвиватися.

Як вважають автори багатьох публікацій україномовної періодики США, відзначення важливих подій нашого минулого є нашим обов'язком, оскільки дає нам змогу опанувати його уроки для кращого осягнення майбутнього; це допомагає також зміцнити відданість національній вірі. З цією метою до широкого загалу доводилася інформація про святкування у метрополії УПЦ у США (Баунд Брук, Нью-Джерсі) 1025-річчя Хрещення Київської Русі [965]. На Божественну літургію у церкві св. Андрія зібралися сотні вірян США, щоб помолитися разом з митрополитом Антонієм, Першоієрархом УПЦ в США та місцєблюстителем УПЦ в діаспорі, єпископом Даниїлом, ієрархом Західної єпархії та головою Консисторії УПЦ у США і ще сорока духовними отцями. У своїй проповіді митрополит Антоній пригадав шлях Русі до християнства та важливість її хрещення для усього світу. Друковані матеріали дають інформацію про інші аспекти відзначення [756; 927]: зачитано пасторальну енцикліку Постійної конференції православних єпископів за межами України, проведення хресної ходи навколо храму із виголошенням вічної пам'яті Патріарху Мстиславу, усім ієрархам, які поховані біля Святоандріївської церкви, освячення води у каплиці Преображення. Пізніше у Культурному українському центрі для церковної громади відбувся святковий бенкет і концертна програма, де виступили чотири хори (з українських православних церков св. Андрія, св. Юрія Переможця з Ярдвілі, св. Володимира з Філадельфії, св. Івана Хрестителя з Джонсон-Сіті), виконуючи класичні твори українських композиторів. Запрошені гості виголосили промови: віце-консул України Костянтин Ворона, Генеральний Консул України в Нью-Йорку Ігор Сибіга, а від імені кредитної кооперативи Всеволод Саленко передав грошову допомогу на підтримку православної церкви у США, засудивши водночас спроби патріарха РПЦ Кирила надати відзначенню цієї дати промосковського змісту. Загалом, згідно із опублікованою інформацією [1449], у заході взяли участь три

сотні людей, вміщено світлини учасників свята. У друкованих матеріалах висловлюється сподівання, що українці зможуть посилити свою надію та причетність до відповідальності за майбутнє через усвідомлення причетності до історії християнства.

Усі релігійні установи нашої діаспори існують на пожертви пастви, тому жодна опублікована стаття, присвячена різноманітній діяльності української церкви на теренах США, не обходиться без слів вдячності за підтримку та заохочення української громади до подальшої фінансової допомоги [1844]. Неодноразово говорилося про те, що Україна перебуває в дуже цікавому духовному просторі, де греко-католицька церква має свої цінності, з іншого – православна зі своїм впливом. У цьому контексті знаковою є стаття Зенона Мазуркевича, американського архітектора й автора низки проєктів українських церков у США, опублікована у газеті «Свобода» в рубриці «Голос читачів» [866] з приводу приїзду Патріарха УГКЦ Святослава (Шевчука), а особливо його слів про те, що немає українських церков, а є тільки церкви Божі. Автор вважає, що прийняти ці слова за істину – означає бути національно байдужим, водночас ця заява проливає світло на те, чому храми, споруджені після Другої світової війни є такі незграбні, із іноземними запозиченнями, без національних особливостей в архітектурі. Церква для українців – є синтезом національного, культурного і релігійного, символом, який має відповідати українській ментальності, культурно і духовно збагачувати. На відміну від євреїв, римо-католиків, наша нація вірить в доброго, люблячого Бога, що знайшло відображення в архітектурі давніх православних храмів, колористиці, мові богослужінь. Проте сьогодні, як висловлюється З. Мазуркевич [866], наші ієрархи добровільно підтримують і впроваджують штучну для нас візантійську культуру, називаючи велику частину українців греко-католиками. Таке спрощення, на думку автора, призведе до латинізації, асиміляції, знецінення національних культурних цінностей. Через те, потрібен аналіз помилок, який може вдихнути нове життя в українську громаду, активізувати її духовно та національно. Як можна зробити висновок із цієї публікації – статтю, безперечно, писав фахівець, який з точки зору аналізу архітектурних особливостей українських храмів намагався вказати на необхідність об'єднання церков, чужинність нав'язаних нам захід-

них духовних цінностей від часу унії 1596 р. (Берестейської). Однак автор навряд чи досягнув би означеної мети, бо кілька питань залишив поза своєю увагою. Мова іде, насамперед, про вже сформовану традицію греко-католицької віри, і не тільки у Галичині, вихованих у її душі багатьох поколінь вірян, тисячі священників свого часу було розстріляно і вислано до Сибіру. І заперечити це одним словом, мабуть, не варто. Пострадянське українське суспільство, позначене соціальною, духовною і національною кризою тотожності, потребує діалогу, обговорення суперечностей та вироблення висновків, прийнятних для усіх українських вірян.

На початок минулого століття Україна не тільки була поділена між імперіями, поділ був і конфесійний – на заході греко-католики, а на сході – православні російської церкви. Однак проаналізовані опубліковані матеріали свідчать про нуртування складних процесів в українському релігійному житті, які автори статей пояснюють як жорсткою антирелігійною політикою радянської влади, так і пізнішою політичною лібералізацією незалежної України. Десь від 1995 р., на хвилі модерного релігійного піднесення, у діаспорній періодиці США з'являються публікації [1591], присвячені перемовинам між українськими церквами різних юрисдикцій, що шукали шляхи зреалізувати автокефальну концепцію в українському релігійному житті. Пізніше остання була розширена у концепцію єдиної помісної церкви [1836]. Це означає, що церква має бути прив'язана до певної території, нації, держави. Свого часу велися переговори між УПЦ (МП) та УАПЦ, коли певні історичні події, втручання політики в українське церковне життя, що зробили очільником УПЦ (КП) Філарета, призвели до розколу в українському православ'ї, спричинили міжцерковні конфлікти. Автори дописів пояснюють це, певним чином, одіозністю фігури самого Філарета, який у часи СРСР був місцезблостителем Патріаршого престолу в Москві, але після 1991 р. став активно відстоювати окремішність УПЦ та послідовно її впроваджувати, а також висловлювати бажання змінити відносини із УГКЦ, сівши за стіл перемовин. Автори дописів вже у XXI столітті висловлюють думку, що саме чотири існуючі в Україні церкви можуть створити базу для утворення помісної церкви, зважаючи на спільні точки в їх доктрині та традиції – УПЦ (МП), УПЦ (КП), УАПЦ, УГКЦ [1171]. Од-

нак цілком зрозумілим стає і той факт, що тривалі перемовини, певні світоглядні орієнтири ідеологів цих церков, культурні та цивілізаційні пріоритети їх очільників роблять ідею об'єднання досить примарною найближчим часом. Тому вихід вбачають саме у знаходженні релігійного порозуміння між однодумцями. У досліджуваних статтях вважається, що найбільш близькими до об'єднання є УПЦ (КП) та УАПЦ [1795]. УГКЦ доведеться зробити кілька практичних кроків, щоб об'єднати православний концепт помісності та католицьку ідею вселенськості. Однак УПЦ (МП), якщо до цього додати й останні події в Україні, є не тільки політичним інструментом, а рішучим противником автокефалії, бо, на думку її ідеологів, помісність вже існує на основі єдності із РПЦ. Однак, згідно із друкованими матеріалами, у 2011 р. у резиденції Константинопольського Патріарха Собор глав п'яти найдавніших православних церков визнав неканонічними твердження РПЦ щодо її претензій на Україну і наголосив на необхідності дотримуватися тих канонічних кордонів, які були на момент утворення національних церков [982]. Як бачимо, беззаперечним є той факт, що українські християни сьогодні діляться, передусім, не за конфесіями, а як прибічники різних політичних, світоглядних позицій. Зважаючи на вищевикладене, автори статей вважають, що наявність на території Галичини церков УПЦ (КП), УАПЦ, УГКЦ робить надзвичайною її роль у всеукраїнських релігійних процесах, оскільки тут можна обґрунтувати та апробувати різні моделі створення єдиної помісної української церкви, спочатку на парафіяльному рівні, а вже потім і на рівні глав церков. За даними соціологічних опитувань, наведених у статтях, більшість населення України підтримала б спробу реалізації такої концепції та структури, що б її втілювала. У 2014 р. газета «Міст» надрукувала матеріал [1171], який засвідчив розуміння необхідності цієї ідеї в українському суспільстві. Очільники Рівненської ОДА та п'ятеро представників різних конфесій вперше за історію незалежності України підписали Меморандум щодо створення робочої групи, яка буде напрацьовувати механізм об'єднання конфесій. Документ містив ряд положень про визнання України цілісною та прагнення до такої ж єдиної церкви, засудження агресивних дій Росії, розпалювання міжконфесійної ворожнечі, право на релігійне самовиявлення згідно із Законом України «Про свободу

совісті та релігійні організації». Як зазначено у публікації з цього приводу [474], у підписантів були благі наміри, однак такий прецедент створив дещо дивну реакцію в Головній канцелярії УПЦ (МП), коли голова інформаційного відділу з обуренням прокоментував підписання Меморандуму та звинуватив у всьому Київський патріархат, при цьому допускаючи грубі помилки у трактуванні історичних подій та виправдовуючи священників, які благословляли на війну терористів ЛНР і ДНР. Однак початок покладено, ще один шабель утворення єдиної церкви подолано, похитнувши таким чином твердиню «руського мира».

Візит до Києва Вселенського Патріарха Варфоломія I з приводу 1020-річчя хрещення Русі знову дав могутній поштовх щодо обговорення у суспільстві ідеї єдиної української церкви. Причому цей візит спричинив певний перелом у свідомості багатьох вірян: дехто навіть не знав про існування Вселенського Патріарха, а його присутність з нагоди такої дати в Україні свідчить, що саме з Києва християнство поширилося на решту слов'янських територій, а не з Москви. Це важлива річ для самоідентифікації, європейського вибору українців. Крім того, Блаженніший Любомир Гузар офіційно брав участь у всіх заходах за участю Варфоломія I, що дало можливість на сторінках періодики вчергове обговорити питання об'єднання українських церков, куди УГКЦ як церква київської традиції має входити беззаперечно, якщо зважити на те, що її глава навіть оприлюднив та надіслав іншим очільникам українських церков своєрідну дорожню карту щодо створення єдиної помісної української церкви [437; 1836].

Тому від 2001 р. періодичні видання українців США документують [566; 1280] щорічну дводенну зустріч українських православних і католицьких ієрархів Північної Америки з метою обговорення питань, що стосуються окремих епархій і митрополій, та окреслення кроків, які можна зробити задля зближення цих церков і показати таким чином приклад церковному життю в Україні. Для цього священник з кожної Церкви робить презентацію про особливості своєї віри, щоб потім можна було обговорити ті проблемні вузли, де важко дійти згоди. Духовні особи надзвичайно задоволені з таких зустрічей, де потрібно бути богословсько зрілим, готовим відкинути своє нерозуміння «іншого», вміти прислухатись до нього. Спочатку

ці зібрання задумувалися з метою ознайомлення священників різних конфесій між собою, а у 2011 р. було вирішено створити постійну Українську православно-католицьку богословську консультацію для підготовки детального аналізу питань, що мають розглядатися вже на самих зустрічах. Єпископ Даниїл у своєму інтерв'ю газеті «Час і Події» [598] вважає, що Україна все-таки може існувати гармонійно при наявності різних конфесій, бо між ними є значно більше спільного ніж відмінного у національному, духовному, моральному прагненні. Єдине: духовні українські лідери мають не боятися підтримувати і розвивати власні засади при одночасному запозиченні корисних для нас традицій інших культур, народів, християнських осіб, яких вони набули протягом свого існування. Владика Антоній зазначив [1354], що головна сьогодні проблема все-таки не в тому, що може діаспора зробити для об'єднання православних у єдину помісну церкву, а що Україна та українські ієрархи готові зробити для свого народу. Українське духовенство не позбавлене також корупції та залежності від політики, однак тільки їх подолання і переступ через власні амбіції об'єднає церкву. Владика Антоній вказує на те [1354], що в США церква проводить велику харитативну роботу, що могла б перейняти і церква в Україні. Тоді вона стала б справжнім моральним авторитетом і це було б найкоротшим шляхом до єднання. Крім того, Майдан для більшості українських християн та представників інших конфесій став символом єднання та перекреслив стереотип щодо неможливості міжконфесійного діалогу, це перший крок до євхаристійної єдності. Сьогодні зустрічі Української православно-католицької богословської консультації презентують як каталізатори для відродження актуальної національної релігійної ідентичності. У 2015 р. учасники зустрічей зробили висновок, що в Україні церква має повернути собі втрачені позиції у суспільстві, окреслили шляхи заохочення щодо стабілізації та встановлення у ній незалежності церковного життя, особливо у контексті агресії з боку Росії, відповідність духовних установ викликам сучасності. Події на Майдані та війна проти України засвідчили, наскільки нам потрібна та власна церква. Тому юридичне невизнання української автокефалії іншими православними церквами турбує багатьох, у тому числі і в діаспорі США, що знайшло своє відображення у друкованих матеріалах

періодичних видань. Наприклад, один з найвідоміших українських богословів, церковних аналітиків, речник УПЦ (КП) архієпископ Євстратій Зоря у своєму інтерв'ю, надрукованому у газеті «Міст» та «Час і Події» [1028], розповів про відсутність юридичних прав Москви щодо УПЦ, причини небажання нашого сусіда відпускати Україну з-під свого впливу, шляхи визнання українських церков на прикладі промовистого прецеденту з православною церквою у Польщі (1924) [70].

Чимало інформаційних матеріалів зустрічаємо в україномовній періодиці діаспори США, що порушують проблеми чи висвітлюють події релігійного життя материкової України. Увагу привертає стаття [1686], написана з приводу арештів керівників «Білого братства» у Києві, яка стосується дуже дражливого питання свободи віросповідання та функціонування духовних установ. Зважаючи на останнє, редактор газети «Свобода» вдається до компаративного аналізу ситуації у США та Україні у кінці минулого століття. З цього ми бачимо, що співіснування різних державних, світських і релігійних традицій не можуть порушити стабільність розвинутого демократичного американського суспільства. Однак у незалежній Україні, яка нібито географічно лежить у Європі, має глибоку і давню національну культуру та релігію, справа зовсім не така: третина зареєстрованих релігійних громад припадає на чужинецькі, зовсім інорідні нашій національній традиції, конфесії. Автор статті визначає причину в ігноруванні цієї проблеми державними діячами, які вважають, що з постанням незалежної держави кожен може вірити у що хоче (як, наприклад, у США). Однак, як слушно зауважено [1686], світові демократичні держави довго і ретельно розвивалися, самостверджувалися, і лише досягнувши високого рівня самосвідомості можуть дозволити таку «свободу віросповідання», на яку нам постійно вказують українські політичні діячі. Проте останні забувають уточнити, що така «свобода» теж має межі, вихід за які тягне за собою всюдозволеність і анархію, що західні країни аж ніяк не можуть допустити. Стаття робить акцент на тому, що не варто, мабуть, зі всюдозволеності починаючи будувати незалежну державу, бути надмірно толерантними до лжемесій, надаючи їм чималу частку національного інформаційного простору для задурманювання людей. Інакше ми знову ризикуємо потрапити у залежність, цього разу духовну,

що є небезпечнішим, ніж залежність фізична, бо тягне за собою втрату народом своєї самості. У подібному контексті сприймається і стаття члена Християнсько-демократичної партії Миколи Хмільовського, опублікована у газеті «Свобода» [1606], де аналізується подальша орієнтація державної міжнародної політики України з позицій релігії. Громадський діяч вважає, що лише християнізація України є запорукою її незалежності та європейськості, оскільки суспільство невіруючих приречене на анархію, тоталітаризм, втрату соборності та ідентичності. З іншого боку – Європа у своє коло прийме лише християнську державу, тому для нас це є також перспектива і гарантія незалежності та демократичного розвитку. М. Хмільовський застерігає від простого і легкого шляху знову наблизитись до Росії, оскільки це не потребує змін у суспільстві і зусиль окремих громадян. Однак такі «братні обійми» нам загрожують остаточним нівелюванням національних особливостей. У свою чергу, Європа, де сьогодні добре розуміють небезпеку денаціоналізації, виробила чіткий механізм захисту національної самобутності, переважно у духовно-гуманістичній сфері, а тому могла б нам забезпечити збереження українського національного обличчя із одночасним впровадженням демократичних процесів та європейського досвіду [87].

Зважаючи на опубліковані матеріали в періодиці української діаспори США, бачимо, що одним із об'єднуючих та духовних центрів українців у США стала церква, яка продукує певні цінності. Люди, які з тих чи інших причин були змушені покинути Україну й оселитися у США зуміли привезти із собою та зберегти найголовніше – культуру, релігію та ідентичність. Для багатьох з них США стали батьківщиною, тут народилися нові покоління українців, уже тут святкуються найголовніші події життя громади. Однак де б українці не проживали, передусім, споруджували храм як місце духовного очищення, бо без віри не можна зберегти себе як націю. Чим вищий рівень релігійності громади, тим міцніше вона національно консолідована, тим слабше піддається процесу нівелювання української ідентичності під впливом космополітизму та глобалізації. Тому саме церкві як інституції українська діаспора у США сьогодні завдячує своїм національним збереженням.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ЯК ЗАСІБ СПРИЯННЯ УКРАЇНОМОВНІЙ ОСВІТИ

3.1. Проблеми українського шкільництва на шпальтах українських часописів

Уже тривалий час на сторінках періодики української діаспори США ведуться дискусії на тему викликів, що стоять перед українським шкільництвом за океаном. Найчастіше такий матеріал можна побачити у газеті «Свобода» в колонці редактора [1531; 1697]. Коли простежити за хронологією видань, то можна чітко виокремити все різноманіття проблем навчального процесу.

Самі дописувачі стверджують, що незважаючи на пекучість проблем українського шкільництва у США, ми сьогодні нечасто натрапляємо на питання виховання чи україномовного навчання в періодиці української діаспори, на зібраннях громадських установ й організацій вони порушуються вряди-годи. Дане питання настільки актуальне, що ним мала б опікуватися не тільки окрема громада у діаспорі, а цілий український народ. Узагалі, видається, що школа в діаспорі «болить» найбільше тим, хто безпосередньо пов'язав своє життя і діяльність з нею – учителям. А решта? Адже школа – це не тільки імпреза, поставлена до якогось свята, це тяжка щоденна праця, тим важча в іншомовному, інонаціональному середовищі, це постійна потреба відповідати вимогам часу, бути актуальним.

Аналізуючи періодику української діаспори у США, отримуємо інформацію, що коли у середині минулого століття

педагоги очолювали рух у заснуванні українських шкіл за кордоном, то робили це за підтримки цілої громади. А завдання стояло важливе: зберегти українську молодь від національного відчуження, навчати української мови, культури, традицій та виховати у національному дусі. І з цим школа впоралася: сотні випускників шкіл українознавства США стали вишколеними фахівцями, які активно реалізують себе в україно-американському житті, допомагаючи Україні [550; 1597; 1697]. Коли ж Україна здобула незалежність, багато діаспорних патріотів сприяли історичній батьківщині у всьому, мали змогу вільно спілкуватися з українцями, зайняти поважне становище саме завдяки знанню української мови. Тому було б логічно сподіватися, що школи українознавства і надалі залишатимуться в колі зацікавлень української громади США, проте ця царина, за яку несли відповідальність активні члени громади, почала, за словами української поетеси і педагога Лесі Храпливої-Щур, «дещо випадати з поля їх зору» [1715, с. 2]. Уже тривалий час в інформаційному просторі нашої діаспори в США звучать стурбовані голоси, що не дає причин для оптимізму. На думку голови Шкільної ради Євгена Федоренка [550], стан українського шкільництва у США не можна назвати задовільним, хоча за останні роки кількість учнів у школах дещо стабілізувалась. Четверта хвиля еміграції (трудова) певним чином сколихнула усталений ритм життя українців за кордоном, оскільки її представники швидше переймаються заробітками, аніж проблемами україномовної освіти своїх дітей, думаючи, що англomовна школа дасть більші можливості у майбутньому, а українцем можна залишитися і так, без мови і культури. Хоча, до слова, серед четвертої хвилі найбільше людей з вищою освітою, фахівців, але пострадянська свідомість, сформований ще з дитинства комплекс меншовартості українства даються взнаки. Свою роль зіграли й постійні асимілятивні та міграційні процеси, що стосуються уже третього-четвертого покоління нащадків перших емігрантів. Автори статей, що порушують вищезазначену проблему, наводять факти різкого зменшення кількості дітей серед американських українців, наприклад: у кінці минулого століття найбільша школа у діаспорі (Чикаго) мала біля 800 учнів, а сьогодні цей же освітній заклад на-

вчає 200 дітей [550]. Така ситуація спостерігається не тільки у Чикаго (де, до речі, найчисельніша українська громада у США), а й у інших містах та українських громадах усїєї західної діаспори. Не останню роль відіграла і віддаленість від етнічної батьківщини як географічно, так і історично, а також загальносвітові тенденції до глобалізації культурного життя, бо без живого зв'язку з Україною штучно культивувати етнічне середовище за кордоном досить проблематично. Тому й не дивно, що батьки починають несерйозно ставитись до посилання своїх дітей в українські школи або не дуже цікавляться її успіхами чи невдачами у навчанні. Наша спільнота завжди пишалася тим, що молодь з українських шкіл виносить вищий рівень знань. Проте деякі автори статей висловлюють думку [1597], що вищезазначене може призвести до сумних наслідків, що існують в американських школах, але про які воліють не говорити (бо ж американське – завжди найкраще), – недостатнє вміння читати, писати, небезпека для здоров'я. Діаспорні активісти вважають, що загальні питання освіти, які стосуються українських дітей у США, є дуже важливими для нашої громади, а тому їх потрібно порушувати у дискусіях, зустрічах, на сторінках преси [825]. Є дуже вагомим нагадати батькам, що участь дітей українського походження в українських молодіжних організаціях є конче потрібною, якщо вони «хочуть втримати їх в українському дусі та в українському середовищі і при українській церкві» [1540]. Сотні українських дітей також знаходяться і під впливом загального стану освіти у США, а тому нас може чекати перспектива, що майбутня українська інтелігенція на американському континенті матиме серйозні прогалини у загальному рівні знань, як і її однолітки англійського, польського, іспанського походження, а головне – порушений вектор національної ідентичності. «Вплив оточення і загальної настанови завжди іде по лінії найменшого опору, а декілька вкрадених годин у суботніх українських школах чи літніх високошкільних курсах ніяк не можуть заступити цілорічного систематичного відповідного до віку, але все ж поважного підходу до навчання» [1738]. Через те навчання в українських школах може допомогти сформувати прийдешнє покоління українців у США патріотами своєї історичної та нової батьківщини,

з твердими принципами і переконаннями, що допоможуть у майбутньому досягти певного становища, а не перетворитися на звичайного заробітчанина і споживача.

Багато етнічних меншин у США по-доброму заздять організованості та активності української громади, яка, однак, своєю дедалі пасивнішою позицією у справі українського шкільництва засвідчує нерозуміння того, що її майбутнє у чужій країні напряду залежить від діяльності шкіл українознавства. «У них дістають початкову освіту української мови та інших українознавчих предметів її наймолодші члени, які самі собою представляють оту майбутність» [1697]. Перевага матеріальних пріоритетів, незацікавленість, байдужість батьків, організацій та громади в цілому сприяє посиленню асиміляції, втраті майбутніми поколіннями національної ідентичності. І це тоді, коли у сучасному глобалізованому світі кожен шукає своє коріння.

Аналізуючи матеріали україномовної періодики діаспори у США, можна виокремити й інші проблеми, що поступово стали на заваді функціонуванню україномовної середньої освіти в США: збірні довози дітей, брак фахових двомовних педагогів і нових підручників. Тобто, підсумовуючи вищесказане, «є чимало причин цього стану, але найважливіше те, що українознавчому шкільництву не приділяється належна увага з боку суспільно-громадських і церковних громад, а також батьків. При байдужому ставленні української громади українське шкільництво занепадатиме. Нашою метою є не лише втримати рідне шкільництво, але повсякчас поповнювати його учнями, пам'ятаючи неспростовану істину: місце української дитини в українській школі. Не забуваймо, що без школи втратимо мову, без мови втратимо молодь, а без молоді губимося всі разом» (Є. Федоренко) [554, с. 39].

Однак мусимо стверджувати, що, узагальнюючи матеріали україномовних газет та часописів, незважаючи на виклики часу, українська громада, свідомі батьки, педагоги намагаються зробити все можливе для попередження та покращення ситуації: заохочення учорашніх випускників до вчительської праці, відкриття рахунків в українських банках для охочих поїхати здобувати вищу освіту в Україні, урахування педагогічної практики старших, забезпечуються бюджети місцевих

шкільних рад, переоновлюються програми, видаються нові підручники. Усі інновації є результатом проведених дискусій науковців, вчителів та ректорів університетів і працевластувачів, які перші стикаються із учорашніми випускниками шкіл. Основні предмети для обговорення лежать у площині навчання грамотності, математики, історії світу, географії, природознавства. Тільки відповідність вимогам часу, відданість своїй справі, усебічна підтримка української діаспорної громади, церкви, батьків залучить якнайбільше учнів, реалізуючи гасло, присутнє в багатьох числах діаспорних газет: «Кожна українська дитина вчиться в українській школі». Принагідно зауважимо, що потреба в школах українознавства не зникає: відкриваються нові школи. Так, у 2009 році у газеті «Свобода» вміщено невелику замітку Ірини Агне, директора новоствореної школи при Українській католицькій церкві Святого Івана Хрестителя в Нью-Йорку, про початок реєстрації дітей на новий навчальний рік [4] або створення нової української школи у м. Сакраменто (Каліфорнія) для 300 учнів.

На початку 90-х років минулого століття, певний час після здобуття Україною незалежності, в інформаційному просторі української діаспори зустрічаємо повідомлення та розлогі статті щодо взаємних відвідин школярами України і США. Зазвичай, такі зустрічі готували директори шкіл українознавства, наприклад, між учнівською молоддю Києва та Балтимора [1291]. Ці гостини, як вважаємо, надзвичайно корисні, передусім, для самих дітей, оскільки сприяють налагодженню контактів, порозумінню між представниками одного народу по різні боки океану. Учителі, у свою чергу, мають змогу удосконалити англійську чи українську мову. Також, як засвідчив аналіз україномовної періодики США [1672], існувала практика піврічного навчання в українській школі дітей українських емігрантів, переважно у тій місцевості, де мешкають їх родичі. Статті, написані такими школярами пізніше, детально описують побут України, шкільні будні та систему української освіти очима учня, взаємовідносини із однолітками. Приємно зустрічати схвальні відгуки на адресу українських педагогів, а також думки з приводу корисності відвідин історичної батьківщини: учні привозять не лише академічні знання й знання про свій народ і культуру України, а також запрошують своїх

американських ровесників українського походження провести півріччя в українській школі.

Уже в 2005 р. американська громадська організація «Інститут суспільного розвитку» (Social Development Institute) за сприяння Генерального консульства України та за фінансової підтримки церковних громад, кредитних спілок, громадських організацій започаткувала Програму «Навчання української молоді Америки в Україні», за якою учні старших класів американських шкіл мали можливість відвідати Літню школу україністики Національного університету «Києво-Могилянська академія», де вивчали українську мову, літературу, культуру та історію, що позитивно вплинуло на їх світогляд [185; 1834]. Інститут суспільного розвитку також сприяє тому, щоб натомість п'ятеро українських школярів, переважно із східних областей, на різдвяні свята мали можливість безкоштовно провести два тижні в українсько-американських родинях [966]. Українська діаспора має на меті таким чином показати, що і за океаном є українці, які, незважаючи на іншомовне оточення, важку працю, змішані шлюби, зберігають свої традиції, мову, культуру, а разом прищепити норми життя західного демократичного суспільства. Ці дві програми засвідчують подібність для української молоді проблем пошуку та збереження своєї національної ідентичності, незалежно від того, у якій країні вони проживають.

Українські періодичні видання, хоча і не масово, однак нерідко порушують виклики і проблеми української освіти за кордоном загалом, а не тільки у США. Дуже часто вони пов'язані із тим, що відбувається на історичній батьківщині, залежать від політики МОНУ. У жовтні 2004 р., як повідомив діаспорній громаді у газеті «Свобода» Генеральний консул України у Нью-Йорку Микола Кириченко, у Центрі позашкільної освіти МОНУ відкрився загальноосвітній навчальний заклад дистанційної форми навчання «Міжнародна українська школа» (МУШ). У грудні на базі нової школи було проведено семінар для представників українського шкільництва за кордоном. Усі Школи українознавства для полегшення координаційної роботи заповнювали реєстраційну картку на сайті міністерства. З 2009 р. цей проект почав активно реалізовуватись, даючи можливість кожному, хто бажає отримати

український атестат про середню освіту за кордоном, взяти у ньому участь. Таким чином, це додаткова можливість для шкіл українознавства залучити учнів. Проте до цього проекту діаспоряни висувують кілька зауважень: політика МУШ не вимагає збереження національних цінностей, її програми співзвучні з російськими програмами, що їх використовують російські громадські організації за кордоном. В інформаційному просторі української діаспори доволі часто зустрічаємо факти звернень, зокрема до МОНУ, МЗСУ, профінансувати ті чи інші освітньо-культурні програми, що сприяли б підтриманню зв'язків між українцями незалежно від країни проживання, проте офіційна Україна зазвичай не була зацікавлена вкладати кошти у такі проекти. «Лише з часом лінія розвитку державотворчих процесів призвела до усвідомлення не тільки бажаності, але й життєвої необхідності формування такої політики» [480, с. 275]. У 2013 р. опубліковано розлоге дослідження Павла Садохи, голови комісії СКУ з питань громадян України за кордоном, приводом до написання якого стало відкриття російських класів в українській школі у Мадриді. Автор стверджує, що більшість освітніх закладів такого типу вже пройшли за свою історію «критичні» моменти самоідентифікації [1207, с. 11], батьки ж мають право обирати, якою мовою буде навчатися їхня дитина, і більшість віддає перевагу саме українській, бо для багатьох (наприклад, емігрантів зі Сходу нашої країни) це можливість, якої вони не мали в Україні (як це не парадоксально). Та й праця викладачів у школах українознавства базується винятково на патріотизмі та любові до своєї професії, тому педагоги та громадські діячі цілком природно порушують питання: якої концепції дотримуватись у вихованні, коли діти живуть в інонаціональному середовищі, або, як в Україні, в одному виховному просторі перебувають російськомовні й україномовні учні.

Суперечлива політика України щодо діаспори, зокрема у сфері національного виховання та освіти, популяризації національної культури робить марними «намагання українських закордонних громад пояснити світові, що українці – це окрема нація, а Україна – незалежна держава» [1207, с. 12]. На жаль, як вважає вищезгаданий голова комісії СКУ з питань громадян України за кордоном Павло Садоха, у законодав-

стві України немає юридичної підстави змусити чиновника служити національним інтересам своєї держави, а тому він пропонує методи, застосування яких, на його думку, могло б виправити ситуацію: визнати на законодавчому рівні «українські громадські організації й освітні заклади за кордоном через критерії української ідентичності у статутних документах» [1207, с. 12]. Іван Петришин, поет, український емігрант в США, стверджує [1090], що Україна вже давно не надає великої уваги освіті у своєму ареалі, хоча програм і кампаній, покликаних підняти її, було чимало. Він згадує, як вищі щороку у стислі терміни змушені продукувати купу паперів, щоб підтвердити свій ступінь акредитації, теоретично довести чиновникам, що підготовка здійснюється на належному рівні. Все, щоб «вписатися» у нові витки нової освітньої реформи, не залишаючи часу на власне навчальну роботу. Автор статті проводить паралель із доповіддю губернатора штату Іллінойс у 2004 р., виголошеній у Чикаго, де він звернув увагу на проблеми в роботі відділу освіти та запропонував нову тактику і стратегію дій для їх подолання. Звичайно, до виступу Рода Благосевича було чимало зауважень, однак позитивним стало розуміння освіти як великого бізнесу, у який потрібно вкладати значні кошти задля отримання вагомих дивідендів. Адже школа – це майбутнє кожного прийдешнього покоління. Іван Петришин вважає, що в американських школах Україні варто було б запозичити їх сильні сторони: «вміння навчити аналізувати, вміння навчити бути допитливим, вміння поважати свободу вибору іншого, вміння бути прагматиком та реалістом» [1090].

З цього приводу на увагу заслуговує відгук Володимира Висоцького, директора школи у Кліфтоні (штат Нью-Джерсі) [161], про роботу Конгресу української діаспори у Львові, у якому він брав участь як запрошений гість. Секція «Українська школа у зарубіжжі» передбачала обмін інформацією представників діаспори з Бразилії, Болгарії, Іспанії, Італії, Канади, Німеччини, Португалії, Росії, Сербії, США щодо діяльності українських шкіл у різних країнах світу та вироблення ними спільного плану для розв'язання проблем, які перед ними виникають. У цьому контексті величезний досвід шкіл українознавства в США міг би допомогти у вирішенні бага-

тьох питань, проте керівник секції не знайшла можливості надати слово ні директору американської школи, ні члену управи Шкільної ради (про діяльність якої, до речі, було виголошено доповідь), ні учаснику шкільної конференції в Рочестері. Однак найбільший жаль у автора викликало те, що нічого не було сказано про звернення учасників цієї конференції до Президента та Уряду України щодо прирівнювання дипломів випускників шкіл українознавства до атестатів про закінчення середньої школи в Україні. А це, як вважає Володимир Висоцький, «було б великою підтримкою для українських шкіл США і одним із варіантів повернення українських дітей» [161] на історичну батьківщину. То як же вирішувати оті «проблеми українських шкіл за кордоном», якщо самій Україні до них байдуже? [57; 69; 73].

За часів Радянського Союзу українська спільнота за кордоном залишалася монолітною світовою інституцією. Однак уже після здобуття незалежності з'явилася нова сила – трудові мігранти, у громадах яких відчувається брак національної самоідентифікації, що було характерно для усього пострадянського українського суспільства. Але, як вважає Павло Садох, «на відміну від України, інформаційний простір якої до сьогодні заповнений ворожими до національної єдності настроями, в умовах вільного демократичного світу українці вповні розуміють важливість сформованої національної ідентичності» [1207, с. 11-12].

Опубліковані матеріали показують понад 200-річну історію українських шкіл крізь призму масової української міграції. Укотре пересвідчуємось: саме завдяки самоусвідомленню українських емігрантів, церквам і школам українцям за кордоном вдалося не асимілюватися з іншими культурами, а створити потужну українську діаспору, яка багато зробила для відновлення української державності. У США тривалий час існує і діє мережа українських шкіл, причому діаспорна громада робить все для розвитку двомовної шкільної освіти, підтримуючи ті навчальні заклади, що вже існують. Повільно, поодинокі, але створюються і нові. Яку б ідеологію не сповідували українські організації, товариства, церкви, у своїй діяльності одним із пріоритетних напрямів роботи вважають питання української школи. На допомогу директорам

і освітнім закладам створено єдиний навчально-методичний центр – Шкільна Рада, – а також ціла система дорадчих органів. Навчальні програми є з першого по дванадцятий клас, а підручниками, підготовленими учителями з діаспори, забезпечені усі учні. Дипломи, що їх отримують випускники українських шкіл у США, враховуються в багатьох університетах і коледжах країни. Школи українознавства, маючи немало історію, прослужили багато років і продовжують служити інтересам збереження української ідентичності. А тому тема їх існування, роль громади і сім'ї у їхньому функціонуванні залишається актуальною для обговорення в інформаційному просторі діаспори США та новішого осмислення.

3.2. Роль періодики у популяризації української мови

Почуття зв'язності з минулим є одним з важливих чинників тяглості національної традиції. Мабуть, єдиним, що не викликає сумніву у цьому взаємозв'язку, – мова. Вона є нерозривним елементом побутування народу, зв'язаним із його мисленням, важливим чинником існування і збереження національної ідентичності, одним із головних її компонентів. Дослідження у цій сфері є важливими, оскільки це питання стає чимраз актуальніше у глобалізованому світі. Тим переконливішим для нас фактом є питання охорони української мови, хоча б зважаючи на тривалу традицію її існування. Власне, це обов'язок зберігати рідну мову, і тим самим зберігати свою самість. Це підтверджує доля українців протягом кількох століть. В історії нашого народу, як тих, хто проживає в матірній Україні, так і тих, хто перебуває за кордоном, українська мова була тим основним інтегруючим елементом, що єднав усіх українців у їх боротьбі за виживання і незалежність, важливим чинником зв'язку українських емігрантів зі своєю етнічною батьківщиною. Усвідомлення своєї належності до однієї мовно-культурної спільноти – запорука стабільності держави, а її етнічних утворень в інших країнах – єдності та консолідації діаспорної групи. Мова пронизує цей складний і багатоаспектний процес, нагромаджуючи і фіксує досвід

етносу, «стаючи його найдосконалішою подобою» [486, с. 50]. Спільність мови дає кращу і єдину прикмету, за якою розпізнається народ, і «водночас єдину, не замінювану нічим і неодмінну умову існування народу» [1126, с. 118]. Власне мовна спільність є неоціненним джерелом етнонаціональної самосвідомості українців за кордоном, що стимулює подальші процеси пізнання свого історичного минулого, давності культури, які стимулюють вироблення єдиної шкали цінностей в етнічних українців. Спільним знаменником національно-етнічної свідомості у нас є сильне почуття приналежності духовно та історично до української нації. Ця свідомість вимагає в першу чергу плекання і розвитку в діаспорі української мови як символу тотожності усіх українців. Адже саме у мові можна побачити менталітет нації. Вживання рідної мови в діаспорі позитивно впливає на національне самозбереження, втримується духовний зв'язок з українським народом. Мовою можна передати молодому поколінню українську духовність з усіма її національними прикметами.

У минулому важливою функцією української мови була інтеграція з етнічною батьківщиною тих українців, котрі перебували за її межами в силу різних обставин: репресій, еміграції до різних країн у пошуку кращого життя. Із здобуттям Україною незалежності мова стала виконувати функцію безпосереднього спілкування із гостями з України, переймаючи, хоча і неохоче, живі форми українського мовлення. Поруч із захопленням омріяним суверенітетом з'являється усвідомлення того, що багатовіковий лінгвоцид на українських землях не міг пройти без наслідків, а тому породив безліч проблем, які часто порушувалися на сторінках періодики українців США. На відміну від материкової України, де українізація національного інформаційного простору відбувається не так швидко і системно, періодика закордонних українців унаслідок своєї незалежності від олігархічних угруповань мовні питання вважає важливими, а тому часто в діаспорній пресі зустрічаються виступи та висловлювання з приводу національного самозбереження у контексті мови як чи не єдиної ознаки, за якою можна ідентифікувати «своїх» у чужорідному оточенні.

Навіть побіжний аналіз україномовної періодики США дає підстави стверджувати, що українська мова, як правило, збереглася практично «чистою» (правда, дещо «застигла» на лексичному та граматичному рівнях поч. ХХ століття), і досі розглядається як корінна (тобто належить до «основних цінностей», описаних Дж. Смоличем у працях «Культура й освіта у плюралістичному світі» і «Основні цінності та культурна ідентичність») [1911]. Однак процес мовної асиміляції все ж значний, бо у цій країні українська діаспора існує найдовше, та й роль англійської мови в умовах глобалізації як мови міжнародного спілкування не могла не вплинути, особливо у США, на українську, що позначилося як на мовленнєвій діяльності, мовній свідомості наших діаспорян, так і на самій системі української мови.

Передусім, чимало друкованого матеріалу в україномовній пресі США торкається мовних питань як таких: ролі української мови в долі нашого народу, її особливостей, необхідності шанувати тощо. Загальна тенденція цих публікацій полягає в наступному: мова – носій національних традицій, а в сьогоднішній політичній атмосфері – ще й засіб втримання національної самобутності, національного обличчя, засіб згуртування нації, спадкоємності поколінь. Науковці довели, «чим вищий рівень національного мовлення як першоознаки інтелектуальної духовної атмосфери, то вищий рівень свідомості людей, а отже, і їх прагнення до державності своєї нації» [1238, с. 117]. Період становлення України як незалежної держави вимагає об'єднання усіх конструктивних та творчих сил українського народу, незалежно від країни проживання, задля відродження та укріплення національної свідомості як основи пізнання рідної історії, культури, традицій у більшості українців. У газеті «Свобода» вміщено статтю Василя Ящуна, українського науковця, перекладача, поета, професора Пітсбургського університету [1879], у якій автор стверджує, що брак національної свідомості завжди пов'язаний із незнанням і невживанням рідної мови. В історії України уже було чимало періодів, коли занепадала національна свідомість, а з нею – і потенціал української нації. «Мова – не лише засіб спілкування. [...] Вона зв'язується зі складовими елементами національно-психічної цілісності людини. [...] Цей мовний

елемент не існує, наче щось відокремлене в людині, з прикметами акцидентальних функцій, але як щось суттєве, що проникає у сферу національних змістом духу й інтелекту людини. Він просякає історію, традицію та різновиди культури і, просякаючи їх, з'єднує міцніше, в один національний скарб. Без цього мовного чинника згадані цінності були б обмізерені у великій мірі» [1879].

Директор Інституту метафізичних досліджень Ігор Каганець у своєму інтерв'ю газеті «Час і Події» [164] провів аналогії між людиною і нацією, виокремивши їх схожі риси (тіло, душа (етнопсихіка), воля, характер, господарство, власний дім). Науковець зазначив, що цілісність народу та стан його колективного здоров'я підтримує певне специфічне поле, щільність якого залежить від того, яка мова лунає у народному середовищі – рідна чи ні. Порушення цього поля веде до дезорієнтації, адже відомо, що «мова народу формує певні особливості генофонду, завдяки яким організм людини активізується та зцілюється, спілкування рідною мовою дає можливість дійти до глибинних рівнів своєї пам'яті, щоб спочатку зрозуміти й усвідомити, хто ти, тобто мова і генетична пам'ять – взаємопов'язані, і їхній вплив обопільний» [164].

Двомовність діаспорних меншин – явище нестабільне, й етнічна мова зберігає шанси на виживання доти, поки існують комунікативні ситуації для ексклюзивної одномовності чи зберігається потреба й можливість прямого зв'язку з Україною. Таким чином, опорою двомовності в діаспорі є «внутрішньо» чи «зовнішньо» орієнтована одномовність. Незважаючи на багаторічне фізичне віддалення від історичної батьківщини, занурення в іншомовне середовище, українська мова у спільноті української діаспори США в хорошому стані і є репрезентатором стану побутування українців за кордоном у хронологічному розрізі. Будь-які інтерферентні ефекти (не без наслідків впливу англійської мови, середовища) зрозумілі через тривале проживання україномовних носіїв у чужомовному оточенні. Модифікація української мови є складовою природної еволюції мови, що розуміється як сукупність будь-яких змін у ній, здійснених від часу поселення перших емігрантів на американській землі. Таким чином, це ексклюзивна державна мова для представників української діаспори

в США. Численні приклади свідчать також про докази того, що українська мова виявилася стійкою до втручання іноземних мов завдяки міцно укоріненим фонетичним принципам. Тому одним із важливих, як слушно вважають фахівці, питань, що його потрібно вирішити негайно, – відсутність фахових словників. Останнє дає можливість численним українофобам закидати думку про те, що українська мова не надається до презентації наукових досліджень, ідей, та й російську мову всі у школі вчили, всі знають, тому немає потреби вводити її у наукову царину та створювати адекватні російсько-українські словники, потрібно зважати на великі економічні витрати тощо. Однак такі сентенції відчутно віддають русифікацією, почуттям меншовартості, гальмуванням державотворчості. Піднімаючи це питання в україномовній періодиці діаспори у США, звертаючись до загалу, дописувачі намагаються знайти вирішення цієї проблеми, принаймні привернути увагу української громади по обидва боки океану щодо нагальності таких дій. У газеті «Свобода» вміщено велику статтю Святослава Караванського [1652], присвячену темі відродження України та становлення нової лексикографії. Аналізуючи деякі словники, приклади мовних зворотів, які там знаходить, автор звертає увагу читачів на те, що у них досить обмежено вибір української лексики, рекомендовано до вживання форми, що невластиві нашій мові, тому вони звучать карикатурно, незграбно, ще більше відвертаючи українців від користування таким «язиком». Тобто словникова політика свідомо спрямовується на штучне перетворення української мови як малоінформативної, нездатної існувати без російської. Відповідно усі сфери суспільного життя, де зафіксоване у словнику сприймають нормою, застосовують «форми, невластиві українській мовній стихії, що роблять нашу мову з одного боку важкою і книжно-канцелярською, а з другого – «прив'язують» її до російської мови, звідки ці форми запозичено» [1652, с. 2]. Хоча можливий інший варіант – не знайшовши потрібного відповідника, українці схильні самі винаходити потрібну лексику, що інколи звучить досить смішно. Дослідник твердо переконаний, що успіх українського відродження великою мірою залежить від рівня розвитку вітчизняної лексикографії, тому сам уклав «Російсько-український словник складної лексики», де перекладе-

но ті мовні звороти та форми, що їх академічні словники не перекладають або перекладають неповно. Анонсування цієї праці якраз і відбулося на сторінках «Свободи» [1652]. Добре розуміючи, що цей проект потребує грошей, але вкрай потрібен як Україні, так і діаспорі, С. Караванський звертається до нашої громади за океаном із закликом про допомогу. Словникові було зроблено відповідну рекламу: публікація списку всіх жертводавців, організаціям буде надано рядки для оголошень, примірник «Словника...» з подякою автора, посвідчення про відрахування суми пожертви від податку тощо [1652, с. 3]. Ще пізніше через «Свободу» можна було придбати також «Секрети української мови» С. Караванського, де розглянуто усі розділи мовознавства, подано питому та раніше «репресовану» українську лексику. Члени української громади добре розуміють вагу українського наукового слова, тому й усіяко підтримують такі проекти, наприклад, профінансували видання п'ятитомної «Енциклопедії фізики», що взяла за основу «Словник фізичної термінології» В. Фаворського (Харків, 1932) та «Правописний словник» Г. Голоскевича [49].

У газеті «Час і Події» в рубриці «Культура» [3] було вміщено анонс та рекламу книги австрійського славіста Міхаеля Мозера «Причинки до історії української мови», виданої Харківським історико-культурним товариством за підтримки Програми дослідження Східної України ім. Ковальських при Канадському інституті українських студій та Фонду ім. Наталії Данильченко при НТШ у США. Стаття містить матеріал, який засвідчує, що ця книга доцента мовознавства Інституту славістики Віденського університету підтверджує важливість української мови на міжнародній карті світу, розглядає широкий спектр історичних аспектів української мови (зокрема, питання східноєвропейської мовної єдності), документи, старі українські переклади тощо. Науковець спростовує концепцію «спільної давньоруської мови», що панує у російській лінгвістиці, і йде за Ю. Шевельовим в обґрунтуванні поняття «мовної та діалектної зони», з якої і розвинулися три східнослов'янські мови. Аналізуючи мовну політику колишнього СРСР у наближенні усіх мов до російської мовної структури, М. Мозер вказує на їх небезпечність і сьогодні, а тому актуалізує питання мовної культури у колишніх республіках [3].

Самі українці в США, особливо ті, хто працює на загал української діаспори, намагаються підвищувати фаховість свого знання української мови. Так, у приміщенні НТШ у Нью-Йорку від 1997 року організують семінари із питань української мови для журналістів східного узбережжя, що спрямовані проти «шовкової русифікації» та засилля американізмів. Сюди приїжджають не тільки з редакцій «Свободи», «Народної Волі», «Нашого Голосу», «Нашого Життя» та ін., а й зацікавлені представники головного проводу Українського Пласту [53; 342]. Зважаючи на те, що український правопис ще досі не узгоджено, а на наукових конференціях з питань мови ухваляються різні зміни до нього, під час цих семінарів викладачі ознайомлюють слухачів із змінами в нашому правописі, а також подають приклади публіцистичного матеріалу, де є неправильності, притримуючись норм харківського правопису 1928 р. [64–67].

У сучасному мультикультурному, глобалізованому та інформаційному світі багато традиційних цінностей опиняються перед загрозою зникнення, серед них – збереження національної мови у середовищі діаспори. Характерною особливістю сучасного світу є постійні міграційні процеси, що сприяє взаємному культурному, мовному та інтелектуальному збагаченню. Проте це також викликає появу уніфікованої культури, стирання історичного коріння. Вже друге-третє покоління з метою посісти гідне місце у новому суспільстві та адаптуватися переходять на мову нової держави, частково чи повністю забуваючи мову предків. Але рідна мова – потужний інструмент для утвердження національної ідентичності, у тому числі й українців за кордоном, тому її вивчення та збереження – найважливіше у роботі українських діаспорних громад. У періодичних виданнях українців США є опубліковані матеріали, що стосуються власне культури рідної мови, уникання неправильностей та огріхів, зроблених через незнання або ж свідоме калічення української мови. Наприклад, розлога стаття Ірини Фаріон, вміщена у газеті «Час і Події» [1397], висвітлює питання мови як регулятора поведінки людини, зокрема тієї, що сидить у владних кабінетах. Мовознавець детально аналізує фонетичні та словотвірні помилки, надзвичайно спотворений лексичний (вживання слів у не-

властивому значенні, фонетично пристосовані росіянізми, багатослів'я) та граматичний рівні, роблячи висновок: «Мова – одне з найнебезпечніших благ: вона нещадно викриває кожного і відображає загальну тенденцію суспільного безладу перевернутих стосунків. [...] Мова завжди буде лише копією людини і держави» [1397]. Юрій Гнаткевич, автор «Короткого словника-антисуржика для депутатів Верховної Ради та для всіх, хто хоче, щоб його українська мова не була схожою на мову Верки Сердючки» (до речі, анонсованого в діаспорі), вбачає подолання проблеми мовного безкультур'я та засилля русизмів в українській мові шляхом зростання загальної і мовної культури українців та їхньої національної свідомості [239].

Узагалі, формуванню мовної культури українців діаспори періодика США надає багато уваги. Практично у кожному номері газети «Час і Події» у рубриці «Культура» чергуються матеріали (підготовлені Ольгою Зозулею, «Панянкою») під промовистими назвами: «Уроки української мови», «Шукаємо різницю», «Мовні нюанси», присвячені правильному слововживанню та наголошенню, униканню кальок з російської та інших мов (зокрема, й англійської), труднощів у застосуванні паронімів, географічних назв, транслітерації іншомовних імен тощо.

Окреме питання, на якому варто зосередити увагу, – це проблема українського правопису. Вище ми вже зазначали, що українська діаспора використовує правопис 1928 р., знаний ще як «скрипниківка» (від прізвища Народного комісара освіти Миколи Скрипника, який затвердив новий правопис. – Л.Б.). Історія його прийняття свого часу неодноразово висвітлювалася у діаспорній періодиці, оскільки процес цей був наскрізь демократичний та науково виважений. Однак з 1933 р. цей правопис визнано націоналістичним, і надалі українську мову намагалися якомога більше наблизити до російської. Зі здобуттям Україною незалежності філологи неодноразово намагалися підняти питання про відродження хоча б деяких норм старого правопису, однак поки що ця проблема тільки обговорюється, а подекуди зустрічає шалений спротив [177; 863]. Українська діаспора послуговується скрипниківським правописом з кількох причин: по-перше, значна частина українців вивезла свого часу з України саме такі мовні звички і передала їх нащадкам, а по-друге, цей правопис нагадує про часи українського відро-

дження 1920-1930-х років і протиставляється русифікації, що не закінчилася із розпадом Радянського Союзу. З цих же міркувань, частково, до старого правопису після 1991 р. повернулася частина науковців, письменників, видавництв, ЗМІ (зокрема, канал СТБ). Тим не менше діаспорна періодика багато уваги приділяє відмінностям «скрипниківки» і сучасного українського правопису. Зокрема, Святослав Караванський на сторінках щоденника «Свобода» зауважив [618], що чимало спотворень, занесених за 70 років, так і не було виправлено, а внесені зміни радше косметичні, а не спрямовані на відродження самобутніх рис української мови (до речі, жоден науковець з діаспори так і не був запрошений до розробки уніфікованого правопису). Відтак мовознавець подає цілком конкретні приклади з української мови [619], перекреслені і не виправлені новим правописом. Недосконалість правопису, яким сьогодні користується материкова Україна, спричинює хаос та дискредитує українську мову, що дало змогу у свій час робити голослівні заяви у вже незалежній державі про її вторинність та непотрібність. Звичайно, українська діаспора стурбована таким фактом, адже один народ (незалежно від місця проживання) має розмовляти й писати однаково: правопис для мови – це все одно що конституція для держави. Мова не може розвиватися без належно розробленого правопису, без нього неможливі значні мовознавчі програми та дослідження. Існування двох правописів – це наслідок політики лінгвоциду, якому підпорядковувалось усе культурне життя українців від 1930-х рр. [694]. Мабуть, тому в 1997 р., коли в Україні готували новий правопис, президенти УВАН (д-р Марко Антонович) і НТШ-А (д-р Леонід Рудницький) опублікували в «Свободі» [316] своє звернення до усіх редакторів та авторів українських видань діаспори і надалі дотримуватися Харківського правопису, зауважуючи, що в останні десятиліття україномовна періодика діаспори, хоча і не так суттєво, але впливала на мову сучасної України, а тому традиції потрібно продовжувати, поки нові орфографічні норми не будуть остаточно затверджені на історичній батьківщині. Крім цього, за ініціативи НТШ-А в Іллінойському університеті відбулася конференція, присвячена 70-літтю Всеукраїнської правописної конференції у Харкові, результатом якої стало видання збірника доповідей «Про Український правопис і про-

блеми мови» [1723], придбання якого можливе відповідно до зазначених вказівок. До речі, інформацію про це вміщено на першій сторінці щоденника [1748], що свідчить про її вагу для середовища діаспори, як і повідомлення про правописну конференцію у Києві, організовану Українською національною комісією з питань правопису [1725], НТШ-А при співпраці Інституту української мови та Українського мовно-інформаційного фонду НАНУ та НаУКМА. На конференції порушено загальні принципи та специфічні закони правопису чи вживання термінології. У пізніших номерах з'явилися розгорнуті статті [261; 1725], присвячені цій конференції, що висвітлювали шалені дискусії щодо хоча б часткового повернення норм Харківського правопису: представники діаспори, як і частина українських науковців, виступали «за». Позитивним моментом цього факту стало те, що це перше зібрання з порушеного питання, де зібралися представники не тільки усіх регіонів України, а й діаспори. Однак подальший аналіз змісту україномовної діаспорної періодики показав, що питання українського правопису так і залишаються невирішеними, а газета «Міст» опублікувала інтерв'ю [1802] професора Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка Олександра Пономаріва, яке він дав Бі-Бі-Сі, відповідаючи на цілком конкретні питання мовної практики. Як мовознавець він пояснює, чому не можуть досягнути компромісу у правописних питаннях: сучасні українські мовознавці стоять на різних позиціях. «Одні хочуть усунути наслідки більшовицької наруги з українського правопису, а їх нечисленні опоненти досі не вийшли з радянської шинелі й обстоюють те, що нам нав'язали в добу зближення мов і правописів» [1802]. Без усунення такої суперечності неможливо вирішити назрілі питання [58; 79; 80].

Чимало публіцистичного матеріалу українців діаспори США присвячено аналізу мовної ситуації на материковій Україні, адже дописувачі вбачають прямий зв'язок між відродженням живої української мови на її етнічній батьківщині із оновленням такої у середовищі емігрантів. Ні для кого не секрет, що більшість з них послуговується правописом та мовленням, що їх винесли із минулого століття наші предки, покидаючи береги рідної землі. З одного боку, така мова уникла російщення, зберегла традиції мовної практики, а з іншо-

го – не мала змоги розвиватися в межах українського ареалу, тобто певним чином «застигла» на якомусь етапі. Тому становлення національної мови в Україні для представників діаспори має велику вагу. Вони вітали спроби Л. Кучми розмовляти українською, принаймні публічно. Звичайно, у його мовлення було вплетено і російські слова, там, де не міг підібрати українського відповідника, однак, незважаючи на втрату російськомовного електорату, важкий російський акцент, другий Президент України наполіг на тому, щоб українську мову зробити єдиною державною. Редакція «Свободи» вміщує статтю репортерки з Associated Press, яка відзначає, що ця «кучмівська мова» тим не менше є «прикладом лінгвістичної дилеми, перед якою стоять мільйони людей колишнього СРСР. [...] Як тільки розпалася імперія, народи із здобуттям незалежності отримали важкі психологічні проблеми: усвідомлення колишніх та сучасних кордонів, віднайдення і відновлення самоідентифікації, передусім утвердження національних мов. І після багатьох років національного поневолення вони відроджуються, незважаючи на невдоволення окремих громадян» [354, с. 1]. І процес цей протікає дуже нелегко, бо бажання Росії асимілювати Україну, хоч і ослабло, але не змінилося. Але початки українізації наприкінці ХХ століття були добрі. Віктор Ющенко, ставши Президентом України, навіть видав Указ з приводу виконання конституційних норм щодо всебічного розвитку і функціонування української мови як державної. Проте прямих конкретних напрямів реалізації документа сформовано не було. А мовне питання – це проблема, яку можна і треба вирішувати у політичній площині, виховуючи нове покоління політиків. Інакше нам не уникнути суперечливих здоровому глузду явищ. Відомий правозахисник і громадський діяч Аскольд Лозинський, перебуваючи у Києві на Світовому конгресі українців, вказує на «зухвале ставлення у Києві до української мови», «на Хрещатику українську мову можна почути хіба з уст діалогістів» [843].

Це можна пояснити тим, що проблема української ідентичності так досі і не розв'язана. Значна кількість українців усе ще відчуває себе всередині «єдиного пространства», а відтак перебуває у контексті чужинецького історичного процесу. Саме це, на нашу думку, дає можливість постійно на чер-

гових виборах спекулювати «мовним питанням». Однак така маніпуляція тільки дезінтегрує суспільство, послаблює позиції мовного чинника як засобу національної ідентифікації. У періодичних виданнях нашої діаспори у США можна знайти чимало інформації [567; 1303] з приводу того, що саме сьогодні, у суверенній Українській державі, існує реальна загроза лінгвістичній та культурній ідентичності українця (повсюдне вживання російської мови у держорганах, освітніх закладах (особливо на Сході та Півдні), друкованій продукції, на українських телеканалах триває радянська практика «інтернаціоналізму» (наприклад, два різномовних ведучих), мовні покручі з телеекранів шанованих каналів, демонстрація заідеологізованих серіалів про російських вояків, які воюють у Чечні, російський спецназ, ігнорування державної мови українськими вояками, ветеранами Другої світової війни, відсторонення росіян в Україні від автохтонного населення тощо). А мова – ознака ідентичності будь-якої людини, незалежно від місця перебування. Сьогодні практично всі етнічні українці володіють російською мовою, але це не робить їх росіянами, швидше навпаки – навіть якщо їй доводиться перебувати в російськомовному середовищі і послуговуватися цією мовою, то більшість з них пов'язує себе все рівно з Україною. Тобто, визнання мови як «своя» і «чужа» – один із проявів самоідентифікації людини із певною групою [1186]. Так, безумовно, ситуація сьогодні змінюється, лише шкода, що для того, щоб відбулися зрушення у політиці та світогляді українців, мали відбутися воєнні дії з боку «дружної і братньої» держави та загинуло чимало патріотів. Ми змушені усвідомити, що поняття «інформаційна війна» – не просто словосполучення, яке не має до мене жодного відношення, бо не болить і не пече, не є чимось далеким та ефемерним, а відбувається вже і зараз та ще довго відгукуватиметься, якщо її ігнорувати. Апологети російської кіноіндустрії та шоу-бізнесу повинні зрозуміти, що заборона російських фільмів, окремих артистів – не просто чиясь примха. Мова іде навіть не про художні, а про пропагандистські якості кінострічок та окремих висловів: «вони є інструментом імперської влади, продовжують возвеличувати радянську імперію, перешкоджають самим росіянам відмовитися від принципів колоніалізму в ставленні до колишніх рес-

публік; [...] а таке ідеологічне навантаження, безумовно, стає на заваді упровадження українцями власного дискурсу, який би сповідував інші цінності та допомагав у самоідентифікації як нації» [250]. Так, ми все частіше говоримо про мовну агресію, але не замислюємося, що сучасне українське суспільство розколоте за мовною ознакою. Невирішення цієї проблеми призведе до катастрофічних наслідків. Сьогодні Україна ще продовжує залишатися двоменталітетною державою: вибір між Європою та Росією на побутовому рівні зводиться до вибору між цивілізацією та слов'янським маргінесом. Так, західний світ має чимало темних сторін, а пристосуватися до нього людям із общинницьким менталітетом дуже важко. Тому і тягне до Росії як до чогось вже звичного. Однак общинний спосіб життя сьогодні – безперспективний, а тому зміна менталітету та розбудова сучасного інтелектуального суспільства в Україні дозволить нам вписатися у нові світові структури і конкурувати на рівних [626]. Науковець із Санкт-Петербурзького університету Костянтин Мітчін зазначив: «Жителям України, якщо вони хочуть утвердити державу, необхідно усвідомити себе як єдиний народ, [...] відмежуватися від інших «материнських» цілостей і постаратися утвердитися у своїй самості. Якщо такого самостійного народу не виявиться або його не вдасться відділити від російського, існування держави Україна буде оспорюватися. Нинішня державність України залишається вкрай нетривкою саме через брак виразної національної ідентифікації» [цит. за 1186]. А мова якраз і є найдієвішим засобом консолідації суспільства. У газеті «Час і Події» є стаття Юрія Белінського [37], передрукована з «Української правди», де автор говорить про нагальну необхідність проведення позитивної дискримінації щодо української мови, бо саме розширення вжитку української мови може стати об'єднуючим чинником для країни. Звичайно, таку позитивну дискримінацію можна і не впроваджувати, але це призведе до зникнення української мови (що, як не дивно, теж може об'єднати країну), однак ми маємо бути свідомі такої відповідальності.

Після Помаранчевої революції мовна ситуація в країні і пріоритети дещо змінилися, однак проблема не зникла, набувши трохи інших обрисів. У рубриці «Точка зору» газети «Свобода», де віднедавна друкується найгостріша та найакту-

альніша аналітика, вміщено статтю відомого правозахисника і громадського діяча Аскольда Лозинського з приводу мовної проблеми швидше у психологічній площині. Йдеться про перебіг одного з протестів біля представництва Росії до ООН у Нью-Йорку, коли жінка, після вступного слова українською, хотіла продовжити виступ російською і дістала відмову. Цей факт у соціальних мережах активно обговорювався та мав неоднозначні коментарі. Для прояснення ситуації та розставленні усіх акцентів Аскольд Лозинський через «Свободу» вирішив висловити власне бачення [849]. Він нагадав, що, з одного боку, російська мова – мова окупанта, нею видавалися жорстокі закони, спрямовані на знищення нашого етносу, а з іншого – українці, які народжені у США або прибули туди після Другої світової війни, не розуміють російської мови і вивчати її не збираються. Більше того, жінка з Луганщини, коли почула, що виступати може тільки по-українськи, це блискуче зробила. Сьогодні, проте, на українську мову чигає ще одна небезпека. Аскольд Лозинський пише про бенкет, що відбувся в одному з найпрестижніших готелів Нью-Йорка, на честь високих гостей із Києва. Хоча перші промовці були з України і говорили про Україну (серед них – прем'єр-міністр А. Яценюк), складалося враження ірреальне: усі промовляли англійською мовою, незважаючи на те, що серед 800 гостей ледве набралось б 10 осіб, які не розуміли української. Хіба це не є та ж проблема занехаяння, меншовартості рідної мови? «Ми, українці, люди добрі, шануємо чужих і чуже, а своє рідне зневажаємо і тому не бережемо. І думаємо, що це нормально» [849].

У цій же рубриці доктор філологічних наук Лариса Масенко та кандидат філологічних наук, керівник Центру наукових досліджень та соціальних ініціатив Ольга Шевчук-Клюжева продовжують обґрунтовувати роль української мови як першочергового чинника державних перетворень [925]. Саме намір сусідньої держави «захистити російськомовних» спричинив трагічні події на Сході України і він же засвідчує необхідність перегляду і вдосконалення державної мовної політики. На думку авторів, керівництво держави має розуміти, що зміцнення позицій державної мови не лише позбавить комплексу меншовартості велику частину населення України, а й стане важливою складовою загальної стратегії

виживання держави у надзвичайно важких зовнішніх і внутрішніх умовах. Якщо не зайняти цю нішу, то на мовному полі держави з часом з'являться інші гравці, так як це сталося в Криму та частині Донбасу і може трапитись знову за відсутності адекватних дій. Загалом, суспільство готове до змін щодо підвищення ролі державної мови, через те автори пропонують низку системних заходів, які, на їх переконання, потрібно реалізувати для розширення сфери вживання української мови при одночасній відсутності конфліктів на цьому ґрунті [925]. З позицій сьогодення зауважимо, що принаймні один крок уже реалізований та мотивує до використання української мови – запровадження на законодавчому рівні обов'язкового іспиту для державних службовців усіх рівнів. Щодо встановлення податкових пільг для бізнесу, що творить якісний україномовний продукт, та утворення Фонду розвитку української мови – на етапі розгляду. Так через друковане слово українці США намагаються сприяти формуванню української національної спільноти за допомогою єдиної мови, хоч це і виявляється нелегко. Світлана Володимирівна Шевчук, академік-секретар Відділення філології і мистецтвознавства АНУ, вважає, що за таких умов пріоритетним завданням як держави Україна, так і українців за кордоном має стати «прискорення процесу формування модерної національної ідентичності, привабливої для переважної більшості українців» [1811, с. 5], від себе додамо – будь-якого віку.

Вище вже було сказано про те, що, на відміну від етнічної батьківщини, представники української діаспори мали можливість продовжувати підтримувати традиції своїх предків та зберігати мову – видавалися газети і часописи українською мовою, на шпальтах яких можна бачити матеріали, що присвячені сучасності та минулому українського народу. Але, мабуть, найважливішим емігранти вважали створення українських шкіл, де б навчали рідною мовою історії, літератури, музики і т.д. І до сьогодні головною проблемою та перешкодою на цьому шляху є відповідні посібники, фахові словники та добре підготовлені викладачі. Адже демократизм та відкритість політики США щодо емігрантів має і зворотний бік медалі: для більшості сучасного молодого покоління американців українського походження українська мова вже не

є рідною. «У полі структурних за етнічним складом державних утвореннях відбувається ієрархізація етносів щодо культурно-мовного статусу: титульна нація виявляє тенденцію до поглинання (або нівелювання) ідентифікаційних характеристик національної самобутності» [1809, с. 293]. Мало хто не погодиться, що асиміляція на чужині – процес закономірний і неминучий, тим більше для покоління, що вже народилося на еміграції. А тому недільні школи, організовані громадськими організаціями та парафіями, залишаються єдиною надією на збереження української мови у середовищі нащадків українських емігрантів, ба більше – одним із чинників самоусвідомлення ними себе як частини великого народу. Не останню роль у цьому процесі відіграють й вищі школи. Асоціація для вивчення національностей Колумбійського університету щорічно проводить конвенції, на яких, окрім усього іншого, піднімається і проблема мовної політики та становлення нації в Україні. Участь у таких конвенціях беруть відомі професори-україністи з Дослідного інституту в Принстоні, Канзаського та Колумбійського університетів, Києво-Могилянської академії та Київського університету ім. Т. Шевченка [1735]. Рубрика «Події» україномовної періодики [1567; 1731] постійно вміщує замітки щодо курсів інтенсивного вивчення української мови (що передбачає і початковий рівень володіння, а також можливість отримання стипендій), які організують факультет мистецтв і науки Пітсбурзького університету, Департамент чужоземних мов Школи продовженого навчання Нью-Йоркського університету. Обов'язковою є інформація щодо курсів різного рівня складності, їх тривалості, наявності контактів з координаторами. Крім того, Фонд української мови відділу слов'янських мов і літератур Пітсбурзького університету разом зі Студентською організацією щороку влаштовують святкове нагородження студентів української мови (причому, англійська мова для цих студентів – рідна), а випускники української програми зазначають важливість знання чужої мови у кар'єрі [387]. Натомість Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків із діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» організував Міжнародну конференцію щодо викладання української мови як іноземної, на якій учасники обговорювали практичні аспекти

цього процесу, ділилися своїми розробками у цій галузі, презентували підручник та створили спільні авторські колективи для подальшої праці [862]. Тобто орієнтація такої мовної освіти на формування мовної свідомості допомагає усвідомити себе як представника певного етносу та гідно співіснувати з представниками інших народностей.

Питання національної ідентичності, сфокусованої, зокрема, у рідній мові, торкається також і збереження української культури та традицій, проблем, що сьогодні займають чільне місце у діяльності українських діаспорних організацій та є невід'ємно у центрі уваги багатьох зустрічей та їх звернень. Шкільна Рада США свого часу надіслала листа Президентові Л. Кучмі, у якому звернула увагу останнього на загрозливі чинники нової хвилі русифікації в Україні, вимагаючи пріоритету вживання української мови у всіх сферах суспільного життя [1720]. Товариство «Просвіта» оприлюднила заяву [1629], в якій наголошено, що мовне питання у незалежній Україні досі не вирішено. Влада мовчки спостерігає за скороченням використання української мови, натомість її розвиток має стати першочерговим кроком державної політики. У цьому зверненні звучить і заклик до українців усього світу жити і діяти так, щоб «огидне антиукраїнство відійшло у минуле», викорінювати у собі почуття меншовартості, виховувати самоповагу (особливо це стосується очільників держави та чиновників) [1678]. Наукове Товариство ім. Т. Шевченка опублікувало у «Свободі» [349] розгорнутого листа до урядових органів України, де аналізує становище української мови у державних сегментах: проросійське чиновництво, військова сфера, силові структури, книгодрукування, преса, вища освіта, культурний етноцид, засилля в інформаційному просторі тенденційної російської пропаганди, – та пропонує кілька цілком конкретних, але вкрай важливих кроків (неухильне виконання закону та статей Конституції України, що передбачають обов'язкове знання і використання української мови державними урядовцями всіх рівнів; обов'язкове впровадження української мови в усіх освітніх закладах України, в тому числі вищих; надання державної підтримки українському книгодрукуванню, пресі, радіо, телебаченню; обов'язкове використання в повному обсязі української мови усіма національними телеканалами та ство-

рення телепродукції належного культурологічного рівня; здійснення мовного контролю за діяльністю комерційних телестудій; створення законодавчого та економічного заслону російській інформаційній експансії, що на культурологічному відтинку загрожує національній безпеці України; обов'язкове впровадження української мови в армії та силових структурах держави; реконструкція і дерусифікація правописних і термінологічних норм та стандартів з участю компетентних фахівців з різних установ та товариств спільно з установами Національної академії наук України та Держстандартом України) подолання проблеми, невирішення якої матиме згубні наслідки не тільки для «подальшого культурного розвитку держави, а й для національної безпеки України, для існування українського народу як етнокультурного феномену і європейської нації» [349]. Більш масового та організованого характеру, як можемо судити із газетних та журнальних матеріалів, «мовні протести» набувають із 2012 року, що пояснюється прийняттям безпрецедентного та нахабно, відверто антиукраїнського законопроекту «Про засади державної мовної політики». УККА, організація, яка є представником більш ніж мільйона американців українського походження, через україномовну періодику висловив рішучий протест щодо такого «нового апартеїду на етнічній основі проти українського народу в його власній країні» [1341], зазначаючи, що український народ століттями боровся за збереження своєї мови й ідентичності. І тепер, коли є зрушення у вирішенні постколоніальних проблем, у незалежній Україні просуються українофобські ідеї, розпалюють конфлікт, штучно розділяючи нашу батьківщину. УККА вітає тих громадян України, які «відстоюють своє конституційне право на використання рідної мови у всіх сферах життя» [1341], та закликає демократичні західні уряди та американську владу не ігнорувати таке порушення прав людини й національних прав українського народу, вживши відповідних дипломатичних кроків. Крім того, спеціально створений Всегромадський комітет із захисту української мови під патронатом УККА через україномовну періодику, соціальні мережі здійснює акції в Чикаго, Нью-Йорку під будинком Генерального консульства, також протести по всій Європі та Канаді, на які збираються по кількості людей, серед яких чимало молоді,

людей останньої хвилі еміграції, запрошуються представники усіх українських медій. Репортажі та інтерв'ю з місця подій [714; 717; 754; 957], відео в україномовному середовищі Фейсбук з фрагментами виступу членів громадської організації «Помаранчева хвиля», сюжет «Голосу Америки» – жоден момент таких заходів не є упущений, і їх «масштабність якісно відображена для тих, хто висловив зацікавленість у зазначеній події» [577]. Відзначено вдало складену програму виступів (де слово мали як представники українських державницьких організацій, так і духовенство), загальна тенденція яких містить або заклики, або аналітику та конкретні пропозиції. Після кожного виступу присутні скандують гасла та виконують гуртом українські пісні – патріотичні, громадянські та про Україну. Висновок, що його можна зробити, аналізуючи опубліковані періодичні матеріали, полягає в наступному: ситуація, в якій опиняється історична батьківщина, – парадоксальна. Незважаючи на загальноукраїнські протести, голодування молоді під Українським домом у Києві, за вищезазначений Закон проголосувала більшість депутатів без найменших докорів сумління. На двадцятому році незалежності все ще виникало питання мови, збереження її державного статусу та розвитку, і масштаб загрози прийнятого українофобського закону для територіальної цілісності України – величезний, це, по суті, була чергова здача владою стратегічних інтересів держави на користь іншої, руйнування демократії та розбудова тоталітаризму у центрі Європи. Провідники двомовності не зауважують того, що остання – не лише соціально-політичний, а й економічний складник, який потягне за собою величезні матеріальні видатки на переклад підручників, законів, газет, дублювання теле- і радіопередач. Особливо небезпечна ця тенденція для навчальної та наукової сфери, адже русифікація освіти – це нищівний постріл у майбутнє нації: унеможливає появу нового покоління свідомих громадян, які вільно використовуватимуть державну мову у всіх сферах життєдіяльності, вільно володітимуть нею на всіх рівнях, а це вже змушує сумніватися у наявності та й доцільності існування самої України як держави. До того ж, багато хто з апологетів двомовності гаразд не знає жодної з мов: їм байдуже, як до російської, так і до української. У багатьох виступах (окремих ора-

торів, представників СКУДО, «Нової української хвилі», УНС, ООЧСУ, СУМ, СУА, Ради оборони й допомоги українцям при УККА, фундації «Воля», Товариства української студіюючої молоді) простежується думка, що збереження української мови стосується кожного українця, незалежно від місця проживання, політичних поглядів та релігійної приналежності, а тому потрібно об'єднуватися в протистоянні. По обидва боки океану ми маємо бути готові взяти персональну відповідальність за основу існування української нації, для нас це питання виживання останньої. «Мова – це головний сполучник нашого народу. Коли одна третина українців живе поза межами України, а друга третина в Україні, здебільшого, користується російською мовою, то українська зазнає сьогодні поневірян. Незважаючи на русифікацію, усе ще панування в Україні радянського менталітету, саме мова, як ідентифікаційний чинник України, допоможе об'єднатися. А вона повинна стати основним чинником нашого всеукраїнського єднання» [577]. Такі громадські акції, зазвичай, закінчуються укладанням та пізнішим поширенням спільно підписаної заяви, яку передають Послові України у США, дипломатам консульств у Чикаго та Нью-Йорку, в ООН та Президентові Світового Конгресу Українців з метою скерування відповідного месиджу українській владі з очікуванням відповідних кроків. Крім цього, Українська національна інформаційна служба (УНІС – УССА) при Українському конгресовому комітеті Америки приймала листи-заяви до колишнього Президента України – В. Януковича – від організацій та приватних осіб з вимогою накладати вето на мовний закон.

Щодо «мовних» подій, які відбувалися на материковій Україні, діаспорна преса дещо «скупа» на інформацію, однак основні тематичні напрямки можна виділити. Це, передусім, проблеми існування україномовних шкіл. Таке питання досить актуальне на Сході та Півдні України, де кількість російськомовних шкіл була більша приблизно у п'ять разів [553], причому урядовці ніяк не поспішали покращувати ситуацію. У періодиці української діаспори США вміщено кілька заміток, що стосуються відкриття нових українських шкіл у таких регіонах [553; 1306]. Привертає увагу заява щодо популярності таких навчальних закладах у Криму та Донбасі,

бо молоде покоління вже незалежної України усвідомлює, що знання української мови потрібне не тільки у побуті, а й для вступу у виші та посідання значних посад. Однак ганебним є випадок, коли за каденції одіозного міністра освіти Д. Табачника районні відділи освіти «на випередження» пропонували батькам писати заяви про викладання предметів російською, бо, мовляв, вона є найбільш бажаною. І відбувалося це не деінде, а на Заході України, де російською практично не послуговуються [46]. А свого часу був досить хорошим задум міністра освіти І. Вакарчука: у вишах повністю перейти на викладання українською мовою, якщо ж викладач не дотримуватиметься цієї норми – звільнення. Звичайно, опору було багато, наводили різні контраргументи: існуючі стереотипи, зазіхання на свободу користуватися рідною мовою та ін. [712]. Однак саме освіта формує особистість. Чи зможе викладач, який не володіє відповідним рівне мовної компетенції, формувати у студентів національну свідомість? Тому для виховання нової еліти, підняття статусу нашої мови і було запроваджено в аспірантурі викладання української мови за фаховим спрямуванням, вступний та кандидатський іспити для аспірантів усіх наукових галузей та введено обов'язковий державний іспит з української мови. В інтерв'ю, яке дала Тетяна Космеда, відомий український лінгвіст, зазначено: «Якщо вони (викладачі. – Л.Б.) відповідно володітимуть державною мовою, то, й закономірно, рівень опанування її студентами також підвищиться. Зусиль лише викладачів-філологів недостатньо, щоб мовна і комунікативна компетенція фахівців у проекції на кожну спеціальність набула належного рівня. Тому таким слушним і своєчасним є наказ міністра освіти» [468]. Однак наказ міністра І. Вакарчука недовго був чинним: у часописах «Свобода» та «Час і події» вміщено [539] текст Заяви Українського католицького університету з приводу скасування Постановою КМУ норми про обов'язковий екзамен з української мови за професійним спрямуванням при вступі до аспірантури та складання кандидатського іспиту з української мови для здобуття наукового ступеня кандидата наук. У досить розлогому тексті спільнота університету вказує на конкретні приклади методичного пониження статусу української мови, зауважуючи, що «в українській вищій

школі необхідною передумовою наукової кар'єри має бути належне знання української мови» [539], і виправдовувати звуження поля її застосування у сфері вищої освіти оптимізацією фінансових витрат вищих навчальних закладів – суперечить здоровому глузду. Звичайно, ця проблема надто близька українським вишам, однак, зважаючи на принциповість у цьому питанні інтелектуальної еліти української діаспори в США, можна було б сподіватися на їх активнішу позицію з цього приводу. Також хочемо звернути увагу ще на одну невеличку замітку у газеті «Міст» [1094], що висвітлює події напередодні Дня української писемності і мови під Адміністрацією Президента. Інформація важлива тим, що, незважаючи на зміну влади у країні, мовне питання так і не вирішилось, Закон «Про основи державної мовної політики» не скасовано. Складається враження, що українському політикуму «не до цього», вибори уже відбулися та не за горами майбутні, тож для чого зайвий раз дратувати потенційний електорат. І сьогодні, в часи смертельної небезпеки для нашої державності і цілісності, проблема української мови знову «притихла», відійшла на задній план, як це бувало вже не раз (завжди не на часі, завжди є якісь важливіші питання). Політичні сили мають нарешті усвідомити, що українська мова не може бути предметом партійних торгів, а тому не розуміти вирішального впливу мови, а через неї – традицій, фольклору, літератури, культури в цілому на формування світогляду, ментальності і національного самоусвідомлення людини – великий злочин перед своїм народом [1523]. Але такою політикою української мови не врятувати. Загальновідомо, що мова фокусується в особистій культурі кожного громадянина. Особиста ж культура починається з родини, а родина – це ланка суспільства, обов'язком якого є створити найсприятливіші та найширші умови для національно-культурного становлення українця.

Ще одним аспектом, що засвідчує активну позицію української діаспори у збереженні української мови як основи нації, – це щорічний мовний конкурс ім. П. Яцика, у якому беруть участь не тільки школярі, а й учні коледжів, студенти у майже 30 країнах світу. Сьогодні це наймасовіший національний проєкт. Успішність цього конкурсу та велика

кількість учасників засвідчують відповідальність організаторів та актуальність такого заходу. Відомо, що конкурс від початку його існування активно підтримувався українцями США та Канади, які жертвували великі кошти в Освітню фундацію П. Яцика. Серед меценатів назвемо Союз українців, Крайову управу Братства ветеранів Української дивізії «Галичина», Фундацію ім. Івана Багряного та величезну кількість українців із діаспори [953]. З кожним конкурсом зростала його благодійна підтримка і в Україні (фармацевтична фірма «Дарниця», АТ «Оболонь», «Експрес-банк», «Волинське братство», Юлія Тимошенко). Однак колишній міністр освіти Д. Табачник від початку свого призначення почав боротися з мовним конкурсом, інформуючи громадськість про відсутність коштів на його проведення (хоча за всі роки головне відомство освіти не займалося фінансуванням конкурсу). А у 2013 році відбулася справжня боротьба за існування цього мовного марафону. Міністерством освіти було запроваджено альтернативний конкурс ім. Т. Шевченка, в якому цілковито розмито націєтворчу суть турніру, конкурс з російської мови «Лукомор'є» (кошти на які, до речі, втрачалися з державного бюджету), а організація конкурсу ім. П. Яцика лягла на плечі Ліги меценатів. На зборах останньої було вирішено конкурс проводити, незважаючи на різні політичні перешкоди, бо його призупинення хоча б на рік унеможливить подальше відновлення. Михайло Слабошпицький, виконавчий директор Ліги українських меценатів, голова Координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика, опублікував у газеті «Свобода» інформацію [1259] щодо восьмиразового звернення до депутатського корпусу з пропозицією встановити особисті нагороди для переможців мовного змагання. Відомо, що приблизно 200 парламентарів навіть не відповіли на надіслані листи, однак І. Фаріон, Б. Бенюк, О. Кайда, В. Бондаренко, О. Канівець, А. Гриневич та ін. активно відгукнулися на прохання і встановили іменні стипендії. Не залишилося осторонь і Міністерство оборони. До речі, депутати не вперше виступили у ролі меценатів конкурсу, деякі з них допомагають щороку у його проведенні. М. Слабошпицький розповів [1258] про чималу кількість людей, імена яких вписані в історію конкурсу (Я. Яцків, В. Кремень,

М. Жулинський, П. Мовчан, Д. Іванов, І. Корчак та ін.). Одні є членами Наглядової ради, інші – членами журі. Це засвідчує те, що конкурс ім. П. Яцика не є приватною справою, а має загальнодержавне значення. «Сформована нація – це міцна держава. А формування нації навіть уявити неможливо без вирівнювання мовної ситуації у державі» [1260].

У діаспорній україномовній періодиці багато проводиться паралелей із їхньою історичною та новою батьківщиною. США вважається класичною країною імміграції. Емігранти з усього світу стали причиною не тільки кількісного збільшення населення (завдяки чому країна набула космополітичних рис), а й збагачення нової батьківщини своєю культурою, національними рисами ведення справ, побуту, освіти, релігії, переймаючи, у свою чергу, особливості американського світогляду, у якому віками акумулювалася полікультурність, демократизм, свобода совісті і вибору. Американська спільнота тільки вітає входження нових культурних здобутків до існуючого суспільства. І хоча в США представлено цілий кааейдоскоп націй і мов, їм усім надано право існувати та розвиватися, однак державною й офіційною є одна англійська мова, першість якої гарантує закон. Без її знання ніколи не потрапити до Конгресу, неможливо обійняти навіть найдрібнішу посаду в державній установі, та й у приватній фірмі теж, ніхто не дасть працювати у тій сфері, де потрібна комунікація. Проте адміністративна система США жодним чином не зобов'язує вживання державної мови у приватному житті, в українських організаціях, не втручається у домашнє виховання дітей і не закликає до того, щоб вони забували мову своїх батьків. Через таку ліберальну політику мультикультуралізму, а відповідно – підтримку української ідентичності американською державою, ми сьогодні можемо говорити про українців у США як невід'ємну (не втрачену) складову української нації.

Однак загрозливі процеси новітньої русифікації на материковій Україні, як вважають представники української діаспори, є небезпечними для збереження національної ідентичності в середовищі наших українців у США. Після здобуття Україною незалежності діаспорні організації повсюдно декларували відновлений зв'язок з історичною батьківщиною як подих свіжого духу українства для відновлення його у се-

редовищі усіх поколінь заокеанських українців. Це відбувалося за допомогою єдиної мови, якою змогли порозумітися представники з обох боків океану, на вулицях американських міст, біля церков більше заговорили українською мовою, бо з'явилася нова хвиля імміграції. Сьогодні ядро української громади в США складають представники повоєнної еміграції, які мають досвід ідеологічної боротьби, а тому є засновниками цілого ряду організацій, парафій. Вони надавали великого значення збереженню національної свідомості та мови у наступних поколіннях, вважаючи, що втрата мови завдає непоправної шкоди духовному еству людини, оскільки втрачається етнічне ототожнення себе з предками та нащадками. Однак, незважаючи на високий поріг опірності асиміляції, це покоління все ж не мало абсолютного імунітету. У середовищі української діаспори США з кожним новим поколінням втрачається духовний зв'язок з історичною батьківщиною через нерозуміння основи щодо пізнання своєї спадщини – мови. Сьогодні українська діаспора все рідше використовує толерантну політику уряду США щодо культурних проблем етнічних груп, про які говорилося вище. «Українство починає щораз більше репрезентувати імпрези з гопаком та варениками [...] Приймається лише те, що можна прийняти без глибших духових зусиль...» [1715, с. 2]. Нові покоління, народжені вже поза Україною, мають свої особливості психологічної самооцінки. Коли хто говорить українською, то його вважають «новоприбулим», тоді як мови країн поселення починають панувати в громадському житті діаспори, навіть на найвищих щаблях. Автори статей сюди ж відносять і нелюбов до української книжки, яка є великим помічником у вихованні дітей. Заспокоєння совісті висиланням книжок в Україну чи даруванням їх різним фондам, тоді як українські діти в діаспорі ростуть нечитальниками, – не має сенсу. «Тоді, коли перше покоління ще ототожнює себе з українським народом краю, друге імміграційне покоління щораз більше ототожнює себе з українською громадою в ЗСА чи в Канаді. Тому перехід з покоління в покоління серед нашої імміграції означає також перехід від національної до етнічної ідентичності. Така людина можливо ще бажає затримати почуття етнічної окремішності, однак її екзистенціальне по-

чуття перманентности пов'язане з країною нового поселення...» [6]. Молода, середня генерація відкидають українську мову на другий план, вилучають з родинного спілкування, вона переходить до музею і час від часу з'являється на сцені. Дедалі частіше в деяких українських організаціях без найменшої потреби вперто вживають англійську, навіть російську у спілкуванні (рубрики «З листів до редакції», «Про це і те»), бо так «вигідніше» [1667]. Звичайно, асимілятивні процеси відіграють свою роль, бо «українська діаспора добровільно піддалась асиміляції із домінуючим середовищем, сподіваючись матеріальних вигод» [1569], «це допомагає швидше і легше пізнати зміст духовної і матеріальної культури народу, серед якого доводиться жити, відкриває двері до взаємопізнання ментальності й світогляду» [1879], але це засвоєння не має спричиняти розуміння рідної мови як меншовартісної, другорядної чи непотрібної, а послідовне ігнорування власне українською владою мовної ситуації в Україні зводять нанівець усі зусилля громадських організацій у нас і в діаспорі США, змушуючи інколи опускати руки у марності своїх дій. В інформаційному просторі українців діаспори звучить меседж [325; 1720] не бути байдужим та зробити відповідні висновки щодо подальшого існування в культурі, яка найбільше цінить успіх та матеріальні досягнення, на користь повернення до джерел української духовності. Автори статей вважають, що із здобуттям Україною незалежності діяльність української діаспори в США має, навпаки, пожвавитись, бо вони, як ніколи, потрібні одна одній. У США виховання майбутніх поколінь покладено, передусім, на недільні школи та спілки, тому прикривати мовне відступництво турботою про те, щоб молодь краще розуміла українські справи, – не виправдання. НТШ-А навіть опублікувало у «Свободі» [947] дослідження свого члена, філолога Роксолани Михайлик з приводу українсько-англійської двомовності, оскільки серед дітей іммігрантів з України чимало білінгвів. Її висновок, сформульований у контексті психолінгвістики, наступний: «Діти, які засвоюють більше, ніж одну мову і відповідно перебувають у дво- (або три-) мовному середовищі, отримують змішану інформацію про граматичну систему і відповідно меншу кількість стимулів з кожної мови» [947, с. 13]. Тому по-

трібна сильна мотивація, реалізована у діяльності шкіл, громадських організацій, сім'ї до знання рідної мови. Та молодь, яка приходить на зміну старшому поколінню, має продовжувати збереження і відшліфовування української мови. Тому діяльність українських шкіл розглядається у контексті візій різних організацій, фондів, державних та приватних установ щодо підтримки освітніх і культурних заходів української діаспори, спрямованих на україномовний розвиток та виховання дітей. Однією з таких спілок, діяльність якої широко представлена у діаспорній періодиці (рубрики «Діаспора», «Вісті Фундації імені Івана Багряного», «Життя громади»), є Товариство української мови, засновниками якого (1989) були Тарас Гунчак, Іван Фізер, Леонід Рудницький, Лариса Онишкевич, Богдан Певий і Роман Воронка. Щороку його члени збираються на пікнік, де звітують про пророблену роботу, фінансові витрати та відзначають своїх меценатів. Особливу увагу Товариство української мови зосереджує на допомозі обласним осередкам «Просвіти» в Україні, зокрема в південних і східних областях, у виданні українських книжок, газет, журналів та пересиланні їм, а також деяким школам та університетам, українських книжок й журналів, надрукованих у діаспорі [103; 109]. Крім того, ця спілка від 1998 року надає стипендії для здібних студентів з бідних родин, які вивчають україністику в Острозькій академії, Києво-Могилянській академії, Харківському педагогічному університеті та інших вишах України з надією, що ці молоді люди зможуть з часом перейняти провідні позиції в українському суспільстві і створити прозору, демократичну державу. Фонди передаються через Міжнародний благодійний фонд «Смолоскип» або безпосередньо в університети. Зокрема, газета «Час і події» часто вміщує надіслані листи-подяки від стипендіатів Товариства, натомість Пресова референтура останнього звітує про те, кому надані стипендії, закликає громадськість підтримати студіюючу молодь України, перерахувавши кошти, не забуваючи при цьому дати коротку довідку про молодих людей (походження, зацікавлення, фах) [96; 106; 108; 1287; 1288]. Члени Товариства української мови активно беруть участь у громадському житті діаспори, долучаючись до різних імпрез: «Українські дні» (Чикаго), «День Союзянки» (Чика-

го), Базар в Осередку в Норт Порті, відзначення Голодомору, Свята Злуки, Шевченківських днів, організація зустрічей з представниками Острозької академії [110; 435]. З метою вшанування сучасних героїв України з «Небесної сотні» [107; 111] Товариство української мови подарувало Українському релігійному та культурному осередку імені св. Андрія в Норт Порті великоформатний вітраж «Тризуб» авторства Олега Послушного з Філадельфії. Члени «Молодої Просвіти» активно намагаються протидіяти загрозливим тенденціям наступу на українську мову та освіту. Учителі поширюють публікації про українську мову, культуру, історію та літературу. Заходами Товариства української мови в Українському осередку св. Андрія відзначаються знаменні дати визначних українських письменників, критиків, публіцистів, видавців тощо, де також можна придбати україномовну друковану продукцію. Україномовна періодика [139; 1096] активно відгукується щодо детального висвітлення як підготовки до свята, так і самої урочистої події. Прикметно: Товариство української мови абсолютно відкрите для нових членів, про що свідчать численні запрошення на сторінках преси [1305]. Також там зустрічаємо кілька статей [105; 1305] з приводу виходу великоформатної книги «Мости в Україну», присвяченої більш ніж 22-річній діяльності цієї організації, що зайвий раз засвідчило її непересічний внесок у справу українського відродження, підтримку процесу становлення і розвитку національної ідентичності українців у діаспорі та громадянського суспільства в Україні.

Укотре пересвідчуємось, що рідна мова є тією основою, на якій людина починає формувати свою особистість, це засіб самоповаги, шани до інших людей, своєї історії, культури. У своєму інтерв'ю тижневику «Час і події» [1084] кандидат на посаду олдермена Катерина Зарічна вказала, що ми чомусь частіше згадуємо про поневір'яння української мови, ніж про її здобутки, нагадала, що, мабуть, не все робить УККА, «Просвіта», «ТУМ», якщо «у штаті Іллінойс, де проживає понад триста тисяч українців, здавати на водійські права можна польською чи корейською мовами», але аж ніяк не українською [1084]. Пояснення цьому, на нашу думку, дає Б. Ажнюк у своєму дослідженні, де проаналізовано ставлення діаспорних українців до феномену рідної мови. Якщо для українців на

історичній батьківщині рідна мова – «це мова батьків, дідів, а отже, мова роду, це перша після народження мова, мова, в якій українець почуває себе найвигідніше, мова, якою він найкраще володіє і з якою почуває найбільшу емоційну спорідненість», то для українців діаспори в змісті поняття рідна мова науковець виокремлює сім компонентів: перша в житті мова, мова матері, мова роду, мова, з якою людина (а в роду її можуть бути не тільки українці) ідентифікує себе у плані культурної спадщини, мова, з якою людина зберігає емоційний зв'язок, мова, в якій людина почуває себе комунікативно найвигідніше, основна мова держави, лояльним громадянином якої є дана людина [5, с. 122-123]. Однак той факт, що кілька поколінь перших хвиль еміграції змогли зберегти українську мову, стає запорукою того, що це можливо зробити й сьогодні, особливо якщо заклики розмовляти нею, розвивати її, вчити дітей говорити українською звучать звідусіль в середовищі української діаспори США. Адже мова – не тільки засіб спілкування чи спосіб фіксації культурних здобутків. На початку минулого століття англійський поет-перекладач Томас Еліот, лауреат Нобелівської премії, зазначив: «У народу можна відібрати мову, заборонити її, запровадити навчання чужою мовою, але доки ви не примусите весь народ відчувати чужою мовою, ви не знищите його рідну мову. Вона знову і знову вибухатиме через поезію або через пісню» [476]. Тому основним напрямом діяльності у діаспорі обрано систематичне упровадження української мови в освітню, розважальну сфери, тобто ті лакуни, що передусім спрямовані на дітей та молодь. У цьому напрямі з 1987 р. плідно працює Клуб українських професіоналістів і підприємців [1580], надаючи стипендії учням та студентам, заохочуючи їх, таким чином, вивчати українську мову. Виділяючи щороку стипендії, члени Клубу сподіваються, що отримані мовні навички знадобляться молодим людям для того, щоб скористатися можливостями праці та діловими перспективами, які відкрилися в Україні та у Східній Європі (працевлаштування, університетська кар'єра). Проте самі стипендіати називають менш прозаїчні причини зацікавлення вивченням української мови. У розлогій статті, присвяченій діяльності Клубу, вміщено й інтерв'ю з однією із переможниць, українкою у другому по-

колінні, яка опановує українську мову на університетському курсі Альбертського університету. З її слів робимо висновок, що саме пошук своєї ідентичності спонукав до вивчення мови своїх батьків: «Це – моє коріння. Я відчула величезну потребу знову прив'язатись до своєї спадщини» [1580]. Інша переможниця мусила вивчати українську мову як другу, тому що нею мало послуговувалися вдома або не використовували взагалі. За її словами, витрачені зусилля того варті: спроможність говорити українською мовою додала глибини і життєвості стосункам з родиною та громадою, причому із великою перспективою. «Українська мова відіграє дуже важливу роль у кожному аспекті мого життя. Я відчуваю велику потребу продовжувати традиції, з якими я виросла, і виховати моїх власних дітей на засадах сильної української моралі та цінностей, на яких я виховувалась» [1580]. Численні стипендіати Клубу неодноразово відзначають, що саме пошуки ідентичності у вивченні мови розвинули їх академічно та культурно, дали можливість брати активну участь у житті української діаспорної громади та стати членами молодіжних організацій, зробили гармонійними, розвиненими особистостями, які мають що запропонувати іншим.

Українська світова спілка професійних учителів (УССПУ), до якої належать педагоги з 20-ти країн світу, включно з Україною, пропагує листування українських школярів, які мешкають у різних країнах, під гаслом «Українські діти цілого світу єднайтесь!» [1654]. Ця ж організація у 1996 році розпочала нову світову акцію: створення Гуртків плекання української мови (ГПУМ), – успішні результати якої голова УССПУ Зиновій Квіт публікує в діаспорній пресі [1653]. Педагоги, як ніхто, добре знають гостру проблему «викидання» української мови зі шкіл чужими урядами з метою введення своєї і розуміють, що незнання своєї мови, а послуговування чужою є нездоровим процесом, бо призводить до відчуття меншовартості себе як частини українського народу. Звичайно, такого явища потрібно позбуватися негайно. А коли це робити найкраще, як не у шкільному віці. Дослідження мовної поведінки показує, що у цьому віці дитина зазнає найбільшого впливу української мови, оскільки її спілкування залежить від сім'ї та вчителів у школі. Кожен українець,

який усвідомлює відповідальність перед своїм народом, відчуває також і потребу збереження рідної мови як ознаки етносу (звичайно, іноземні мови знати потрібно, але рідна завжди має бути на першому місці). Ось для цього УССПУ і закликає шкільну молодь усього світу вступати до ГПУМ. Для цього надаються детальні поради [332] з приводу створення таких Гуртків, до яких мають вступати діти українського походження, наводиться текст присяги, яку вони мають скласти, та викладаються першочергові завдання щодо діяльності (вивчати українські пісні, співати їх; спільно читати україномовні книжки та періодику, обговорювати їх українською мовою; вивчати і декламувати на загал українські вірші; зі своїми українськими друзями розмовляти тільки українською; бути дописувачами у періодичних виданнях; організовувати україномовні святкування з приводу різних дат; плекати українські звичаї та обряди; відвідувати вистави, музеї української тематики, історичні місця; створити самостійно програми, де б уживалася українська мова). Завдяки масовому висвітленню у періодиці такої пропозиції, Гуртки за підтримки учителів та батьків швидко почали створюватися як в США, так і в материковій Україні, а з часом з'явилися в Росії, Румунії та ін. Як впливає зі змісту публікацій [332; 1653], програми ГПУМ (які, до речі, укладаються вчителями, опікунами і членами Гуртків спільно) є надзвичайно різноманітні, що дає можливість школярам щоразу займатися цікавими справами, робити це з охотою, а не з примусу. Водночас розуміння того, що така справа має в своїй основі винятково добру волю і жодної підтримки з боку влади, змушує УССПУ через ЗМІ звертатися до широкої громадськості з приводу фінансової підтримки. Мабуть, на цьому не потрібно зосереджувати увагу, однак діяльність УССПУ (та й інших організацій у США) абсолютно прозора, про що свідчать опубліковані розлогі звіти (скільки отримано, скільки витрачено і що за те зроблено), тому люди охоче стають меценатами та складають пожертви.

Як бачимо, боротьба за українську мову сьогодні іде по обидва боки океану. Важливими доменами збереження української мови серед українських емігрантів у США виступають: сім'я, освітні установи (школи, недільні школи,

факультети університетів), українська церква, україномовна періодика, громадські й професійні організації та сфера діяльності, пов'язана з Україною (відвідування історичної батьківщини, соціальні контакти, літні школи для американців українського походження при НУКМА і літні табори, Інтернет, книжкові магазини і клуби). Існує чимало молоді, що опановує мову через плани працювати в державних чи комерційних структурах, що мають відношення до України. Цілком можливо, що мова, з якою ідентифікує себе наша діаспора у США, теж змінюватиметься: протиставлення літературної мови історичної батьківщини і діаспорної мовної практики стиратиметься, перевага ж віддаватиметься першій. Як вважає Б. М. Ажнюк, «опір американізації (в тому числі й мовній), зумовлений ідеологічно-лоялістськими причинами, ймовірно зменшиться, адже після відновлення української державності діаспора поступово перестане вважати себе останнім бастионом українства. Українська мова в країнах поселення дедалі більше набуватиме ознак діаспорної мови державної нації з усіма плюсами і мінусами, що з цього випливають» [6]. Інформаційний простір українців діаспори США сприяє якнайкраще тому, щоб український народ не плив за течією «природної асиміляції» з навколишнім середовищем, а пам'ятав про своє походження; щоб на сучасному етапі нашої історії боротьба за права своєї мови у своїй спільноті виглядала не абсурдом, а була самозрозумілою і відповідала внутрішнім прагненням і розумінням необхідності цього [58; 64-66; 79; 80]. Аналіз україномовної періодики США свідчить про наскрізний меседж усіх друкованих матеріалів, з якого випливає, що обов'язок кожного представника української нації незалежно від соціального чи професійного становища, віросповідання, місця перебування, громадянства – дорожити і берегти рідну мову. Остання активізує національні структури, що захищають людину від руйнівних інформаційних впливів завдяки своїй міфічно-архетипічній природі. Цікавість до мовної діяльності української діаспори у США обумовлена посиленням позицій людського чинника у мові, оскільки сьогодні в силу різних причин етноси як суб'єкти й об'єкти етнополітичних процесів активізуються. Це, у свою чергу, пробуджує інтерес

до дослідження діаспорних груп, зокрема в аспекті етнолінгвістичному. Адже мовний чинник у контексті відродження, становлення чи збереження національної самосвідомості та національної самоідентичності є одним з провідних.

3.3. Виховна місія українознавчих шкіл

За весь час свого існування на американському континенті українська діаспора намагалася прищепити молодому поколінню інтерес до духовних багатств українського народу, рідної мови, релігії, історії, протягнувши, таким чином, міцний зв'язок між поколіннями. Із перших років перебування на американському континенті іммігранти з України вибудовували своє організаційне життя, прагнучи адаптуватися до місцевих умов та зберегти свою етнонаціональну самобутність. Яскравим прикладом цього є відкриття українських шкіл як свідчення особливої уваги до національного виховання молоді. Для цього послужило гасло, що його і сьогодні можемо побачити у кожному номері багатьох періодичних україномовних видань США, – «Українські діти – до українських шкіл». Загальновідомо, що на початку освітнянськими питаннями у діаспорі займалися греко-католицькі священники. Перша школа для дітей українців була відкрита у містечку Шамокін у штаті Пенсильванія (1893). Це був початковий навчальний заклад, який учні відвідували після того, як у них закінчувалися денні заняття в американській школі. Від того часу українська громада пройшла нелегкий і тривалий шлях формування своєї освітньо-виховної системи: поруч із суботніми школами українознавства від 20-х рр. ХХ ст. при українських католицьких церквах виникли і досі функціонують українські цілоденні школи, що органічно вписалися в державну систему американської освіти (мова навчання – українська й англійська). Сьогодні у США українські громади утримують приблизно 40 шкіл трьох типів: суботні та недільні школи українознавства, початкові та середні українські школи, що їх утримують УГКЦ і УПЦ. Діти відвідують суботні школи українознавства, де пізнають справжню, не фальшиву історію України; свою релігію, свій обряд; рідну мову, що не-

суть у своїх генах від предків. Окремий розділ освіти в школах українознавства – культура України, що розкриває надбання багатьох поколінь українців у звичаях, одязі, побуті, архітектурі, у живописі, скульптурі, книгодрукуванні, кіно, музиці, науці. Учні також вчать географію далекої України і пов'язані з її землями легенди та перекази. Ці заклади «своїм обов'язком вважають передачу знань української мови, підтримку українського шкільництва і збудження інтересу до культури і традицій українського народу» [939, с. 13]. Завдяки отриманню доброї освіти американці українського походження сьогодні мають можливість реалізувати себе у різних сферах громадського та політичного життя США.

Незважаючи на те, що емігранти приймають і підтримують принципи життя нової батьківщини, українські школи зосереджуються, передусім, на патріотичному вихованні молодого покоління українців, разом із сім'єю формуючи усвідомлення своєї національної ідентичності, яку можна буде зреалізувати у майбутньому дорослому житті. Мабуть, найактивнішими на сьогодні у цьому плані залишаються школи українознавства, популяризація діяльності яких проходить через значну кількість україномовної періодики діаспори у вигляді статей, звітів, інформаційних заміток, подяк чи просто серії фотографій. Наша діаспора у США докладає значних зусиль у цьому напрямі, враховуючи рівень своєї інтеграції в американське середовище. На думку О. Попової, «освіта покликана формувати тривимірний темпоральний модуль, в якому минуле репрезентоване національною та світовою класикою, теперішнє – національними інтересами, практиками та ідеями актуальних соціальних суб'єктів, майбутнє – вираженими тенденціями конструювання бажаних футурологічних систем» [1122, с. 184]. Через те національна освіта має знаходитися під пильною увагою окремої національної спільноти (у нашому випадку – української діаспори США), що і визначатиме самостійно тенденції її розвитку.

Природно, що більшість шкіл у США, заснованих ще на початку минулого століття, існують і сьогодні завдяки великому духовному й інтелектуальному капіталу, що був закладений у них від самого початку. Ці навчальні заклади не тільки розвивають дитину фізично та розумово, а й забезпечують

її національне виховання, формують національну свідомість, що є основою національної ідентичності: «Українська школа у діаспорі має дати українській молоді не тільки певний обсяг знань. Школа має виховати її і вчинити повноцінним членом національної спільноти, має не тільки вишколити ум, але і виховати серце та вчинити молодь здібною діяти в інтересах української спільноти» [1232].

Такі заклади вміло плекають українство у кожному серці американського українця. Так, на свято першого й останнього дзвінка всі вчителі та учні збираються у традиційній парадній формі – вишиванках. За традицією українських шкіл, першокласники вітають випускників віршами, а випускники відповідно дарують їм пам'ятні книжечки.

Важливо відзначити, що школи українознавства щороку активно долучаються до свята Української писемності та мови [508; 513]. Під час святкувань, як один із заходів, відбувається нагородження учасників Міжнародного конкурсу шанувальників української мови ім. Петра Яцика – відомого канадського підприємця українського походження, основний задум діяльності якого полягав у збереженні української культури, традицій і мови по всіх континентах, де мешкають українці. І хоча завдання конкурсу знавців української мови для дітей, які навчаються мови лише раз на тиждень є складними, та все ж вони намагаються досягнути успіху і вкотре довести, що вони – етнічні українці не лише за походженням, але й за покликом душі. Отож, традиція брати участь у Всесвітньому конкурсі на знання української мови імені Петра Яцика вилилася в окреме свято, «коли кращих школярів-мовознавців усіх вікових категорій нагороджують почесними дипломами, а школа знову має нагоду розцвісти барвистими вишиванками» [509].

Варто відзначити, що кожен клас у школі має свої «родзинки» – щось із предметів українського побуту чи художніх виробів, аби скрізь було відчуття: школа – це маленька Україна [1821]. Вагому роль у цьому відіграють навчальні програми, складені самими учителями, що базуються на двох основних засадах – «поєднання освіти з національно-патріотичним вихованням і сприяння українській молоді в її культурно-освітньому інтегруванні в американське життя» [630].

У багатьох навчальних закладах функціонують дитячі хори, які виступають на різних імпрезах школи та української громади свого міста, є дуже хороші бібліотеки. Сьогодні в українознавчих школах навчаються і діти четвертої хвилі еміграції, кошти за освіту яких часто покриває сама адміністрація, за фінансової підтримки благодійників, меценатів, кредитних спілок. Щодо останнього, то, на основі публіцистичного матеріалу з україномовної періодики США, можемо сказати, що навчальні програми у школах українознавства розробляються таким чином, щоб задовольняти вимоги і потреби не лише тутешніх учнів, а й новоприбулих. Зокрема, ще у 1995 р. в україномовній періодиці США з'явилась інформація [1633] про те, що школа у Філадельфії почала змінювати підхід подачі учням навчального матеріалу, що пов'язувалось, зокрема, із великим припливом іммігрантів та другим-третьім поколінням американських українців, де в сім'ях уже панує розмовна англійська. Разом із Шкільною радою було вирішено створити підручники для кожного класу, що склалися б з окремих лекцій, де подано англomовне пояснення маловживаних або складних українських термінів, домашні вправи, малюнки, додаткові пояснення, приклади з побутового американського життя тощо. На той час цінність цих навчальних матеріалів була значною: учні та учителі не потребували більше додаткових матеріалів, адже в незалежній Україні тільки почали складати та видавати нові підручники для власних потреб, тож українська діаспора була змушена відповідати сучасній ситуації у такий спосіб.

Для удосконалення навчального процесу, наприклад, у «Рідній школі» ім. В. Стуса у Чикаго, стало доброю традицією проводити оглядові заняття з метою перевірки «організації, навчальної та виховної ролі уроків, опитування учнів, якості їхніх знань, умінь, навичок, а також у якій мірі викладач володіє матеріалом і яких методів викладання дотримується під час навчального процесу» [209]. Про найкращі із занять ми довідуємось у найближчих номерах газет «Час і Події» та «Українське слово». Важливою подією у житті української громади Сполучених Штатів Америки став приїзд Святійшого Патріарха Філарета до «Рідної школи» у 2010 році. Апогеєм зустрічі стала промова Патріарха, яка вкотре підкреслила

ую важливість школи українознавства: «... це великий подвиг, це труд, бо ви [...] навчатесь української мови, а без мови не може існувати нація, не може бути України. Особлива ваша заслуга, що ви навчатесь, зберігаєте, плекаєте українську мову на чужині. Навчайтеся, діти, мови а також української історії і української культури. Знайте, що завдяки вам, що зростаєте добрими українцями, Україна не вмере не лише в Україні, а й житиме у США» [510].

Заслугує на увагу те, що школи не забувають українських героїв та щороку проводять акції вшанування загиблих за Україну. Так, існує традиція відзначати події під Крутами молодечими організаціями СУМ і Пласту. Ця традиція існує майже півстоліття і щораз збільшується її вагомість для наступних поколінь учнів, народжених у США з українського коріння, адже вплив таких заходів на формування національної свідомості неможливо переоцінити. Програма починається молитвою, після чого учні старших класів детально розповідають іншим про січневі події 1918-1919 рр. та про сумні роковини загибелі молодих вояків УНР в бою під Крутами 29 січня 1918 року, декламація патріотичних віршів, звітування поодиноких частин, відчитання денного наказу. Ще більш заглибитись в атмосферу подій дають змогу сценки, написані головним драматургом і режисером Зеноном Чайківським, бо коріння його в театральному мистецтві і глибокій любові до України та її нащадків. Саме тому в доступній для дітей формі вкладено глибокий національно-патріотичний зміст. На закінчення всі учасники спільно співають стрілецьку пісню «Гей, у лузі», і звичайно ж, гімн України. І хочеться відзначити, що хоча такі програми і короткі, але завжди до цього молодь ставиться відповідально, з належною підготовкою. З плином часу Крути стали для української молоді своєрідним учителем, прикладом і натхненням. Здається, чим далі віддаляємось від тієї дати, тим більше усвідомлюємо її вагомість і значення для українського народу. Приємно, що молодь не забуває героїв Крут, а згадує їх і на їхньому прикладі вчиться любити свою батьківщину. Збірний поклін героям Крут ніколи не дасть забути подвигу тих, хто поклав життя за наше майбутнє. Під час відзначення Свята Героїв, організатори та учні лівову частку зустрічі згадують про закатованих німця-

ми українських націоналістів, – Олега Ольжича, Олену Телігу, вбитого більшовицьким агентом Лева Ребета. Поминають і безіменних героїв – 300 спартанців, що загинули під Тернополем та рядових воїнів Української Повстанської Армії [338; 350; 1208].

Неформальні уроки-зустрічі, апелі, панахиди залишають яскравий слід у душах учнів і одночасно служать навчанню та вихованню свідомих українців, що, власне, й є метою шкіл українознавства в діаспорі. Яскравим прикладом таких зустрічей може слугувати прийом «Рідною школою» героя України Юрія Шухевича [511]. Тему визвольної боротьби ХХ століття учні вивчають у десятому класі, та, попри це, практично кожен учень школи українознавства в Чикаго ознайомлений з цим періодом змагань за Україну, адже майже всі вихованці належать до українських молодіжних організацій, а вони щороку збираються на панахиди за героями, серед яких одне з чільних місць належить Роману Шухевичу. В українській громаді Чикаго є представники його армії, вони – жива історія, а частина учнів є їхніми нащадками не тільки за духом, але й за походженням.

У газеті «Свобода» за 2014 р. вміщено повідомлення про те, що 1 лютого школи українознавства присвятили навчальний день темі Майдану [1406; 1409]. Наприклад, у Школі українознавства Об'єднання українців Америки «Самопоміч» (Нью-Йорк) програма зосереджувалася на дискусіях по класах і передбачала розповідь очевидця протестів, народного депутата України Олега Медуниці [1406]. Свою спільну підтримку Майданові засвідчили усі учні і вчителі синіми й жовтими стяжками, зав'язаними навколо рук, а дискусії закінчилися хвилиною мовчання в пам'ять про загиблих на Майдані та молитвою за збереження миру і підтримки Майдану. Протягом дня молодші учні разом зі своїми вчителями обговорювали ситуацію в Україні й розглядали теми Майдану. 2 лютого усі учасники шкільного життя взяли участь у панахиді за тими, які загинули на Майдані, а також за жертвами бою під Крутами у 1918 р. Панахида була відслужена у храмі св. Юра.

Знаковою подією для освітніх закладів Чикаго став приїзд Наталії Мусієнко, яка ознайомила школярів та освітян із аматорським і професійним мистецтвом Майдану, вуличним

мистецтвом столиці [503; 516]. Відомий філософ та культуролог розповіла про криваве протистояння на Майдані та документально підтвердила це кадрами відеозйомки: відео про вуличні бої на вулиці М. Грушевського, полум'я від пляшок з «коктейлями Молотова», дим від вогнищ з автомобільних шин, обряд похорону на Майдані, загони самооборони, які прямували до бою. Наочність інформації для учасників зустрічі дала можливість бути не лише очевидцями, а й відчутти себе учасниками тих жахливих історичних подій. Крім того, у «Рідній школі» відбулася презентація документального фільму «Листи з Майдану» та зустріч із знімальною групою [657]. Світлини, зроблені українським фотожурналістом, пластуном Віктором Гурняком, який загинув у зоні АТО, озвучують учні-старшокласники, намагаючись відтворити атмосферу віри різних поколінь, об'єднаних боротьбою за вільну і демократичну Україну. Зі школярами також спілкуються священники, ділячись спогадами про перебування на Майдані під час Революції гідності. Авторські вірші, написані учнями, народженими вже на американській землі, їх настрої засвідчують, що проведене свято – не просто черговий день пам'яті, це – «віче віри в сильну та нову Україну» [503]. З метою формування молодого покоління патріотів України, які відчувають свою духовну спорідненість із нею, у багатьох навчальних закладах з 2014 року в 10 класі уведено новий навчальний предмет «Сучасна Україна». Директори шкіл українознавства сповнені патріотизму: «Українські діти повинні усвідомити, що вони – не пересічні американці, а спадкоємці величній українській культурі». Відтак, саме «таке виховання учнів дозволить прорости зерну українства, закладеного в серці кожного етнічного українця і можна з упевненістю сказати, що місію школи понесуть своїм дітям уже наступні покоління українських мігрантів» [131]. З упевненістю можна сказати, що виховання учнів у дусі українського героїзму сформує не лише справжніх патріотів рідної землі, а й навечно закарбує в пам'яті імена славетних Героїв України. Тому під час революцій в Україні випускники українознавчих шкіл перебували в Україні як спостерігачі на виборах, возили гуманітарну допомогу від діаспори.

Від 2014 р., як свідчать матеріали періодики української діаспори США, школи щороку відзначатимуть у лютому День скорботи за героями України, які віддали своє життя за кращу долю українського народу. Перебіг останніх подій провів чіткі паралелі між подіями початку ХХ століття та сучасністю, тому було прийнято рішення об'єднати день пам'яті за загиблими під Крутами та героями Небесної сотні. Ініціаторами проведення таких акцій стали учні – члени різних молодіжних організацій діаспори (СУМ, ПЛАСТ та ін.), де ще з дитинства формують почуття патріотизму, любові до історичної батьківщини, роблять усе для того, щоб молоде покоління пам'ятало наше минуле, бо «пам'ять – це те, що єднає з нашим минулим, дає краще зрозуміти перебіг сучасних подій і передбачити майбутнє нашої держави» [1120].

У листопаді в школах відзначають дві незабутні дати: коли в столиці замайорів синьо-жовтий прапор і була утворена Західно-Українська Народна Республіка та роковини митрополита Андрея Шептицького [1545]. Учні завзято готуються до цієї події, згадуючи картини життя великого мужа, співаючи українських пісень, декламуючи вірші. Приємно, що й далеко від рідної землі не забуваються імена тих, кому ми вдячні за відродження України. А це, в свою чергу, ще раз говорить про те, що українські діти надзвичайно патріотичні і талановиті. Адже саме вони є ініціаторами і зачинателями шкільних імпрез. Коли перший очільник незалежної України Леонід Кравчук відвідав «Нашу українську рідну школу» у Філадельфії, діти зачарували його гарною українською мовою, гордістю за приналежність до українського народу та бажанням бути корисними для своєї етнічної батьківщини [1656].

Щороку школи українознавства відзначають народження Т. Г. Шевченка весняним святом, на якому діти мають можливість все більше і більше дізнаватися про його дитинство, юність, зрілі роки, про його мудрість та нескінченні таланти. Вихованці шкіл на честь славного поета декламують його геніальні твори, роблять різноманітні постановки за шевченківськими мотивами [1583]. Також у цьому місяці в школах проводять День української літератури, який радує виставкою літературних творів не лише українською мовою, а й українськими творами іноземною мовою. Учні молодших

класів готують цікаві вистави: «Пан Коцький» Ігоря Качуровського, «Казка про дідову дочку Марусю та бабину дочку Галюсю» Богдана Лепкого; костюмовані сценки: «Ріпка», «Кирило Кожум'яка» [1109]. У «Нашій українській рідній школі» у Філадельфії спеціально для цього свята вчитель Богдан Тодорів написав сценку «Чому важливо знати українську мову» в стилі «живої газети». Написана вона на конкретних цікавих та переконливих фактах, оскільки багато учнів цього закладу та й інших українських шкіл черпають користь зі знання української мови та українознавчих предметів, оскільки живе слово, «глибоко западає в душу дитини, залишаючись в ній на все життя» [1545].

Важливим внеском для розвитку і збереження української ідентичності за кордоном є те, що школи українознавства проводять різного роду тематичні вечори для своїх вихованців та їх родин. Так, наприклад, у травні школа ім. Лесі Українки у Сіракузах вшанувала пам'ять Івана Франка літературно-музичним вернісажем «Нам пора для України жить» [617]. Найважливішим моментом свята була подорож-перегляд світлин з батьківщини І. Франка, села Нагуєвичів, перегляд супроводжувався віршем, який склала вчителька з Борислава Алла Сенькович «Роздуми по стежках великого Каменяря». Діти також підготували уривок з казки «Лис Микита», продекламували твори Івана Франка «Мойсей», «Україна», «Товаришам із тюрми». Метою проведеного заходу було навчити та виховати майбутнє нашої держави – дітей, щоб кожен з них зрозумів, що дійсно «пора для України жить», бо вони – її нащадки; але жити для неї так жертвовно, як це розумів І. Франко.

Не забувають в українських школах США і страшної трагедії для України, коли 26 квітня 1986 року зірка Полин упала на Київське Полісся, зачепивши своїм чорним смертельним крилом також Білорусь, Росію, і увесь світ. Молодому поколінню українців, народжених в США, не є чужою біда, що випала на землю їх дідів і прадідів. Відтак, школи українознавства щороку влаштовують програму пам'яті, віддавши належне загиблим та постраждалим від вибуху на Чорнобильській атомній електростанції. На вшанування пам'яті цієї трагедії до школи, зазвичай, запрошують гостей з Украї-

ни, очевидців вибуху. Учні в свою чергу готують різного роду презентації, де з'ясовують головні пункти атомного вибуху, і в пам'ять про тих, котрі постраждали і продовжують страждати, вихованці школи декламують уривки віршів, презентують світлини, присвячені страшному горю українського народу. Обов'язково проводяться лекції, учні пишуть есе, молодші школярі малюють як вони бачать цю жахливу подію в історії України [1655]. Вихованці перераховують кошти Американській асоціації лісництва, добродійній організації, добровільно жертвуючи на посадження дерев у меморіальному лісі Флориди та України. Учні навіть посадили біля деяких шкіл калину, щоб, доглядаючи за нею, вони могли пам'ятати про свій моральний обов'язок допомагати потерпілим [1640].

Здавна відомо, що архетипом української культури є символ матері, й важливо, що українська діаспора про це не забуває. В образі матері осягаємо розумом рідну вишневу Україну, осяяну тисячами материнських сердець. Матеріали україномовної періодики США засвідчують [595; 683; 1221], що школи українознавства щороку долучаються до організації святкування маминого свята. Так, учні молодших класів вітають своїх матусь і бабусь зі святом Матері. Учні старших класів складають у цей час випускні іспити. Їх подарунком для матерів є успішне закінчення навчального року. Саме в цей день кожна мама має можливість почути від своєї дитини слова вдячності, любові, складені у віршованій формі.

Осередок НТШ у Філадельфії, співпрацюючи з «Рідною школою», за підтримки кредитної спілки «Самопоміч» організовує творчі конкурси «Літературні портрети» [1396] серед української учнівської молоді в діаспорі. Зазвичай, такий конкурс присвячений ювілеям видатних українських письменників. Такі наукові заохочення досліджувати рідне літературознавство мовою своєї батьківщини, безперечно, сприяє вичерпності, здатності до самостійної оцінки, вмінню мислити оригінально та змістовно висловлювати свої думки. Президент Світової ради НТШ, академік Л. Рудницький так висловився з цього приводу: «Любов до літератури часто відіграє дуже велику роль у житті людини. Вона робить нас громадянами кращого і ліпшого світу – світу культури» [1396, с. 10], дякуючи усім учителям за віддану працю.

Усі ці заходи є своєрідним стимулом для людей, які хочуть, щоб їх переживання за Україну почули. А самі факти є доказом того, що куди б не приїхав українець, своє громадське життя він починає з церкви, школи і преси.

Травень-червень для малих українців Чикаго – це період, сповнений приємних турбот. Завершення навчання, причастя, звітні концерти шкіл мистецтв, відвідування музею – усе це перетворюється у веремію радісних подій, які завершальним акордом позначають черговий навчальний рік. Важливим чинником таких свят постає наявність українського духу, українських традицій. Так, на «Шоу талантів» у школі св. Миколая [589] вихованці демонстрували класичні українські твори та український музичний фольклор, представлений піснями «Мамина сорочка», «Чорнобривці» та ін. Такий день як демонстрація талантів є пам'ятним днем для учасників та їхніх батьків, а також ще одним приводом спільноті – пишатися новими талановитими поколіннями етнічного українського походження. Автори публікацій у періодиці не останню роль у цьому відводять батькам, дякуючи за усвідомлений підхід до виховання своїх дітей. Результатом того, що вони не нехтують додатковим розвитком своїх нащадків є наповненість українознавчих шкіл, вільне володіння дітьми, які проживають в англomовному суспільстві, українською мовою, знання культури та вшанування ними народних традицій.

Від 1993 р. учні школи українознавства об'єднання «Самопоміч» та академія св. Юра на Манхеттені за допомогою батьків та вчителів влаштовують «Осінній карнавал» – розважальний вечір, який, однак, має на меті отримання подарунків за вміння майструвати. Створення прикрас, участь в іграх, вправах на спритність, показ карнавальних костюмів – ті речі, за вправне виконання яких учні можуть здобути призи [1038; 1407].

Серпень і жовтень для українських шкіл у США, за матеріалами періодики [196; 792], – час для проведення Днів відкритих дверей, а також конференцій щодо підготовки дітей до школи. Батьки, учителі та учні проводять ярмарки, де активно інформують про школу: характеристика, що вивчають, розташування, освітні та спортивні досягнення.

Школярам таких освітніх закладів завжди притаманна вихованість, стриманість, вияв пошани до старших – все те, що властиве традиційному українському вихованню. Як свідчить аналіз публіцистичних матеріалів [237; 506], діти моляться і часто ходять на сповідь, особливо якщо школою опікується певний духовний заклад. Автори публікацій вважають це позитивним для розвитку, оскільки сприяє розмірковуванню, аналізу того, що відбулося, перенесенню шкільних норм у родинне середовище. Тобто, навчальний заклад виховує не формальних християн, а тих, хто живе так осмислено. Не останню роль у популярності таких шкіл відіграє високий рівень навчання (класи невеликі), що забезпечує невідмінний вступ в університети як України, так і США.

Крім того, у школі дітям намагаються прищепити милосердя та любов до ближнього, вміння співпереживати. Акція «Діти-дітям» передбачає добровільну пожертву учнями власних кишенькових грошей своїм ровесникам. Більша частина зібраних коштів пересилається в Україну для розвитку української мови на Сході, також як цільова допомога, решта – Українському національному музею. Також школи організували кілька проектів для допомоги учасникам АТО в Україні та їхнім дітям: збір коштів для закупівлі захисного спорядження та техніки, теплої одягу; підготовка дошкільнятами малюнків і подарунків для солдатів; збір іграшок [237]. Уважаємо, що такі прояви доброти допомагають школярам пробудити і зберегти відчуття любові до ближнього, бажання допомогти, незважаючи на віддаль, українських борців за незалежність історичної батьківщини, а директори українознавчих шкіл у такий спосіб сприяють активізації школярів як свідомих членів української громади у США.

Свого часу «Рідна школа» у Чикаго стала одним із об'єктів американських журналістів, про які вони знімали відео у рамках репортажів про «Українське село». Протягом трьох тижнів Кейті Гатрі ставила питання директорів, педагогам, учням, батькам. Результати її роботи лягли також в основу відповідної статті у газеті «Свобода» [315]. Опубліковані матеріали дають інформацію про велике зацікавлення журналістики тим фактом, що дітей довозять у школу не тільки з околиць Чикаго, а й з інших міст і сусідніх штатів. На прикладі

однієї родини Кейті Гатрі показала суботній день української сім'ї. Не минула журналістка й інтерв'ю з директором школи, головою управи, випускниками, які виокремили безперечну перевагу навчання в українській школі (знання мови, культури, історії, географії України, надання американськими університетами мовного кредиту тим, хто закінчив 11 класів і склав іспити), зафільмувала молодших школярів, чия активність і постійно зростаюча кількість вказує на турботу батьків, багато з яких вже виховані в США, про належне національне формування своїх дітей.

Для українських шкіл у США характерною є незмінна атмосфера родинності, любові та традиційного виховання. Важливо відзначити, що чи не кожне свято у цих навчальних закладах розпочинається з виконання двох державних гімнів – США та України. Школи українознавства дозволяють зберегти своє «Я» українській діаспорі на чужині, адже освітні установи пов'язані з громадою, інтегруються з нею. І діти, які виростають у цих школах, можуть поїхати і жити в Африці, чи в Азії, чи в Австралії, та при цьому матимуть духовний зв'язок з українською громадою.

Українознавчі школи в США закінчили багато відомих в українській громаді осіб. Упродовж свого існування кожна виконує благородні функції та допомагає українцям усіх «хвиль» української еміграції зберегти поза межами України національні традиції, мову, культуру та духовність, а поруч з цим – почуття гордості, що ти належиш до української спільноти, що посідає одне з чільних місць у багатонаціональному поєднанні культури США. Саме тому велике значення приділяється духовно-патріотичному вихованню дітей. Прикметно, що у школі навчаються вже діти колишніх учнів, а також (і це вагомо) усиновлені американськими парами діти з України. Привертає увагу і той факт, що щороку до шкіл, наприклад у Нью-Йорку, приходять більше учнів неукраїнського, ніж українського походження, тож адміністрація навчальних закладів організувала кілька стипендій та запрошень учням з України. Керівництво шкіл намагається розумно поєднувати фінансові можливості українців діаспори та їхні прагнення у сфері виховання молодого покоління з високою якістю навчання. Звичайно, проблеми, пов'язані із фінансуванням та

браком учнів не оминув жоден навчальний заклад, однак, як свідчать періодичні звіти та статті у пресі, школи зуміли знайти додаткові джерела фінансування, що дозволяють їм встановлювати помірковану плату за навчання та бути доступними у ціновому плані. І їм це успішно вдається, судячи з кількості учнів: сьогодні їх кількість зростає [771; 1056; 1272; 1273; 1719]. Як можна виснувати із опублікованих матеріалів, українська громада сьогодні активно включилася в продовження справи, що розпочата їх попередниками, т. зв. «старими попередниками», тобто будови та удержання церков, шкіл та інших українських установ. Усім відомо, що молодь – це майбутнє кожної нації, і треба подбати, щоб вона змалку ставала не лише добрими громадянами США, але й не забувала про своє українське походження. Відтак, українознавчі школи виховують дітей у США не лише для американського життя, але і для України [51; 1625].

Найбільший масив публікацій стосується шкіл у Чикаго – «Рідної школи», *Школи Українознавства при українському православному катедральному соборі святого князя Володимира та Школи українознавства св. Миколая* [583; 924; 1810; 1819; 1839]. Українська громада у цьому місті є чільним провідником у сучасній історії українців за межами Батьківщини. Важко переоцінити роль цієї спільноти – чи не найбільшої на теренах США. Унікальність її існування полягає також і в тому, що представники попередніх хвиль еміграції створили маленьку країну в країні, сформувавши головні суспільні інституції – церкви, фінансові установи, школу, громадські організації, ЗМІ. Запорукою подальшого існування та розвитку будь-якої соціальної спільноти є виховання наступних поколінь у відповідному дусі відданості та шанування цінностей, традицій цієї спільноти. Тому особливого значення набуває заснування українознавчих шкіл для дітей української діаспори в США, навчання в яких дозволяє уникнути повної асиміляції в американському суспільстві. До сьогодні, крім Чиказької єпархії, велику допомогу школи отримують від кредитної спілки «Самопоміч» та фундації «Спадщина», окремих благодійників. Навчання у школі св. Миколая, яка є щоденною, починається із садочка, підготовчого класу й триває до 8-го класу. Викладання провадиться українською мо-

вою, але учні, за бажанням, можуть ще вивчити французьку чи іспанську. Оскільки це католицька школа, то години релігії відбуваються за східно-візантійським обрядом. Для заохочення батьків, які бажають навчати дитину у такому закладі, але не мають достатньо коштів, з 2013 року діє спеціальна католицька програма «Big Shoulders», яка виділяє кошти протягом трьох років тим, хто переведе свою дитину із системи громадських американських шкіл до цієї католицької школи. Сплеск активності навколо цього навчального закладу у 2013 р. був спричинений відновленням школи. На українському фестивалі добровольці, презентуючи оновлений заклад, пропонують записувати нових учнів. «Вражає відданість колишніх учнів школи їхній альма-матер. А також те, що люди, народжені та виховані здавалося б у капіталістичній країні, пріоритетними визначають такі поняття, як духовність, релігійність, готовність служити громаді...» [572].

У періодиці української діаспори США присутні публікації і щодо функціонування *«Рідної школи» у м. Пасейк* (штат Нью-Джерзі) [1274], *Української католицької школи Непорочного Зачаття у Детройті* (однієї з перших і найбільших шкіл серед української діаспори в США) [1043], *Школи українознавства Об'єднання українців Америки «Самопоміч» у м. Нью-Йорк* (однієї з найбільш представницьких суботніх шкіл штату Нью-Йорк, спонсором якої до сьогодні залишається Товариство; від початку свого заснування (1949) завжди орієнтувалася на кращий досвід європейських реальних гімназій з підкресленою увагою до українознавства та знань про США, відома високим рівнем знань своїх випускників, які мають можливість на підставі іспиту «Regents» з української мови вступати до американських університетів) [232; 235], *Академії св. Юри на острові Манхеттен* (кузні українського християнського виховання, цілоденної української школи, яка провадить навчально-виховний процес від раннього дитинства і до вступу в університет) [842; 854], *Школи українознавства ім. Лесі Українки у м. Сіракузи* (штат Нью-Йорк) [223; 1610], *Української школи у м. Палатайн* (штат Іллінойс), *Української католицької кафедральної школи св. Йосафата у Пармі* (штат Огайо) (виникла у середині минулого століття, коли у Великий Клівленд почали приїжджати українські емі-

гранти після Другої світової війни, давала не тільки високий рівень навчання, а й християнське виховання, через недостатню співпрацю між духовенством, парафіянами та усією громадою великого Клівленду директор школи у 2008 р. через газету «Свобода» повідомила про прощальну Службу в Катедрі св. Йосафата і закриття школи) [330; 517; 518], *«Нашої Української Рідної Школи» у Філадельфії, Академії св. Василя Великого у Філадельфії* (єдиної середньої української школи у філадельфійській околиці, що є дівочою школою, яка готує учениць до здобуття вищої освіти). Звичайно, шкіл українознавства у США набагато більше, однак ми обмежилися короткою узагальненою інформацією, викладеною вище, лише про деякі з них, базуючись на матеріалах україномовної періодики США. Частота представлення освітніх закладів в інформаційному просторі української діаспори, вважаємо, залежить від політики школи у цьому контексті, активності дописувачів, кількості коштів на рекламу.

Тим не менше, є величезна кількість публікацій, що стосується подій, що їх щорічно переживає будь-який навчальний заклад, – Свято першого та Останнього дзвоника, новорічна ялинка та Свято святого Миколая тощо, – тому ми вважаємо за потрібне подати цю інформацію окремо, а не у контексті діяльності кожної школи.

Відповідно до опублікованої інформації [835; 1104; 1106; 1408; 1546] маємо відомості, що з приводу початку нового навчального року вчителі шкіл українознавства, учні та їх батьки ідуть на Службу Божу до української церкви (як відомо, церкви й освітні заклади у кожному місті, де є українська громада, активно співпрацюють). Після завершення літургії священники благословляють шкільне товариство. Школи українознавства завжди радо вітають першокласників. Свято Першого дзвоника тут веселе й різнобарвне, у квітах і вишиванках. Усі учні разом із батьками запрошуються до зали. Під звуки гімну України, який за звичаєм співають усі, до зали вносять прапори України та США. Далі слова вітання від директора школи. За успішний навчальний рік молиться священник, а після хвилини мовчання у пам'ять загиблих борців за свободу і незалежність далекої Батьківщини розпочинається святкова лінійка. Під вишитими рушниками,

з благословенням батьків у дорогу до нових здобутків ідуть першокласники. І на завершення традицією стала спільна фотографія, яка є ознакою згуртованості української діаспори. Завжди до шкіл на початку навчального року приїжджають високі та поважні люди: Генеральний Консул України в Чикаго чи Нью-Йорку, голови відділів УККА та ін. Кредитова спілка «Самопоміч», яка надає постійну та щедру підтримку школі, також відряджає свого представника. Підкреслюється важливість єднання усіх українських організацій з метою збереження українських традицій, історії та культури. Зокрема, мати першокласника зазначила, що, перебуваючи на святі, вона ніби знову опинилася в рідній Україні. «Традиції, атмосфера свята такі ж, як і колись були на Україні» [1782].

Перед початком нового навчального року автори статей у діаспорній пресі закликають батьків бути відповідальними за своїх дітей [1715]. Чи підуть вони вгору шаблями українства, до повного успадкування духовності свого народу, чи вниз, до загублення свого роду та втрати своєї ідентичності. Ми погоджуємось, що багатьом практично важко далеко від батьківщини реалізувати вищезгадане: виростаючи у новій країні, дитина не може оминати її виховної системи, шукаючи свого місця у цьому культурному середовищі. Власне, це природно і незаперечно, потрібно для розвитку індивідуальності. Принагідно зауважимо: багато речей, що допомогли сформуватися яскравим українським особистостям у США, отримані за допомогою місцевої шкільної системи. Однак українська школа, молодіжні організації – константи, обов'язкові для української дитини на чужині, завдяки їм у США і далі звучить українська мова, а українська громада продовжує гуртуватися та організовуватись. Через те, сумлінне батьківське виховання, їх особистий приклад, повна жертвовність, зацікавлення життям дитини – запорука успішного формування молодого покоління, здатного на самоідентифікацію себе з історичною батьківщиною.

Останній дзвінок у школі [135; 383; 501; 512; 574; 649; 803; 969; 1002; 1025; 1183; 1410; 1465; 1543; 1784; 1849] також розпочинається службою Божою. Усі учні школи, вчителі, батьки та гості одягнуті у вишиванки чекають з нетерпінням початку дійства. Під звуки козацького чи стрілецького

маршу до зали заходять випускники. Звучать гімн України та США, численні привітання, учні декламують вірші про Україну та співають українських пісень, закликаючи любити та шанувати мову Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Василя Симоненка. Закінчення шкільного року урочисто відзначається церемонією вручення дипломів. Щасливі батьки, горді за своїх онуків дідусі та бабусі, усміхнені обличчя гостей, дівчата у білих вишиваних сукнях та юнаки у вишиванках – усе в єдиній гармонії в опублікованих матеріалах з цього дійства передає настрої прекрасного свята юності. Саме у такі моменти душу переповнює гордість за таке майбутнє нації. Учителі школи вкотре наголошують, що основи українства закладаються, насамперед, в родині, а тоді продовжують розвиватися в українській школі. Гордо звучить пісня «Ми – роду козацького діти», яка вже стала гімном випускників. Гасло, яке висловлюють випускники на святі Останнього дзвоника «Нема без кореня рослини, нема життя без України», є підтвердженням того, що учні розуміють свою причетність до долі України, зберігають у серцях любов до її минулого і сучасності.

Того ж дня увечері збирається велика українська родина, щоб привітати випускників. Під чарівну мелодію, одягнуті в українські строї, випускники стають на вишиваний рушник, який, за давнім українським звичаєм, стелять матері, аби щасливою була подальша доля їх дітей. Свято розпочинається виконанням Гімну України та студентського гімну XIII ст. «Гаудеамус» латиною, щоправда доповненого за минулі століття, й рядками латиною про любов до України й україномовними рядками любові та вдячності для рідної школи, її вчителів та учнів. Перше слово, зазвичай, надається директору, який закликає випускників бути активними членами української громади та добрими громадянами Америки.

Ще одна чудова традиція – передача випускниками свічки знань із напутнім словом тим учням, що сьогодні закінчили 9-ий клас і будуть випускниками наступного року. Випускниця школи у своєму виступі зазначила: «Наша школа є прикладом того, що Україна є там, де живуть українці» [1616]. Постійними гостями на святі є представники Українсько-Американської Кредитової Спілки «Самопоміч» або

Екзекутиви Українського народного союзу, які вручають кожному випускникові листовні привітання і грошовий подарунок. Цій події у періодичних виданнях українців США завжди присвячена рубрика «Сторінка УНС», де керівництво цих організацій висловлює задоволення з приводу успіхів української молоді, заклик не забувати свою українську спадщину та заохочення ставати членами вищеназваних спілок. Інколи інформація про випускників, їх досягнення та розмір грошової винагороди займає кілька сторінок [222]. Після офіційної частини усі присутні насолоджуються прекрасною українською піснею у виконанні музичних гуртів, які найчастіше є колишніми вихованцями школи. Глибоко зворушує те, що учні й після закінчення школи несуть у громаду дзвінку українську пісню. Вони стають справжніми українськими патріотами: цікавляться справами України, не забувають українську мову і дотримуються усіх звичаїв.

У цей час, на коли припадає завершення навчального року і директори шкіл радісно повідомляють українську громаду про своїх випускників, публікуються й матеріали дещо іншого емоційного забарвлення (наприклад, рубрика «Про це і те») [1684]. Адже багато дітей водночас закінчують академічний рік в українських школах та американських, переживаючи урочисту церемонію матурації та градуації. І хоча українські діти з успіхом закінчують американську середню школу, отримують нагороди, тривожним є сам факт щорічного зменшення кількості «матурантів» українознавчих шкіл на тлі щорічного збільшення кількості української спільноти в США, де немало молоді шкільного віку. Отже, діти батьків, які ще самі недавно ходили в українознавчі школи, перестають ідентифікувати себе з українською громадою. Автори статей причиною цього вбачають байдужість самих батьків, які швидше віддають перевагу спортивним чи іншим видам відпочинку, ніж формуванню «позитивного ставлення до українства і намагання до затримання своєї ... національної ідентичності» [1684]. Проблема, звичайно, глибша і стосується не тільки сфери освіти, а уповільнення ритму українського життя в діаспорі США загалом. Інколи навіть зустрічаються сентенції про неможливість критикувати поширення російської мови на історичній батьківщині, якщо в само-

му середовищі української діаспори спілкування українською часто обмежується лише побутовим рівнем.

Однак, немає сумніву у тому, що кожна Школа українознавства у США має випускників, якими мають всі підстави пишатися не тільки українські громади. Молоді люди, які бездоганно володіють англійською та українською мовами, є корисні у багатьох сферах співпраці США та України.

Допоки дорослі в періодиці та соціальних мережах ведуть суперечки щодо того, яке свято важливіше – святого Миколая чи Новий Рік – діти перебувають у радісному очікуванні низки святкувань та готуються до концертів, які традиційно відбуваються в середині грудня у всіх школах, де лунає українська мова.

Й справді, зимові свята неможливі без приходу Святого Миколая [219; 573; 582; 689; 749; 831; 834; 1102; 1570], тому до шкіл українознавства він традиційно вітає в кінці грудня, нагороджуючи за старанність, активність, пересвідчуючись, що і за межами України можна рости щирими українцями, любити рідну землю з її давніми та незабутніми традиціями, свято вірити у добро. Результати додаткових зусиль вчителів суботніх шкіл стають очевидними саме на проведені різноманітних свят, коли діти, які проживають в англійському суспільстві, вільно володіють українською, знають напам'ять вірші та пісні, запам'ятовують і вшановують споконвічні народні традиції. Так, їм не складає труднощів заспівати віншувальних пісень, таких як «Молитва школярика», «Зима-красуня», «Зима», «Миколаю, прийди», «Колискова у ніч приходу святого Миколая», «Коли до нас приходять коляда», «Ой хто-хто Миколая любить» та ін. Кожного року, напередодні свята Святого Миколая, учні Української Католицької Школи Непорочного Зачаття, в подяку батькам, родичам, спонсорам та всій громаді, готують виставу. Основним джерелом музичної п'єси «Молитва до св. Миколая, або як козаки полонянок визволяли» є життя українського суспільства в XVI-XVII ст. Особливістю цієї п'єси є поєднання українських козаків та турецьких поневолювачів у образі піратів Карибського моря, де автори увібрали ідеали визвольного козацтва з їх колоритом життя і любов'ю до свого народу як силу добра на противагу турецьким піратам, розбійницькому життю, тобто силам зла [1787].

Передчуття Різдва – це особливе відчуття чогось незвичайного, чогось дивного та особливого, незабутнього і щороку для кожної з шкіл українознавства, по-своєму вражаюче нового. Але завжди це все об'єднується навколо сім'ї, родини та нетлінного вогнища наших українських звичаїв та обрядів.

У передріздвяні дні учні шкіл українознавства готують для української громади традиційний передріздвяний концерт, даючи можливість усім глядачам поринути у багатий світ українських традицій, відтворених на сцені учнями та вчителями. Участь у таких заходах, зазвичай, беруть учні від дошкілля до п'ятих класів. Як засвідчує моніторинг інформаційного простору українців США [832; 1261], сценарії свят завжди добре відпрацьовані, діти презентують чудову декламацію віршів, знання «Вертепу», колядок, щедрівок та новорічних пісень. Присутні на святкуванні традиційно одягнені у вишиті сорочки. У 2014 р. святкова імпреза пройшла під особливим гаслом «За мир в Україні!». Ялинка на святі засвітилась в пам'ять про героїв, котрі загинули за свободу України й на знак солідарності з братами і сестрами на рідних землях. Також усі присутні вшанували хвилиною мовчання загиблих героїв.

Усі присутні в залі з шанобливістю слухають Боже слово священика. Дух українства на святі допомагає відтворений на сцені фрагмент Андріївських вечорниць: давні традиції ворожіння перед Андрієм, багатий стіл з варениками та пампухами, дотепні жарти та веселі пісні. Завдяки постановці уривків із невмирущого твору Миколи Гоголя «Ніч перед Різдвам» можна поринути у дивний світ неперевершеного Гоголівського слова, побувати у Диканьці, зустрітися із давно знайомими кумами, послухали новини з вуст диканських кумась [1105].

Зі всіх свят, зі всіх днів року Різдво найбільше дає можливість доторкнутися серцем до Бога. Віфлеємська зірка, колядники і кутя на столі змушують нас ще і ще раз переживати те святе почуття, що весь світ звеселився, бо Син Божий народився. І став іншим – чистим і світлим. Тому на святах звучать привітання та віншування, дзвінко лунають колядки та щедрівки «Теменькая нічка», «Бог предвічний», «Нова радість», «Бог ся рождає», «Пане, пане господарю», «Ой сивая, та і зозуленька», «Щедрик, щедрик, щедрівочка». Традицією

в академії св. Василя Великого [1085] є різдвяний концерт, коли вокальні ансамблі несуть різдвяну радість у громаду виступами в монастирі на «Факс Чейзі» та на різдвяному базарі Українського клубу в Філадельфії. Досить часто публіка із задоволенням приєднується до виконання колядок. Закінчується концертна програма участю хору та дзвонів на Фестивалі колядок у Катедрі Непорочного Зачаття. Інколи рубрика «Життя громади» [27; 233; 236; 688; 1450; 1733], описуючи святкування Різдва в українських школах в різних містах та штатах, розтягується на кілька сторінок газети.

Вихованці шкіл українознавства також не оминають таку традицію українського народу, як водіння Меланки, розігрування «Вертепу» та, звісно ж, віншування. Колядники, за звичаєм українського народу, співають святкових пісень з великою різдвяною зіркою в руках, їх супроводжують маленькі ангелики. Також учні детально розповідають про походження різдвяного вінка, про іграшки для ялинки й про саму новорічну красуню. Після закінчення концерту на всіх чекають смачні страви української кухні, яку приготували парафіяни церкви та батьки і вчителі, відбувається збір коштів на передачу до України [442; 1103; 1833].

Такі свята ялинки, де учні співають колядки і щедрівки, показують «Вертеп», віншують та бажають усім українцям на історичній батьківщині та в діаспорі кращої долі у прийдешньому – спільна праця талановитого учительського колективу, бажання дітей школи знати та відтворювати батьківські звичаї, допомоги батьків, які намагаються прищепити своїм дітям любов до рідного, до ще прапрадівського [365; 514; 1702; 1722]. А разом з цією любов'ю – почуття гордості, що ти належиш до української національної спільноти, яка посідає чільне місце у мереживі багатонаціональної американської культури. Любячи свою нову батьківщину, яка щиро прийняла їхніх батьків, діти повинні пам'ятати про землю, де народилися батьки [59].

Як бачимо, українські школи у США – це осередки щирого українства та ще одна можливість якомога краще зберегти самобутність українця за кордоном. Вихованці шкіл є членами молодіжних організацій, де їм прищеплюють почуття національної української гідності. За всі роки свого існування ці навчальні установи разом з усіма священнослужителями,

педагогами, батьками і родичами зробили неоціненний внесок у розвиток духовності молодого покоління. Вони стали осередком, де плекають духовні ідеї і закладається фундамент знань для майбутніх поколінь. І якщо дослідники справедливо називають західну діаспору «другою легенєю» нашого народу, котра звільна дихала в страшні часи поневолення українства на рідних землях, то свіже, здорове повітря у цю другу легеню постачали, особливо активно та послідовно, школи українознавства. Їх пріоритетним завданням є не лише дати дітям певний обсяг знань про Україну, протистояти асиміляції, але й виховати повноцінних членів національної спільноти [51; 59].

3.4. Популяризація творчості Т. Г. Шевченка

Напевне, немає в Україні постаті відомішої, і водночас загадковішої, міфотворчої, ніж Тарас Шевченко. Сьогодні дослідження літературної та художньої спадщини цього митця перевершують можливості їх опрацювання. Кожен фахівець, який працює у сфері гуманістики, хоча б раз у своєму професійному житті звертався до цієї великої й одіозної постаті. Апеляції до творчої особистості Т. Г. Шевченка завжди актуальні для кожного українця, оскільки вони є яскравим прикладом самоідентифікації. Ця актуальність стає більш дочасною саме сьогодні, у час соціальної та політичної трансформації, бо тільки така вагома постать в українській культурі зможе дати суспільству той необхідний потенціал, який необхідний для єдності. Ситуація ускладнюється і посиленням процесу глобалізації, у тому числі і в царині духовній. Тому головним завданням для української нації стає збереження своєї ідентичності внаслідок переосмислення образу української культури із одночасною її інтеграцією до світової духовної скарбниці як зрозумілого усім та рівноправного члена. У розв'язанні цього питання особливо важливими є ті матеріали, що стосуються творчості, світогляду Т. Г. Шевченка, котрі представлені для широкого загалу на сторінках україномовної преси діаспори США («Міст», «Свобода», «Час і Події» та ін.). І це зрозуміло. Адже, з одного боку, цей митець

є важливою складовою української культури і представники української діаспори завжди відзначали традиційний національний аспект його творчої постаті, а з іншого – завдяки пропагуванню та висвітленню загальнолюдських цінностей творчість Кобзаря можна назвати універсальною, навіть наднаціональною. «Дослідження у західній діаспорі, зважаючи на її культурне оточення, демонструють можливість розгляду творчості і світогляду поета у контексті проблем, які розв'язував світовий гуманітарно-філософський дискурс ХХ-ХХІ ст.» [788, с. 3].

При першому ж знайомстві із досвідом вчених-шевченкознавців та дописувачів україномовної періодики з діаспори пересвідчуємось, що вони переважно одноставні в оцінці Кобзаря. Як узагальнення цієї думки можемо навести слова професора М. Глобенка, сказані ще у другій половині минулого століття, які, однак, конденсують зміст усіх шевченкознавчих розвідок, зроблених колись і тепер: «Так, Шевченко – той, коли зайнялося й запалало, Пророк, Геній, Поет Нації, тобто народу, що саме в його творчості усвідомив себе, своє місце і свою мету. І до творчості його ми підходимо як до священної для кожного українця книги. І дні його народження і смерті – це великі дні для нас» [230, с. 270].

До речі, сама постать Т. Шевченка відіграла значну роль у формуванні, збереженні і розвитку української спільноти на американській землі. Зокрема, перше число «Свободи» (від 15 вересня 1893 р.) на першій сторінці, під заголовком газети, містило Шевченкове: «Учіться, брати мої, думайте, читайте і чужому научайтесь, свого не цурайтесь!», – а ще нижче – «В своїй хаті своя правда і сила, і воля!». Цей шевченковий синтез свого і чужого ніби став дороговказом для американських українців. Ще через півроку засновано першу в США крайову українську організацію Український Руський (сьогодні – Народний) Союз, а опис цієї події знову ж супроводжує цитата Кобзаря: «І, о диво, трупи встали і очі розкрили! І брат з братом обнялися і проговорили – слово тихої любови!». Відтоді Шевченкові ідеї допомагали надавати змісту діяльності української спільноти в Америці. Характерно, що саме представники української діаспори вперше зробили спробу системно проаналізувати творчість Т. Г. Шевченка (П. Зайцев, Василь

Барка, А. Білецький, Юрій Шевельов, М. Шлемкевич тощо), нещадно критикуючи усіх, хто вдавався до спроб фальсифікації творчості нашого поета, як-от: пропагування атеїзму у «Кобзарі», стосунки поета з російськими літературними діячами, вплив лише зовнішніх чинників на творчість Т. Шевченка та повне заперечення національного підґрунтя і т. ін.

Передусім, хочемо виокремити ті матеріали, що стосуються ролі Т. Шевченка для українського народу. Чимало публікацій присвячені висвітленню його як пророка (услід за висловлюваннями, прийнятими в матірній Україні), бо вбачають феномен культу Т. Шевченка в тому, «що це єдина постать за всю історію України, яка єднає всіх», він зробив для розвитку новітньої української політичної думки «більше, ніж усі програми всіх політичних партій» [295]. Не один дописувач акцентує увагу [299] на внутрішню незгоду, що її послідовно можна простежити в історії України, і яка постійно дискредитує нас в очах усього демократичного світу. Тому творча особистість Т. Шевченка може стати і починає виступати тією інтегруючою силою для українців без урахування місця їхнього проживання.

Певний масив друкованої інформації в україномовній періодиці США присвячено розвінчуванню міфів, пов'язаних із творчою постаттю Т. Шевченка. Наприклад, стаття (від автора ми маємо лише ініціали О. Т.), у якій розкриваються причини написання російськомовної драми «Слепая» [306]. Для чого відомому уже на той час художнику та поету писати твір російською мовою? Автор публікації пояснює це критикою російського літератора В. Белінського, а також закидами останнього у меншовартості української літератури та сумнівів у існуванні української мови як такої. Тому Т. Шевченко довів великодержавному критику, що він володіє, крім рідної, ще й російською мовою, але писати нею задля данини моді та фальшивої популярності не буде.

На сторінках газет і журналів української діаспори США ми зустрічаємо описи, присвячені питанню Шевченко і релігія [1213]. Ця проблема розглядається саме у контексті релігії, а не з точки зору атеїстичних поглядів Кобзаря. Зокрема, об'єктом досліджень та джерелом суперечливих поглядів стає ставлення Т. Г. Шевченка до церкви, глибина його віри, транс-

цендентність, містичність творчості. І тут, мусимо зазначити, існує кілька аспектів розгляду порушеної проблеми, кілька точок зору, що, однак, не заперечують, а доповнюють одна одну. Маємо на увазі традиційне тлумачення зразковості віри українського митця (а його негативні висловлювання пояснюють обставинами життя), антропоцентризм і романтичний світогляд поета (що передбачають вільне трактування християнських норм, не заперечуючи самої релігійності), а також міфологічну рецепцію творчості Кобзаря. Однак найчастіше натрапляємо на сентенції, зміст яких можна узагальнити наступним чином: «Від самого початку в Шевченкові відчували пророка, який нагадує народові про його покликання перед Богом і будить у людині оспале сумління. Розуміли, що він той поет, що промовляє до душі й завжди нагадує, що над нами є Бог» [1213]. І як би Т. Шевченко насправді не ставився до Бога, саме його активна християнська позиція заклала духовні основи української літератури, те, чим вона істотно відрізняється і вирізняється на фоні інших літератур Європи, те, що є притаманне українському національному характеру.

Привертає увагу ще одна тематична спрямованість статей шевченкознавчої тематики в україномовній діаспорній періодиці. Це проблема мистецького контексту для Кобзаря. Сьогодні ми вже не заперечуємо того факту, що формування творчої особистості Т. Г. Шевченка відбувалося у межах світової культури. Однак джерелом його духовності було саме національне підґрунтя. Акумулявавши найкращі здобутки світового мистецтва, традиції вітчизняних попередників і народну творчість, Т. Г. Шевченко підніс їх на ще вищий естетичний рівень. Тому представники української діаспори США мають рацію у тому, що відхиляють досить поширений міф про Шевченка як поета «мужицького», який не відзначався особливою освіченістю та начитаністю. Так, вони погоджуються з тим, що Шевченко – свій для кожного українця, де б той не проживав, але це і є найвищим досягненням творчості: говорити з народом так, щоб тебе прийняли і зрозуміли. Однак у нашого митця також були моменти, коли він почував порожнечу навколо себе, а «входження в масову свідомість поезії Т. Шевченка тривало десятиліттями, якщо не півстоліття» [636]. Але люди, близькі до Кобзаря, вбачали у доступності і відкритості

його творчості – простоту геніальності, але аж ніяк не примітивізм. До речі, гарвардський професор і головний редактор видавництва «Критика» Г. Грабович теж не називає Т. Шевченка простим, швидше, багатоплановим [708].

Як засвідчує фактичний матеріал україномовної діаспорної періодики, у Т. Г. Шевченка чітко простежується зв'язок між людською індивідуальністю та збереженням національної ідентичності. «Індивідуальність нації, унікальність українського етнокультурного типу з цього погляду є стрижнем індивідуальності окремої людини» [788, с. 9]. Адже, щоб не втратити своєї національної ідентичності, людина має бути, передусім, собою, усвідомлювати себе частиною чогось, частиною нації. Утім, погляди на цю проблему в середовищі української діаспори різні. Наприклад, досить поширеною є точка зору про вторинність індивідуального, його самоцінності в творчості Т. Г. Шевченка, оскільки на першому плані там порушуються проблеми соціальні, проблеми нації. Однак не можна забувати і про те, що останні є сумарною кількістю проблем кожного представника цієї нації, кожного індивіда. Цікавою з цієї точки зору є позиція Г. Грабовича [708], який пояснює вторинність індивідуального у шевченківській творчості передусім упослідженістю самої людської особистості в тодішній Україні. До речі, монографія цього професора про Шевченка як міфотворця, структуралістський підхід до його спадщини у свій час став причиною дискусії між цим науковцем та Г. Клочоком, якого підтримало чимало вчених, і в діаспорі США також. Однак Г. Грабович пояснює, що тільки дуже видатний митець може витворити національний міф, як це зробив Т. Шевченко, бо вище досягнення митця – творити міфічну правду, а не відтворювати історичні факти [708]. Хто ближчий до правди? Сучасний постмодерний світогляд передбачає моральний релятивізм, урівнювання різних дискурсів. Тому вважаємо, що кожна думка має право на існування, як і право бути задокументованою на сторінках періодики, бо не можемо просто відхилити сучасні постмодерністські візії мистецтва. Ю. Макаров (телевізійник, автор фільму «Мій Шевченко») у своєму інтерв'ю зауважив, що «в історії кожної нації постаті такого рівня з'являються дуже рідко і завжди вчасно. [...] Але постать Шевченка вже настільки позбавлена людських рис і перетворена на ікону, що виникає цілком логічне і слушне

запитання: «А чи все нормально у людей, для яких Шевченко є іконою, зі справжніми іконами?» [636]. Проте і В. Неборак (у тому ж інтерв'ю газеті «Час і Події») має рацію, коли говорить про достойну альтернативу сучасним українським літературознавчим інституціям, що їх так люблять критикувати в інтерв'ю чи приватних розмовах. «...якби професор Грабович створив справжній Інститут критики, в якому б постійно були задіяні фахівці, і вони б продукували наукові роботи високого рівня, натомість є лише спроба, і не більше» [636].

Особливо актуальним для середовища української діаспори є думка Т. Шевченка про те, що людина вільна лише тоді, коли вона усвідомлює себе частиною своєї нації, ідентифікує себе як члена цієї спільноти, самостверджується. Тобто внутрішньою потребою такого індивіда є ототожнення свого буття із буттям свого народу, а служіння Україні – засобом морального задоволення, піднесення, зміцнення. Саме у цьому людина реалізує своє призначення, піднімається над дріб'язковим, сумнівним не тільки у реальності, а й у своєму внутрішньому бутті. І втіленням такої людини був Т. Шевченко: «Це справжній поет, який ніколи не розмінював поезію, її сутність на щось інше. [...] Бути вільним, незалежним ні від кого, крім, може, Господа Бога. Шевченко ж міг навіть із самим Богом (у своїй поезії) посперечатися. Така неймовірна свобода особливо потрібна в теперішньому часі українцям, бо вони так і залишилися невільниками. [...] Чудодійне вміння бути вільним і притому фіксувати це в своїй творчості – в цьому ніхто не перевершив Шевченка. Йдеться, власне, про дух свободи» [636].

Поряд із власне науковими візіями творчої особистості Т. Шевченка, у контексті інформаційного простору українців США є цілі серії статей, що висвітлюють історичний, пророчий аспект його творчості, її проєкцію на сучасність, зокрема, актуальність, таврування земляків-приспосованців, демагогів, політичних ошуканців, викриття плебейства, холуйського самоприниження, заклики до єднання. Хоча такі статті писано досить високим стилем, реципієнт сприймає їх передусім у художньому, не публіцистичному, ключі, без претензій на наукову розвідку [294].

Однак на сучасному етапі розвитку суспільства та мистецтва усе частіше на шпальтах діаспорної україномовної періоди-

ки можемо побачити інтерв'ю, матеріали досліджень, що презентують думку нової генерації науковців [682; 1213], які не схильні канонізувати Т. Шевченка, а подають останнього як людину (хоч і надзвичайно талановиту), котра мала свої вади, а не все, написане і намальоване, було вдалим. Цікавим та пізнавальним з точки зору шевченкознавства видається інтерв'ю з мистецтвознавцем та культурологом, професором Д. Горбачовим, який зробив чимало сміливих заяв, що стосуються творчої особистості Т. Шевченка [682]. Зокрема, поділився своїм відкриттям щодо футуристичних особливостей творчості поета: «Як багато у Шевченка спільного з Бурлюком, Маяковським, Паблом Нерудюю. І ні в кого з поетів ХІХ століття, крім, можливо, Бодлера та Рембо, я не бачив таких ознак, що випереджають свій час, – тільки у Шевченка. [...] У деяких творах Шевченко вдається до дадаїзму. ...У ХІХ ст. цим майже ніхто не займався. А Шевченко у своїх творах цитує: в «Єретику» папську буллу, у вірші «Холодний яр» – науковий трактат історика А. Скальковського, з яким він не погоджується» [682]. Д. Горбачов погоджується із думкою О. Забужко (висловлену в книзі «Шевченків міф України») з приводу освіченості та блискучої ерудиції українського митця, наводячи як приклад повість «Художник», написану на засланні, без доступу до енциклопедій чи спеціалізованих видань, але рясніючу подробицями й глибоким аналізом творчості десятків європейських художників. Узагалі, для Т. Шевченка культура загалом і релігія була своєрідним психологічним порятунком для нього самого. Саме естетичне начало, на його думку, могло спрямувати людство на шлях кращого майбутнього. Однак така світоглядна платформа Т. Шевченка стала каменем спотикання у його стосунках з народниками. Д. Горбачов, услід за футуристами, вважає, що саме народники зробили із Т. Шевченка «плаксивого стариганя». Але «по-перше, це не плаксивість – це плачі, рівня пророка Єремії, а по-друге, він бум митцем далеко не тільки трагічного світосприйняття...» [682]. Науковець наводить чимало прикладів, котрі презентують Кобзаря як блискуче іронічну людину, з прекрасним почуттям гумору. Також професор Д. Горбачов не міг оминати у своєму дискурсі й російськомовності Т. Шевченка, того факту, про який зазвичай уникають говорити українські дослідники. Так, наш талановитий земляк розмовляв російською мовою,

його прозові твори написані по-російськи, але тут немає нічого дивного, адже митець інтелектуально формувався у російськомовному культурному середовищі і це жодною мірою не применшує його ролі як українського генія. Дослідник зазначає: незважаючи на тодішню ментальну близькість українців і росіян, Т. Шевченко прекрасно розумів, що Україна – не Росія, а тому сьогодні просто «не помічати» його російськомовної прозової спадщини – означає збіднити не тільки українську, а й світову культуру. На нашу думку, саме у такій обмеженій, успадкованій ще з радянських часів рецепції творчої особистості Кобзаря Д. Горбачов убачає сучасне, часто примітивне трактування творчості Т. Шевченка. Адже таке стереотипне сприйняття останнього як людини, яка «любила народ і ненавиділа панів» – надзвичайно однобічне (він мав слугу, після присвоєння звання академіка гравюри автоматично ставав дворянином). У цьому контексті, мабуть, більш промовистими стануть самі слова Т. Шевченка, що їх цитує Д. Горбачов на підтвердження своїх слів: «Якщо по правді вам сказать, то дуже вже мені й самому набридли тії мужики, та паничі, та покритки, – хотілося б зогнать оскому на коронованих главах...» [682]. Тобто, український митець сприймав реальність дуже широко, абсолютно не зациклюючись на багатьох речах, що відігравали важливу роль у його становленні і формуванні. Науковець вважає, що якби упродовж кількох поколінь образ Т. Шевченка не ідеалізували, то ми б не мали стільки бруду, що виливається сьогодні на голову славетного українця. За словами Є. Сверстюка, у багатьох працях «Шевченко й матеріаліст, і атеїст, учень російських революціонерів-демократів, борець проти українських націоналістів тощо» [1213]. Д. Горбачов акцентує на тому, що ми мусимо усвідомити передусім, що Т. Шевченко – жива людина, хоча й неймовірно талановита. Тому про все у його творчості говорити «Геніально!» – значить компрометувати Т. Шевченка як митця, бо не всі його роботи однаково сильні з художнього погляду, а особливо це стосується картин. Однак на питання інтерв'юера: чому Україна майже не змінила свого ставлення до постаті Т. Шевченка сьогодні? – Д. Горбачов вбачає відповідь у певному побоюванні шевченкознавців уводити Шевченка у контекст світової культури. І аргументовано заперечує такі побоювання щодо «потьмяніння шевченкової слави»: «Шевченко

легко витримує таке «випробування світовим масштабом» – і як поет, і як прозаїк. Навіть більше: світове тло для нього вигідне, бо на ньому Шевченко стає особливо виразним – як поет, як майстер так званої інвективи, тобто оскарження і плачів. Тут він іде від Біблії, від Псалмів Давидових, і тут із ним ніхто не може зрівнятися. І в цьому дуже виразно проявляється його пророчий дар» [682].

Загалом, проблема, як видно з публікацій, – у вихованні читача. «Шевченко – свій поет для морально здорових і релігійно вироблених, обізнаних з абеткою християнської культури. І чужий для пласких людей ринку і побутово-ужиткових вартостей» [1213]. І хоча за останні десятиліття з'явилися справді вартісні праці у галузі шевченкознавства, вони не в змозі переважити фальсифікації, що нагромаджувалися на книжкових полицях і в головах людей упродовж сімдесяти років. Тому й вирішення цього питання дослідники вбачають, передусім, у формуванні грамотного читача, і це стосується рецепції не тільки творів Кобзаря. Певним чином розв'язанню цього вузла сприяють інформаційні матеріали, що їх ми знаходимо у періодиці української діаспори США. Без зайвого апломбу та ажіотажу, спокійно, як і належить документу, тижневики та часописи фіксують події та явища (як в Україні, так і діаспорі), що пов'язані не обов'язково з візією творчої спадщини Кобзаря. Наприклад, під промовистим заголовком «У Львові вийде безцензурний Кобзар» інформується про видання «Кобзаря» без цензури із усіма ілюстраціями, що їх ще у 1960-х роках підготувала український графік Софія Караффа-Корбут [1384]. Або повідомлення про те, що завдяки фонду М. Томенка «Рідна країна» та інших добродійців вийшло перевидання книги Михайла Чалого «Життя і твори Тараса Шевченка». Особлива значимість цього факту полягає у тому, що це одна з перших біографій Кобзаря, що останній раз видавалася 1882 р., написана його сучасником, і хоча не передає повною мірою всі етапи діяльності митця, проте стала основою для інших біографів Т. Шевченка [151]. Тобто, діаспорна періодика фіксує усі події, навіть ті, про які в Україні з різних причин не вважали за потрібне сказати.

У серпневому номері «Свободи» за 1991 рік прес-служба Наукового Товариства Шевченка в Америці повідомляє про появу збірника праць [378], за сприяння НТША і журналу «Су-

часність», у якому досліджено різні аспекти шевченкознавства: Шевченко і духовність, літературознавчі, мовознавчі, культурні та суспільні погляди Кобзаря. Це видання презентує доповіді, що їх було виголошено на шевченківських конференціях у Нью-Йорку з нагоди 175-річчя народження поета, влаштованих трьома провідними українськими установами в Америці: НТШ-А, Українською вільною академією наук та Українським науковим інститутом Гарвардського університету. Лише вищенаведений перелік наукових установ та детальне перерахування авторів свідчить про серйозність підготовки таких заходів і важливість їх у науковому та духовному житті української діаспори. Дописувачі акцентують увагу на важливості зробленої праці, неповторності стилю кожного дослідника, авторитетному складі науковців, зауважуючи, що хоча і сформувався новий напрям – шевченкознавство, – написано тисячі статей і книжок, однак усі вони досі не можуть вичерпати усього, що можна сказати про Кобзаря, розкрити таємницю його інтегруючої сили для української нації, усвідомлення нею свого етногенезу [300]. Варто зауважити, що такі конференції є щорічними, починаючи від 1981 року, і саме на платформі звеличення творчої особистості Кобзаря, завдяки д-ру Ярославу Падоху (колишній довголітній голова НТШ), вдалося об'єднати ці три наукові організації.

Важливими документальними свідченнями того, що Т. Шевченко – свій у середовищі української громади США, що його творчість добре знають та цікавляться нею, є чимала кількість друківаного матеріалу в діаспорній україномовній періодиці, подана пересічними громадянами, тобто людьми, які не займаються фахово проблемами шевченкознавства. Наприклад, активним дописувачем діаспорної періодики є куратор Українського національного музею в Чикаго Марія Климчак, матеріали якої сприймаються не просто як звіт відповідальної особи, а людини, котра щиро вірить у важливість й актуальність своєї роботи. Розлогі замітки М. Климчак поширені ілюстраціями з детальними коментарями. Зокрема, кілька років тому Український національний музей у день народження поета відкрив нову експозицію, експонатами якої стали рідкісні видання Шевченкових «Кобзарів». Матеріали, подані до друку в діаспорних часописах [651], подають інформацію, що ці видання були

подаровані книгозбірні музею упродовж його діяльності (понад 60 років) різними видавцями і добродіями, колекціонерами та гостями з України. Тут, зокрема, як зазначає М. Климчак [651], є «Кобзар», виданий товариством ім. Т. Шевченка у Львові в 1893 р., перший том творів Т. Шевченка, виданий «Просвітою» (Львів, 1912), народне видання «Кобзаря» з поясненнями і примітками д-ра Василя Сімовича, видане в Катеринославі (1921) тощо. Загалом географія видань досить широка: Вецляр, Київ, Прага, Регенсбург, Буенос-Айрес, Нью-Йорк та інші. Як бачимо, необхідність покинути межі батьківщини та сприятливі умови на чужині утворили підґрунтя для заснування українських діаспорних видавництв, хоча багато з них сьогодні вже не діють. Однак та важлива праця, зроблена ними у свій час для збереження творчої спадщини Т. Шевченка, – це справжній подвиг.

До речі, перший архівар Українського національного музею Олекса Ганкевич ініціював створення спеціального відділу, де зосереджувалися матеріали про Кобзаря. Книжки намагалися збирати щонайменше по три примірники з перспективою передати їх студентським та просвітницьким організаціям в Україні, коли остання змінить свій статус (стане суверенною). Сьогодні українська громада Чикаго може пишатися бібліотекою музею. Дописувач розглядає «Кобзар» як подію величезного значення не тільки в історії української літератури, а й у свідомості українського народу. Також М. Климчак у своїй розвідці торкається й історії видання спадщини Кобзаря в США, зокрема 14-томника у видавництві М. Денисюка, а також розкриває долю найбільшого діаспорного дослідника Т. Шевченка Василя Доманицького, який першим достовірно хронологізував поетичну спадщину і за редакцією якого повністю надруковано «Заповіт» [651]. Загалом, опублікований матеріал підводить до висновку, що кожен «Кобзар», котрий зберігається в Українському національному музеї в Чикаго, має свій окремий наратив про своїх видавців, невідомих читачів, які вирушаючи з батьківщини в далеку Америку разом із сімейною Біблією брали й Шевченків «Кобзар».

Левову частку публікацій в україномовній діаспорній періодиці США займають матеріали, присвячені святкуванню «Шевченківських днів», що проходять на досить високому культурному і мистецькому рівні та активно висвітлюються у періодичних виданнях, і брати участь у них вважають своїм

моральним обов'язком навіть не дуже активні члени громади. Святкування, як довідуємось з періодики, найчастіше організують Школи українознавства, Українські Культурні центри, Громадські комітети різних міст, де є громада українців, та відділи Українського Конгресового Комітету Америки. Святкування шевченківських днів відбувається більш-менш традиційно, за одним алгоритмом: привітання голів Громадських комітетів чи відділів УККА, українських консулів, відзначення незаперечної ролі Т. Шевченка у становленні та розвитку української поезії, мови, мистецтва, у єдності української нації. Після закінчення урочистої частини – концертна програма, зазначаються поіменно усі, хто брав у ній участь, причому із короткими, місткими відгуками про виступи. Кінці заміток також рясніють детальним перерахунком усіх, хто зробив хоча б найменший вклад у підготовку свята. Не обходиться і без подяки інформаційним та фінансовим спонсорам (радіо, редакціям часописів, кредитівкам, окремим меценатам тощо).

З надрукованих матеріалів також видно, що молоде покоління українців у США знає історію України, літературу, значних людей своєї історичної батьківщини. Самі українці в діаспорі акцентують увагу на питаннях: хто вони? чії нащадки? – і вважають, що творчість Т. Шевченка якраз і виступає тією ланкою, що поєднує з рідним, що не дає забути українське, своє коріння: «Завжди існує якийсь зв'язок сучасного з минулим та майбутнім, проходить і ця нитка нетлінного буття через усю творчість Тараса Шевченка, бо усі його твори ніби осучаснені, ніби щойно написані» [1100]. Періодичні видання практикують інтерв'ю запрошених до редакції з приводу відзначення днів Т. Шевченка, з яких можна зробити висновок про важливість залучення молоді до таких імпрез. По-перше, це знання творів, по-друге, виховання пошани до великого українця, по-третє, усвідомлення своєї приналежності до української нації, і останнє – приклад для старшого покоління, яке часом зводить святкування Шевченківських днів до нуднуватого, але необхідного заходу [307, с. 1]. Про масовість таких відзначень свідчить те, що повідомлення різних дописувачів про проведення можуть зустрічатися навіть в одному номері газети чи журналу, авторами ж інформаційних матеріалів стають організатори, учителі шкіл українознавства, громадські діячі. Статті друкуються під промовистими,

навіть агітаційними, заголовками: «Шевченко сьогодні, завтра і завжди», «Дух Тараса – завжди з нами», «Весна починається з Тараса» та под. [505; 1100; 1304]. На особливу увагу у цьому контексті заслуговує Драматичний театр Івана Бернацького, який упродовж двадцяти років традиційно в Шевченківські дні презентує у Нью-Йорку виставу за творами Кобзаря. Постановки завжди складні, оновлені, музичні, дуже фахові, а сьогодні ще й об'єднані творами, що шукають відповіді на болючі питання. Театр Івана Бернацького – модерний, зрозумілий також іноземному глядачеві. Сучасного прочитання вистави надає оформлення, а кожний актор має перед собою завдання так переосмислити матеріал і його вдосконалити, щоб висловити свою громадянську позицію. Відповідно, постановка стає зовсім іншою, складається із кількох десятків міні-моновистав [718].

Проте із збільшенням кількості емігрантів четвертої хвилі, сам дух святкування Шевченківських днів та ідейна спрямованість публікацій з цього приводу дещо змінюються. Ушанування Кобзаря стає символом відродження культурного життя українців у США, засобом передачі культурної спадщини від одного покоління до іншого, знаком того, що громада поповнилася новими талановитими і професійними людьми. Марта Фаріон згадує [1404], що протягом багатьох років вона сама та її покоління (це третя хвиля) ходили на такі ритуальні заходи більше з почуття обов'язку, ніж для приємності, бо розуміли необхідність для своїх батьків увіковічнити пам'ять про боротьбу за свободу України, можливість реалізувати свій моральний обов'язок через форму таких концертів. Однак багато українців у США, хоча і не є американцями, проте вони асимільовані в американський світ, а тому ніби ведуть подвійне життя: мешканця США та етнічного українця. Для наступних поколінь Україна – це щось таке, що знаходиться серед самої української діаспори: церкви, громадські організації, суботні школи та табори, – світ, що його створили їхні батьки в США задля збереження українського патріотизму, національної ідентичності та культури. Однак самі емігранти та наступні покоління зберегли пам'ять про Україну такою, якою вона була на момент їхнього виїзду за кордон, розмовляють тією фіксованою українською, яку передали їхні бабусі та дідусі. Зміни, які відбувалися у їхньому житті стосувалися, передусім, розвитку та змін в амери-

канському, а не українському суспільстві. Натомість четверта хвиля еміграції, якою б не була згубною для матірньої України, внесла свіже повітря в середовище української громади в США: молодий вік, нетерплячість, агресивність у плані здобуття економічних та професійних можливостей, близькість контакту з материковою батьківщиною, сучасна жива мова. І тим містком, що з'єднав різні покоління українських емігрантів став саме Т. Шевченко: так само як він об'єднує різні покоління українців різних переконань в ім'я свободи і любові до своєї землі. «Слова нашого Тараса Шевченка провокують роздуми про новий етап в українській сучасності, і для того, щоб зрозуміти зв'язок, який з'являється між всіма хвилями еміграції, – треба послухати слова Шевченка» [1404].

Після Всеукраїнського референдуму, що стосувався незалежності України, у діаспорній пресі було опубліковано цілу серію статей, присвячених спорудженню пам'ятника Т. Шевченку у Львові [395; 399; 402; 407]. Такі інформаційні матеріали друкувалися в кожному номері, зокрема щоденника «Свобода», упродовж майже півтора року. Ініціатором оголошення цієї інформації став д-р В. Іваницький з Торонто, засновник Українського громадського комітету будови пам'ятника Т. Шевченкові у Львові, відомий своєю успішною працею на цій ниві в країнах Південної Америки. Протягом часу збирання коштів, проведення тендеру на кращий проект, переліку необхідних матеріалів та звіту про сам процес спорудження уся необхідна інформація йшла саме через інформаційне поле україномовної діаспорної періодики. Редакції і дописувачі вбачали у цьому фактові кілька важливих моментів для розуміння українцями свого етногенезу. Адже будова пам'ятника великому митцеві у Львові є не тільки виявом шани постаті Кобзаря, а й здійсненням мрій українців кількох поколінь. Крім того, це спорудження відбувається у важливий історичний період для самого українського народу – можливості здобуття незалежності та самостійності своєї країни, – а присутність на відкритті пам'ятника гостей з діаспори заманіфестує єдність українців у всьому світі [395; 402]. Також д-р В. Іваницький передав діаспорній громаді США прохання голови міськради Львова допомогти у зібранні необхідних коштів на цю працю [407, с. 1], додавши від себе, що меценати, жертводавці та комітети матимуть відповідні по-

свідчення, що звільняють ці кошти від оподаткування, отримають квитки-запрошення на церемонію відкриття, а також їхні імена будуть викарбувані на пам'ятних таблицях постаменту. Такі публікації та звернення є дуже промовистим на фоні друкованого матеріалу, що стосуються постаті Т. Шевченка у контексті самої України. Наприклад, стаття-спомин про відвідини Канева справляє не надто приємне враження [373]. Попри врочистість місця, надзвичайний музей Кобзаря, Чернеча гора, на подив автора, так і не стала другою Меккою чи Люрдом для українців. Немає готелів, ресторанів, зате є стрімкі залізні сходи та продавчині із сушеною рибою. Чи можливо таке перед колишніми царськими палатами у Петербурзі, чи заради цього варто перетинати океан? Однак автор статті висловлює сподівання, що відродження України стане запорукою відродження у культурному житті та свідомості українців, змусить їх згадати: чії вони діти.

Є серед публікацій в україномовній діаспорній періодиці США (хоча вони і не такі численні) і такі, що висвітлюють події діаспорних груп в інших країнах. Наприклад, Товариство ім. Т. Шевченка у Санкт-Петербурзі опублікувало своє звернення до українців діаспори у США з метою відвідати Смоленське кладовище та вклонитися місцю першого поховання великого Кобзаря [388]. Таке запрошення свідчить про наявність у російській північній столиці потужної і свідомої громади українців, яка своєю публікацією про історію цього поховання, прагне залучити якомога більше людей з інших країн для вшанування пам'яті визначного земляка, а глобальний інформаційний простір лише полегшує комунікацію, знімаючи кордони і долаючи відстані, та допомагає відчувати себе частиною української нації. У свою чергу в щоденнику «Свобода» О. Кононенко опублікував [393] цілу серію статей про Ленінградське українське товариство ім. Т. Шевченка: його створення у 1988 р., діяльність у сфері пропагування Т. Шевченка в Росії та світі (організація концертів, творчих вечорів, конференцій тощо). Автор вказує на те, що і після смерті Т. Шевченка дуже популярний (попри міфологізацію постаті та спотворення поетичної спадщини) у Петербурзі, незважаючи на наявність досить яскравих фігур у літературі тієї пори. О. Кононенко це пояснює тим, що, хоча всі вони і виступали

за поневолений народ, але не були з середовища того народу, лише Т. Шевченко пережив усі приниження неволі, через що у його поезії звучить синтез розуму та крик наболілої душі [393].

Також друковані матеріали представників української діаспори в США презентують величного українця і на своїй новій батьківщині, бо цілком свідомі його важливої ролі у збереженні їхньої національної ідентичності. Мова іде про відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Бостоні, в Джемейка Плейн [384]. Власне, це не зовсім пам'ятник – бронзове погруддя на цегляному постаменті стоїть неподалік української греко-католицької церкви Христа Царя. Встановлення його тягнулося вже тривалий час, навіть забулося ім'я скульптора. Однак завдяки ініціативі о. Олександра Кенеза, який «керувався християнськими та національно-патріотичними почуттями», погруддя встановлено там, де і сьогодні «допомагає забути все, що ділить людей, і почувитися братами та сестрами» [384]. Ця стаття привертає увагу ще й тому, що містить щирі, хоча й досить піднесені, слова про роль Т. Шевченка в об'єднанні української нації, де б не були розкидані її представники: «Т. Шевченко не є поетом у звичайному розумінні слова. Від Бога не тільки його поетичний геній, але все його життя, доля, пророчість. Він прийшов в той час, коли треба було зібрати розкидане каміння українського храму-народу. І сам, не чекаючи ліпших часів і умов, зібрав те каміння» [384]. Так, дещо патетично, проте чимало публікацій у діаспорі, присвячених Т. Шевченку, починаючи із заголовків, відзначаються такою піднесеністю та закличністю. Олена Несіна (Архів Українського дослідчого документаційного центру) пояснює цей факт обожнюванням постаті Кобзаря та продовженням реалізації започаткованої ним ідеї про богообраність української нації [399]. До речі, ця публікація є цікавим поглядом на джерело українського панславізму та месіанства: «Статут» таємного Кирило-Мефодіївського братства недвозначно пропагував духовне і політичне об'єднання усіх слов'ян при одночасній самостійності кожного народу. Звичайно, Т. Шевченко, як член цього Братства, людина, котра була добре знайома із філософією Ж.-Ж. Руссо, Гердера про те, що кожний народ від Бога має своє історичне призначення, свою світову місію, не міг не захопитися ідеєю панславізму (як і багато інших представників молодого

покоління української інтелігенції тієї доби), адже це означало, що слов'янські народи зможуть скинути із себе ярмо чужої деспотії. Тут доречною видається наступна ремарка: шевченківський український панславизм відрізнявся від схожих засад, що їх пропагували Російська імперія і Польща і котрі зводилися до панрусизму та гегемонії. Українцям імпонує, що Т. Шевченко, незважаючи на свою віру в обраність української нації для пробудження інших народів до нового життя на основі християнства, пропонував повну рівність у Союзі слов'янських народів. Таким чином, автор статті висловлює надію на те, що основна маса українців позбулася свого комплексу меншовартості з приводу російського месіанізму, а передбачення рівності і братерства не будуть утопією [399].

Ми окреслили ті акценти, що побутують у середовищі української діаспори США та реалізовані у формі заміток, статей чи серій у періодичних виданнях зарубіжних українців з приводу рецепції нашого великого українця [72; 77; 78]. Звичайно, багато з чим можна не погоджуватися, дискутувати, вказувати на неточності. Однак не можна заперечити і того факту, що, перебуваючи далеко від матірньої України, часом у нелегких умовах, американські українці не забували про пропагування постаті Кобзаря, використовуючи усі можливості, багато зробили для становлення та розвитку шевченкознавства, причому незаангажованого, незаполітизованого, такого, яке і сьогодні критикує фальсифікації з приводу творчої особистості Т. Г. Шевченка (заперечення Шевченка як «мужицького поета», низький рівень його освіти; популярність українця у петербурзьких салонах, відчуття моди, а також його прославлення навіть у підневільні часи). У публікаціях чітко простежуються дві тенденції: традиційна та модерністська, причому друкуються матеріали (рубрики: «Культура», «Пам'ять», «Постать», «Українське Чикаго») як діаспорних науковців і громадян, так і дослідників з України. Така відкрита позиція сприяє діалогу, швидше полілогу, коли кожен може висловити власну думку, а обґрунтовуючи свою точку зору в полеміці з іншими, висувати цілком нове бачення творчої особистості Кобзаря. Періодичні видання у цьому випадку стають тим полем, на якому розгортається полеміка, діалог з метою народження нових ідей.

РОЗДІЛ 4.

УКРАЇНОМОВНА ПЕРІОДИКА США ПРО ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ МОДЕРНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

4.1. Підтримка демократизації українського суспільства

З липня 1991 р., часто за інформацією УНІАР, україномовна періодика США зосереджується на перебігу подій, що відбуваються в Україні [379; 380; 381; 392]: багатотисячні демонстрації, висловлення недовіри Кабінету міністрів, перемовини між Росією та Україною, припинення діяльності КПРС, пресові конференції, де голова Верховної Ради України Л. Кравчук, зокрема, висловив можливість варіанту непідписання Союзного договору, якщо результати Всеукраїнського референдуму свідчатимуть про бажання українців іти незалежним шляхом, а з Москви й надалі схилитимуть до федеративної побудови держави та нерівноправних відносин між республіками у майбутньому Союзі. Науковець, публіцист, журналіст, пластовий і громадський діяч української діаспори в США В. Маркус досить детально проаналізував основні положення союзного договору та історичний контекст його підписання [394], а український журналіст і письменник, редактор газети «Свобода» Петро Часто застерігав Л. Кравчука від загравання з російською верхівкою, оскільки підписання, нехай редагованого, Союзного договору зведе нанівець шан-

си на українську незалежність [409]. Причому цей процес вважається надзвичайно важливим, уся інформація про його перебіг публікується лише на перших шпальтах. На передовицях розміщують і чимало світлин численних демонстрацій у Києві та інших українських містах [376]. 27 серпня 1991 р. газета «Свобода» детально описує процес проголошення незалежності України [377; 406]: голова опозиційної Народної ради у парламенті Ігор Юхновський запропонував сам текст постанови про оголошення самостійності, висловлено пропозиції щодо припинення діяльності КП та націоналізації її майна, звільнення усіх політв'язнів, створення національної гвардії тощо. Усе відбувалося на очах численних мітингувальників під стінами Верховної Ради. Після голосування, на якому висловлено 321 (із 360) «за» незалежність України, до парламенту внесено синьо-жовтий прапор та прийнято постанову про проведення Всеукраїнського референдуму, де має бути схвалено рішення Верховної Ради українським народом [398]. Поряд з такою надрукованою інформацією на першій шпальті вміщено сам текст невеликого за обсягом Акту проголошення незалежності України [370]. Однак для багатьох українців у світі уособленням початку нашої незалежності стало перше грудня 1991 р., коли свою підтримку цьому факту міг висловити кожен [405]. Через два місяці затверджено державну символіку, почався нелегкий процес націоналізації того, що залишилося від «радянського господарювання», особливо важко у військовій сфері, зокрема, у Криму [298; 308]. Важливим є і той факт, що україномовна періодика США уважно стежить за реакцією світу на події в Україні, публікуючи окремі матеріали з берлінських, французьких, американських ЗМІ [400; 403], де теж на перших сторінках – інформація про Всеукраїнський референдум, вибори президента, великі можливості нашої держави швидко «стати на ноги» зважаючи на природні багатства і розвинену власну промисловість.

Тоді, на хвилі піднесення і радості за досягнення довгоочікуваної мети – незалежності історичної батьківщини, ніхто не говорив про майже унікальний збіг обставин, що допоміг зробити цю подію не тільки зреалізованим фактом, а й здобутим мирним безболісним шляхом – критичний стан еконо-

міки, військовий путч у Москві, спантеличення українських депутатів. За інших умов, навіть за наявності національно свідомого населення, проголосити суверенність України, в межах її тогочасних кордонів, так просто не вдалося б, принаймні мирно. У середовищі української діаспори США теж була ейфорія: «Нова Україна народилась! Народилась в спокої і в розумі, як належить народжуватися великій і розумній дитині. Сталася велика історична подія, яка змінить не тільки життя українського народу, а стане великою подією для всього світу» [374]. У 1991 р. науковець, публіцист, журналіст, пластовий і громадський діяч української діаспори в США В. Маркус звертав увагу на те, що серед більшості політиків в Україні та активних громадських діячів у діаспорі переважала думка, що здобути справжній суверенітет Україна має тільки мирним шляхом, а зв'язок з іншими республіками повинен бути мінімальним і базуватися на принципах добровільності та взаємовигідності, та й укладення будь-яких договорів варто відкласти до легітимізації декларації про державну незалежність, прийняття закону про українське громадянство і Конституції України.

Результати аналізу публіцистичних матеріалів україномовної періодики США свідчать про те, що українці в цій країні зробили дуже багато для того, щоб окремі губернатори штатів, де мешкали й активно працювали в різних галузях чимало американців українського походження, підписали резолюцію визнання незалежності України, а також сам Президент Дж. Буш радикально змінив свою політику з приводу Кремля та погодився визнати суверенність Української держави [371; 386].

Через п'ять років та ж газета «Свобода» зробила хроніку подій літа й осені 1991 р. через аналіз публікацій цього року, де простежуються усі основні факти в історії проголошення незалежності [1685]. У двадцятип'ятиріччя відзначення Всеукраїнського референдуму в періодиці української діаспори США з цього приводу є різні дописи. З одного боку, є статті [681], тональність і рецепція авторами яких подій в Україні практично не змінюються: дуже патетично і піднесено, подекуди матеріал не відзначається історичною глибиною чи аналізом подій. Тут головне – емоції та сама констатація факту

здобуття довгоочікуваної в середовищі української громади США суверенності України. Опубліковані спогади очевидців подій свідчать про високий рівень організації українського суспільства, яке починало будувати свій незалежний шлях, про це говорять і дані таблиці голосування за український суверенітет, коли навіть наскрізь зросійщений Крим висловився на користь цього. Ніхто навіть не хотів думати, що все обернеться зовсім не так, як очікувалось і бажалось. Є публікації з інтерв'ю відомих особистостей [190], які не тільки боролись за незалежність України, а й з погляду сьогодення мають можливість висловити свою рецепцію грудневих подій 1991 р. та спроектувати їх на сучасність. Проте понад двадцять років мирний шлях отримання Україною незалежності сприймався як великий дар, яким не зуміли скористатися українські політики, унаслідок чого трапились події у Криму та на Сході України. У 2013 р. для багатьох перший день грудня став асоціюватись з початком активної фази протистояння на Євромайдані. Однак і Мустафа Джмемієв, і Левко Лук'яненко, і Юрій Шухевич – авторитети, в слові яких ніхто не сумнівається – висловлюють думку, що навіть сьогодні, у часи чергового розчарування в результатах чергової революції, не пізно втілити всі ті мрії, якими жив українець 1 грудня 1991 р. [190].

Тривале існування українців у якості бездержавного народу сформувало у них зовсім інше ставлення до явища державності, ніж в інших народів, що свою державу мали. «Оскільки Українська держава не існувала як даність, як необхідний атрибут життєдіяльності етносу, феномен державності став однією з найвищих соціокультурних цінностей» [1359, с. 22], тим, на здобуття чого були спрямовані всі прогресивні сили українства, у тому числі і закордонного. І коли їх успіхи втілились у проголошення незалежної України, деякі політологи висловлювали твердження про те, що українські громади за кордоном як організовані та політично активні спільноти зникнуть, оскільки сенсу в їхньому існуванні немає. Проте дослідники, зокрема професор Мак-Мастерського університету (Канада), активний діяч української діаспори Петро Потічний, звертають увагу на те, що діаспора як явище може існувати дуже довго і навіть паралельно із державою-батьківщиною.

Тому здобуття Україною своєї державності зовсім не означає зникнення діаспори, бо вона існує сама для себе і сенс свого існування як своєрідного суспільства вбачає в собі. У своєму інтерв'ю, опублікованому «NOVAгазета» [1354], Владика Антоній відзначає велику роль церкви у житті діаспорної громади, а також в американському суспільстві у цілому. Коли Україна проголосила незалежність, почала спостерігатися певна апатія у відносинах громада – церква. Це було цілком зрозуміло: здійснилася мрія тисяч українців, особливо старшого покоління, тому дуже багато коштів перераховували на розбудову України, інколи навіть не отримуючи слова вдячності у відповідь. Однак з часом прийшло розуміння того, що українська Америка теж потребує підтримки – потрібні не тільки церкви, а й школи, музеї, газети, громадські організації, – інакше молоде покоління зовсім забуде своє коріння.

Події в Україні, що розпочалися 22 листопада 2004 р. і пізніше ввійшли в історію під назвою Помаранчевої революції, вчергове сколихнули українську громаду в США та об'єднали її зусилля заради перемоги демократії на історичній батьківщині. Перші шпальти україномовної періодики діаспори США наповнені хроніками подій, численними світлинами, що документують кожен день, коли український народ захищав своє право жити по-людськи в такій державі, яка поважає свого громадянина: проголошення Верховною Радою недовіри уряду В. Януковича, зустрічі з Президентом Л. Кучмою за присутності представників Росії, Польщі, Литви, перший і другий тури виборів – і все на фоні сотень тисяч демонстрантів у центрі Києва [147; 1468; 1469]. Активним дописувачем у цей час був син українського громадського діяча української діаспори в США, колишнього черкащанина Левка Хмельковського, Фелікс Хмельковський (помер у 2013 р.), сам активний учасник видавницької діяльності та життя православної української громади США, до того ж добровільний кореспондент газети «Свобода», який публікував свої нотатки безпосереднього учасника подій на київському майдані Незалежності [1452; 1453]. Його дописи сповнені оптимізму й гордості за приналежність до українців, які знайшли в собі сили повстати проти злочинної і корумпованої влади, не боятися силових загонів, а провести свою, передусім особисту,

революцію, хоча майбутнє було непевним і від того – страшним. Ф. Хмельковський пише і про завезених зі східних областей України «прихильників Януковича», які попервах вели себе агресивно, а потім розсіялися, бо були такими ж українцями, але нещасними, обманутими, втомленими шахтарями, яких вивезли в інше місто і намагалися протиставити своїм землякам [1453]. На бік «помаранчевих» поступово переходили ЗМІ, військо, курсанти міліції, правники, а влада, на щастя, не наважилася застосувати зброю проти власного народу. Через десять років історія «майже повториться» – київський майдан Незалежності, люди знову відстоюють своє право жити в європейській і самостійній державі, провокації такі ж, як і в 2004 р., але цього разу революції безкровною бути не вдалося. Свого часу Ф. Хмельковський висловлював надії, що Помаранчева революція – це шлях до гідного життя, це вибір, який зробили українці заради кращого майбутнього для прийдешнього покоління [1453].

Президент Міжнародної асоціації українознавців проф. М фон Гаген зауважив, що ще у 2002 р. міжнародна репутація України була не найкращою (корупція, апатія, провінційність), уважалося, що вона мало чим відрізняється від Росії. Однак Помаранчева революція відкрила світові іншу Україну, в якій усі її громадяни, особливо молодь, виявили мужність вимагати такої влади, що діятиме в конституційних межах. «Ці громадяни були вірними до кінця своєму бажанню змінити ненасильницьким шляхом режим в ім'я гідності, прозорості і людських прав. [...] Помаранчева революція нагадала світові, що Україна має історію з прогресивними традиціями [...], до яких належать релігійний плюралізм, громадська активність, етнічна терпимість, козацька демократія» [1753, с. 14-15].

Вибори Президента в Україні стали центром уваги українців у світі, що, природно, знайшло своє відображення в різних опублікованих матеріалах в україномовній періодиці діаспори в США [285; 1217; 1755; 1760]. Представники різних конфесій в Україні у своїй спільній заяві в газеті «Свобода» закликають до молитви за перемогу справедливості, за свободу і єдність в Україні [1155], тут же публікуються декілька уривків з міжнародних засобів масової інформації щодо українських подій [954], де зміст статей чи коментарів ко-

ливається по шкалі «націоналізм-фашизм – свобода-демократія». Одне залишається незмінним – західні експерти в один голос вказують на факти російського втручання у виборчий процес (і не тільки) з чітким наміром не випускати Україну із зони свого впливу.

Чимало опублікованого матеріалу присвячено власне інавгурації новообраного Президента В. Ющенка 23 січня 2005 р. Газета «Свобода» публікує на першій шпальті статтю свого київського кореспондента Ростислава Хомяка щодо цієї події, а на інших сторінках – ілюстрації, що докладно документують цей день в історії України [1764]. Автор статті порівнює виступ Президента В. Ющенка на майдані Незалежності перед українцями після офіційної церемонії інавгурації з А. Лінкольном, який свого часу зберіг цілісність країни, що обрала його у важкий період розколу. Символічно, що текст цієї промови В. Ющенка, опублікований у газеті «Свобода» [1762], розміщений поряд зі статтею про присягу новообраного Президента США Джорджа Буша. Ірена Ярославич публікує редакційну статтю, що повністю присвячена післяінавгураційній промові нового Президента [1752], де від початку зазначено, що писано її не раціонально, а з великим почуттям радості. Опублікований матеріал аналізує основні тези виступу В. Ющенка, вказуючи, що його слова дуже відрізняються від типових інавгураційних промов новообраних керівників інших країн, власне, як і відрізняються конкретні суспільні обставини. Однак тональність статті, виокремлення акцентів («українці посядуть гідне місце у спільноті інших народів», «ми ставимо перед собою амбітні завдання», «ми станемо першими і найкращими») засвідчують, наскільки українці діаспори США переймалися подіями в Україні та щиро вірили у реальну перспективу відродження їх історичної батьківщини з приходом В. Ющенка як символу назрілих змін. Саму процедуру інавгурації україномовна періодика діаспори у США висвітлює дуже детально [1754]. Р. Хомяк вважає [1764], що Україна як незалежна держава ще продовжує формуватися, вказує на небезпечні прояви сепаратизму серед частини населення (не тільки на проросійському Сході чи Півдні, а й на Заході України, коли звучать слова відокремити тих «східних москалів» від «неньки»). Два місяці (листопад і грудень) 2004 р.

значно змінили свідомість українських громадян, коли усвідомлене «нас багато, і нас не подолати» призвело до значних перетворень в Україні. Р. Хомяк висловлює чимало похвальних слів на адресу самого В. Ющенка, заперечуючи численні звинувачення у нерішучості останнього на конкретних прикладах його ефективної діяльності (голова Національного банку України, керівник українського уряду, організація «Нашої України», перемога на парламентських виборах 2002 р.). Вагомим автор статті вважає і той факт, що В. Ющенко переміг у 17 українських областях включаючи місто Київ, а до нього такої широкої підтримки не мав ні перший, ні другий український Президент. Однак Р. Хомяк погоджується, що новообраний Президент отримує країну у непростому стані, окреслюючи головні «больові точки», які, однак, актуальними залишилися і через десять років (у 2013), – штучний поділ країни на Схід і Захід, мовне питання, відокремленість влади від народу, необхідність проведення послідовної і виваженої, але спрямованої на виховання національно свідомих громадян, політики, відстоювання передусім національних інтересів у відносинах із зовнішніми партнерами (зокрема, Росією) [1764].

Події у Києві наприкінці 2004 р. настільки захопили українську діаспору у США пробудженням національної свідомості, згуртуванням українців, необхідністю проведення кардинальних змін у країні та, здавалося б, реальністю їх реалізації, що інформація про Україну в цьому контексті ще тривалий час займала місце на перших шпальтах україномовної періодики США. Зокрема, у лютому 2005 р. США відвідав В. Ющенко, про що було повідомлено в інформаційному просторі української діаспори у США. З приводу візиту Президента України та його інтерв'ю в популярній недільній телепрограмі «60 хвилин» журналіст газети «Свобода» Ольга Кузмінська у рубриці «Про це і те» опублікувала свій відгук з приводу різниці між очікуваннями української громади та дійсністю [1756]. Усі сподівалися почути плани на майбутнє, натомість програма була присвячена невдалій спробі отруєння В. Ющенка. Тож авторка цілком слушно зауважує: хіба спроба, хай невдала, отруєння людини, що визначає і хоче змінити політику цілої країни, є тим найважливішим моментом, що заслуговує на увагу ЗМІ,

коли в останній час в Україні відбулося так багато перетворень. У зв'язку з цим президент Міжнародної асоціації українознавців проф. М фон Гаген зауважив, що вже, на жаль, з'являються тривожні ознаки того, що всі нагоди, котрі відкрилися у зв'язку з Помаранчевою революцією, можуть бути втрачені новим українським урядом [1753].

У першу річницю Помаранчевої революції в 2005 р. україномовна періодика діаспори США вміщує чимало коментарів з приводу цієї річниці – дуже різних в оцінках [1751; 1757; 1759]. Вказують і на ідейно визначену зовнішню політику держави, що вперше переслідує національні інтереси (доктор філософії Тарас Кузьо), відсутність у «помаранчевої команди» програми гуманітарних реформ (письменниця Оксана Забужко), несвяткову атмосферу на майдані Незалежності, формальність виступу В. Ющенка, його постійні закиди в бік Ю. Тимошенко (представники ЗМІ Оксана Корсун, Поліна Середкіна), хоча Президентом є саме В. Ющенко, нереалізованість рішучих змін у системі (історик, професор Стенфордського університету Майкл МакФол). А Микола Томенко, колишній віце-прем'єр-міністр в уряді Ю. Тимошенко, зауважив, що якщо В. Ющенко всю критику спрямовуватиме лише на Ю. Тимошенко, то на цій хвилі внутрішньої незгоди демократичних сил В. Янукович таки отримає перемогу в виборах і стане прем'єр-міністром України. Однак, на нашу думку, надзвичайно важливими у першу річницю Помаранчевої революції є думки прихильника України й аналітика її досягнень і проблем американського політолога Збігнева Бжезінського, висловлені в його інтерв'ю [1761]. Він висловив думку, що зміни, коли Україна продемонструвала своє бажання бути демократичною і незалежною, є справді фундаментальні. І це історично важливо для пострадянського простору, передусім, для Росії, оскільки саме український досвід для неї має стати дуже вагомим. У цьому плані місія становлення демократичної і європейської України перевищує навіть значення самої України. Водночас З. Бжезінський вказує на неуспішність України у боротьбі з корупцією, нерозв'язаність соціальних проблем, глибоке розчарування в населення від розколу у команді Ющенко-Тимошенко. На думку американського політолога, жоден з них не зробив до-

статньо, щоб змобілізувати нову, молоду еліту й наповнити її енергією владу. Однак ця еліта формується, а тому попереду слід чекати нової революції – зміни поколінь. Поки що З. Бжезінський докладно зосереджується на особистостях В. Ющенка і Ю. Тимошенко, зазначаючи, що тільки спільні дії цих політиків в змозі забезпечити умови для ефективної зміни поколінь. Не оминув у своїх оцінках американський політолог і дій української влади, коли остання постійно даючи обіцянки (як своєму народові, так і міжнародним діячам), ніколи їх не виконує. Він переконаний, що у найближчі роки тенденція буде негативною – Росія прагнучиме до більш авторитарного і шовіністичного стилю політичного самовизначення, що підсилюватиметься ностальгійними уявленнями про «велику державу», «велику Росію». Однак, на думку З. Бжезінського, це останній подих СРСР, який через 10-15 років із відходом покоління КДБ позначиться справді значними політичними змінами в Росії. «Я не здивуюсь, якщо в 2015 або 2020 році ми побачимо російського президента, який буде продуктом не школи КГБ, а гарвардської підприємницької школи» [1761, с. 16]. Як показує сьогоднішня, американський політолог не зміг передбачити живучість покоління КДБ.

Із поглядами американського політолога з приводу важливості для Росії політичних зрушень в Україні перегукується опубліковане дослідження українського науковця Я. Розумного щодо спадщини Київської Русі та її ролі в Помаранчевій революції [1763]. На його думку, остання вирішувала кілька питань: демократичний устрій української держави, реалізація проголошеного ще М. Хвильовим принципу «Геть від Москви!» та повернення Україні її автентичності, бо хоча і не звучало це у передвиборчих обіцянках та на маніфестаціях, але серце Гетьманщини, Лівобережжя, деформоване голодоморами, мовно і культурно, сьогодні лякає своїм «сепаратизмом» і готове віддатися чужій державі, яка перетворила її у свою колонію. Я. Розумний вважає, що проблема у відносинах між Україною та Росією бере свій початок ще в претензіях останньої до Київської Русі та її культурної спадщини, що часто виринає в заявах російських політиків та публіцистів. Відношення Росії до Київської держави має для росіян подвійне значення – політичне і психологічне. Щодо першого – то тут

все лежить на поверхні, однак щодо психологічного, то тут заторкується національна (етнічна) самосвідомість росіян, над якою століттями працювала російська політика, церква і наука. «Відібрати від росіян Київську Русь з її великим минулим означає надшербити російську національну ідентичність» [1763, с. 9]. Тому так часто, коли мова іде про київське середньовіччя та ідентифікування його з Україною, у багатьох російських вчених починають переважати не раціональні докази, а політичні емоції. У своїй статті Я. Розумний, аналізуючи вже відомі факти щодо відносин між Київською Руссю-Україною і Московщиною-Росією, робить висновок, що Помаранчева революція у 2004 р. стала «відкиданням північно-східної спадщини в українській державі, бар'єром проти вікової експансії імперії голодоморів і геноцидів» [1763, с. 20].

Кінець 2005 р. відзначився значними змінами у політумі України, що, природно, висвітлювалося й україномовною періодикою діаспори у США. Відставка Ю. Тимошенко, призначення прем'єр-міністром Ю. Єханурова, за якого віддала свої голоси Партія регіонів, кадрові зміни, заклики В. Ющенка до опонентів «закопати сокиру війни», підписання 22 вересня «Меморандуму про взаєморозуміння між владою і опозицією» – справили у світі і в Україні неоднозначне враження. Засоби масової інформації [1758] подавали ці події з точки зору політичних оглядачів, які називали вищезазначене або новим символом примирення, або політичним маскарадом, коли вчорашні друзі стають ворогами і навпаки, або зневагою самої ідеї Майдану. Одні схвалювали дії українського Президента, бо вважали, що він вчинив як Президент України, а не «президент помаранчевих», а Л. Кравчук застеріг В. Ющенка від формування команди виключно за політичні заслуги, а не професіоналізм.

У 2006 р. увага була прикута до парламентських виборів та неспроможності утворити у Верховній Раді коаліцію через амбіції партійних провідників. У своєму інтерв'ю президент УАКР Ігор Гавдяк зазначив, що найреальнішим було б об'єднання БЮТ, «Нашої України» та Соціалістичної партії, оскільки за них віддали свої голоси понад 42% виборців, та зауважив, що українська діаспора у цьому питанні не має єдиного погляду, бо «якщо Партія регіонів не буде далі напо-

лягати на тому, щоб надати російській мові статус державної, якщо вона погодиться на проєвропейський курс в міжнародній політиці України, то в такому разі ми будемо більш позитивно дивитися на таку коаліцію» [1765, с. 5]. Однак І. Гавдяк висловив сумніви з приводу того, що Партія регіонів піде на такі поступки, а тому можливість коаліційної угоди між нею та «Нашою Україною» виглядає примарною. Президент УАКР підкреслив, що українська діаспора у США буде дуже негативно ставитись до будь-яких проявів наближення України до Росії, цілковитого входження в Єдиний економічний простір, припинення руху до НАТО та ЄС [1765].

Перший Посол США в Україні, а потім Екзекутивний директор «George Bush Presidential Library Foundation» Роман Попадюк після своїх відвідин виборчих округів в Україні, повернувшись до США дав головному редактору «Свободи» Ірені Ярославич інтерв'ю [1766], де запевнив, що ці вибори до Верховної Ради відкрили Україні двері у майбутнє, оскільки справи були справедливими і прозорими. У цьому основна різниця між тією Україною, яку він запам'ятав, перебуваючи на посаді Посла США, і 2006 року – зовсім відсутнє питання щодо майбутнього існування України як держави. Водночас Р. Попадюк зауважив, що в середовищі українських політиків поки що немає культури політичного провідництва, коли політика продовжує творитися на підставі особистостей, без взаємозв'язку з електоратом і відповідальності перед ним. Важливими, на нашу думку, також є відповіді першого Посла США в Україні з приводу розходжень українців у їх поглядах на майбутнє. Р. Попадюк вважає, що поділ на Схід і Захід є швидше економічним і культурним, ніж етнічним. Незважаючи на те, що на Сході України живе велика російська община і довга історія контролю Росії над цією територією, як і тривалі економічні відносини, спричиняють схиляння в бік північного сусіда, ці чинники не були б такими вагомими, якби економіка розвивалася інтенсивніше. На підтвердження цього колишній Посол нагадує, що етнічні росіяни в 1991 р. голосували за незалежність України, бо сподівалися, що українське економічне майбутнє буде кращим, ніж в Росії, і це все ще продовжує залишатися актуальним для електорату в східних областях. Крім того, Р. Попадюк схвалює політику українських президентів, які

послідовно працювали за принципом, що державності надає значення саме територія, а не етнічність, особливо відзначаючи при цьому Л. Кравчука, який багато зробив, щоб закріпити принцип українства як географічного поняття й унеможливити ворожість на етнічному ґрунті. На переконання колишнього Посла, етнічний поділ України є штучним і перебільшеною тезою зовнішніх спостерігачів, оскільки зі зміною поколінь, якщо український уряд зможе втілити стабільний економічний порядок та діяти рішуче, схилання в бік Росії припиниться. За інших умов Україна, особливо при нерішучому уряді, що не має довіри в людей, буде надзвичайно вразливою щодо тиску чужих країн [1766].

Курс, якого почала притримуватися Україна із призначенням на посаду прем'єр-міністра В. Януковича, знівелював ідеали Помаранчевої революції. У цей період (2007) з'являються публікації, де на перший план виходить Ю. Тимошенко як головний опозиціонер та людина, яка може все змінити на краще [1467]. Кореспондент газети «Свобода» Ростислав Хомяк опублікував статтю про відвідини Ю. Тимошенко США, зокрема висвітлив її зустрічі на найвищому рівні (віцепрезидент, Державний секретар, верхівка Конгресу), виступ у Центрі стратегічних і міжнародних досліджень при переповненій залі з метою пояснити ситуацію в Україні тим, які свого часу підтримали українську демократію. Усе засвідчує про значну вищу популярність головної опозиціонерки на противагу тодішньому прем'єр-міністру В. Януковичу, який незадовго перед тим теж був у США (2007). Зосереджуючись на основних акцентах виступу Ю. Тимошенко у Вашингтоні, Р. Хомяк вказує на те, що вона, мабуть, єдиний серйозний (такий, який не тільки говорить, а й робить) український політик, який голосно звертає увагу на постійну агресію Росії проти України у різних сферах з метою втягнення її в Єдиний економічний простір [1467].

Нашу увагу також привернула публікація в газеті «Свобода» за 2008 р. у рубриці «Точка зору» [19], де український літературознавець, публіцист, громадсько-політичний діяч, учасник національно-демократичного руху в Україні від початку 1960-х років Юрій Бадзьо викладає власне бачення українських подій та їх інтерпретацію, що презентують зов-

сім інший погляд на конфлікт і кризу в середовищі української влади. За словами автора, після інавгурації В. Ющенка його опонент В. Янукович певний час не висловлювався негативно щодо Помаранчевої революції, що накреслило рятівну для України тенденцію порозуміння в середовищі політичної еліти, тенденцію консолідації суспільства на єдиному перспективній основі українських національних інтересів. На думку Ю. Бадзьо, перекреслила цю тенденцію саме Ю. Тимошенко зі своєю командою у 2005 р. своєю спробою «антиконституційного перевороту» [19, с. 3]. Далі громадсько-політичний діяч намагається охарактеризувати особистості В. Ющенка і Ю. Тимошенко, зігравши на протилежності їх у професійному, моральному, патріотичному плані, наголошуючи, що ідея широкої коаліції між «Нашою Україною» та «Партією регіонів» – «фундаментально актуальна для українського суспільства проблема – потреба порозуміння між двома основними, визначальними групами політичних еліт, отже, ідея консолідації народу, політичної стабілізації країни» [19, с. 21]. Питання залишалося лише в тому, чи відмовляться «регіонали» від двох своїх антиукраїнських ідей – державного статусу російської мови і негативної позиції щодо вступу в НАТО. Проте Ю. Бадзьо вважає, що в керівному складі Партії регіонів є багато серйозних, політично освічених людей, які можуть переконати В. Януковича в доцільності цього і вказати на стратегічність його помилки, коли він зрадив Універсал та взяв курс на протистояння з Президентом. Значно пізніші події чітко розставили всі акценти у цій ситуації: сам ставши Президентом, В. Янукович не те що не захотів прислухатися до раціональних порад своїх співпартійників, а взяв чіткий курс на повну узурпацію влади та відхід від проєвропейських принципів побудови держави.

Причинами такої ситуації в Україні академік Володимир Горбулін та професор політології д-р Олександр Литвиненко, стаття яких опублікована «Свободою» [184], вважають відсутність справжньої еліти, особливо в час внутрішньої трансформації суспільства. На їх думку, в нашій країні з цим завжди була проблема, що визначається особливостями ситуації у світі. «В Україні, як і колись в ренесансній Італії, ситуація змушує українські еліти накопичувати скарби, ліквідні речі,

що, в свою чергу, накладається на проблему ціннісних орієнтацій проводу, його так званої позаідеологічності і прагматичності, а також низької загальної культури» [184, с. 3]. Далі автори визначають тих, хто сьогодні відносить себе до українського проводу, особливо не розмірковуючи про відповідальність перед історією та українським народом: депутати Верховної Ради, члени Кабінету міністрів, окремі представники великого підприємництва, всі зірки сцени, іноді спорту і телеполітологи. Володимир Горбулін та Олександр Литвиненко намагаються проаналізувати, чому так триває досі, згадуючи і відсутність в радянській Україні своєї національної еліти, винищеної за 70 років, неавтономність України в економічному і політичному сенсі, зокрема, від Росії, деградація державних інститутів, недостатність національних традицій творення. Проте автори вважають, що ситуація не є безнадійною, оскільки за умови економічного зростання за 10-15 років зміцніє середній клас, що в усіх країнах відіграє роль потужного гравця національного масштабу. Тому Україні, поки триватимуть зміни, дуже потрібне створення певного каркасу, «поясу безпеки», який може дати входження до НАТО. Членство в євроатлантичному альянсі дасть змогу вийти з постімперського простору, зберегти свободу дій на майбутнє, підштовхнути прискорення внутрішньополітичних перетворень, зміцнити державні інститути, передусім безпекові, це також зростання ваги держави у світі, участь її у прийнятті глобальних політичних рішень. В. Горбулін та О. Литвиненко прямо заявляють, що вищевказане неминуче призведе до погіршення взаємин з Росією, однак рано чи пізно проблему налагодження ефективної взаємодії між нашими державами Києву таки доведеться вирішувати, інакше її можуть вирішити без нас [184, с. 18].

Від 2010 р. СКУ активно проводить політику щодо прискорення євроінтеграції України, переконуючи обидві сторони в перевагах. Цьому було присвячено чимало зустрічей та перемовин із високопосадовцями різних держав, зокрема, тих, де проживає українська діаспора. У рубриках «Україна і світ», «Життя громади», «Америка і світ», «Українство в світі», «Україна і СКУ» [1138; 1139] подаються звіти про відвідини президента СКУ різних країн, де він закликає посадов-

ців впливати на владу України задля припинення авторитаризму, порушення людських прав, наголошує на актуальності євроінтеграції України. З цією ж метою відбулася зустріч Є. Чоля і високопосадовців ЄС напередодні саміту у Вільнюсі. Узявши участь у пленарному засіданні Європейського парламенту президент СКУ у своєму зверненні наголосив не ототожнювати українців із владними структурами України, а сприяти інтеграції її в ЄС заради миру і стабільності в регіоні, що стратегічно важливо відмежувати Україну від імперських планів Росії [565]. Цьому ж присвячені і публікації з приводу зустрічей представників СКУ, УККА, фундації «Спадщина», кредитівки «Самопоміч», Києво-Могилянської фундації Америки із американськими конгресменами, де наголошується на небезпеці використання тиску Росії на Україну з метою втягнути її в поле своєї орбіти та відвернути від європейських цінностей [1142; 1201].

Українські державотворці у своїй більшості продовжували бачити в Росії «добру старшу сестру», причому нічого не роблячи для інформаційно-психологічного захисту, належно не підтримуючи процесів національного відродження. Наслідки були неминучі: більш як за двадцять років незалежності остання почала ставати номінальною, спостерігалось засилля не просто російськомовної, а саме російської літератури, із ЗМІ майже повністю витіснили українську мову як засіб міжнаціонального спілкування.

Напередодні 21-ї річниці незалежності України Іванна Яковенко, активна громадська діячка, опублікувала в газеті «Час і Події» статтю [1858], присвячену книзі отця-доктора Блажейовського «Мое століття та деякі погляди на українську історію», аналіз якої засвідчує, що наше минуле тісно пов'язане з історією нашої духовності, брак якої є причиною сучасних негараздів. Автор статті робить висновок, що найважливішим у праці є вказівка на основну причину трагічності української історії – відсутність єдності українців, коли внаслідок тривалого виховання в молоді зради свого народу та його інтересів, сьогодні маємо брак національної свідомості. Отець-доктор зазначає, що винних не потрібно шукати десь, причина – в нас самих. Публікація завершується виразним зверненням-закликом до українців гуртуватися біля

храмів та спільно молитися за Україну, за воскресіння духу єдності, віри та відповідальності перед своєю країною.

У 2012 р. загальновідомі події щодо мовної ситуації в Україні сколихнули всі діаспорні громади – люди виходили на мітинги, протестуючи проти спроб знищення національної культури і мови. Ця тема піднімалася неодноразово, однак зазначимо: мабуть, жодна нація так абсурдно не вирішувала питання державної мови. Ніхто не заперечує інтернаціонального складу народу України, однак чи багато сьогодні знайдеться мононаціональних країн? Чи можуть українці в США чи тій таки Росії вимагати для української мови якихось виняткових прав? Запитань, звичайно, більше ніж відповідей. Однак кожен намагається вирішити питання так, як уміє або вважає за потрібне. У статті громадської діячки Іванни Яковенко [1843] висвітлюється зібрання материнських спільнот усіх церков Чикаго на спільну молитву у Манстері (Індіана). Люди пройшли і відспівали спеціальну Хресну дорогу, молячись про кращу долю України на шляху до повної незалежності. Люди, вірячи у силу спільної молитви, сподіваються на Божу допомогу. Автор статті наголошує, що у недалеких виборах в Україні очільники всіх організацій, партій мають об'єднатися заради спільної ідеї.

На X Світовому конгресі українців у Львові в 2013 р. порушувалося питання, що на 22-му році незалежності Україна близько підійшла до межі, коли може її втратити. У підсумкових матеріалах, опублікованих «Свободою» [152; 1251], серед небезпек названо: Харківські угоди, українофобська політика Д. Табачника, святкування 90-річчя комсомолу, де цю організацію відзначають за великий внесок у розвиток держави, обмеження прав української мови у всіх сферах, зневага до реальної національної історії (наприклад, кількаразове знищення меморіальної дошки Патріарха Й. Сліпого в Харкові, про що, до речі, навіть було написано окремого листа від СКУ мерові Г. Кернесові, Президенту В. Януковичу, голові Верховної ради В. Литвинові, який опубліковано в газеті «Свобода»), рейдерство, посилення цензури, переслідування за політичні переконання. Однак найгіршим, на думку голови Християнського товариства українців в Італії Олесья Городецького, є тотальна апатія, розчарування в суспільстві, що, власне, і дозволяють владі творити беззаконня. Через те, упродовж каденції

В. Януковича президент СКУ Євген Чолій мав кілька зустрічей з ним та іншими урядовцями, на яких зосереджувався на питаннях необхідної євроінтеграції України, обіцяючи всебічну підтримку, допомогу у спорудженні пам'ятника жертвам Голодомору у Вашингтоні, захисті українських етнічних груп в інших країнах, особливо Росії, а також захисті прав людини в державі незважаючи на її політичну приналежність та влодобання. Періодичні видання, де уміщено статті та репортажі з таких зустрічей [1140; 1145], зазначають, що В. Янукович обіцяв використати усі можливості задля руху вперед України демократичним шляхом євроінтеграції.

УККА з УГО «Помаранчева хвиля» У США в цей період також проводять протести з приводу арешту українською владою опозиційних політиків. Надруковані матеріали свідчать [734; 1342] про ґрунтовну підготовку таких акцій: виготовлення транспарантів із закликами українською та англійською мовою, чітко визначена причина та мета, виступити щодо антидемократичних дій українських керманічів міг кожний. Результатом протесту стала резолюція з однозначно сформульованими вимогами щодо припинення переслідувань, наступу на українську культуру і мову, повернення звання Героїв України Степану Бандері та Роману Шухевичу. Організатори акції надсилають такий документ як в Україну, так і в українські місії в США. Журналіст медіа-порталу VIDIA Наталія Фігель, висвітлюючи цей захід [1417], підготувала про нього відео-репортаж, щоб зробити його доступним кожному, хто не мав змоги фізично бути присутнім, а також провела кілька інтерв'ю, у яких присутні висловлювали своє бачення сучасних подій в Україні, де хтось обурювався, хтось розчаровувався, але кожного турбувала доля його історичної батьківщини. В іншому номері «Час і Події» читачі мали можливість ознайомитись зі змістом таких інтерв'ю [1415]. Тут же розгорнулася жвава дискусія щодо коментарів, які супроводжували перегляд відео-репортажу: у деяких діаспору відверто просили не втручатися у справи України, в деяких – називали «переодягненими на українців». Журналіст вирішила заперечити таким дописувачам, зауваживши, що українці діаспори мають право висловлювати свою позицію, бо проживання в іншій країні ще не заперечує їх приналеж-

ність до української нації, а американські демократія та рівність ще більше виділяються на фоні беззаконня в Україні. Крім того, Наталя Фігель акцентує на тому, що люди, які провадять таку антиукраїнську політику, ніколи не зрозуміють звернень української діаспори до американського уряду про допомогу та підтримку, бо навіть уявити собі не можуть, що уряд цей працює для свого народу (незалежно від національності), а не проти нього. У зв'язку з такою ситуацією зустріч президента СКУ Є. Чолія із українською громадою Чикаго [580] ознаменувалась закликм громадського діяча серйозно поставитись до того геополітичного становища, в якому сьогодні перебуває Україна, своєю активною позицією переконувати західних політиків у необхідності її євроінтеграції. Як підсумок, основний меседж цих публікації наступний – лише українці діаспори зможуть стати тим містком, який з'єднає США та Україну для розвитку в ній демократії. З позицій сьогоднішнього дня можемо твердити про справедливість та передбачливість подібних звернень громадських діячів, вищезгадані події, висвітлені в україномовному інформаційному просторі США, стали попередниками наступних акцій, що пов'язані із трагічними подіями в Україні.

У грудні 2013 р. діаспорні громадські організації через листи та звернення, текст яких також вміщувався у періодичних виданнях, висловили своє вітання та підтримку усім патріотичним і демократичним силам в Україні, що брали участь у «Марші мільйонів» щодо інтеграції України із Євросоюзом [244; 451; 540]. Події, що відбувалися у Києві, активізували діяльність української діаспори щодо впливу на уряди держав їх поселення з вимогою увести санкції щодо порушників демократичних свобод в Україні [544; 1137; 1244; 1245]. З початком пам'ятних подій на Майдані у Києві редактори та журналісти україномовних газет у США фіксують це явище як праведну боротьбу українського народу за свободу, гідність, національну справедливість, у якій церква відіграла винятково важливу і надзвичайну роль [266; 1242]. Відзначено високий дух самоорганізації, людяності, взаємодопомоги, політичної і національної зрілості, вражаюча віра людей, які стояли на протестних майданах у Києві та інших українських міст. Вважаємо правильним, що церква у такий

важкий, але вирішальний час була разом із народом. Як інформують друковані матеріали, на сцену виходили священники різних конфесій, щоб своїми службами, молитвами, проповідями підтримати людей. У колонці головного редактора газети «Свобода» висловлено сподівання, що така єдність залишиться і надалі, стане одним із чинників відродження української нації та держави. Таку думку висловлює й голова Апостольської греко-православної церкви в Україні Владика Лев-Зеновій (Колісник), який у 2014 р. перебував у США для зустрічей із прихожанами та настоятелями православних парафій. У своєму інтерв'ю, що було опубліковане в рубриці під однойменною назвою, газети «Час і Події» [906], Владика, дякуючи всім українським церквам у США за їх молитовну та матеріальну підтримку Майдану, звертаючись до багатьох високоосвічених емігрантів з проханням повертатися на батьківщину, називає церкву тим чинником, який сьогодні може об'єднати народ, зцементувати його в єдину націю.

У періодиці є чимало статей щодо громадського себе-виявлення та активності у цьому контексті діаспорних організацій. Фондація «Самопоміч» передала 10 тисяч доларів ЗУАДК, який спрямує ці кошти на підтримку та гуманітарну допомогу Майданам в Україні [520]. Як уже згадувалось вище, кредитівка «Самопоміч» у США має дуже тісний зв'язок з українським духовенством, яке відіграє роль консолідуючого чинника та громадського центру. Під час щорічної грудневої зустрічі в кредитівці представники українських церков висловили як одноставну підтримку людей на Майданах, так і протест проти насильства з боку «Беркута», склавши та підписавши листа з цього приводу до тодішнього Президента В. Януковича. В осередках СУМ молодь уважно стежить за подіями в Україні, влаштовуючи акції на підтримку київського Майдану, беручи участь в Автомайданах містами США. На традиційній зустрічі зі Святим Миколаєм сумівці виготовили жовто-блакитні сердечка із привітаннями для українців Євромайдану, а на київській головній ялинці висів також плакат, підписаний і розмальований дітьми філадельфійського осередку [592; 593]. Українська діаспора влаштувала кілька акцій на підтримку Майдану, Народне віче, зокрема, перед Посольством України у Вашингтоні колишній

голова УККА, юрист Аскольд Лозинський організував акцію протесту проти українофобської та антидержавницької політики В. Януковича та його уряду, вимагаючи розслідувань силового розгону Майдану та позачергових президентських виборів [472]. У змісті публікацій перераховано визначні події громадського життя української діаспори у США, які вважали за потрібне висловити свою позицію на таких заходах (голова і заступник УККА, представники УГО «Помаранчева хвиля» тощо). Депутат Олег Медуниця, який перебував з візитом у США, висловив на сторінках газети «Час і Події» глибоку вдячність урядам країн, де проживають українці, за одностайну позицію у підтримці демократичних сил України. Однак аналіз інформаційного простору українців діаспори свідчить про те [119; 1255], що розв'язання політичної кризи в Україні бачилось винятково у мирній площині (вітали відставку уряду М. Азарова, закликали до перемовин між В. Януковичем та провідниками опозиції і Євромайдану щодо врегулювання проблем). Аскольд Лозинський як безпосередній учасник Євромайдану у Києві (12-18 грудня) поділився своїми враженнями читачам газети «Свобода» [851], ще раз згадавши причини виникнення Майдану, як останній внаслідок побиття беркутівцями людей перетворився на Революцію гідності, оскільки підписання угоди з ЄС уже не було єдиною метою протестів. Як і в 1991 р. та 2004 р. знову виринуло питання боротьби українців за свою людську і національну гідність, жити так, як живуть у демократичних країнах, назавжди позбутися російського жорсткого впливу. А. Лозинський вітає підтримку України з боку західних країн, зокрема позитивно оцінює візит у Київ самого Держсекретаря США Джона Керрі, його помічника Вікторії Нуланд, американських сенаторів з протилежних політичних партій, які є ініціаторами жорсткої резолюції Сенату щодо запровадження санкцій проти українських урядовців та самої Росії [852]. І хоча результат Євромайдану тоді, у січні 2014 р., остаточно неможливо було спрогнозувати, найважливішим убачалося те, що він прискорив невідворотне утвердження української нації, яке до того було надзвичайно повільним.

З великою приємністю громадські організації українців у США відзначали підвищення рівня демократії в Україні піс-

ля Революції гідності, очікували обрання нового Президента: «Скільки в наших силах, ми повинні помагати нашим братам і сестрам в Україні ефективно використати цей наданий історією новий шанс для національного відродження, для надійного збереження української культури, мови, народних і релігійних традицій» [1789, с. 9], водночас наголошуючи на необхідності ретельного моніторингу реалізації «референдуму» в Криму, нагадуванні Росії про її міжнародні зобов'язання щодо України (Будапештський меморандум), засудженні нелегітимних «референдумів» у Луганській та Донецькій областях [530; 1343]. Оpubліковані матеріали містять інформацію [1340] щодо підтримки діаспорними організаціями важливих постанов нового українського уряду (зокрема, повернення до Конституції України 2004 року, звільнення політичних в'язнів, оголошення виборів Президента) та заклики до світового співтовариства теж визнати їх легітимними.

Від часу створення УККА та СКУ ці організації, на нашу думку, ведуть найбільш систематичну і наполегливу працю щодо впливу на уряд США з метою змінити політику останнього стосовно України та Росії. І сьогодні СКУ переконує світову спільноту в необхідності підтримувати Україну, щоб конфлікт на Сході не був заморожений. Також об'єднання налагоджувало тісний зв'язок із владними структурами в Україні, громадянськими інституціями з метою прискорення вступу України в ЄС, дорівняння українських законів до західних зразків, досягнення енергетичної незалежності, шляхи подолання корупції та економічної кризи, поширення щоденної правдивої інформації про останні реформи та їх успіх у впровадженні, для чого використовує матеріали РНБО та українських телевізійних каналів. Свого часу чимало публікацій висвітлювали [471; 564; 1144], як Є. Чолій зустрівся з О. Турчиновим, який виконував функції Президента України та Голови Верховної ради з приводу незаконного референдуму в Криму, перемогою Євромайдану, вторгнення російських військ, з Ю. Луценком, В. В'ятровичем, О. Рибачуком, А. Яценюком. Зустрічі з урядовцями України є надзвичайно важливі для подальшої співпраці із СКУ, тож така інформація активно висвітлюється у рубриках «Україна та СКУ». Згідно з опублікованими матеріалами, у 2014 р. СКУ підписав Меморандум про співпрацю із Кабіне-

том Міністрів України, який передбачав «посилення взаємодії держави із закордонними українцями, захист людських, громадянських та національних прав українців у світі, утвердження незалежності та суверенітету України, забезпечення її територіальної цілісності, сприяння демократичному процесу в Україні, її євроінтеграційним та євроатлантичним прагненням» [1146]. Крім вищезазначеного, особливої уваги було надано поширенню правдивої інформації про Україну серед світової спільноти, посиленню взаємозв'язку між українцями та діаспорою, захисту їх прав у світі, розробленню програм, що зміцнюють зв'язки між Україною та її діаспорою у галузі культури, освіти, мовному питанні, поглибленню співпраці з урядами країн перебування закордонних українців і розвиткові українського громадського життя в діаспорі, гуманітарна допомога [551; 709; 1254]. Наприкінці цього ж року у Вашингтоні Євген Чолій уклав із головним директором «Atlantic Council» Меморандум, згідно з яким імплементується проект «Ініціатива України в Європі», що спрямовує зусилля міжнародної спільноти на підтримання незалежності та територіальної цілісності України, її європейських прагнень. Президент СКУ наголошував, що військова агресія Росії – глобальна проблема, а не лише України, тому їй потрібно допомогти заради миру та стабільності в Європі. Однією із традиційних акцій підтримки демократичних прагнень українців УККА разом із Світовим конгресом українців є те, що вони під час кожних парламентських чи президентських виборів в Україні формують делегацію міжнародних спостерігачів для їх моніторингу. З опублікованих матеріалів отримуємо інформацію, що УККА – це єдина організація американських українців, зареєстрована Центральною виборчою комісією для спостереження за виборами. При цьому ці громадські об'єднання завжди уточнюють, що не підтримують жодного кандидата, партії чи блоку, проводять навчання своїх спостерігачів та координування умов перебування в Україні, дякуючи водночас добровольцям за їх участь у цій місії УККА та СКУ, коли вони самі покривають пов'язані з цим витрати [1336; 1338]. Після проведення виборів місяць міжнародних спостерігачів УККА та СКУ публікує результати своєї роботи, вказуючи, що волевиявлення народу відбулося вільно і прозоро, а у 2014 р. акцентують на

відсутності застосування адмінресурсу та вільний доступ усіх претендентів до ЗМІ, висловлюючи вдячність українському уряду за відданість демократичним принципам і верховенству права [1240; 1277; 1278; 1345; 1375; 1376]. До «Свободи» у 2014 р. надійшла копія привітання Постійної конференції українських православних єпископів поза межами України з приводу успішних президентських виборів. Редакція вважала за необхідне також опублікувати текст листа [1132]. Друковані матеріали відзначають сподівання з приводу того, що ці вибори могли б стати першим кроком до подолання економічної та громадянської кризи, підтримку позитивних змін, спрямованих на формування демократичних відносин у суспільстві, позитивне ставлення до зусиль демократичних держав організувати співпрацю з українським урядом.

При рішенні владних структур України відмовитись свого часу від Угоди про асоціацію з Євросоюзом напередодні Вільнюського саміту періодичні видання українців у США друкували чимало осудливих заміток від різних громадських організацій з приводу непослідовності політики України, активізації діалогу з Росією, що суперечить національним інтересам країни та її народу [1010]. У кінці 2013 р. – початку 2014 р. УККА, СФУЖО, Асоціація українських правників Америки опублікували кілька своїх звернень до влади України та українців, у яких зазначали свою усебічну підтримку волевиявлення народу, який обрав своїм стратегічним курсом європейську орієнтацію, а також закликали США, Євросоюз підтримати дії українського парламенту як такі, що виражають волю народу, відкинути заяви В. Януковича з приводу «державного перевороту», засудити будь-які прояви сепаратизму та порушення державності України, допомогти їй з метою уникнення економічної кризи [529; 1246; 1335]. Громадські організації долучилися до вимог з приводу відставки Президента і Кабінету міністрів, розслідування силового розгону Майдану, скликання дочасних виборів. З іншого боку, ці звернення містили і меседжі до української громади у США щодо допомоги Україні, яку організовують діаспорні об'єднання із зазначенням адреси або рахунку, вказуючи на звільнення усіх пожертв від оподаткування. Із початком Євромайдану, на думку громадських діячів у діаспорі, Білий дім зволікає з наданням Україні широ-

комасштабної допомоги, яка б сприяла не тільки у її обороні, а й стратегічно могла б уберегти Європу від російської агресії. Через те від кінця 2013 р. УККА, СКУ, кредитівка «Самопоміч», голови фондаций «Спадщина» і «Самопоміч» проводять роботу, закликаючи уряди США, Канади та країн Євросоюзу спільно підтримувати прагнення українського народу з одночасним введенням санкцій проти Росії і колишнього Президента України за дестабілізацію ситуації, надати Україні статус основного союзника НАТО, не члена, що уможливить надання їй різноманітних привілеїв, у тому числі і зброї, скерувати миротворчі сили, щоб призупинити вторгнення російських військ тощо, або СКУ у своїх зверненнях до ООН щодо спрямування миротворчого контингенту [979; 1247; 1248; 1256; 1353], додаткових спостерігачів від ОБСЄ наголошує, що метою цих співтовариств є забезпечення миру і безпеки у світі, а тому необхідне запровадження суворих санкцій проти Росії, інакше це створить прецедент, коли всі міжнародні угоди стануть сумнівними, бо дотримання їх положень може бути не обов'язковим. УККА у своїх зверненнях схвалює політику американського уряду у цій ситуації, зазначаючи, що і він, і Міжнародний валютний фонд і надалі робитимуть кроки щодо забезпечення підтримки українців на шляху їх оборони своєї державності.

Пізніше, під час анексії Криму та початку бойових дій на Сході України, у публіцистичних матеріалах відзначено надзвичайну релігійність українців, виявлення ними глибоко вкорінених духовно-моральних норм незалежно від країни проживання, що маркується як один із шляхів вирішення проблем. Так, з одного боку, явною стала благодійницька діяльність як свідчення духовності нашого народу. Майдан дуже багато змінив у житті українців, передусім психологічному, громадському, саме тут віра людей зазнала серйозних випробувань. Церкві, безперечно, як інституції довіряють майже всі громадяни, однак вона не може глибоко вплинути на їх свідомість. Врешті-решт істинна роль церкви полягає не в участі у політичному житті, а у її спроможності і здатності впливати на формування світогляду та ідейної позиції людини, виховувати відповідальних політичних лідерів та лідерів думок. Тому часто зміни є досить поверховими (заангажовані ЗМІ, неви-

корінена корупція, турбота депутатів, чиновників, урядовців лише про свої інтереси). Звичайно, зміни відбулися, бо під час Революції гідності люди вийшли на майдани не за соціальні пільги, а відстоювати свою гідність, свободу, право на краще життя. Як вважав покійний Архієпископ-емерит Любомир Гузар [278], наявні соціальні хвороби українського суспільства мають зникнути для повного видужання нашої нації, однак він наголошував, що кожний громадянин української держави має докладати всіх зусиль, щоб у своєму житті позбутися недбалства, непошани до навколишніх тощо. Він був переконаний, що найприроднішим способом вийти з кризової ситуації можна за допомогою діалогу, коли влада розуміє, що вона є частиною народу. Собор єпископів УПЦ в США солідарний у цьому з Блаженнішим Любомиром [485], закликаючи владу у своїх зверненнях припинити насилля, а український народ – не полишати своє прагнення формувати демократичне суспільство. Як це не парадоксально, саме сучасна війна в Україні дає шанс стати сильною та розвинутою державою за синтезу чесної праці та молитви. З цією метою десять українських церков у своєму зверненні до українського народу, оприлюдненому прес-службою Інституту релігійної свободи, у тому числі і в діаспорній періодиці [1128; 1368], підтримали європейську інтеграцію України та закликали Росію поважати вибір українського народу. В опублікованому матеріалі висловлюється думка про історичну зумовленість такого вибору, при цьому зазначається, що він абсолютно не веде до автоматичного протиставлення України своєму сусідові – Росії, а тому природним є сподівання на повагу з боку останньої до незалежної України, яка має право вибирати свій шлях майбутнього. Для цього керівники церков обіцяють всебічну допомогу молитвою для реалізації правильного вибору та мудрості очільників держави. Однак подальші події засвідчили марність сподівань на розуміння і повагу з боку північного сусіда. Від моменту анексії Криму керівники українських церков у США закликають світову спільноту [484; 1004; 1128], особливо американських політичних лідерів, не залишати Україну наодинці з агресором, дипломатичні важелі впливу підсилити економічними, політичними санкціями. З цього часу опубліковані матеріали, що стосуються діяльності українських церков

в США, містять прохання Владик до своїх вірян підтримувати Україну молитвами, мати постійний зв'язок з губернаторами своїх штатів, сенаторами, мерами та робити пожертви з метою організації гуманітарної допомоги. Однак священики сьогодні надають і більш сильну духовну підтримку. Мова іде про відновлення інституту капелланів в Україні. Священики всіх конфесій були з людьми на Майдані, сьогодні вони молитвою і добрим словом підтримують воїнів на передовій. Їх називають міжконфесійним батальйоном військових капелланів, оскільки крім християнських священиків свою допомогу надають іудейські та мусульманські духівники [757; 868].

Зі свого боку надруковані матеріали газет «Міст», «Час і Події», «Українське слово» дають чітке уявлення стосовно зустрічей УККА і СКУ з американськими чиновниками Сенату, Конгресу, Держдепартаменту, послами, а також Палатою громад Канади, які зі свого боку запевняють про підтримку України, проведення у ній демократичних виборів, про що зробив відповідну заяву як Президент Обама, так і Прем'єр-міністр Канади Стівен Гарпер. Також до редакції «Свободи» у цей період надходить чимало таких звернень, а також світлин діячів УККА і СКУ із американськими законодавцями, які одразу публікуються для ознайомлення з ними громадськості [416; 1334; 1335]. З них ми можемо зробити висновок, що УККА і СКУ проробив велику роботу з урядовцями США щодо підтримки уряду України, громадянського суспільства, реалізації реформ, деескалації конфлікту на її Сході, відновлення територіальної цілісності України та безпеки у регіоні, введення та пізніше поглиблення жорстких санкцій проти Росії у стратегічних для неї сферах за підтримку терористичної діяльності та анексію Криму, а також надання гуманітарної допомоги постраждалим.

Згідно із матеріалами україномовної періодики [183; 1143], у межах душпастирського візиту Патріарха УГКЦ Святослава до США Є. Чолій мав з ним зустріч задля обговорення гуманітарної допомоги Україні після Євромайдану та російської агресії, а також участі українських громадських спостерігачів на президентських і парламентських виборах.

Зважаючи на тривалість російської агресії щодо України, громадські організації українців у діаспорі (УККА, СКУ, СФУЖО) вважають за необхідне робити публічні заяви чи

письмові звернення з метою припинення такої ситуації: за судження дій терористів та російських найманців, які порушують Мінські угоди, заклики до урядів США та інших країн посилити тиск на Росію, ввести жорсткіші санкції проти неї, виключити В. Путіна із лідерів великої двадцятки, надати Україні оборонне озброєння [1245; 1337; 1346]. Громадські діячі діаспори висловлюють думку, що слабка реакція світової спільноти на дії російського президента, відсутність військової підтримки нашої держави і належних обмежень щодо Росії тільки сприяють загостренню ситуації, ігноруванню терористами усіх людських та міжнародних норм права через свою безкарність, що вже призвела до анексії Криму та чисельних смертей на Східній Україні. Періодичні видання, що уміщують вищезазначену інформацію [271; 529; 1249; 1252], доповнюють звернення останніми відомостями з історичної батьківщини для надання свіжих фактів читачам, наголошуючи на нездатності ОБСЄ виконувати свої обов'язки через складну ситуацію на Донбасі. Також інформаційний простір українців діаспори містить чимало закликів [525; 1250; 1257; 1294] до міжнародної спільноти вплинути на Росію з приводу порушень прав людини та звільнення усіх незаконно утримуваних і заарештованих українських в'язнів, зокрема, Н. Савченко, О. Сенцова та ін.

Як ми вже зазначали вище, громадські організації діаспори, особливо СКУ, провадили послідовну і наполегливу працю щодо європейської інтеграції України. Ратифікації Угоди про асоціацію між ЄС та Україною передувало звернення СКУ, до якого долучилися українці із сорока країн, до очільників Європи підтримати підписання цього документа, аргументуючи тим фактом, що інтеграція кількох десятків мільйонів українців діаспори є гармонійною, оскільки вони зробили значний вклад у розвиток країн свого поселення, у тому числі і ЄС. Це також би підтримало європейські настрої в Україні, що б стимулювало розвиток демократії та становлення громадянського суспільства, забезпечуючи регіональну безпеку та стабільність. У вересні після укладення довгоочікуваної та вистражданої Угоди через періодичні видання громадські організації, вітаючи український народ з перемогою, звертаються до усіх країн Європейського Союзу щодо її най-

швидшої ратифікації, щоб цим посприяти процесу повної євроінтеграції України, збереження її територіальної цілісності [1241; 1335; 1339; 1392].

В основному, як можемо підсумувати, найбільше інформації щодо громадської роботи діаспорних об'єднань з питань захисту інтересів України та формування її позитивного іміджу після 2014 р. подано у коротких замітках газети «Міст», «Час і Події» та «Свобода» за поданням пресових служб організацій [244; 271; 520].

У пресових повідомленнях українців діаспори Євромайдан, який переріс у Революцію гідності, став свідченням зрілості української нації, її єдності та відданості ідеалам державності і соборності. Саме кінець 2013 р. став безповоротним моментом пробудження українців від байдужості, пасивності, змінив їх свідомість та дав віру у майбутнє. Оскільки Євромайдан також став важливою частиною життя й українців у США, СКУ у першу його річницю закликав усі світові українські громади гідно відзначити цю подію як акт консолідації народу України у прагненні до незалежної європейської демократичної держави, поширюючи об'єктивну інформацію у країнах свого проживання [1249].

Після Революції гідності у періодичних виданнях українців США започатковуються нові рубрики: «Провідна тема дня», «Влада й гроші», «Злочин без кари», «Гаряча точка», де кореспонденти й самі редактори видань намагаються дати аналітичну оцінку подій різного ґатунку, що відбуваються в Україні. Доречно тут є паралель із «післяпомаранчевим» періодом, коли ейфорія у середовищі діаспорян від демократичної української влади врешті-решт розвіялась через неспроможність останньої слідувати обраним курсом та перебороти амбіції окремих осіб. На початку 2016 р. публікації свідчать про чергове «прозріння» закордонних українців [242]. Український журналіст і письменник, колишній редактор газети «Свобода» П. Часто [1791] називає цей час нелегким для України не лише через агресію Кремля, а й через партійні незгоди, розколи, що не просто утруднюють, а унеможливають реформування країни. Традиційне двовладдя і протистояння між Президентом і прем'єр-міністром, запевнення з трибун Верховної Ради про єдність влади, посилення корупції при

значному економічному спаді, гучні заяви антикорупційного прокурора, фінансові скандали навколо найвищих осіб держави свідчать не тільки про недозрілість очільників держави поступитися своїми інтересами (адже в розвинених країнах при найменшій тіні на скандал держслужбовець іде з посади), а й про їх небажання проявляти єдність, передусім, із своїм народом, дбати про міжнародний імідж України. Однак П. Часто сподівається на зрілість громадянського українського суспільства, яке вже знає, яким чином владі можна нагадувати про інтереси держави і нації.

Окремо хочемо зупинитись на питанні Мінських домовленостей та розслідувань злочинів на Євромайдані, оскільки воно порушується кореспондентами діаспорних видань неодноразово, бо, на їх думку, прямо дотичне до майбутнього курсу державотворчого процесу України як демократичної. У цьому плані більш активними є «Свобода» і «NOVAгазета» з їх інтерв'ю та аналітичними розвідками [241; 1796]. За три роки, попри звіти Генерального прокурора України Ю. Луценка, домогтися значного прогресу у справі Небесної сотні так і не вдалося. На думку адвокатів родин потерпілих, така ситуація склалася через цілком конкретні причини. У своєму інтерв'ю Д. Гнипу для «NOVAгазета» [241] правозахисники вказують на несистемні, неорганізовані і часто непрофесійні дії Генпрокуратури, кругову поруку у силових і судових інстанціях, значні обсяги кримінальних справ, застаріле обладнання для проведення експертиз, об'єднання усіх проваджень в одне, після чого процес, фактично, доводиться починати спочатку, – ці та інші причини якраз і гальмують розслідування розстрілів на Майдані. Натомість 12 лютого 2017 р. виповнилося два роки від укладання Мінських мирних домовленостей, згідно з якими до кінця 2015 р. конфлікт на Донбасі мав би бути врегульований. Проте він не те що не зник, а подекуди нагадує справжні повномасштабні воєнні дії. Кореспондент В. Червоненко [1796], коротко зупиняючись на основних етапах кампанії, які пройшли від часу багатогодинного нічного засідання чотирьох лідерів держав, робить висновок про те, що песимісти Мінська-2 мали рацію: очільник Кремля розуміє тільки мову сили, інакше з ним домовитись не можна. Це знову висуває на перший план пи-

тання щодо надання військової допомоги Україні та гідного опору українськими військовими силами бойовиків, інакше Донбас може опинитися ще однією «гарячою точкою», на цей раз дуже близько до європейських кордонів [55; 56; 60; 61; 63; 71; 76].

4.2. Україномовні періодичні видання США в збереженні національної історичної пам'яті

Документні комплекси періодичних видань не можуть не фіксувати матеріалів, що пов'язані із відзначенням певних дат в українській історії. Двадцяте століття в історії України позначене не однією кривавою подією. Чимало з них широковідомі у світі. Однак це не стосується подій, що відбувалися на території України протягом 1932-33 рр., бо не було тоді такої країни для світової спільноти, не було окремого українського народу. Для всіх свідомих українців тема Голодомору є дуже актуальною і залишиться такою доти, поки весь світ не визнає його актом геноциду проти українського народу, не засудить його виконавців, а в українському суспільстві не буде усвідомлено причини та наслідки цього злочину, який має прямий вплив на сучасні проблеми України. Основоположним елементом злочину геноциду є ідентифікація жертв. В інформаційному просторі української діаспори у США в досліджуваній період є два великі масиви матеріалів, присвячених вшануванню ними цієї трагічної дати. Перший – відзначення 60-річчя, коли було утворено з представників різних громадських діаспорних організацій на чолі з Т. Гунчаком Крайовий комітет вшанування жертв голоду в Україні, який займався організацією симпозіуму в Українському інституті Америки, зібранням та влаштуванням архіву експонатів про голод, панахидою, координацією відзначення цієї дати з Україною, публікуванням статей та оголошень у впливових періодичних виданнях задля поширення інформації серед українців та американців тощо. Учений-історик, політолог та громадський діяч Т. Гунчак так визначив завдання комітету: «Україна в цьому році (1993. – Л. Б.) вперше відзна-

чатиме роковини цього незабутнього національного горя, тим часом західна діаспора нагромаджує знання про ті події від самих 30-х років. Зібрано цінні документальні матеріали, в тому числі й свідчення очевидців, написано на цю нестаріючу тему десятки газетних і журнальних статей, книги, у тому числі й неукраїнських авторів. [...] На нашу думку, відзначення [...] не варто обмежувати певними днями – є важливим якнайбільше пригадати і [...] донести до свідомості цей факт: комуністична тиранія у ХХ столітті своєю головною жертвою зробила український народ» [1792, с. 1, 3]. Варто підкреслити, що організаційний комітет, як часто наголошується в публікаціях [286; 784], виходив з того, що відзначення 60-річчя Голодомору масовими громадськими акціями матиме не лише значення для історичної пам'яті, а й презентуватиме певну політичну позицію українців. У час, коли відносини між Україною і США нормалізувались, головним завданням стає широке інформування американської громадськості про Україну, трагічні сторінки в її історії внаслідок перебування у складі СРСР та причини глибокої недовіри до Москви. Тому, як засвідчують автори дописів, чимало заходів було розраховано, передусім, на неукраїнців – на панахиду було запрошено неукраїнське духовенство, конференція проходила англійською мовою із запрошенням Постійного представника України при ООН, конгресменів, відомого дослідника Голодомору д-ра Дж. Мейса, зачитуванням листа від Президента Білла Клінтона, в якому він висловлював підтримку українцям у їх вшануванні річниці трагедії свого народу. Опубліковані матеріали виокремлюють роботу Конгресової комісії з дослідження Голодомору, яка намагалася привернути увагу світової спільноти до цієї трагедії, а також наукових досліджень, присвячених цій темі, які стали можливі завдяки відкриттю архівів в Україні. На увагу заслуговує публікація незмінного секретаря Української Гельсінкської групи, журналістки Раїси Руденко, що друкувалася протягом кількох номерів «Свободи» у 1993 р. [1189], де авторка аналізує причини ліквідації українського селянства (високий духовний рівень українського села, звідки виходило багато інтелектуалів, які вчилися в університетах і пізніше могли стати провідниками нації; нищення церков, священиків, науковців, передусім

істориків), дуже емоційно розповідає про факти конфіскації хліба у селян, наводить цитати з документів радянського керівництва країни, з яких чітко видно штучний характер голоду, коли Сталін також свідомо відмовлявся від допомоги української діаспори, продавав зерно за кордон тоді як вмирали цілі українські села. Прикметно те, що висловлюється думка про фактичну зраду західних країн України через небажання псувати відносини із СРСР, хоча факти жахливої смертності від голоду, люджерства і божевілья були відомі [1189]. Однак у друкованих матеріалах наголошується, що саме завдяки українській діаспорі в США правда про Голодомор почала ставати відомою, з'явилися спогади людей, які вижили, а Голова Крайового комітету Тарас Гунчак анонсував вихід книги українською мовою «Жнива розпачу» Р. Конквеста з метою кращого ознайомлення українців з їх історією.

Другий масив публікацій стосується утворення Крайового комітету до відзначення 80-річчя пам'яті жертв Голодомору та поширення в США відомостей про нього як про геноцид українського народу. Цей комітет охоплює громадські організації США, які діють з метою впровадження освітніх та інформаційних програм про трагедію 1932-33 рр., проведення різноманітних заходів із вшанування, що широко висвітлені у періодиці: вечір під егідою НТШ та Округу СУА в Детройті, вихід спеціального атласу в Гарвардському університеті, пахлада та програма осередків СУМ [31; 766]. У газеті «Міст» з'явилась інформація, що американська кредитівка «Самопоміч» випускає спеціальний фінансовий продукт на підтримку заходів із висвітлення та вшанування пам'яті жертв Голодомору [112]. СКУ під гаслом «Україна пам'ятає – світ визнає» виступив з ініціативою проведення масових поминальних заходів у всіх країнах світу [1052]. З метою гідного відзначення цієї дати УККА опублікував своєрідне оголошення у періодичних виданнях щодо проведення дводенної міжнародної конференції у Принстоні «Оцінюючи Голодомор» [1344; 1826]. Під час цього заходу організація хотіла б відзначити людей, які стали свідками цієї жахливої трагедії, а тому звертається до українських громад з проханням допомогти розшукати таких осіб, що сьогодні проживають у США та можуть приїхати для участі у конференції або принаймні надіслати інформа-

цію про пережите. Організований при УККА комітет провів значну роботу щодо інформування американської спільноти щодо жакхливих подій на Україні у 1932-1933 рр. Уважаємо, що серед найважливіших досягнень українців у США у цьому плані є отримання федеральної землі у Вашингтоні під спорудження меморіалу жертвам Голодомору. До 80-річчя вшанування жертв Голодомору є чимало дописів про відзначення цієї дати різними громадами української діаспори у США – Філадельфія, Чикаго, Нью-Йорк, Флорида, Вашингтон – у рубриках «США», «Життя української громади», «Українське Чикаго» [112; 1178; 1325; 1418]. Акціям передують широка інформаційна кампанія – на автостадах вивішуються білборди, в американські газети також подаються відомості про Голодомор-геноцид, на телевізійних каналах відбуваються інтерв'ю. Згідно із опублікованими матеріалами, заходи відбуваються за наперед визначеним сценарієм, приблизно однаково: молодь виносить американський і український стяги, прапори своїх молодіжних організацій, перехожим роздають брошури про Голодомор, видані Комітетом США з поширення інформації про український Голодомор-геноцид, вінки до пам'ятника жертвам Голодомору, жалобна маніфестація, «марш пам'яті» до релігійного чи культурного осередку громади, де обов'язково відправляють екуменічну і міжконфесійну панахиду за душі невинно убієнних, а далі вечір іде у вигляді промов українських, американських громадських і політичних діячів, що перемежуються авторськими художніми номерами, короткими свідченнями жертв Голодомору. На святково прибраних столах члени громадського комітету приготували традиційний голодний обід: кусень житнього хліба із краплиною меду, гарячий чай [742; 1064; 1129; 1854]. Прикметно, що вшанування цієї дати відбувалося не лише в Україні, США, а й у інших країнах. Діаспорна періодика у рубриці «У світі вшанували пам'ять жертв Голодомору-геноциду», «До 80-річчя Голодомору-геноциду в Україні» [449; 1393] протягом багатьох номерів документує всевітнє засудження цього злочину радянського режиму та молитву за його жертв. Колишній президент Світового конгресу українців, громадський діяч, юрист А. Лозинський у 2012 р. також вказував на неприпустимий і ганебний факт величезного відходу Пре-

зидента В. Януковича від питань української ідентичності і духовності, зокрема у просуванні обізнаності про Голодомор як в самій Україні, так і серед міжнародного співтовариства, практично скасовуючи те, що було зроблено у цьому плані Президентом В. Ющенком [847].

У свою чергу, Фондація українського геноциду – США, що її очолює М. Міщенко, закликає долучитися до кампанії зі збору підписів щодо визнання Голодомору геноцидом українського народу. Відповідну петицію можна підписати на сайті change.org. для того, щоб потім її можна було спрямувати сенаторам США та Комітету з міжнародних відносин Сенату. Завдяки зусиллям конгресмена Пола Фроліка, який відгукнувся на пропозиції української громади і Фондації українського Голодомору-геноциду, у 2005 р. в шкільну програму штату Іллінойс впроваджено уроки з вивчення українського Голодомору 1932-1933 рр. на рівні Голокосту. Тепер Фондація анонсує законопроект вже у штаті Массачусетс щодо вивчення американськими школярами на уроках історії українського Голодомору-геноциду [1799]. Для цього ця організація запрошує українців діаспори прибути на слухання зі своїми родинами, щоб надати їм виразно національного спрямування. М. Міщенко зауважив, що «не лише український народ повинен завжди пам'ятати про цей злочин проти людства, але й світова громадськість не має права забути, що накоїла комуністична ідеологія та її провідники протягом минулого століття», та наголосив, що «людство не повинно піддаватися гіпнозу та бути заколисаним солодкими словами комуністичних лідерів, які хоч і змінили кольори на своїх прапорах, однак у своїй суті залишаються агресорами та провадять політику експансії та загарбництва» [1072]. Щороку ця фундація влаштовує різні заходи вшанування пам'яті жертв Голодомору – скорботні молитви у парафіях, «голодні обіди» тощо. Автори дописів у періодичних виданнях українців США зазначають, що кожного року у діаспорі різні громадські об'єднання, приватні особи роблять пожертви у Фондацію, що дає їм право вчепити чорну стрічку на терновий вінок, що його вносять на поминальні панахиди як символ страждання українського народу.

Часопис «Час і Події» своїм репортажем про вшанування 80-річчя жертв Голодомору [132] привернув пильну увагу

читачів до церкви св. Йосафата, де настоятелем парафії є о. Ярослав Мендюк, добре відомий своєю активною участю у релігійному та громадському житті українців у Чикаго. Незважаючи на те, що сама парафія не є велика, відзначення цієї сумної дати було проведено дуже поважно. Ще один опублікований матеріал стосується вшанування пам'яті жертв Голодомору в УПЦ св. Андрія у Вашингтоні [642], де духовенство, представники громади, дипломатичного корпусу, американського уряду збираються разом, щоб схилити голови перед загиблими від масштабного голоду. Аудиторії храмів, де відбуваються панахиди, традиційно дають «голодний обід» та готують культурну програму, популяризуючи вкладання коштів у дії Фундації Голодомору [1586].

Щороку українці в США, за ініціативи УККА, із різних штатів у кінці листопада приїжджають до головного кафедрального собору Нью-Йорку, щоб пом'янути пам'ять невинно загиблих під час Великого голоду 1932-33 рр., а також з метою убезпечення нашого майбутнього від будь-яких геноцидів та злочинів проти людства. Цьому передуює анонс у періодиці української діаспори щодо «походу пам'яті» до собору св. Патрика за визначеним маршрутом, окреслено головні заплановані події [739; 1154; 1438]. Завдяки кардиналові Тімоті Долану, настоятелеві собору св. Патрика, українська діаспора має змогу помолитися разом у такий важливий для неї день, а тому кафедральний собор у цей час заповнений учерть. У Чикаго, за матеріалами газети «Час і Події» [585; 1324], служба-панахида організовується у парафії св. Андрія в Блумінгдейл, в катедрі св. Миколая. Під час поминальної служби співають українські хори, а молодь із Пласту, СУМ, діти із українських шкіл урочистою ходою вносять чорний хрест, вінки, квіти, пшеничні колоски та запалені свічки пам'яті, з яких роблять своєрідний вівтар під прапорами США та України. Панахиду правлять священники із українських православних та греко-католицьких церков США [1448]. Слово отців церкви, відповідно до задокументованої інформації [181], завжди дуже емоційне, спроектоване на сучасність: усі дотепершні жертви будуть даремними, якщо сьогодні дозволимо комусь чужому керувати у нашій державі, на нас тоді чекає смерть духовна, втрата своєї мови, історичної пам'яті,

зомбування порожніх голів потрібними для когось відомостями. Українська церква, зокрема УГКЦ, як часто відзначають у дописах [491], свого часу інформувала світову спільноту про штучний голод в Україні. Митрополит Андрей Шептицький тоді ініціював створення бюро, що збирало дані і матеріали про голод, сам доводив до відома міжнародної спільноти і Ватикану факти жахливої трагедії, організував у Галичині комітет щодо допомоги голодуючим, результати діяльності якого були ледь не марними: всі зібрані продукти за Збручем були конфісковані радянськими прикордонниками.

Під час перебування у США з патріаршим візитом Патріарх Київський і всієї Русі-України Філарет, відправивши службу, у своїй проповіді, крім явного смутку за загубленими людськими життями, змалював історичний контекст цієї трагедії, вільно оперуючи цифрами і фактами, вкотре наголосив на майбутньому європейському виборі України [429]. О. МIRON Панчук, який багато часу проводить і в Україні, наголосив на згубності конформістської позиції, що так властива українцям, – «моя хата скраю», бо вона приводить до байдужості та бездіяльності як в самій Україні, так і в діаспорі. Через те варто доводити через шкільну та вищу освіту молоді, що така система існування веде до крижкості громадського та державного життя. До вірян також звертаються присутні Надзвичайний і Повноважний Посол України в США, представник України при ООН, Генеральний консул України в Нью-Йорку чи Чикаго, дипломати, представники американських установ й українських громадських організацій, ветерани, очевидці, які називають Голодомор жахливою національною трагедією, підкреслюючи значення спорудженого вже Монументу пам'яті жертв Голодомору 1932-33 рр. У 2013 р. нинішній Папа Римський Франциск у своїй книзі «Про небеса і про землю» назвав українців [1078] одним із народів (поряд з вірменами і євреями), які у ХХ століття зазнали геноциду. Президент УККА Тамара Олексій підкреслює, що «вся правда про Голодомор МУСИТЬ бути відкрита світові, і в цьому полягає місія українсько-американської громади. [...] Хочеться вірити, що протягом цілорічного вшанування 80-річчя світ нарешті зрозуміє справжні причини і повні масштаби Голодомору та визнає його Геноцидом, яким він і був. Велика небезпека для будь-

якого суспільства криється в упевненості в тому, що ми не можемо повторити історію» [760].

Журналісти, які пишуть репортажі з таких заходів, вказують на ще одну важливу причину привернення уваги громадськості до цієї дати [206] – не дати світовій спільноті вірити у російську пропаганду про те, що це був просто неврожай на частині території СРСР, а зовсім не штучний голод, навмисне очищення наших земель від українського селянства – носія культурної та духовної спадщини народу. Ігор Голод, автор багатьох статей, що стосуються історії України, опублікував кілька дописів [245; 246], що порушують вищезазначене питання. У них знову нагадуються деталі жахливої події: документи, особи, кількість померлих, факти відсутності хліба, численні приклади засуджень аж до смертної кари за порушення закону «про п'ять колосків». Роберт Конквест про це писав так: «Селян знищили не тому, що вони були селянами, а тому, що були українцями. Це була війна сталінського режиму на тотальне духовне і фізичне винищення української нації. Сталін розумів, що лише масовий терор проти самого тіла нації – селянства – зможе впокорити Україну» [цит. за 245]. Від 1926 р. до 1939 р. в Україні етнічних українців зменшилось на 15%, зате росіян збільшилось на 20%. І. Голод наводить уривки з документів того часу радянських чекістів, послів, консулів, що свідчать про цілеспрямований характер Голодомору саме проти українського населення з метою зміни етнографічного складу українських земель та пізнішої їх російської колонізації. За оцінками Джеймса Мейса, тільки упродовж 1934 р. у спустошені Голодомором регіони було переселено з Росії 2 млн. осіб, а з Білорусії – 400 тисяч. Попри це сучасне керівництво Росії як спадкоємиці СРСР заперечує голодомор за національною ознакою, заперечує геноцид українців, оскільки визнати – означає остаточний крах сподіванням втягнути Україну в Євразійський союз і Євразійський економічний простір, крах мрій щодо створення єдиного «руського мира». Автори друкованих матеріалів в україномовній періодиці США вважають, що потрібно постійно акцентувати на цілеспрямованому геноциді української нації внаслідок бажання радянського керівництва придушити масовий повстанський рух в Україні та спроби останньої вийти зі скла-

ду СРСР, активно впроваджувати знання з історії України. До 80-річчя цієї страшної трагедії у періодиці української діаспори друкуються статті у рубриці «Дата», інтерв'ю з відомими науковцями, політиками якраз з метою поширення інформації. Наприклад, розмова з автором одного з найґрунтовніших досліджень про Голодомор М. Лазаровичем [491] висвітлює позицію Галичини цього періоду відносно українців у східній частині України, намагання їх захистити і допомогти (інформування на шпальтах найпопулярніших газет «Діло», «Нова зоря», «Народня справа» тощо у рубриках «Голод в Україні», «Рятуйте Україну!», «Статистика голодної смерті»; активна робота церкви і громадських організацій; створення Українського громадського комітету рятунку України з розгалуженою мережею його представництв у всіх повітах і навіть країнах, де проживали українці). Однак науковець наголошує на тому, про що вже не раз говорили його попередники та й самі очевидці голоду, – радянський консул у Львові не приймав жодної допомоги від західних українців (інакше він би визнав сам факт Голодомору), а багатьох утікачів із Наддніпрянщини відправляли назад, оскільки на початку 30-х рр. влада Польщі і Румунії мала непогані відносини із Москвою, які не хотіла псувати через українців.

Дуже детальну інформацію із проєкцією на сучасність дала у своєму інтерв'ю Українським національним новинам (надруковано у газеті «Свобода» у рубриці «Пам'ять») Наталя Дзюбенко-Мейс, дружина покійного д-ра Джеймса Мейса, від якого світ власне і дізнався про Голодомор [607]. Письмениця не тільки розкрила історію і причини цього важливого питання, розповіла про труднощі у дослідницькій діяльності, Дж. Мейса а й торкнулася питання подання подій 1932-33 рр. у школі, розголосу в українському суспільстві питання Голодомору. Це надзвичайно актуально, оскільки досі чимало людей воліють не говорити про це. Н. Дзюбенко-Мейс пояснює це існуванням певного психологічного бар'єру, коли смерть, наприклад, дитини, змушує переживати, але ти залишаєшся незворушним, коли мова іде про смерть мільйонів (це вже просто числа), бо досягнути це розумом (як таке могло бути) неможливо. Дуже важливим, на нашу думку, є й порушення Н. Дзюбенко-Мейс проблеми змін в українській ментальності

внаслідок трагічних подій 1932-33 рр. [607]. Це тема, яка в україномовній періодиці української діаспори у США середини ХХ ст. ще не порушувалась, оскільки ще існували люди, які особисто пережили Голодомор або знали про нього з перших рук від своїх родичів, друзів, знайомих. Справжні результати цієї жахливої події в історії України обговорюють та аналізують вже у ХХІ ст., коли маємо на-гора вчинки наступних поколінь. Письменниця вважає, що Голодомор спричинив зсув свідомості в українців, знищивши їх знамениту національну щирість, відкритість, доброзичливість, чесність, відважність і гостинність. Ба більше: Аскольд Лозинський у своїй статті в «NOVAгазеті» [840] намагається розставити акценти в генетиці геноциду українського народу, зазначивши, що на Запоріжжі, Донбасі, Луганщині сьогодні ми не можемо говорити про якусь особливу українську генетику. Як би це комусь не подобалось, але це те, про що все частіше говорять в наукових, політичних колах (навіть пересічні громадяни), коли згадують Голодомор і сучасні події в Криму і на Сході України. А правда полягає в тому, що в саме серце України, в села, вимерлі від голоду, переселили цілі сім'ї, в основному з Росії (про що сказано вище), ще й надавши їм значних пільг і державну допомогу. Відомий американський єврей польського походження Рафаль Лемкін, автор терміну «геноцид», зазначає, що нащадки цих переселенців виростили з вкрай ворожим ставленням до корінного населення, яке теж зазнало невідворотних психічних змін. За словами одного із очевидців, Григорія Бевза, що опубліковані в діаспорній періодиці, «водночас із фізіологічними змінами в голодній людині змінюється і її психіка. Сильне і тривале голодування приглушує або й зовсім убиває нормальні людські відчуття і почуття. Голодна людина не так ставиться до добра і зла, правди і неправди, справедливості й несправедливості, як людина неголодна. Природні загальнолюдські цінності здаються другорядними, не вартими уваги. Над усе хочеться їсти. Вмирають або й зовсім не народжуються почуття патріотизму, віри, дружби та кохання» [865, с. 6]. Це означає, що в українських селян, які пережили голод, пізніше ці почуття вже не відновилися, і цьому є переконливі докази. Крім того, за словами І. Магрицької, голови Луганської обласної філії Асоціації дослідників голодоморів в Україні, до

Голодомору росіяни для українців були представниками незрозумілої і ворожої цивілізації. Лише під час жахливих подій, за відсутності чіткого кордону, вмираючи від голоду українці бачили, що по той бік нічого такого немає. Тому в цілком зденационалізованих постгеноцидних селян єдиним видимим шляхом для неповторення голодної смерті вбачалося «маскування» під росіян (звідси – змішані шлюби, зміна прізвищ чи перекручення питоми українських). А оскільки населення тогочасної УРСР на 75% складалося із селян, то автори дописів висловлюють припущення, що такими ж (як і вони), морально спотвореними, вижили виховали своїх дітей і внуків, які вже генетично ненавидять будь-які прояви патріотизму та націоналізму (бо бояться повторення голоду, що його пережили їх предки). Останні ж сьогодні, разом із нащадками російських переселенців становлять більшість населення України, зокрема східної і південної її частини. Український публіцист В. Скура-тівський з цього приводу констатував: «Свідомо спрямований і бездоганно виконаний геноцид 1932-1933 рр. унеможливив утвердження України як міцної та потужної держави на європейському континенті. Власне, на це й була розрахована чужоетнічниками-українофобами підступна акція» [865, с. 12]. Звичайно, зрозуміло, що публіцист-енциклопедист мав на увазі нашу сучасну державу. Натомість від початку 90-х років у незалежній Україні такими питаннями перейматися ніхто не хотів. Державні очільники під час своїх нетривалих візитів на Донбас і в Крим одразу переходили на російську, заграючи з місцевими проросійськими елітами. Така недалекоглядна, меншовартісна політика дала сьогоднішній результат. Імперська Росія потужно насаджувала у цих регіонах свої цінності «руського мира» через свої ЗМІ, культуру, телебачення, скорочення українських шкіл і класів. У цьому контексті варто було б українській політичній еліті знати застереження покійного Дж. Мейса, адресованого саме їй задовго до російської агресії: «Претензії до України мають глибоке коріння в російській політичній культурі, і не можна виключати можливості, що рано чи пізно Росія вирішить пред'явити їх не тільки на словах» [865, с. 12]. Сучасність засвідчує пророчість цих слів.

Аскольд Лозинський зосереджує увагу читачів [840] на ще одній грані сучасної проблеми воєнних дій на Сході Укра-

їни – сьогодні чимало біженців з цих територій, опинившись на Галичині, Волині, Покутті тощо, не маючи наміру змінювати щось у своїй світоглядній позиції, продовжують бути переконаними, що їм всі зобов'язані надавати допомогу. І ось уже в Львові відчутна російська мова. Так, воєнний процес, з одного боку, сприяв піднесенню національної свідомості, але з іншого – поширив «москальство» (А. Лозинський) на інші регіони. Оскільки на Банковій досі відсутня будь-яка стратегія українізації (там теж брак української генетики), хто переможе у цій ситуації – невідомо. В україномовній періодиці США висловлюються пропозиції, що вирівняти ситуацію можна тими ж методами, що й колись радянська влада – після закінчення воєнних дій кордон із Росією має бути закритий, а на східні території шляхом надання економічних преференцій залучити для поселення якомога більше україномовного населення. Крім того, варто впровадити дуже виважену державну політику щодо повернення українцям, зокрема місцевим, втраченої внаслідок Голодомору національної свідомості і гідності, таким чином наближаючи її до проєвропейської, а не проросійської ментальності. І все це – на фоні справжньої боротьби із корупціонерами і впровадження національної програми подолання радянського минулого.

Український правозахисник, публіцист, релігієзнавець, член-засновник Української Гельсінської групи, організатор амністерського руху в Україні, віце-ректор Українського католицького університету у Львові Мирослав Маринович у своєму зверненні до українців, опублікованому в діаспорних виданнях США [879], аналізує способи вшановування трагічних подій 1932-33 рр., зазначаючи, що справедливої відплати бути не може, бо немає в живих ні замовника, ні виконавців цього жахливого злочину. Однак постійне ностальгійне виставляння портретів Й. Сталіна, загравання із тоталітарними минулими ідеологіями зневажає пам'ять невинно загиблих українців. Сьогодні ми маємо справу із тією ж силою, яка хотіла знищити у 1932-33 рр. українців як невідгідних і незручних, створивши Малоросію, повну людей, схилених у рабській покорі. Тому М. Маринович акцентує [879] на необхідності розуміння основи самої причини цієї трагедії – засудження злочинної системи, що, звичайно, не виправить

минулого, проте служитиме оберіганням нашого майбутнього. Через те такою важливою є спеціальна заява Президента США, поширена прес-службою Білого дому та зачитана на поминальній панахиді в українських храмах США, де говориться про підтримку українства у його вшануванні жертв Голодомору через бруталну сталінську політику, спільність відзначення тих трагічних часів, рішучість у відверненні таких злочинів сьогодні: «Вшановуючи пам'ять жертв цієї трагедії, ми також віддаємо належне народові України за його витривалу силу, мужність та дух – риси, які українці продовжують проявляти сьогодні, перед обличчям великої біди, і прагнуть побудувати більш процвітаючу, безпечнішу і демократичнішу державу. Об'єднавшись у пам'яті про мільйони невинних жертв Голодомору, ми також підтверджуємо нашу спільну відданість ідеї створення світлого майбутнього України та сприяння повазі до загальних прав людини і основних свобод, які є невід'ємним правом усього людства» [750]. Про вагомість цієї події та повагу з боку уряду до української громади загалом свідчить присутність у церквах не тільки українців, а й мерів, сенаторів, губернаторів, радників з питань Європи у Постійному представництві США в ООН. Останні, у свою чергу, в своїх виступах засуджують імперську політику російського Президента та застерігають від тих злочинних помилок, що були допущені Й. Сталіним. Американські урядовці дякують українській громаді у США за її активну участь у житті американської спільноти і запевняють, що США допомагали й допомагатимуть Україні в становленні демократичного суспільства, в утвердженні остаточної суверенності. На думку представників американського керівництва, найкращим пам'ятником для усіх загиблих від Великого голоду стане сильна, демократична, розвинута та процвітаюча Україна.

З квітня 1994 року у США прийнято Закон про навчання про голокост (Нью-Джерзі), який дозволяє вводити у навчальний процес теми, пов'язані з Голодомором та іншими історичними геноцидами. Це має окреме значення для українців тому, що в створеному довіднику про голокост та геноциди, було включено інформацію про Великий голод в Україні 1932-1933 рр. [1502]. Тому школи українознавства у США намагаються щорічно в той чи інший спосіб не забувати цих

трагічних подій історичної батьківщини, практично весь листопад присвячений ушануванню жертв Голодомору, його трагічної історії. Наприклад, в Огайо всі українські церкви відслужили панахиду в пам'ять жертв Голодомору, у Лос-Анжелесі та Пармі заходи відбулися біля пам'ятників, встановлених ще у 1986 р. та 1993 р. відповідно на згадку про цей скорботний факт української історії. Також в Іллінойсі надзвичайно зворушливим і виховним був тематичний «урок пам'яті» для учнів, починаючи від дошкільнят, а особливо для старшокласників, присвячений жахливій сторінці нашої історії – безпрецедентному злочину комуністичної системи Радянського Союзу проти українського народу. На всіх відзначеннях проводиться панахида, яку служать спільно парахи церков різних конфесій. Потім, як зазначають матеріали періодичних видань, відбувається власне урочиста частина. Розміщені на фортепіано оберемок колосків пшениці, хліб, хрест і поминальна свічка Голодомору уособлюють ту трагічну картину історії українського народу й символізують величезну жалобу та пам'ять про всіх безвинно заморених тоді голодом українців. Шкільне товариство на чолі зі священником моляться за душі убієнних сталінським режимом хліборобів. Діти з пошаною смиренно кладуть стебла пшениці й квіти біля свічки пам'яті Голодомору на столі перед вівтарем. Представник Фондації «Голодомор – Геноцид українського народу» закликав учнів пишатися тим, що вони українці, що несуть у майбутнє національну ідею, мову та традиції своїх пращурів та ніколи не знали що таке голод. Спогадами про голод з вихованцями шкіл українознавства діляться свідки Голодомору. Усіх присутніх закликають вшанувати пам'ять загиблих, щороку запалюючи 23 листопада свічки у вікнах своїх осель [195; 234; 444; 686; 687; 744; 984; 1451; 1777].

Уперше, як свідчать дані україномовної періодики США, громадськість щодо даного питання відчула підтримку науковців у 1983 р., коли Університет Квебека (Монреаль) провів першу у світі наукову конференцію, присвячену проблемі Голодомору. Серед інших на ній виступав з доповіддю професор Інституту українських досліджень Гарвардського університету Джеймс Мейс. За даними україномовної періодики США [535], у залі «Innis Town Hall» Торонтського університету від

1998 р. щороку відбуваються лекції, присвячені Голодомору. Співорганізаторами виступають Науково-освітній консорціум вивчення Голодомору при Канадському інституті українських студій Альбертського університету, Програма вивчення України ім. П. Яцика при Центрі європейських, російських і євразійських студій Торонтського університету, Канадська фундація українських студій тощо. Як свідчать публікації, доповідачі завжди виступають перед повною аудиторією. Відкриваючи конференцію «Контекстуалізуючи Голодомор», присвячену 80-ій річниці Голодомору, голова Управи Науково-освітнього консорціуму Франк Сисин зауважив: «Беручи до уваги, що лише з 80-х років науковці Заходу почали активно досліджувати Голодомор в Україні і радянські архіви стали відкриті, ми зосередились на тому, що останні тридцять років дали для розуміння Голодомору, зокрема в таких ділянках, як українська історія, радянська історія, дослідження комунізму й сталінізму та геноциду» [1308, с. 1]. Прикметно, що серед науковців, публіцистів дедалі більше стає неукраїнців як факт поширення світом інформації про Голодомор та актуальності цієї теми. Зокрема, як така, що заслуговує на увагу, визначається доповідь видатного історика, професора Єйльського університету Тімоті Снайдера «Голод в Україні як всесвітня історія», де автор наголошував, що правильне розуміння Голодомору відкриває доступ до ціліснішої історії Європи, коли головні події в останній стають більш зрозумілі у поєднанні з історією України. Науковець висловив припущення, що Україна випереджає Росію на шляху формування національної ідентичності і зазначив, що сучасний російсько-український конфлікт можна розцінювати не що інше, як намагання Москви зупинити європеїзацію України [535].

У рамках осіннього викладу лекцій, що його організують осередки НТШ та ТСС, у Філадельфії, до 80-річчя Голодомору відбувся виступ довголітнього редактора католицького часопису «Америка» Осипа Рожки «Геноцид 1932-1933 рр., Конгрес США та американський уряд». Аналізуючи реакцію американського політикуму на трагічні події в радянській Україні, доповідач повідомив, що сьогодні Голодомор офіційно визнали геноцидом у 24 країнах світу, у тому числі і США, та підкреслив вагому роль української громади в США щодо

залучення американського Конгресу до справи розслідування злочину Голодомору [226].

За матеріалами газети «Свобода», представлено інформацію щодо видання у 2008 р. в Києві Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 рр. в Україні [524]. Підготовка і публікація такої багатотомної (19) книги стала можливою завдяки заснуванню Українського інституту національної пам'яті, головою якого на той час був академік Ігор Юхновський. 17 томів книги стосуються областей східної, південної і центральної частин України, один том – міста Києва і ще один том – загальноукраїнський. Над створенням такого важливого для історії і формування національної ідентичності українців опусу працювало чимало наукових організацій та обласних архівів. Однак створення книги не є завершеним: встановлено не всі населені пункти, що постраждали від Голодомору, включено не всі імена жертв. Оксана Закидальська, авторка статті [524] про виставку в Українському дослідно-документаційному центрі в Торонто, присвячену вшануванню пам'яті жертв Голодомору-геноциду, висловлює сумнів, що ця важлива праця колись відповідно завершиться, оскільки 2010 р., коли в Україні Президентом був В. Янукович, Український інститут національної пам'яті було ліквідовано.

Водночас, у 2013 році, як вже було зазначено вище, з нагоди відзначення 80-ї річниці однієї з найбільших трагедій в історії України в інформаційному просторі українців США опубліковано чимало статей, присвячених цій події, деякі з них є особливо злободенні, особливо у тій частині, що стосується знань молодшого покоління про Голодомор. Автор однієї публікації [426], голова Патріархального товариства відділу Мічиган, Роман Дигдало, проаналізував підручники (які є в діаспорі) з історії для середньої школи, де виявив повну відсутність або неправдиву інформацію щодо жахливих подій 1932-33 рр., та зробив висновок: кожний американський студент знає про Голокост, але мало хто чув про Голодомор, оскільки відповідних програм немає ні в США, ні в Канаді. Навчити дітей читати і писати українською мовою – важливо, але не менш актуальним є знання молоддю історичної правди про випробування українського народу. Громадський

діяч пропонує вчителям історії, дійшовши спільної думки, подати відповідну інформацію видавцям, базовану на фактах та джерелах (адже американські видавці дуже швидко реагують на закиди щодо подання неправдивих відомостей), Міністерство освіти і науки України могло б звернутися до Департаменту освіти США з відповідною заявою, врешті, є ще одна можливість вплинути на ситуацію – звернення батьків одного шкільного регіону до видавців. З метою впливу на ситуацію група українських активістів у Бостоні зустрілася з головою Комітету освіти і гуманітарних наук та представником відділу історії початкової і середньої шкільної системи щодо включення теми Голодомору до програми шкільної освіти [627]. Їм були передані звіт Конгресової комісії, очолюваної д-м Джеймсом Мейсом, книги та статті про Голодомор, декларації кількох губернаторів та сенаторів, інформацію про проект пам'ятника у Вашингтоні жертвам Голодомору, посібник для учителів та учнів, укладений д-м Мироном Куропасем, документальні фільми. Було також сконтактовано з видавництвами підручників історії, реакція яких була різною: від обіцянки негайно включити відповідний матеріал у наступних виданнях до ствердження опублікувати його у випадку включення до шкільної програми. Підготовлено два законопроекти для розгляду у Сенаті та Палаті Громад щодо порушеної проблеми. А тому в періодичних виданнях української діаспори звучать заклики до нашої громади за кордоном звертатися до сенаторів і представників з проханням підтримати відповідні законопроекти, писати листи підтримки [186].

Вагому роль у збереженні історичної пам'яті та популяризації її серед українських школярів у США відіграє Український національний музей, який, зокрема, створив єдину в Сполучених Штатах виставку, присвячену Голодоморві-геноциду українського народу. Виставка «Геноцид очима митців» презентувала художнє бачення теми двадцятьма митцями у різних культурних контекстах [231]. Доповідачем на вечорі була Лариса Курилас, автор проекту «Пшеничне поле», за яким у Вашингтоні в 2015 році відкрито Меморіал жертвам Голодомору. У короткому інтерв'ю газеті «Час і Події» [467] архітектор, яка має українське коріння, розповіла

про свою роботу, на створення якої вплинула її вчителька зі школи українознавства та лекції Джеймса Мейса, пояснивши символічність зображеного поля пшениці. Виставка є цінним ресурсом для учнів й студентів середньої школи та університету, які досліджують геноциди загалом і Голодомор зокрема. Оскільки часто точаться дискусії, настільки цей Меморіал у вигляді стіни нестиме конкретну інформацію про трагедію України 1932-1933 рр., конкретний емоційний заряд, Л. Курилас дала ще одне, більш розгорнуте інтерв'ю журналісту газети «Час і Події» Лідії Корсун [720]. У ньому, крім вже вищезгаданих питань, митець висвітлила самі умови та перебіг конкурсу на кращий проект меморіалу, вказала на необхідності врахування навколишнього архітектурного пейзажу самого місця пам'ятника. Лариса Курилас намагалася дати відповідь на запитання: як пшеничне поле може зачепити іноземця, який ніколи не чув про Україну, однак її пояснення свідчили про синтез у свідомості митця двох менталітетів: американський оптимізм (хотіла, щоб скульптура вийшла гарною, щоб притягувала погляди, бодай тематикою пшениці) та український песимізм (знання американців про Україну – нульові, розраховує на тих, хто бодай чув колись, що Україна була житницею Європи).

Відповідно до опублікованих матеріалів [1316], до 80-річчя Голодомору як геноциду українського народу УНМ також було проведено різні акції. Одну з них влаштувало вже молодше третє-четверте покоління. Як свідчать друковані видання, вечір був сповнений емоцій, адже фільм про цей страшний період, світлини померлих цілих родин нікого не залишили байдужим, далі був Голодний обід, але особливість акції визначалася віком самих організаторів. Повідомлення про акцію поширювалось соціальними мережами, цим же способом було вирішено інформувати своїх американських друзів про Голодомор з метою перепосту, щоб охопити якомога більше респондентів та створити стійке суспільне бачення щодо цього питання (до слова, пошукова система видає безліч матеріалів про Голокост, українці ж, переживши часи у тому числі і фізичного знищення, теж мають право на те, щоб про це говорили, вивчали, а не відсували на маргінес історії). Разом із Центром міжнародних наук при University of Chicago було

організовано семінар для американських педагогів з метою ознайомлення учнів інших національностей із українською історією та Голодомором [1800]. Завданням таких заходів є активізація української громади в діаспорі для того, щоб самим не забувати цієї страшної трагедії та вплинути на американських сенаторів з метою визнання Голодомору геноцидом проти українського народу. Матеріали про музей, Фундацію Голодомору та виставку, а також дані статистики про світові геноциди було розповсюджено серед учнів та учителів. Адже ми повинні завжди пам'ятати: чим більше фактів нам відомо про трагічні сторінки нашої історії, тим глибші й серйозніші висновки ми можемо зробити з минулого і не допустити подібної трагедії в майбутньому.

Ще одна акція 2013 р. була організована у формі вечора-реквієм куратором музею Марією Климчак [1801] знову ж таки для того, щоб спонукати діаспорян подумати над тим, що офіційне визнання Голодомору геноцидом є належною шаною мільйонам тих, хто помер голодною смертю у «найгуманнішій» країні, і чи достатньо вони доклали зусиль, щоб таке в історії більше не повторилося. На цій події теж було підписано петицію до американських сенаторів щодо Голодомору.

Дітям сьогодні, котрі не знають значення слова «голод», неможливо уявити й неможливо повірити в те, що сталося з мільйонами українців, які загинули від голоду. Це чверть населення сучасної України. Голод став жахливим інструментом для знищення української нації, її свободолюбства, та все ж український дух не вмерж, а країна жива й досі.

Найбільший резонанс у сфері класичної музики, на нашу думку, в інформаційному просторі українців США викликала прем'єра опери «Голодомор» у Нью-Йорку в 2013 році [533; 959; 1027]. З періодичних матеріалів ми маємо змогу скласти цілісну картину щодо самого твору [960]. Так, оперу на три сцени з фіналом написав відомий диригент, композитор В. Балеї. В її основі – п'єса «Голод» одного із засновників Нью-Йоркської школи Б. Бойчука. Зауважимо, що ця опера – перший твір у музичній сфері, що торкається трагедії Голодомору 1932-1933 рр. Вона охоплює весь спектр почуттів, викликаних цим жахливим явищем в історії України: милосердя, страх, прощення, зневіра, сила і слабкість людини у цьому

світі. Увесь трагізм тих подій показано крізь призму двох доль – Чоловіка та Жінки, ролі яких виконують відомі виконавці. У публікаціях, присвячених прем'єрі цього твору, зазначається, що опера буде мати не зовсім традиційне виконання. Зважаючи на складність та глибину порушеної проблеми, в окремих сценах можна буде побачити балет, пантоміму, широко використовуватимуться мультимедійні засоби (трансляція уривків з фільмів тих років, хроніки, записи тогочасної музики, радіопрограм, промов). Автори статей та інтерв'ю самого В. Балаєя [959; 960] зауважують, що, незважаючи на давність виникнення задуму щодо створення цієї опери, дві презентації її уривків, тільки стипендіальна програма Українського наукового інституту в Гарварді допомогла закінчити втілення ідеї. Публікації закінчуються інформативним моментом: ціна квитків, спосіб і місце їх придбання. Крім того, у газеті «Міст» є невеличке інтерв'ю з автором опери, взяте Фондом кафедри українознавства, яке дає читачеві завершену картину щодо історії створення «Голодомору», ідеї самого твору та його жанрового втілення: «загальна свідомість про Голодомор, пов'язана з Україною, має бути представлена надзвичайно чутливо та емоційно, що під силу тільки мистецтву» [533]. Крім того, опера, як і п'єса, покладена в її основу, – англійська, що, на думку творців, дозволить зробити твір доступним не тільки для українців, а й для американської та міжнародної публіки для того, щоб усі могли разом з Україною відчувати емоційне напруження цієї трагедії.

До 80-річчя вшанування жертв Голодомору-геноциду в україномовній періодиці діаспори США пройшла презентація документального англо-українського фільму продюсера Марти Томків, режисера Роберта Лі та сценариста проф. Тараса Гунчака «Голодомор – геноцид українського народу» [25]. Автори стрічки, знайомлячи глядача із найжахливішою трагедією українського народу, одразу дають їй міжнародний правовий фон – цитати з Конвенції ООН «Про злочин геноциду та покарання за нього» (1948) на екрані змінюються картинками їх порушення радянською системою проти селянства як базового елементу української нації. Журналісти, виокремлюючи історичний контекст, передумови, причини і наслідки цієї трагедії, зазначають, що фільм дуже делікатно торкається

теми людоїдства, хоча і стверджує, що за певних умов люди втрачають своє людське ество повністю. Продюсер фільму також дуже докладно дослідила листи українських селян про допомогу, що зберігаються в Національному архіві у Вашингтоні, і не знайшла відповіді на запитання: чому Президент Гувер (який суттєво допомагав Україні та Росії під час громадянської війни і голоду 1922 р.) залишив ці благання без відповіді. На що, науковий працівник Гуверівського інституту, автор монографії «Жнива скорботи» Роберт Конквест зазначав, що продуктові посилки США надсилали, проте на радянському кордоні їх конфіскували. Драматичний момент фільму – Іван Васюник (заступник прем'єр-міністра України у 2012 р.) на екрані підраховує приблизну кількість жертв, а за його спиною пливе нескінченний список імен.

Український музей у Нью-Йорку у 2017 р. влаштував передпрем'єрний показ першого художнього повнометражного англomовного фільму про Голодомор «Гірки жнива», який спочатку вийшов на екрани Америки, а пізніше демонструвався у більш як 40 країнах світу. Допрем'єрні покази були також у Нью-Джерсі. За словами режисера, продюсера і сценариста фільму Джорджа Менделюка, канадійця українського походження, цей фільм покликаний надати голос невинуватим і жорстоко знищеним мільйонам українців [125]. Ця стрічка, що зображає сталінський терор початку 30-х років, сприймається по-новому на тлі російської агресії в Україні, яка вбачається як продовження історії. Режисер висловлював думку, що фільм було б бажано побачити і росіянам, оскільки головне завдання творчої групи було не ятрити старі рани, а просвітити глядачів щодо жахів геноциду, розказати про нього правду світові. Ірина Стахира, одна із активних авторів україномовної періодики діаспори США, після перегляду фільму опублікувала свої враження та роздуми з приводу стрічки [1282], де вказує на важливість донести світові той факт, що Голодомор був саме геноцидом, саме проти українського селянства як базового елемента української нації. Її стаття називає «Гірки жнива» одним із інформаційних багнетів у дослідженні трагедії, коли жертвами стали не тільки українці 30-х років, а й їх спадкоємці, аналізі болючих тем (чому США та Європа, знаючи про Голодомор, мовчали; чому ім'я Дж. Мейса в Україні

маловідоме широкому загалу). І. Стахира вказує на злободенність фільму, на важливості розуміти причини Голодомору, бо Україна сьогодні перебуває на геополітичному роздоріжжі, переживає чергове чужоземне втручання саме через розшарпану політичну свідомість пересічного українця. Авторка дещо патетично, але дуже емоційно закликає до перегляду стрічки кожного українця, до залучення якомога більшої кількості інонаціональних глядачів.

Публіцистичні матеріали інформаційного простору українців у США висловлюють твердження, що дуже відповідально до питання захисту національних інтересів у світі підходить СКУ, заслугою якого, без перебільшення, є міжнародне визнання Голодомору як акту геноциду вже у сімнадцяти країнах. 12 жовтня 1984 р. Президент США Рональд Рейган підписав закон про створення конгресово-президентської Американської комісії з питань дослідження голодомору в Україні. Однак представники Держдепартаменту та деякі члени Палати представників не бачили необхідності загострювати відносини із Москвою, тому питання діяльності вищезазначеної комісії було під загрозою. Ігор Ольшанівський, очільник організації «Американці в обороні людських прав в Україні», ознайомившись із висновками конгресової комісії щодо питання єврейського Голокосту, запропонував створити з дослідницькими цілями комісію з українського Голодомору. Конгресмен Дж. Флоріо і сенатор В. Бредді підтримали таку ідею. Президент, сенатори, конгресмени, загалом впливові державні особи отримали свого часу десятки тисяч колективних та індивідуальних звернень, листів, телеграм на підтримку такої ідеї. Новостворену Комісію у Конгресі очолив конгресмен Даніель Майка, а виконавчим директором призначено Дж. Мейса. Унаслідок ефективної та швидкої діяльності Комісії у 1987 р. з'явився її перший звіт, про що багато писала газета «Свобода». Провідник УРСР В. Щербицький був змушений визнати факт голоду в 1933 р., однак пояснював його засухою. Проте остаточний висновок Комісії, представлений Конгресові США 22 квітня 1988 р. і майже повністю написаний Дж. Мейсом, звів нанівець необґрунтовані виправдання радянського керівництва. 524-сторінковий звіт було надруковано в повному обсязі та поширено у

різних державах світу. Як пише Л. Хмельковський [1445], у 19 висновках було висвітлено факт здійсненого Сталіним і його оточенням геноциду щодо українців у 1932-1933 рр., у результаті якого мільйони жителів УРСР й етнічних українських регіонів Північного Кавказу були доведені до смерті від штучного голоду, і це у той час, коли уряд США мав повну інформацію про це, але не вжив жодних заходів (у листопаді 1933 р. адміністрація США встановила дипломатичні відносини із СРСР), а окремі представники американської преси навіть співпрацювали із радянським урядом у приховуванні фактів Голодомору. За результатами роботи Комісії видруковано три томи документів, які потім перекладено українською мовою, із 600 свідченнями, що склали матеріали для майбутніх досліджень трагедії.

Тоді ще СКВУ став ініціатором скликання Міжнародного трибуналу визначних юристів-неукраїнців, які після кількох слухань у Нью-Йорку, Торонто, Лондоні і Брюсселі у 1980-х роках визнали Голодомор геноцидом проти українського народу. Цей висновок став пізніше прецедентом для визнання його таким різними державами світу. Але що важливіше, на думку А. Лозинського [855], – він став основою для розуміння і вшанування жертв на пострадянській Україні, коли події 1932-33 рр. були однією з численних «білих плям» у національній історії. У зв'язку з цим Президентом США Джорджем Бушем у 2006 р. був ухвалений Закон Конгресу щодо виділення земельної ділянки у Вашингтоні для Меморіалу жертвам Голодомору-геноциду.

СКУ зробило звернення до Національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права щодо правового визначення Голодомору 1932-33 рр. як акту геноциду проти українського народу. У травні 2008 р. Комісія схвалила Висновок і прийняла Рішення, згідно з яким Голодомор 1932-1933 рр. в Україні відповідає поняттю геноциду, передбаченому Конвенцією ООН 1948 р. про запобігання злочину геноциду та покарання за нього [див. 11]. У всіх державах, де є українські громади, Конгрес у кінці вересня – на початку жовтня (коли українці діаспори вшановують пам'ять жертв Голодомору-геноциду) провів акцію «Незгасима свічка», у якій взяло участь багато молоді, політиків, представни-

ків преси. Завдяки різним дослідженням, виданням заходами СКУ різних матеріалів на тему Голодомору, громадським заходам, виставкам, освітнім програмам, світова громадськість ознайомлена з проблемою цієї трагедії українського народу. X Конгрес українців у Львові збігся за датою із вісімдесятою річницею вшанування жертв Голодомору, що було відзначено траурною ходою та панахидою за участю діаспори, представників влади та опозиції. У рамках серії інтерв'ю щодо трагічної дати УККА провів бесіду із Президентом СКУ з приводу відзначення, у якому він зазначив [1147], що українська громада у США в цьому плані є провідною, а тому і несе на собі найбільшу відповідальність. Через те у 2013 р. Є. Чолій зустрівся з головою Генеральної асамблеї ООН з приводу обговорення кількох питань, пов'язаних із відзначенням дати Голодомору та визнання його як акту геноциду, а також закликав приєднатися до вшанування пам'яті жертв Голодомору під час низки заходів і посвячення спочатку місця, потім закладення наріжного каменя і пам'ятника у Вашингтоні [1052; 1141]. Український журналіст і письменник, колишній редактор газети «Свобода» П. Часто з приводу останнього опублікував статтю [1793], де в час, коли в Києві на Майдані відбувалися протистояння, у Вашингтоні української присутності стало ще більше – посвячено наріжний камінь монументу жертвам Голодомору-геноциду в Україні 1932-1933 рр. Мабуть, тому момент освячення переріс у своєрідне віче, де виступали промовці, авторитетні представники духовенства (різних конфесій), політичної еліти (Посол України, представники посольств інших держав в США, Держдепу США, представники Конгресу, Національної паркової служби США), були присутні багато українців з інших міст і штатів, учні шкіл українознавства [723]. Основний меседж їх виступів можна узагальнити словами О. Моцика (тогочасного Посла України у США): «Цей пам'ятник тут – у самому серці Вашингтону, звідки видно весь світ, – буде пересторогою для людства, щоби подібне більше ніколи і ніде не змогло повторитися» [987]. Український журналіст і письменник, колишній редактор газети «Свобода» П. Часто зазначає [1793], що про сам пам'ятник, який буде у вигляді пшеничної стіни, про необхідні для його спорудження фонди писали в пресі чимало,

причому публікації часто були дуже суперечливі. Українська громада у діаспорі практично нічого не знала про самі плани встановлення Меморіалу, аж поки не з'явився його макет на сторінці Крайового комітету США у Facebook. Інформаційні агентства України тричі повідомляли про нові постанови Кабінету Міністрів щодо надання коштів на спорудження пам'ятника, хоч їх так і не було виділено [445]. Особливим предметом скептицизму стало пожертвування Д. Фірташем 2,5 млн. дол. на спорудження монументу. Цей факт набув значного розголосу у періодиці української діаспори в США, викликавши дискусію [441; 1422]. Незалежно від різних висловлювань, остання жертводавцеві таки принесла популярність, бо для майбутнього факт залишається фактом: на гроші Д. Фірташа у Вашингтоні збудовано монумент жертвам українського Голодомору. На посвяченні наріжного каменя, як вказує український журналіст і письменник, колишній редактор газети «Свобода» П. Часто, представник Фонду Дмитра Фірташа Ентоні Фішер назвав цей крок українського олігарха вчинком свідомого українця, що небайдужий до минулого і майбутнього свого народу. Але від такого пам'ятника у столиці найвпливовішої країни світу є величезна користь і для гідного вшанування цієї трагедії, поширення інформації про неї різними країнами. Добре усвідомлюючи це, певні представники УККА чи Крайового комітету готові були (і робили це) вихваляти Д. Фірташа і Президента В. Януковича, який нібито посприяв наданню коштів. З іншого боку, на адресу цих об'єднань летіли звинувачення у прийнятті брудних грошей українського олігарха. Прикметним є те, що ні з одного, ні з другого боку не було пропозиції ці гроші повернути. Прихильники Д. Фірташа наводили приклад УКУ, який ще раніше прийняв гроші від українського олігарха, потративши їх для розвитку української науки, або численні приклади з американської історії, коли особи, які свого часу заробили великі статки нечесними способами, пізніше витрачали їх на благі цілі. А. Лозинський, людина, чиєму авторитету довіряє чимало людей не тільки в діаспорі, а й в Україні, вирішив втрутитись у дискусію, висловивши власний погляд на існуючу ситуацію, що було опубліковано у газеті «Свобода» у рубриці «Точка зору» [850]. Громадський діяч наголошує, що виділен-

ня Конгресом США землі під спорудження меморіалу – це велика можливість не для окремої української громади в США, а, передусім, для Української держави. Однак цією можливістю не скористалися ні В. Ющенко, ні В. Янукович, ніхто не знайшов можливості виділити з бюджету потрібні фонди, власне, могли на те виділити і власні гроші, адже багатих людей в бідній Україні не бракує. Так справа із спорудженням пам'ятника затягувалася, а це, на думку А. Лозинського, велика ганьба для України. А оскільки це могло стати ще однією брудною плямою на олігархічній системі, Г. Герман переконала В. Януковича і Д. Фірташа в необхідності надання коштів. Автор статті вважає [850], що від кого ці гроші – не головне (вони все одно народні, бо вкрадені у нього), головне – вони прийшли. Нечесність їх здобуття очистило призначення – належне вшанування невинно загиблих від голоду. Тому гостре фінансове питання спорудження пам'ятника знайшло своє вирішення.

Мабуть, варто відзначити, що сьогодні, завдяки такій цілеспрямованій та активній позиції української діаспори щодо цього питання, Голодомор визнали актом геноциду 24 країни, Європейський парламент, Балтійська асамблея, Ватикан, Вселенський Патріарх Варфоломій I, ООН, ЮНЕСКО та ОБСЄ. Однак у публіцистичних матеріалах українців США звучать і тривожні нотки: хоча українська діаспора зробила все для визнання Голодомору геноцидом і поширення інформації про нього, із початком 90-х років ХХ ст., із здобуттям Україною незалежності, більш нагальними стали питання допомоги молодій державі, а матеріали про Голодомор перетворилися у своєрідні звіти про організаційні заходи, їх перебіг і доповідачів. Виникає припущення, що така віддаленість у часі і відстані спричинила у багатьох ілюзорну переконаність, що всім все відомо про цю страшну подію, тому самого вшанування жертв і проведення поминальної панахиди вистачить, лише інколи друкуються власне дослідницькі матеріали, інтерв'ю. Однак у світі є ще чимало тих, хто не знає, не хоче знати або переконаний, що такого жаху просто не могло бути; є «українські» політики, які досі живуть «світлим радянським» минулим, є російські очільники, які у будь-який спосіб уникають чи заперечують такий факт; є американ-

ська молодь українського походження, яка не відчуває своєї приналежності до України, тому її не дуже й турбують події 80-річної давнини на землі, якої вони ніколи не бачили. Матеріали діаспорної періодики переконують у тому, що потрібно не одноразово вшановувати трагедію Голодомору, а пам'ятати про неї, розповідати дітям і внукам, особливо вже народженим у США, а також представникам інших націй (у нашому випадку – американцям. – Л. Б.), вивчати рідну історію, щоб діти відчували свою причетність і відповідальність за майбутнє держави своїх предків.

Подібними за тональністю (як у випадку з Голодомором. – Л. Б.) статтями у рубриках «Духовність», «Українське Чикаго», «Життя громади» є публікації щодо вшанування жертв Чорнобильської катастрофи, можливо, через те, що її причиною теж стала політика радянської влади, цього разу недбальство та абсолютне ігнорування людської особистості. Хоча багато українців перебуває далеко за межами своєї батьківщини, вони намагаються пам'ятати не тільки радісне, а й не забувати трагічних сторінок. Зокрема, у Катедрі св. Патрика у Нью-Йорку, в осередку УПЦ в США, Українському православному соборі св. князя Володимира за присутності священників українських церков усіх конфесій, представників від ООН, урядів США й України, губернатора відзначають молебнем сумну річницю вибуху на атомній станції. Після служби високі гості мали можливість звернутися до усіх присутніх. Як зафіксували матеріали періодичних видань [1696], духовенство, передусім, зосереджує увагу на силі спільної молитви за потерпілими та невинно загиблими, розповідає про велику місійну роботу церкви в Україні; губернатор Дж. Патакі як політик відзначає злочинність і духовну бідність радянської влади, боротьбу українського народу проти неї, героїчність тих, хто боровся з радіацією у Чорнобилі, а тому оголосив 22-26 квітня Тижнем пам'яті Чорнобиля у штаті (хоча це не є винятковим явищем у США); Генеральний консул України Ігор Сибіга закликає не забувати та молитовно гуртуватися тут, на чужині, щоб підтримати свою батьківщину. Ще Білл Клінтон у своєму зверненні, оприлюдненому на таких заходах, заявляв про велику подяку всім організаціям та приватним особам, які допомагають потерпілим від Чорнобильської ка-

тастрофи, і запевняв у своїй допомозі розбудувати в Україні енергоносії для стабілізації економіки. УПЦ у США практикує також після панахиди висаджування на церковному подвір'ї двох деревець у пам'ять про загиблих та тих, хто пережив Чорнобиль і досі бореться з його наслідками [1781].

Своєрідним внеском у громадське життя українців є й організація різноманітних імпрез на відзначення річниці Чорнобильської трагедії, для вшанування пам'яті загиблих та нагадування, особливо на американському континенті, про цю трагічну, і болючу подію. Їх влаштовує Крайовий комітет виклику Чорнобиля, Фундація допомоги дітям Чорнобиля, Постійне представництво України в ООН, СКУ, всегромадський комітет «Виклик Чорнобиля» (до якого у різні роки входили всі центральні бюро українських організацій у США). Зокрема, вони ініціюють бенкети-бенефіси, які, за словами авторів дописів, «мають не тільки моральний, а й матеріальний успіх» [1615]. А українська громада Чикаго проводить грандіозний благодійний вечір, пожертви з якого передають на потреби дітей-інвалідів, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Такі відзначення, духовне об'єднання української громади залишають враження розуміння діаспорянами причин і наслідків цієї катастрофи, бажання допомогти. Владика Даниїл з цього приводу зазначив: «Для когось це, можливо, і «зона відчуження», а для нас – це прадавня Батьківщина. Це відірваний від України і змордований край. Це наша зона національної трагедії» [169].

Також щороку у квітні в УНМ відкривається виставка «Чорнобиль + ...», де експонуються світлини українських та іноземних кореспондентів з колишньої та сучасної Чорнобильської зони, що їх надіслали різні люди через соціальні мережі, підписані рядками з перекладених на англійську мову українських поезій; художні твори; народний одяг Полісся; ордени і медалі ліквідаторів аварії. Такі презентації, за словами М. Климчак, відвідують не тільки українці, а й японці, представники інших національних музеїв, журналісти [666].

До відзначення чергової дати Чорнобиля долучилися всі українські громади США, про що свідчать численні статті у газеті «Свобода» (Детройт, Філадельфія, Йонкерс, Олбані, Нью-Йорк, Чикаго та ін.) [1491; 1619; 1624; 1662; 1675; 1680; 1710].

Так, організаційною роботою займалися громадські комітети, підтримувані різними організаціями, які і визначали напрями реалізації проекту: святкове богослужіння, конференцію, здавання крові, висилання постраждалим медикаментів, вітамінів, одягу, збір фондів, підписання петиції до Президента та членів Конгресу з проханням підтримки України, фотовиставка в Українському інституті Америки, ознайомлення американських школярів, студентів із англomовними матеріалами про цю екологічну катастрофу, поширення інформації в інформаційному просторі США та публікування прокламації, де останній тиждень квітня оголошується Тижнем пам'яті Чорнобиля. Професійно підготовлені матеріали мали б викликати зацікавленість серед школярів та їх американських однолітків, через те автори дописів вважають доцільною таку методику інформування шкільної молоді щодо тих чи інших подій і річниць. Метою діяльності громадських чорнобильських комітетів є спланувати заходи таким чином, щоб довести до відома американському суспільству та уряду, що ця екологічна катастрофа вважається найбільшою, а тому її глобальність змушує всі країни, а не тільки Україну, долучитися до усунення її наслідків. Статті у газетах [1627; 1628; 1649] дають нам уявлення про організацію маршу вулицями міст, у якому беруть участь представники громадських об'єднань, священики, учні шкіл, підняття двох прапорів та звучання гімнів двох держав як синкретизму вірності історичній батьківщині, данини національної пам'яті із вдячністю новій країні за надані можливості. Із опублікованих матеріалів видно [1612; 1076; 1136; 1717], що у конференціях в Колумбійському, Єльському і Джорджтаунському університетах основними доповідачами запрошено українських та американських фахівців, Головного консула України в ООН, який відкрив багато нових фактів, досі прихованих. Микола Рябчук, літературознавець і політичний коментатор, висвітлив політично-соціальний аспект чорнобильської катастрофи. Американська журналістка Роуз Ейбрамс, побувавши у зоні лиха, підготувала окрему програму про спустошені землі Полісся. Бажаними гостями завжди є американські губернатори, сенатори. До речі, останні охоче відвідують ці вечори пам'яті, а якщо не можуть, то обов'язково надсилають повідомлення із співчуттям і солідарністю, що свідчить про тісний зв'язок громадських органі-

зацій української діаспори у США із людьми, які впливають на зовнішню та внутрішню політику цієї країни, сприяння щодо виділення Україні коштів на подолання наслідків Чорнобиля. З цією метою зачитуються, а потім публікуються у пресі, листи вдячності від чорнобильських жителів, а також списки жертводавців. Під час таких заходів підкреслюється вся величина трагедії, що її переживає й ще буде переживати український народ, закликають включатися у роботу з допомоги постраждалим дітям, звертаються до американського уряду збільшувати фінансування на подолання наслідків аварії у Чорнобилі. Відділи США долучаються до вищезгаданої допомоги, збираючи великі пожертви через спеціальний медичний фонд. Вагомим є й те, що інформація про відзначення річниці та саму Чорнобильську трагедію опубліковуються не тільки в українській, а й у американській пресі.

Ще однією даниною американській традиції українців США є відзначення національного свята Дня пам'яті. Проте у ці вихідні парафіяни українських православних церков збираються, за словами Владика Даниїла [1364], щоб ушанувати пам'ять тих, хто віддав своє життя служінню та захисту ідеалів американського суспільства, які дають можливість вільно жити, розвиваючи свої традиції та культуру, мільйонам різнонаціональних емігрантів, у тому числі й українцям. Поряд із молитвами за загиблими воїнами армії США, віряни згадують і тих, які загинули за незалежність української держави. Традиційно щороку поминають у молитвах полеглих у боротьбі за державність України на відзначенні дати соборності українських земель. Сьогодні проголошують молитву за духовну і державну єдність українського народу, що від початку свого існування керувався Божими законами. Такі молебні завершуються відспіванням «Многая літа» українському Президентові, війську та українському народові. Періодичні видання документують участь у таких заходах Генерального консула, віце-консула, митрополита, єпископів, численної української громади.

Історія будь-якої нації – це також історія її визначних особистостей. Обличчя сучасної України – це сили і життя її героїв, які вони віддали заради свободи і процвітання своєї батьківщини. Коли громада відчуває потребу у вшануванні

знакових постатей своєї історії, це свідчить не тільки про її живучість, а й про здатність реалізовувати ті ідеали, задля яких ці особистості жили і діяли. Наприклад, Пластові станиці відзначають роковини свого ідейного «батька» – полковника А. Мельника, урочиста програма яких передбачає інформаційну та мистецьку складову [1511]. УККА та УАКР спільно відзначають річницю трагічної загибелі С. Петлюри [385]. Стаття щодо цього вшанування зазначає [591], що організаційний комітет вирішив передати головну роль доповідача молоді, що було, на думку автора, приємною несподіванкою після старших промовців, нехай і іменитих. У травні за ініціативи УККА, Організації оборони чотирьох свобод України та об'єднання «Нова українська хвиля» американська українська молодь проводить відзначення Свята героїв, започатковане ще Організацією українських націоналістів [180; 317; 804; 1220; 1229; 1525; 1631; 1783]. Спонсором такого дійства є Українська американська федеральна кредитова спілка «Самопоміч». Уже майже сім десятиліть вшановують українських героїв з метою відродження в нашого народу героїчного духу минулих поколінь. На оселі СУМ щороку відзначають проголошення Акту 30-го червня 1941 року (Свято героїв). Свого часу доповідачем перед молоддю щодо визначних постатей національно-визвольної боротьби в історії українського народу був член редакційної колегії «Свободи» Петро Часто, який фахово простежив рецепцію Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Степана Бандери, Романа Шухевича в українських та російських дослідженнях. У 2013 р. у газетах з'явилися публікації [145] щодо посвячення споруджених пам'ятників цим героям. У культурній програмі було розказано про кожного, відбулося покладення вінків. Після короткої панахиди молодь робить інсценізацію проголошення Акту 30-го червня 1941 року. Голова осередку СУМ висловив сподівання, що ці погруддя слугуватимуть дороговказом для прийдешніх поколінь як захищати незалежність України, надихатимуть їх на величні справи. Таке свято також призначене для презентації картин щодо святкування річниць незалежності та вшанування кількох визначних дат, про що оголошують ведучі. «Вся історія української національно-визвольної боротьби сповнена героїзмом вищого ґатунку – героїзмом як озна-

кою моральної свідомості, виявом духовної субстанції» [145]. Опубліковані статті вважають за необхідне наголосити, що для сучасних молодих українців важливо знати, що історію і сучасність України творила, передусім, звитязна, героїчна молодь. Такі святкування, крім панахиди, передбачають змагання представників СУМ і Пласту, доповіді, фотовиставку, концертну програму з переглядом фільмів, театралізованими сценками та виконанням повстанських пісень, що змушують замислитись над майбутнім України. Статті щодо відзначення Свята героїв порушують проблему неактуальності, невідповідності націоналізму інтересам сучасної молоді, а також нівелювання ідеї українського патріотизму внаслідок нечесних дій політиків у їх боротьбі за владу. Через те тональність поданих матеріалів досить пафосна, піднесена, містить заклики і покликана викликати почуття урочистості та важливості події, що відбулася, і фактів, що її спричинили. У січні СУМ організує панахиду на честь полеглих юнаків під Крутами, роздаючи присутнім виготовлені власноруч жовто-блакитні прапорці із зображеннями героїв. Святкування продовжується покладанням вінків до пам'ятника загиблим героям, розпалюванням ватри, тереновою грою, виконанням українського гімну, інших національних патріотичних пісень, після чого учасники висловлюють побажання українському народові, який, хоч і розсіяний по всьому світу, продовжує усвідомлювати та ідентифікувати себе в національному плані [743]. У 2014 р. УККА, СУМ, Пластом, СУА, Організацією оборони чотирьох свобод України, її жіночим підрозділом, Американською організацією оборони Лемківщини, школами українознавства було влаштовано поминальну службу на честь полеглих героїв Крут та Євромайдану. Інформація з періодичних видань [949; 1026] дає повноту картини урочистої ходи людей різного віку у національному строї, які несли прапори двох держав, світлини загиблих, свічки та вінки. Після Служби Божої доповідачі вказують на маловідомі факти, що стосуються цієї події, акцентуючи увагу на безмірному героїзмі та жертвості загиблих студентів, Небесної сотні. Виголошені промови голів відділів простежують тяглість історичних подій – від створення ОУН, УПА до Революції гідності. У свою чергу Українська Американська координаційна рада

(УАКР), підтримуючи проект «Крути» [1315], що ним опікується Міжнародний благодійний фонд «Смолоскип», вже двічі спонсорувала видання брошур про бій молодих патріотів, що їх безкоштовно роздають у музеї біля залізничної станції Крути. Президент УАКР зауважив, що тривалий час ця подія в історії України була забороненою темою, через що багато людей навіть сьогодні про неї не знають. Для того, щоб таких білих плям залишалося менше і покликане видання брошур.

Щорічно діаспорні організації, особливо СУМ, Пласт, УККА, українсько-американські ветерани відзначають проголошення незалежності УНР і ЗУНР, так звану річницю Листопадового зриву. У періодичних виданнях зазначено, що вперше ці святкування були у середовищі передвоєнної хвилі еміграції, однак ця традиція не втратилась і в третій та четвертій хвилях. Автори статей висловлюють думку, що відзначення таких державотворчих актів є обов'язковим, бо вони у минулому стали тією підвалиною, що уможливили події 24 серпня 1991 року, через те у своїх матеріалах завжди подають короткий історичний екскурс та оцінку їх значення з погляду сучасності [1489]. Святкування відбувається за участі комбатантських і молодіжних організацій, з виконанням національного гімну та гімну певної організації, мистецькою програмою, вшануванням пам'яті полеглих героїв, виступами голови УККА та гостей з України (наприклад, історика В. В'ятровича) про суть і значення цієї дати, проекцією на сьогодні [944; 1412; 1623]. Інколи журналісти, які готують інформаційні звіти про перебіг заходів, присвячених Листопадському зриву, самі подають інформацію для читачів, які не знають про ці події, наводять повні тексти виступів членів організацій і гостей. В опублікованих матеріалах також наведено факт пластового обряду іменування, що пов'язаний із відзначенням листопадкових подій, та вшанування пам'яті митрополита Андрея Шептицького, який помер 1 листопада 1944 року, а за життя був одним із найбільших благодійників Пласту.

На відзначення січневих актів 1918 та 1919 років як початків процесу українського державного будівництва є чимало інформаційних матеріалів в україномовній періодиці США [170; 340; 347; 809; 812]. З них ми отримуємо відомості про урочисте традиційне святкування цієї дати та її роль у збере-

женні національної ідентичності нашої діаспори – хоча День злуки не ознаменувався тривалим існуванням Української держави на карті Європи, однак він сприяв пробудженню національної пам'яті та впродовж десятиліть єднав усі покоління українців Заходу та Сходу, ставши яскравим прикладом демократичного некривавого об'єднання різних областей в одну єдину державу, незалежну від своїх сусідів. Відомий журналіст та громадський діяч Ярослав Гайвас у своїй промові, що пізніше була проаналізована «Свободою» [340], заакцентував на історії боротьби українців за свою незалежність, віддавши належне у ній знаковим постатям та зауваживши, що IV Універсал, по суті, став справді першим документом, що чітко визначив Україну як соборну державу на основі культурної та політичної самобутності. У газеті «Час і Події» опубліковано уривки з книги «На схилку віку» Левка Лукасевича про перебіг тих знаменних подій у Києві [1064], які є свідченням волевиявлення українського народу до етнічної та територіальної єдності, формування його як політичної нації. УККА у цей день запрошує американських урядовців, духовенство, представників діаспори інших національностей, консулів, активістів української громади. Зазвичай, такі свята є двомовними, із вшануванням України та США (внесення двох прапорів, звучання двох гімнів), де грамотами також нагороджують найактивніших членів української спільноти. До речі, друкований звіт про святкування містить коротку змістовну інформацію щодо кожного лауреата [515; 903]. У 1992 р. уперше стиль події було змінено через проголошення України незалежною державою. Автори дописів зазначають, що організаторами було вирішено влаштувати святковий бенкет із запрошенням достойних членів американського федерального, штатового і місцевого урядів, які завжди підтримували українську громаду у її прагненні допомогти своїй історичній батьківщині здобути самостійність [304]. На цьому заході вдячна молитва стала символом чергової безкровної перемоги українського народу. Доповідачі, здебільшого ті, які вже виростили в США, здобували тут середню та вищу освіту, виголошували промови українською. Автори дописів висловлювали впевненість, що всі організатори та учасники свята своєю безкорисливою працею засвідчують високий рівень національної свідомості.

Загалом, статті сповнені оптимізму, віри, радості. Однак опубліковані матеріали з цього приводу пізнішого періоду [809] свідчать про те, що проблема соборності України, незважаючи на одвічне прагнення українців до національної та територіальної єдності, навіть після двадцяти п'яти років залишається актуальною, особливо через намагання певних політиків посягти ворожнечу між Заходом та Сходом України, агресію Росії, тому важливість січневих подій потребує їх постійного відзначення. Доповіді гостей свята з материкової України, активних діаспорних громадських діячів говорять про небезпеку повторення ситуації початку ХХ століття, якщо ми не зробимо відповідних висновків з уроків історії і не почнемо вчитися на власних, а не чужих помилках. Про це, наприклад, говорить экс-президент СКУ Аскольд Лозинський, відомий громадський діяч Юліян Куляс, чий промови газета «Час і Події» опублікувала у кількох номерах часопису [812; 1073]. А доцент Івано-Франківського університету нафти і газу Олександр Сич, перебуваючи у США, на святковому бенкеті з нагоди січневих подій 1919 р. дав своєрідне інтерв'ю журналісту цього ж видання Вірі Журавській [515]. У ньому науковець провів паралелі подій минулого століття та сучасності, застерігаючи керманців української держави від об'єднання заради особистої симпатії чи вигоди, вказуючи на брак єдності, жертвовності в українських політиків та закликаючи українців брати на себе відповідальність за свій політичний вибір. Його слова перегукуються із інтерв'ю Є. Чоля, президента СКУ [1067], який вважає, що потрібно враховувати уроки історії, особливо політикам, бо тільки об'єднаний народ здатен вистояти перед викликами сучасності.

Виступи Генерального консула України спрямовані на спомин тих, хто доклав багато зусиль, аби Україна змогла стати унітарною та самостійною. Із 2014 року День злуки позначений вшануванням пам'яті загиблих на Майдані і на Сході України, молитвою за свою історичну батьківщину [658; 903]. Журналісти україномовних періодичних видань вважають, що їй має промовляти кожен, хто вважає себе українцем, хто не може бути в силу різних причин зараз на Україні, через це друкують повний текст цієї молитви, що створює контекст урочистості та важливості зображених подій. Українські громадські організації у США намагаються об'єднати свої зу-

силля з американськими конгресменами, сенаторами, які у своїх виступах на святі зазначають про підтримку України, неможливість залишити її наодинці зі своїми проблемами та агресором, водночас використовуючи свою присутність на заході як платформу для передвиборчої агітації.

Заходами УККА, УАКР, за сприяння Генерального консульства України у США, місцеві громади українців урочисто відзначають річниці незалежності України, прийняття її Конституції, через інформаційний простір вітаючи своїх членів, вивішуючи на вулицях жовто-сині прапори і транспаранти з повідомленнями про українське свято. Для парафіяльних громад відзначення річниць проголошення незалежності України є дуже вагомими. Перші публікації з цього приводу ми маємо вже у 1991 р. одразу після настання цієї важливої події, оскільки цей акт увів Україну у простір незалежних держав світу як рівного партнера. Митрополит української церкви у США Степан Сулик опублікував заяву [404] з нагоди проголошення самостійності України, де наголошував, що незважаючи на численні роки переслідувань, нищення, мук, голодомори, наш народ є щасливим, бо від 988 р. обрав Бога своїм Господом та 1037 р. перейшов під опіку Пресвятої Богородиці. Оскільки наслідки років радянської пропаганди й атеїзму жахливі, митрополит закликає ніколи не забувати у своїх молитвах тих невинних, хто віддав своє життя за свободу віри, багати Бога благословити здобуту самостійність, давши українському уряду мудрість, а також сподівається на релігійне і духовне відродження незалежної України. У наступні роки ми маємо щорічні публікації [113; 252; 366; 737; 738; 1364; 1436; 1701] про відзначення річниць громадами різних парафій різного віросповідання, що вкотре засвідчує високу свідомість та єдність українців у США. У цих молитовних відправах бере участь багато людей та навіть очільники міст, штатів, які завжди цікавляться життям своїх громадян українського походження і відзначають їх працьовитість, повагу до інших націй та великий внесок в американську культуру. У виступах гостей наголошується, що це свято спільне для тих, хто присвятив своє життя втіленню української національної ідеї, і тих, хто тільки вступає у життя, пізнає світ та усвідомлює свою генезу. Після літургії правлять панахиду за спокій полеглих у боротьбі

за самостійність української держави, а потім молебень з подякою Богові за такий дар, урочиста хода і покладання квітів до пам'ятника «Борцям за волю України». Заходами церковних управ та сестринства пізніше відбуваються святкові програми, як зазначено, досить різноманітні, на яких присутні цілі родини парафіян та гості. У Лінденгурсті (штат Нью-Йорк) [1692] парафія навіть провела український фестиваль, на якому зустрілися чимало українців різних поколінь третьої та четвертої хвилі, прийшло чимало американців. З публікацій, присвячених святкуванню, маємо також інформацію, що статті про відзначення незалежності України вміщуються і в місцевих англійських періодичних виданнях. Уважаємо, що такі заходи за підтримки священників тільки сприятимуть подальшій єдності церковних громад, наблизить Україну до американських прихильників української культури.

Автори дописів наголошують, що як в Україні, так і в діаспорі виросло вже нове покоління українців, на яких і покладають надію в збереженні та обороні української державності. Публіцистичні матеріали [301; 313; 411; 748; 1071; 1218; 1512; 1514; 1608; 1671] висвітлюють святкування у формі конференцій, де доповіді проводять українською й англійською, зміст яких варіюється від висвітлення історичних фактів до сучасних візій; влаштування бенкету та проведення мистецької програми, що завжди починається підняттям двох стягів і звучанням двох гімнів як глибокої шани до історичної та нової батьківщини. Урочиста програма перемежується виступами, культурними номерами, які всі зорієнтовані на акумулювання національної свідомості присутніх. Звітні друковані матеріали відзначають присутність на цих заходах представників від Білого дому, Конгресу, штату, мерії міст, як старшого, так і молодшого покоління емігрантів, акцентуючи на згуртованості української діаспори та її відданості у справі служіння українству, навіть перебуваючи так далеко від своєї історичної батьківщини. Різні покоління, різні світоглядні позиції, різне мовне самовираження, але спільне відчуття приналежності до єдиного народу допомагає відчувати моральну відповідальність перед ним, щоб у час небезпеки подвоїти зусилля допомоги.

У 1996 р. у періодиці української діаспори США з'являється серія статей, де простежено історію конституційного процесу в Україні, усі законодавчі перипетії і легітимність проекту нової Конституції, звертається увага на той факт, що в українському політикумі свідомо підтримується небезпечний процес «хаосу влади», так, щоб він переважив необхідність проведення конституційної реформи [1637]. Автори дописів того часу, хоча і відзначали широкі повноваження Президента України, передбачені в основному законі, загалом хвалили Л. Кучму за сильну позицію в остаточному прийнятті Конституції. Те, що Україна нарешті її має, дуже позитивно сприйняли в українській громаді США. Як дізнаємося з друкованих джерел [1716], українські депутати, перебуваючи в США, демонстрували відео самого засідання та персональних виступів учасників цього процесу. Такий факт, як свідчать публікації, ще більше укріпив українську діаспору в необхідності реальної допомоги Україні.

Хоча церква, зазвичай, тримається осторонь світського, політичного життя, бо призначення її – в іншому, сьогодення ставить перед нею нові виклики, які не можна не брати до уваги, будучи не тільки духовною, а, передусім, свідомою людиною. Зважаючи на вищевикладене, у 1996 р. керівники усіх релігійних організацій США опублікували спільну заяву [1646] на підтримку нової Конституції України, де говориться про те, що минає п'ятий рік проголошення незалежності, коли відбувається бурхливий розвиток національної духовної культури, релігійного життя, утверджуються у суспільстві загальнолюдські цінності, духовенство різних конфесій робить усе можливе для утвердження авторитету вільної України як усередині країни, так за її межами. Однак керівники усіх релігійних організацій, висловлюючи наміри і розуміння своїх вірян, вказують на необхідність прийняття Закону, за яким жила б уся українська держава, і виступають за його прийняття, бо вважають, що цей документ буде гарантом подальшого прогресу, адже його положення мають на меті забезпечити всебічний розвиток українського суспільства, у тому числі і в релігійно-церковній сфері.

Сьогодні для багатьох очевидним є той факт, що тільки глибоке розуміння ролі світового українства разом із дієвим

інституційним механізмом дадуть Україні змогу побудувати із закордонним українством взаємовигідні, дружні та стабільні відносини. У цьому контексті найкращим є безпосередній контакт з діаспорою відомих людей та можновладців з України. Українські громадські організації у США зі свого боку завжди намагалися налагодити тісний зв'язок із демократичними силами та лідерами думок в Україні, які часто, перебуваючи в США, спілкуються з українською діаспорою, з'єднуючи українців по обидва боки океану. Зокрема, у 1991 році на запрошення УККА та за підтримки Головної управи Товариства вояків УПА у США прилетів син легендарного Тараса Чупринки Ю. Шухевич. Як сказано в опублікованих матеріалах щодо цієї події [382], останній понад тридцять років провів у таборах, майже повністю втративши зір, однак це не стало на заваді його становленню як одного з популярних лідерів відродження України, який також веде активну політичну та громадську роботу на посаді голови Української міжнародної асамблеї. Надрукована стаття містить і чимало вітань на адресу Ю. Шухевича від різних діаспорних організацій та порядок відвідання ним українських громад у США. Також Крайову канцелярію УККА на її запрошення відвідав один з найвідоміших українських опозиціонерів Олесь Доній, щоб зустрітися з українською громадою найбільших американських міст та власне американськими урядовцями. Стаття українського письменника і журналіста у діаспорі США Левка Хмельковського [1437] дає розгорнутий і детальний портрет українського політика, який мав намір виступати з доповіддю щодо ролі української мови у мобілізації демократичних сил в Україні. Однак запитання були дуже різноманітними, адже за понад двадцять років незалежності в Україні так і не сформувалися потужні політичні демократичні політики, які б відстоювали у внутрішній та зовнішній політиці національні інтереси. О. Доній, характеризуючи політичну владу від 1991 року, вказує на можливі причини та окреслює шляхи протидії корупції і виходу з кризи через створення, зокрема, і сильної опозиції. Стаття також містить опис українським політиком діяльності Всеукраїнського комітету захисту української мови, порушувались питання демократії, рейдерства в інформаційному просторі, відродження національного провідництва, полегшення візового режиму для українців.

У рамках планової поїздки до США у 1995 р. перший Президент України Леонід Кравчук у формі безпосереднього та цікавого діалогу провів пресову конференцію з редколегіями «Свободи» та «Українського тижневика» щодо усіх аспектів українського життя, його проблемних моментів [1561]. У періодичних виданнях згадується про те, що високий гість відвідав також оселю СУМ в Елленвіллі, де ознайомився з таборовим життям та був зачарований зовнішнім виглядом табору та його укладом на зразок Запорізької Січі [1690]. Сумівці, натомість, зворушено вітали Леоніда Кравчука, комунікуючи щодо сучасної України та проблем молоді.

У 1995 р. у газеті «Свобода» було вміщено звернення [1532] до Президента України Леоніда Кучми від Української всесвітньої координаційної ради, яка своєю метою має об'єднання світового українства заради відновлення української діаспори та збереження національної ідентичності у західній та східній діаспорі. Надруковані матеріали зосереджуються на різних причинах еміграції, різниці між східною і західною діаспорами. Необхідність такого месиджу була зумовлена прийняттям в Україні Закону про національні меншини, який став свідченням уваги держави до своїх інонаціональних громадян, надаючи їм юридичні права щодо захисту своєї етнічної самобутності. Однак, як слушно зауважено, у дуже багатьох пострадянських країнах, українська меншина не має такого правового захисту та умов для збереження своєї самості. Мова, зокрема, іде про східну діаспору, яка живе в умовах постійного етноциду. Звернення УВКР до Л. Кучми покликане для збільшення уваги й активного захисту українських діаспорних громад, підтримання їх в інформаційній, культурній, освітньо-науковій сферах, зауважуючи, що Україна не може кинути напризволяще українців, нехай вони і проживають в іншій державі. Через те Проект державної програми, що стосується української діаспори і ніяк не може пройти всі щаблі владних кабінетів, конче потребує розгляду та прийняття, як і активізація діяльності Міністерства у справах національностей, не кажучи вже про підтримку українським урядом самої УВКР, яка за таких умов може зробити набагато більше для згуртування українців на службу національній ідеї. В опублікованому зверненні

УВКР висловлено сподівання на успішну співпрацю, реальну підтримку при вирішенні усіх важливих питань світового українства.

У 2011 р. газета «Свобода» умістила інформацію та коротку референцію Меморандуму щодо утисків української національної меншини в Росії, який СКУ надіслав усім інституціям ООН, ЄС, ОБСЄ, що опікуються захистом людських прав та справами національних меншин [1253]. У зверненні порушено актуальну проблему з приводу спроб знищення у Росії двох найбільших українських неурядових організацій – Федеральну національно-культурну автономію українців Росії та Об'єднання українців Росії – і припинення діяльності Бібліотеки української літератури у Москві. Зауважимо, що копії Меморандуму також було надіслано і Президенту В. Януковичу, і Послу України в Росії із закликом захистити українську національну меншину.

У 2013 р. у Верховній раді України були слухання «Українська трудова міграція», у яких взяв участь голова комісії СКУ з питань громадян України за кордоном Павло Садох. Основні тези його виступу опублікувала газета «Свобода» [1110]. Громадський діяч акцентує на тому, що незважаючи на вагомий внесок українських трудових мігрантів в економіку рідної країни, особливо соціальну сферу, вони не мають захисту своєї держави, а тому Україні просто необхідно виробити чітку окрему політику з приводу цього питання. Для ознайомлення докладний перелік проблем та рекомендації СКУ щодо можливих шляхів їх вирішення передано Комітетові з питань прав людини, національних меншин і міжнародних взаємин Верховної ради. У цьому ж році у парламентських слуханнях Верховної Ради вперше взяла участь представниця СФУЖО, її секретар Олександра Фарима, щодо забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків. Газета «Свобода» опублікувала звітний матеріал з цього засідання [1292], у якому наголошувалось, що в Україні сьогодні все ще наявні певні гендерні стереотипи щодо становища жінки, однак прийнята на державному рівні Програма із забезпечення рівних прав та можливостей дозволить вирівняти ситуацію. Крім власне доповіді, О. Фарима мала можливість ознайомитись із діяльністю багатьох україн-

ських громадських інституцій та налагодити з ними зв'язок для майбутньої співпраці. Водночас делегація СФУЖО брала участь у черговій сесії Комісії зі становища жінок в ООН у Нью-Йорку з метою розгляду та вирішення важливих питань, які стосуються жінок та дітей, а також у Генеральній асамблеї ООН і конференції, організованій Радою Європи [1297].

Свого часу (2013) делегати Пленуму Світової управи СУМ зустрілися і з Любомиром Гузаром, колишнім предстоятелем УГКЦ, та могли поспілкуватися з людиною, ціле життя якої нерозривно пов'язано як з історією українського народу, так і з молодіжними організаціями діаспори [798]. Блаженніший порушив питання систематичної праці і позитивного впливу юнацьких об'єднань на молодь, зокрема і в християнському плані, наголосивши на необхідності постійної присутності у житті останньої, щоб допомогти відшукати свій шлях до Бога та краще розуміти навколишній світ.

Наприкінці вересня 2014 р. Міністр культури України Є. Нищук на запрошення президента УККА Т. Олексій перебував у США із робочим візитом, де разом із прем'єр-міністром у складі офіційної урядової делегації взяв участь у 69-й сесії Генеральної асамблеї ООН, а також у рамках останньої в роботі Першої світової конференції з питань корінних народів. Крім того, очільник Міністерства культури України зустрівся в Українському домі (Нью-Йорк) з представниками української громади, де було обговорено виклики сьогодення для України, перспективи культурної співпраці та забезпечення українською діаспорою всебічної підтримки українського народу [955].

До вищесказаного вважаємо за необхідне додати: практично кожна делегація, яка прибуває з України, відвідує кредитівку «Самопоміч» з метою ознайомитися із успіхами кооперативного руху в США, традиції якого вивезені емігрантами зі своєї історичної батьківщини. Періодичні видання документують обмін знаннями, здобутками, шляхами вирішення проблем, велика увага приділяється також гуманітарній сфері і налагодженню тісної співпраці [1055].

4.3. Проблеми соціально-економічного співробітництва з Україною

Представники української діаспори у США завжди дуже уважно стежать за подіями на своїй історичній батьківщині. На думку фахівців, сам факт становлення України як незалежної держави впливає на позитивне ставлення до неї закордонних українців. Серед різноманітних форм співпраці між діаспорою США та Україною можна виокремити й соціально-економічний аспект, який полягає, як вважають дослідники, зокрема, у: прямих інвестиціях представників ділових кіл української діаспори, створенні потужних українських підприємств, допомозі щодо їх виходу на міжнародний ринок тощо [1359]. Однак ці та інші форми не набули значного поширення, що зумовлено непростотою ситуацією в економіці України, її тривалою нестабільністю, корупцією на високому державному і місцевому рівні, відсутністю відповідної законодавчої бази, гарантій недоторканності іноземного капіталу і т. ін.

Першими, на нашу думку, публікаціями в україномовній періодиці США, що стосуються економічного життя материкової України після проголошення незалежності останньою, є інформація щодо власної національної валюти. Її впровадження було предметом обговорень і дискусій між романтиками та прагматиками від економіки [684]. Перші висловлювали думку про користь для українського народу відходу від рубля, а інші вважали це невиправданим – 70% імпорту в молоду Україну складали товари з Росії, передусім енергоносії, тому це тягнуло за собою неминуче подорожчання. Однак і через десятиліття (2014), коли відзначали дату введення гривні, цей крок називають політично дуже правильним і вчасним: одним із атрибутів незалежної держави (поруч з гербом і прапором. – Л. Б.) є також власна валюта. Крім того, зазначено, що гривня – традиційна українська грошова одиниця, відома ще з княжих часів (шматочки срібла на шиї), коли про її тверду вартість знали не тільки купці, а й володарі інших держав. Тобто введення гривні – це свідчення нерозривної тяглості історії України від Київської Русі до Української Народної Республіки і ще далі – до нашого сього-

дення. Власне, сумнівів у назві української грошової одиниці не було ні в кого, зате сперечалися щодо її вигляду. Олексій Гай, автор статті у газеті «Міст» [201] з приводу святкування двадцятиріччя введення гривні, зазначає, що під безпосереднім керівництвом тогочасного голови Нацбанку Володимира Матвієнка українські художники Василь Лопата і Борис Максимов розробили дизайн національної валюти, де у кожній купюрі зуміли поєднати історичне минуле та сьогодення України. «Було необхідно відобразити в орнаменті, геральдиці, колірній гамі ту епоху, у якій жили Т. Шевченко, Б. Хмельницький чи Ярослав Мудрий, а в особливостях картушів та вигинах стрічок мали прочитуватися настрої цілого народу в певний історичний момент» [1651].

Упродовж вересня 1996 р. майже у кожному номері щоденника «Свобода» – інформація про перебіг грошової реформи та впровадження гривні [1699]. Інформагентство Рейтерс повідомляє, що 2 вересня обміняти карбованці на гривні в регіонах України досить непросто, більшість крамниць зачинено, а у відчинених – зростання ціни на товари та можливість розрахунку купонами чи вже гривнями. Однак відзначається, що й звичного хаосу, що супроводжує, зазвичай, такі процеси, теж немає. Оскільки грошова реформа тільки розпочалася, автори статей детально зупиняються на описуванні нових купюр. Привертає увагу й своєрідне рефлексування в колонці редактора з приводу співвідношення американської валюти і гривні, його виправданості та прогнозів [1706]. На шпальтах діаспорної періодики з'являються відомості, інколи недоступні тогочасному українському читачеві. Так, українська гривня була видрукувана в Канаді, завезена в Україну ще 1992 р., де зберігалась у сховищах Національного банку до слушного моменту. Незважаючи на рекомендації деяких економістів та Міжнародного валютного фонду, тодішній Президент Л. Кучма вирішив впровадити гривню на початку вересня, а не вкінці календарного року, на що були економічно виправдані пояснення. Причин такого поспіху, на думку одного з авторів аналітичних статей у діаспорній періодиці Володимира Звіглянича (науковий співробітник Інституту Європейських, Російських, і Євразійських студій університету Джорджа Вашингтона), є декілька [1647; 1648].

Передусім, це вже вищезгадана символічна незалежність від Росії, а також обіцянка самого Президента ввести національну валюту протягом двох років. Ще однією передумовою, про яку не писали того часу, однак сподівались на позитивне вирішення, – це придушення тіньової економіки. За висновками фахівців, грошова реформа не дуже вдарить по незаможних і допоможе багатим, оскільки Нацбанк не з'ясовуватиме походження великих сум за умови їх обміну та осідання на банківських рахунках. Оpubліковані матеріали [1632], попри захоплення, висловлювали і чимало застережень, пов'язаних з аналізом внутрішньої ситуації в Україні, її зовнішнього становища, наявності ресурсів для грошової стабілізації. Після вдалого введення національної валюти природно виникає проблема інвестицій, що на відміну від прийняття Конституції та проведення грошової реформи лежить в іншій площині – зовнішній, на яку здійснювати тиск, як це можна робити у сфері внутрішній для досягнення позитивного результату, досить проблематично, а почасти і неможливо.

За інформацією УНІС [1599], свого часу фундація Євразія надала УККА кілька тисяч доларів для підтримання реформ в Україні разом із незалежним громадським телебаченням. Кошти використані для створення якісного медійного продукту з метою просвіти громадськості щодо демократії та основ і правил ринкової економіки. Як наслідок успішної співпраці УККА із УНІКА-ТБ було випущено серію 10-хвилинних фільмів на тему «Україна може» про життя і діяльність визначних особистостей для формування перспективи успіху та конкурентоспроможності молодій незалежній державі. Кожен фільм охоплює одну з областей, популяризуючи її успіхи в економічному плані. Також у 1995 р. уряд США надав 100 тисяч доларів УККА для координації допомоги українському уряду в галузі реформування комерційного права, над Проектом якого вже кілька років працювали в Україні та США представники цієї організації, американської юридичної фірми та прихильники реформування права, попередньо зібравши інформацію щодо чинного правового середовища молодій державі. Із опублікованої інформації [1598] бачимо, що більшість юридичних постулатів сформовані у США та пояснюють правові аспекти комерційної, банківської сфери,

особистої, інтелектуальної власності, укладання контрактів, регулювання ринку цінних паперів, кредитів, оформлення банкрутства. У березні понад півсотні провідних фахівців-юристів за підтримки УККА поїхали в Україну з допомогою адаптації концепції реформ у дванадцяти галузях комерційного права. Пресова служба організації в опублікованому звіті щодо проробленої роботи вважає її кінцевою та закликає уряд США не скорочувати допомоги Україні, «інакше є загроза, що вона (Україна. – Л. Б.) не зможе підтримати себе як сучасна держава і знову опиниться в орбіті Росії» [1590, с. 3].

У 2006 р. США надали Україні статус країни з ринковою економікою. Як зазначає Посол України у США у своєму інтерв'ю газеті «Час і Події» [1349], у цьому немала заслуга української діаспорної громади. Такий статус має багато переваг. Передусім, це ознака демократичних перетворень в країні, і в економіці зокрема, це позитивний сигнал для потенційних інвесторів, а також підвищення кредитного рейтингу України. Крім того, українські корпорації отримали змогу відстоювати свої позиції на американському ринку, а держава – поглиблювати двосторонні торгово-економічні відносини. З цього часу у періодиці української діаспори у США публікується інформація з приводу проведення у США різних національних проєктів, виставок тощо, покликаних вивести українську економіку на світову арену, презентувати Україну як гідного партнера. У Чикаго наприкінці року проходить Національна виставка України у США, що має на меті привернути увагу тих, які зацікавлені в налагодженні контактів з українськими бізнесменами. Інтерв'ю з представниками різних галузей, що публікуються у пресі, сприяють ще більшій популяризації України. Причому у таких виставках беруть участь як новачки, так і ті, хто вже має спільні проєкти з американськими партнерами (наприклад, Дніпропетровське ВО «Південмаш» чи КБ «Південне»). У 2011 р. Державна агенція з інвестицій і управління національними проєктами проводила двоетапне роуд-шоу, що у США реалізувалося у вигляді презентації «Найкращі інвестиційні можливості року в Україні». Захід відбувався у Нью-Йорку, і відвідало його понад 70 представників різних бізнес-кіл, міжнародних компаній, політиків, громадських діячів. Конгресмен від штату Нью-Йорк Майкл Грім

заявив, що Україна входить до п'ятірки найперспективніших економік світу. У зв'язку з цим президент Американсько-української бізнес-ради Морган Вільямс виокремив найбільш привабливі для інвестицій галузі української економіки – сільське господарство, енергетичний сектор тощо [1206].

Однак напередодні Революції гідності економічна ситуація в Україні була не тільки вкрай непривабливою, а й тривозною, зважаючи на певні тенденції. Невеликими замітками у діаспорній пресі звучать два месиджі. Перший – американський інвестиційний фонд Franklin Templeton придбав 20% зовнішнього боргу України у вигляді державних облігацій останньої. З цього приводу Перший віце-прем'єр України С. Арбузов і міністр фінансів Ю. Колобов мали зустрічі у штаб-квартирі фонду в Каліфорнії [9]. Другий – хоча він звучить неодноразово із завидною повторюваністю – українську економіку тримають і вберігають від чергового дефолту гроші українських заробітчан, які щороку переказують на батьківщину приблизно 4,3 млрд. дол. [228]. Сьогодні, коли з країни через кризу тікає капітал, українці з-за кордону залишаються найлояльнішими інвесторами і головним джерелом надходження валюти. Через те, держава має визначити пріоритетним стимулювання цього процесу. За даними НБУ, українці у США є одним з основних каналів надходжень грошових переказів, причому сумарна кількість останніх суттєво перевищує рівень іноземних інвестицій (наприклад, на початок 2014 р. заробітчани переказали до 8,5 млрд. дол., а закордонні інвестиції склали 5,7 млрд. дол.). Економічний експерт Андрій Гайдуцький характеризує [1394] перекази як ефективний механізм боротьби з бідністю на прикладі Західної України та зазначає, що дуже багато країн визнає потенціал грошових надходжень від заробітчан (стабільне джерело валюти, що дозволяє покращити кредитний рейтинг країни, залучити інвестиції, запобігти різким коливанням в період нестабільності тощо) і розробили політику, що сприяє залученню цих коштів у розвиток економіки, тому й нашій державі варто перейняти цей досвід.

Відповідно до опублікованих матеріалів в україномовній періодиці США у рубриці «Економіка» [601], зі зміною політичного курсу країни у 2014 р. американські інвестори, незважаючи на економічну кризу і воєнні дії, знову зацікавились Україною.

В Американській торгово-промисловій палаті (АСС) перший заступник голови Держінвестпроекту Кирило Бондар разом із 20 міжнародними представництвами в Україні проаналізували інвестиційні можливості нашої держави. Визначаються пріоритетними аграрний, автомобільний, ІТ сектори, галузь енергетики, особливо альтернативної. Називаються й перешкоди, які мають бути подолані з метою кращого залучення іноземного капіталу: бюрократія, проблема порушення прав інтелектуальної власності. Крім того, представники інших держав вказують і на те, що державі варто розвивати й інші напрями, а не тільки ті, які вона вважає пріоритетними. Наприклад, інвестори готові вкладати в українське літакобудування, машинобудування, аерокосмічну галузь. АСС пропонує українському уряду чимало всебічних програм. Наприклад, у своєму інтерв'ю [1360] в.о. президента цієї організації Тарас Качка говорить про регуляторні дії в нафтовій галузі, чіткий план реформування фармацевтичної галузі (на кшталт Сінгапура), залучення туди великих інвестицій, діалог із Міністерством охорони здоров'я тощо. Головна мета – зробити Україну цікавою для розміщення виробництва з високою доданою вартістю.

За сприяння Посольства США в Україні у Бізнес-школі УКУ проводяться Форуми жіночого підприємництва, у якому беруть участь представниці усіх регіонів. На думку Посла США в Україні Джеффри Пайета, такі заходи не тільки сприяють обміну досвідом жінок-підприємців, а й допомагають об'єднувати Україну [47].

Українська громада у США активно лобіює інтереси України у провладних колах США. Це дало можливість новоствореному українському урядові підписати Угоду із США про надання кредитних гарантій останніми на суму 2 млрд. дол. Посол Д. Пайет зазначив [47], що за умови виконання програми реформ американський уряд продовжить роботу з Україною у цьому напрямі.

Широко висвітлено у 2015-2016 рр. у періодиці [248; 290] була і перша інвестиційна конференція Україна – США у Вашингтоні, яку назвали Американсько-українським бізнес-форумом. Відповідно до опублікованих матеріалів, маємо інформацію про високий формат цього заходу – українську сторону представляла потужна делегація на чолі з прем'єр-

міністром А. Яценюком, серед американців найтитолованишим був віце-президент США Джо Байден, а модераторами – Джордж Сорос і Девід Рубенштейн. У форумі взяло участь понад 150 представників великих американських компаній з метою обговорення можливостей бізнесу в Україні. У своєму виступі А. Яценюк наголосив на основних сферах співпраці, сподіваючись, що американський досвід і технології допоможуть Україні. Наслідком таких заходів стала потужна інвестиційна діяльність компаній Horizon Capital (електронна торгівля), Cargill (агропромислова сфера) [641]; укладено контракт із компанією Westinghouse на постачання свіжого ядерного палива, а також використання нею потужностей українського машино- і приладобудування [8]; в енергетичному секторі налагоджена співпраця із Frontera щодо розробки газу й нафти в Україні, імпорту природного скрапленого газу (LNG) [991], а із TrailStone – щодо інвестування в українську енергетику [1298]. У рамках візиту Президента П. Порошенка до Вашингтону в 2017 р. також підписано угоду між українською державною компанією «Центренерго» і американською XCoal Energy & Resources про поставки антрацитового вугілля, що стало ще одним кроком до енергетичної незалежності України від Росії [220; 1806]. Міжнародна конференція у Вашингтоні щодо надрокористування, у якій брала участь й українська делегація на чолі з міністром екології і природних ресурсів Остапом Семераком, засвідчила зацікавленість США у реалізації проекту створення парку відновлювальної (сонячної) енергетики у зоні відчуження (Чорнобиль) [1298].

Безперечно, одним із найбільш поширених шляхів співпраці української діаспори у США та України є надання останній посиленої підтримки, зокрема **гуманітарної допомоги**. З відродженням державної незалежності України прогресивні сили української громади у США вважали за необхідне нав'язати контакти з рідною землею. У діаспорі створились організації, що займалися винятково допомогою Україні, а майже всі існуючі до того часу долучилися до цього процесу у межах своєї основної діяльності.

За свою 90-річну історію існування СЧА здобула репутацію провідної й найчисельнішої організації щодо гуманітарної допомоги українцям по всьому світі. Передусім, у США її захо-

дами влаштовано українознавчі школи та «Світлички» для найменших з метою зменшення впливу асиміляції, прищеплення українства із дитинства, а також Українського музею у Нью-Йорку; саме члени цієї організації віднаходять та заохочують молодих жінок, які досягли значних успіхів у професійній діяльності, до участі. Живучи у благополучних США, союзнянки не тільки пам'ятають про свою історичну батьківщину, а й підтримують її. У своєрідних статтях-звітах можемо знайти матеріал щодо меценатської, благодійницької діяльності СУА [417]. Крім її журналу «Наше життя», така інформація поширюється і газетами «Свобода», «Час і Події» (рубрика «Діаспора»), «Міст», де, за винятком інформації про корисність пожертв, акцентується ще й на благодійності, неприбутковості цієї жіночої організації, тому для багатьох цікавим є звільнення від податку. Кошти, як свідчить аналіз інформаційних джерел [360], спрямовуються, зокрема, і у Фонд суспільної опіки, метою якого є лікування дітей в Україні, підтримка жертв Чорнобиля та потерпілих від стихійних лих на Західній Україні, допомога самотнім жінкам-українкам похилого віку в Україні, США, Європі. У газеті «Свобода» також надруковано уривки з листів-подяк СУА від людей, які отримали поміч в той чи інший спосіб (літніх жінок, директора Львівського дитячого спеціалізованого госпіталю за багаторічну підтримку) [353].

УНС щороку видає різдвяні картки, наприклад, копії ікон визначних українських художників із США чи дитячі репродукції на тему українського Різдва, а весь дохід від проданих карток спрямовується на допомогу Україні і підтримку різноманітних культурно-освітніх програм на Союзівці [1311]. Як і у випадку з СУА, ці кошти проходять через благодійну Українську народну фундацію, створену УНС для підтримки освітніх, релігійних та наукових проєктів, а тому їх можна звільняти від податків. Такі публікації є необхідні для того, щоб жертводавці і також українська громада усвідомили потрібність допомоги, особливо сьогодні, коли Україна провадить війну на сході країни. Також на сучасному етапі щедро спрямовують на історичну батьківщину фінансові потоки Кредитна кооперація та Кредитівка «Самопоміч».

Із здобуттям Україною незалежності, як відомо, збільшився потік людей, які емігрували у США. У середині 90-х ро-

ків минулого століття у Нью-Йорку відбулася зустріч організацій «Четверта хвиля», «Американці в обороні людських прав в Україні», представників УНС з новоприбулими, на якій, в основному, розмова велася навколо юридичних питань перебування в США. Стаття, де висвітлюється ця подія [1749], акцентує на тому, що сьогочасні емігранти неохоче вступають до українських організацій, та намагається знайти причини цього явища. Автор, Лев Хмельковський, пояснює це, передусім, природою еміграції – економічною, через що багато приїжджих вважає своє перебування у США тимчасовим; крім того, це покоління новоприбулих усе життя були членами організацій, до яких їх змушували вступати, хоча нічого з того вони не винесли. Натомість УНС дає можливість забезпечити себе у різних випадках, дає надію на забезпечене майбутнє. Спілкуючись у формі діалогу, представники громадських організацій запропонували емігрантам четвертої хвилі взаємодію, редакція газети «Свобода» буде більше орієнтуватися на них, вміщуючи корисну інформацію, збільшивши, у свою чергу, кількість своїх читачів [1749].

В інформаційному просторі українців діаспори у США маємо інформацію про ще одну інституцію, що займається питаннями адаптації та допомоги новій хвилі еміграції – кредитівка «Самопоміч» [1611]. Загалом ця традиція зародилася ще із приїздом у США повоєнної еміграції у 1948 р., коли Товариство українців Америки «Самопоміч» стало місцем, де можна було довідатися про вакансії, вільне помешкання, отримати послуги перекладача. Сьогодні у приміщенні кредитівки від 1996 р. інформаційний відділ влаштовує товариські зустрічі для кращого ознайомлення новоприбулих із українською громадою цієї місцевості. Члени «Самопоміч» доводять до відома приїжджих місця церков, професійних, громадських, освітніх, культурних, медичних установ та організацій, ЗМІ тощо. Тут упродовж тижня надають фінансові послуги, відбувається обмін інформацією та корисні знайомства, тобто пульсує національне життя. Опубліковані матеріали [1726] дають підстави стверджувати, що у такий спосіб емігранти з України легше інтегруються у нову країну, відчуваючи підтримку своїх та маючи місце, куди можна прийти за порадою та допомогою, кредитівка ж, у свою чергу,

має можливість практично першочергового безпосереднього спілкування для залучення нових вкладників.

УНС є творцем Центру української спадщини – «Союзівки», – місця зустрічей молодшого і старшого покоління діаспори, де відбуваються фестивалі української культури, організовуються різноманітні мистецькі та освітні заходи, дитячі і молодіжні табори, мовні табори для англomовних дітей українського походження, конференції сеньйорів, семінари науковців, учителів, лікарів. У 1992 р. на базі УНС створено благодійну організацію Українську народну фундацію [348], що призначена винятково для виховних, релігійних, освітніх і наукових цілей. Її головною метою є призначення стипендій студентам з України та США на вивчення банківської справи, менеджменту та журналістики, підтримка програм для учителів США й України із вивчення української та англійської мови відповідно, друкування підручників з українознавства, допомога сиротинцям та людям похилого віку. Від 2015 р. Українська народна фундація стала власником Союзівки. Довгий час на сторінках газети «Свобода» під час щорічних звітувань Союзу піднімалося питання зменшення видатків на цей Центр української спадщини. Його основна діяльність припадає переважно на весняно-літній сезон. Перевівши Союзівку у ранг неприбуткової організації, як зазначено на Сторінці УНС в газеті «Свобода» [838], провідники цієї організації дають їй можливість отримувати гранди, створювати благодійні фонди для підтримки та відновлення Центру, звертаючись до української громади спільними зусиллями досягнути успіху. Оскільки українська діаспора у США має тенденцію до збільшення, четверта хвиля еміграції вплила у неї нову енергію, питання передачі для нащадків любові до історичної батьківщини залишається актуальним.

Якщо навіть не брати до уваги діяльність громадських організацій у допомозі Україні, то окремі місцеві громади українців у міру своїх сил теж долучалися до цього процесу. Наприклад, на початку 90-х років минулого століття громада Йонкерсу (штат Нью-Йорк), до речі офіційного міста-побратима Тернополя, систематично висилала в Україну великі контейнери з медичною допомогою. Публіцистичні матеріали відзначають, що така допомога у скрутний для України час є

вельми слушною, хоча і не може задовольнити тих величезних потреб, що їх має молода держава. Водночас висловлюється сподівання на те, що інші українські громади у США візьмуть за приклад таку добродійну діяльність Йонкерсу. У свою чергу «Свобода» у 2013 р. вмістила велику статтю українського письменника і журналіста у діаспорі США Левка Хмельковського [1434], який простежує історію підтримки українцями США денного дитячого стаціонару у Львові. До 2013 р. цей заклад завдяки великій кількості медичного обладнання, ліків, побутових речей, надісланих з-за океану, перетворився у сучасний медичний заклад. Попри захоплену розповідь, опублікований матеріал оголив болючі питання української медицини загалом – у ХХІ столітті українці, попри проголошення численних реформ, так і не отримали належного фахового медичного обслуговування, навіть якщо і готові щось за це платити, унаслідок занедбаності цієї галузі і небажання службовців щось змінювати.

В основі будь-якої церкви лежить любов до ближнього, що реалізується також через систему гуманітарної допомоги тим, хто її потребує. Публіцистичні матеріали [956] фіксують місію допомоги сиротам в Україні, яка розпочала свою діяльність на початку ХХІ століття за ініціативи тоді ще єпископа Антонія. Духівники УПЦ в США збирають кошти на утримання закладів в Україні, де мешкають невиліковно хворі діти, купують ліки, залучають більше вихователів. Однак найголовніше, як вважають у самому керівництві церкви, це те, що щороку в Україну із США приїжджають студенти, які протягом трьох тижнів живуть поряд з такими дітьми, піклуються про них. Така практика сприяє формуванню у них милосердя і доброти.

Сімнадцять років тому священник з Міссісага (Онтаріо) започаткував допомогу семінаристам в Україні, побачивши їх потреби та відгукнувшись на їх прохання про поміч. До отця Романа Паньківа долучилися українські діаспори США та Канади. Зокрема, спеціально для «Час і Події» була підготовлена публікація про реалізацію цього проекту громадою Детройту [137]. Тетяною Петриною у співпраці з о. Михайлом в Україні було створено організацію «Поміч семінаристам в Україні і східним церквам України». Завдяки її діяльності, відповідно до надрукованої інформації [137], було надісла-

но кошти на будівництво храмів на Хмельниччині і Волині, на підтримку вже існуючих церков, переслано церковні речі, комп'ютерну техніку та фінансову допомогу семінаристам та священикам з бідних родин на здобуття освіти. Стаття подає своєрідний звіт щодо результатів роботи «Помочи...» за всі роки її існування: скільки священиків закінчили семінарію, скільки звели греко-католицьких храмів у Східній Україні, хто із семінаристів студіює в Римі та отримав ступінь ліцензіату і висвятився. Серед добродійців у США, які підтримують українську церкву, названо відомих лікарів, інженерів, інших шанованих представників української громади. Численні листи вдячності, що опубліковані у періодичних виданнях, свідчать про неоціненність їх допомоги.

Також церква обов'язково допомагає тим, хто сам про себе подбати не має змоги. Так, прес-служба УПЦ в США публікує результати діяльності своєї місійної групи в Україні, у якій брав участь навіть владика Даниїл. Відповідно до задокументованої інформації [596; 1388], група привозить щороку кілька десятків валіз гуманітарної допомоги вихованцям дитячих будинків, уже впродовж тривалого часу долучається до покращення роботи інтернату у Знамянці (Кіровоградська область), де мешкають діти з особливими потребами. Крім адаптативного обладнання, що його спонсорувала УПЦ в США, для вихованців також найняли 15 педагогів, які водночас є фахівцями з реабілітації. Також місійна група з метою ознайомлення з новою благодійною програмою Товариства св. Андрія Первозванного у Києві відвідала притулок для безхатків. Завдяки пожертвам цього Товариства УПЦ в США змогла надати кілька тисяч доларів на будівництво реабілітаційного центру та їдальні для тих, хто потребує допомоги.

Громадські установи нашої діаспори у США теж завжди бачили актуальні потреби України та в силу своїх можливостей намагалися їх задовольнити. Однак для цього мало лише розуміти суть питання і мати бажання допомогти, потрібно також уміти знайти відповідні засоби через зв'язки із джерелами засобів підтримки. Таким принципом керується у своїй діяльності ЗУАДК, який постійно спрямовує гуманітарну допомогу в Україну, маючи адреси лікарень, центрів, окремих потребуючих [1529]. Організація не тільки доставляє гуманітарні

вантажі, а й стежить за тим, щоб вони розподілялись через вже українські центри ЗУАДК тим, хто їх справді потребує. Як повідомляють інформаційні джерела [7; 633], у 2012 р. комітет отримав грант Limited Excess Property (LEPP) від Агенції США у справах міжнародного розвитку (USAID) для обладнання в Україні реабілітаційних центрів «Карітас» у Дрогобичі («Назарет» і «Наш дім»), медичних установ у різних регіонах (зазвичай, це районні лікарні). Через діаспорні періодичні видання прес-служба ЗУАДК прозвітувала про відправлення шести величезних контейнерів, їх вміст, докладно розказала про «Карітас» та роботу його реабілітаційних центрів, висловили подяку Послові України у США Олександру Моцику за допомогу у підготовці необхідних митних документів.

Від початку незалежності України СУМ теж щороку висилала на історичну батьківщину величезні контейнери з медичним обладнанням. Як свідчить опублікований матеріал, допомога розподіляється між чітко визначеними українськими медичними закладами, які справді потребують цих речей. Цьому передує велика підготовча робота, коли група американських медиків виїжджає в Україну, віддаючи перевагу безпосередньому контакту й обміну знаннями. Особливістю цієї допомоги є особиста доставка вантажу, щоб уникнути потрапляння його не за місцем призначення. Координатор гуманітарної допомоги Роман Дашавець, який водночас виступає автором статей з даного приводу, висловлює сподівання, щоб до цієї місії більше й охочіше зголошувалися медичні фахівці української громади США [1526].

На заклик УККА від початку Євромайданів ЗУАДК вислав в Україну на допомогу постраждалим від насилля влади сотні тисяч доларів для закупівлі ліків, медичного обладнання, харчів та одягу. Комітет також розпочав збір пожертв для підтримки сімей осіб «Небесної сотні» (у періодичних виданнях є інформація про вручення їм допомоги в розмірі однієї тисячі доларів) [556], а у співпраці з Посольством України у США – коштів на потреби українського війська і Національної гвардії, батальйонів територіальної оборони в усіх областях України [542; 543; 557]. Прес-служба ЗУАДК повідомила через періодичні видання, що завдяки щедрим жертвам діаспорян на гуманітарні потреби українського війська комітет через укра-

їнські благодійні організації (Всеукраїнський союз об'єднань учасників бойових дій, Тернопільський обласний благодійний фонд «Апостол», Ветеранів військової служби та правоохоронних органів) закупив необхідні речі і безпосередньо передав допомогу тим, хто її потребував [452; 555]. Як свідчать друковані матеріали [986; 1310], ЗУАДК співпрацює з Міжнародними авіалініями України, поштовими бюро «Дніпро», «Міст», «Universal Travel», Посольствами України у США. Наслідком такої роботи є пересилання в Україну кількох сотень окремих контейнерів з різноплановою, і часто рідкісною, допомогою для воїнів на фронті, учасників війни, Київського військового госпіталю, Спілки безквартирних ветеранів Афганістану «Наш дім», лікарень різних міст, особливо тих, де обслуговують потерпілих у зоні проведення АТО, громади «Логос» УПЦ (КП). Із опублікованих звітів Загальних зборів ЗУАДК [602; 634] різних американських міст стає також відомо, що протягом 2014-2015 рр. цією організацією засновано нові програми «Родина – родині» для дітей, чий батьки загинули в АТО чи були там поранені, «Пізнай свій рідний край» для дітей з Донбасу, «Усиновіть пораненого українського вояка», «EDUCARE» для сиротинців, продовжують діяти інші проекти – підтримки літніх людей «Голодна кухня» у Львові, Миколаєві, Одесі тощо, «Дідусь і бабуся», коли індивідуальний спонсор допомагає самотній старшій людині, грошова допомога хворим і немічним українським письменникам. Як зазначають голови осередків ЗУАДК, наразі ситуація в Україні продовжує бути критичною в економічному та політичному плані, а тому допомога цієї організації є вкрай необхідною. У 2016 р. вже стало зрозуміло, що не завжди надіслана допомога надходить до тих, хто її потребує найбільше, особливо це стосується учасників АТО. Через те у США починають з'являтися окремі добродійні фонди, що займаються наданням адресної підтримки. Наприклад, «NOVAгазета» вміщує інтерв'ю із співзасновницею Revived Soldiers Ukraine Іриною Вашук-Діссіпіо [1086] з приводу історії створення цього фонду, що дає надію й повертає до життя понівечених на Донбасі солдат, яким більше ніде не змогли допомогти. З досить об'ємного опублікованого матеріалу постає детальна картина допомоги, принципи роботи і можливості американської медичної системи, тісна співпраця фонду з медичними заклада-

ми, реабілітаційними центрами, священиками, українськими громадами різних американських міст.

Від початку 2014 р. інформаційний простір української діаспори містить чимало задокументованих фактів, звітів щодо гуманітарних місій УПЦ в США для України [453; 559; 1391]. Керівництво церкви визнало необхідним надати медичну та гуманітарну допомогу тим, хто постраждав та їх сім'ям. У зв'язку з цим, були опубліковані звернення до парафіян та друзів церкви з проханням робити внески через створені фонди у кредитівках. Вражає і сума, зібрана протягом кількох годин після виходу заяв – 10 тис. доларів – доволі щедрий відгук вірян. Загалом до початку 2015 р. було зібрано понад 200 тис. доларів. Допомогу в Україну доправив голова Консисторії УПЦ в США єпископ Даниїл, який цього ж року тричі відвідав різні частини України (Київ, Львів, Тернопільську область), щоб надати фінансову допомогу тим, хто звернувся до організації «Крокуємо разом» (члени якої є учасниками українських програм УПЦ в США) [453]. Світлини, уміщені в опублікованих матеріалах, слугують переконливим документом солідарності американських українців з історичною батьківщиною. Статті висвітлюють [1007; 1351; 1389; 1390] відвідини єпископом виїзних громадських центрів, лікарень (зокрема, на території православного монастиря Архістратига Михаїла), його зустріч із пораненими (наприклад, у військово-медичному клінічному центрі Західного регіону), надання грошової допомоги на їх лікування й реабілітацію, поїздку у село Коцюбинськ (Київська область) для зустрічі із біженцями зі Сходу України, які тимчасово там проживають в християнському центрі «Логос», засвідчивши неодмінно зробити все можливе, щоб світова спільнота усвідомила усю серйозність конфлікту. Духовний отець звертався на Майдані до політичних лідерів України з проханням не повторювати болючих історичних помилок при прийнятті рішень щодо майбутнього української нації. Такі матеріали закінчуються обов'язковою подякою Консисторії кожній людині, парафії, організації за пожертви, що їх спрямували тим, хто найбільше потребує.

У свою чергу, 2014 р. СУА оголошено про створення програми «Допомога жертвам української війни гідності», результатом діяльності якої стало відправлення в Україну ме-

дичного обладнання, фінансова допомога жертвам війни та пораненим військовим у госпіталях, щоб знову їх повернути до повноцінного життя [1012; 1290].

З початком російської агресії на Сході України СУМ у рамках акції «Теплом зігріємо серця» передавала в Україну листи для своїх ровесників і українських бійців, а також гуманітарну допомогу для дітей військових та переселенців, що стало ще одним камінчиком у величезну будівлю тієї суттєвої допомоги, що її надає українська діаспора різних країн, об'єднавшись спільною метою задля підтримки своєї прабатьківської землі [1362].

У 2015 р. в приміщенні Нортвестенського університету, за даними прес-служби кредитівки «Самопоміч» [432], відбувся благодійний бенкет, який підтримали як сама фінансова установа, так і інші українські релігійні та громадські організації у Чикаго. Імпреза пов'язана із допомогою міжнародній організації «Save Ukraine Now», що у співпраці з американськими релігійними та громадськими об'єднаннями започаткувала програму «Збережи Україну зараз» для гуманітарної допомоги потерпілим від російської агресії в Україні. Крім того, ця програма передбачає інформування американської громадськості щодо кризи та подій в Україні. Прес-служба «Самопоміч» публікує матеріали [432], в яких зазначається, що «Save Ukraine Now» вже діє в Чикаго, Мічигані, Детройті у вигляді волонтерської групи, яка протягом місяця в усіх залучених релігійних установах проводить збір гуманітарної допомоги, а на черзі – акції в інших містах США.

Яке бачимо, більша частина публікацій, яку ми можемо віднести до соціо-економічної сфери, стосується саме надання діаспорою США конкретної, іноді точкової фінансової допомоги. Із проголошенням Україною незалежності перед українцями у США постало саме це питання, яке реалізовувалось двома шляхами – приватним, родинним і загальнонаціональним. Перший проводився у вигляді переказів незначних коштів, а головне – посилок з харчами, одягом, побутовими речами. Пізніше, коли українці мали змогу поїхати за океан, у США частими гостями стали музичні колективи, працівники інтелектуальної сфери, яким діаспорні товариства, зазвичай, влаштовували рекламну кампанію в пресі, щоб зібрати якомо-

га більше відвідувачів на вечори-зустрічі з метою залучення достатньої кількості коштів. Другий реалізовувався, насамперед, у допомозі потерпілим від Чорнобильської катастрофи, переважно хворим дітям, наданні ліків, сучасного технічного устаткування лікарням, громадським організаціям, науковим установам. З 1993 р. ректор Києво-Могилянської академії В. Брюховецький розпочав свої поїздки США з метою зібрати великі кошти на потреби відновленого закладу. А ще на плечах діаспори лежав обов'язок щодо придбання помешкання для Посольств України. У результаті таких численних видатків на потреби новоствореної держави та самих українців, на другому році незалежності починають лунати голоси, які матеріалізуються у ряді статей [26], з приводу того, що закордонні українці не можуть замінити своєю допомогою економіку самої України. Потрібно зважити і на те, що в діаспорній періодиці постійно розміщують оголошення і заклики з приводу матеріальної підтримки важливих місцевих потреб (наприклад, будова УМ у Нью-Йорку, ремонт будинку УІА, підсилення фондів кафедр українознавства при американських вишах, допомога школам українознавства, забезпечення функціонування власних наукових установ тощо), харитативної діяльності ЗУАДК, організацій інвалідів, духовних закладів і виховання священників і ще багато дрібнішого, але не менш значущого для існування української спільноти у США. І на це все потрібні кошти. При тому, як зауважують автори [26], у самій діаспорі не так багато людей, які готові робити пожертви на загальноукраїнські потреби історичної батьківщини та країни свого поселення. Через те, загостренням уваги на цій проблемі намагаються знайти її розв'язання чимало американських українців без огляду на свої ідеолого-політичні погляди.

4.4. Здобутки вищої освіти в Україні в періодиці української діаспори

Безперечно гуманізація суспільства, утвердження пріоритету духовних цінностей над матеріальними у суспільному бутті безпосередньо пов'язана із вихованням особистості, яка усвідомлює свою укоріненість у культурі. Першочергова роль

у цьому належить університетській освіті, яка покликана вирішувати завдання повернення до соціокультурних джерел освіти та науки, відновлення історичної пам'яті та збереження національної ідентичності в умовах глобалізаційної інтеграції.

Помітне місце серед публікацій на освітню тематику відводиться Києво-Могилянській академії, інституції, що впродовж історії українського народу мала величезний вплив не тільки на розвиток його освіти і культури, а й «була виразником і носієм специфічних рис духовності, могутнім чинником формування самосвідомості» [259, с. 395]. Активна громадсько-просвітницька діяльність киево-могилянців стала націєтворчим чинником.

Зазначимо, що публікації не лише відображають актуальні проблеми, котрі перебувають у центрі уваги діаспорної спільноти, але й сприяють самоосвіті читачів, виконують роль модератора національно-патріотичного виховання молоді. Аналіз джерельного матеріалу, свідчить, що пересічний американський українець має змогу ознайомитися із заснуванням Академії на базі Київської братської школи, яка у 1615 р. в дарунок від шляхтянки Гальшки Гулевичівни отримала приміщення, де Київський митрополит Петро Могила започаткував одну з найпрогресивніших на той час систем освіти. Згодом Академія стала Києво-Могилянською на честь свого опікуна.

Як відомо, після 175-річної перерви, у 1992 році Києво-Могилянську академію було офіційно відновлено з посвятою перших студентів, а через два роки їй присвоєно статус національного університету. Відродження вищого навчального закладу відбувалося при фінансовій допомозі, значну частину якої становлять благодійні внески української діаспори США. Цікавим з цієї точки зору є інтерв'ю президента НаУКМА Сергія Квіта [1442] на зустрічі у залі будинку Українських державницьких організацій у Нью-Йорку. Президент підкреслив, що університет має 12 історичних будівель, зокрема староакадемічний корпус, споруджений ще Іваном Мазепою. Окрім цього Академія має 3 наукових центри і лабораторії, на її факультетах працюють 573 професори, 11 з яких мають докторські ступені, а 273 є кандидатами наук. Комісія Європейського Союзу визнала НаУКМА найінтегрованішим у західну систему вищої освіти навчальним закладом.

Читач на сторінках україномовної періодики діаспори США ознайомлюється із контингентом студентів, формами навчання, структурою [1135; 1153]. Підкреслимо, що С. Квіт відзначив позитивну роль застосовуваної в Академії системи подвійного визнання дипломів – НаУКМА та іншими західними університетами, оскільки, серед іншого, це дає можливість здійснювати обмін студентами та робить реальним найталановитішій молоді деякий час навчатися у найкращих університетах Європи та Північної Америки [1153].

Предметом пильної уваги західної діаспори є освітньо-наукова мобільність могилянців. Так, Академія – поки що єдиний в Україні університет, який видає магістерські та докторські дипломи західного зразка. Зокрема, у газеті «Час і події» за 2008 рік існує розлога довідка про відкриття першої в Україні Докторської (PhD) школи, даної Михайлом Винницьким, Директором Докторської школи Києво-Могилянської академії [154]. Для української освітньої системи це революційний прорив. Тобто, замість аспірантури – докторська школа західного зразка, де докторантам запропоновано вісім програм. Зрозуміло, що прогресивні діячі діаспори не могли не привітати такої ініціативи та приділили їй увагу на сторінках своїх тижневиків, бо саме ця програма, котра є втіленням принципу університетської автономії, може стати моделлю для законодавчих реформ у системі вищої освіти в Україні. Система Докторської школи Києво-Могилянської академії призначена допомогти молодим українським науковцям долучитися до світових надбань науки. Незаперечним є і той факт, що кожна докторська програма змогла відбутися, згідно з досліджуваними матеріалами, завдяки всебічній міжнародній співпраці.

У цьому контексті діаспорна преса приділила достатню увагу [1400] візиту у НаУКМА комісара ЄС з питань освіти, культури, багатомовності та молоді Андрулли Василіу з приводу відкриття регіональної конференції «Темпус та Еразмус Мундус: Можливості для Східного партнерства» та участі у церемонії присвоєння першого в Україні звання доктора наук – PhD на західний зразок – випускниці академії Ганні Біленькій. Марта Фаріон, очільник Києво-Могилянської Фундації Америки вважає, що факт присутності комісара ЄС на

церемонії вручення диплома «має символічне значення, навіть з часткою іронії. А все через те, що хоча такий науковий ступінь і визнається на Заході, оскільки відповідає вимогам Єдиного європейського освітнього простору (European Higher Education Area), то в Україні він чинності не має, бо не відповідає нормативам Міністерства освіти і науки» [1400]. У пізнішому числі газети «Час і події» редакція помістила замітку [159] про захист PhD ступенів випускниками Києво-Могилянської академії у Барселонському автономному університеті у рамках спільної угоди між двома вишами. Такий досвід є унікальним для України, хоча б тому, як зазначено у часописі, що дипломи, котрі видаються після закінчення програми, визнаються як українськими, так іспанськими університетами.

Відомо, що Могилянка є єдиним в Україні науково-освітнім центром, в якому навчання проводиться двома мовами – державною, українською, та міжнародною, англійською. Цікавим є факт, як підкреслює у своєму інтерв'ю Роман Качур (заступник начальника Головного управління економіки та інвестицій виконавчого органу Київської міської ради, колишній випускник НаУКМА), що серед студентів є багато вихідців з російськомовного середовища, але їх намір навчатися винятково українською мовою говорить сам за себе [1430]. Адже у контексті збереження національної ідентичності бажання і вміння студентів спілкуватися державною мовою, користуватися україномовними підручниками, що відповідають українській дійсності, є позитивним явищем.

Прикметно, що упродовж 1991-2017 рр. українська діаспора США активно долучається до здійснення соціально-економічної політики Української держави, до виховання української бізнес-еліти. Так, у цьому ж інтерв'ю мова іде про Києво-Могилянську бізнес-школу, теж певним чином унікальне явище в Україні: її діяльність, власні дослідження, створення середовища для формування вітчизняної бізнес-еліти, плани на майбутнє [1430]. Важливо, що газета «KyivPost» назвала програму «МВА» Києво-Могилянської школи підприємництва найкращою в Україні в 2010 році. Справа в тому, що протягом останнього десятиліття років «KyivPost» вручає організаціям та особистостям нагороди за їх вагомий внесок у розвиток України [632]. А газета «Час і події», посилаючись на джерело «Освіта.ua», повідомлює

ла, що Києво-Могилянська бізнес-школа, вперше отримавши акредитацію CEEMAN (Central and East European Management Development Association) у 2006 році, знову її підтвердила [48]. Потрібно зазначити, що CEEMAN є глобальною мережею управлінських установ, зацікавлених у покращенні якості освіти та інноваціях. До складу цієї асоціації входять 210 інституційних та індивідуальних членів з 50 країн світу. Головною метою є розвиток управлінських технологій, покращення якості навчального процесу та наукових досліджень.

Унікальними з точки зору відстеження шляху зростання майбутніх фахівців є дописи самих учасників співпраці Академії із діаспорними інституціями. Нашу увагу привернули враження від поїздки до США на конференцію GATIC (Global Advanced Technology Innovation Consortium) двох студентів з НаУКМА [118]. Безперечно, така участь надає неоціненний досвід як у науковому, так і в соціальному плані. На рецепції досліджень доповідачів з університетів та компаній Західної Європи, США, Японії студенти відкрили для себе нові підходи до ведення бізнесу, інноваційні процеси тощо. Що важливо: все почуте і побачене вилилося в бурхливий потік ідей, які можна зреалізувати в Україні.

Як відомо, великого значення має особлива увага діаспори до проблеми дотримання прав людини та української нації в Україні, рівень корумпованості влади, заангажованість та заполітизованість судового процесу, актуалізація цих питань на міжнародних конференціях, зустрічах і переговорах з офіційними особами. За активної участі діаспорних інституцій реалізуються проекти громадської освіти та громадського інформування. Різноманітні за формою заходи дають змогу сприймати демократію як цінність більшістю громадян, підвищували ступінь їхньої політичної освіченості, сприяли формуванню політичної еліти, що сповідує демократичні цінності.

У цьому контексті діаспорна періодика не оминає своєю увагою і факти громадянської активності, політичної незаангажованості НаУКМА. Так, відзначається те, що «кожен її (Академії. – Л. Б.) студент чи працівник може мати власні погляди й вільно їх висловлювати. Але якщо виникнуть громадські ініціативи, спрямовані на вирішення тих чи інших суспільних проблем, ми їх підтримаємо. Водночас, студенти не мають жод-

них обмежень щодо участі в громадсько-політичному житті. Студенти і викладачі вільно входять до численних громадських об'єднань і рухів, згідно зі своїми поглядами» [1442].

Заснована не лише як освітня установа, а й як заклад, політично незалежний від уряду, відданий втіленню демократичних ідеалів, НаУКМА у своєму прагненні автономії вищої освіти України 2010 року висловила протест МОНУ щодо курсу останнього на централізацію управління. До 2014 р. протистояння між цими двома установами не припинялося, а преса діаспори взяла активну участь в обговоренні цього питання у форматі численних статей, анонсів, інтерв'ю. Так, у газеті «Свобода» за 2011 рік вміщено розлоге інтерв'ю з почесним президентом НаУКМА В. Брюховецьким, дане для УНІАН [423]. З нього маємо можливість дізнатися про причини антагонізму: проект закону «Про вищу освіту» повертає у часи суворой регламентації системи освіти, обмеження прав навчальних закладів. У друкованому матеріалі подано уривок зі статті російського політехнолога Інокентія Андреева, де він висловлює активне занепокоєння принципами навчання, що панують у Києво-Могилянській академії, бо вони можуть звести нанівець російський вплив в інтелектуальній сфері, зокрема навчання англійською мовою, і перевести розвиток усіх провідних дисциплін у площину сучасних інтелектуальних течій Заходу. У свою чергу, провідні діячі діаспори відкрито вітають такі тенденції у вищій освіті, оскільки це дасть змогу вивести її з-під «пострадянського крила» та вивчати й пишатися тим, що є питомо українським і належить до інтелектуального здобутку усього людства.

Прес-центр Києво-Могилянської Фундації Америки подав матеріали щодо обмеження наукової свободи в Україні, зменшення фінансування вищів, протести студентів та викладачів НаУКМА проти законопроекту «Про вищу освіту», альтернативний законопроект Ю. Мірошніченка, розповідь Президента Фундації Марти Фаріон з приводу дебатів про реформи вищої освіти в Україні. Водночас ця організація спростовує чутки та дезінформацію, що могла б виникнути у середовищі діаспори з приводу порушеної проблеми, як-от: закриття академії, перехід її рахунків у підпорядкування уряду, звільнення викладачів тощо [1009]. Проте перемогу опозиції та українських

студентів М. Фаріон вважає тимчасовою, оскільки постійно з'являються нові спроби проти прав та свобод у вищій освіті. Наприклад, газета «Час і події» інформує про переведення НаУКМА до сфери управління Міністерства освіти і науки України [1400] та непропорційні бюджетні скорочення для університетів, де Києво-Могилянська академія зазнає найбільшого удару [1401]. Президент Фондації інформує діаспорну спільноту про занепокоєння контроверсійними та непропорційними бюджетними скороченнями українських університетів. Мова іде про те, що доступ до освіти талановитих, але малозабезпечених студентів у кращих вищих держави буде значно зменшено, зате збільшено в університетах, котрі мають нижчі стандарти вступу, але досить лояльні до Міністерства освіти і науки. Марта Фаріон з гордістю повідомляє, що в умовах бюджетних скорочень відповідь Могилянки була блискавичною: Асоціація випускників НаУКМА підтримала свій університет і створила стипендійний фонд для талановитих студентів, які хочуть вступити на магістерські програми. Таким чином, виш ще раз підтвердив свою репутацію як лідера у формуванні нової української еліти, суспільства і держави [1402]. Натомість «Свобода» опублікувала замітку С. Квіта [629] щодо звернення НаУКМА до Окружного адміністративного суду Києва з позовом до МОНУ з приводу несправедливого розподілу місць державного замовлення. Президент університету аргументує це тим, що позов має на меті відстояти громадський інтерес щодо справедливого і прозорого розподілу державних місць, і у цьому мають бути зацікавлені як вищі України, так і прості платники податків. Адже ситуація, що склалася, загрожує корупційними схемами та зниженням у майбутньому кількості фахівців високого рівня.

З цього приводу у жовтні 2011 року в НаУКМА відбулася міжнародна конференція «Шляхи свободи», широке висвітлення якої спостерігалося на сторінках «Свободи» та «Час і події» за активної діяльності Марти Фаріон [1398]. Огляд присвячено ролі університетів як рушійної сили громадянського, національно свідомого суспільства, реанімацію владою тоталітарних методів управління освітою, рейтингу вітчизняних вишів... Понад те, як зазначає дописувач, є і оптимістичні тенденції у розумінні ролі та місії університетів у сучасному

українському суспільстві. «Глобалізація дала потужний імпульс для формування інституційних засад подальшого розвитку вищої освіти в Україні... Могилянці, починаючи з часів її заснування, належала провідна роль у формуванні громадянського суспільства та його інтелектуального ядра в академічному середовищі» [1398]. Тому усі присутні критично висловлювалися про нинішню ситуацію в сфері вищої освіти та підтримували автономію останньої.

Спільнота діаспори США уважно стежить за діяльністю НаУКМА та подій, що розгортаються навколо неї, в інформаційному просторі. Тому стаття відомого в США громадського діяча і юриста Аскольда Лозинського [848] про програш університетом позову до Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України щодо «перехресного вступу» на магістерські програми не залишилася непоміченою. Автор доводить, що політика міністерства щодо «відповідності» напрямів бакалавра і магістра заперечує Єдиний Європейський простір вищої освіти, що призведе до ізоляції української освіти і її студентів та матиме довготермінові наслідки, двері українським освітнім закладам для обміну студентами на міжнародному рівні виявляться закритими, а самі українські інституції – неконкурентоздатними і малопривабливими. А. Лозинський висловлює відому тепер мантру: «Освіта – це основна характеристика людини, яка робить її більш працездатною і корисною для суспільства. Ця аксіома переноситься у мільйони разів на націю. [...] Одне просте припущення політичних наслідків ізоляції української освіти і науки – це знищення генофонду української нації, що матиме серйозні наслідки, зниження наукового і духовного рівня населення» [848]. Природно, що така ситуація не може не непокоїти, тому й лунають такі часті заклики на шпальтах відомих україномовних газет США підтримати Могилянку, вбачаючи в цьому обов'язок кожного свідомого українця, незалежно від країни мешкання.

Важливо, що газета «Свобода» за ініціативою Києво-Могилянської Фондації Америки започаткувала тематичну рубрику, присвячену новинам НаУКМА. Часто матеріали займають дві-три сторінки. Там висловлюється щира подяка всім, хто підтримував і підтримує діяльність університету, жертводавці можуть побачити своє прізвище у великому

переліку прізвищ донорів, прочитати досягнення та події за певний період діяльності академії, проекти, гранти, конференції, конкурси, укладені міжнародні угоди та діяльність Літньої школи україністики. Увесь матеріал подається під гаслом, що не залишає сумнівів у патріотичній спрямованості дописувачів та змушує пишатися тим, що ти – українець: «Англія має Оксфорд, Франція має Сорбонну, Америка має Гарвард, Україна має Києво-Могилянську академію». З цього приводу увагу фокусовано на літній програмі українознавства для студентів з США, Канади, Швеції, Польщі, Італії, Іспанії, Франції та інших країн. Як можна довідатися з газети «Свобода», сотні молодих людей взяли участь у цій програмі. Літня школа триває чотири тижні і пропонує вивчення української мови, літератури, історії, сучасної політичної та економічної ситуації у поєднанні з екскурсіями по історичних і культурних місцях Києва, інших регіонів України. Інформація щодо навчання, екскурсій на поточний рік, вартість (все, що в неї входить), прізвище, телефон, електронна пошта відповідальної особи – все це зацікавлена людина може знайти на сторінці «Свободи», що присвячена діяльності НаУКМА.

Кореспондуючи із А. Соколовим, який визначає зміст соціальної пам'яті у формі: 1) соціально несвідомого, генетично успадкованого; 2) культурної спадщини, що включає предмети духовності (мова, звичаї, традиції, акумульовані і успадковані від попередніх поколінь знання і звички) та матеріалізовані об'єкти у пам'ятках, артефактах, документах і освоєної природи [1271, с. 118], підкреслимо роль української діаспори у відновленні історичної пам'яті. Для української науки проблема історичної пам'яті стала особливо актуальною після здобуття Україною незалежності й виникнення потреби осмислення історичної (і суспільної загалом) свідомості у процесі формування національної ідентичності. Сучасний дослідник А. Зашкільняк підкреслює, що під історичною пам'яттю розуміємо здатність людського розуму зберігати індивідуальний і колективний досвід міжлюдських взаємин і формувати на його підставі уявлення про історію як таку та своє місце в ній [538, с. 855]. Фактично, – це наявна інформація для соціальної ідентифікації особистості і спільноти. Тому діаспорна преса надає особливу увагу досягненням

університету щодо відродження історичної пам'яті народу, зокрема історії Голодомору 1932-33 рр. в Україні. Як зазначає С. Квіт, «сьогодні НаУКМА є власником унікальної документальної спадщини про Голодомор професора політичних наук Джемса Мейса, який останні роки свого життя саме в нашому університеті викладав і опрацьовував тему Голодомору» [628]. Президент академії з вдячністю говорить про те, що Мічиганський університет передав НаУКМА бібліотечну колекцію та архів Дж. Мейса: сотні унікальних видань різними мовами про Голодомор, про тоталітаризм, численні дисертації, огляди тощо. Вагому допомогу у виданні чотирьох томів спогадів «Український голокост 1932-33 років: Свідчення тих, хто вижив» під редакцією професора НаУКМА Юрія Мицика надало сприяння та фінансова підтримка Фонду Катедр Українознавства (США), Програми досліджень Східної України ім. Ковальських, Меморіального фонду ім. Марусі Онищук та Іванка Харука, інших діаспорних фондів та організацій.

Зі свого боку зазначимо, що Києво-Могилянська Фундація Америки періодично проводить акції у великих містах США з метою зустрічі президента академії з діячами діаспори, ознайомленням зі здобутками навчального закладу, збором коштів на його розвиток. Ця організація була спеціально створена для підтримки та допомоги НаУКМА «у прагненні досягти досконалості в освіті, інноваційних дослідженнях, особистому та інтелектуальному розвитку студентів та викладацького складу, що сприятиме подальшому розвитку демократичних реформ в Україні» [631]. І. Вислоцький, один із президентів Фундації, щиро дякує українській громаді США за її щедрю підтримку впродовж відродження академії (наприклад, лише у 2001 році було зібрано 1,3 млн. \$). Ці кошти забезпечують фінансову стабільність університету, сприяють поповненню бібліотеки, розвитку факультетів, стипендії. У 2012 році рішенням Ради директорів Києво-Могилянської Фундації Америки започатковано Ендавмент-фонд [1399] для підтримки НаУКМА. Згідно з умовами програми Фонду, внески жертводавців залишаються в США у Фонді, заснованому в «Chicago Community Trust», а річний дохід від цих внесків буде пересилатися до Києво-Могилянської академії. У статті Марти Фаріон [1399] докладно перераховано: для чого

потрібні кошти, переконливо доведено, що усі великі університети світу довго, але неухильно досягали своєї фінансової стабільності, причому саме завдяки пожертвам жертводавців. Хто, як не українці мають розуміти важливість освіти для майбутнього нації. Тому Києво-Могилянська Фундація Америки запрошує всіх небайдужих у справі допомоги НаУКМА у досягненні найвищого рівня наукових та освітніх програм. Президент цієї поважної установи розуміє, що згадуванням про некомерційну організацію «Chicago Community Trust», її поважних членів, звільнення від податків, різноманітні інвестиційні та адміністративні переваги для її учасників залучать якомога більше жертводавців, котрі захочуть допомогти українському університетові стати одним з провідних у світі.

У невеличкому повідомленні, вміщеному в газеті «Свобода» у рубриці «Україна за тиждень», посилаючись на «Голос Америки», інформується [475] про успішне існування проекту «Електронна бібліотека України» на базі Києво-Могилянської академії. Цей проект дає можливість українським університетам долучатися до світових електронних мереж академічної та наукової інформації і ділитися власним науковим доробком. Ідея створення електронної бібліотеки належала Києво-Могилянській Фундації Америки, проте, за словами її президента Марти Фаріон, «проект вдалося реалізувати не в останню чергу завдяки підтримці діаспори, зокрема Фундації родини Омеляна і Тетяни Антоновичів» [475]. І саме іменем цієї родини названо Бакалаврську бібліотеку НаУКМА, відкриття якої – результат клопіткої праці та щедрості меценатів з України, США, Канади. На реставрацію однієї з цінних історичних будівель, якими володіє Києво-Могилянська академія, і перетворення її на нову, устатковану за найсучаснішими стандартами бібліотеку, було зібрано 2 млн. \$, з яких 1 млн. виділила Фундація родини Омеляна і Тетяни Антоновичів [1197]. Таким чином, маємо ще одне вагоме підтвердження зацікавленості української діаспори США у досягненні українською освітою свого належного високого місця у світовому рейтингу [68].

Серед багатьох освітніх інституцій, діяльність яких активно висвітлюється на шпальтах україномовної періодики діаспори США, є також Український католицький університет у

Львові. Один серед багатьох, однак тональність та частота публікацій свідчить про особливе ставлення українців діаспори США до цього закладу. Від початку еміграції за океан українці, передусім, будували церкву, яка їх об'єднувала, закладала основні принципи християнського співжиття далеко від рідної землі. Аналіз україномовних періодичних видань США дає розуміння тієї величезної роботи, яку проробили наші емігранти у плані збереження національної ідентичності, патріотичного виховання наступних поколінь, у чому немало роль відіграла церква. Тому українці в США уважно і з великою прихильністю спостерігали за появою та стежать сьогодні за розвитком єдиного католицького вищого навчального закладу на пострадянському просторі, у будь-який спосіб намагаються підтримати УКУ, у діяльності якого органічно поєднуються вітчизняні освітні традиції з кращими європейськими зразками [1807, с. 465]. У створенні та функціонуванні такої вищої школи здійснилася мрія кількох поколінь українців про справді європейського рівня викладання освітню установу, не обтяжену корупцією, залежністю від влади, де основними принципами є увага до вихованців, розвиток вільної особистості (інтелектуальний та духовний), враховуючи при цьому національні педагогічні традиції та досвід кращих університетів світу. Його справедливо називають вільним університетом – за новий підхід до навчальних програм, за особливе ставлення до студентів, за його вільну і чітку політичну позицію, за першочергові духовні, християнські цінності, які є основою у навчанні. У сучасному українському контексті так важко запропонувати добру, якісну освіту, а здобути її студентами, мабуть, ще важче. Український католицький університет в Україні виконує подвійне навантаження: дає дуже хорошу освіту та водночас просвітає суспільство, яке має знати, що у ньому з'являються цінні особистості, які володіють чотирма-п'ятьма іноземними мовами, пройшли стажування у закордонних університетах, та розуміти, що такими людьми необхідно скористатися на користь України.

Друковані матеріали україномовної періодики США подають надзвичайно детальну інформацію щодо діяльності Українського католицького університету, починаючи ще від історії його створення [396; 1613; 1666]. Читач має змогу ді-

знатися, що цей заклад став втіленням заповітної мрії митрополита УГКЦ Андрея Шептицького, який зумів (ціною довгих років клопотань перед австрійським урядом) 1928 р. відкрити у Львові Греко-католицьку богословську академію на базі духовної семінарії. Він мав на меті заснувати інституцію, яка б не тільки готувала високоосвічених духівників, а й стала основою для функціонування українського католицького університету. Першим ректором став о. Йосиф Сліпий. Ця освітня установа, до того ж єдиний український вищий заклад на теренах Польщі, одразу стала центром філософії та богослов'я, відкривалися нові факультети, розросталася бібліотека, розвинулась бібліотечна справа. До викладання були запрошені найкращі фахівці з духовенства та світської науки, які до того ж були патріотами України (зокрема, митрополит А. Шептицький, о. Йосиф Сліпий, о. Тит Мишковський, о. Т. Галуцинський, М. Чубатий, І. Крип'якевич, Ю. Полянський та ін.). Після приходу до Галичини радянських військ, коли на Західній Україні зліквідовано УГКЦ, академію було закрито, її діяльність відновилася за німецької окупації і була знову заборонена комуністичним московським урядом після закінчення Другої світової війни. Лише 1963 року глава УГКЦ о. Йосиф Сліпий після повернення з каторги відновив у Римі Богословську академію у формі Українського католицького університету імені святого Климента як вищу школу духовної освіти. Ще тоді важко було уявити відродження вищої католицької школи в Україні, такої, яка б відповідала потребам нашої церкви. Друкованих матеріалів того часу про цей заклад в українській діаспорній періодиці небагато [396]. Зокрема, 1991 року при Українському католицькому університеті імені святого Климента Папи в Римі розпочався курс, в якому вперше взяли участь українські студенти з Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва з метою студювання ними релігійно-богословських питань ікони і церковного мистецтва.

Однак з 1994 року, коли з благословення глави УГКЦ кардинала Любачівського та за підтримки Фонду святого Климента Львівську богословську академію було відроджено у Львові (ректор – о. Михайло Димид), а з 1998 році вона здобула міжнародну акредитацію Конгрегації католицької осві-

ти, різноматичні повідомлення про цей заклад друкуються практично в кожному другому номері. У 2002 році академію реорганізовано в Український католицький університет, ректором якого став о. Борис Гудзяк [753; 1459]. З 2013 року останній став президентом Українського католицького університету з усіма обов'язками та правами цього уряду, а ректором навчального закладу – проректор із зовнішніх зв'язків о. д-р Богдан Прах. Такий приблизно короткий екскурс зустрічаємо завжди в діаспорній пресі у матеріалах (рубрики «Духовність», «Культура», «Дата», «Україна і світ») [753; 948; 971; 1061], присвячених цьому навчальному закладу (чи то чергові відвідини США керівництвом університету і пов'язані з цим добродійні імпрези, чи то висвітлення подій в установі), для того, щоб респонденти розуміли важливу роль цього навчального закладу у відбудові українського суспільства та відновлення УГКЦ. Тобто українці діаспори США ніколи не дозволяють собі забути про свою приналежність у вірі, про нелегкий, катакомбний шлях своєї церкви, долю якої розділив і Український католицький університет. Мабуть, тому так активно і підтримують цей навчальний заклад та стежать за його розширенням і функціонуванням. Владика Борис Гудзяк, згадуючи в своєму інтерв'ю [971] про приїзд в його рідні Сіракузи Патріарха Йосифа Сліпого (що і визначило подальший шлях першого ректора Українського католицького університету), говорить, що в умовах, коли в УРСР церква переслідувалася, священники та віряни висилалися до Сибіру, тільки в середовищі української діаспори плекалася думка про повернення, формувалося загострене почуття обов'язку, розуміння того, що Церква – найбільший організм соціального спротиву.

В УКУ є викладачі-іноземці, які із 1995 року протягом трьох-чотирьох тижнів працюють на волонтерських засадах у літній англійській школі, навчаючи у малих групах студентів англійської. Крім того, політика навчального закладу спрямовується на те, щоб викладачі, які за своїм походженням знають багато мов, вивчали українську з метою праці в університеті. Як зазначає о. д-р Б. Гудзяк: «Україна не є якоюсь там N-ною країною, до якої треба йти, коли не маєш шансів де-інде реалізуватися. Навпаки, ми переконані і так ми представляємо УКУ і Україну – як місце великих мож-

ливостей для жертвовної праці, яка приводить до найбільш вдячної самореалізації» [813].

У різних діаспорних газетах є ціла серія статей (рубрики «Культура», «Репортаж», «Україна і світ», «Україна за тиждень») [621; 691; 1377; 1815] від 2007 року, присвячена зовнішнім атрибутам діяльності Українського католицького університету. Так, починається все з урочистостей з нагоди посвячення хреста на місці будови університетського містечка. До речі, землю цю ще 2001 року посвятив Святіший Отець Іван Павло II під час свого візиту до Львова. Присутні були представники і духовенства, і світської влади. Усі виходять з того, що така вища католицька школа вкрай необхідна Україні, заслуговує на всіляку підтримку від влади з одночасним збереженням свободи в академічній сфері [621]. У 2009 році Архієпископ Ігор (Возняк) освятив першу споруду нового містечка – дерев'яну церкву Блаженних Новомучеників УГКЦ. У 2010 році з'явилися публікації [1815] з приводу закладення капсули у фундамент майбутнього житлового корпусу Українського католицького університету. Однак масштаб цього заходу свідчить про надзвичайну важливість події для усього українства у світі: безпосередню участь брав Патріарх УГКЦ Любомир Гузар, 32 єпископи з України, Західної Європи, Америки, Австралії та священики. Через два роки студенти Українського католицького університету вже матимуть змогу жити в новозбудованому Колегіумі, що є унікальним для всієї України. Це стало свідченням того, що університет намагається переосмислити феномен вищої школи у XXI столітті [1377]. Інноваційним є те, що у новозбудованому Колегіумі поряд із студентами житимуть викладачі-куратори, адміністратори, монахині-редемптористки, передбачені й помешкання для гостей професорів Центру вищих студій та розвитку особистості (дипломатів, політиків, художників тощо). Прикметно, що в Колегіумі кожна група з 20-25 осіб матиме свого куратора-наставника. Є спільні кімнати, де можна збиратися у вільний час, майстерні, гуртки, кімната для хору, кінозал, спортзал, кімната студентського самоврядування. Також, чого немає в жодному університеті, є окремі помешкання для осіб з особливими потребами зі спільноти «Ковчег» [691]. Тобто процес навчання і виховання в університеті не

обмежується лише навчальними аудиторіями. У 2013 році на святкуванні 50-річчя Українського католицького університету предстоятель УГКЦ Святослав Шевчук освятив академічний корпус – другу будівлю університетського комплексу, зведену та обладнану за допомогою новітніх технологій. Тут навчатимуться студенти-історики, учасники програм Інституту лідерства та управління, Львівської бізнес-школи та Школи Біоетики [174]. В університетському містечку заплановано ще будівництво храму св. Софії з пасторальним центром, бібліотеки, інформаційного центру, музею. Тобто українська церква через Український католицький університет отримала необхідний інструмент для виховання мирян, для будівництва української спільноти. Студентам, крім передових знань, дається унікальна можливість стати ще й добрими християнами, активними громадянами, які легко перейматимуть інновації та втілюватимуть їх у життя, тобто справжньою християнською елітою.

Український католицький університет – невеликий навіть на національними критеріями, однак усі знають один одного. Видається, що така мала інституція повинна займати маленьку нішу в українському освітньому просторі і займатися такими ж дрібними справами. Однак, на думку директора відділу розвитку та планування університету, «попри мініатюрність ми дуже часто ставимо перед собою завдання глобального, не тільки національного, а й європейського плану» [1001]. УКУ здійснює підготовку істориків, богословів, філософів, журналістів, фахівців із медіакомунікацій та соціальних педагогів. Окрім того, є окремі програми, наприклад, Львівська бізнес-школа (із програмою MBA), Інститут лідерства та управління, Інститут екуменічних студій. Однак в університеті практикується максимальне проникнення та обмін між різними спеціальностями. Тобто при випуску кожен студент має своєрідне портфоліо, куди, крім базового пакету дисциплін, входять і додатково набуті компетенції. Також діє студентський благодійний фонд «Відлуння», учасники якого опікуються дітьми із сиротинців, працює Центр духовної підтримки неповносправних «Емаус», є осередок протиабортного руху «За життя», є видавництво наукової і навчальної літератури, комп'ютерний центр тощо.

Український католицький університет позиціонує себе як вища школа для всієї України і є відкритою академічною спільнотою, тому серед його викладачів та студентів є католики, православні, юдеї, протестанти. Програма навчання включає історію Церкви, богослов'я, філософію, соціальну працю, екуменізм – тобто «ті галузі, які не належать до фінансово ефективних, однак, без яких неможливо досягнути високого рівня освіти і культури» [1798]. До того ж, знаючи історію свого народу, історію церкви краще контактувати з людьми, бо розуміючи історичний контекст, легше думати про сьогодення та майбутнє. Щороку університет залучає як викладачів близько 40 професорів із університетів США, Канади, Європи, Австралії, тому частина предметів викладається англійською, що ставить певні вимоги до рівня знань іноземної мови студентами навчального закладу.

Як зазначив о. д-р Борис Гудзяк в одному зі своїх виступів перед громадою Нью-Йорка: «У нашому університеті – лише 1 відсоток від загальної кількості львівського студентства, це крапля в морі. Зате Український католицький університет побудований на трьох підвалинах: здібність і готовність змагатися за правду чи за ближнього; ґрунтовне, з максимальною увагою до джерел, навчання; увага до потребуючих» [213]. Кожному студентові приділяється велика увага, є велика вимогливість і водночас університет надає можливість побувати за кордоном, щоб переймати найкраще для нашої української системи, і, як зазначає керівництво навчального закладу, відсоток повернення в Україну досить високий (у самому навчальному закладі сьогодні працюють доктори наук, багато з них здобули ступені за кордоном, які є його випускниками). Тобто, в інформаційному просторі української діаспори у США простежуємо тезу: в освіті важливо знайти баланс між світовим освітнім контекстом та здобутками національної системи вищої освіти, що забезпечить збереження національної культури загалом. Крім того, в університеті студент має все для того, щоб розвивати своє духовне життя. «Ми дивимося на студента не лише як на мозок, але – цілісно – як на людину з тілом, емоціями, душею, з особистою історією, зі своїми мріями про майбутнє; ...людину, яка стоїть перед Богом з питаннями життєвими, з питаннями кохання, розчарування, хвороби, трагедії в родині» [191].

Сьогодні цей навчальний заклад динамічно розвивається і розростається, пропонуючи українському суспільству якісно нову модель вишу – незалежного, соціально-відповідального, міжнародного університету з високими академічними стандартами та духовним виміром, тому й інформація про новини з Українського католицького університету (в однойменній рубриці) займає значну частину в україномовній періодиці діаспори у США. Таким чином, остання має можливість стежити з його розвитком, за становленням нових програм. Наприклад, у 1999 році створено Інститут літургійних наук «щоб зустрітися з викликом формування вчення Церкви про богослужіння як джерело віри» [929]. Завдяки грантові від міжнародної асоціації Європейського союзу для наукової співпраці, перший дослідницький проект Інституту передбачав створення бази даних української та білоруської літургійної музики. Сьогодні завдяки «Антології української церковної монодії», яку упорядкував і видав Інститут літургійних наук, сучасні хори мають можливість виконувати ці класичні твори. Починаючи з 2005 року, цей структурний підрозділ Українського католицького університету готував дяків для Дяківського Інституту Перемисько-Варшавської єпархії УГКЦ, у відновленні якого брав активну участь, та щорічно організовує літні школи для дяків і хорових диригентів у монастирі монахів-студитів в Уневі, на які приїжджають студенти з України, Словаччини, Канади. У 2009 році Інститут літургійних наук розпочав нову програму: оголошено набір на заочну форму дворічного курсу дяко-регентської програми, що передбачає інтенсивну літургійно-музичну підготовку. Відповідні оголошення з'явилися і періодичних виданнях української діаспори в США. Такі повідомлення відрізняються від тих, що їх подають інші вітчизняні виші і до яких зазвичай звикли українські реципієнти, як-от: велике друковане поле, максимум інформації, у якій губиться головне, мінімум конкретики, приблизна вартість навчання і т.п. У невеликому за обсягом друкованому матеріалі чітко подано все необхідне про основні етапи вступу: коли відбудеться навчання, для кого воно призначене, необхідні документи, коли буде співбесіда, з ким і перевірку яких якостей вона передбачає, остаточна вартість навчання, сертифікація програми

та навіть перелік навчальних дисциплін [1013]. Сьогодні відзначають цю програму як надзвичайно корисну, особливо для студентів з-за кордону. «Наприклад, студент з Північної Америки за невелику плату лише за одну сесію отримує три тижні практики і навчання з найкращими дяками, хоровими диригентами, вокалістами та істориками України, включно з проживанням і харчуванням» [929].

Університет із 2002 року за певну плату практикує різні літні програми для тих, хто хоче вивчити українську мову та ознайомитися із культурою України. Пропонуються три-, шести- та дев'ятитижневі курси для всіх мовних рівнів. Для тих, хто не може приїхати в Україну, є можливість опанувати матеріал дистанційно через програму Skype у зручній для себе час [192; 1014]. Адже доведено, що «велике значення у відновленні почуття національної гідності має розширення сфери застосування української мови як повноцінного засобу наукового спілкування [...] переорієнтація методик викладання мови від системно-описових до комунікативно-діяльнісних» [кудря. педагогічні, с. 164]. Прикметно, що участь у цих програмах може бути зарахована як університетський кредит в інших країнах (ECTS), що ще раз підтверджує визнання міжнародною спільнотою наукового рівня Українського католицького університету. Зазвичай, рекламі таких курсів присвячена ціла сторінка у певному діаспорному періодичному виданні із зазначенням конкретних сум, контактної адреси та телефону, сайту університету.

Після Помаранчевої революції в Українському католицькому університеті було створено Інститут екуменічних студій з метою довести, що єдність у нашій державі – можлива [1162]. Директор цього структурного підрозділу А. Аржаківський відзначив, що «Помаранчева революція була революцією духу, яка показала екуменізм життя: православні зі сходу, католики із заходу країни, люди інших віровизнань зібралися звідусіль на майдані Незалежності у Києві та молилися за відвернення громадянської війни» [962].

До особливих здобутків університету варто віднести здобуття державної акредитації для бакалаврської та магістерської програми з богослов'я у 2005 році [92], чому немало посприяв тодішній Президент держави В. Ющенко та проявив

добру волю і розуміння міністр освіти і науки Іван Вакарчук. Тепер професія богослова визнана державою, а випускники богословських факультетів різних навчальних закладів України матимуть змогу займати державні посади та працювати в різних галузях, відповідаючи на потреби суспільства. Неможливо не зазначити, що коли Ватикан дозволив захищати жінкам-богословам роботу на ступінь доктора у цій галузі, серед 20-ти таких докторантів у світі шестеро були із Українського католицького університету. Звичайно, це найкраще свідчить про якісну богословську підготовку в навчальному закладі, що відзначають багато наукових закладів, де випускники університету продовжують навчання. Крім того, Український католицький університет – один з небагатьох у католицькому світі, де жінки можуть отримати таку освіту.

Катехично-педагогічний інститут Українського католицького університету проводить заочну та вечірню форму навчання для катехитів та вчителів християнської етики. Студенти – з усієї України, є навіть з Росії. Інститут також організовує курси на Сході України, розуміючи, що довгі роки атеїстичного виховання, переслідування священників на цій території не могло пройти даремно для мільйонів людей. У той час як у всіх школах Галичини викладається предмет «Християнська етика», у Центральній та Східній Україні ситуація не така оптимістична [928].

Центр мирянського провідництва УКУ бере участь у навчанні глухих людей. Протягом двохмісячної програми молоді люди з державних інституцій для глухих, слухаючи цикл лекцій, вивчають основи християнського провідництва, християнські засади життя і молитви, ходять на прощу до Студитської Лаври в Уневі [1378]. Український католицький університет у цьому є достойним спадкоємцем вітчизняних традицій, оскільки в Галичині є майже 200-літній досвід праці з особами, які мають вади слуху. Центр мирянського провідництва також готує викладачів для глухих з різних кутків України, планує запровадження факультативного курсу для своїх студентів соціальної педагогіки, на якому вони вивчатимуть мову жестів.

Також з 2007 року УКУ у приміщенні монастиря Згромадження Сестер Пресвятої Родина організовує Літні філософ-

ські школи, присвячені темам етичного виміру громадянської позиції. У них беруть участь молоді українські науковці, а навчають викладачі з України, Лівану, Польщі, Чехії, США. Такі школи є надзвичайно доречними у сучасній Україні, де все пронизане моральними викликами. Як зазначають організатори, викладачі та студенти, подібні курси дають можливість формувати в нашій державі зовсім інше молоде покоління, відкрите, готове до дискусій, яке готове бути відповідальним за долю країни, «усвідомлює її велич як у духовному, так і в культурному плані, і водночас її різноманітність» [1381].

У 2008 році з'являється інформація про заснування УКУ разом з успішними підприємцями і професіоналами Львівської бізнес-школи [1814], діяльність якої поєднує найкращі світові стандарти з менеджменту та національний духовно-культурний компонент. Такий синтез в українській бізнес-освіті є інноваційним та унікальним, бо відкриває великі можливості для формування нового покоління лідерів й успішних управлінців, які, досягаючи високих результатів у своїй діяльності, дотримуватимуться високих принципів чесності, відповідальності та суспільної моралі як у розвитку власної справи, так і цілої української економіки. Таке навчання забезпечується, з одного боку, викладачами, які мають практичний досвід національної і міжнародної підприємницької чи управлінської роботи, володіють сучасними методиками викладання в бізнес-школах, з другого – викладачами з високим рівнем гуманітарної підготовки, широким світоглядом, умінням працювати з бізнес-аудиторією, які забезпечують філософсько-культурну та богословську складову. Тому поруч із сучасними інтерактивними методами викладання та вагомим практичним компонентом, на заняттях широко використовується метод проектного навчання, спрямованого на вирішення конкретних завдань. Крім студентів самої школи, ще львівські підприємці приходять на певні заняття чи зустрічі (причому не тільки ті, що стосуються бізнесу, а й мистецькі, філософські). Створення такої школи – вимога часу, оскільки багато сучасних компаній розуміє необхідність розвитку своїх працівників як цілісних особистостей з необхідними знаннями та навичками. А ґрунтовна духовно-культурна складова освіти та перебування у середо-

вищі Українського католицького університету сприятиме порозумінню бізнесу з інтелектуально-освітнім середовищем та суспільством загалом, бо стосунки між ними будуватимуться на основі загальнолюдських і національних моральних та християнських цінностей [1814]. Тобто, бізнес-школа стає установою, де виховується нове покоління молодих прогресивних, відкритих, патріотично налаштованих і глибоко духовних підприємців. Школа пропонує не лише загальні короткотермінові навчальні програми та програму MBA, але й комплексні програми розвитку керівників та фахівців у рамках цілісної стратегії конкретного підприємства. Львівська бізнес-школа проводить різні програми «відкритих дверей», які мають найбільший міжнародний компонент із залученням найкращих світових експертів, викладачів та міжнародних навчальних турів (в Азію та одну з країн Центральної Європи). У 2011 р. тут започатковано активний діалог у вигляді дискусійного клубу «Бізнес Credo» для спілкування провідних мислителів та провідників суспільної думки в українському та міжнародному середовищі. Гостями зустрічей були ректор УКУ о. д-р Борис Гудзяк, відомий польський режисер Кшиштоф Занусі, публіцист Мирослав Маринович, кардинал Любомир Гузар, професор-історик Ярослав Грицак, співзасновник компанії «FINART Smart Solutions» Михайло Колісник, видавець і поет Іван Малкович. Інститут релігії та суспільства УКУ з 2011 року вже провів три щорічні сертифікатні літні школи [192; 893; 1818], присвячені Андрею Шептицькому: «Суспільна думка митрополита Андрея Шептицького та сучасність», «Соціальна думка митрополита Андрея Шептицького: порятунок євреїв і сучасні проблеми людинолюбства», «Соціальна думка митрополита Андрея Шептицького: місце християнських цінностей у побудові справедливого ладу». Мета програми – ознайомити учасників школи з духовною спадщиною та діяльністю митрополита Андрея. Організатори головний акцент роблять на побудові суспільства на засадах християнської моралі та цінностей в історичному й сучасному контекстах. Навчання відбувається у вигляді тематичних занять, дискусій з лектором й обговорення в малих групах з модератором. Завдання школи – показати актуальність соціального вчення церкви та напрацювати постійний інтенсив-

ний літній курс, який вивчатиме суспільну думку митрополита Андрея. Проект передбачає також і духовну та культурну програму (щоденні молитви, похід до Національного музею імені Андрея Шептицького у Львові, поїздки до Прилбичів, відвідини Всеукраїнського єврейського благодійного фонду «Хесед-Ар'є», екскурсії Львовом і УКУ тощо). Після завершення тижневого курсу учасники отримують сертифікат [192; 893; 1818]. Цей же Інститут релігії і суспільства у вересні 2011 р. започаткував спільно з Одесько-Кримським екзархатом УГКЦ сертифікатну програму з богослов'я в Одесі [1088; 1089]. Протягом року студенти слухали лекції про віровчення Церкви, основні поняття у сфері біблійного, догматичного, літургійного і морального богослов'я, відкривали власну християнську ідентичність. Через рік перші дев'ять випускників отримали сертифікати про закінчення навчання, і одразу ж було проанонсовано нову програму «Християнська ідентичність і сучасні суспільні виклики», що стартувала в Одесі з нового навчального року [1019]. Спираючись на Святе Письмо, церковні перекази, богословське вчення, учасники програми пробують разом шукати відповіді на конкретні запитання, які ставить сучасний український соціум. Організатори пропонують 5 семінарів-тренінгів протягом навчального року, тематика курсу базуватиметься на пошуку християнських відповідей на проблеми в економічно-соціальной, політичній та екологічній сферах. «Причиною створення такого курсу стало бажання людей глибше вивчати соціальне вчення Церкви, створювати середовище міжконфесійного діалогу для пошуку християнських відповідей на головні суспільні виклики сучасності» [1088]. Головна думка – сьогодні християни повинні об'єднуватися, щоб разом шукати відповіді на виклики сьогодення. У богословській школі не вчать академічного богослов'я. Йдеться, радше, про зустріч людини з Богом і про осмислення цієї зустрічі. «Християнство – це великий досвід і велика мудрість, але для того, аби цю мудрість застосувати у житті треба її вивчати. Богослов'я – це життя Церкви, молитва Церкви, передання, провіді, сповідь, спілкування людини з Богом», – підсумовує Тарас Тимо [1203].

У 2012 році відкрилася магістерська програма з інновацій та підприємництва, а через рік – магістерська програма з

управління інформаційними технологіями [1020]. У 2013 році в УКУ створено новий структурний підрозділ – Міжнародний інститут етики та проблем сучасності, що ознаменувалося проведенням міжнародного філософського симпозіуму «Етика у глобалізованому світі та громадянські чесноти» [1022].

Частина публікацій, особливо рубрика «Новини з Українського католицького університету», висвітлює власне наукову діяльність цього вишу. Кожний структурний підрозділ університету проводить безліч міжнародних конференцій за участю доповідачів з різних міст України, США, Канади, Німеччини, Австрії, Румунії, Італії, Словаччини, Голландії, Росії, молоді науковці, духовенство. Ось кілька заходів останніх років «Літургія і літургійний спів візантійського обряду в історичному розвитку» (2009), на честь ювілею Інституту літургійних наук Українського католицького університету [929], «Відгомін Дня соборності: об'єднання чи поділ?» (2012) [1014], «Людина у силовому полі влади та ідеологій» (2012) [1015], «Друга світова чи Велика вітчизняна? Версії історичної пам'яті» (2013) щодо творення історичних міфів та відповідності фактам [605], конференція Інституту лідерства та управління (2012), присвячена проблематиці соціального підприємництва, «Моральне лідерство: виклики сьогодення» (2013) з приводу якостей, якими має володіти провідник [1017; 1022], «Від нової академічної культури до громадянського суспільства, вільного від корупції» (2013), присвячена аналізу й узагальненню найкращих антикорупційних практик в українській вищій школі та створення технологій і методик протидії корупційним впливам [1019], «Феномен попиту: як стати провидцем бажань споживача», «Управління сімейним бізнесом з покоління в покоління» (2013) Бізнес-школи [1021; 1022]. А Інститут історії Церкви Українського католицького університету працює в рамках проекту «Підпільна Церква в умовах тоталітарної держави», коли можна буде ставити питання щодо аспектів діяльності підпільної церкви напряму в експертів навчального закладу. Проект став можливим завдяки відкриттю архівів цього Інституту, інформацію для якого збирали ще від часу заснування цього структурного підрозділу (1992), а це понад 2 тис. інтерв'ю від очевидців, більшість яких сьогодні уже немає в живих [600]. Команда «Мовного експресу» Українського

католицького університету протягом двох місяців 2013 року працювала над українським перекладом субтитрів одного з найпопулярніших навчальних курсів міжнародної освітньої online-платформи «Coursera» – «Модельне мислення». Курс, що складається з 20 тематичних блоків по п'ять лекцій у кожному, розповідає про те, як застосовувати в різних сферах життя і підприємництва математичні моделі з метою вибору більш ефективних стратегій для прийняття результативних рішень. У своєму запрошенні Український католицький університет пропонує стати слухачами курсу безкоштовно [1023].

Певна кількість публікацій у пресі США в рубриці «Новини з Українського католицького університету» присвячена презентації книжкових новинок, що видані у стінах навчального закладу. Це, наприклад, фундаментальна монографія «Іван Франко і Біблія – Апокрифи» Ярослави Мельник (праця вимагала не тільки великої компетенції автора, а й терплячості, бо містить тексти чотирма мовами і має чотири покажчики) [1001], «Провінція Пресвятої Трійці Сестер Чину Святого Василя Великого: нариси з історії» сестри Серафими Сало про малодосліджене жіноче монашество у ХХ столітті (по суті, книга – одна з перших спроб написати історію сестер-василіянок у минулому столітті) [1016], «Пацифікація: польські репресії 1930 року в Галичині» Романа Скакуна (на основі численних архівних документів та пресових матеріалів) [1020], «Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХІХ - початку ХХІ століття» Віктора Єленського [1023]. А переклади Ансельма Кентерберійського «Монологіон. Прослогіон», Андрія Сливоцького «Мистецтво творення попиту», «Прорив», Франса Йогансона «Ефект Медичі. Інноваційні відкриття на перетині ідей, концепцій та культур», «Флорентійський екуменізм у Київській Церкві» о. Ігоря Мончака, «Кінець і початок: Папа Іван Павло II» Джорджа Вайгеля на Форумі видавців у Львові в різні роки визнано кращими. Відгуки у пресі [1017; 1020; 1023] говорять про те, що перекладачам вдалося зберегти не тільки хід аргументації, а й літературну форму творів, їх поетику, літературні засоби.

Не оминає прес-служба УКУ і повідомлень, у яких подає інформацію про закордонних учених, які приїжджають викладати у їх навчальний заклад, так званих «гостьових» професо-

рів, демонструючи відкритість та високий рівень викладання університету. Так, професор морального богослов'я міжепархіяльної вищої семінарії і навчального центру в місті Лянтерсгофе (Німеччина) Алоїс Бух став професором християнських соціальних наук і сучасної етики в Українському католицькому університеті [1011], Чарльз Тейлор, професор філософії канадського університету Мак-Гіла, читав лекції щодо етики і релігії у постмодерному світі [229], о. Арнальдо Панграці, професор Міжнародного богословського інституту, крім відкритих лекцій, представляв свою нову книжку «Подорож всередину себе» [1014]. Курс «Вибрані проблеми історії Церкви» для істориків-магістрів читає відомий історик, американський дослідник, член НТШ-А, директор програми ім. Фулбрайта в Києві Марта Богачевська-Хом'як. Цей курс є доброю нагодою познайомитись зі специфічними темами історії Церкви, а також поєднати підходи, які характерні для загальної світської історичної науки з богословськими науковими підходами [256]. Курс відкритих лекцій «Генетика і молекулярна біологія», «Біоетика та клонування» у Школі біоетики читає Юрій Мончак, професор медичного факультету Макгільського та Монреальського університетів. Його розповіді є тим важливі, що сьогодні радикальні зміни у медицині породжують багато етичних та моральних питань, на які науковці поки що тільки шукають відповіді. А в Україні, з її нерозвиненим законодавством та фінансовою скрутою, розвивати біоетику – найперша потреба, щоб на законотворчому рівні мати можливість впливати на сурогатне материнство, трансплантацію органів [1015; 1021; 1022]. Також щороку Школа біоетики залучає найкращих викладачів з України, Італії, Канади, Німеччини, Бельгії та Австрії [1016]. Д-р Юрій Логуш, один із засновників Вищої школи бізнесу та Інституту міжнародного бізнесу при Фордгамському університеті в Нью-Йорку, співзасновник Міжнародного інституту менеджменту, соціальних проектів «Коронація слова», «Золоті письменники України», став проректором Українського католицького університету зі стратегічного і програмного розвитку [1017]. Також можна назвати Джеффері Вілса із Гарварду, Роберта Тафта із Ватикану, о. Юрія Аввакумова з Німеччини, які зробили і продовжують робити великий внесок у розвиток вищу та становлення знань і формування сві-

тогляду студентів. Перший віце-ректор університету М. Маринович під час відвідин Чикаго так висловився в одному зі своїх інтерв'ю з приводу співпраці Українського католицького університету із закордонними викладачами та науковцями: «Мене тішить співпраця з людьми, які зростають не в Україні, тому не несуть на собі тавра «гомо советікуса». Я дуже чітко усвідомлю величезне значення для України таких людей, які (...) вишколені на Заході, здобувши освіту в Гарварді чи інших високих університетів західного світу, ніби місіонери, приїхали в Україну для того, щоб задавати нам нові моделі буття. Без цих людей ми не змогли б розгорнути становлення якісно іншої інституції» [1838].

Зважаючи на те, що університет є навчальним закладом, що займається вихованням християнської еліти України, його відвідують і духовні особи: архієпископ Клавдіо-Марія Челі, голова Папської ради у справах соціальної комунікації [1016], Владика Любомир Гузар, який закликав студентів розуміти свою віру, пізнавати себе, усвідомлювати свої таланти, бачити поруч ближнього, щоб творити суспільство [1018], єпископ-помічник Львівської архієпархії УГКЦ Владика Венедикт (Алексійчук) прочитав лекцію «Наша християнська ідентичність», порушивши у ній питання єдності християн та ролі УГКЦ в єкуменічному процесі [1019], голова Папської ради сприяння єдності християн кардинал Курт Кох, ознайомившись із діяльністю факультетів та інститутів, прочитав лекцію «Перспективи єкуменічного діалогу між Католицькою та Православною церквами» [1021]. Особливо відзначають двох канадських священників українського походження – о. Андрія Чировського та о. Петра Галадзу, котрі «приїжджають на виклади і, зокрема, показують приклад священика, ще не дуже звичного для нашого релігійного контексту, (...) який не тільки добре відправляє релігійні треби, а й є живою людиною, з якою цікаво спілкуватися, з гумором і жертівністю» [1838].

Оскільки УКУ є унікальною вищою школою, що позиціонує органічний синтез академічної та духовної освіти, то численні проекти та акції, організовані ним та детально висвітлені в україномовній періодиці діаспори у США, заслуговують на особливу увагу. Наприклад, університет започаткував проект з допомоги сиротам в одному з державних закладів

для сиріт Львівської області. Студенти, які здобувають спеціальність «Соціальна педагогіка», регулярно відвідують дітей і, крім катехизації, займаються з ними музикою, спортом, іграми. Цей проект дозволяє студентам набути досвіду праці з сиротами та іншими дітьми в різних напрямках, зокрема в психологічному. Також студенти здобувають певний досвід, працюючи в реабілітаційному центрі з безхатченками і людьми з наркотичною та алкогольною залежністю, в психіатричній лікарні, в закладі для самотніх матерів та їх дітей, у будинках для людей похилого віку, допомогли організувати літній табір для дітей, хворих на аутизм [931]. Щороку у жовтні першокурсники здійснюють чотиригодинну піщу прощу до Страдчу, щоб поклонитися святині двох українських новомучеників, визнаних папою Іваном Павлом II блаженними. Ця подія – своєрідний ритуал введення у студентську спільноту нових членів Українського католицького університету [1190]. А з 2010 року студентське братство цього закладу організує акцію «Великдень разом» для студентів зі східної, центральної та південної України, підшукує сім'ї для таких гостей, знайомить їх зі своїм університетом. Мета такого заходу: показати традиції святкування Воскресіння Господнього у Галичині (богослужіння, гаївки, майстер-класи із писанкарства, виготовлення ляльок-мотанок) [1216].

Українським католицьким університетом, зокрема його Інститутом екуменічних студій, проводиться конкурс «Репортери надії в Україні» [12] на зразок однойменного конкурсу у Франції, що має на меті відзначити журналістів, які порушують важливі питання і проблеми сьогодення, а також пропонують шляхи їх вирішення. Організаторам хотілося привернути увагу до неповноправних осіб, «щоб люди звертали увагу на ближнього не тільки тоді, коли він з'явиться на обкладинках газет і журналів, чи коли його покажуть у новинах. Поруч з нами є багато сильних, хоч і невідомих людей» [12, с. 14]. Також хочемо звернути увагу на ще один унікальний захід, організований Інститутом екуменічних студій, пильна увага до якого прикута з усіх куточків світу [930]. Мова іде про Екуменічний соціальний тиждень, власне відроджений цим закладом 2008 року, бо започаткований був ще у 1939 р. митрополитом Андреем Шептицьким з метою

формування християнського патріотизму на противагу ідеології комунізму, шовінізму та фашизму. Головна ідея Єкуменічного соціального тижня – об'єднати всі українські конфесії довкола соціальних питань. Що вражає – така мета була досягнута. У семінарах, конференціях спільно брали участь та співпрацювали єпископи і духовенство УГКЦ і РКЦ, УПЦ (КП) і УПЦ (МП), УАПЦ і Вірменської апостольської церкви, Церкви християн віри євангельської, а також гості із Західної Європи та Північної Америки, представники вітчизняних світських та католицьких благодійних організацій. Це стало можливим завдяки тому, що, як вважає М. Маринович, «свобода віросповідання в Україні таки виявилася захищеною чи не найсильніше на пострадянському просторі. Українці розуміють право іншої людини вірити по-своєму. (...) Я вважаю, що ця психологія ввійшла у плоть і кров усього народу, а це є підтвердження того, що він увібрав у себе принципи свободи на досить доброму рівні» [1838]. Тому представники різних конфесій і молилися за єдність усіх християн та наголошували на потребі пошуку церковної єдності. Цей захід зробив можливим мобілізацію та координацію усіх зусиль задля спільного формування відчуття патріотизму в представників української нації, в основі якого лежить любов до ближнього і вірність християнським принципам. Йдеться про повномасштабну соціальну співпрацю, яка б сприяла релігійному порозумінню [1215]. Як видно із матеріалів україномовної періодики США [1162], представники української діаспори своє учасю в Єкуменічному соціальному тижні відіграють важливу роль у передачі досвіду економічного розвитку. Вищесказане стосується проведення конференції про український кооперативний рух. За словами директора Інституту єкуменічних студій Антуана Аржаковського, «український кооперативний рух презентує християнську суспільну візію, яка пропонує альтернативний шлях до капіталізму і соціалізму. Він міг би слугувати довготерміною моделлю розвитку для України» [962]. Представники української діаспори говорять про свій шлях успіху, що реалізувався у феномені кредитних спілок, створення на чужині міцних спільнот, що базуються на довірі, християнських цінностях, довготерміновому плануванні та молитві.

Також на базі університету відбуваються своєрідні «конференції примирення» [789]. Мова про практично щорічний науковий захід «Ковчег» в Уневі, організований Українським католицьким університетом, Всеукраїнським центром вивчення Голокосту «Ткума» та Федерацією польських організацій в Україні. Конференції збирають молодь, здебільшого студентів з різних регіонів України, Польщі, істориків, психологів, філософів, журналістів, політиків. У рамках програми міжнаціонального примирення учасники мають можливість особисто відвідати місця, де в період Другої світової війни відбувалися національні трагедії українського, єврейського та польського народів. Окремі дні присвячено презентації їх національної культури та традицій. Як зізнаються в інтерв'ю учасники, особливо зі сходу України, «саме тут вперше відчули, що в нас тече українська кров» [789].

Український католицький університет (разом з Львівською міською радою та Комісією у справах молоді УГКЦ) бере участь в організації Форуму молодіжних провідників УГКЦ, на якому останні працюють у тематичних секціях, планують роботу своїх організацій надалі, зустрічаються з вищим церковним духівництвом [1023].

Кожний структурний підрозділ УКУ справно виконує свої обов'язки. Зокрема, лєвова частка публікацій про цей заклад виходить з прес-служби університету (вона й відповідає за рубрику «Новини з Українського католицького університету» в «Свободі»), а відділ інформації та зовнішніх зв'язків практично у кожному друкованому матеріалі, що присвячений цій установі, подає коротку довідку, а також повідомляє поштовою та електронною адресою університету, де можна знайти детальнішу інформацію про нього українською та англійською мовами. Завдяки роботі цього відділу офіційний сайт закладу насичений докладною інформацією із цифрами, прізвищами, світлинами і за системою Web of Matrix університет має найкращу присутність в Інтернеті порівняно з іншими українськими вишами. Відділ розвитку університету займається збиранням фондів та пошуком плідного партнерства, організовуючи для цього різні зустрічі, що сприяє загальній поінформованості про виш. З цього робимо висновок, що Український католицький університет намагається бути присутнім в інформаційно-му просторі на усіх можливих рівнях.

Діаспорна преса дає інформацію про філії Українського католицького університету в Лондоні, Римі, Філадельфії, Буенос-Айресі та їх діяльність на користь української діаспори. Зокрема, філія в Буенос-Айресі [1575] щорічно влаштовує літні курси українознавства та теології для іспаномовної молоді українського походження третього-четвертого покоління. Завдяки заходам цієї філії та місцевих українських товариств, парафій стало можливим прийняти закон, за яким на бажання батьків українську мову можна вивчати у всіх тих провінційних школах, до яких ходять діти українського походження. Лондонську філію університету відвідував В. Кличко, на зустріч з яким прийшли також викладачі та студенти університетів Оксфорду і Кембриджу, лондонської Бізнес-школи та Школи економіки, а також багато британських українців [1003].

Крім філій, Український католицький університет має закордонних партнерів у царині вищої школи. Наприклад, 2010 року було підписано угоду про співпрацю з католицьким університетом Фордгам [215], а 2011 року – з Університетом ім. Сулхана-Саби Орбеліяні в Грузії [1382], що передбачає обмін викладачами та студентами, організацію спільних магістерських програм, наукових досліджень. Для студентів українського університету це шанс безпосередньо пізнати накопичений в інших країнах досвід соціальних проектів, протидії корупції тощо. Такі матеріали в діаспорній пресі – свідчення того, що Український католицький університет є цілісністю, що стратегічно присутня у світі, у ньому не тільки плекають нашу українську спадщину, цінності, а й через такі заходи намагаються формувати майбутнє української держави.

Український католицький університет – повністю приватний вищий навчальний заклад. Тут немає стипендій у звичному нам розумінні слова, зате є академічні, аналогічні до системи в закордонних вишах: кожному студенту отримує можливість не платити за навчання, якщо він заслужив це високими балами. Щороку (з 2008 р.) університет влаштовує благодійний фолк-бал «Перелаз» з метою вшанування місцевих та закордонних меценатів. Там звучать стародавні українські пісні у виконанні українського гурту «Божичі», гості мають можливість навчитися танцювати давно забуті народні танці, послухати українських співаків – фіналістів «Голосу країни»,

скрипаля-віртуоза Василя Попадюка, виставляються роботи студентів Іконографічної школи університету, проводиться фуршет та безліч забав для дітей. Організатори влаштовують лотерею та благодійний аукціон картин відомих українських митців, з метою зібрання коштів для стипендіального фонду імені митрополита Андрея, який створений, щоб дати можливість талановитим малозабезпеченим студентам свого вишу здобувати освіту (до речі, кількість зібраних коштів збільшується щороку, відповідно, збільшується кількість кварталних, піврічних та річних стипендій). Нові будівлі університету, а також навчальні програми і школи теж стали можливими завдяки пожертвам [431; 1016; 1021]. Крім того, у приміщенні навчального закладу експонуються роботи учасників мистецького пленеру сучасного українського мистецтва «Криниця». На цій виставці частина робіт представлена серед лотів «тихого аукціону» благодійного бенкету на підтримку нових академічних програм та розбудови Українського католицького університету, у якому беруть участь кілька сотень політиків, підприємців, діячів культури. На цих заходах також проводиться лотерея, лоти для якої надають приватні особи і посольства Польщі, Угорщини, Латвії, Бельгії, Австрії, Канади, США та інших держав [1017]. Такі благодійні бенкети відбуваються щороку (з 2008 р.) [89; 620] у Києві за ініціативи «Київських друзів УКУ» – групи ініціативних та відданих волонтерів, які, розуміючи цінність та унікальність університету, щиро бажають допомагати йому рости й розвиватися. «Переважно це вихідці з української діаспори, які, повернувшись на історичну батьківщину, тепер живуть у Києві, займають керівні пости у вітчизняних та міжнародних компаніях та хочуть допомогти УКУ не лише власними пожертвами, а й залучаючи до підтримки університету своїх друзів та ділових партнерів» [620].

Українці в США, як видно з україномовної діаспорної періодики США, уважно і з великою прихильністю спостерігають за розвитком єдиного католицького вищого навчального закладу на пострадянському просторі, у будь-який спосіб намагаються підтримати Український католицький університет, у діяльності якого органічно поєднуються вітчизняні освітні традиції з кращими європейськими зразками. Не дивно, що так багато публікацій присвячено тим чи іншим подіям,

які висвітлюють діяльність різних меценатів. Зокрема, відомий колекціонер Іван Гречко передав для музейної експозиції Українського католицького університету перші 50 експонатів з приватної колекції покутських та гуцульських ікон на склі, що стане першим кроком до створення в закладі музею мистецьких колекцій сакрального класичного та сучасного мистецтва [1380]. Інститут літургійних наук отримав від бібліотеки відомого музиколога К. Вольфа понад 300 видань англійською та німецькою мовами: енциклопедії, спеціалізовані підручники з історії музики, журнали, оксфордські видання, твори багатьох композиторів. Факт став можливим за сприяння американсько-української фундації «Сейбр-Світло», що співпрацює з УКУ понад десять років і вже подарував університетській бібліотеці більше 1000 книг. Крім того, у ній є книги, подаровані о. Робертом Тафтом (довголітній викладач Папського орієнтального інституту), проф. Ігорем Шевченком (гарвардський науковець-візантиніст) та ін. Численні видання передали бібліотеки Українського наукового інституту Гарвардського університету, Канадського інституту українських студій, Інституту митрополита Андрея Шептицького з Отави, Папського орієнтального інституту, Лювенського католицького університету. Однак дар богословського факультету Тілбурзького університету в Голландії сучасної академічної богословської літератури та суміжних дисциплін вважається найбільшим в історії бібліотеки Українського католицького університету (12 тис. томів) [1015; 1022].

Кожна зустріч, присвячена Українському католицькому університету в США, на громадському чи особистому рівні, має велике значення і позитивний вплив, оскільки сприяє загальній поінформованості щодо навчального закладу і його пріоритетів, а тому й зростає щороку сума пожертв та кількість тих, хто приходить на такі благодійні заходи. Цьому сприяє й діяльність Української католицької освітньої фундації (заснована 1999 р.), яка одержує пожертви на Український католицький університет від діаспори, і не тільки української, організовуючи щороку добротинні імпрези та інформаційні презентації у багатьох містах США та Канади, де проживають численні українські громади. Вона провадить свою працю, інформуючи американську громадськість про розвиток,

академічні й фінансові потреби Українського католицького університету. Тісно співпрацюючи з громадами й окремими меценатами у США, Українська католицька освітня фундація збирає фонди на покриття половини річного бюджету університету (приблизно 2,5 млн. дол.). Ця підтримка дозволяє зберігати невисоку оплату за навчання, даючи можливість студентам отримати якісну освіту, яка б в іншому випадку була б для них недоступною. Від цієї неприбуткової добродійної організації надаються й академічні стипендії. З 2005 року Фундація виділила більш як 500 тис. доларів на різні благочинні програми, що їх провадить університет, як-от: допомога сиротам, програма підтримки неповнолітніх в'язнів тощо. Водночас Фундація має високий рівень успішності. Згідно зі стандартами Американського філантропічного інституту, добродійна установа повинна витратити як мінімум 60% зібраних фондів на програми і 40% на адміністративні витрати. З кожного долара, що пожертвований Фундації, 84 центи йдуть на фондування програм, тому ця організація зарахована до найпродуктивніших добродійних установ США. Українська католицька освітня фундація докладає максимум зусиль, щоб зберегти свій високий рівень професійності та ефективності, водночас зростаючи, щоб відповідати потребам Українського католицького університету [1161]. Для цього вибори на посаду виконавчого директора Фундації та її головного керуючого справами є дуже відкритими, а самі претенденти – фахівці, які мають успішний досвід роботи у стратегічному плануванні й розвитку в складних умовах, на посадах керівників неприбуткових організацій, у збиранні фондів на гуманітарні цілі [932].

Кожний візит о. д-ра Бориса Гудзяка у США супроводжується широким висвітленням цієї події в діаспорній періодиці з детальними описами подій, присутніх, зібраними сумами (інколи ціла сторінка газети присвячена перерахуванню прізвищ благодійників) [218; 703; 735; 817; 1158]. Практично кожне місто, куди він приїжджає (Вашингтон, Виппана, Дітройт, Дженкінтаун, Нью-Джерсі, Нью-Йорк, Філадельфія, Чикаго, Клівленд у Канаді) і де є українська громада, має організацію «Приятелі УКУ», яка перед кожним приїздом друкує у пресі оголошення-запрошення на зустріч [136; 216; 697; 753; 933;

1069; 1395; 1441]. Колишній ректор (сьогодні – президент) Українського католицького університету ніколи не приїжджає сам, його супроводжують помічники, випускники, щоразу інші, залежно від мети візиту, сьогодні часто на благодійні імпрези їздить теперішній ректор – о. Богдан Прах. Однак презентація вишу через влучні виступи, інтерв'ю, перегляд фільмів про головні події університету, транслявання відеозвернень глави УГКЦ, виступи українських гуртів, благодійний бенкет, підтримку духовенства завжди дає хороші результати щодо збирання коштів на розвиток університету [218; 531; 1159]. На думку голови Товариства монреальських приятелів Українського католицького університету Ю. Мончака, «популярності цих заходів сприяє вміння провести заплановану імпрезу в приємній, творчій атмосфері» [1798]. З 2013 року, на 50-річчя університету, організатори вийшли за межі традиційних зустрічей і започаткували нову традицію «Jazz it up for UCU» – вечора музики та танцю, під час якого люди різного віку об'єднані гарним настроєм та спільною ідеєю. «Це новий початок того, що дуже гарно характеризує сучасний настрій Українського католицького університету – впевненість, мелодійність, молодечий запал, творчість та вишуканість. ...Саме такий формат найбільше заімпонував молодим людям, адже «Jazz it up for UCU» дозволив їм більше дізнатися про університет, про людей, які там навчаються і працюють» [948].

У своїх зверненнях керівництво навчального закладу зауважує, що коли починалося відродження Українського католицького університету, в Україні не сприймали серйозно нової ідеї, а тому їй не було жодної підтримки, і тільки закордонні українці сприйняли її значущість і надали необхідну допомогу. Сьогодні університет має багато друзів, але американські українці їй надалі залишаються тією основою, з якої починаються усі нові проекти. Тому УКУ закликає закордонних українців їй надалі бути його співбудівничими, а він, у свою чергу, виправдає їх довіру. На цих зустрічах розповідається про життя університету. Зокрема, про те, що в навчальному закладі студіюють і вивчають богослов'я також молоді жінки. Чимало випускників вже займають відповідальне становище у житті міста і держави, а також у діаспорі. Багато сказано й про будівництво студентського містечка, проект якого розробив молодий архітектор

українського походження із Філадельфії. До речі, сам о. д-р Борис Гудзяк теж є «своїм» у середовищі української діаспори, його родина складає чималі пожертви на університет. Для нього «пошук коштів – це не є лиш пошук грошей, йде мова про створення стосунків. Тому і намагається інформувати жертводавців про події в університеті, розвиток, проблеми» [191]. Найважливіше – ділитися добрими новинами з університету, показати, що попри несприятливі умови в Україні, у діяльності навчального закладу є багато позитивного, тож є підстави щось робити. Про свою можливість зробити кар'єру на Заході і причини повернення на історичну батьківщину о. д-р Борис Гудзяк завжди відповідає так: «Я – українець. (...) служити Україні – велика честь і великий привілей. Я дуже тішуся, що з нашого університету виходять випускники, які є не тільки добрими спеціалістами, а й моральними людьми. Вони особистості, щасливі й хочуть служити Богові та Україні. Це мене надихає» [1878]. Така позиція та активна підтримка світової української спільноти переконує інших у необхідності підтримувати це «вогнище духовності і школу виховання нового покоління українців» [813], залучати нових меценатів.

Усі, хто приїжджає в США від УКУ, відзначають велику любов і готовність до жертвовності українців у діаспорі, їх прагнення допомогти студентам. Ці люди, мабуть, уже ніколи не повернуться в Україну, бо багато років прожили далеко від неї, однак готові допомагати в різний спосіб та активно відгукуватися на потреби своєї історичної батьківщини. В українській громаді США праця Українського католицького університету та його ректора здобувають високу оцінку та щедру підтримку. «Варто інвестувати в освіту... Треба інвестувати в освіту, яка принесе конкурентоздатність, яка зумовить цікавість до України в усьому світі, і що дасть додаткові дивіденди потім», – так висловлюється один із фундаторів Українського католицького університету [90].

Найбільшим окремим меценатом Канади і фундаторкою кафедри богослов'я та кафедри філософії Українського католицького університету є д-р Марія Фішер-Слиж, яка передала йому один мільйон доларів [430; 1817]. У 2012 році Дж. Темертей з Торонто, засновник і президент компанії «Нортленд Павер», приватного міжнародного проекту «Українсько-єврейська

зустріч», який має на меті створення стійкого підґрунтя для майбутніх взаємин між поколіннями євреїв і українців в Україні, Ізраїлі, а також спільнот в діаспорі, пожертвував 1,2 млн. дол. для фінансування трьох професорських кафедр в Українському католицькому університеті. Одна з них буде присвячена дослідженню українсько-єврейських та міжрелігійних взаємин, інша – програмі єврейських досліджень у контексті історії Центральної та Східної Європи, а третя – біблійним дослідженням [614]. Монреальські прихильники Українського католицького університету в основному збирають гроші на стипендії для студентів, які не спроможні самі платити за своє навчання.

Інколи Українська католицька освітня фундація влаштовує імпрези для презентації УКУ аудиторії неукраїнського походження. На ці зустрічі приходять багато визначних представників політичної, освітньої, культурної і церковної американської еліти; дискутують переважно про виклики і загрози секуляризації в Україні. Прикметно, що 50 відсотків жертводавців у США не є українцями, однак сама ідея католицького університету є привабливою для людей, які не втратили віри й керуються нею у своєму житті – українці і неукраїнці, – а тому й уважають УКУ вартим активної підтримки. Крім того, «найбільше притягує не українців до спільної праці на користь університету не лише якість його освіти чи приналежність до Церкви, а, передовсім, зразковість, яка дозволяє йому існувати в такому вигляді та мати великий вплив у сучасній Україні» (Джон Курі) [221]. Навіть Папа Бенедикт XVI передав 100 тис. євро на розвиток цього університету. Ця довіра та жертвовність на підтримку освітньо-наукової та євангелічної місії університету в суспільстві, яку виявляють українці діаспори США, є надзвичайно цінною і надихаючою для спільноти Українського католицького університету та спільноти Української католицької освітньої фундації. Адже через свою жертвовність та зацікавленість університетом меценати є співучасниками у справі виховання молодого покоління церковних і мирянських діячів, а також і розбудови громадянського суспільства в Україні на засадах християнських цінностей та ідеалів.

За кожної нагоди ректор університету чи хтось із адміністрації не забувають щиро подякувати усім жертводавцям,

які уможливили створення цього закладу, його розбудову та безкоштовне навчання у ньому талановитих студентів, влаштовують святкування на честь меценатів, відкривають пам'ятні таблиці вдячності з надписом «Вдячно молимося за тих, що підтримали УКУ своєю щедрістю і довірою». Це фонди («Реновабіс»), фундації («Міжнародна фундація Тетяни й Омеляна Антоновичів», «Спадщина»), українські діаспорні організації (Об'єднання жінок оборони чотирьох свобод України, Союз українок Америки, Сестринство парафії св. Володимира і Ольги, Товариство українців-католиків «Свята Софія»), українські кредитні спілки у Нью-Йорку та Чикаго, парафії, індивідуальні донори з України та з-за кордону (Джеймс Термертей, Ярослав Руцишин, Дмитро Фірташ, Адріян Сливоцький, Борис Вжесневський, Олександр і Ярослава Гудзяки, Михайло Бойко, Ірина Ключас, о. диякон Юрій і Зоряна Малаховські та багато інших). На зразок закордонних університетів та подаючи приклад відкритості і прозорості своєї діяльності Український католицький університет інформацію про те, з яких джерел надходять кошти і на що їх витрачено, робить відкритою, а щорічний ректорський звіт публікується і розповсюджується. Таким чином, вагома і постійна підтримка багатьох меценатів допомагає навчальному закладу та українській Церкві працювати в умовах глобального економічного шторму, що ніяк не вщухає у нашій державі.

Українці в США віддають належне і керівництву Українського католицького університету. Адже відродження духовної вищої освіти в Україні – річ благородна і необхідна, але реалізувати її змогли конкретні люди, непересічні особистості, відомі за кордоном, мабуть, більше, ніж у рідній країні, для якої стільки зроблено важливого. Зокрема, газета «Свобода» у рубриках «Україна і світ», «Життя громади» відводить інколи півсторінки, щоб розповісти про визнання Українського католицького університету у світі. О. д-р Борис Гудзяк у 2006 році став лауреатом міжнародної Фундації Антоновичів «за незвичайні досягнення у вдалому поєднанні вивчення справ віри і науки у власних дослідженнях та особливо за рідкісні успіхи у творенні і розбудові інституцій, які плекають такі конструктивні підходи в Україні» [189; 1816]; у 2008 році – отримав звання кавалера Академічних пальм – нагороду Міністерства вищої

освіти та науки Франції, орден якого вручав Посол Франції в Україні [930; 1036], у 2013 році – у Філадельфії від директорів Української федерації Америки отримав медаль ім. О. Черника «за відродження історичних цінностей нашої української спадщини у світі викликів і складних перемін – священикові, провідникові, візіонерові» [827]. У цьому ж році проректор Українського католицького університету Мирослав Маринович удостоєний нагороди ім. Серджіо ді Мелла «За заслуги у справі мирного співіснування і співпраці суспільств, релігій і культур», яку йому вручали у Польщі [878].

Яким би успішним не був УКУ, це заслуга багатьох людей, які доклали чимало зусиль для його формування, стали його своєрідним обличчям. Це цікаві особистості, з якими українська діаспора США має можливість познайомитися і поспілкуватися на благодійних заходах або через посередництво мас-медіа [552; 1000; 1379; 1871]. Представники університету часто виступають у прямому ефірі українських радіопрограм США та дають інтерв'ю місцевим засобам масової інформації. Хоча варто зауважити, що «Свобода» частіше подає інформацію з приводу новин в університеті, а «Час і події» зосереджує свою увагу на друкуванні результатів таких зустрічей з мас-медіа. З цих матеріалів можна дізнатися багато корисного і цікавого, причому не тільки зі сфери діяльності католицького університету.

Представники університету презентують його [945; 946; 1000; 1001; 1379] як академічну спільноту, готову й здатну публічно висловлювати свою незалежну позицію на різні політичні й соціальні явища української дійсності (навчальний заклад не має державного замовлення, ректор не призначається міністерством, тому він може дозволити собі мати власну думку), на що не так часто зважаються великі державні університети, які дуже залежать від політичної кон'юнктури. Як видно із слів о. д-ра Б. Гудзяка, цей виш входить у консорціум дев'яти вітчизняних університетів, які намагаються сприяти реформам у вищій освіті, зокрема щодо університетської автономії: «Університет є корпорацією вільних людей, які мають творчі ідеї. Кожний університет повинен мати свободу для розвитку, і не має бути так, щоб усе спускалося з міністерства» [1061]. Тобто з українськими освітніми партнерами

мова іде переважно про питання академічної свободи, рівня якості академічної продукції, питання академічних стандартів у нашій державі, тоді як із закордонними – осмислити роль, завдання, покликання і місію католицького університету. Президент УКУ, інші його представники багато говорять про здорову конкуренцію з Києво-Могилянською академією, контакти із закордонними вишами, фінансову підтримку діаспори, про необхідність не розширювати університет, а обирати конкретні напрями і якісно працювати за ними, про те, що знання можуть стати руйнівними, якщо не мають в основі моральних принципів, про культуру дискусій і діалогу в середовищі християн і в українському суспільстві, про марність очікування месій і особисту відповідальність кожного, про те, що здорове цивілізоване суспільство будується невтомною щоденною працею і здоровими відношеннями до навколишніх [813; 945; 1001]. Однак, незважаючи на відсутність державної підтримки, УКУ, будучи інтегрованим своєю діяльністю в українську реальність, змушений переживати разом з іншими вишами політичну ситуацію в нашій країні, яка неодмінно впливає на всі сфери життя, у тому числі й на освіту. Наприклад, колишній політв'язень, віце-ректор М. Маринович часто дає інтерв'ю щодо політичної ситуації в Україні й відповідає на запитання респондентів. Він свого часу розпочав з Є. Сверстюком кампанію протесту з приводу призначення Д. Табачника міністром освіти, про що згодом написали в пресі та показали по телебаченню. Основна позиція – людина, яка має високий інтелектуальний рівень, але викривлену моральність, образливо висловлюється щодо українського народу, не може займати державну посаду в нашій країні. УКУ став мішенню для тиску влади. Доказом цього є слова о. Бориса Гудзяка в одному з інтерв'ю, що в «Україну повернувся страх...» [191].

Свого часу СБУ зацікавилася діяльністю УКУ, а один із співробітників Служби безпеки намагався отримати підпис ректора на компроментуючому документі, який загрожував вияву вільного слова та не усував корупцію при вступі студентів в Україну. У своєму меморандумі-зверненні [938] о. Борис Гудзяк розповів про цю зустріч і повідомив, що цей працівник мав на меті «попередити про небезпеку та відповідальність», якщо студенти братимуть участь у антиурядових

протестних акціях. Це розцінилося як тиск з боку влади. Щодо цього в україномовній діаспорній періодиці США було чимало згадок та публікацій, «Голос Америки» теж висловлювався з даного приводу [827; 1357; 1878]. Українська федерація Америки листом поінформувала членів Конгресу США, останні звернулися до Президента США Барака Обами та надіслали відповідні протестні листи до Президента України Віктора Януковича, з копіями до впливових політичних особистостей в американському уряді, про що було повідомлено і Посла України в США. Деякі вітчизняні політики теж вважали ганебним і недопустимим те, що для деяких представників української влади є нормальним (така взаємозаперечлива позиція офіційних осіб змушує сумніватися в правомірності діяльності однієї з найпотужніших структур України). Тоді справа завершилася вибаченням СБУ перед ректором Українського католицького університету. Та велика кількість однодумців дає можливість УКУ робити рішучі кроки вперед не тільки у підвищенні рівня освіти в Україні, але й у єднанні української спільноти.

Свого часу о. д-р Борис Гудзяк вважав за потрібне детально пояснити [193] фінансову підтримку будівництва інноваційного університетського містечка одіозним мільярдером Дмитром Фірташем, оскільки ця подія спричинила жваву дискусію у власне українській та україномовній діаспорній періодиці США, поділивши її учасників на два табори. Він нагадав громадськості, що навчальний заклад має величезний досвід спілкування із жертводавцями, і це завжди відбувалося прозоро і чесно, а тому великий український підприємець, вкладаючи кошти, знав, що жодним чином не зможе впливати на політику університету. Крім того, це питання було обговорено передусім з нашою громадою в США, урядовцями Вашингтону, Лондону, професорами україністики Кембриджського університету (куди, до речі, Дмитро Фірташ теж вклав кошти), українськими бізнесменами, львівським мером, всіма жертводавцями УКУ. Звичайно, були поодинокі противники, однак більшість убачили в цьому позитивний крок великого українського бізнесу на шляху побудови якісно нових відносин із закладами освіти, проводячи при цьому паралель із США, які мають сьогодні хорошу вищу освіту тому, що свого часу американські барони зробили в неї інвестиції, надав-

ши можливість наступним поколінням змінити державу і повернути її на шлях демократії [193]. Уже ставши Владикою, о. Борис Гудзяк висловив пропозицію спільноти Українського католицького університету поділитися напрацюваннями щодо навчальних програм, видань, в системі адміністрації, у загальній атмосфері міжлюдського спілкування, відповів критикам екуменізму, закликав усією академічною спільнотою закладу допомагати Церкві, яка іноді насторожено дивиться на інтелектуальне життя, та застерігав, попри успіх університету, від гордині і спочивання на лаврах, що так притаманно як окремій людині, так і Церкві [182; 1383].

На окрему увагу заслуговують інтерв'ю професора Українського католицького університету, директора його Інституту екуменічних студій Антуана Аржаковського, громадянина Франції російського й українського походження і православного мирянина [962]. Його роздуми щодо візії християнства в Україні є цікавими та важливими для досягнення національної єдності у сучасній незалежній державі. Незважаючи на історичний розподіл України на православний схід і греко-католицький захід, тільки порозуміння між усіма українськими християнами допоможе нам «наново відкрити свою ідентичність, звільнену від історичних поділів: плюралістичну, але об'єднану» [962].

Цікавими є думки нового ректора Українського католицького університету о. Богдана Праха, презентовані в україномовній періодиці діаспори у США під час відвідин американських міст, з приводу духовного зростання та становлення священика, народженого за межами історичної батьківщини [946]. Власне, він швидше ділиться спогадами, досвідом збереження ідентичності, що так актуально для українців за кордоном. За словами о. Богдана Праха, залишитися собою стало можливим завдяки дуже сильному патріотичному духу, автентичному способу життя, вихованню із любов'ю до України, збереження українства й любові до своєї Церкви [1874].

Як можемо зробити висновок з аналізу україномовної періодици діаспори у США, українські громади в цій країні справедливо вважають навчальну, наукову і виховну діяльність Українського католицького університету дуже важливою для загальноукраїнської справи. «Це щось більше, ніж наукова

установа. Це спільнота людей – студентів, викладачів, працівників, – які шукають своє майбутнє у поєднанні новітніх наукових досягнень і глибокого досвіду віри мучеників» (Глава УГКЦ Любомир Гузар) [1815]. Звичайно, не всі студенти будуть богословами, соціальними педагогами чи істориками (для цього ж потрібне покликання), однак таке виховання духу, таку зміну ментальності, які отримають у цьому навчальному закладі, вони понесуть у різні сфери українського суспільства, змінюючи його. Український католицький університет, як видно, відіграє і важливу політичну роль. Будучи міжнародним вищим навчальним закладом, частиною світової мережі католицьких університетів, він може сприяти якнайшвидшому входженню України у європейську спільноту. Тому Український католицький університет користується в західній діаспорі і високим авторитетом, і активною моральною та фінансовою підтримкою. Ідеї, що пропонуються його духовними та світськими наставниками і вихованцями, органічно вписуються у вирішення духовних та освітніх проблем, що їх сьогодні ставить перед українцями, незалежно від того, чи мешкають вони на материковій Україні, чи в діаспорі [83; 84].

Оцінюючи становище сучасної української діаспори, активісти українських громад стверджують, що «...затратою мови загрожено всі: церкви, наукові інституції, організації молоді, суспільно-фінансові організації, бо затрата мови – це затрата достоту, затрати переємности в процесі зміни генерації: церква тратить вірних, наука кандидатів, організації членів, родина дітей» [1405, с. 15]. Одним із способів збереження ідентичності, українська діаспора США бачить популяризацію україномовної інформації, а особливо на освітню тематику. Історія свідчить, що україномовні періодичні видання українців у США завжди прагнули мати нерозривний зв'язок з історичною батьківщиною. Як бачимо, це простежується у матеріалах, що присвячені найавторитетнішим вищим школам України. Діяльність Києво-Могилянської академії та Українського католицького університету знаходить своє відображення у публікаціях діаспорної періодики США, вивчається, коментується, впливаючи, таким чином, на інформаційний простір емігрантів, а через нього – на їх національну самосвідомість, формуючи національну ідентичність.

4.5. Українська культура як засіб національної самоідентифікації

Сенс існування будь-якої нації (народу), як вважають дослідники, полягає у її культуроносності [1454, с. 327]; саме через національну індивідуальність людина стає частиною людства [262, с. 63]. Тобто головним чинником історичного процесу є творення, збереження і розвиток культури в широкому значенні цього слова, а тому національне самоствердження на пряму залежить від включеності народу у світовий культурний процес, коли є змога вшанувати як свої культурні традиції, так і популяризувати модерні культурні здобутки свого народу. У цьому аспекті молодій українській державі допомогли і сприяють сьогодні численні культурні інституції нашої діаспори в США: кафедри і дослідні центри при американських університетах, музеї, інститути української культури, мистецькі галереї, бібліотеки, – торуючи шлях науковцям, письменникам, художникам, музикантам, театрам, мистецьким колективам з України. Після поразки України у визвольних змаганнях початку ХХ століття лише ці українські соціально-культурні установи залишилися єдиним джерелом українства. Зрештою, їх діяльність відіграла позитивну роль в обороні незалежності нашої держави та визнанні її міжнародною спільнотою.

Український музичний інститут Америки (УМІА) – установа, що не тільки долучилася до культурного виховання вже не одного покоління, а й до ознайомлення своїх учнів (серед яких, до речі, чимало неукраїнців) із українським музичним мистецтвом, до поширення української музики в США (1952). Українська громада у США дуже великого значення надає вихованню молоді, а УМІА є чи не єдиною установою, що навчає класичному мистецтву. Це пов'язано із розумінням, що «українська культура є відображенням творчих зусиль українського народу, його світорозуміння, релігії, моралі, художнього мислення, науки, філософії, а також засобом самореалізації самої людини. Саме у такій цілісній національній культурі потрібно шукати глибокі складові процеси формування такої особистості, яка стане підґрунтям самоствердження суспільства, історичного буття нації у загальнолюдській спільноті» [823, с. 222].

У непоінформованої людини може виникнути враження, що цей інститут щось на зразок суботньої школи у місцях, де найбільше скупчення української громади. Однак це не так. Коли після Другої світової війни у США прибуло багато емігрантів, серед них було чимало представників української інтелігенції різних професій. Більшість з них ще жила ідеями повернутися на батьківщину, прагненням побачити її незаможною. Знаючи, що у СРСР проводиться політика нищення усього українського, українські музичні активісти у середині минулого століття заснували УМІА на зразок Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові, щоб українська молодь мала змогу не тільки розвиватися музично, а й щоб знайти світ із забороненими у СРСР вітчизняними композиторами. Сьогодні тут багато учнів здобувають різнопланову музичну освіту, отримуючи свідоцтво (8 років навчання), диплом (10 років навчання) чи диплом майстра (рівень консерваторії).

У друкованих матеріалах знаходимо інформацію про відзначення УМІА своїх ювілеїв [91; 253; 692; 1239; 1660]. Для цього з різних кінців США з'їжджаються викладачі. Програма передбачає звіти президента, скарбника та голів усіх відділів установи, обговорення подальших планів щодо розвитку інституту, концерт за участі кращих учнів, випускників та викладачів, що виконують музику різних періодів і епох, звучать інструментальні та вокальні твори, ансамблеві композиції.

У ювілейний рік (2011) Тараса Шевченка УМІА провів святковий концерт, у якому брали участь учні та випускники різних років [824]. Автори статей, детально описуючи програму, відзначають відчуття стилю, неабияку технічну вправність та артистичний рівень виконання творів української культури. Кожен за допомогою мистецтва виявляв своєрідне бачення себе, навколишнього світу, своєї національної основи.

УМІА презентує широкому загалу, у тому числі і через періодику, митців з України (наприклад, ведучу солістку національної опери Лідію Бичкову, голосом якої захоплюються у різних країнах, засновника сучасної української диригентської школи Миколу Колесу та ін.) [828; 1635], концерти яких організовує Інститут. Установа бере на себе місію донести українське мистецтво до громади США, бо це має велике значення для формування пізнання української культури та

образу України, і не тільки в середовищі української діаспори. Оскільки УМІА є неприбутковою організацією, то завжди звертається через періодику із проханням до небайдужих про допомогу в організації концертів. Потрібно зазначити, що імена усіх меценатів пізніше надруковані у програмках, а самі пожертви відмінусовуються від податку.

Сотні професійних музичних педагогів у 22 відділах Інституту передають свої знання, майстерність і патріотизм багатьом студентам. При деяких відділах діють батьківські комітети, що допомагають учителям у різних питаннях адміністративного, фінансового та організаційного плану. Як вже було зазначено вище, в інституті навчається багато неукраїнців (китайці, індійці, хорвати тощо), які знайомляться з традиціями української музики, а це стимулює глибше зацікавлення самою Україною, її культурою та історією. Сьогодні традиції музичного національного виховання в УМІА продовжують молоді педагоги з України, представники четвертої хвилі еміграції. Його діяльність є «яскравим виявом спадкоємності українських традицій на американському континенті в одному з найважливіших аспектів збереження нашої ідентичності – культурній спадщині в ділянці класичної музики» [692].

Не менш значною інституцією, що ось вже майже сімдесят років служить засобом збереження та розвитку української культури, поширення її здобутків серед інших національностей є презентаційний **Український інститут Америки** (УІА) в Нью-Йорку (1948), публікації про який є не такими численними як, наприклад, про УНМ, УМ, однак це зовсім не свідчить про брак уваги до установи української громади чи відсутність у діяльності Інституту значних досягнень. Заклад дуже тісно пов'язаний з українством, з проблемами самої держави Україна. Основою змісту існування УІА є організація концертів, доповідей, навчальних курсів, спеціалізованих заходів, що збирають не тільки українську, а й американську публіку, до того ж їх відвідує багато молоді.

Від початку 90-х років минулого століття україномовна періодика діаспори США щодо діяльності інституції більше зосереджується на її політичній активності [309]. Зокрема, представники УІА увійшли у склад делегації до американського уряду від українських діаспорних організацій для того, щоб

викласти позицію щодо необхідності незалежності України, прояснення її позиції, давності, а також щоб засвідчити відмінність молодшої держави від Росії; саме ця делегація, ще раз побувавши у Білому домі, підготувала приїзд Л. Кравчука та сприяла підписанню договорів між США та Україною; взяли участь у нарадах Руху та з'їзді східної діаспори, святкуванні першої річниці незалежності у Києві і Всесвітньому форумі українців. У цьому контексті установа надзвичайно зацікавлена у безпосередніх зв'язках із незалежною Україною. На форумах в УІА [1670] мали доповіді В. Чорновіл, І. Юхновський, Д. Павличко. Кожний такий вечір ставав дискусійним, давав можливість українській громаді США наживо познайомитися із видатними постатями сучасної України, які представляють різні покоління, політичні партії, мають різний світогляд. З метою поширення інформації про розвал СРСР був влаштований прийом для дипломатів, бізнесменів, політиків з показом фільму про Чорнобильську трагедію [1659].

З часом інституція в основному свою діяльність зосереджує на презентації національної культури, що видно із змісту публіцистичного матеріалу, аж до 2014 року, коли трагічні події в Україні знову змобілізували світове українство. Автори статей звертають увагу [254; 547; 880; 886; 1550; 1553; 1743] на музичні концерти, що проводяться в УІА на найвищому рівні за участю талановитих українських, американських виконавців, звучать твори видатних світових і українських композиторів.

До 25-річчя святкування (2014) серії «Музика в Інституті» УІА навіть замовляв сучасним композиторам нові музичні твори [882; 883]. Майстерне виконання, атмосфера творчого затишку у залі Інституту не лише дають естетичне задоволення слухачам, а й отримують схвальні критичні відгуки. Вартим зауваги вважаємо зміст і якість опублікованих матеріалів: вони загалом готуються фахівцями, а тому текст повний спеціальних термінів і визначень щодо виконання та самих творів, – сприймати їх пересічний реципієнт без музичної освіти не зможе. Мабуть, через це, а також для залучення більшої аудиторії на свої імпрези, УІА започаткував новий стиль у їх проведенні – музичний вечір із роз'ясненням, – коли відомий музикознавець Алан Фроглі спочатку розповідає про

твір, його особливості, підтверджуючи уривками з нього, а вже потім починається сам концерт [881; 884; 1734]. Метою такої серії музичних подій «Музика в Інституті» (складається із шести концертів) є, передусім, допомоги українським музикантам проявити себе у великому Нью-Йорку, залучити американських та світових митців до виконання українських творів, що, з одного боку, сприяє налагодженню творчих контактів, а з іншого – відкриває Україну та її музику іноземцям. До слова, в інтерв'ю у редакції газети «Свобода» М. Сук, який очолював вищезазвану серію, зауважив, що УІА не тільки поширює українську музику: багато творів українських композиторів прозвучали вперше саме тут [1659, с. 3].

Крім постійної запланованої серії «Музика в інституті», в УІА проводять також літературні вечори і різного роду індивідуальні виставки, які користуються значною популярністю як серед українців, так і американців, та включають художні картини, ікони, графіку, фото, кераміку (ікони сучасних митців та ікони Петра Ємеця на чорнобильську тематику, картини Каті Сецер, Василя Бажая, Святослава Гординського, виставка старовинних строїв різних регіонів України, мистецькі фотографії Василя Пилиг'юка) [302; 323; 885; 1509]. На окрему увагу заслуговує фотовиставка Тараса Полатайка «Війна. 11 портретів», котра складається зі світлин українських воїнів, поранених на східній Україні [755; 1443]. Як свідчить опублікований матеріал, ця виставка побувала вже в багатьох містах України і Європи, бо її мета – збір коштів на лікування поранених. Сам фотограф, давши інтерв'ю газеті «Свобода», багато розповів про задум такої події, про її героїв. Тематично і змістово із цією виставкою пов'язані статті про мультимедійний проект УІА, присвячений першій річниці Євромайдану, «Майдан. Україна. Шлях до свободи», що потрапив у США завдяки благодійній допомозі компаній «Міст» та «Дар» [741]. Він передбачає показ артефактів з Майдану, творів митців – активних учасників Революції гідності – художників, фотографів, створення своєрідного меморіалу «Небесній сотні» зі світлинами загиблих, а музичний супровід експозиції і документальний проект кінооб'єднання «Вавилон 13» дасть змогу відвідувачам максимально відчувати атмосферу, настрої тих напружених днів у Києві. «Мистецтво Майдану покликане стати

складовою культурної дипломатії України, щоб світ побачив ці події очима мистців» (Ю. Никитюк) [867]. Придбавши альбом-каталог виставки, відвідувачі мають можливість у такий спосіб допомогти Україні. Перед початком події Сергій Фоменко, лідер гурту «Мандри», який, по суті, є її організатором, у своєму інтерв'ю газеті «Міст» [877] розповів про те, що він хотів показати усім, особливо на Заході, всю правду про Майдан, про те, як він за одну ніч змінив Україну, як аморфне українське суспільство пробудилося від летаргічного сну, про те, що прагнення до свободи коштувало життя багатьом українцям, про неправдивість російської пропаганди. Цей проект також сприяв наближенню Майдану до кожного діаспорного українця, став каталізатором ще тіснішого єднання для опору проти агресії. В інформаційному просторі української діаспори ця виставка отримала шалену рекламу та дуже багато відгуків. Практично, жодна інша імпреза УІА у відсотках не має стільки публіцистичного матеріалу [747; 867; 869; 876; 877]. Уважаємо, що це одна із достойних перемог на інформаційному фронті, здобута цивілізованим, демократичним шляхом, про події 2013-2014 рр. Багато хто із представлених тут митців та відвідувачів зізнавалися журналісту Тарасу Малковичу, що Майдан змінив їх особисті відчуття приналежності до України, викристалізував їх національне самоусвідомлення [877].

За ініціативи управи Інституту, тут також влаштовуються тематичні вечори із виразною етнічною ознакою: Андріївські вечорниці, показ різдвяних звичаїв, новорічна ялинка [436]. У 2013 р., за свідченнями україномовних періодичних видань діаспори у США, УІА приймав представниць Жіночого клубу ООН на імпрезі «Antique Ukrainian Women's Attire Fashion Show», де було продемонстровано сам дух України. Дружина колишнього Постійного представника України при ООН Ю. Сергєєва разом з народним артистом України І. Бернацьким організувала для дружин послів та представників місій різних країн світу при ООН й загалом української громади в США своєрідне дефіле дівчат, хлопців та жінок в автентичному українському строї з різних регіонів України. За свідченням очевидців, це було справжнє свято української культури, тріумф духу нашого народу [763].

УІА також мав у своїй діяльності проведення навчальних курсів з англійської та української мов. Проте з часом виникла необхідність внести корективи – курси англійської користуються великим попитом і досі, адже потік емігрантів не зменшується, а ось заняття українською припинилися у середині 90-х внаслідок запровадження таких занять у нью-йоркських коледжах. Крім того, наявний в Інституті Дослідно-документаційний центр є надзвичайно затребуваним дослідниками українства, а величезні приміщення, як зазначає В. Назаревич (у свій час – голова УІА) у своєму інтерв'ю в редакції «Свободи», можуть бути віддані під архіви або для діяльності наукових установ США, що займаються вивченням українських проблем [1728, с. 4].

Зважаючи на вищевикладене, можемо підсумувати: хоча УІА не з такою частотністю присутній в інформаційному просторі українців США, однак публіцистичний матеріал дає нам повне уявлення про діяльність цієї установи, що всі зусилля спрямовує на збереження та популяризацію не тільки української культури в США, а феномену українства загалом, формуючи національну ідентичність нашої діаспорної громади. Публіцистичні матеріали свідчать про те, що його діяльність є прикладом свідомості та патріотизму українців у США, які меценатством підтримують існування цієї установи.

Одним із елементів культури дослідники також вважають історичну пам'ять (Д. Шевчук). З цього приводу свого часу Ю. Лотман зазначав: «Культура представляє собою колективний інтелект і колективну пам'ять, тобто надіндивідуальний механізм зберігання і передачі деяких повідомлень (текстів) і випрацювання нових. У цьому сенсі простір культури може бути представлений як простір певної пам'яті, тобто простір, в межах якого деякі загальні тексти можуть зберігатися і бути актуалізовані» [859, с. 674]. Однак сьогодні ми часто стикаємося із суперечливістю такої історичної пам'яті. З одного боку, сучасна культура має дуже коротку соціальну пам'ять, з іншого – наявність технічних засобів та установ, що дозволяють зберігати великі масиви інформації.

Із матеріалів україномовних періодичних видань діаспори у США про своє культурне життя довідуємось про те, що майже в кожному регіоні, де є більш-менш чисельна громада

українців, існує музей, а часом і не один, де зберігаються значні досягнення національної духовної культури нашого народу – важливість осмислення своєї історичної пам'яті напряду пов'язане із утвердженням власної національної ідентичності. Це, вважаємо, дуже позитивно, оскільки наша спільнота намагається проявити та утвердити свою активну присутність в США через культурні інституції, інституції пам'яті. Останні по-різному презентують Україну: різні ділянки етнографії, зразки мистецької народної творчості різних регіонів, твори образотворчого мистецтва, скульптури, архітектури, екземпляри рідкісних першодруків, історичні пам'ятки. «Музейні заклади виступають активними комунікаційними чинниками, оперуючи не лише експліцитно на рівні предметів історії, науки, культури, освіти чи дозвілля, а й на імпліцитному рівні, торкаючи сфери влади, ідеології, системи цінностей, ідентичності тощо» [1131]. Самі українці у США вважають наявність таких установ дуже важливими, оскільки останні є корисні не тільки для старшого та навчання молодшого поколінь наших діаспорян, а й для неукраїнців, бо об'єктивно інформують їх про тисячолітні культурні надбання українського народу [50].

Український музей у Нью-Йорку (1976) серед численних установ, що працюють над збереженням нашої ідентичності в США, займає особливе місце. Завдяки своїй діяльності: збиранню, зберіганню, експонуванню та інтерпретації предметів мистецької та наукової вартості, пов'язаних із українською культурою та історією, організації подорожуючих виставок, освітніх програм, публікацій – музей презентує українську діаспору серед інших народностей, знайомить з історією українського народу, вчить молоде покоління шанувати минуле та традиції своїх предків. Завдяки своєму засновникові – Союзу українок Америки – музей завше відчуває підтримку в плані членства, фінансової допомоги, спонсорвання виставок, експозицій, дарування експонатів до музейних колекцій. Ідею його заснування оприлюднила экс-голова СУА Анна Кравчук у своєму інтерв'ю в редакції «Свободи»: «Ідеї зароджуються від потреби. Чого бракує українцям діаспори найбільше? України. І власне ще однією часточкою України мав бути Український музей у Нью-Йорку. ... По-друге, музей мав стати і став об'єднуючим фактором» [1741, с. 1, 5].

Український музей у Нью-Йорку широко представлений різноплановими публікаціями в україномовній періодиці нашої діаспори в США [115; 198; 1665; 1688]. Вони свідчать про репутацію цієї установи як одного з найкращих малих музеїв міста, адже він постійно розвивається. Автори статей відзначають досягнення музею: найбільша поза межами України етнографічна колекція українського народного одягу; найбільша в діаспорі образотворча колекція творів визначного українського художника Василя Кричевського та Никифора з Криниці; постійно зростаючі фонди; виставки мають величезний успіх у глядачів (українців, американців, туристів). Загалом, музей, крім значного членства, може похвалитися трьома відділами: народного мистецтва (представлені народний одяг, хатні речі, прикраси тощо), образотворчого мистецтва (представлено картинами, скульптурами, різьбленням та ін.) та архівно-історичний (колекції-збірки, фотографії, нумізматики, філателія, рідкісні книжкові видання).

Частина публікацій присвячена власне діяльності цієї інституції: через щорічні загальні збори, двомовний звіт членів Українського музею інформують про всі аспекти його діяльності, списки жертводавців та фінансовий стан. З них видно, що ця інституція вирізняється широким задумом та професійністю у розв'язанні проблем. У 1997 році на своїй сторінці у газеті «Свобода» УМ повідомив про створення власної сторінки в мережі Інтернет, давши ключ доступу для відвідувачів. Така відкритість дозволила установі вчергове відкрити Україну для світу. На сторінці можна знайти двомовні загальні відомості про Український музей, повідомлення про виставки та інші заходи, замовити каталоги чи речі з крамниці, дізнатися стан справ із реконструкцією нового приміщення. УМ здобув визнання не тільки серед української громади, а й серед американських установ, коли досвідчені американські діячі-музезнавці проводять фахові конференції у стінах УМ, запрошують до себе з доповідями його членів, допомагають фінансово, пишуть про нього в англійській пресі, його виставки презентують у своїх виставкових залах. Крім того, від 2013 року у вересні музей бере участь у щорічному Дні музеїв, що його проводить *Smithsonian magazine* [1630, с. 1].

З опублікованих матеріалів можна зрозуміти, що самостійність України дуже вплинула на діяльність музею, можливо, навіть оновила її.

Українські діячі культури почали приїжджати в УМ, який допомагав їм вперше вийти зі своїми творами на світовий форум, заприятелювати з американськими музеями та представниками мистецького середовища. Управа ж організації дістала змогу налагодити тісні контакти з українськими культурними діячами та установами, можливість користатися з фондів останніх. УМ почав запрошувати до себе мистецтвознавців та приймати видатних українських митців, організовувати презентації видань українських письменників, ярмарки кінофільмів українських кінематографістів (зокрема, у 2010 р. був організований потужний кінофестиваль про Помаранчеву революцію, де здійснювався огляд трьох професійних фільмів американського, польського та україно-американського режисерів. У пресі тоді було вміщено розлогу статтю [719], де аналізувався кожен фільм та причини, що призвели до реакції проросійської влади в Україні. У цьому музеї пізніше демонстрували фільм Дам'яна Колодія про Євромайдан). Етнографи з українських музеїв кілька місяців працювали в цій культурній установі. Український музей часто успішно проводить показ «Української моди», а також Літературні вечори, у якому беруть участь сучасні українські письменники, науковці презентують свої аналітичні праці (наприклад, С. Плохий зі своїм дослідженням «Остання імперія. Останні дні Радянського Союзу»; етнолог В. Борисенко з виступом «Холмщина і Піддяшшя», Р. Ґамаш представив першу наукову розвідку про діяльність Г. Джонса, одного з тих журналістів, що відкрили світові жахи Голодомору на Україні ще під час цього геноциду проти нашого народу, Вірляна Ткач і Ірена Макарик з наочними документальними матеріалами щодо вшанування Леся Курбаса). У його стінах відбуваються концерти, вистави (зокрема, на теми Т. Шевченка мистецької групи «Яра»). У першу неділю після Дня праці в США – національний день бабусь і дідусів – музей запрошує останніх разом із онуками безкоштовно відвідати унікальні експозиції [187]. На окрему увагу заслуговує музичний проект високого рівня «Загадки вічності» під гаслом «Bach-Pinzel», мета якого

«повернути до життя унікальні скарби мистецтва і зберегти їх для майбутніх поколінь» [214]. Концерт презентували талановиті діти з України. Проект народжувався у тривожний період Революції гідності, тож музичні композиції супроводжувалися доречними відео буремних подій Євромайдану, картин української землі та творчості Пінзеля.

Певна частина публікацій присвячена виставкам, що їх організовує УМ: скульптури Олександра Архипенка, картини та дереворити Якова Гніздовського, акварелі Бориса Косарева [163], твори Любомира Медведя [297], роботи відомого художника-правозахисника Опанаса Заливахи [715], репродукції ікон Петра Холодного, політичного плакату та карикатури [162], модерних творів Ілони Сочинської, виставка «Сім» модерних творів сучасних українських митців [128], експозиції «Перехрестя: Український модернізм 1910-1930 років», художнього оформлення книг (1920-1930-х рр.) [716], творів дітей з України, писанок, вишивок, народного одягу, ткацьких виробів, декоративно-прикладного мистецтва, весільних строїв, мистецької творчості геніального Т. Шевченка, творчості с. Угринів на Сокальщині (було виселене унаслідок акції «Вісла»), виставка народного мистецтва Гуцульщини «Незмінні Карпати. Живучі традиції гуцулів» (проект, до якого входить конференція на тему гуцульської вишивки та експозиція гуцульських народних строїв, вишиваних рушників, кераміки, різьби по дереву, виробів з металу, писанки), вибраних творів образотворчого мистецтва з власної колекції, творів українських митців у США [28; 1691] тощо, – про які зустрічаємо схвальні відгуки у періодиці. Виставки, в основному, орієнтовані на українських діаспорян, які продовжують і пропагують культуру предків, знайомлячи громаду в США з творчістю українських митців. До речі, після проголошення незалежності України ці матеріали стали доступними і в нашій країні завдяки відкритості інформаційного простору. До 80-річчя Голодомору-геноциду УМ організував дві виставки: «Віддайте хліб щоденний... Голодомор: тоталітарне вирішення» (містить офіційні документи, фотографії, урядові звіти, свідчення очевидців та архівні матеріали) і виставку творів Лідії Боднар-Балагутрак «Вічна пам'ять», де Голодомор представлений очима відомої американської мистки-

ні українського походження [412]. Практикує музей і мандрівні виставки, наприклад, «Історія української еміграції в Америці», підготовлена на основі архівних матеріалів до сторіччя поселення українців у США, чи «Втрачені архітектурні пам'ятки України», що так успішно показані як у США, так і в самій Україні. З нагоди багатьох експозицій працівники установи готують ілюстровані каталоги, часто двомовні, де часто підкреслюється, що національна культура була і залишається невід'ємною частиною родинного та громадського життя українців. Налагоджена співпраця між культурними установами в Україні та УМ дає можливість мешканцям та численним відвідувачам цього інтернаціонального мегаполісу ознайомитися із зразками давньої та сучасної української культури, експонувати праці талановитих митців України та діаспори. У свою чергу пресовий комітет УМ або його прихильники часто вміщують статті про митців, твори яких виставляються. Варто зазначити, що ці матеріали завжди дуже інформативні: біографія, періоди творчості, її контекст, соціальний, історичний і мистецький, фахова характеристика доробку. Безперечно, така політика сприяє не тільки популяризації діяльності музею, а й робить творчість митців з України ближчою, зрозумілішою, доступною [214].

Незважаючи на брак приміщень, УМ систематично проводить освітні курси, на які запрошують усіх охочих через оголошення у періодиці [126]: писання писанок, виготовлення ґерданів, різдвяних та новорічних прикрас, вишивання, святкової випічки та ін. Прикметно, що ці курси дуже часто відвідують неукраїнці. У крамниці музею та на різдвяних і великодніх ярмарках-продажах можна придбати ялинкові прикраси, традиційне українське печиво, писанки, вироби декоративного мистецтва, що дуже цінуються, бо є своєрідними авторськими витворами мистецтва, а також книги з різних сфер українського мистецтва і культури. Усі покупці, по суті, роблять подвійну добру справу, оскільки мають можливість зробити оригінальний і неповторний подарунок своїм друзям чи близьким, а також підтримати фінансово УМ (усі виручені кошти вкладаються у його подальшу діяльність).

Постійно інституція отримує цінні експонати від меценатів та жертводавців, через що його колекції образотвор-

чого та народного мистецтва, архів постійно зростають. Наприклад, рідкісні скульптури Якова Гніздовського від вдови і дочки славетного митця; карикатури Ека, повний комплект журналу «Лис Микита», редактором та ілюстратором якого теж був цей митець (Надія Костик). Щоб поповнити фонди музею та допомогти йому, деякі представники української громади у США закупають окремі кімнати чи галереї у його приміщенні, хоча вартість надзвичайно висока – від 35 до 100 тис. дол. Тому Український музей у низці статей знайомить читачів із такими меценатами та прихильниками [1650].

У 1997 році на своїй сторінці у газеті «Свобода» УМ повідомив про створення власної сторінки в мережі Інтернет, давши ключ доступу для відвідувачів. Така відкритість дозволила установі в чергове відкрити Україну для світу. На сторінці можна знайти двомовні загальні відомості про Український музей, повідомлення про виставки та інші заходи, замовити каталоги чи речі з крамниці, дізнатися стан справ із реконструкцією нового приміщення.

Однак тривалий час свою багатогранну працю УМ був змушений проводити у тісних і малих приміщеннях, поки велася реконструкція будівлі, призначена для його потреб. Тому кожна стаття, де йшлося про цю установу, піднімала питання збору коштів, прекрасно розуміючи, що із початком незалежності самої України, діаспоряни надзвичайно допомагали їй фінансово, а тому жертвувати часто і багато на свої організації в Америці вже не мали такої змоги, крім того, звучали окремі зауваження, що музей не на часі, бо ресурси громади краще спрямувати на підтримку рідної землі та її інституцій. Однак, зі слів І. Лучечка, голови управи Українського музею, «усі культурні народи світу мають свої музеї. ... Ми також належимо до цих культурних народів світу. І тому репрезентативний Український музей у США є нашим спільним громадським обов'язком перед нашими предками і нашими нащадками» [1687]. Листування та розмови з численними гостями з України засвідчили, що така установа сьогодні потрібна навіть більше ніж у минулому, щоб не померти духовно, не асимілюватися, щоб у майбутньому американці українського походження могли з гордістю показувати іншим культурні здобутки та спадщину своїх предків, які походили не з країни третього сві-

ту, а належали до гордого народу з тисячолітньою історією та багатою культурою [115; 198]. Через те була створена мережа комітетів для поповнення фондів музею. Вони влаштовували різні імпрези, прийоми, товариські зустрічі, різдвяні побажання до громади, проводили широку пресову кампанію, розсилали брошури, популяризуючи справу УМ. З інформаційних звітів [197; 212; 224; 321; 339; 1614; 1642; 1665; 1688] дізнаємося, що з різних частин США, Канади та Європи люди надсилали можливі кошти, деякі жертвували спадок або частину його. Це свідчить про те, що люди не тільки усвідомлюють важливість зберігання пам'яток історії та культури України, а й мають велику довіру до цієї установи. Що дуже важливо: УМ навіть дістав дотацію на два роки від американського інституту музейних праць та дотацію на освітні програми від організації штату щодо допомоги мистецьким починанням. Уважаємо, що не останню роль у цьому відіграла робота пресового комітету УМ, який постійно повідомляв українську та американську громаду про приміщення, стан справ із реконструкцією, спорядженням нової будівлі, повний перелік прізвищ усіх жертводавців (що інколи займало кілька сторінок), звітував про зроблене (зокрема, інтерв'ю архітектора Юрія Савицького), запрошував на музейні виставки і програми через «Народну волю», «Національну трибуну», «Українські вісті», «Час і Події», «Сторінки Українського Музею» в «Свободі» [217; 296; 1179; 1536; 1557; 1681; 1724].

За час свого існування УМ через кращі зразки сучасного і народного мистецтва, архітектури зумів стати репрезентатором багатой і різноманітної української культури у світі, «продемонстрував потрібне знання, енергію та вмілу руку, щоби розвинути культурні зв'язки, щоби висвітлити нарatively історії й щоби оформити наше зрозуміння візуальних культур українців минулого та сучасного, далеких і близьких світів» [1160]. Крім того, ця інституція має великий вплив на життя української громади в США, натомість остання намагається, щоб наше національне «я» в національній культурній спадщині, що її привезли старші покоління через океан, було представлено якнайкраще, стало своєрідною амбасадю. «Український музей не тільки засвідчуватиме незгасаючу патріотичну енергію українців американського континенту,

а й символізуватиме постійну присутність нашого творчого потенціалу в світі. Він забезпечуватиме нові можливості для співпраці українських мистців і науковців різних континентів та для інтеграції їхніх здобутків у систему єдиної української національної культури» (І. Дзюба) [1744]. Нью-Йорк – найбільше місто США, є своєрідним світовим центром культури, торгівлі, політики, а також міжнародного мистецького ринку; його відвідують мільйони жителів США та інших країн; тут розміщується центр ООН. У цьому мегаполісі знаходиться 37 великих музеїв різних етнічних культур. Ці музеї відвідують, ними цікавляться, їх утримують. Частина з таких відвідувачів потрапляє і в УМ, зберігаючи внаслідок такого візиту якнайкращі враження про Україну та її культуру [52].

Не менш важливе місце у середовищі української громади у США та у публіцистичних матеріалах її україномовної періодики посідає **Український національний музей у Чикаго** – ще один анклав українства за океаном, що презентує його як одну з найбільш розвинених націй світу, що має тривалу історію. Він належить до числа найстаріших інституцій пам'яті української діаспори (1952). Про нього вже згадувалось вище, оскільки діяльність УНМ надзвичайно різноманітна – виставки фото, живопису, архівних документів, музичні концерти, літературні вечори, конференції, пізнавальні екскурсії, – це справжній освітньо-культурний та науковий центр. У ньому розміщені національні мистецькі шедеври, наукові та літературні твори, пожертвовані цій установі самими емігрантами, є також бібліотека та дуже солідний і упорядкований архів. УНМ є однією з тих установ, про які дуже часто пише преса не тільки української діаспори, а й шановані американські видання, говорять в українських радіо- та телепередачах.

Не можна сказати, що його доля складалася легше, аніж Музею у Нью-Йорку, швидше по-іншому. У публікаціях, присвячених 50-, 55-, 60-річчю УНМ [677; 680], видно, що його заснували свідомі українські емігранти з числа переміщених осіб, що вже з Європи емігрували в США. Об'єднавшись, вони зуміли створити майже неможливе: створити таку установу, де б українці змогли ідентифікувати себе, своє місце у світі, а також зберегти українську духовну спадщину. До 60-річчя УНМ (2012) редакція газети «Час і Події», як своєрідний пред-

ставницький друкований орган установи, навіть започаткувала спеціальну рубрику під одноіменною назвою, де знайомила читачів із цінними експонатами, що знаходяться в музеї-архіві [1872]. «Ми прагнемо осягнути і донести наступним поколінням еміграції дієве знання про нашу культуру, мову, традиції, набуте попередниками, у процесі духовно-громадської практики побудови омріяної України поза Україною, показати єдність українства у просторі і часі, у взаємності з іншими етнічними народами, що проживають в Америці» [677].

Музей не мав від самого початку великого приміщення, тож експонати розміщувалися у різних куточках Чикаго. Однак діаспоряни спромоглися забезпечити поступово цю інституцію пам'яті відповідною будівлею та належно відремонтувати її для того, щоб у місті, де є найбільша українська громада у США, було місце для презентації національних історичних, мистецьких та наукових здобутків. З цього приводу управа УНМ повідомила усіх через періодичні видання про відкриття та подякувала усім жертводавцям [1600]. Сьогодні ця культурна установа знаходиться в центрі Української околиці Чикаго неподалік від інших культурних, релігійних, освітніх та фінансових установ, є своєрідною візитівкою українства у цьому мегаполісі. Музей постійно розвивається і поповнюється новими експонатами, що їх приносять громадяни для того, щоб уберегти від знищення ці предмети національної ідентичності. Тут є зали народного і декоративно-прикладного мистецтва, де стоять манекени ручної роботи у народних строях різних регіонів України, іконопису, нумізматики і філателії, української та американської історії, пам'яті жертв Голодомору, української еміграції, унікальні Кімната козацької слави та Кімната американського сенатора українського походження Володимира Дудича. Загалом нараховують приблизно 100 тисяч одиниць культурних пам'яток [815; 819; 921; 1636; 1638].

У мистецькій галереї установи постійно влаштовуються мистецькі виставки, не менше восьми на рік, конференції, цікаві зустрічі, концерти. Газета «Час і Події» у рубриках «Українське Чикаго», «Культура» дуже часто вміщує статті М. Климчак, С. Іванишин-Угриної та інших щодо цих заходів, документуючи історію та традиції музею [646; 655; 664]. Наприклад, в УНМ відбулася презентація першої книги

«Caught in the Current» Данила Григорчука, де історія 70-х років минулого століття подається крізь долю однієї молодій людини, сина українських політичних емігрантів, який вважає за обов'язок зробити щось для України, бо є українцем і американцем водночас. Його проблема – пошук себе, своєї ідентичності – є актуальна для тисяч сучасних українських мігрантів, перед якими рано чи пізно постає питання: чи потрібно у чужій країні залишатися українцем [1228].

До 65-річчя створення Першої української стрілецької дивізії музей зробив виставку, яку відвідали колишні дивізійники [1413]. Експозиція містила чимало речей з приватних колекцій, нагород, пам'яток, архівних документів, які свідчили про вагому роль, яку відіграло це військове об'єднання під час II світової війни. Також музею належить ініціатива вперше створити виставку, що присвячена третій хвилі еміграції. Опинившись за океаном, не маючи матеріальних статків, ці люди тим не менше зуміли створити українські школи, університети, театри, культурні організації, щоб їх нащадки отримували українську освіту і не забували культуру свого народу, не втрачали національну ідентичність. Емігранти у США змогли, таким чином, не тільки зберегти свою національну пам'ять, побудувати маленьку ідеальну і вільну Україну, а й здобути повагу з боку американців, переймаючись водночас і долею своєї нової батьківщини. Через україномовну періодику оргкомітет звернувся до колишніх таборовиків, багато з яких відгукнулося на прохання надати експонати для виставки [660]. Організатори сподіваються, що такий приклад зможе активізувати сучасну діаспору, а також сприятиме зацікавленню історією еміграції. Також з інформативною метою та для охоплення більшої кількості відвідувачів ними підготовлено двомовний путівник до експозиції «З Ді-Пі до DC». Публіцистичні матеріали свідчать, що робота над виставкою, її наповненням тривала майже два роки. Також охочі мають можливість побачити таборову кімнату, що створена за авторським проектом. З опублікованих матеріалів [701] робимо висновок, що ця виставка стала об'єднуючим чинником для кількох поколінь української громади у США. З коментарів, даних газеті «Час і Події», М. Климчак видно сучасний контекст даної експозиції: «... це тавро – переміщені

особи, люди без держави – воно своєю мірою відображається і в сьогоденнішому поколінні еміграції [...] Але найголовніше те, що саме ці бездержавні люди, які виїжджають на місце проживання і, не маючи жодного притулку [...], стають третьою в Америці нацією, яка має найвищий рівень освіти серед населення. Ці люди змогли побудувати модель демократичної України, і в тому є їхній великий подвиг» [659].

Проте, мабуть, найчастіше опубліковані матеріали висвітлюють саме мистецьку роль музею у житті української діаспори загалом та української громади Чикаго зокрема. Мова іде про музичні творчі вечори класичної та сучасної музики [571; 675], експозиції традиційних і модерних ікон [653; 1097], мистецтвознавчі презентації [581; 645; 661], художні виставки як молодих, так і вже відомих художників як із середовища діаспори, так і з України [173; 650; 652; 654; 667; 671; 673]. Автори обирають цю установу для комунікації зі своїми глядачами, роблячи, таким чином, сам музей частиною світового культурного простору. Публікації в україномовній періодиці діаспори у США та надані інтерв'ю [958; 983; 1414] зосереджують свою увагу на факті національних ознак, поєднання сучасного та традиційного українського мистецтва, що присутні у творчості будь-якого американського митця українського походження. У цьому вбачається й успіх таких художників, які збагатили американську культуру рисами незнані для них української культури. Коли такі мистецькі заходи влаштовуються для презентації творчої людини, яка тільки починає свій шлях, то можна спостерігати всебічну і єдину підтримку діаспорян, громадських організацій, ЗМІ та самого музею. Для української діаспорної громади у США сьогодні характерне омолодження, тому така підтримка є дуже важливою для молодого покоління, інтегрованого вже в американське суспільство та визнаного американськими поціновувачами мистецтва, у плані усвідомлення своєї генези.

Від кінця грудня в інформаційному просторі української діаспори з'являються матеріали щодо початку святкування УНМ різдвяних свят [814; 819]. Звичайно, різдвяні вечірки в США є дуже популярні, однак у музеї, занурившись у традиційний світ української родини перед Різдом, слухаючи коляди, спостерігаючи за прадавніми ритуалами, або просто

відвідавши музично-літературний вечір, присутні можуть по-справжньому відчути себе українцями, частиною свого народу, пізнати минуле. Так само велично музей відзначає і Великодні свята, коли в ньому влаштовуються майстер-класи писанкарства, виставки великодніх листівок і писанок, екскурсії для школярів. В опублікованих матеріалах з цього приводу в останні роки зазначається, що більшість відвідувачів у ці дні є навіть неукраїнцями, а тому автори застерігають українців від позиції стороннього глядача і пропонують активніше включитися у такий культурний діалог у глобалізованому світі, через національну культуру пізнавати культуру інших народів. Кожна етнічна громада в США намагалася зберегти свої національні традиції, українці в цьому не є винятком. Тому не дивно, що у багатомільйонному Чикаго шлях до етнопізнання для останніх веде до УНМ, який не тільки презентує українську культуру, а сам є творцем її сучасності [657; 648].

УНМ у співпраці з Посольством України у США та Генеральним консульством України у Чикаго, за підтримки «Самопоміч» провів фотовиставку «Україна очима Національного географічного товариства», яка містила 40 світлин, зроблених фотографами «National Geographic» у період з 1918 до 2013 року в Україні [679; 1212]. У свій час саме через це видання багато українців у діаспорі відкривали для себе історичну батьківщину. Оскільки сьогодні наша держава – у центрі уваги світової спільноти, то виставка «Conflict Zone: Ukraine. Війна в Україні очима українських фотожурналістів» є об'єктивним висвітленням війни на сході, прагненням показати міжнародній спільноті правду про Україну [662]. У лютому 2015 р. газета «Свобода» у рубриці «Рік трагічних втрат і доленосних перетворень» опублікувала матеріали, що надійшли до редакції на згадку про лютневі дні 2014 р. Зокрема, М. Климчак повідомляє [678] про спонсоровану кредитівкою «Самопоміч» та Незалежним фондом американських ветеранів фотовиставку в УНМ «Дорога з Майдану» талановитого фотографа, пластуна, засновника фотоагенції «LUFА» і добровольця батальйону «Айдар» Віктора Гурняка, який загинув на полі бою, намагаючись вивезти поранених. За повідомленнями періодики, виставку відвідали не тільки українці, а й росіяни, литовці, євреї, болгари, американці, диплома-

ти різних країн у США, автомайданівці, пластуни, студенти американських університетів, зокрема, школи журналістики Нортвестерн-університету, представники різних ЗМІ. Позитивним моментом відзначається і присутність на такому заході конгресмена Марсі Каптур, яка підтримує Україну.

Не забуває УНМ робити свій вклад і в етнопедагогіку, започаткувавши акцію «Казки з музейної скрині». Хоча публікацій, присвячених їй зовсім небагато [1224], однак сам факт функціонування такого заходу, причому неодноразового, заслуговує на увагу. Відомо, що традиційні, народні казки мають більш сильну моральну базу, аніж сучасні або адаптовані під сучасність історії для дітей. Схожа акція – «Скарби з музейної скрині» – організовується з метою презентувати вишиті сорочки з різних регіонів України [584]. Для проведення таких заходів музей сьогодні використовує сучасні методи пабліситі: промоція експозицій, соціальні мережі, постери (двомовні), реклама. М. Климчак, зокрема, дала інтерв'ю газеті «Час і події» про сакральну роль вишитої сорочки в українській культурі [643]. Також установа влаштувала експозицію «Етностоліття шляхетного одягу», що проходила в досить незвичний спосіб: народний одяг з різних етнографічних регіонів України демонстрували учасниці конкурсу «Міс українська діаспора» [656]. Гості також мали змогу побачити колекцію від Оксани Караванської – всесвітньовідомої дизайнерки, що вирізняється яскравими рисами національної самобутності у своїх роботах [970]. Ці заходи – «ретроспектива української вишивки та її відгомін у сучасній моді – вказують на щире бажання відроджувати та щиро популяризувати українську культуру і традиції» [584].

У вересні УНМ проводить свої два Дні відкритих дверей, покликаних сприяти культурній комунікації, вчергове показати американцям Україну крізь призму її духовної спадщини. Потрібно сказати, що, спираючись на матеріали інформаційного простору українців США, музей цю функцію виконує відмінно, оскільки постійно збільшується кількість відвідувачів, причому багато хто з них приходить уперше [663]. Музейні працівники у ці дні самі стають екскурсоводами, частують гостей, до уваги яких етнографічна виставка предметів з усіх куточків України, експозиція, присвячена історії України, можливість

відвідати книжковий ярмарок або купити собі вишиванку. Охочі також мають можливість зробити світліну у народному одязі на фоні української хати з петриківським розписом або помилуватися вправними іграми з шаблями учнів Школи бойового гопака ім. І. Нечая. Вже традиційно УНМ восени влаштовує благодійний бенкет з метою інформування проробленої роботи та збору коштів [644]. Оскільки головною метою цієї установи завжди була популяризація української культури в США та збагачення американської нашими національними традиціями, то ветерани музейної справи, громадські діячі та організації розуміють усю важливість і необхідність її існування для збереження національної ідентичності. Через те на адресу музею надходять щедрі пожертви від «Самопоміч», «Спадщини» та інших окремих меценатів. Успіхи таких заходів пояснюють злагодженою роботою організаторів та команди, що свідчить про те, що саме від людей залежить процес збереження української культури для майбутнього української громади. Також щороку під заголовком «Вісті з Українського Національного Музею» в періодичних виданнях у рубриці «Українське Чикаго» або «Музейні вісті» [646; 655; 664] куратор установи Марія Климчак звітує про зроблене, розповідає про плани на майбутнє, наголошуючи, що музей послідовний у виконанні своєї місії – популяризувати творчість українських митців, як сучасних, так і минулих, залучаючи молодь до пізнання української духовної спадщини. Концепція установи полягає в тому, щоб поєднати культурну спадщину України і досягнення української діаспори в США, її внесок у розвиток цієї країни.

У середині 90-х років минулого століття установа почала активно виходити на американський культурний ринок, влаштовуючи пересувні виставки, проводячи спільні програми із американськими музеями та бібліотеками, презентуючи студентам на запрошення американських університетів українську етнокультуру, беручи участь у науково-популярних програмах на американському телебаченні. УНМ внесено до переліку музейних пам'яток Чикаго, і вже 18 років поспіль 23 квітня у День музеїв, який відзначається у Капітолії, ця культурна установа представляє Україну, а після 2014 року – через фотовиставки, конференції розповідає реальну ситуа-

цію про воєнні дії на Сході української держави, закликаючи допомагати боронитися від російської агресії. Від діяльності музею, який прокладає зв'язки між двома країнами, багато в чому залежить думка американських політиків про Україну.

Як свідчать друковані джерела [646; 655; 665], щороку музей відвідує дуже багато людей, біля шести тисяч, які знайомляться з культурою України крізь призму багатьох поколінь. Прикметно, що серед них є чимало неукраїнців, соціальне становище яких також різне: учні, студенти, котрі шукають матеріали для досліджень, відомі політики та культурні і громадські діячі, духовні особи. Книга відгуків повниться схвальними словами на адресу працівників установи від гостей з Німеччини, Польщі, Бразилії, Аргентини, Росії, Болгарії, Канади, Швеції, Румунії, Англії і, звичайно, України. Це є ще одним свідченням того, що українське культурне життя у США не є якоюсь закритою зоною, а українська діаспорна громада не замикається в своєму етнічному колі, а є відкритою для сприйняття іншими націями. До речі, кількість відвідувачів різко зросла після 2014 року, бо про Україну завдяки ЗМІ дізнався цілий світ. Працівники музею, у свою чергу намагаються правдиво подавати історію та сучасність нашої держави, протидіючи таким чином російській інформаційній війні, яка інтенсивно ведеться в світовому інформаційному просторі проти українців [52].

Попри чималу кількість статей про УНМ у періодиці, на її сторінках дуже рідко згадується його бібліотека (незважаючи на майже одночасне заснування), яка сьогодні нараховує понад 25 тисяч одиниць, у тому числі книгзбірні дорогих та рідкісних видань, які постійно поповнюються із приватних бібліотек. Крім власне інформативної функції, бібліотека ставить собі за мету також збереження національної ідентичності [457]. Цей музей-архів, як бачимо, є справжнім науково-культурним центром на американському континенті, надзвичайно важливим у плані збереження не тільки сучасної нам історії, а й тих пам'яток, що їх свого часу привезли на американську землю українці, це, по суті, збереження історії української еміграції до США. «Музей – це минуле, це історія, це душа, це серце наших предків, а для нас величавий храм, куди ми повинні входити з побожністю, а виходити з най-

глибшим поважанням і гарячою любов'ю до всього того, чим жили наші батьки, діди і прадіди, що ми повинні нести з собою, як заповіт, і чому повинні учитися і всі ми, і покоління наших нащадків» (Д. Яворницький) [677].

Ще один культурний заклад, який давно переріс Чикаго та складає достойну конкуренцію Українському національному музею щодо кількості публікацій та відгуків в інформаційному просторі українців діаспори (в основному газети «Час і Події», «Українське слово» в рубриках «Українське Чикаго», «Культура», «Інтерв'ю»), є **Український інститут модерного мистецтва** (1972), що внесений до туристичних каталогів міста та штату. Він задумувався організаторами як своєрідний український центр, що відповідає вимогам сучасності та об'єднує наявні течії в українському мистецтві. У цьому закладі, як свідчать публіцистичні матеріали [1323; 1365], є досить значне, високо оцінене критиками, зібрання творів сучасного мистецтва українських художників або таких, які мають українське коріння.

У статтях, присвячених ювілеям УІММ [1267; 1268; 1269; 1403; 1694], коротко відзначаються початки, етапи розвитку та основні напрями діяльності установи. Створений ентузіастами сучасного мистецтва, які ставили перед собою мету захопити українців та американців модерною творчістю національних авторів і довести, що останні теж розвивали та працювали у різних авангардних течіях, у 70-х роках минулого століття це була єдина інституція, де можна було побачити твори тодішніх модерних українських авторів і зберегти їх для прийдешніх поколінь, бо в радянській Україні їх полотна були заборонені та підлягали знищенню. І сьогодні установа залишається єдиною завдяки своїй спрямованості саме на нетрадиційному, авангардному, експериментальному мистецтві та знайомить відвідувачів із авторами українського походження, багато з яких народилися не в Україні, а в різних країнах розселення українців. Як і багато культурних установ української діаспори у США УІММ виріс із маленької кімнатки до великого імпозантного приміщення у центрі Українського села в Чикаго, інтернаціонального міста, де кожна нація залишила свій слід у його культурі. У 2014 р. інституція, за версією журналу «Chicago Magazine», перемогла у номінації

«Best Neighborhood Art Museum» щорічного конкурсу «Best of Chicago» [920]. У малих бічних галереях розміщуються постійні виставки творів понад 800 відомих авторів українського походження (О. Архипенка, Я. Гніздовського, О. Гуненка, О. Грищенко, А. Кандінського, М. Урбана тощо), а у великій – тимчасові виставки та інші культурні імпрези.

Аналіз інформаційного простору українців діаспори свідчить про те, що сьогодні УІММ приваблює багатьох українських та світових митців для презентації їх творчості. Хоча основна діяльність інституції зосереджується на візуальному мистецтві, протягом року установа також проводить багато літературних вечорів, концертів класичної та експериментальної музики, театральних вистав, політичних лекцій тощо, часто у співпраці з іншими організаціями, у яких беруть участь тисячі відвідувачів. Як наголошується у друкованих матеріалах, інституція до сьогодні виконує те важливе завдання, яке поставила перед собою від початку створення: берегти, досліджувати, поширювати та сприяти розумінню не тільки українського модерного мистецтва у всіх його виявах у світі, а й інтернаціональну сучасну творчість, підкреслюючи різноманітність та етнічне багатство американського середовища. Незважаючи на таку спрямованість на інноваторство та експериментальність, УІММ заохочує збереження національних рис у творчості, щоб уникнути в сучасному глобалізованому світі «національної смерті» (Б. Бойчук) [920].

Найбільше інформаційного матеріалу подано Н. Марусик, В. Боднарук, Г. Угриною та стосується влаштування інституцією різноманітних культурних імпрез. Анонси та активна рекламна кампанія у діаспорній пресі сприяють залученню великої кількості відвідувачів. Зокрема, всі охочі, як висновуємо з інформаційних матеріалів, мають можливість відвідати щорічні концерти з метою послухати професійних музикантів чи співаків [502; 922; 1266; 1321; 1689], відвідати показ анімаційного та експериментального українського кіно чи експозиції творів художників, які творять у різних видах модерну (А. Коваленко, А. Коломиєць, К. Мілонадіс, Т. Левицький, Х. Сай, А. Антонович, К. Петерсон, Е. Матвійков, А. Фаріон, О. Антоненко, Р. Костинюк, С. та В. Яричі) [570; 910; 1604]. Багато з митців народилися поза межами України, всі з ви-

щою освітою, світогляд яких формувався в умовах вільного світу. І хоча про свою історичну батьківщину вони знають не так багато, що дало можливість певним критикам закидати їм віддаленість від українського мистецтва та інтернаціоналізацію у мистецькому пошуку, їх творчість свідчить про приналежність до українства, усвідомлення своєї національної приналежності. До речі, коли мова іде про представника певної модерної мистецької течії, публікація обов'язково містить інформацію про її особливості, представників, щоб читачі могли краще зрозуміти матеріал. З нагоди виставок Інститут видає кольорові каталоги англійською мовою.

Вже традиційно УІММ проводить літературні вечори, на яких відвідувачі можуть ознайомитися з новинками як сучасної літературної, так і наукової творчості. Зокрема, один із засновників Нью-Йоркської групи поетів Ю. Тарнавський неодноразово мав виступи в Інституті [95]; саме тут М. Рубчак вперше презентувала своє наукове дослідження щодо найновіших жіночих акцій в Україні проти зневаги до жінок на найвищому рівні [102; 104], В. Сусак – книгу про українських митців у Парижі на початку минулого століття [913], а О. Мотиль – видання про політичну ситуацію в Україні, де поділився своїми досить передбачливими думками [1034]; автор і режисер І. Забитко продемонструвала режисерський дебют за своєю першою книгою «Небо невмите» про життя сучасних мешканців зони відчуження [1314]; охочі почути Ліну Костенко могли відвідати її літературний вечір [1319]. Україномовні періодичні видання діаспори у США зауважують той факт, що перед початком імпрези завжди з доповіддю, яка в легкій і доступній формі подає важливу інформацію, виступає або голова музичного комітету, або літературної секції УІММ.

УІММ влаштував кілька акцій до відзначення річниці Голодомору 1932-33 рр. Мова іде про виставку малюнків «Голодомор очима дітей», створених сучасними дітьми з різних регіонів України, об'єднаними творчою темою зі своїми однолітками за океаном, які організували літературно-музичний супровід. Автори публікацій відзначають [1803], що багато українознавчих та американських шкіл відвідало цю виставку. Така непростя тема для юного сприйняття змусила багатьох замислитися, переглянути історичні факти та

осмислити весь трагізм цього геноциду. Також інституція підготувала фотовиставку та музичний вечір пам'яті, на якому були присутні багато людей, духовні особи різних церков, представники громадських організацій [97; 1330]. Діяльність УІММ у цьому напрямі вкотре засвідчила, що для молодого і старшого покоління, для емігранта і місцевого українця це – спільна трагічна історія. Також установа мистецькими засобами інколи зосереджує свою увагу і на політичній ситуації в Україні: експозиція світлин та художніх полотен «Довгий шлях до свободи», над якою спільно працювали українці та представники української діаспори, присвячена революційним подіям 2013-14 рр. [97; 1330]; також презентація-доповідь «Мистецтво у революції свідомості» д-ра Н. Мусієнко, яка показала світлини і зразки професійної та аматорської творчості як спосіб народного самовираження під час буремних подій [1265]. Задokumentовані явища, портрети змушують усвідомити, що ми не маємо права забути про Майдан, Небесну сотню та криваві події на сході України.

Автори публікацій називають УІММ не тільки культурним, а й освітнім центром, де проводиться навчання професійними художниками образотворчого мистецтва, також популярним є мистецька студія бісеронанізування «Гердан». Оскільки останнім видом мистецтва надзвичайно цікавляться неукраїнці, то український гердан часто переходить суто національні межі у колористиці, формі, залишаючись традиційним у символіці. Знаковим є той факт, що навколо УІММ гуртується молодь («Молоді друзі Інституту»), які, використовуючи новітні методи паблік рилейшнз, залучають нових членів та збільшують фінансування установи. Установа також займається і своєрідною громадською діяльністю у середовищі української діаспори, відзначаючи видатних особистостей у сфері мистецтва, які докладають значних зусиль для збереження, збагачення та популяризації української культури в США (наприклад, художнього керівника і хореографа танцювального колективу «Громолиця» Роксани Дикий-Пилипчак, керівника Школи балету і народного танцю «Блисканиця» Марти Городиловської-Козицької, художнього керівника і диригента хору осередку СУМ ім. М. Павлушкова Володимира Поповича) [149; 900; 904]. Свого часу УІММ приймав групу

представників з київського «Мистецького арсеналу» з метою обміну досвідом щодо впровадження певних аспектів роботи зі знаходження балансу між популяризацією традиційного народного українського мистецтва і творів сучасних авторів, а також залучення молоді до роботи у контексті збереження духовної спадщини свого народу [912].

Отже, сьогодні, як свідчить аналіз інформаційного простору українців у США, УІММ є дуже шанованою установою, яка вже понад 45 років виступає своєрідним центромгуртування українців США і користується постійною підтримкою української громади, американців, що сприяє формуванню нею у свідомості інших національностей чіткого образу про Україну та її культуру, становленню її позитивного іміджу, реалізації важливої ролі цієї інституції як авторитетного джерела інформації про українську духовність.

Серед багатьох культурних та освітніх інституцій, що ними опікується церква, є **Український музей і бібліотека в Стемфорді**, які функціонують вже понад вісімдесят років (від 1933 р.). Самі священники і єпископи розуміли, що українська громада на чужині потребує також своїх національних шкіл, фінансових та культурних установ, тому Владика Богачевський взяв на себе відповідальність за створення сьогодні поважної соціокультурної інституції в Коннектикуті – Українського музею і бібліотеки в Стемфорді. Мотиви були благородні і далекоглядні: «Що буде, як вимре старе покоління мігрантів, а нового припливу зі старого краю не буде? Як вдержиться молоде покоління, уроджене тут, в Америці, при своїй Церкві і народності? Хто буде його провадити? Де є свідомі американська українська інтелігенція?» [1732]. Тому було вирішено заснувати установу, яка б була центром освіти, культури, патріотизму для українських людей у США. Створенню музею та бібліотеки передувала широка кампанія в інформаційному просторі української діаспори, історію якої ми сьогодні можемо простежити у періодичних виданнях різних років [346; 830; 1042]. Сам же Владика заохочував священників, щоб вони передавали свої книгозбірні у бібліотеку. Завдяки цьому, музей і бібліотека мають чимало стародруків, які сьогодні є предметом вивчення науковців, як з України, так і інших держав. Крім того, книгозбірня має багато творів

українських класиків, серійних видань, архівних документів з Ватикану, а також часописів, що свого часу виходили у Галичині чи вже в США. До речі, ця бібліотека вважається чи не найкращою українознавчою бібліотекою на американському континенті у плані добірності видань. Щодо музею, то він має дуже цінні художні збірки, особливо ікон відомих іконописців, колекцію гуцульської кераміки та різьби, рідкісні експонати народного одягу, антикваріату. У ньому функціонують також два регіональні музеї – Лемківський і Карпатської України. Куратор музею, зазвичай фаховий бібліотекар, ще й каталогізує книжкові фонди. Сьогодні на цій посаді – Любов Волинець, народознавець, культуролог, на адресу якої звучить немало позитивних відгуків. При установі також постійно працюють дві сестри-служебниці. Статті, присвячені діяльності Українського музею та бібліотеки у Стемфорді [346; 830; 1042, с. 14; 1732], часто повертаються до історії створення самої установи, її завідувачів, вбачаючи у їх праці приклад жертвності та відданості ідеї збереження національної ідентичності українців на чужині. Про це, до речі, свідчать подяки в Книзі гостей установи, окремі з яких публікують. Чимало професорів, священиків, інших меценатів поповнювали музей та бібліотеку своїми колекціями, тому в періодичних виданнях їм теж приділяється значна увага.

Щороку музей відвідує багато людей. Особливо цінними вважаємо візити шкільної молоді, яка має нагоду не тільки бачити пам'ятки української культури, а й усвідомити її тисячолітню історію та велике духовне насаження. Це є важливим чинником у збереженні національної ідентичності прийдешнього покоління у діаспорі, бо «музеї, подібно іншим соціокультурним інституціям, [...] є особливо сприйнятливі до аналізування через «семасіологію значення». [...] Загалом, цей тип аналізу відшуковує приховані послання ідеологічного характеру» [1131].

У 1952 р. Леонід Бачинський – людина високоосвічена і національно свідомо – заснував на околиці Клівленду **Український музей-архів** (УМА), поклавши в основу кілька рідкісних експонатів та друкованих видань. За двадцять років (1977) установа змогла викупити орендований нею будинок і відтоді, як свідчать друковані джерела, наступні очільники УМА займа-

лися покращенням матеріально-технічної бази, підвищенням рівня наукової і культурно-масової роботи. Сьогодні у вже новому приміщенні установа розмістила бібліотеку (понад 9 тис. примірників книжок і 2,5 тис. назв періодичних видань), чимало розгорнутих експозицій з української історії, культури та мистецтва, етнографії та спорту, пластовий, нумізматичний, філателістичний відділи, клуб вишивання. Колекції і фонди УМА, як зазначають опубліковані матеріали, приваблюють бібліотеку Конгресу США, факультет слов'янства Державного університету Огайо, Академію наук України як найповніше зібрання емігрантської преси та літератури у США. Також на прохання українського уряду у 1998 р. установа долучилася до Угоди між США та Україною про захист і збереження національної культурної спадщини. З усього видно, що УМА проводить наукові та інші заходи, виставки, які засвідчують глибину і багатство української історії, культури і мистецтва.

З опублікованих матеріалів отримуємо інформацію, що УМА вже тривалий час співпрацює з конгресменом Марсі Каптур, яка очолює групу членів Конгресу, що цікавляться подіями в Україні. За її підтримки на побудову нового приміщення установа отримала від американського уряду грант у розмірі 200 тис. дол., а також щедрю підтримку (27,750 тис. дол.) від Фондації Омеляна і Тетяни Антоновичів. Однак головним ресурсом на поповнення фондів щодо утримання музею є пожертви багаторічних членів та проведення різноманітних заходів [1184]. Наприклад, щороку вже понад 65 років в УМА відбуваються Різдвяні зустрічі, на які приходять велика кількість людей. Також студентам у США та Україні, які займаються науковими дослідженнями у сфері української культури, історії і мистецтва, установа надає велику допомогу. За сприяння ще одного свого довголітнього прихильника і жертводавця, «Ohio Export», УМА пересилає в Україну книги і періодику для бібліотек та вишів.

Для того, щоб покращити діяльність музейних і архівних культурних установ, виробити стратегію партнерства у галузі, обмінятися досвідом у 2010 році Українським музеєм-архівом у Клівленді була започаткована конференція музейників, бібліотекарів та архіварів Північної Америки, що лягла в основу організації Ukrainian Heritage Consortium of North

America (UHCNA). Естафету перейняли Український музей і бібліотека у Стемфорді, Український національний музей у Чикаго та інші інституції [665; 674]. На такі зустрічі приїжджають провідні фахівці музейної та бібліотечної справи з Нью-Йорка, Клівленду, Чикаго, Гарвардського університету, Вашингтона, Стемфорда, Баунд-Брука, Торонто. Програма конференцій дуже насичена: вироблення спільної стратегії діяльності щодо збереження фондів, виготовлення відповідної супровідної документації, щодо професійної комунікації у загальнокультурному просторі діаспори та України, проведення різноманітних майстер-класів, практичні поради щодо створення віртуальних експозицій, організацій пересувних виставок, де в процесі «інтеграції освітнього і музейного ... формується соціокультурна свідомість відвідувача» [665].

Значення музеїв у сучасному світі не можна переоцінити. Вони збирають кращі зразки людської творчості та зберігають їх для наступних поколінь. Як свідчить вищесказане, сьогочасні музейні установи ще й провадять освітню діяльність, знайомлять широкий загал із культурною спадщиною. Українська діаспора США має у цьому контексті певні успіхи: утворено цілий ряд закладів, у яких ретельно зберігають твори національного мистецтва, зокрема, народного, українські архіви та бібліотеки. Наприклад, музеї національної культури діють у Баунд Бруці, Стемфорді, Чикаго, Клівленді, Едмонтоні, Нью-Йорку, Детройті, Філадельфії. При цьому, хоча американська нація молодша за українську, ставлення до музеїв у цій країні зовсім інше – ці установи відіграють важливу роль у суспільстві, дуже добре оснащені технічно. Тому українці, відкриваючи свої культурні установи за океаном, переймають американські традиції їх функціонування. Про це влучно зауважила у своєму інтерв'ю редакції «Свободи» український мистецтвознавець Світлана Маріонова: «Ми представники однієї з найбільших країн Європи, ми маємо ... давню культуру. І поруч з тим – ми не усвідомлюємо, хто ми є, що ми маємо? Парадокс, трагедія... Тут, в Америці, я не переставала захоплюватися американським патріотизмом, і тим способом, в який американці цінують і бережуть свою історію, культуру» [1578].

Також досить відомими у США, тільки не висвітлювані активно на сторінках періодики, є Архів-музей Української

академії мистецтв і наук у Нью-Йорку (заснований 1945 р. в Аугсбургу в Західній Німеччині), Український музей народного мистецтва у Менор-коледжі (Філадельфія), що поширює інформацію про напрями сучасного українського мистецтва, Український музей-архів у Детройті (1957), Український католицький музей з бібліотекою у Коннектикуті (1964) [86].

Кілька слів, взявши до уваги україномовну періодику діаспори США, потрібно сказати про роль діаспорних бібліотечних установ, особливо сьогодні, коли в епоху глобалізації ці заклади є гарантом збереження та відтворення національної ідентичності, бо національне існує, передусім, на рівні змісту, закладеному в слові. «Виконуючи меморіальну функцію, бібліотека накопичує, зберігає та транслює національну культуру, оскільки основними носіями і творцями національного нарративу є наукові, літературні та філософські тексти. [...] Книга продовжує залишатися важливим джерелом залучення до національної культури, вбираючи весь досвід культурного розвитку нації та транслюючи його з покоління в покоління» [1348, с. 161-162]. **Українська бібліотека в Філадельфії**, створена старшими пластунами куреня «Чортополохи» (1958), постійно в кожному третю середу місяця в Українському культурно-освітньому центрі (де, власне, і знаходиться приміщення самої бібліотеки) проводить бібліотечні семінари під назвою «Книжка шукає читача» [1547]. Метою цих семінарів є не тільки ознайомлення читачів з новинками книжкового ринку, а й відкриття доступу до інших фондів цієї бібліотеки, що спеціалізується на українознавчих матеріалах. На вимогу читачів (якщо семінар викликає велике зацікавлення) така тематична зустріч може повторитися у вихідні дні або англійською мовою. Крім того, шукаючи свого читача, Українська бібліотека влаштовує літературно-мистецькі конкурси та змагання між читачами, щоб заохочувати молодь та залучати письменників до співпраці.

Сьогодні, за майже шістьдесят років свого існування, ця фахова культурна інституція нараховує понад двадцять дві тисячі книжок, понад 160 назв періодичних видань, відео-, аудіо- та фотоматеріали українською мовою або про Україну. Бібліотека обслуговує біля тисячі своїх платних членів, а також учителів та учнів шкіл українознавства. Тут є література для

різних категорій громадян, а проведені читацькі конкурси, літературно-мистецькі зустрічі активно висвітлюються в українській пресі діаспори та материкової України [1157; 1301].

Однак і для залучення українських бібліотек у світовий процес, їх модернізації та оновлення українська громада в США теж робить чимало. Зокрема, Міжнародна культурно-освітня асоціація розпочала нову програму «Відкритий світ», репортаж про яку вміщено у пресі [810]. Щорічно за цією програмою номінуються делегати з України, у тому числі і представники провідних бібліотек, які діляться своїм досвідом роботи, знайомляться із структурою та функціонуванням американських бібліотек, оцінюючи той величезний внесок, що його зробила українська громада в США в історію і культуру української нації, у плані збереження національної ідентичності за кордоном. Вищезазначена програма сприяє зростанню фаховості учасників (з обох сторін), розвитку ділових та особистих контактів, реалізації нових проєктів.

4.6. Презентація культурних здобутків материкової України як чинника національної ідентичності

У незалежній Україні, як було зазначено вище, протягом перших років її державності не були створені сприятливі умови для відродження національних культурних традицій, як пояснювали, через тривале нищення українства як основи нашого етносу. Мабуть, саме це дало підстави співакові Анатолію Матвійчуку в інтерв'ю тижневику «Час і Події» висловити досить песимістичну, однак, на нашу думку, все ж суперечливу думку про те, що розсіяність по світі українців – це добре, оскільки рятує від одноманітності, деградації. На відміну від України, західний світ пропонує матеріальні, інформаційні та моральні ресурси, а тому знищення України не веде до знищення українства [1837]. Тож виходить, що в Україні – суцільна безнадія, єдині досягнення і здобутки – в української діаспори, за межами нашої держави. Так, українці – нація не монолітна, однак інформаційне суспільство дає нам можливість, незважаючи на розселеність по всьому

світі, спілкуватися, обмінюватися інформацією, досвідом, взаємозбагачуючись. В інформаційному просторі українців діаспори США зустрічаємо заувагу щодо небезпеки, на думку авторів, т. зв. «нульового» варіанту розвитку національної культури (тобто з періоду сучасної України), оскільки свобода творчості, деідеологізація суспільного життя, відсутність цензури викликала до життя багато посередностей, тих, хто вмів заробляти гроші, робить модерну музику, але це все жодним чином не пов'язане із національними джерелами [1555]. Чимало діаспорян, ентузіастів від культури, приїхали в незалежну молоду Україну з надією на відродження автентичної національної культури, однак їх чекало гірке розчарування. Так, і це можна виправдати і пояснити: тоталітаризм у СРСР сприяв запровадженню єдиної державної культури з її ідеологічними завданнями, крім того, ця культура була винятково «міською», спрямованою на русифікацію та денационалізацію, а «сільська», що зберігала національні традиції, виявилася зрадженою тими українцями, які соромлячись свого походження намагалися «окультурити» її, а сьогодні пересадити на інший, модерний, ґрунт [1695]. Хоча дещо ми могли б частково протиставити таким авторам статей: ставши незалежною, Україна, як і її культура, мусила пройти певним шляхом «злиття» зі світовими культурними тенденціями. Інша справа, що занехаювати чи відсувати на маргінес своє, автентичне, зовсім було не варто. Лише сьогодні, пройшовши двадцять шість років самостійним шляхом, народ нашої держави, та й українці в діаспорі, розуміють, що народна культура – найповніше віддзеркалення фундаментального художнього образу етносу, а тому, при всій повазі та протекціонізмі до інших культур національних меншин, ми, передусім, зобов'язані врятувати фатально понижену національну культуру [263; 1620].

З падінням «залізної завіси» після розпаду Радянського Союзу багато талановитих українців отримали величезні можливості презентувати себе у демократичному західному світі як представників щедрої та талановитої землі. Хтось виїздив в інші країни тимчасово, хтось – на постійно, що було для них надзвичайним випробуванням. Однак українські громади у діаспорі надають таким людям величезну підтримку.

Українська православна церква у США кілька разів на початку 90-х років минулого століття влаштувала відвідини США дитячого хору з України «Щедрик». Цей колектив був добре знаний за кордоном, перемагаючи на міжнародних конкурсах, однак завдяки його спрямованості на виконання класичної та народної музики, уникнення репертуару про «щасливе дитинство» у СРСР, був майже невідомий в самій Україні. Це сталося тільки після здобуття незалежності останньою. Зате україномовна періодика діаспори США публікувала чимало схвальних відгуків та позитивних рецензій щодо репертуару та майстерності виконання музичних творів [408]. «Слухаючи хор «Щедрик» не міг вийти з дива, що я слухаю найкращого хору, котрий співав українські народні пісні і міжнародний репертуар (кожна пісня в оригінальній мові). Хор цей співає без нот. [...] Його діяльність приносить славу Україні та поширює українську культуру» [390].

Натомість добре знаний в Україні академічний хор ім. Г. Верьовки своїми гастролями у США створив справжнє свято для української громади за океаном. Усім відомо, що саме цей мистецький колектив у залі Верховної Ради вперше виконав «Ще не вмерла Україна» під час проголошення української незалежності, утвердивши тим самим український державний гімн. Концерт, даний американській публіці, передбачав хорову, танцювальну і оркестрову частини. Звичайно, перша частина не була так доступна всім унаслідок мовного бар'єру, своєрідного поєднання академічної та народної манери співу, однак синтез українського народного танцю і балету зачарував усіх глядачів. В україномовній діаспорній періодиці було вміщено кілька оцінок виступу, а також деякі аспекти хорової техніки цього колективу [1639; 1668]. У багатьох штатах українці вперше мали можливість побачити професійних представників національної культури з історичної батьківщини, наблизитися до неї, продемонструвавши живучість національної самобутності нашої громади за океаном. Як можемо висувати із опублікованих матеріалів, учасники хору після концерту завжди наживо спілкувалися із своїми глядачами, молилися у церквах з українцями задля кращої долі для своєї Батьківщини. Автори статей висловлюють вдячність мистецькому колективу за таку представниць-

ку діяльність світові українського фольклору, популяризацію національної культури, підняття престижу українського народу й української держави.

З початком незалежності України, за спонсорської допомоги та на запрошення американських українців, у США починають приїздити українські професійні театри, презентуючи нашій діаспорі невмирущість національного мистецтва навіть за колишніх тоталітарних умов, уміння українського театального мистецтва бути актуальним та відповідати сучасним вимогам. Зокрема, Львівський молодіжний театр ім. Л. Курбаса неодноразово відвідував США ще на початку 90-х років на запрошення, однак, не українців, а американців для участі у виставах в Інституті ім. Гаррімена при Колумбійському університеті та мистецької групи «Яра». Приїздові творчого колективу завжди передують інформаційні статті з метою популяризації його діяльності та своєрідної реклами із запрошенням на вистави [1669; 1737]. Цей театр давав постановки у всіх великих центрах скупчення української громади у США, причому репертуар, нехай з оригінальною модерновою режисерською обробкою, був розрахований саме на українців. Хоча такого передавання і вдумливої інтерпретації, здавалось би, класичних творів Т. Шевченка, Лесі Українки, Л. Костенко тощо не часто можна зустріти. Один із провідних акторів цього театру Олег Драч дав інтерв'ю редакції «Свободи», з яким газета пізніше ознайомила своїх читачів [1664]. Так стало можливим отримати інформацію про колишню діяльність театру, досягнення, плани на майбутнє, неповторний стиль молоді експериментальної студії спадкоємців творчої манери Леся Курбаса. Найкращим доказом розуміння унікальності Львівського молодіжного театру в США є численні опубліковані захопливі рецензії. «Іншого такого немає. Він ставить собі за завдання, щоб не зникло в наших душах щось великого, що залишили геніальні драматурги чи письменники» [1664, с. 5]. Автори статей, присвячених гастролям цього українського театру в США [1644; 1683; 1737], відзначають, що американці теж надзвичайно зацікавились його виставами, тому висловлюють надію, що авангардна молода театральна група зі Львова може стати тим містком, що за допомогою величезної сили мистецтва, навіть без розуміння української мови, завоює симпатії глядачів

у світі, розповідь їм про Україну. До речі, театр, який виріс із студії, презентуючи себе як інтелектуальний, водночас є одним із небагатьох, що ставлять вистави винятково українською мовою.

У газеті «Свобода» 2013 року з'явилася велика стаття на дві сторінки у рубриці «Новини мистецтва» [1446], де голова управи Українського села сповіщає про прем'єру опери Джузеппе Верді «Аїда» у нью-йоркському театрі «Метрополітен-опера». Для українців США ця новина цікава та знакова тим, що партію Аїди виконувала молода українська співачка, солістка Національної опери України Людмила Монастирська. Через те Лев Хмельковський, український письменник і журналіст у діаспорі, вважав за потрібне ознайомити читачів зі стрімкою та приголомшливою кар'єрою артистки, її міжнародне визнання. Крім суто біографічних відомостей, автор статті намагається дати оцінку долі молодих талантів на Україні, висловлюючи думку, що базується на багатьох інтерв'ю з відомими митцями: «проблеми в житті обдарованих людей виникають від байдужості сучасних владних «професорів» до українського театрального мистецтва. На Заході до них інше ставлення: їх шукають і запрошують» [1446, с. 4]. Однак талановита українська інтелігенція в той чи інший спосіб намагається підкреслити своє українське походження, як-от Людмила Монастирська, співаючи в різних країнах Європи та Азії, поширює їх обізнаність щодо України, у документах і контрактах пише своє прізвище за українським правописом, а в численних інтерв'ю наголошує, що українська мова – одна із наймилозвучніших у світі.

Організоване Союзом українок Америки турне ансамблю народної музики «Горяни» зі Львова спричинило певний фурор в українській громаді США. В інформаційному просторі української діаспори у США відзначають надзвичайно високу інструментальну техніку, професійність виступів танцюристів, зазначаючи, що цей колектив дійсно розвиває і зберігає чисту форму народної музики, розповсюджуючи її назагал. У час, коли модернізовані течії панують у всіх сферах мистецького життя та впливають на національні культури, творчість «Горян» допомагає зберегти самобутність української культури [1522].

Кожен виступ сучасного українського артиста або гурту для української громади у США перетворюється у визначну подію, що одразу знаходить своє відображення у газетних чи журнальних публікаціях. З них бачимо, що від початку здобуття незалежності України рецепція українських співаків дещо змінилася від захопленої до об'єктивно-критичної, оскільки й національний музичний продукт, на думку авторів статей, змінився, став модерновішим, ексклюзивним, не втративши при цьому автентичних рис. Сьогодні його люблять і слухають усюди, незважаючи навіть на незнання української мови. Усі українські музиканти відзначають теплий прийом нашої громади у США, вказують на її згуртованість та організованість. Найбільшою популярністю, на нашу думку (зважаючи на кількість публікацій та кількість приїздів до США), користується Руслана, одна з найяскравіших сучасних співачок, творчість якої давно вийшла за межі України, та яка охоче дає інтерв'ю [1352; 1873] як українським, так і американським ЗМІ, називає себе націоналісткою, наголошуючи, що «цього слова не треба боятися, бо в ньому велич людського духу і відчуття рівних серед рівних і розуміння етнічної приналежності» [1039]. Щороку вона приїжджає до США із новою різдвяною програмою, яку американські українці сприймають на ура, бо майже в кожного стоїть перед очима Україна, що справляє Різдво із традиційними колядками та щедрівками [1195; 1873]. Друковані матеріали, що висвітлюють її концерти, містять дуже багато вдячних слів на адресу Руслани не тільки як співачки, а й як людини [1148; 1352]. Також дуже тепло зустрічають у США Тараса Чубая, на піснях якого виросло не одне покоління українців за кордоном, бо його творчість змушує замислитися над проблемами буття, сприймати їх крізь призму творчості сучасних українських митців [1416]. У США на Різдво та Великдень також часто приїжджають українські виконавці із концертами для того, щоб розділити із американськими українцями радість свята та нагадати, що всі ми – з одного кореня та повинні разом працювати для добра України. Це основні мотиви концертів братів Яремчуків [1181], П. Дворського [1500], Н. Матвієнко [1577], «Веселих галичан» [1549], «ВВ» [141], гурту «Тріода» [1181], дуету «Писанка» [911], етно-гурту «ДахаБраха»

[1079]. Коли спонсором концерту виступає яка-небудь компанія, то у статті або в кінці інтерв'ю дають своєрідну її рекламу (прямий вплив американського способу налагодження ділових відносин). Після 2014 р. частина прибутків від таких концертів перераховується у Фонд підтримки української армії. «Зараз кожен робить для України те, що може. Музика – це те, що об'єднує людей. Особливо в Україні, бо українська музика – це українська душа» [999].

Тижневик «Час і Події» постійно вміщує інтерв'ю Ольги Гудзь, Світлани Іванишин-Угриної, Володимира Павелчака із сучасними українськими музикантами (співаками, фронтменами гуртів) у рубриці «Зіркові посиденьки», де завдяки невимушеній та змістовній розмові творчі люди з України мають змогу розповісти про себе, свої плани, громадянську позицію, презентувати власну творчість, а через неї – і сучасну українську культуру, її бачення, сам творчий процес, стати ближчими діаспорній громаді. Не можна сказати, що остання перебуває в духовній ізоляції, однак багато перешкод на шляху прибуття сучасних українських естрадних митців у США перетворюють кожную нову зустріч з ними в непересічне явище, а інтерв'ю трансформується у всебічний аналіз творчості митця, для того щоб українська громада за океаном могла «провідчути» цього представника сучасної національної культури, ідентифікувати його. Так, американські українці, крім концертів, мали змогу познайомитись ближче з Русланою [1873], Марічкою Бурмакою [981], Ламою (Наталією Дзеньків) [284], Валерієм Харчишиним [281], Віталієм Козловським [279], «Пікардійською терцією» [787], «Океаном Ельзи» [578], ТНМК [282], «ВВ» [280]. Дуже часто інтерв'юери ставлять запитання митцям щодо політичної ситуації в Україні, що свідчить про щире зацікавлення нашою діаспорою життям історичної батьківщини, прагненням вникнути у її проблеми та допомогти в міру можливостей. Українські музиканти та співаки по-різному оцінюють політичне життя в Україні у різний час. Фагот, Руслана, С. Вакарчук, М. Бурмака та ін. політику вважають справою тих, хто хоче вирішити свої матеріальні проблеми [282; 981; 1070; 1873]. Деякі з них навіть намагалися брати активну участь в політичному житті України, здобувши при цьому негативний досвід. Інші, наприклад В. Козловський, О. Скрипка, Т. Чубай

думають, що кожен повинен займатися своєю справою, артист не має втручатися у політику, для нього головним є лише творче самовираження для своїх прихильників [279; 280; 283]. Такі інтерв'ю засвідчують, що, незважаючи на кількасотлітню заборо­ну української мови та культури, національна творчість не зникла, і сьогодні, в тривожні і напружені часи, наша творча еліта продовжує робити свою велику справу щодо зміцнення національного духу та збереження національної ідентичності українців та ідентичності українців у діаспорі в США.

Кожен народ має свої культурні цінності та надбання, але коли він не ділиться ними зі світом, то постає замкненим у собі, ніби і без культури. Тобто потрібно використовувати кожну можливість, щоб демонструвати та пропагувати таланти своєї нації. Аналіз україномовної періодики США вчергове засвідчив, що українці, нехай і розпорошені по світу, не розчинилися в інших народах завдяки збереженню своєї культури, зокрема, національної пісні.

Газета «Міст» у рубриці «Постать» доволі часто презентує історію українського візуального мистецтва в особах через статті своїх дописувачів-фахівців – О. Гая, Д. Хміль та ін. Одні з митців жили і творили два, три століття тому, виборюючи право називатися українцями, другі – залишилися невідомими і непізнаними аж до сьогодні, треті – змогли виїхати за кордон, де їх творчість, однак, могли поцінувати всі, крім власного народу. Однак діаспорна періодика не робить між ними різниці, подаючи змістовні матеріали, повертаючи нам власну історію культури та імена тих талановитих людей, які її творили, заповнюючи білі лакуни цілісної картини багатого мистецького світу українського народу. Неповний перелік опублікованих матеріалів містить інформацію, зокрема, про українського скульптора, драматурга і режисера Івана Кавалерідзе, якого називали українським Мікеланджело [202]; народного художника, прихильника гуманістичних традицій української культури Івана Іжакевича [1457]; галицького майстра кам'яної та дерев'яної скульптури Іоанна Пінзеля, твори якого сьогодні такі популярні у світі [1458]; першого кубіста у сфері скульптури Олександра Архипенка [1461]; одну з перших українських жінок-художниць Зінаїду Серебрякову, яку порівнювали з Ботічеллі [203]; і, звичайно ж, національних

символів у художньому мистецтві – всесвітньознаних Катерини Білокур [208; 873] та Марії Приймаченко [1299], коли одна на початку шістдесятих відійшла у вічність, а інша – почала сходження сходами світової слави, а 2009 рік, за рішенням ЮНЕСКО, був визнаний роком геніальної Марії Приймаченко.

Однак газета «Міст» опублікувала статті, які, крім гордості за приналежність до талановитої нації, залишають відчуття жалю, гіркоти, а подекуди і праведного гніву. Мова іде про матеріали, вміщені у рубриці «Дата», що присвячені тим митцям, які в силу різних причин залишалися жити і намагалися творити у СРСР, під тиском тоталітарної системи, в задушливій атмосфері повального соцреалізму, однак так і не змогли вповні себе зреалізувати через каральну машину, яка панувала у «народній» країні, хоча свого часу виступали своєрідними маяками у суцільній темряві нищення культури українського народу, були прикладом нескореності та гідності. Так, трагічну долю митця у минулому столітті розкривають статті, присвячені художниці Аллі Горській [6503], графіку і педагогу Гаврилові Пустовойту [856], художнику Михайлові Бойчуку [858; 1460], його послідовнику та теоретику Асоціації революційного мистецтва України Іванові Падалці [857]. Згадувати про них у радянській Україні було заборонено, через те величезний пласт української національної культури певного періоду було практично знищено внаслідок її жорсткої цензури. Ці творці розділили трагічну долю багатьох українських митців Розстріляного відродження, будучи звинуваченими у націоналізмі, антирадянській пропаганді, хоча мистецтво – аполітичне і призначене для естетичної насолоди та інтелектуального збагачення людей незалежно від раси, нації. Через те україномовна діаспорна періодика своїми публікаціями закликає українців бути свідомими і не забувати національної історії культури.

Не так давно, у 2013 р., у Філадельфії в її театральному житті відбулась історична подія: у найстарішому американському театрі Walnut Theatre одна із випускниць Східно- та Центральноєвропейських студій при університеті Ла-Саль презентувала постановку англійської версії твору відомого українського письменника і перекладача Олександра Ірванця. Стаття, надрукована у газеті «Міст» [1091], вказує на актуальність та універсальність ідейної спрямованості драми.

Подвійна мораль, що була притаманна тоталітарному суспільству СРСР, на жаль, знаходить можливість прижитися і сьогодні, як наслідок – навіть у вільному суспільстві може процвітати духовна ницість та байдужість. Прикметно, що навіть глядачі, які не знайомі з історичним контекстом драми О. Ірванця, адекватно реагували на побачене, оскільки алюзії були зрозумілі усім. Кожен показ супроводжувався своєрідною лекцією-дискусією з Л. Рудницьким, М. Рябчуком та іншими митцями про українську літературу, сучасну історію та політичну ситуацію на Україні. Це стало для неукраїнців прекрасною нагодою пізнати більше про те, що часто залишалося поза їх увагою.

Як і будь-який вид презентації української культури візуальне мистецтво знане та шановане у багатонаціональних США. У 2014 році Національний фонд мистецтв, незалежна американська федеральна агенція, метою якої є підтримка традиційних та новітніх форм мистецтва, надав престижну державну нагороду Вірі Наконечній. Ця українська мисткиня вже була відзначена численними нагородами та грантами за свою творчу діяльність і збереження та популяризацію в США українських народних традицій вишивки, бісероплетіння, ткацтва тощо. До слова, Віра Наконечна вже третя українка в історії цієї престижної премії (Беті Пізіо Кріснесон була майстринею писанкарства, а Євдокія Сороханюк – гуцульського мистецтва). Те, що українка стала лауреатом такої нагороди, не могло пройти осторонь, тому три найпоширеніші періодичні видання нашої діаспори у США («Свобода», «Міст», «Час і Події») опублікували відповідний матеріал, що надає цій інформації більшої вагомості [22; 23; 24]. Натомість українсько-канадський художник Микола Бідняк став першим українцем у діаспорі, якому було присуджено Державну премію ім. Т. Шевченка – найвищу в Україні нагороду – за серію історичних полотен і портретів українських провідників. Цей митець зробив дуже багато для сучасного українського мистецтва, при цьому тримаючи пензель у вустах. Він один з тих художників, які мали можливість розвиватися творчо у вільному світі, позбавленому тоталітаризму, стильово наближувати українське малярство до світових тенденцій, водночас позбавляючи його певної патріархальності та етнографічної

дріб'язковості (т. зв. біленьких хатинок і вишневих садів), популяризуючи український народ, надаючи йому позитивного іміджу серед інших, підготувавши, таким чином, сприятливий ґрунт для рецепції сучасного українського мистецтва незалежної вже держави [1551].

Щороку у чиказькому «Chopin Theatre» відбувається Міжнародний фестиваль моновистав з метою ознайомлення американської публіки з театральними школами та театрами Європи. За підтримки меценатів Бориса й Ориси Антоновичів Україна теж мала можливість бути представлена на цьому заході і небезуспішно. Актриса Київського театру на Подолі Тамара Плашенко змусила українську Америку пишатися своїм талантом. Презентувавши глибоко філософський та високоінтелектуальний діалог відомого письменника Хорхе Борхеса з публікою щодо життєвих цінностей, сенсу буття, моралі у суспільстві тощо, актриса зуміла до сліз зачепити емоції глядачів. Як свідчать захоплені відгуки в періодиці [722], вдала тематика і талант зуміли створити неповторний синтез мистецького дійства на сцені. Попри аналіз самого виступу та враження глядачів від нього, газета «Час і Події» також опублікувала схвальний відгук кореспондента газети «Chicago Journal» і інтерв'ю з Тамарою Плашенко щодо її враження від Чикаго, місць, які вона відвідала, та української громади, де, на нашу думку, вдало окреслено суть останньої: «в захопленні від чиказької громади, яка, на відміну від Лондона, Мюнхена, живе не минулим, а сьогоднішнім. Є людська єдність так званих еміграційних хвиль» [722].

Та, мабуть, найбільше публікацій у різних періодичних виданнях [576; 1040; 1041; 1328] української діаспори США присвячено, як вони називають, «театральним жоржинам з України» – Івано-Франківському академічному українському театру, який під керівництвом молодого режисера Р. Держипільського відродив принципи колись забороненого курбасівського театру та підкорив не тільки українську театральну сцену, а й українських глядачів у діаспорі. У статтях простежується тяглість традицій цієї мистецької студії ще від початку ХХ століття. Сьогодні корпорація «Міст» із Канади, фірма «Міст-Карпати» із США, які мають дуже потужний пересильний бізнес та часто запрошують у США музикантів, співаків та

митців з України, запросили Івано-Франківський академічний український театр із виставою «Солодка Даруся». Діаспоряни довідалися про це із реклами в газетах та на радіо. Як і в Україні, жоден глядач не зміг залишитися байдужим до переживань головної героїні, які спонукали до роздумів, та насолодитися майстерною грою акторів. Журналісти у своїх статтях вважають [1040; 1328], що час для відкриття історичної правди щодо багаторічного знущання над Україною різними зайдями давно настав. Багато із глядачів з числа української діаспори мають у своїй сім'ї особисту трагедію втрачених близьких, які гинули під чоботом «визволителів». Мабуть, тому цей твір, ще не будучи поставленим на сцені, викликав такий великий резонанс у мистецькому світі. Крім того, вистава дуже музикальна – у ній багато автентичних пісень, які ментально зачіпають струни в душі кожного українця, дають змогу відчути свою приналежність до цієї великої нації.

Чимало схвальних відгуків читаємо і на адресу самої письменниці Марії Матіос, яка приїхала у США разом із трупою, та її художнього стилю [1041]. Авторка ще до початку вистави мала зустрічі в Українському культурному осередку для того, щоб ближче познайомити українську громаду в діаспорі зі своєю творчістю. З цією ж метою авторка та режисер-постановник Р. Держипільський дали інтерв'ю радіо Ukiedrive, яке потім було опубліковане для широкого загалу в щоденнику «Час і Події» [576]. Крім суто мистецьких сентенцій щодо твору та втілення його на сцені, порушили питання з приводу тих духовних травм, яких зазнали наші попередні покоління, заклавши їх вже у генетичну пам'ять народу та передавши своїм спадкоємцям навіть у двадцять першому столітті. Митці вбачають поступ і вільний розвиток України лише за умови зникнення цих травм, що дамокловим мечем висять над сучасністю і майбуттям української нації.

Зрозуміло, що не всі діаспоряни прийдуть на виставу. На жаль, хтось не прийде через байдужість, вірячи, що, заробивши ще трохи грошей, зможе аж тоді пожити, побачити, відчути. Однак автори дописів запрошують усіх охочих відвідати постановку «Солодкої Дарусі» досить поетично, їх відгуки насичені епітетами та метафорами, крізь які проглядається невимовна туга за рідною землею. Навіть закінчення досить прикметні:

«Сердечно Ваші – чиказькі українці» (локаційна вказівка змінювалась залежно від міста, де виступала трупа – Нью-Йорк, Філадельфія, Нью-Джерсі, Клівленд, Чикаго) [1040; 1328]. Повний аншлаґ на виставах свідчив про те, що українці і за океаном не втратили відчуття приналежності до української нації. «Хоча мачуха-доля розкидала нас по різних континентах, ми – одне українське дерево, одна велика родина» [576].

У контексті вищевикладеного хочемо привернути увагу до статті журналіста Лідії Корсун у тижневику «Час і Події», статті злободенної, статті-заперечення [721]. Мова іде про непогоджуваність авторки із негативними висловлюваннями в одній із україномовних газет діаспори у США на адресу четвертої хвилі української еміграції. Замість наводити численні приклади підтримки сучасними вже вихідцями з України національних інституцій у США, що були створені попередниками, активізації діяльності української діаспорної громади, Лідія Корсун на основі унікальної творчої особистості Ігоря Афанасьєва (театральний режисер, актор, письменник) потрактувала специфіку четвертої хвилі, назвавши її найбільш неоднозначною порівняно з попередніми і в цьому вбачаючи її несприйняття деякими американськими українцями. Адже незважаючи на те, що майже в усіх причина виїзду – соціально-економічна, новітні емігранти – переважно люди з вищою освітою, професіонали, духовно сформовані і без партійної приналежності. Серед них, як уже згадувалось вище, багато представників творчих професій, і не всі з них займаються підприємництвом, є такі, які намагаються спрямувати свій талант Україні та українській громаді на новій батьківщині. Саме до останніх і належить Ігор Афанасьєв, який був досить успішний до від'їзду в США, проте лише тут він отримав можливість писати твори, які, однак, призначені для постановки в Україні та мають шалений успіх. У статті, присвяченій митцеві та його творчості [721], маємо схвальні відгуки представників національного мистецтва, простежуємо основні етапи його творчої біографії. Твори цього письменника і режисера про нашу сучасність, відчуття батьківщини у глобалізованому світі, маленьку людину у ньому, відповідальність держави за долю окремої особистості, патріотизм. Ідеї цього автора актуальні і заслуговують на увагу: «...приналежність

до певної національної культури визначається не аналізом крові [...], головне – відчуття цієї культури як рідної, основної та праця для неї, куди б не закинула доля. Бодай в силу можливості» [721]. Тобто творчий генотип нашого народу зумів не тільки зберегтись, а й поширюючись разом із носіями різними континентами, збагатити культуру інших країн.

Як бачимо, публіцистичні матеріали щодо порушеної теми однакостайні у тому, що українці, де б вони не жили, стануть згуртованіші та міцніші тоді, коли буде розвиватися українське мистецтво, яке пропагує та презентує іншим народам культурну спадщину своєї нації, зберігаючи ідентичність української громади.

ВИСНОВКИ

З'ясовано, що у сучасному глобалізованому світі проблема консолідації суспільства, формування та збереження національної ідентичності – ототожнення себе з певною нацією, її культурою, мовою, цінностями тощо – набуває особливої актуальності.

Україномовна періодика діаспори США стає тим майданчиком для досліджень, з якого можна вивести перспективу поглиблення й покращення механізму взаємодії України з діаспорою, сприяння останньої у відстоюванні національних інтересів етнічної батьківщини, вивчення процесу розвитку самої діаспорної громади, оптимізації державної політики України в контексті її євроінтеграційного поступу щодо української діаспори, оскільки всі моменти і сфери життя українців у США висвітлюються у публікаціях україномовних діаспорних газет і журналів.

Аналіз інформаційного простору українців діаспори у США свідчить про розуміння ними певних втрат традицій у силу віддаленості від історичної батьківщини та здобутків у плані їх збереження, знову ж таки через цю неблизькість, уникнувши тоталітарного знищення всього етнічного. Однак автори публікацій єдині щодо збереження національної духовності як логічного продовження минулого у сучасність. Через дотримання національних звичаїв та обрядів етнічна спільнота згуртовується, утворюючи т. зв. «колективний суб'єкт» [1829, с. 76], який надіається такою ж «колективною свідомістю», де відбувається оформлення соціального статусу, суспільно значущого становища індивіда тощо.

Опубліковані матеріали вказують на вагому роль української родини у процесі етнічної самоідентифікації індивіда та виділяють важливі аспекти життєдіяльності громади у цьому контексті: любов та пошана до духовної спадщини предків, іdealізм, жертвовність, формування самодисципліни, витривалості і толерантності. Оскільки родина є основою суспільства, то культ сім'ї (поряд з іншими чинниками) став одним із констант, завдяки якому українці в США зберегли свою національну ідентичність так далеко від батьківщини.

У переліку творців національної культури можна назвати чимало імен із різних сфер мистецтва. Вони є митцями своєї рідної культури, формують її особливості, зближуючи її зі світовими культурними досягненнями. Поряд із численними аматорськими хоровими колективами у США при громадських організаціях, культурно-освітніх центрах, а інколи і самостійно існують десятки ансамблів, танцювальних, драматичних, театральних колективів, що об'єднують прихильників українського мистецтва. У середовищі української діаспори у США культура виконує одну із своїх найважливіших функцій – забезпечення соціальної інтеграції, яка передбачає закладення основ стабільного існування людської спільноти, «забезпечення її консолідованості та ефективної взаємодії, акумуляцію суспільного досвіду, який би гарантував функціонування та відтворення людських колективів як стабільних, стійких спільнот» [140, с. 50].

Потрібно віддати належне діячам українського культурного процесу у всіх його виявах у діаспорі в США, де його розвиток був непростим, зважаючи на віддаленість від історичної батьківщини. Українська держава, здобувши незалежність, зуміла гідно оцінити той вклад, що його внесли діаспорні митці у збереження і формування української духовності. Живучи у глобалізованому світі, у багатоетнічних США, українській діаспорі вдалося зберегти стабільну національну культурну присутність у цій країні, відтак – прогрес у розвитку українських культурних індустрій та формування відповідного культурного середовища, що сприятливе для становлення та збереження національної самосвідомості.

Українські емігранти, розуміючи небезпеку асиміляції, розчинення у багатоетнічності США також дбали про згуртованість української громади на новій землі через збереження національних традицій, культури та віри. Як зазначає архієпископ Димитрій (Рудюк), «найбільш повно покликання нації може відобразитись у самоутвердженні і збереженні самоідентичності через Церкву. Тому для того, щоб знати душу кожного народу, необхідно знати справжню українську духовність, духовну традицію українського народу, дух, який насичує і животворює українську дійсність і який врешті-решт формує все життя і світогляд українця» [427, с. 12]. Зважаючи на опубліковані матеріали в періодиці української діаспори у США, бачимо, що одним із об'єднуючих та духовних центрів українців у США стала церква, яка продукує певні

духовні цінності. Люди, які з тих чи інших причин були змушені покинути Україну й оселитися у США зуміли привезти із собою та зберегти найголовніше – культуру, релігію та ідентичність. Для багатьох з них США стали батьківщиною, тут народилися нові покоління українців, уже тут святкуються найголовніші події життя громади. Однак де б українці не проживали, передусім, споруджували храм як місце духовного очищення, бо без віри не можна зберегти себе як націю. Чим вищий рівень релігійності громади, тим міцніше вона національно консолідована, тим слабше піддається процесу нівелювання української ідентичності під впливом космополітизму та глобалізації. Від самого початку церкви у США організувались у Чикаго, Нью-Йорку, Пармі, Філадельфії, Вашингтоні, беручи за основу ідеї патріархату для збереження українських традицій, мови, національних обрядових особливостей. Вони були успішні у своїй місії протистояти латинізації нашого обряду, повернути до української церкви молодь. Тому саме церкві як інституції українська діаспора у США сьогодні завдячує своїм національним збереженням.

Отже, незважаючи на еміграцію, розпорошеність культурних та інтелектуальних сил, українська діаспора в США зуміла перетворити культурний чинник, поряд з релігійним, на силу, що консолідує та творить націю. Завдяки об'єднанню освітніх, громадських, культурних сил наша громада за океаном не тільки змогла зберегти те, що десятиліттями нищилося та викорчовувалося в радянській Україні, а й витворити, на противагу радянським офіційним тенденціям соціалістичного реалізму, альтернативу у сфері філології, історіографії, літературі і мистецтві, засвоївши та адаптувавши до органічного українського творчого процесу новації західного культурного та мистецького життя. Українська діаспора у США стала тим монолітом, який завдяки наполегливій праці закрив штучно створені лакуни українського внеску у світовий культурний процес.

Щороку біля трьох тисяч дітей українського походження ідуть до українських шкіл у США. Ці навчальні заклади існують переважно на гроші батьків, меценатів, релігійних установ, громадських організацій та товариств. Українське шкільництво завжди було і залишається однією з головних тем україномовної періодики США. З її сторінок постає цікаве і насичене шкільне життя: святкування Різдва, Дня матері, Дня незалежності Укра-

їни, інших громадських та релігійних свят. Особливою подією у житті будь-якої української школи в США є початок навчального року та випуск учнів.

Друковані матеріали періодики української діаспори свідчать про те, що, хоча після Другої світової війни українське шкільництво значно поживавилось і активно розвивалося, розпад СРСР і поява «четвертої хвилі» еміграції перевели його на нову стадію: якщо попередні «хвилі» посилали дітей до української школи як данину тузі за втраченою батьківщиною, то новітні емігранти цим просто продовжують звичне життя, яке в них було до виїзду; крім того, з'явилися численні педагоги-фахівці, що дозволило значно підвищити рівень навчання.

Як свідчать опубліковані матеріали в україномовній періодиці діаспори у США, уся робота учителя за кордоном спрямована на надання учням знань і виховання особистості в дусі патріотизму. Тільки вчителі знають, як залучити молодь і дітей до українського і до підтримання української мови, як згуртувати українське молоде покоління в межах організацій, громад та як передати надбане тим українцям, що знаходяться так далеко за межами своєї Батьківщини. Українські школи, за матеріалами україномовної періодики діаспори у США, допомагають в утвердженні та формуванні ідентичності і самосвідомості молодих членів української діаспори, а, отже, є відчутним спротивом асиміляційним процесам.

Діяльність навчальних закладів координує Шкільна рада при УККА – своєрідний центральний орган, який організовує для вчителів симпозиуми, курси підвищення кваліфікації, конференції і семінари, видає підручники і навчальні посібники (до речі, на початку незалежності багато з них були базовими в Україні, особливо при вивченні історії та літератури). Шкільна рада тісно співпрацює з товариством «Просвіта», американською системою середньої освіти, вищими навчальними закладами. Крім того, у процесі здобуття національної освіти українською молоддю в США велику роль відіграють українські церкви та громадські організації (через встановлення стипендій, програм обміну, організацію спортивно-вишкільних таборів тощо).

Аналіз україномовної періодики США свідчить про наскрізний меседж усіх друкованих матеріалів, з якого випливає, що обов'язок кожного українця незалежно від соціального чи про-

фесійного становища, віросповідання, місця перебування, громадянства – дорожити і берегти рідну мову. Остання активізує національні структури, що захищають людину від руйнівних інформаційних впливів завдяки своїй міфічно-архетипічній природі. Цікавість до мовної діяльності української діаспори у США обумовлена посиленням позицій людського чинника у мові, оскільки сьогодні в силу різних причин етноси як суб'єкти й об'єкти етнополітичних процесів активізуються. Це, у свою чергу, пробуджує інтерес до дослідження діаспорних груп, зокрема в аспекті етнологістичному. Адже мовний чинник у контексті відродження, становлення чи збереження національної самосвідомості та національної самоідентичності є одним з провідних.

Не можна заперечити і того факту, що, перебуваючи далеко від матірньої України, часом у нелегких умовах, американські українці не забували про пропагування постаті Т. Г. Шевченка, використовуючи усі можливості, багато зробили для становлення та розвитку шевченкознавства, причому незаангажованого, незаполітизованого, такого, яке і сьогодні критикує фальсифікації з приводу творчої особистості Т. Г. Шевченка (заперечення Шевченка як «мужицького поета», низький рівень його освіти; популярність українця у петербурзьких салонах, відчуття моди, а також його прославлення навіть у підневільні часи). У публікаціях чітко простежуються дві тенденції: традиційна та модерністська, причому друкуються матеріали (рубрики: «Культура», «Пам'ять», «Постать», «Українське Чикаго») як діаспорних науковців і громадян, так і дослідників з України. Така відкрита позиція сприяє діалогу, швидше полілогу, коли кожен може висловити власну думку, а обґрунтовуючи свою точку зору в полеміці з іншими, висувати цілком нове бачення творчої особистості Кобзаря. Періодичні видання у цьому випадку стають тим полем, на якому розгортається полеміка, діалог з метою народження нових ідей.

Сьогодні потужні стимули для подальшого існування організованих і консолідованих громад закордонних українців, зокрема у США, дає вже не ідея, а реальна держава Україна. Процес державотворення, трансформації у соціально-економічній, культурно-духовній сфері, інтеграція України у європейський простір не могли не позначитися на напрямках і формах взаємодії із українською діаспорою. Зі свого боку, на вищезначений процес впливала і позиція представників української громади у США

щодо перспектив взаємодії із історичною батьківщиною, збереження національної ідентичності в умовах, коли Україна почала відігравати нову роль важливого і повноправного члена світового співтовариства. Діаспора активно лобіює інтереси своєї історичної батьківщини в Конгресі, у багатьох органах державної влади, має налагоджені контакти у Білому домі і Держдепартаменті. Не останню роль у цьому відіграє той факт, що українці у США становлять численний і впливовий електорат, до якого прислухаються американські політики. Американські українці сьогодні є творцями позитивного іміджу України на міжнародній арені. Це стало можливим завдяки розгалуженій мережі громадських організацій, періодичних видань, телебачення, радіо. Матеріали україномовної періодики США свідчать про те, що тільки унаслідок активної діяльності української діаспори у цій країні США сьогодні є найбільш послідовним другом і партнером України.

Автори публікацій акцентують увагу читача на тому, що історія будь-якого народу – є також історією його визначних особистостей. Обличчя сучасної України – це сили і життя її героїв, які вони віддали заради її свободи і процвітання. За ініціативи всіх громадських організацій, молодіжних товариств, згідно з дописами в україномовній періодиці, відзначають Свято героїв, День пам'яті, День Злуки українських земель, Листопадовий зрив, вшановують знакові постаті української історії (А. Мельник, С. Бандера, Р. Шухевич, Є. Коновалець, С. Петлюра, УСС, бійці УПА, полегли під Крутами тощо). Автори статей в україномовній періодиці діаспори у США переконані, що відзначення таких дат і особистостей є обов'язковим, бо вони у минулому стали тією підвалиною, що уможливили події 1991 р., через те у своїх матеріалах завжди подають короткий історичний екскурс та оцінку їх значення з точки зору сучасності. Також для кращого налагодження взаємовигідних і дружних відносин між українською діаспорою та Україною, на думку дописувачів, є безпосередній контакт відомих людей та лідерів думок з обох сторін. Для цього, як показує аналіз опублікованого матеріалу, українські громадські організації у США завжди влаштовують зустрічі з представниками українських демократичних сил, які, приїжджаючи у США, ніби з'єднують українців по обидва боки океану.

Опубліковані матеріали дають багато цінної інформації про величезний вклад української діаспори США (громадських ор-

ганізацій, окремих діячів, науковців) не тільки у вшанування мільйонних жертв Голодомору 1932-1933 рр., а й у світове визнання останнього геноцидом стосовно українців як нації. Подібними за тональністю є статті, що стосуються Чорнобильської катастрофи, мабуть, тому, що вона спричинилась через чергове недбалство та абсолютне ігнорування цінності людського життя радянською владою.

Серед різноманітних форм співпраці між діаспорою США та Україною можна виокремити й соціально-економічний аспект, який полягає, як вважають автори статей, зокрема, у: прямих інвестиціях представників ділових кіл української діаспори, створенні потужних українських підприємств, допомозі щодо їх виходу на міжнародний ринок тощо [1359]. Починаючи від впровадження української національної валюти, численних освітніх фінансових програм, прямої інвестиційної підтримки і завершуючи наданням численної і різноманітної гуманітарної допомоги – це тільки невелика частина співпраці між українською діаспорою у США та Україною, що знайшла своє відображення в інформаційному просторі американських українців.

Першочергова роль у вихованні особистості, яка усвідомлює свою укоріненість у національній культурі, належить також університетській освіті, яка покликана вирішувати завдання повернення до соціокультурних джерел освіти та науки, відновлення історичної пам'яті та збереження національної ідентичності в умовах глобалізаційної інтеграції. Помітне місце серед публікацій на освітню тематику відводиться Києво-Могилянській академії та Українському католицькому університету, інституціям, що впродовж історії українського народу мали величезний вплив не тільки на розвиток його освіти і культури, а й духовності, могутнім чинником формування національної самосвідомості. Діяльність українських університетів знаходить своє відображення у публікаціях діаспорної преси США, вивчається, коментується, впливаючи, таким чином, на інформаційний простір емігрантів, а через нього – на їх національну самосвідомість, формуючи національну ідентичність.

Аналізуючи матеріали періодичних видань українців США, приходимо до висновку про важливість ще однієї, культурно-символічної, складової, яка є безсумнівною у структурі національної ідентичності, оскільки «національна ідентичність

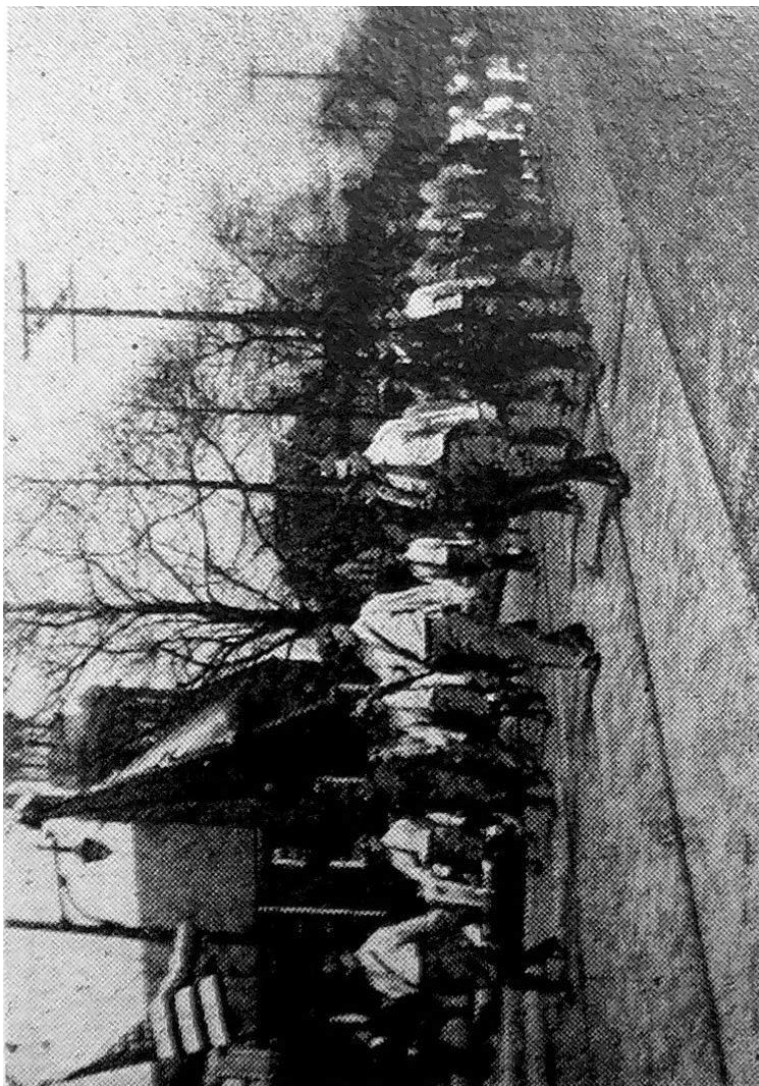
– ототожнення людиною самої себе з певною спільнотою, її символами, цінностями, історією, культурою... Причому йдеться про сприйняття цієї ідентичності не лише на суто раціональному, розумовому рівні, а й на емоційному, семантико-міфологічному» [1347, с. 19]. Важливу роль у цьому процесі відіграють основні культурні інституції та інституції пам'яті (УМ, УНМ, УМІА, УІА, УІММ, Український музей і бібліотека в Стенфорді, Український музей-архів у Клівленді). Незважаючи на те, що вони розміщені у різних штатах, збереження автентичності української культури в полікультурному середовищі США залишається їх незмінною метою. Варто зауважити, що, хоча ці заклади і сповідують національні цінності, інтеграція в американське життя надала їх діяльності дещо комерційного змісту: українці, відкриваючи свої культурні установи за океаном, переймають американські традиції їх функціонування.

На основі вищевикладеного, можемо зробити висновок про те, що українська діаспора у США є надзвичайно організованою, можливо, в силу того, що у цій країні вона – найдавніша. Серед багатьох українців за кордоном, особливо з останньої хвилі еміграції, побутує думка, що справжнім патріотом можна бути лише на історичній батьківщині. Однак дослідження свідчать, що це далеко не так. Лише у спілкуванні з іншими людиною себе самоусвідомлює, виробляє своє національне «я», обстоює національні інтереси.

Звичайно, опрацьований нами матеріал дає інформацію про те, що українці певним чином асимілюються, це нормально для меншин, які тривалий час знаходяться за межами своєї батьківщини, і проходить два-три покоління. Але вони не зникають, бо їх об'єднує українська преса, новітні україномовні медіа, українська культура, мова, освітні заклади та спільне зацікавлення долею України. Причому, сьогодні молодь цікавиться нею не менше, аніж старше покоління.

Узагальнений досвід щодо збереження своєї національної ідентичності українською діаспорою в полікультурному та іншомовному середовищі США, презентований через її україномовну періодика, вважаємо, може стати важливим та корисним і для самої України, для тих регіонів, де самоідентифікація продовжує залишатися розмитою, а через те – вразливою як до глобалізаційних процесів, так і до впливу однієї конкретної домінуючої культури.

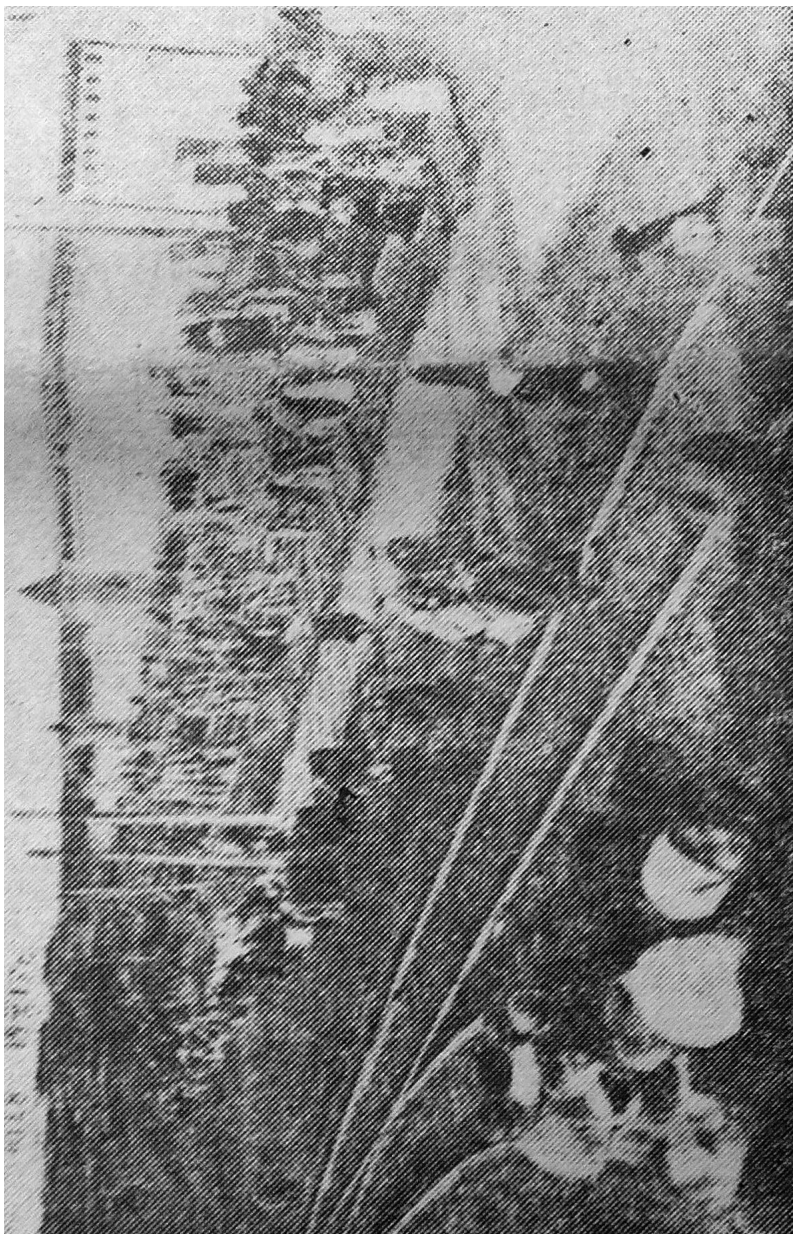
ДОДАТКИ

**Похід до Церкви св. Петра і Павла в Клівленді 1938 року.
Для відзначання Листопадових Роковин**

ОДУМ Чикаго – 1953 рік

У річницю геройського бою під Крутами

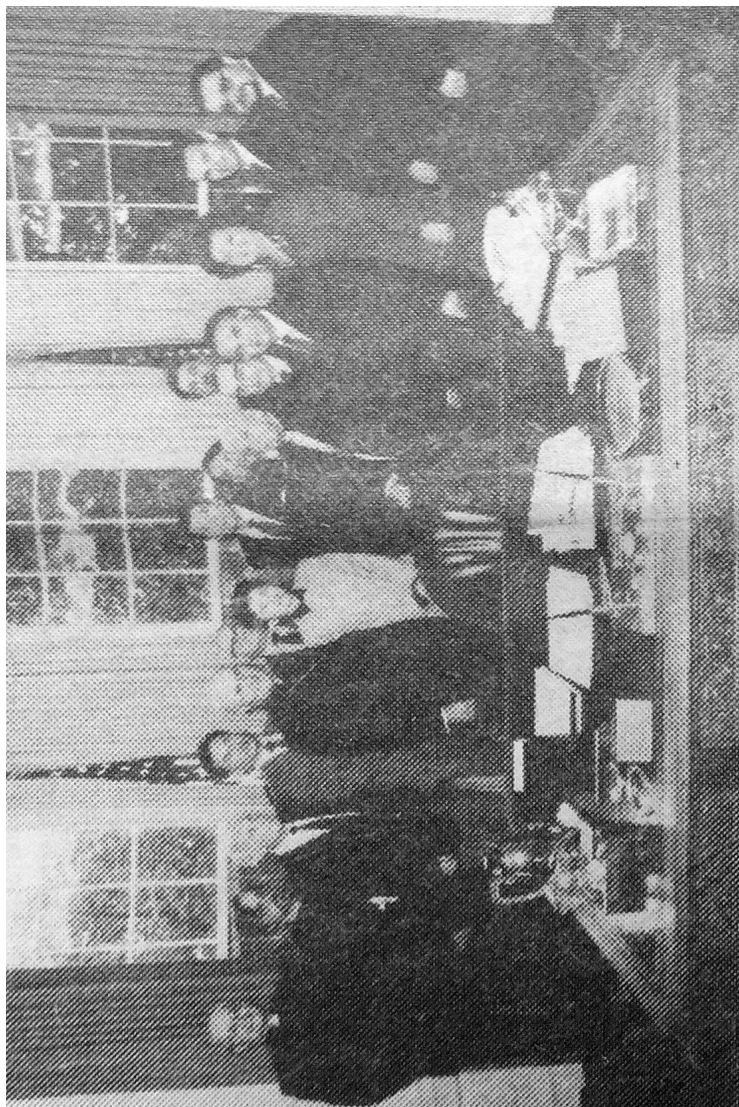
Андрей Шептицький з паастунами

Різдвяна ялинка у Лос-Анжелесі

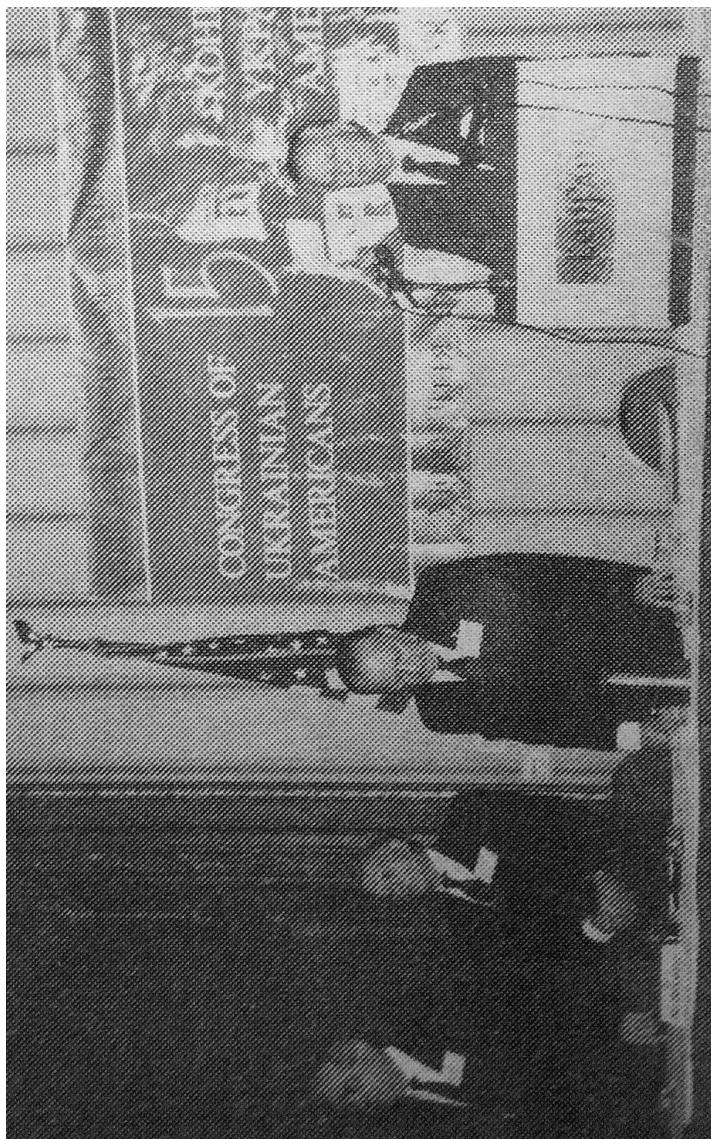
Молоді артисти, що відіграли п'єсу-казку «Пригоди Різдвяної Зірки», та їхні духові опікуни і провідники

**Делегація українських громадських та релігійних
провідників із Президентом США Р. Рейганом**

**Візит Блаженнішого кардинала Й. Сліпого
до осередку НТШ в Сарселі, 1981 р.**

**Президент УКА Ігнат М. Білінський відкриває XV Конгрес Українців Америки.
Зліва члени Президії УКА інж. Богдан Федорак, д-р Михайло Снігурович
і Володимир Мазур**

Члени Міжнародного Трибуналу сидять зліва: проф. Кові Олівер (ЗСА), проф. Рікардо Левене (Аргентина), проф. Джон Гамфрі (Канада), президент – проф. Джейкоб Зундберг (Швеція), проф. полковник Гі Дрейпер (Англія), проф. Джов Бергивен (Бельгія) і проф. Жорж Левасер (Франція)

Революція на граніті, Київ, жовтень 1990 р.

Мітинг у Києві, 1991 р.

Бал дебютанток СУМ

**Випускники Школи
українознавства СУМ,
Нью-Йорк**

**Перше Причастя у парафії
св. о. Миколая УГКЦ, Чикаго**

Президент СКУ Євген Чодій

**Очільник Головної пластової бурави
Марта Кузьмович**

**Український інститут Америки,
Нью-Йорк**

Ушанування Чорнобильської трагедії на День Землі, Флорида

Пам'ятник жертвам Голодомору 1932-1933 рр., Вашингтон

Капела бандуристів ім. Т. Шевченка

**Свято Т. Шевченка у Школі українознавства
при Українському православному соборі
св. князя Володимира, Чикаго**

Український фестиваль у Виппані

«Громовиця» відкриває парад до Дня подяки, Чикаго

Різдвяна зустріч УАФКС «Самопоміч» із духовенством

Мітинг на підтримку Євромайдану, Вашингтон, 2013 р.

Революція гідності, Київ, 2014 р.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абетка етнополітолога / авторський колектив: Ю. Римаренко, О. Мироненко та ін. – К. – Т. 1, 1995.
2. Абліцов В. Г. Галактика «Україна». Українська діаспора: видатні постаті / В. Г. Абліцов. – К. : КИТ, 2007. – 436 с.
3. Австрійський славіст про українську мову // Час і Події. – 2009. – № 9. – 04 березня.
4. Аґне І. Нова українська школа / Ірина Аґне // Свобода. – 2009. – № 38. – С. 19.
5. Ажнюк Б.М. Мовна єдність нації: діаспора й Україна / Б. М. Ажнюк; НАН України. Ін-т укр. мови. – К. : Рідна мова, 1999. – 450 с.
6. Ажнюк Б. Національна ідентичність і мова в українській діаспорі / Богдан Ажнюк // Сучасність. – 1999. – № 3. – С. 128-140.
7. Акція «Брат братові» / Прес-служба ЗУАДК // Міст. – 2012. – 08 серпня.
8. Американська Westinghouse може замінити Росію як постачальника ядерного палива в Україну // Час і Події. – 2015. – № 36. – 03 вересня.
9. Американці купують борги України // Міст. – 2013. – 21 листопада.
10. Американців познайомили з українським Святим Миколаєм / Укрінформ // Міст. – 2014. – 24 грудня.
11. Антонович М. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні як злочин геноциду / Мирослава Антонович // Ідентичність і пам'ять у пострадянській Україні: монографія / Від. ред. Мирослава Антонович. – К. : Дух і літера, 2009. – 496 с. – С. 41-58.
12. Антушевський Т. УКУ відзначив добросесних журналістів / Тарас Антушевський // Свобода. – 2009. – № 28. – С. 10, 14.
13. Арутюнов В. Х. Парадокси самоідентифікації в контексті глобалізації / В. Х. Арутюнов // Проблеми самоідентифікації сучасного українського суспільства: політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти. – К. : Національна академія управління, 2009. – 252 с. – С. 63-65.
14. Архів Львівської наукової бібліотеки ім. В.Стефаника НАН України. – 1993. – Канцелярія. Листування з міжнародних питань. – Папка 1. – С. 1-2; Відділ комплектування. Книга сумарного обліку № 105. Подарунки М. Бігуса. – С. 30; Відділ комплектування. Інвен-

тарна книга № 128. Книга сумарного обліку 2, – № 380. – С. 121 – 215; Архів відділу комплектування. Листування з питань комплектування іноземної літератури. – 1995.

15. Атаманенко А. Проблеми і напрями дослідження української діаспори / А. Атаманенко // Україна в нас єдина: Матеріали засідань наукових секцій IV Всесвітнього форуму українців, 18-20 серпня 2006 р., м. Київ / Укл. Д.В. Павличко, В.М. Зуєв, Л.М. Кононко. – К.: Екопаксервіс, 2006. – С. 220-223.

16. Атаманюк Ю. Ой на Івана, на Купала / Юрій Атаманюк // Час і Події. – 2009. – № 27. – 7 вересня.

17. Атаманюк Ю. Українська писанка в Італії / Юрій Атаманюк // Час і Події. – 2010. – № 15. – 14 квітня; № 17. – 30 квітня.

18. Атаманюк Ю. Феномен космацької писанки / Юрій Атаманюк // Час і Події. – 2009. – № 15. – 16 квітня.

19. Бадзьо Ю. Полювання на Президента триває / Юрій Бадзьо // Свобода. – 2008. – № 29. – С. 3, 20-21.

20. Байдюк З. Баунд Брук – центр українського православ'я у США / Зореслав Байдюк // Час і Події. – 2008. – № 16. – 17 квітня.

21. Бал СУМівських красунь // Час і Події. – 2008. – № 4. – 25 січня.

22. Балух-Мазуркевич У. Віра Наконечна – лауреат престижної нагороди США / Уляна Балух-Мазуркевич // Свобода. – 2014. – № 47. – С. 11, 15.

23. Балух-Мазуркевич У. Українка здобула нагороду американського уряду / Уляна Балух-Мазуркевич // Міст. – 2014. – 20 листопада.

24. Балух-Мазуркевич У. Українка здобула престижну нагороду американського уряду / Уляна Балух-Мазуркевич // Час і Події. – 2014. – № 47. – 20 листопада.

25. Банчик Н. Розповіді світові про Геноцид українського народу / Надія Банчик // Міст. – 2012. – 04 травня.

26. Барагура В. Непосильне фінансове переобтяження діаспори / Володимир Барагура // Свобода. – 1993. – Ч. 20. – С. 2.

27. Баран М. Свято у школі українознавства ім. Митрополита А. Шептицького / Марія Баран // Час і Події. – 2011. – № 4. – 26 січня.

28. Барановський Р. Доповідь про Український Музей і Шевченківське свято в Кергонксоні / о. Роман Барановський // Свобода. – 1993. – Ч. 81. – С. 4.

29. Барановський Р. Звіт діяльності Української американської координаційної ради (УАКР) / Р. Барановський // VIII конгрес СКУ, 18-21 серпня 2003 р., Київ : звіти. 1998-2003 / Світовий конгрес українців (8; 2003; Київ). – К. : Український Дім, 2003. – 252 с.

30. Барисюк М. Посвячення собору Вхід у Храм Пречистої Діви Марії в Норт Порті / д-р Мирослав Барисюк // Свобода. – 1993. – Ч. 31. – С. 3.
31. Бартків О. СУМ Джерсі-сіті вшанував 80-ту річницю Голодомору / Оксана Бартків // Міст. – 2013. – 04 квітня.
32. Бартків О. Сумівський бал дебютанток / Оксана Бартків // Свобода. – 2009. – № 11. – С. 8.
33. Барулин В. С. Основы социально-философской антропологии / В. С. Барулин. – М. : ИКЦ «Академкнига», 2002. – 455 с.
34. Барчук О. Вороття кардинала / Олеся Барчук // NOVАгазета. – 2016. – № 46 (403). – С. 15.
35. Бауман З. Индивидуализированное общество / З. Бауман; Пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Логос, 2002. – 390 с.
36. Бачинський Ю. Українська імміграція в Сполучених Штатах Америки / Юліан Бачинський. – 2-е вид. / Ред. і передмова до 2-го вид. Василя Маркуся. – Київ : ІНТЕЛ, 1995. – 488 с.
37. Белінський Ю. Українська мова : завтра може бути запізно / Юрій Белінський // Час і Події. – 2010. – № 47. – 26 листопада.
38. Бердяев Н. А. Истоки и смысл русского коммунизма / Н. А. Бердяев. – М. : Наука, 1990. – 224 с.
39. Бібліотека ім. Олега Ольжича. Реєстри комплектів газет і журналів 20 – 30-х років. – Ф. 178. – Оп. 3. – Арк. 1-159; Меценати української діаспори. – Ф. 178. – Оп. 3. – Арк. 1-346.
40. Бібліотека Інституту досліджень діаспори. – Інвентарна книга № 2. – С. 1-250; – Інвентарна книга № 3. – С. 1-47.
41. Бігун Х. Завершено програму обміну виховників СУМ / Христя Бігун // Свобода. – 2010. – № 44. – С. 14.
42. Бігун Х. Програма обміну була успішною / Христя Бігун // Свобода. – 2013. – № 43. – С. 8.
43. Бігун Х. СУМівці Америки відкривають Україну / Христя Бігун // Час і Події. – 2012. – № 45. – 07 листопада.
44. Бігун Х. СУМівці Америки відкривають Україну / Христя Бігун // Міст. – 2012. – 08 листопада.
45. Відзіля Ю. Емігрантська українська преса Італії: проблеми розвитку / Ю. Відзіля // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – Львів, 2007. – Вип. 15. – 472 с. – С. 354-364.
46. Відзюра А. Замах на українську мову / Анатолій Відзюра // Свобода. – 2013. – № 25. – С. 7.
47. «Бізнес повинен стимулювати уряд до реформ» : [виступ Посла США в Україні Джеффри Пайєта на Форумі жіночого підприємництва / Прес-служба LvBS] // Час і Події. – 2014. – № 22. – 29 травня.

48. Бізнес-школа kmbs отримала ре акредитацію СЕЕМАН // Час і Події. – 2013. – 14 лютого.

49. Біланюк О. Доля української наукової мови в наших руках / О. Біланюк // Свобода. – 1993. – Ч. 46. – С. 3.

50. Біловус Л. І. Вербалізація збереження національної ідентичності культурно-освітніми установами української громади США на сторінках діаспорної періодики / Л. І. Біловус // Globalizacja droga ku przyszłości. – Stalowa Wola: Wyższa szkoła ekonomiczna w Stalowej Woli, 2017. – 435 s. – S. 328-339.

51. Біловус Л. І. Виховання національної ідентичності українськими освітніми закладами США (на основі україномовної періодики діаспори) / Л. І. Біловус // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наук. праць / За заг. ред. д.філос.н. Журби М.А., 2016. – Частина 2. – Монреаль: ЦСП «НБК»; Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля. – 308 с. – С. 187-190.

52. Біловус Л. І. Діяльність інституцій пам'яті українців США у напрямі збереження національної ідентичності (на основі аналізу діаспорної періодики) / Л. І. Біловус // Емінак. – 2017. – № 2 (18). – Т. 3. – С. 77-83.

53. Біловус Л. І. Діяльність НТШ та питання української науки у періодичних виданнях українців США як засіб збереження національної ідентичності / Л. І. Біловус // Молодий вчений. – 2016. – № 9 (36). – С. 318-324.

54. Біловус Л. І. Діяльність освітніх організацій української діаспори на сторінках україномовної преси США у контексті збереження національної ідентичності / Л. І. Біловус // Smart and Young. – 2016. – № 10. – С. 45-52.

55. Біловус Л. І. Документально-комунікаційна функція україномовної періодики США щодо діяльності громадських організацій (на прикладі СУА) / Л. І. Біловус // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань: зб. наук. праць / Київський національний ун-т к-ри і мист-в; Ф-т культурології. За заг. ред. В.В. Бездрабко. – К., 2017. – Вип. 10. – 240 с. – С. 201-206.

56. Біловус Л. І. Збереження національної ідентичності українців США у діяльності Українського народного союзу (на матеріалах діаспорної періодики) / Л. І. Біловус // Гілея. – 2017. – Вип. 121. – С. 7-11.

57. Біловус Л. І. Інформаційний простір української діаспори США про сферу шкільної україномовної освіти як одного із чинників формування національної ідентичності / Л. І. Біловус // Science

and Education Studies. – 2016. – № 1 (17) (January-June). Volume II. – Stanford: Stanford University Press, 2016. – 788 p. – P. 341-348.

58. Біловус Л. І. Інформаційний простір української діаспори США у контексті збереження рідної мови як основи національної ідентичності / Л. І. Біловус // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наук. праць Х Міжнародної науково-практичної конференції, м. Рубіжне, 30-31 травня 2015 р. / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. – Рубіжне: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. – 247 с. – С. 169-171.

59. Біловус Л. І. Інформаційний простір української діаспори США як транслятор діяльності шкіл українознавства щодо збереження національної ідентичності / Л. І. Біловус // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія». Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур : матеріали ІХ міжнародної наукової конференції. (Острог, 20–21 травня 2016 року) / ред. кол. : І. Д. Пасічник, Д. М. Шевчук та ін. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2016. – Вип. 17. – 392 с. – С. 42-51.

60. Біловус Л. І. Інформаційно-документаційний аспект україномовних періодичних видань США у контексті діяльності української церкви / Л. І. Біловус // Емінак. – 2017. – № 3 (19). – Т. 2. – С. 125-130.

61. Біловус Л. І. Комунікативні аспекти діяльності українських молодіжних організацій США (на матеріалах україномовної періодики) / Л. І. Біловус // Інформація та соціум: матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції / редкол.: О. М. Анісімова (голова), А. М. Пелешин, О. Є. Гомотюк, Якуб Коралевській та ін. – Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – 96 с. – С. 71-74.

62. Біловус Л. І. Культурний дискурс україномовної періодики діаспори США як чинник збереження національної ідентичності / Л. І. Біловус // Емінак. – 2017. – № 4 (20). – Т. 2. – С. 100-107.

63. Біловус Л. І. Матеріали періодичних видань української діаспори США як джерело інформації про кредитну кооперативу «Самопоміч» / Л. І. Біловус // Наукові записки ТНПУ. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. Зуляка. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. – Вип. 1. Ч. 2. – 188 с. – С. 140-147.

64. Біловус Л. І. Мова як важливий чинник соціокультурної ідентичності нації та особистості / Л. І. Біловус // Наукові записки. Серія «Культурологія» (Проблеми культурної ідентичності: глобальний та локальний виміри. Матеріали міжнародної наукової конференції 23-24 квітня, Острог – 2010). – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2010. – Вип. 5. – С. 164-169.

65. Біловус Л. І. Мовна проблематика в інформаційному просторі українців США / Л. І. Біловус // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 6. – С. 45-48.

66. Біловус Л. І. Мовноцентричний аспект інформаційного простору української діаспори США / Л. І. Біловус // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-прак. конф., Одеса, 10-12 вересня 2015 року / під заг. ред. В.Г. Спрінсяна. – Одеса : ФОП Гаража, 2015. – 625 с. – С. 516-527.

67. Біловус Л. І. Націєтворчі аспекти дотримання традицій українцями в діаспорі (на базі україномовного публіцистичного матеріалу США) / Л. І. Біловус // Вісник Книжкової палати. – 2017. – № 2. – С. 49-52.

68. Біловус Л. І. Образ Києво-Могилянської академії в україномовній періодиці США, або Роздуми про збереження ідентичності / Л. І. Біловус // Вісник Книжкової палати. – 2013. – № 12. – С. 27-31.

69. Біловус Л. І. Періодичні видання української діаспори США крізь призму викликів перед українським шкільництвом / Л. І. Біловус // Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації : стан, проблеми і перспективи: матеріали I Всеукраїнської наук.-практ. Інтернет-конференції, м. Полтава, 3 грудня 2015 р. / редкол. : І. Г. Передерій, А. А. Соляник та ін.. – Полтава : ПолтНТУ, 2016. – 226 с. – С. 170-171.

70. Біловус Л. І. Питання Помісної української церкви у матеріалах періодики української діаспори США як один із чинників національної самоідентифікації / Л. І. Біловус // Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського. Історичні науки. – 2017. – № 2 (44). – С. 89-94.

71. Біловус Л. І. Презентація Українського конгресового комітету Америки в інформаційному просторі української діаспори США / Л. І. Біловус // Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 21-22 квітня 2017 р., ТНЕУ. – Тернопіль : Економічна думка, 2017. – С. 317-320.

72. Біловус Л. І. Рецепція творчої постаті Т. Шевченка в періодиці української діаспори США / Л. І. Біловус // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 3. – С. 25-28.

73. Біловус Л. І. Роль періодики діаспори США у збереженні україномовної освіти як одного з чинників національної ідентичності / Л. І. Біловус // Документ у збереженні індивідуальної / соціальної пам'яті: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції,

м. Тернопіль, 3 грудня 2015 р. – Тернопіль, 2016. – Частина 1. – С. 81-84.

74. Біловус Л. І. Роль періодичних видань українців США у збереженні національної ідентичності / Л. І. Біловус // Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи: матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. Інтернет-конференції, м. Полтава, 23 листопада 2016 р. / редкол. : І. Г. Передерій, А. А. Соляник та ін. – Полтава : ПолтНТУ, 2016. – 320 с. – С. 211-216.

75. Біловус Л. І. Роль україномовних періодичних видань США у формуванні та дотриманні родинних цінностей / Л. І. Біловус // Canadian Journal of Education and Engineering. – 2015. – № 2(12), (July-December). Volume III. – Ottawa: Ottawa University Press. – 621 p. – P. 380-387.

76. Біловус Л. І. Світовий конгрес українців на шпальтах української діаспори США (після 1991 р.) – напрями роботи для збереження національної ідентичності / Л. І. Біловус // Проблеми всесвітньої історії. – 2017. – № 2 (4). – С. 196-208.

77. Біловус Л. І. Тарас Шевченко в україномовній періодиці США / Л. І. Біловус // Тарас Шевченко і сучасна національна освіта: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 5-6 березня 2014 р., ТНЕУ // Психологія і суспільство : Спецвипуск. – С. 11-12.

78. Біловус Л. І. Творча особистість Т.Г. Шевченка в періодиці української діаспори США / Л. І. Біловус // Zbiór raportów naukowych. «Współczesne tendencje w nauce i edukacji» (27.02.2014-28.02.2014). – Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. “Diamond trading tour”, 2014. – 72 str. – S. 26-31.

79. Біловус Л. І. Україномовна періодика США у збереженні рідної мови як основи національної ідентичності / Л. І. Біловус // Proceedings of the International Scientific and Practical Conference «Topical Researches of the World Science, Vol. I (June 20-21, 2015, Dubai, UAE)». – Dubai.: Rost Publishing, 2015. – 107 p. – P. 5-8.

80. Біловус Л. І. Україномовна періодика США у контексті збереження рідної мови як основи національної ідентичності / Л. І. Біловус // Молодий вчений. – 2015. – №5 (20). – С. 74-77.

81. Біловус Л. І. Україномовні періодичні видання США про культурну самопрезентацію української діаспори як способу збереження національної ідентичності / Л. І. Біловус // Вісник Книжкової палати. – 2017. – № 5. – С. 46-50.

82. Біловус Л. І. Українська церква у США на шпальтах україномовних періодичних видань: культурно-освітня діяльність / Л. І. Біловус // Гілея. – 2017. – Вип. 123. – С. 87-92.

83. Біловус Л. І. Український католицький університет в україномовній періодиці США / Л. І. Біловус // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 4. – С. 33-37.

84. Біловус Л. І. Український католицький університет у контексті збереження і формування освітніх та духовних традицій українців (на матеріалі діаспорної преси США) / Л. І. Біловус // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 7. – С. 50-52.

85. Біловус Л. І. Українські духовні традиції в україномовній періодиці США як чинник збереження національної ідентичності / Л. І. Біловус // Соціум. Документ. Комунікація. – 2017. – Вип. 4. – С. 113-131.

86. Біловус Л. І. Українські періодичні видання США щодо діяльності окремих музейних установ діаспори у напрямі збереження національної ідентичності / Л. І. Біловус // Гілея. – 2017. – Вип. 127. – С. 102-106.

87. Біловус Л. І. Українські церкви у США в обороні державності України (на матеріалах україномовної періодики діаспори) / Л. І. Біловус // Гілея. – 2017. – Вип. 126. – С. 95-100.

88. Біловус Л. І. Періодика української діаспори США (1991-2013 гг.) как фактор сохранения национальной идентичности / Л. І. Біловус // European Applied Sciences. – 2015. – # 4. – Р. 19-21.

89. Благодійний бенкет приніс УКУ понад 1 млн. гривень / Пресслужба УКУ // Свобода. – 2013. – № 44. – С. 1.

90. Благодійний бенкет УКУ в Чикаго // Час і події. – 2011. – № 46. – 16 листопада.

91. Богданська Т. Концерт на честь п'ятиліття відділу УМІ / Таїса Богданська // Свобода. – 2014. – № 21. – С. 8.

92. «Богослов вже не доводить, що він не верблюд»: [інтерв'ю Бориса Гудзяка кореспонденту «Нового Погляду» Лесі Головатій]. – Режим доступу : <https://portal.lviv.ua/news/2007/04/24/130922>

93. Богуславський О. В. Преса міжвоєнної української еміграції в Європі 1919 - 1939 рр.: національно-патріотична дискусія : автореф. дис... д-ра наук із соц. комунікацій / О. В. Богуславський; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2008. – 38 с.

94. Боднарук В. Великодній базар у осередку Св. Андрія / Віра Боднарук // Міст. – 2014. – 24 квітня.

95. Боднарук В. Вечір Юрія Тарнавського / Віра Боднарук // Час і Події. – 2011. – № 39. – 28 вересня.

96. Боднарук В. Визначені стипендіяти Товариства української мови / Віра Боднарук // Свобода. – 2015. – № 7. – С. 7.
97. Боднарук В. «Геноцид очима мистців» в УІММ / Віра Боднарук // Міст. – 2013. – 17 жовтня.
98. Боднарук В. День матері відзначили в Норт-Порті / Віра Боднарук // Свобода. – 2011. – № 21. – С. 8.
99. Боднарук В. День Матері в осередку Норт Порт, Флорида / Віра Боднарук // Час і Події. – 2011. – № 20. – 18 травня; Час і Події. – 2012. – № 20. – 16 травня.
100. Боднарук В. День матері в українському осередку / Віра Боднарук // Міст. – 2012. – 17 травня.
101. Боднарук В. Добровольці Корпусу миру на Українських днях / Віра Боднарук // Міст. – 2012. – 06 вересня.
102. Боднарук В. Д-р Мар'яна Рубчак вела мову про жіноцтво / Віра Боднарук // Свобода. – 2012. – № 29. – С. 8.
103. Боднарук В. Допомога від ТУМ із Чикаго / Віра Боднарук // Міст. – 2013. – 11 липня.
104. Боднарук В. Жінка в сучасній Україні / Віра Боднарук // Час і Події. – 2012. – № 27. – 04 липня.
105. Боднарук В. Історія ТУМ за 22 роки / Віра Боднарук // Свобода. – 2013. – № 47. – С. 11.
106. Боднарук В. Пишаємося стипендіатами ТУМ / Віра Боднарук // Свобода. – 2014. – № 21. – С. 7.
107. Боднарук В. Подарували вітраж «Тризуб» / Віра Боднарук // Свобода. – 2014. – № 28. – С. 8.
108. Боднарук В. Стипендіати Товариства української мови / Віра Боднарук // Міст. – 2014. – 12 червня.
109. Боднарук В. Товариство української мови допомагає осередкам в Україні / Віра Боднарук // Свобода. – 2013. – № 19. – С. 8, 13.
110. Боднарук В. ТУМ на «Українських днях» у Чикаго / Віра Боднарук // Міст. – 2013. – 05 вересня.
111. Боднарук В. У пам'ять «Небесної сотні» / Віра Боднарук // Міст. – 2014. – 26 червня.
112. Боднарук В. Флорида вшанувала 80-ту річницю Голодомору / Віра Боднарук // Міст. – 2014. – 01 січня.
113. Боже великий, єдиний, нам Україну храни / Прес-служба УПЦ у США // NOVAгазета. – 2013. – № 35 (244). – С. 16.
114. Божественна літургія чотирма мовами / Прес-служба УПЦ в США // Novaгазета. – 2015. – № 46 (354). – С. 16.
115. Бойчук Б. Український музей для України – в Нью Йорку / Богдан Бойчук // Свобода. – 1993. – Ч. 17. – С. 2, 6.

116. Бокотей Н., Пляка Г. Регіональна вчительська конференція шкіл українознавства / Наталія Бокотей, Галина Пляка // Шкільні вісті. – 2006. – № 1 (14). – С. 1-2.

117. Бондаренко Г. Історичне пізнання: питання теорії та практики / Г. Бондаренко. – Луцьк : Інститут змісту і методів навчання ВДУ ім. Лесі Українки, 1998. – 228 с.

118. Бондаренко О. Міжнародні академічні програми Києво-Могилянської академії / О. Бондаренко // Час і події. – 2007. – 25 жовтня.

119. Бондарева Х. Як підтримати Україну? / Христина Бондарева // Міст. – 2014. – 13 лютого.

120. Боровик М. Українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді / М. Боровик. – Мюнхен : Український вільний університет, 1977. – 341 с.

121. Боруцький С. Релігії в Європі / Степан Боруцький // Час і Події. – 2008. – № 32. – 07 серпня.

122. Боруцький С. Релігії у світі / Степан Боруцький // Час і Події. – 2008. – № 29. – 17 липня.

123. Боруцький С. Релігії в Україні / Степан Боруцький // Час і Події. – 2008. – № 34. – 20 серпня.

124. Боруш К. Гуцульська коляда над Америкою / Катерина Боруш // NOVA газета. – 2015. – № 47 (355). – С. 16.

125. Боруш К. Жнива – гіркі, але все перемагає любов... / Катерина Боруш // NOVAгазета. – 2017. – № 8 (413). – С. 18.

126. Боруш К. Мистецтво творити різдвяні дарунки / Катерина Боруш // NOVA газета. – 2015. – № 47 (355). – С. 16.

127. Боруш К. Сила материнської молитви / Катерина Боруш // NOVAгазета. – 2016. – № 16 (225). – С. 16.

128. Боруш К. Сім світів / Катерина Боруш // NOVAгазета. – 2016. – № 46 (403). – С. 14.

129. Будков Д. В. Міжнародно-інформаційна діяльність Української держави. 1917 - 1923 рр.: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Д. В. Будков; Донець. нац. ун-т. – Донецьк, 2004. – 17 с.

130. Бурейко Н.Н. К вопросу об американской национальной идентичности (политико-идеологический факторы ее становления) [Електронний ресурс] / Н.Н. Бурейко // Studia Humanitatis. – № 1. – 2013. – Режим доступу : <http://st-hum.ru/node/56>

131. Бурмака Н. Маленька Україна / Надія Бурмака // Міст. – 2013. – 07 березня.

132. Важливо відзначати День пам'яті не тільки в Україні, а й за її межами – щоб весь світ знав про Голодомор // Час і Події. – 2014. – № 39. – 25 вересня.

133. Варварцев М. М. Найдавніше джерело про заокеанську Україну та його автор / М. М. Варварцев // Українська діаспора. – 1993. – Ч. 3; Вронська Т. В. Допомога українському народу з боку громадськості США та Канади в роки Другої світової війни / Т. В. Вронська // Український історичний журнал. – 1992. – № 3; Макар Ю. І. Діяльність агентів по вербовці до Канади на західноукраїнських землях наприкінці XIX – початку XX століття / Ю. І. Макар // Питання історії нового та новітнього часу : Збірник наукових праць. – Чернівці : Чернівецький державний університет ім. Ю. Федьковича, 1994. – Вип. 3.
134. Василик Д. Пішов «Гомін» по Чикаго... / Дарія Василик // Час і Події. – 2008. – № 49. – 03 грудня.
135. Васишлин Я. Останній дзвоник у школі Українознавства при парафії св. Йосифа Обручника / Ярина Васишлин // Час і Події. – 2011. – № 23. – 08 червня.
136. Василькевич Н. Доброчинний бенкет в Дітройті на підтримку УКУ / Ніна Василькевич // Свобода. – 2009. – № 1. – С. 9.
137. Василькевич Н. Підтримка семінарій і церков у східній Україні / Ніна Василькевич // Час і Події. – 2012. – № 27. – 04 липня.
138. Василькевич Н. Святкування 100-річчя церкви Непорочного зачаття Діви Марії / Ніна Василькевич // Час і Події. – 2014. – № 51. – 18 грудня.
139. Василь Стус – поет трагічної долі / Пресова референтура Товариства української мови // Час і події. – 2008. – № 19. – 08 травня.
140. Васильченко В. Обряд і мова як чинники неперервності традиції та формування Номо Traditionalis / В'ячеслав Васильченко // Молода нація : альманах. – К. : Смолоскип, 2008. – № 4 (49). – 128 с. – 46-88.
141. «ВВ» у Нью-Йорку або воплі слов'янської душі в улюбленому клубі Аль Капоне // Час і Події. – 2008. – № 25. – 19 червня.
142. Великодні традиції в США // Час і Події. – 2012. – № 14. – 4 квітня.
143. Велич Воскресіння Христового // Міст. – 2012. – 05 квітня.
144. Верещак Х. Традиційна Маланка осередку СУМ ім. Миколи Павлушкова в Чикаго / Христя Верещак // Час і Події. – 2010. – № 4. – 29 січня.
145. Верещак Х. «Шляхом героїв». Посвячення пам'ятників українським героям та відновленого пам'ятника Акту 30-го червня на оселі СУМ / Христина Верещак // Час і Події. – 2013. – № 27. – 04 липня.
146. Вертеп і різдвяний концерт у Перт-Амбої // Міст. – 2012. – 02 лютого.

147. Верховна Рада оголосила недовіру урядові В. Януковича. Однак не вирішено суперечки щодо результатів президентських виборів в Україні // Свобода. – 2004. – № 49. – С. 1.

148. Веселі свята в українських громадах // Свобода. – 2014. – № 3. – С. 11.

149. Вечір на пошану мистців провів УІММ / Прес-служба кредитівки «Самопоміч» // Свобода. – 2014. – № 43. – С. 8.

150. Вечір української культури «Різдвяна коляда» // Міст. – 2012. – 09 лютого.

151. Вийшла біографія Шевченка, написана його другом / повідомлення УНІАН // Час і Події. – 2011. – 09 березня.

152. Вимагаємо відновити меморіальну дошку патріарха Йосифа Сліпого // Свобода. – 2010. – № 50. – С. 5.

153. Винар Л. Звіт з діяльності Світової Наукової ради при СКУ (серпень 2003 – травень 2008) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/SNRada1.pdf>

154. Винницький М. У Києво-Могилянській академії відкрито першу в Україні Докторську (PhD) школу / М. Винницький // Час і події. – 2008. – 05 листопада.

155. Винниченко І. І. Україна 1920–1980-х : депортації, заслання, вислання / І. І. Винниченко. – К., 1994.

156. Винничук О. Ой усі ми на толоці, Та й одна родина / Ольга Винничук // Час і Події. – 2008. – № 37. – 11 вересня.

157. Винничук О. Рятуймо світ молитвами нашими / Ольга Винничук // Час і Події. – 2010. – № 24. – 16 червня.

158. Винничук О. Українській православній церкві св. Покрови міста Чикаго – славних 60! / Ольга Винничук // Час і Події. – 2011. – № 43. – 26 жовтня.

159. Випускники «Києво-Могилянської академії» захистили PhD ступені і отримали спільні дипломи з Барселонським автономним університетом // Час і події. – 2012. – 19 грудня.

160. Вирост Й. С. Національна самосвідомість: проблеми визначення й аналізу / Й. С. Вирост // Філософська та соціологічна думка. – 1989. – № 7. – С. 11-19; Губко О. Національна самосвідомість і державно-національне відродження / О. Губко // Матеріали до української етнології. – К., 1995. – Вип. 1 (4). – С. 235-240.

161. Висоцький В. На конгресі «Діяспора як чинник утвердження держави Україна» / Володимир Висоцький // Свобода. – 2008. – № 34. – С. 7.

162. Виставка «Політичний плакат у Радянській Україні, 1919-1921» / Прес-служба Українського музею // Свобода. – 2013. – № 45. – С. 13.

163. Виставка робіт Бориса Косарева // Міст. – 2011. – 29 грудня.
164. Вихопень Н. Мова і здоров'я / Наталя Вихопень // Час і Події. – 2006. – № 42. – 19 жовтня.
165. Вівчарик М. Українці у світі: східна і західна діаспора / М. Вівчарик // Український історичний журнал. – 1993. – № 11-12; Вівчарик М. Українці у близькому і далекому зарубіжжі / М. Вівчарик // Вівчарик М. та ін. Українська нація: шлях до самовизначення / М. Вівчарик, П. Патенко, В. Жмихова. – К., 2001; Камінський Є. Українці у США / Є. Камінський // Політика і час. – 1991. – № 12; Рубанець М. Українці в Америці / М. Рубанець // Людина і світ. – 1994. – № 3-4. – С. 8-15; № 5-6. – С. 2-11; № 7. – С. 6-12; Чернявський С. В. Американці українського походження: демографічна і соціально-економічна характеристика. За оцінками вчених США / С. В. Чернявський // Український історичний журнал. – 1991. – № 4.
166. Відбувся 20-й звичайний Собор УПЦ США / Консигорія УПЦ США // Свобода. – 2013. – № 48. – С. 5, 12.
167. Відбулася щорічна конвенція Української Православної Ліги / Консигорія УПЦ в США // Свобода. – 2014. – № 33. – С. 9.
168. Відбулися 59-ті лещетарські змагання Карпатсько-лещетарського клубу // Свобода. – 2013. – № 14. – С. 16.
169. Відзначення 27-ї річниці Чорнобильської катастрофи в осередку УПЦ в США // Час і Події. – 2013. – № 18. – 02 травня.
170. Відзначення Дня Соборності України в Чикаго / Прес-служба відділу УККА в Іллінойсі // Час і Події. – 2012. – № 4. – 25 січня.
171. Відзначено 50-річчя парафії св. Архангела Михаїла / Управа Української церкви св. Михаїла // Свобода. – 2009. – № 1. – С. 9.
172. «Відкриті двері» філії кредитівки «Самопоміч» / Прес-служба каси «Самопоміч» // Міст. – 2013. – 29 серпня.
173. Відкриття виставки «Калейдоскоп яскравих образів і кольорів» в Українському національному музеї // Час і Події. – 2009. – № 18. – 07 травня.
174. Відкриття нового корпусу УКУ / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2013. – № 37. – С. 2.
175. Вілінська Я. Гуцули трембітали в США / Ярина Вілінська // Міст. – 2015. – 15 січня.
176. Вінтонів Х. М. Українські документально-інформаційні ресурси у віртуальному просторі Канади: структура, інформаційне наповнення та методика пошуку : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук : спеціальність 27.00.02 Документознавство, архівознавство / Вінтонів Христина Михайлівна; Державна архівна служба України, Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – Київ, 2014. – 193 с.

177. 84 роки тому АН України запровадила новий правопис // Міст. – 2013. – 28 березня.
178. Вітаємо всіх татусів з Днем Батька // Час і Події. – 2010. – № 24. – 16 червня.
179. Вітаємо з Різдвом! // Час і Події. – 2011. – № 1. – 05 січня.
180. Вітович Х. В пам'ять героїв Крут / Христина Вітович, Дмитро Ленчук // Свобода. – 2013. – № 8. – С. 8.
181. Вічна пам'ять // NOVAгазета. – 2015. – № 45 (353). – С. 14.
182. Владика Борис Гудзяк: «Бог постійно дзвонить, це ми не беремо слухавку чи просто вимикаємо телефон» / упоряд. Артур Бобрик // Час і події. – 2014. – № 3. – 16 січня.
183. Владика Святослав зустрівся з президентом СКУ / Пресслужба СКУ // Міст. – 2014. – 22 травня.
184. Внутрішні трансформації та зовнішні загрози України // Свобода. – 2008. – № 29. – 3, 18.
185. В Нью-Йорку відзначено п'ятиріччя освітньої програми для молоді / Генеральне консульство України в Нью-Йорку // Свобода. – 2010. – № 24. – С. 10.
186. Волзер М. Тема Голодомору – в кожній школі / Марія Волзер // Свобода. – 2013. – № 10. – С. 7.
187. 8 вересня – День бабусь і дідусів. Український музей запрошує // NOVA газета. – 2013. – № 35 (244). – С. 16.
188. VIII конгрес СКУ, 18-21 серпня 2003 р., Київ [Текст] : звіти. 1998-2003 / Світовий конгрес українців (8 ; 2003 ; Київ) . – К. : Український Дім, 2003. – 252 с.
189. Вручено нагороду ректорові УКУ // Свобода. – 2007. – № 26. – С. 15.
190. Всеукраїнський референдум: 25 років потому // NOVAгазета. – 2016. – № 44 (401). – С. 11.
191. «В Україну прийшов страх...» : [інтерв'ю ректора УКУ о. Бориса Гудзяка] // Час і події. – 2011. – № 46. – 16 листопада.
192. В УКУ відбудеться літня школа / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2012. – № 21. – С. 15.
193. «В УКУ надто багато вкладено, щоб себе продавати» : [розмова з ректором УКУ о. д-м Борисом Гудзяком / за даними прес-служби УКУ] // Свобода. – 2011. – № 23. – С. 3.
194. В США відновило діяльність ТУСМ / ТУСМ // Свобода. – 2012. – № 10. – С. 11.
195. Вусик Л. Зустрілися біля Меморіялу Голодомору / Люда Вусик // Свобода. – 2016. – № 52/1. – С. 11.
196. В школі Святого Миколая – День відкритих дверей! // Час і Події. – 2009. – № 17. – 30 квітня.

197. Гавриляк Р. Загальні збори Українського музею в Нью Йорку / Роман Гавриляк // Свобода. – 1993. – Ч. 120. – С. 8.
198. Гавриляк Р. Чому Український музей у Нью Йорку / Роман Гавриляк // Свобода. – 1993. – Ч. 26. – С. 2-3.
199. Гаєцький Ю. Загальний з'їзд учителів Америки / Юрій Гаєцький // Шкільні вісті. – 2006. – № 1 (14). – С. 6
200. Гай О. Гребінець – більше ніж аксесуар / Олексій Гай // Міст. – 2012. – 13 вересня.
201. Гай О. Гривні – 18! / Олексій Гай // Міст. – 2014. – 28 серпня.
202. Гай О. Іван, селянський син / Олексій Гай // Міст. – 2013. – 27 листопада.
203. Гай О. Її порівнювали з Ботічеллі / Олексій Гай // Міст. – 2012. – 06 грудня.
204. Гай О. Їла б кума, та ложки нема... / Олексій Гай // Міст. – 2012. – 06 вересня.
205. Гай О. Композитор Ревуцький творив те, що у світі звуть екзотикою / Олексій Гай // Міст. – 2013. – 21 лютого.
206. Гай О. Привернути увагу до Голодомору / Олексій Гай // Міст. – 2013. – 24 жовтня.
207. Гай О. 13 грудня відзначаємо свято на честь апостола Андрія Первознанного / Олексій Гай // Міст. – 2012. – 13 грудня.
208. Гайн О. У голові – тільки малювання / Олександр Гайн // Міст. – 2011. – 01 грудня.
209. Галатима А. Виховуємо українських патріотів / Люба Галатима // Українське слово. – 2015. – 06 березня.
210. Галицька Д. Диво Благодатного вогню / Дарина Галицька // Міст. – 2013. – 01 травня.
211. Галицька Д. Із Різдвом Христовим! / Дарина Галицька // Міст. – 2014. – 01 січня.
212. Галів М. В Українському музеї відбулися річні збори / Микола Галів // Свобода. – 2014. – № 29. – С. 8.
213. Галів М. Метрополія Нью-Йорку збрала на потреби УКУ понад 180 тис. доларів / Микола Галів // Свобода. – 2008. – № 48. – С. 10.
214. Галів М. Мистецтво як голос вічності / Микола Галів // Свобода. – 2014. – № 46. – С. 10.
215. Галів М. Підписано угоду про співпрацю Фордгамського університету з УКУ / Микола Галів // Свобода. – 2010. – № 117. – С. 1, 5.
216. Галів М. Понад 900 тис. дол. – дар для УКУ від українців Нью-Йорку і Нью-Джерсі / Микола Галів // Свобода. – 2010. – № 49. – С. 11.
217. Галів М. Управу Українського музею в Нью-Йорку очолила проф. Рената Голод / Микола Галів // Свобода. – 2013. – № 29. – С. 9.

218. Галів М. Щедрий дар для УКУ / Микола Галів // Свобода. – 2007. – № 1. – С. 12-13.

219. Галькович З. Святий Миколай відвідав парафію / Zenko Галькович // Свобода. – 2009. – № 9. – С. 10.

220. Ганкевич Р. Україна вперше закупить деревне вугілля в США / Роман Ганкевич // Міст. – 2017. – 03 серпня.

221. Гачко О. Благодійний бенкет УКОФ на підтримку УКУ / Орися Гачко // Час і події. – 2008. – № 47. – 20 листопада.

222. Гвозда І. Нагороди і вітання випускникам від УНСоюзу / Іван Гвозда // Свобода. – 2007. – № 29. – С. 8.

223. Гвозда І. Школа українознавства відзначила 55-ліття / Іван Гвозда // Свобода. – 2010. – № 26. – С. 10.

224. Геврик Т. Загальні збори членів Українського музею / Тит Геврик // Свобода. – 1993. – Ч. 135. – С. 4.

225. Геврик Т. 15-річний ювілей Українського музею в Нью-Йорку / Т. Геврик // Сучасність. – 1992. – № 4; Геврик Т. Острів сліз: Національний музей імміграції / Т. Геврик // Пам'ятки України. – 1994. – № 3-6; Гриценко О. Діаспорна преса. Чуття родоводу [Українська преса в США і Канаді] / О. Гриценко // Віче. – 1995. – № 6; Гриценко О. З історії української преси в США і Канаді / О. Гриценко // Українська діаспора. – 1995. – Ч. 7; Ковальчук О. Освітня діяльність українців Канади і США / О. Ковальчук // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: 36. статей. Вип. 3. – К., 1999; Крупський І. Проблеми «білих плям» в історії української журналістики третього періоду національно-культурного відродження / І. Крупський. – Львів, 1992; Масенко Л. Осередок української науки за рубежом / Л. Масенко // Вісник АН УРСР. – 1991. – № 7; Миронюк Г. Про що може повідати українсько-американська колекція: [Центр дослідження історії імміграції при університеті штату Мінесота] / Г. Миронюк // Всесвіт. – 1991. – № 3; Миронюк Г. Українсько-американська колекція – джерело вивчення української культури в діаспорі / Г. Миронюк // Українська діаспора. – 1992. – Ч. 1; Романів О. Український інститут Америки / О. Романів // Українська діаспора. – Київ; Чикаго, 1993. – № 3.

226. «Геноцид 1932-1933 років, Конгрес США та американський уряд»: виклад у Філадельфії / «Свята Софія» // Свобода. – 2013. – № 45. – С. 5.

227. Герегова С. Становлення української преси у США (до 120-річчя заснування часопису української громади «Свобода») / Світлана Герегова // Питання історії України. – 2013. – № 16. – С. 96-101.

228. Гетьман Є. Мігранти залишаються найлояльнішими інвесторами в економіку країни / Єва Гетьман // Міст. – 2014. – 18 грудня.

229. Гість з Канади / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2012. – № 32. – С. 13.
230. Глобенко М. Живий Шевченко / Микола Глобенко // Тарас Шевченко. Том XIII. Шевченко і його творчість : Зб. Праць і статей / За ред. Б. Кравцева. – Чикаго : Вид-во Миколи Денесюка, 1963.
231. Глубіш М. Вшанування пам'яті жертв Голодомору в Українському національному музеї / Меланія Глубіш // Час і Події. – 2013. – № 46. – 14 листопада.
232. Глум Т. Пролунав перший дзвінок в Школі українознавства в Нью-Йорку / Т. Глум // Свобода. – 2011. – № 44. – С. 11.
233. Глум Т. Різдвяні свята відбулися в українській школі Нью-Йорку / Тарас Глум // Свобода. – 2012. – № 4. – С. 10.
234. Глум Т. Ушанування пам'яті жертв Голодомору / Тарас Глум // Міст. – 2011. – 15 грудня.
235. Глум Я. Перший дзвінок у школі / Ярина Глум // Свобода. – 2012. – № 44. – С. 9.
236. Глум Я. У школах українознавства тривають Різдвяні святкування / Ярина Глум // Свобода. – 2013. – № 2. – С. 8.
237. Глушак В. Як Школа українознавства допомагає Україні / Валентина Глушак // Міст. – 2015. – 07 січня.
238. Глушко М. Зустріч з українським клубом / Микола Глушко // Міст. – 2012. – 15 березня.
239. Гнаткевич Ю. Унікаймо русизмів в українській мові! / Юрій Гнаткевич // Час і Події. – 2011. – № 5. – 02 лютого.
240. Гнатюк О. Прощання з імперією: українські дискусії про ідентичність / Оля Гнатюк. – К. : Критика, 2005. – 525 с.
241. Гнип Д. Хто і що гальмує розслідування розстрілів на Майдані / Дмитро Гнип // NOVAгазета. – 2017. – № 7 (412). – С. 8.
242. Гнип Т. Бомба! Новий скандал довкола Петра Порошенка / Тарас Гнип // NOVAгазета. – 2016. – № 45 (402). – С. 6.
243. Годзілевська Н. Як довго житиме правдивий український дух в Америці / Наталія Годзілевська // Свобода. – 1993. – Ч. 34. – С. 2-3.
244. Головний уряд УНС вітає патріотів України / Головний уряд УНС // Свобода. – 2013. – № 50. – С. 1.
245. Голод І. Memento mori. 80 років тому розпочато геноцид українців / Ігор Голод // Міст. – 2012. – 04 травня.
246. Голод І. Розстрілювали й за п'ять колосків / Ігор Голод // Міст. – 2012. – 02 серпня.
247. Голод І. Стравінський – українець, а не росіянин / Ігор Голод // Міст. – 2012. – 14 червня.

248. Голод І. У США – за інвестиціями / Ігор Голод // Міст. – 2015. – 16 липня.

249. Гомотюк О. Є. Злет і трагедія українознавства на зламі епох (90-ті рр. XIX – перша третина XX ст.) : Монографія / О. Є. Гомотюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – 552 с.

250. Гонський В., Надоша О. Мова як чинник формування людини і нації / Володимир Гонський, Олег Надоша // Час і Події. – 2007. – № 18. – 03 травня.

251. Горбачевська Н. Спілка української молоді влаштувала баль дебютанток / Наталка Горбачевська, Віктор Курилик // Свобода. – 2014. – № 18. – С. 10, 17.

252. Горбачевська Х. Свято Незалежності України у Балтиморі / Христина Горбачевська // Час і Події. – 2011. – № 42. – 19 жовтня.

253. Гординська Голян М. Святкували 60-ліття Українського музичного інституту / Марія Гординська Голян // Свобода. – 2012. – № 26-27. – С. 10, 12.

254. Гординська-Каранович Д. Відзначення 150-ліття Миколи Лисенка / Дарія Гординська-Каранович // Свобода. – 1993. – Ч. 98. – С. 3.

255. Горелов Д. М. Інституційна інтеграція української діаспори в громадянське суспільство у державах поселення / Денис Миколайович Горелов // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 3 (12). – С. 50-58.

256. Горнятко О. Професор зі США читатиме курс в УКУ / Оксана Горнятко // Міст. – 2012. – 15 березня; / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2012. – № 13. – С. 8.

257. Городецька О. Вертеп у Нью-Бранзвіку був родинною виставою / Ольга Городецька // Свобода. – 2008. – № 8. – С. 15.

258. Горський В. С. Україна на порозі планетарної цивілізації / В. С. Горський // Практична філософія. – 2001. – № 2. – С. 220-222.

259. Господарисько М. Внесок української діаспори у становлення Києво-Могилянської академії / М. Господарисько // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті : Зб. доповідей І Міжнародної наукової конференції. – Л. : Сполом, 2006. – С. 395-400.

260. Готарук М. Святкування 90-річчя Кафедрального Українського Православного собору св. кн. Володимира Великого у Пармі, Огайо / о. Михайло Готарук // Час і Події. – 2014. – № 46. – 12 листопада.

261. Готують новий «Український правопис» // Свобода. – 1993. – Ч. 40. – С. 1.

262. Грабовська І. Філософія українського буття / І. Грабовська // Українознавство – 2005 : Календар-щорічник / Упор. Валентина

Піскун, Анатолій Ціпка, Олена Щербатюк. – К. : Українська Видавнича Спілка, 2004. – С. 60-68.

263. Гречко І. Для добра національної культури / Іван Гречко // Свобода. – 1993. – Ч. 126. – С. 2-3.

264. Гриненко Л. Молодіжний Молитовний Форум / Люба Гриненко // Час і Події. – 2013. – № 29. – 18 липня.

265. Грицак Я. Страсті за націоналізмом. Історичні есеї / Я. Грицак. – К. : Критика, 2004. – С. 188-197.

266. Гриценко А. На Євромайдані: без страху в очах / Анатолій Гриценко // Свобода. – 2013. – № 50. – С. 1, 17.

267. Гриценко О. М. Основні принципи взаємодії ЗМІ і громадської думки / О. М. Гриценко // Українська журналістика у контексті світової : збірник наукових праць / за заг. ред. В. Шкляра. – К. : Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2001. – Вип. 5. – С. 49-56.

268. Гриценко О. М. Українська преса США і Канади (1991-1995 рр.) / О. М. Гриценко; За ред. В. Б. Євтуха. – К., 1997. – 101 с.

269. Гришук Т. Внесок української західної діаспори у світову культуру / Тетяна Гришук // Історико-політичні проблеми сучасного світу : Збірник наукових статей. – Чернівці : Рута, 2010. – Т. 21-22. – 308 с. – С. 224-228.

270. Гришук Т. В. Зарубіжне українознавство як фактор цивілізаційного діалогу (роль і внесок західної діаспори) : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Гришук Тетяна Василівна; Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2011. – 20 с.

271. Громадські організації закликають до дії // Свобода. – 2014. – № 9. – С. 7.

272. Грушевський М. На порозі нової України. Гадки і мрії / Михайло Грушевський // Хто такі українці і чого вони хочуть. – К. : Тов-во «Знання» України, 1991. – 240 с. – С. 133-224.

273. Грушевський М. Про українську мову і українську школу / Михайло Грушевський; передм. Я. Гояна. – Вид. 2-е. – К. : Веселка, 1991. – 45 с.

274. Грушевський М. Справа українських кафедр і наші наукові потреби / Михайло Грушевський // Літературно-науковий вісник. – 1907. – Т. XXXVII, кн. 1-3. – С. 42-57, 213-220, 408-418.

275. Губа П. І. Періодична преса як джерело дослідження українського державотворчого процесу 1917 - 1920 рр.: автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.06 / П. І. Губа; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2007. – 39 с.

276. Губарець В. В. Преса і книга діаспори. З історії видавничої діяльності українського зарубіжжя : навч. посібник для самост. ро-

боти студ., які оволодівають спец. «Видавнична справа та редагування», «Журналістика», «Укр. мова та л-ра» / В. В. Губарець; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». – К. : Університет «Україна», 2008. – 266 с.: іл. – Бібліогр.: с. 258-265.

277. Губарець В. В. Українська етнічна преса США та Канади (1945–1994 рр.): особливості висвітлення україно-американських взаємин : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.01.08 / Василь Васильович Губарець; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2007. – 20 с.

278. Гузар А. Потреба молитви, але не тільки / Любомир Гузар // Час і Події. – 2014. – № 40. – 02 жовтня.

279. Гузь О. Ексклюзивне інтерв'ю з Віталієм Козловським / Ольга Гузь // Час і Події. – 2009. – № 24. – 18 червня.

280. Гузь О. Ексклюзивне інтерв'ю з лідером групи «Воплі Відоплясова» – Олегом Скрипкою / Ольга Гузь // Час і Події. – 2009. – № 20. – 21 травня.

281. Гузь О. Ексклюзивне інтерв'ю з лідером популярного українського рок-гурту «Друга ріка» Валерієм Харчишиним / Ольга Гузь // Час і Події. – 2009. – № 18. – 07 травня.

282. Гузь О. Ексклюзивне інтерв'ю з фрондменами гурту «Танок на майдані Конго» – Фозі та Фаготом / Ольга Гузь // Час і Події. – 2009. – № 22. – 04 червня.

283. Гузь О. Зараз не так просто залишатися українським артистом в Україні / Ольга Гузь // Час і Події. – 2009. – № 11. – 19 березня.

284. Гузь О. Зіркові посиденьки / Ольга Гузь // Час і Події. – 2009. – № 15. – 16 квітня.

285. Гумецька А. Схвалюємо чин професорів і студентів / Ася Гумецька, Дмитро Штогрин // Свобода. – 2004. – № 50. – С. 5.

286. Гунчак Т. Відзначити Великий голод – обов'язок кожного українця / Тарас Гунчак // Свобода. – 1993. – Ч. 62. – С. 3.

287. Гусейнов Г. Этнос и политическая власть / Г. Гусейнов, Д. Драгунский, В. Сергеев, В. Цымбурский // Век XX и мир. – 1989. – № 9. – С. 13-18.

288. Гутковський В. В. Українська преса Наддніпрянщини в національно-культурному та державотворчому процесі (друга половина XIX ст. - 1920 р.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / В. В. Гутковський; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2002. – 18 с.

289. Гібернау М. Ідентичність націй / Монтсеррат Гібернау. – Київ : Темпора, 2012. – 304 с.

290. Данилюк анонсував підписання угоди між Україною і США про взаємну допомогу в митних справах // Час і Події. – 2016. – № 20. – 19 травня.

291. Данилюк М. А на наших вечорницях, хто сумний – розвеселиться... / Маргарита Данилюк // Час і Події. – 2013. – № 11. – 14 березня.
292. Данилюк М. Вечорниці в Бенсенвіль / Маргарита Данилюк // Час і Події. – 2014. – № 6. – 06 лютого.
293. Державний архів Тернопільської області, бібліотека, інв. № 1803 (підшивка газети «Свобода» за 1992 і 1994 рр.); інв. № 1839 (підшивка газети «Свобода» за 1997р.); інв. № 1841 (підшивка газети «Національна трибуна» за 1986 р.); інв. № 1843 (підшивка газети «Свобода» за 1991 р.).
294. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Боженко Л. Не зрадити заповідей (звертаючись до Шевченка) / Л. Боженко // Свобода. – 1992. – Ч. 48. – С. 2; Ч. 49. – С. 2; Ч. 50. – С. 2.
295. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Винницька М. На роковини Шевченка / М. Винницька // Свобода. – 1992. – Ч. 45. – С. 2.
296. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Геврик Т. Завершімо розбудову Українського музею в Нью Йорку / Тит Геврик // Свобода. – 1992. – Ч. 29. – С. 2; Ч. 30. – С. 2.
297. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Гнатенко С. Світ Л. Медведя: нові твори трьох циклів / Стефанія Гнатенко // Свобода. – 1992. – Ч. 34. – С. 4.
298. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Державним прапором України затверджено синьо-жовтий / УНІАР // Свобода. – 1992. – Ч. 20. – С. 1.
299. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Єдність народу – у культурі Тараса Шевченка // Свобода. – 1992. – Ч. 45. – С. 2.
300. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Кедрин І. Нова книга про Тараса Шевченка / І. Кедрин // Свобода. – 1992. – Ч. 37. – С. 2.
301. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Костелина Л. Свято державності в Чикаго / Лука Костелина // Свобода. – 1992. – Ч. 49. – С. 3.
302. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Кузьмович О. В УІА відкрито дві мистецькі виставки / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1992. – Ч. 26. – С. 1, 4.
303. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Кузьмович О. Різдвяна зустріч над Гадсоном / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1992. – Ч. 14. – С. 7.
304. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Кулик Д. Січневі роковини в Олбанській окрузі / Дмитро Кулик // Свобода. – 1992. – Ч. 19. – С. 3.
305. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Лехновський І. Вечір УНС в Рочестері / Іван Лехновський // Свобода. – 1992. – Ч. 12. – С. 4.
306. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Міт Шевченка // Свобода. – 1992. – Ч. 45. – С. 2-3.
307. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Молодь з'єднано відзначить Кобзаря // Свобода. – 1992. – Ч. 40. – С. 1, 4.

308. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Моряки присягають Україні / УНІАР // Свобода. – 1992. – Ч. 20. – С. 1.

309. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Пашук А. Представники УА відвідали Р. Попадюка / А. Пашук // Свобода. – 1992. – Ч. 11. – С. 1.

310. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Планують Синод УГКЦ Церкви // Свобода. – 1992. – Ч. 11. – С. 1.

311. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Плянують літні курси Інституту ім. А. Шептицького // Свобода. – 1992. – Ч. 20. – С. 1.

312. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Посвячення новозбудованої української православної церкви св. Отця Миколая в Купер Ситі / Парафіяльна управа УАПЦ св. Миколая в Купер Ситі // Свобода. – 1992. – Ч. 28. – С. 4.

313. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Рак Д. Відзначення актів незалежності в Ньюарку / Дора Рак // Свобода. – 1992. – Ч. 34. – С. 3.

314. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Свят-вечір представлений на сторінках американського журналу // Свобода. – 1992. – Ч. 1. – С. 1.

315. ДАТО, бібліотека, інв. № 1803. Школа українознавства в Чикаго на телевізії / Н. Н. // Свобода. – 1992. – Ч. 30. – С. 6.

316. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Антонович М., Рудницький Л. Звернення НТШ та УВАН до української преси в Америці / Марко Антонович, Леонід Рудницький // Свобода. – 1997. – Ч. 59. – С. 3.

317. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Барановський Р. По 75-ти роках виходить правда про Крути / д-р Роман Барановський // Свобода. – 1997. – Ч. 53. – С. 3.

318. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Барановський Р. Товариський вечір в Кергонксоні / д-р Роман Барановський // Свобода. – 1997. – Ч. 2. – С. 5.

319. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Біланич А. Традиційна різдвяна ялинка осередку СУМ у Вишпані / Антін Біланич // Свобода. – 1997. – Ч. 51. – С. 4.

320. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Боднар В. Традиційний Щедрий вечір церкви Покрова Пресвятої Богородиці в Пармі / д-р Володимир Боднар // Свобода. – 1997. – Ч. 20. – С. 3.

321. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Будівничі репрезентативного Українського музею // Свобода. – 1997. – Ч. 77. – С. 3.

322. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Воробець Ю. Новонароджений Ісус завітав до Вотервліту / Юрій Воробець // Свобода. – 1997. – Ч. 20. – С. 3.

323. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. В УІА відбудуться виставка сучасних ікон та концерт // Свобода. – 1997. – Ч. 80. – С. 1.

324. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Гайда І. 59-ий Відділ УНС гостив св. Миколая / Ігор Гайда // Свобода. – 1997. – Ч. 28. – С. 3.

325. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Годзінський І. Зберігаймо чистоту української мови / Іван Годзінський // Свобода. – 1997. – Ч. 25. – С. 2.
326. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Грабовецька М. Свято любови / Маруся Грабовецька // Свобода. – 1997. – Ч. 1. – С. 2.
327. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. День Матері чи День Жінки? // Свобода. – 1997. – Ч. 89. – С. 2.
328. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Діяльність ККДУ в 1996 році / Екзекутива ККДУ // Свобода. – 1997. – Ч. 34. – С. 6.
329. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Жюрі 26-го Літературного конкурсу СФУЖО // Свобода. – 1997. – Ч. 52. – С. 3.
330. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Завадівська А. Парма приготується до 50-ліття школи / Анна Завадівська // Свобода. – 1997. – Ч. 57. – С. 3.
331. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Задоянка М. Просфора 1-го Відділу СУА / Мар'яна Задоянка // Свобода. – 1997. – Ч. 46. – С. 4.
332. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Квіт З. Про Гуртки плекання української мови / Зиновій Квіт // Свобода. – 1997. – Ч. 75. – С. 4.
333. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Кий Л. Ялинка-просфора 13-го Відділу СУА в Честері / Лідія Кий // Свобода. – 1997. – Ч. 34. – С. 6.
334. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Кібець Н. Любіть своїх матерів / Наталія Кібець // Свобода. – 1997. – Ч. 89. – С. 2.
335. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Кізіма Л. Розваговий вечір у Воррені / Лідія Кізіма // Свобода. – 1997. – Ч. 26. – С. 4.
336. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Кіндрачук М. Просфора-ялинка в Глен Спей / Михайло Кіндрачук // Свобода. – 1997. – Ч. 33. – С. 4.
337. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Клюк-Дзівак Г. Педагогічна конференція у Філадельфії / Галина Клюк-Дзівак // Свобода. – 1997. – Ч. 23. – С. 3.
338. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Клюк-Дзівак Г. У Філадельфії школа відзначила Січневі роковини / Галина Клюк-Дзівак // Свобода. – 1997. – Ч. 31. – С. 3.
339. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Колесса Г. Шанувальниці мистецтва з Нью Джерзі підтримують Український Музей у Нью Йорку / Галина Колесса // Свобода. – 1997. – Ч. 37. – С. 1, 3.
340. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Костелина Л. Відзначили січневі дати в Чикаго / Лука Костелина // Свобода. – 1997. – Ч. 29. – С. 3.
341. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Кралька С. Козацьке свято Покрови у Чикаго / Стефанія Кралька // Свобода. – 1997. – Ч. 10. – С. 4.
342. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Кузьмович О. Відбувся перший семінар із питань мови для журналістів / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1997. – Ч. 58. – С. 1, 3.

343. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Кузьмович О. В Нью Йорку відбулося відзначення взірцевих парафіян церкви св. Юра / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1997. – Ч. 20. – С. 3.

344. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Кузьмович О. Про чари великодньої печі / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1997. – Ч. 79. – С. 2.

345. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Лабінський Є. Св. Миколай завітав до української амбасади / Євген Лабінський // Свобода. – 1997. – Ч. 11. – С. 4.

346. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Ленцик В. Вісті з Українського музею та бібліотеки в Стемфорді / д-р Василь Ленцик // Свобода. – 1997. – Ч. 75. – С. 3.

347. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Лесик І. В Лос Анжелесі відзначили Січневі роковини / Ігор Лесик // Свобода. – 1997. – Ч. 35. – С. 4.

348. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Лиско М. При УНС створено українську народну фундацію / Марта Лиско // Свобода. – 1997. – Ч. 2. – С. 5.

349. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Лист Наукового Товариства ім. Т. Шевченка до Президента України, Кабінету Міністрів і Верховної Ради / Наукове Товариство ім. Т. Шевченка // Свобода. – 1997. – Ч. 62. – С. 2.

350. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Лука К. Молодь в Чикаго вшанувала героїв Крут / Костелина Лука // Свобода. – 1997. – Ч. 31. – С. 3.

351. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Малицька К. Нова радість / Константина Малицька // Свобода. – 1997. – Ч. 1. – С. 2.

352. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Мачай І. Ялинка в Ньюйоркській окрузі / Іванна Мачай // Свобода. – 1997. – Ч. 11. – С. 4.

353. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Миндюк О. Великдень подяка для США / Олександр Миндюк // Свобода. – 1997. – Ч. 87. – С. 3.

354. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Мови відроджуються, але не легко // Свобода. – 1997. – Ч. 44. – С. 1, 5.

355. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Подарунок дітям від ККДУ / Н. Н. // Свобода. – 1997. – Ч. 59. – С. 3.

356. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Пластовий дебют-баль в Ньюарку / Присутній // Свобода. – 1997. – Ч. 86. – С. 3.

357. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Пригорнімося серцем до серця // Свобода. – 1997. – Ч. 1. – С. 2.

358. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Про матерів, що не знали Дня матері // Свобода. – 1997. – Ч. 89. – С. 2-3.

359. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Різдво в парафії св. Андрія в Блумінгдейлі / В. К. // Свобода. – 1997. – Ч. 10. – С. 3.

360. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Руснак І. Суспільна Опіка СУА-поміч «бабусям» / Ірина Руснак // Свобода. – 1997. – Ч. 69. – С. 6.
361. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. «Самопоміч» підтримує Менор коледж // Свобода. – 1997. – Ч. 18. – С. 4.
362. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Свят-Вечір в Купер Ситі / Є. Б. // Свобода. – 1997. – Ч. 40. – С. 3.
363. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Сливка О. Діяльність 3-го відділу СУА у Феніксі / Ольга Сливка // Свобода. – 1997. – Ч. 35. – С. 4.
364. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Телепко Р. Голос молодшого покоління / Роксоляна Телепко // Свобода. – 1997. – Ч. 14. – С. 2.
365. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Федащин Л. «Ялинка» в «Рідній школі» Чикаго / Лариса Федащин // Свобода. – 1997. – Ч. 43. – С. 4.
366. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Федоренко Ф. В Дітройті відслужено Молебень у дні державности / Федір Федоренко // Свобода. – 1997. – Ч. 28. – С. 3.
367. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Храплива-Щур Л. Хто допоможе нашим прихильникам? / Леся Храплива-Щур // Свобода. – 1997. – Ч. 29. – С. 4.
368. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Церква в Нью Джерзі святкує 75-ліття // Свобода. – 1997. – Ч. 54. – С. 1.
369. ДАТО, бібліотека, інв. № 1839. Чикагська громада вшанувала Інститут ім. Митрополита Андрія // Свобода. – 1997. – Ч. 12. – С. 4.
370. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Акт проголошення незалежності України // Свобода. – 1991. – Ч. 163. – С. 1.
371. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Америка визнає незалежну Україну // Свобода. – 1991. – Ч. 228. – С. 1.
372. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Андрієнко-Данчук П. Всеамериканська учительська конференція / П. Андрієнко-Данчук // Свобода. – 1991. – Ч. 169. – С. 7.
373. ДАТО. Бібліотека, інв. № 1843. Березовський М. Музей І. Гончара у Києві та пам'ятник Т. Шевченка у Каневі / М. Березовський // Свобода. – 1991. – Ч. 160. – С. 3.
374. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Біля 90 відсотків населення апробує державність // Свобода. – 1991. – Ч. 229. – С. 1.
375. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Буняк Є. Новацьке Свято весни Ньюаркської станиці / Єлисавета Буняк // Свобода. – 1991. – Ч. 119. – С. 4.
376. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Верховна Рада СРСР висловила недовір'я Кабінетові міністрів; в Києві відбулася багатотисячна демонстрація і переговори з представниками РСФСР / УНІАР // Свобода. – 1991. – Ч. 166. – С. 1, 9.

377. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Верховна Рада СРСР припинила діяльність КПСС / УНІАР // Свобода. – 1991. – Ч. 167. – С. 1.
378. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Вийшов новий збірник праць про Т. Шевченка // Свобода. – 1991. – Ч. 157. – С. 1.
379. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Вимагають незалежності України / УНІАР // Свобода. – 1991. – Ч. 136. – С. 1.
380. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Відбулася пресова конференція Л. Кравчука / УНІАР // Свобода. – 1991. – Ч. 166. – С. 1.
381. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Відбулися переговори між Україною і Росією / УНІАР // Свобода. – 1991. – Ч. 166. – С. 1, 8.
382. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Голяш С. Юрій Шухевич в Чикаго / С. Голяш // Свобода. – 1991. – Ч. 121. – С. 3.
383. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Градуація Академії св. Юра // Свобода. – 1991. – Ч. 122. – С. 3.
384. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Граничний П. Шевченко у Бостоні / П. Граничний // Свобода. – 1991. – Ч. 155. – С. 3.
385. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Грушецький Д. Відзначення 65-річчя смерті С. Петлюри / Д. Грушецький // Свобода. – 1991. – Ч. 119. – С. 4.
386. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Губернатор Огайо підписав резолюцію визнання незалежності України // Свобода. – 1991. – Ч. 229. – С. 1.
387. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Довбенко К. Студенти української мови отримали стипендії / Катерина Довбенко // Свобода. – 1991. – Ч. 162. – С. 3.
388. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Запрошують відвідати місце поховання Т. Шевченка в Ленінграді // Свобода. – 1991. – Ч. 122. – С. 4.
389. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Золотоверхий храм Христа Царя і Матері Божої Зарваницької у Філадельфії / А. М. // Свобода. – 1991. – Ч. 162. – С. 4.
390. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Київський дитячий хор «Щедрик» прибув до ЗСА / Консисто́рія УПЦ в ЗСА // Свобода. – 1991. – Ч. 126. – С. 1, 3.
391. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Коваль І. Пластуни з України таборували в Німеччині / Ірина Коваль // Свобода. – 1991. – Ч. 167. – С. 4.
392. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Комюніке про переговори між делегаціями Російської радянської федеративної соціалістичної республіки та України за участю делегації Верховної Ради СРСР // Свобода. – 1991. – Ч. 167. – С. 1.

393. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Кононенко О. Ленінградське українське товариство ім. Т. Шевченка / О. Кононенко // Свобода. – 1991. – Ч. 164. – С. 2.

394. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Маркусь В. Рік сподівань, ілюзій і боротьби / Василь Маркусь // Свобода. – 1991. – Ч. 146. – С. 2, 4.

395. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Мрія стає дійсністю // Свобода. – 1991. – Ч. 166. – С. 1, 8.

396. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Музичка І. Курс для студентів з України в Українському католицькому університеті / о. І. Музичка // Свобода. – 1991. – № 131. – С. 3.

397. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. На Союзівці проходить Вчительський семінар // Свобода. – 1991. – Ч. 148. – С. 1, 3.

398. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Незалежність України має підтвердити всеукраїнський референдум / УНІАР // Свобода. – 1991. – Ч. 163. – С. 1.

399. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Несіна О. Українці обожають Т. Шевченка / О. Несіна // Свобода. – 1991. – Ч. 127. – С. 2.

400. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Ньюоркські щоденники підтримують Україну / Дж. Н. // Свобода. – 1991. – Ч. 229. – С. 1.

401. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Пласт // Свобода. – 1991. – Ч. 127. – С. 1.

402. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Рубінець М. Пам'ятник Т. Шевченкові у Львові / М. Рубінець // Свобода. – 1991. – Ч. 10. – С. 4.

403. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Світова преса широко інформує про Україну // Свобода. – 1991. – Ч. 229. – С. 1.

404. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Сулик С. Заява з нагоди проголошення самостійності України / Стефан Сулик // Свобода. – 1991. – Ч. 167. – С. 1, 3.

405. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Україна голосує за незалежність // Свобода. – 1991. – Ч. 228. – С. 1.

406. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Україна проголосила незалежність; Верховна Рада України прийняла усі вимоги РУХу; Л. Кравчук виступив з Комуністичної партії / УНІАР // Свобода. – 1991. – Ч. 163. – С. 1.

407. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Українці діаспори допомагають в будові пам'ятника Т. Шевченкові у Львові // Свобода. – 1991. – Ч. 151. – С. 1, 3.

408. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Хойнацькій Я. Хор «Щедрик» в Чикаго / Ян Хойнацькій // Свобода. – 1991. – Ч. 134. – С. 8.

409. ДАТО, бібліотека, інв. № 1843. Часто П. Ми маємо шанси, а що мають вони? / Петро Часто // Свобода. – 1991. – Ч. 146. – С. 2.

410. Даць С. «Білий голос» Квітки Цісик / Соломія Даць // Міст. – 2013. – 18 квітня.

411. 23-тя річниця відновлення Незалежності України / Прес-служба УККА // Міст. – 2014. – 07 серпня.

412. Дві виставки в Українському музеї: До 80-річчя Голодомору-геноциду в Україні / Прес-служба Українського музею // Свобода. – 2013. – № 43. – С. 4-5.

413. IX Світовий Конгрес Українців. Україна пам'ятає – світ визнає. Звіти 2003–2008. 20–22 серпня 2008. Київ, Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/%D0%86%D0%A5congress/Knyha-zvitiv2003-2008.pdf>

414. 19 січня – Водохреща // Час і Події. – 2012. – № 3. – 18 січня.

415. 19-й Собор Української Православної Церкви в США // Час і Події. – 2010. – № 48. – 01 грудня.

416. Дейчаківський М. Представники громади зустрілися з законодавцями / Микола Дейчаківський // Свобода. – 2014. – № 15. – С. 5.

417. Дем'янчук О. Допомогу вислано в Україну / Оля Дем'янчук, Оксана Шараневич // Свобода. – 2008. – № 34. – С. 7.

418. День української вишиванки в Нью-Йорку / Прес-служба Української національної ФСК // Час і Події. – 2011. – № 34. – 25 серпня.

419. Державна програма співпраці із закордонними українцями на період до 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/42984368>

420. Державна програма співпраці із закордонними українцями на період до 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/682-2012-%D0%BF>

421. Державна програма «Українська діаспора на період до 2000 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/119-96-%D0%BF>

422. X Світовий Конгрес Українців, 20-22 серпня 2013 р. – Львів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainianworldcongress.org/index.php/id/585>

423. «Деякі ректори сидять, як миші під вінником»: [інтерв'ю В. Брюховецького кореспонденту УНІАН] // Свобода. – 2011. – № 2. – С. 1, 8.

424. Дзира О. І. Преса української діаспори Канади у міжвоєнний період як виразник думки громадськості / Олеся Дзира // Рукописна та книжкова спадщина України : археограф. дослідж. унікальних арх. та бібл. фондів. – Київ. – 2014. – Вип. 18 – С. 446-459.

425. Дибчук Л. Внесок української діаспори Канади та країн Латинської Америки в розвиток економіки і культури незалежної України (1991-2005 рр.) : Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Л. Дибчук; Тернопільський держ. економічний ун-т. – Тернопіль, 2006. – 313 с.

426. Дигдало Р. Чи знають наші діти про Голодомор? / Роман Дигдало // Свобода. – 2013. – № 49. – С. 7.
427. Димитрій (Рудюк) архієпископ. Роль православної церкви у формуванні української самоідентичності / архієпископ Димитрій (Рудюк) // Проблеми самоідентифікації сучасного українського суспільства: політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти. – К. : Національна академія управління, 2009. – 252 с. – С. 12-16.
428. Дитиняк М. Різдвяний концерт в Едмонтоні / Марія Дитиняк // Свобода. – 2013. – № 7. – С. 10.
429. Діаспора разом із патріархом ушанувала пам'ять жертв Голодомору // Міст. – 2013. – 27 листопада.
430. Дідула П. Княжий дар на розбудову УКУ / Петро Дідула // Свобода. – 2009. – № 13. – С. 9.
431. Дідула П. УКУ з подякою вшанував жертводавців / Петро Дідула, Матвій Матушак // Свобода. – 2010. – № 28. – С. 1, 5.
432. Дієва програма «Збережи Україну зараз» збирає друзів / Прес-служба Кредитівки «Самопоміч» // Українське слово. – 2015. – 08 травня.
433. Діосдадо К. Колядуючи во славу Бога, підтримали й українське військо / Катерина Діосдадо // Українське слово. – 2015. – 26 січня.
434. Діяльність Стипендійної Акції СУА в Україні від 1991 року // Наше життя. – 2009. – № 2 (лютий). – С. 14-15.
435. Діяльність Товариства української мови у Флориді // Час і Події. – 2013. – № 17. – 25 квітня.
436. Діяльність УІА // Свобода. – 1993. – Ч. 11. – С. 2; Свобода. – 1993. – Ч. 12. – С. 2; Свобода. – 1993. – Ч. 11. – С. 2; Свобода. – 1993. – Ч. 13. – С. 2.
437. Для УПЦ КП самостійність важливіша від канонічності // Свобода. – 2013. – № 32. – С. 1-2.
438. Дмитришин-Часто Л. На Союзівці відбувся 27-ий Учительський семінар / Любов Дмитришин-Часто // Свобода. – 2011. – № 35. – С. 10.
439. Дмитришин-Часто Л. Союзівка для українознавства / Любов Дмитришин-Часто // Свобода. – 2010. – № 35. – С. 9.
440. Дмитришин-Часто Л. Союзівка – учителям, учителі – Союзівці / Любов Дмитришин-Часто // Свобода. – 2012. – № 35. – С. 9-12; Міст. – 2012. – 22 серпня.
441. Дмитро Фірташ пожертвував 2,5 млн. дол. на спорудження Меморіалу Голодомору / Крайовий комітет у справі визнання Голодомору 1932-1933 рр. в Україні геноцидом // Свобода. – 2013. – № 41. – С. 1, 16.

442. Дмитрук А. «Колядуймо разом» в ШУ в Бенсенвілі / Антоніна Дмитрук // Час і Події. – 2012. – № 52. – 25 грудня.

443. Дмитрук А. Поклонімося матері у пояс... / Антоніна Дмитрук // Час і Події. – 2010. – № 21. – 26 травня.

444. Добровольська А. Свіча пам'яті / Анжела Добровольська // Час і Події. – 2014. – № 49. – 04 грудня.

445. Добросинець Я. Україна дає гроші на пам'ятник жертвам Голодомору / Ярослав Добросинець // Міст. – 2012. – 01 березня.

446. До 200-річчя Тараса Шевченка / Прес-служба Світового конгресу українців // Міст. – 2014. – 20 лютого.

447. Довгопол Я. Численна українська діаспора в США однією з перших відгукнулася на потреби захисту суверенітету й цілісності нашої держави в скрутний для неї час [Електронний ресурс] / Я. Довгопол // Укрінформ від 08.092014. – Режим доступу : http://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/1704137-posol_motsik_ukraiinska_gromada_v_ssha_odin_iz_naybilshih_lobistiv_ukraini_1970064.html

448. Довідник з українсько-американських газет на мікрофільмах / упор. Г. Мирнонок, О. Лужницький. – Нью-Йорк – Львів : Дослідницький центр історії імміграції Міннесотський університет, 1998. – 40 с.

449. До 80-річчя Голодомору-Геноциду в Україні // Свобода. – 2013. – № 50. – С. 14; Свобода. – 2014. – № 1. – С. 8-9; № 2. – С. 8; № 6. – С. 14.

450. Долинюк-Микитин Х. На оселі СУМ відбувся табір молодшого юнацтва / Христина Долинюк-Микитин // Свобода. – 2014. – № 38. – С. 9.

451. Допомогаємо Євромайдану / Український конгресовий комітет Америки // Міст. – 2013. – 11 грудня.

452. Допомога жертвам війни гідності / Прес-служба Союзу українців Америки // Міст. – 2014. – 23 жовтня.

453. Допомогу УПЦ США привезли в Україну / Консисторія УПЦ США // Свобода. – 2015. – № 3. – С. 12.

454. Драгоманівський збірник. «Вільна спілка» та сучасний український конституціоналізм / за ред. Т. Г. Андрусяка. – Львів : Світ, 1996. – 256 с.

455. Драгоманов М. Что такое украинофильство? // Вибране («...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні») / М. Драгоманов; упоряд. та авт. іст.-біогр. нарису Р. С. Міщук. – К. : Либідь, 1991. – С. 430-456.

456. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу // Вибране («...мій задум зложити очерк історії цивіліза-

ції на Україні) / М. Драгоманов; упоряд. та авт. іст.-біогр. нарису Р. С. Міщук. – К. : Либідь, 1991. – С. 461-559.

457. Драгомирецька К. Бібліотека в Українському національному музеї / Калина Драгомирецька // Час і Події. – 2006. – № 4. – 26 січня.

458. Дрич М. Вітаємо студентів-стипендіатів УНС 2007-2008 року / Марійка Дрич // Спеціальний додаток до «Свободи». – 2008. – С. 1-2.

459. Дрич М. Вітаємо студентів-стипендіатів УНС 2008-2009 року / Марійка Дрич // Спеціальний додаток до «Свободи». – 2009. – С. 1-2.

460. Дрич М. Вітаємо студентів-стипендіатів УНС 2009-2010 року / Марійка Дрич // Спеціальний додаток до «Свободи». – 2010. – С. 1-2.

461. Дрич М. Вітаємо студентів-стипендіатів УНС 2010-2011 року / Марійка Дрич // Спеціальний додаток до «Свободи». – 2011. – С. 1-2.

462. Дрич М. Вітаємо студентів-стипендіатів УНС / Марійка Дрич // Свобода. – 2012. – № 15. – С. 13-14.

463. Дрич М. Вітаємо студентів-стипендіатів УНС 2012-2013 навчального року / Марійка Дрич // Спеціальний додаток до «Свободи». – 2013. – С. 13-14.

464. Дрич М. Вітаємо студентів-стипендіатів УНС 2013-2014 навчального року / Марійка Дрич // Свобода. – 2014. – № 19. – С. 9-10.

465. Дрич М. Вітаємо студентів-стипендіатів УНС 2014-2015 навчального року / Марійка Дрич // Свобода. – 2014. – № 42. – С. 13-14.

466. Дровозюк С. Національно-культурне та духовне життя українського селянства у 20-30-х роках ХХ століття: історіографічний нарис / С. Дровозюк. – Вінниця : О. Власюк, 2005. – 364 с.

467. «Дуже важко передати концепцію геноциду мистецьким способом» : [інтерв'ю Лариси Курилас / спілкувалась Світлана Івашишин-Угрина] // Час і Події. – 2013. – № 42. – 17 жовтня.

468. Дуже часто і викладачів треба навчати правильної української мови : [інтерв'ю з Тетяною Космедою / спілкувалась Оксана Жиаа] // Час і події. – 2009. – № 44. – 05 листопада.

469. Дупляк М. П'ятдесятиріччя Шкільної ради при Українському конгресовому комітеті Америки в Нью-Йорку / Микола Дупляк // Час і Події. – 2004. – № 226. – 03 вересня.

470. Дьолог О. С. Українознавчі культурні та освітні центри у діаспорі США і Канади / О. С. Дьолог // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства : українознавство в розбудові громадянського суспільства в Україні / За заг. ред. проф. П. П. Кононенка. – К. : Міленіум, 2004. – Т. III. – 541 с. – С. 502-505.

471. Євген Чолій зустрівся з Олександром Турчиновим / Пресслужба СКУ // Міст. – 2014. – 27 березня.

472. Євромайдан перед Посольством України / Пресова референтура УККА // Свобода. – 2013. – № 50. – С. 17.

473. Евтух В. Б. Историография национальных отношений в США и Канаде (60-е – 70-е годы) / В. Б. Евтух. – К. : Наукова думка, 1982. – 160 с.

474. Ейсмонт В. Реакція УПЦ МП на підписання Меморандуму про єдину Україну та єдину українську помісну православну церкву / протоіерей Віталій Ейсмонт // Міст. – 2014. – 26 листопада.

475. Електронна бібліотека України у Могилянці // Свобода. – 2011. – № 45. – С. 2.

476. Еліот Т. С. Музыка поезії / Томас Еліот // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів : Літопис, 1996. – С. 73-81.

477. Енциклопедія Українознавства : В 10 т. / Гол. ред. В. Кубійович. – Париж; Нью-Йорк: Молоде Життя, 1954-1989. – 4016 с.

478. Енциклопедія української діаспори : У 7-ми т. / Ред. В. Маркусь. – Т. 4. – К.; Нью-Йорк; Чікаго; Мельборн, 1995.

479. Енциклопедія української діаспори : У 7-ми т. / Ред. В. Маркусь. – Т. 1. – Ч. 1. – Нью-Йорк; Чікаго, 2009; Енциклопедія української діаспори : У 7-ми т. / Ред. В. Маркусь. – Т. 1. – Ч. 2. – Нью-Йорк; Чікаго, 2012. – 348 с.

480. Євтух В. Б. Закордонне українство: сутність, структура, самоорганізація. Підручник / В. Б. Євтух, А. А. Попок, В. П. Трощинський, С. Ю. Лазебник, В. М. Андрієнко, М. В. Андрієнко, Т. В. Федорів, В. С. Гошовський, С. О. Штепа; За ред. В. Б. Євтуха. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; Національна академія державного управління при Президентові України; Центр сучасного суспільствознавства. – К.: Альтерпрес, 2011. – 304 с.

481. Євтух В. та ін. Зберігаючи українську самобутність / В. Євтух, Є. Камінський, О. Ковальчук, В. Трощинський. – К. : ІНТЕЛ, 1992; Євтух В. Український етнос: структура і характер взаємодії з навколишнім середовищем / В. Євтух // Вісник АНУ. – 1993. – № 10; Євтух В. Енциклопедія української діаспори у контексті світової етнологічної науки / В. Євтух // Українська діаспора. – 1994. – Ч. 5; Євтух В. Українці за межами України / В. Євтух // Історія України, нове бачення : У 2 т. – К., 1996. – Т. 2.

482. Євтух В. Етнічність: глосарій / Володимир Євтух. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 170 с.

483. Євтух В. Етнічність: енциклопедичний довідник / Володимир Євтух. – К. : Фенікс, 2012. – 396 с.

484. Єпископи УПЦ закликали до підтримки України // Міст. – 2014. – 13 березня.

485. Єпископи УПЦ США виступили зі заявою // Міст. – 2013. – 19 грудня.

486. Жайворонек В. В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень / В. В. Жайворонек // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С. 48-63.
487. Жаровська А. Льоте́рея Кредитівки «Самопоміч» для школярів / Андрея Жаровська // Свобода. – 2010. – № 20. – С. 10.
488. Жаровська А. Учням щастить з Кредитівкою «Самопоміч» із ошадною програмою / Андрея Жаровська // Час і Події. – 2010. – № 19. – 12 травня.
489. Животко А. П. Історія української преси / А. П. Животко. – К. : Наша культура і наука, 1999. – 368 с.
490. Животко А. П. Нариси історії української журналістики / А. П. Животко. – Подєбради, 1937. – 112 с.
491. «Жителі Західної України прагнули хоч якось зарадити страшному голоду» : [бесіда з М. Лазаровичем / спілкувався Микола Шот] // Українське слово. – 2013. – 24 жовтня.
492. Житкевич А. До 85-річчя концертного туру Соломії Крушельницької містами США та Канади / Анатолій Житкевич // Міст. – 2013. – 25 квітня.
493. Житкевич А. До 105-ї річниці від дня народження В. Божика / Анатолій Житкевич // Міст. – 2013. – 11 грудня.
494. Житкевич А. До 105-ї річниці від дня народження Тараса Губицького / Анатолій Житкевич // Міст. – 2013. – 27 листопада.
495. Житкевич А. До 60-річчя від дня народження Квітки Цісік / Анатолій Житкевич // Міст. – 2013. – 11 квітня.
496. Житкевич А. Композитор Василь Шугь / Анатолій Житкевич // Міст. – 2014. – 20 березня.
497. Житкевич А. Король етнічної музики / Анатолій Житкевич // Міст. – 2013. – 21 березня.
498. Житкевич А. 100 років тому українці співали в Нью-Йорку / Анатолій Житкевич // Свобода. – 2015. – № 4. – С. 6, 15.
499. Житкевич А. Тихе життя колоратурного сопрано / Анатолій Житкевич // Міст. – 2013. – 07 лютого.
500. Житкевич А. Триумф у Детройті / Анатолій Житкевич // Міст. – 2013. – 01 травня.
501. Журавська В. Випускний вечір у «Рідній школі» / Віра Журавська // Час і Події. – 2007. – № 23. – 7 червня.
502. Журавська В. В очікуванні Різдва / Віра Журавська // Час і Події. – 2006. – № 49. – 07 грудня.
503. Журавська В. Вудичне мистецтво Києва часів Майдану – «Рідній школі» / Віра Журавська // Час і Події. – 2014. – № 21. – 22 травня.
504. Журавська В. 25-ий семінар вчителів Шкіл українознавства відбувся на Союзівці / Віра Журавська // Свобода. – 2009. – № 37. – С. 9.

505. Журавська В. Дух Тараса – завжди з нами / В. Журавська // Час і Події. – 2007. – 15 березня.
506. Журавська В. І знову про «Рідну школу» / Віра Журавська // Час і Події. – 2006. – № 21. – 25 травня.
507. Журавська В. Позаду перше століття / Віра Журавська // Час і Події. – 2006. – № 45. – 09 листопада
508. Журавська В. «Рідна школа» бере участь у конкурсі / Віра Журавська // Свобода. – 2008. – № 52. – С. 15
509. Журавська В. Рідна школа виховує молодих українців / Віра Журавська // Час і Події. – 2008. – № 46. – 13 листопада.
510. Журавська В. «Рідна школа» в Чикаго приймала Святійшого Патріарха Філарета / Віра Журавська // Час і Події. – 2010. – № 47. – 24 листопада.
511. Журавська В. «Рідна школа» приймала Героя України / Віра Журавська // Час і Події. – 2007. – № 45. – 08 листопада.
512. Журавська В. «Рідна школа» – ще один випуск / Віра Журавська // Час і Події. – 2006. – № 24. – 15 червня.
513. Журавська В. Свято мови завітало до Чикаго / Віра Журавська // Час і Події. – 2007. – № 46. – 15 листопада.
514. Журавська В. Свято ялинки / Віра Журавська // Час і Події. – 2006. – № 51. – 21 грудня.
515. Журавська В. УККА вшановує січневі події 1918-1919 років / Віра Журавська // Час і Події. – 2006. – № 4. – 26 січня.
516. Журавська-Кріль В. ...І словом душу прокричать... / Віра Журавська-Кріль // Час і Події. – 2014. – № 38. – 18 вересня.
517. Завадівська А. Катедральна школа припинила працю / Анна Завадівська // Свобода. – 2008. – № 27. – С. 7.
518. Завадівська А. Річний концерт учнів школи св. Йосафата в Пармі / Анна Завадівська // Свобода. – 1993. – Ч. 111. – С. 3.
519. Завадівська О. На Союзівці відбулася перша тура «Табору Пташат» / Олександра Завадівська // Свобода. – 2013. – № 32. – С. 9.
520. Заверюха Ю. Допоможемо, чим зможемо. Фондація «Самопоміч» виділила 10000 доларів ЗУАДК на підтримку Майданів в Україні / Юрій Заверюха // Час і Події. – 2013. – № 51. – 19 грудня.
521. Заверюха В. Свято-Софійська семінарія розпочала навчальний рік / Василь Заверюха // Свобода. – 2014. – № 44. – С. 7.
522. Загірняк М. Роздуми про національну ідентичність та історичну пам'ять у пострадянській Україні / Михайло Загірняк // Ідентичність і пам'ять у пострадянській Україні: монографія / Від. ред. Мирослава Антонович. – К. : Дух і літера, 2009. – 496 с. – С. 99-105.
523. Задко С. Різдво минуло, спогади залишилися / Сергій Задко // Українське слово. – 2015. – 06 лютого.

524. Закидальська О. Національна книга пам'яті жертв Голодомору потребує завершення / Оксана Закидальська // Свобода. – 2013. – № 44. – С. 5.

525. Закликаємо до негайного звільнення Надії Савченко / Пресова референтура УККА // Свобода. – 2015. – № 5. – С. 3.

526. Заключний звіт про результати виконання Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.mfa.gov.ua/data/upload/publication/mfa/ua/55005/20300978dod2.pdf>

527. Закон України «Про правовий статус закордонних українців» від 04.03.2004 за № 1582-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1582-15/ed20120209>

528. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус закордонних українців» від 04.03.2004» за № 4381-VI від 09.02.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4381-17>

529. Закордонні організації підтримують Україну // Свобода. – 2014. – № 14. – С. 5.

530. Закордонні українці засудили «референдуми» // Свобода. – 2014. – № 21. – С. 5.

531. Заліпський Я. Понад 100 тис. дол. на розвиток УКУ / Ярослав Заліпський // Свобода. – 2007. – № 20. – С. 1, 16.

532. Запис телефонної розмови між президентом СРСР Горбачовим і президентом США Бушем напередодні Всеукраїнського референдуму на підтримку Акта незалежності України // Україна: антологія пам'яток державотворення, Х-XX ст.: у 10 т. / редкол.: І. М. Дзюба [та ін.]. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008 – Т. 10: Відродження й утвердження української державності (1997-2005 роки), 2009. – 672 с.

533. Запрошуємо на прем'єру опери Holodomor! // Міст. – 2013. – 17 січня.

534. Зарубіжні українці / С. Ю. Лазебник (кер. авт. кол.), А. О. Лещенко, Ю. І. Макар та ін. – К. : Видавництво «Україна», 1991. – 252 с.

535. Заслухали доповідь проф. Тимоті Снайдера / Науково-освітній консорціум вивчення Голодомору // Свобода. – 2016. – № 52/1. – С. 13, 31.

536. Заставний Ф. Д. Українська діаспора: Розселення українців у зарубіжних країнах / Ф. Д. Заставний. – Львів : Світ, 1991. – 118 с.

537. Захарчук К. На лещатарський табір приїхали 100 пластунів / Ксеня Захарчук // Свобода. – 2014. – № 10. – С. 9.

538. Зашкільняк Л. Історична пам'ять та історіографія як дослідницьке поле для інтелектуальної історії / Л. Зашкільняк // Україна :

культурна спадщина, національна свідомість, державність. – 2006-2007. – № 15. – С. 855-862.

539. Заява Українського католицького університету з приводу Постанови № 642 Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів» / о. Борис Гудзяк // Час і події. – 2010. – № 32. – 11 серпня.

540. Заяви громадських об'єднань // Свобода. – 2014. – № 23. – С. 4.

541. Заяць М. Звіт Союзу Українок Америки / 45-ліття СКУ. Збірник звітів. 7-9 вересня 2012 р. Греція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/repository/Annual_meetings/2012/Book.pdf

542. Збірка на військо України триває / Прес-служба ЗУАДК // Свобода. – 2014. – № 13. – С. 2.

543. Збірка на Збройні сили України / Прес-служба ЗУАДК // Міст. – 2014. – 24 липня.

544. Звернення СКУ до міжнародної спільноти / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 13 березня.

545. Звіт Світової Ради Суспільної Служби СКУ за 2004 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/SRSS2004.pdf>

546. Звіт Українського конгресового комітету Америки (грудень 1998 – серпень 2003) // VIII конгрес СКУ, 18-21 серпня 2003 р., Київ : звіти. 1998-2003 / Світовий конгрес українців. – К. : Український Дім, 2003. – 252 с.

547. Звучали улюблені музичні твори // Свобода. – 2015. – № 8. – С. 9.

548. Здобуття незалежності України, 1991: історія проголошення, документи, свідчення: у 2 т. / Асоц. нар. депутатів України; [редрада: О. Барабаш (голова) та ін.; фото: О. Хилю та ін.]. – Житомир : Рута, 2011.

549. Зелені свята в українському побуті // Час і Події. – 2010. – № 21. – 26 травня.

550. Зельвак В. Проблеми рідного шкільництва / Віра Зельвак // Свобода. – 1993. – Ч. 25. – С. 2.

551. Земляки не залишаються осторонь / відділ новин «Урядового кур'єру» // Урядовий кур'єр. – 2014. – 29 серпня.

552. «Зло цілком реальне, і воно активно користується тим, що соціальні мережі замінили собою соціальну активність» : [розмова з віце-ректором УКУ М. Мариновичем / спілкувалась Світлана Іванишин-Угриня] // Час і події. – 2013. – № 46. – 14 листопада.

553. Зозуля О. Проблема мовної освіти в Україні / Ольга Зозуля // Час і події. – 2009. – № 45. – 12 листопада.
554. Золота книга Школи українознавства ОУА «Самопоміч» у Нью-Йорку (1949-1999). – Нью-Йорк, 1999. – 368 с.
555. ЗУАДК допомагає потерпілим / Екзекутива ЗУАДК // Свобода. – 2014. – № 12. – С. 7.
556. ЗУАДК переводить збірку для українців на Євромайданах / Прес-служба ЗУАДК // Свобода. – 2013. – № 49. – С. 8.
557. ЗУАДК проводить нову збірку на оборону України / Прес-служба ЗУАДК // Міст. – 2014. – 26 червня.
558. Зубалій О. Д. та ін. Історія української діаспори : Навчальний посібник / О. Д. Зубалій, Б. Д. Лановик, М. В. Траф'як. – К. : М-во освіти України, Ін-т змісту і методів навч., 1998. – 147 с.; Історія української еміграції : Навчальний посібник / за ред. Б. Д. Лановика. – К. : Вища школа, 1997. – 520 с.; Трощинський В. Українці в світі / В. Трощинський, А. Шевченко. – К. : ВД «Альтернативи», 1999. – 351 с.; Українці близького і далекого зарубіжжя // Україна незалежна: сторінки історії. – К., 1995.
559. З УПЦ в США привезли допомогу Євромайданівцям / Консistorія УПЦ США // Свобода. – 2014. – № 18. – С. 9.
560. Зустріч духовних провідників у касі «Самопоміч» в Чикаго // Час і Події. – 2011. – № 1. – 05 січня.
561. Зустріч духовенства у касі «Самопоміч» // Час і Події. – 2012. – № 52. – 25 грудня.
562. Зустріч духовних провідників у касі «Самопоміч» / Прес-служба кредитівки «Самопоміч» // Міст. – 2012. – 12 січня.
563. Зустріч духовенства у касі «Самопоміч» / Прес-референтура каси «Самопоміч» // Міст. – 2013. – 03 січня.
564. Зустрічі президента СКУ Євгена Чоля / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2014. – № 16. – С. 5.
565. Зустрічі президента СКУ у Страсбурзі / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2013. – № 1. – С. 4.
566. Зустріч Українських ієрархів 2011 // Час і Події. – 2011. – № 8. – 23 лютого.
567. Зьобро О. Лише українці вміють «їстоньки» і «кохатоньки». А росіянин сам не «победит» / Оксана Зьобро // Час і Події. – 2012. – № 7. – 15 лютого.
568. Івана Купала // Час і Події. – 2009. – № 26. – 2 липня.
569. Іваник М. Пластове Свято Весни в Чикаго / Марко Іваник // Свобода. – 2007. – № 26. – С. 11.
570. Іванишин-Угруна С. Виставка в УІММ: Ольга Антоненко / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2009. – № 24. – 18 червня.

571. Іванишин-Угруна С. Від Любки Колесси до наших днів: концерт найкращих мелодій класичної музики в УНМ / Світлана Іванишин-Угруна / Час і Події. – 2013. – № 9. – 28 лютого.

572. Іванишин-Угруна С. Відновлення школи святого Миколая в Чикаго. Розмови з членами шкільної ради / С. Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2013. – № 34. – 22 серпня.

573. Іванишин-Угруна С. До дітей приходив святий Миколай / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2010. – № 49. – 08 грудня.

574. Іванишин-Угруна С. Завершення навчального року у школі св. Миколая / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2010. – № 24. – 16 червня.

575. Іванишин-Угруна С. Кумедна і талановита плутанина від театру «Диво» / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2011. – № 12. – 23 березня.

576. Іванишин-Угруна С. Марія Матіос та Ростислав Держипільський в гостях у радіо «Ukiedrive» / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2011. – № 44. – 02 листопада.

577. Іванишин-Угруна С. «Мовний протест» у Чикаго: вир емоцій під палючим сонцем / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2012. – Ч. 25. – 20 червня.

578. Іванишин-Угруна С. «Океан Ельзи» в Чикаго – море задоволення! / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2010. – № 42. – 20 жовтня.

579. Іванишин-Угруна С. Писанкарство – мистецтво порятунку світу / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2011. – № 12. – 23 березня.

580. Іванишин-Угруна С. Президент СКУ Євген Чолій на зустрічі з українською громадою / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2013. – № 11. – 14 березня.

581. Іванишин-Угруна С. «Рідні мотиви» зазвучали з полотен та мозаїки в УНМ / Світлана Іванишин-Угруна / Час і Події. – 2013. – № 15. – 11 квітня.

582. Іванишин-Угруна С. Свято святого Миколая в школі українознавства при парафії св. кн. Володимира / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2012. – № 50. – 12 грудня.

583. Іванишин-Угруна С. 75 років школі св. Миколая – alma mater української громади / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2011. – № 45. – 09 листопада.

584. Іванишин-Угруна С. Скарби з музейної скрині / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2012. – № 24. – 13 червня.

585. Іванишин-Угруна С. Спільна панахида в пам'ять жертв Голодомору в Україні у Катедрі св. отця Миколая / Світлана Іванишин-Угруна // Час і Події. – 2013. – № 47. – 21 листопада.

586. Іванишин-Угриня С. СУМівський бал дебютанток «Маланка» – 2013 / Світлана Іванишин-Угриня // Час і події. – 2013. – № 6. – 08 лютого.

587. Іванишин-Угриня С. «Українські Дні» в Чикаго 2012 року / Світлана Іванишин-Угриня // Час і Події. – 2012. – № 36. – 05 вересня.

588. Іванишин-Угриня С. Фестивальна круговерть у Чикаго. Репортаж з «Українських Днів» – 2011 / Світлана Іванишин-Угриня // Час і Події. – 2011. – № 34. – 25 серпня.

589. Іванишин-Угриня С. «Шоу талантів у школі Святого Миколая / Світлана Іванишин-Угриня // Час і Події. – 2013. – № 21. – 23 травня.

590. Іванова О. Зв'язок колективної пам'яті та ідентичності в різних регіонах України / Олена Іванова // Ідентичність і пам'ять у пострадянській Україні: монографія / Від. ред. Мирослава Антонович. – К. : Дух і літера, 2009. – 496 с. – С. 81-98.

591. Іваськів Л. Активний листопад сумівської молоді Філадельфії / Лев Іваськів // Міст. – 2013. – 04 грудня.

592. Іваськів Л. Молодь еднається з Україною / Лев Іваськів // Міст. – 2014. – 06 лютого.

593. Іваськів Л. Молодь еднається з молоддю в Україні / Лев Іваськів // Свобода. – 2014. – № 8. – С. 8, 12.

594. Ільків Н. Вечорниці від Гроновиці / Надія Ільків // Час і Події. – 2011. – № 47. – 23 листопада.

595. Ільків Н. «Все починається з мами» / Надія Ільків // Час і Події. – 2010. – № 20. – 19 травня.

596. Ільченко О. І. Всеукраїнська загальнополітична газета 1998 - 2006 рр. (в контексті утвердження суспільної моралі в Україні): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / О. І. Ільченко; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2007. – 19 с.

597. Ільчук Л. І. Самоідентифікація особистості: проблеми, рівні, теоретичний аспект / Л. І. Ільчук // Проблеми самоідентифікації сучасного українського суспільства: політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти. – К. : Національна академія управління, 2009. – 252 с. – С. 7-12.

598. «Іноді церкві не вистачає людяності»: [інтерв'ю владика Даниїла / спілкувалась Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2013. – № 31. – 01 серпня.

599. Інститут досліджень української діаспори Національного університету «Острозька академія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oa.edu.ua/ua/institutes/diaspora>

600. Інститут історії Церкви УКУ відкриває архіви / Прес-служба УКУ // Міст. – 2012. – 05 січня.

601. Інтерес іноземних інвесторів до України залишається на високому рівні // Час і Події. – 2014. – № 25. – 19 червня.
602. Інформаційний звіт ЗУАДК / Прес-служба ЗУАДК // Час і Події. – 2014. – № 30. – 24 липня.
603. Інформаційно-аналітичні матеріали на тему: «Закордонне українство: сучасний стан та перспективи співпраці». – К., 2009. – 63 с.
604. Іпатій Н. Українські Дні. Погляд зсередини / Наталія Іпатій // Час і Події. – 2006. – № 34. – 24 серпня.
605. Історіографію треба звільнити від мітів / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2013. – № 19. – С. 3.
606. Історія української еміграції : навч. посібник / Б. Д. Лановик, Р. Т. Гром'як, М. В. Траф'як та ін. – К. : Вища школа, 1997. – 520 с.
607. «І тепер, як у 1933-му, український народ непотрібний. Потрібна Малоросія...» : [інтерв'ю Н. Дзюбенко-Мейс Українським національним новинам] // Свобода. – 2014. – № 49. – С. 5.
608. Іщенко О. С. Про енциклопедію української діаспори [Електронний ресурс] / О. С. Іщенко, О. В. Савченко. – Режим доступу : http://www.nas.gov.ua/publications/books/series/9789660247048/Documents/2016_12/6_Ischenko_12.pdf
609. Ильин И. А. Путь к очевидности / И. А. Ильин. – М. : Республика, 1993. – 431 с.
610. Калакура Я. Історичний антропологізм як методологічний принцип українознавства / Я. Калакура // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства МОН України. – К. : Рада, 2006. – Т. XIII. – С. 52-55.
611. Калач В. Релігія та українське націєтворення / В. Калач // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка : Українознавство. – 2010. – № 14. – С. 54-56.
612. Калина М. «Яра» запрошує на виставу «До кам'яного дна» / Марина Калина // Свобода. – 2015. – № 9. – С. 17-18.
613. Камінь Д. «Оскар» і Україна: Тьомкін-композитор / Дзвінка Камінь // Міст. – 2012. – 13 грудня.
614. Канадський українець – для Українського католицького університету / Українська католицька освітня фундація // Свобода. – 2012. – № 4. – С. 8.
615. Каплун В. Вчительська конференція / Валентина Каплун // Міст. – 2011. – 10 листопада; Каплун В. Відбулась конференція шкіл українознавства / Валентина Каплун // Свобода. – 2011. – № 46. – С. 11.
616. Каплун В. 34-вчительська конференція відбулася на оселі СУМ / Валентина Каплун // Свобода. – 2010. – № 45. – С. 8-9.

617. Каплун В. Школа українознавства ім. Лесі Українки вшанувала Івана Франка / Валентина Каплун // Свобода. – 2007. – № 21. – С. 11.

618. Караванський С. Віз поперед коня / Станіслав Караванський // Свобода. – 1993. – Ч. 56. – С. 2; Свобода. – 1993. – Ч. 57. – С. 2.

619. Караванський С. Правильне написання «незалежності» / Станіслав Караванський // Свобода. – 2013. – № 34. – С. 7.

620. Карапінка М. Близько 100 000 дол. зібрано в Києві на потреби УКУ / Мар'яна Карапінка // Свобода. – 2008. – № 45. – С. 1, 15.

621. Карапінка М. Посвячення хреста як перший крок до нового університетського містечка у Львові / Мар'яна Карапінка // Час і Події. – 2007. – № 23. – 07 червня.

622. Карась М. А. Регіональна преса в демократичному суспільстві (на прикладі періодики США) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Карась Максим Анатолійович; Київський університет ім. Т. Шевченка. – К., 1999. – 13 с.

623. Картунов О. В. Західні етнонаціональні та етнополітичні концепції: теоретико-методологічний аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. політ. наук : 23.00.02 / О.В. Картунов. – НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – Київ, 1996. – 41 с.

624. Каса «Самопоміч» винагородила ошадних учнів українознавчих шкіл у Чикаго // Час і Події. – 2009. – № 25. – 25 червня.

625. Касьянов Г. Теорії нації і націоналізму : монографія / Г. Касьянов. – К. : Либідь, 1999. – 352 с.

626. Качковський Л. Проблема мови в Україні чи проблема менталітету українців? / Лесь Качковський // Час і Події. – 2010. – № 10. – 11 березня.

627. Квіт З. Повчальний досвід у навчанні / Зиновій Квіт // Свобода. – 2013. – № 12. – С. 7.

628. Квіт С. Наукова робота Києво-Могилянської академії / С. Квіт // Час і Події. – 2008. – 27 березня.

629. Квіт С. Судовий позов Києво-Могилянської академії до Дмитра Табачника / С. Квіт // Свобода. – 2011. – № 36. – С. 5.

630. Кекіш Т. О. Діти, які приємно вражають / Ольга Т. Кекіш // Свобода. – 2009. – № 48. – С. 8.

631. Києво-Могилянська Академія шукає підтримки в США // Час і Події. – 2007. – 01 лютого.

632. Києво-Могилянську школу бізнесу визнано найкращою в Україні / Прес-центр Києво-Могилянської Фундації // Свобода. – 2011. – № 7. – С. 15.

633. Кий Л. Брат – братові / Лариса Кий // Міст. – 2012. – 03 жовтня.
634. Кий Л. ЗУАДК провів річні наради / д-р Лариса Кий // Свобода. – 2016. – № 52/1. – С. 8.
635. Кириленко О. Українці в Америці / О. Кириленко. – Відень : Друкарня Адольфа Гольцгавзена, 1916. – 40 с.
636. Кирилова К. Поетичні суперечки з Богом / К. Кирилова // Час і Події. – 2006. – 16 березня.
637. Кириченко І. Україна «затоплює» Америку хвилею інтелекту, «зневоднюючи» себе? [Електронний ресурс] // «Дзеркало тижня. Україна» №45 від 28.11.2014. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/ukrayina-zatoplyuye-ameriku-hvileyu-intelektu-znevodnyuuchi-sebe_.html
638. Кисіль А. Звіт світової ради культури СКУ (22 серпня 2010 р. – 30 червня 2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meetings_2011/Reports/ZvitSRK.pdf
639. Кіндрась К. Коли громада, мов одна родина / Катерина Кіндрась, Валентин Лабунський // NOVAгазета. – 2015. – № 46 (354). – С. 15.
640. Кіпень В. А. Вища освіта в системі цінностей цивілізації ХХІ ст. / В. А. Кіпень // Концептуальні проблеми модернізації вищої освіти: матеріали міжнародної наукової конференції, 13-14 листопада 1998 р. – Донецьк, 1998.
641. Клен Є. Кредити для України / Євген Клен // Міст. – 2015. – 28 травня.
642. Клепач Н. У Вашингтоні вшанували пам'ять жертв Голодомору в Україні 1932-33 років / Наталія Клепач // Час і Події. – 2009. – № 48. – 03 грудня.
643. Климчак М. Барви Буковини – виставка традиційного народного одягу кінця ХІХ-ХХ ст. в Українському Національному Музеї / Марія Климчак // Час і Події. – 2007. – № 3. – 18 січня.
644. Климчак М. Благодійний бенкет Українського Національного Музею в Чикаго / Марія Климчак // Час і Події. – 2011. – № 44. – 02 листопада.
645. Климчак М. Богдан Божемський – сповідувач «гуцульського духу» / Марія Климчак // Час і Події. – 2010. – № 33. – 18 серпня.
646. Климчак М. Будні Українського Національного Музею / Марія Климчак // Українське слово. – 2015. – 05 березня.
647. Климчак М. Великодній настрій в Українському Національному Музеї / Марія Климчак // Час і Події. – 2013. – № 14. – 04 квітня.

648. Климчак М. Великодні листівки УНМ в Чикаго / Марія Климчак // Час і Події. – 2010. – № 13. – 01 квітня.
649. Климчак М. Випускний вечір «Рідної школи» / Марія Климчак // Час і Події. – 2004. – № 215. – 11 червня.
650. Климчак М. Виставка живопису Української Спілки Образотворчих Мистців Канади у Чикаго / Марія Климчак // Час і Події. – 2007. – № 11. – 15 березня.
651. Климчак М. Виставка «Кобзарів» Т. Шевченка в Українському національному музеї в Чикаго / М. Климчак // Час і Події. – 2007. – 01 березня.
652. Климчак М. Виставка творів Володимира Монастирецького в Українському національному музеї / Марія Климчак // Час і Події. – 2010. – № 43. – 27 жовтня.
653. Климчак М. Виставка творів Олега Чуйка з Івано-Франківська у Чикаго / Марія Климчак // Час і Події. – 2008. – № 51. – 17 грудня.
654. Климчак М. Виставка творів Ореста Поліщука / Марія Климчак // Час і Події. – 2009. – № 15. – 16 квітня.
655. Климчак М. Вісті з Українського Національного Музею / Марія Климчак // Час і Події. – 2009. – № 14. – 09 квітня.
656. Климчак М. В музеї відбувся бенкет / Марія Климчак // Свобода. – 2014. – № 43. – С. 8, 19.
657. Климчак М. Герої Майдану відкрили Україні шлях до свободи / Марія Климчак // Українське слово. – 2015. – 26 лютого.
658. Климчак М. День української соборності у Чикаго / Марія Климчак // Українське слово. – 2015. – 29 січня.
659. Климчак М. «З Ді-Пі до ДС» – виставка, присвячена III хвилі еміграції / Марія Климчак // Час і Події. – 2011. – № 47. – 23 листопада.
660. Климчак М. Зустріч колишніх вояків-дивізійників в Українському Національному Музеї / Марія Климчак // Час і Події. – 2008. – № 33. – 14 серпня.
661. Климчак М. Квітнева виставка «Рідні мотиви» / Марія Климчак // Час і Події. – 2013. – № 12. – 21 березня.
662. Климчак М. «Conflict Zone: Ukraine. Війна в Україні очима українських фотожурналістів» / Марія Климчак // Українське слово. – 2015. – 21 травня.
663. Климчак М. Музейне свято / Марія Климчак // Час і Події. – 2010. – № 37. – 15 вересня.
664. Климчак М. Музейні Вісті / Марія Климчак // Час і Події. – 2006. – № 22. – 01 червня.
665. Климчак М. На конференції зібралися музейники, бібліотекарі та архівари / Марія Климчак // Свобода. – 2013. – № 48. – С. 8.

666. Климчак М. На крилах пам'яті чорнобильських лелек / Марія Климчак // Час і Події. – 2011. – № 15. – 13 квітня.

667. Климчак М. Перша виставка Володимира Ільчишина / Марія Климчак // Час і Події. – 2011. – № 3. – 19 січня.

668. Климчак М. «Пізнай свою традицію – побачиш свій шлях у житті» (народна мудрість) / Марія Климчак // Час і Події. – 2010. – № 12. – 24 березня.

669. Климчак М. Повстанська колядка на радіо «Українська хвиля» / Марія Климчак // Час і Події. – 2010. – № 1. – 7 січня.

670. Климчак М. Презентація книги-альбому «Буковинське вишиття і ткацтво: знаки-символи» / Марія Климчак // Час і Події. – 2012. – № 7. – 15 лютого.

671. Климчак М. Сад потаємних мрій Наталки Валенюк / Марія Климчак // Свобода. – 2013. – № 9. – С. 11.

672. Климчак М. Сумівська Маланка – 2010 / Марія Климчак // Час і Події. – 2010. – № 4. – 29 січня.

673. Климчак М. Травнева виставка львівських художників / Марія Климчак // Час і Події. – 2012. – № 17. – 25 квітня.

674. Климчак М. III конференція музейників, бібліотекарів та архіварів у Чикаго / Марія Климчак // Час і Події. – 2013. – № 46. – 14 листопада.

675. Климчак М. Тріумфальна спадщина української піаністки Любки Колесси / Марія Климчак // Час і Події. – 2013. – № 7. – 14 лютого.

676. Климчак М. «Уклін тобі велика Соломіє!» / Марія Климчак // Час і Події. – 2010. – № 9. – 03 березня.

677. Климчак М. Українському Національному Музею у Чикаго – 55 років / Марія Климчак // Час і Події. – 2007. – № 38. – 20 вересня.

678. Климчак М. Фотовиставка полеглою пластуна-журналіста / Марія Климчак // Свобода. – 2015. – № 9. – С. 10.

679. Климчак М. Фотовиставку відкрили в музеї / Марія Климчак // Свобода. – 2014. – № 29. – С. 9.

680. Климчак М. 60 років служіння українській культурі / Марія Климчак // Час і Події. – 2012. – № 40. – 03 жовтня.

681. Клокун А. Всеукраїнський референдум: майже чверть століття потому / Леся Клокун // NOVАгазета. – 2015. – № 46 (354). – С. 17.

682. Ключковська Г. «Дунет ветер еще раз...» або ... І ще раз про Шевченка / Г. Ключковська // Час і Події. – 2007. – 04 квітня.

683. Кобаса Г. Свято Матері в школі українознавства при парафії св. Йосифа Обручника / Галина Кобаса // Час і Події. – 2012. – № 21. – 23 травня.

684. Ковтун А. Місія виконана / Алла Ковтун // Час і Події. – 2007. – № 50. – 13 грудня.

685. Когут З. Коріння ідентичності. Студії ранньомодерної та модерної історії України / Зенон Когут. – К. : Критика, 2004. – 351 с.
686. Козак Д. Колоски правди / Дарія Козак // Міст. – 2014. – 04 грудня.
687. Козак Д. Свіча пам'яті не згасає / Дарія Козак // NOVАгазета. – 2015. – № 46 (354). – С. 16.
688. Козак Д. Святочний концерт у Школі українознавства в Нью-Йорку / Дарія Козак // Свобода. – 2015. – № 4. – С. 9.
689. Козак М. Шкільне свято у парафії св. Константина / Михайло Козак // Свобода. – 2009. – № 9. – С. 10.
690. Козинець П. Звіт про діяльність Національної асоціації кредитних спілок України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meetings_2011/Reports/USKR.pdf
691. «Колегіум – це важливий крок в розвитку УКУ» : [інтерв'ю єпископа Бориса Гудзяка] // Свобода. – 2012. – № 32. – С. 1, 3.
692. Колесса Г. «Достойна мета – достойне майбутнє діаспори». Українському музичному інституту в Америці – 60 років / Галина Колесса // Свобода. – 2013. – № 2. – С. 13.
693. Колесса Г. У Нью-Йорку вшанують М. Лисенку / Галина Колесса // Свобода. – 1993. – Ч. 29. – С. 1, 4.
694. Колісник Р. Українська «солов'їна» мова для солов'їв чи для народу? / Р. Колісник // Свобода. – 1993. – Ч. 97. – С. 2.
695. Колісник Ю. Преса національних меншин України або як навчитись любити свою націю / Ю. Колісник. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – 144 с.
696. Колісник Ю. В. Преса національних меншин України як засіб їх самоствердження в умовах становлення української державності (1992 - 1999 рр.): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Ю. В. Колісник; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т журналістики. – К., 2001. – 19 с.
697. Коломиєць М. Філадельфійська громада підтримує УКУ / Марта Коломиєць. – Свобода. – 2010. – № 27. – С. 11.
698. Коляда з Карпат – у Нью-Йорку // Міст. – 2012. – 29 листопада.
699. Коляструк О. А. Преса УСРР в контексті політики українізації (20 - 30-ті роки ХХ ст.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / О. А. Коляструк; НАН України. Ін-т історії України. – К., 2003. – 20 с.
700. Комар Н. Виставка візуального мистецтва у Філадельфії / Наталія Комар // Міст. – 2012. – 18 жовтня.
701. Комар Н. Табори «Ді-Пі» / Наталія Комар // Міст. – 2012. – 08 листопада.

702. Комар Н. У Філадельфії відбувся Український фестиваль / Наталія Комар // Міст. – 2012. – 25 жовтня.

703. Комар Ю. «Українці, де б вони не були, завжди готові допомагати тим, хто є у потребі» / Юлія Комар // Час і Події. – 2007. – № 49. – 06 грудня.

704. Конгресовий Український Кокус (КУК) розмовляє з Парламентом України – УНІС бере участь // Час і Події. – 2007. – Ч. 12. – С. 2.

705. Коник С. Прикмети і ворожіння в Страсну п'ятницю / Степан Коник // Міст. – 2013. – 01 травня.

706. Конкурс, присвячений історії УГКЦ / Товариство «Свята Софія» // Свобода. – 2014. – № 17. – С. 9.

707. Коновець О. Ф. Науково-просвітницька преса України XIX – перша третина XX ст. Історія. Теорія. Практика: автореф. дис. ... докт. іст. наук : 00.07.01 / Олександр Федорович Коновець. – К., 1994. – 40 с.

708. Кононенко Є. Гарвардський професор / Є. Кононенко // Час і Події. – 2007. – 02 серпня.

709. Контакт із діаспорою стає тіснішим: 20-мільйонний Світовий Конгрес Українців зголосився лобіювати інтереси нашої держави за кордоном / відділ новин «Урядового кур'єру» // Урядовий кур'єр. – 2014. – 26 березня. – С. 2.

710. Кордоба О. Українська Діва світової сцени / Оксана Кордоба // Час і Події. – 2010. – № 9. – 03 березня.

711. Корнієнко О. М. Типи етнічної ідентичності особистості / О. М. Корнієнко // Філософія науки: традиції та інновації. – 2015. – № 2 (12). – С. 124-131.

712. Корнійчук М. За лекцію російською – звільнення / Марина Корнійчук // Час і Події. – 2008. – № 27. – 03 липня.

713. Коротич О. М. Українська етнічність у США: репрезентація в україномовній літературі / О. М. Коротич // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2013. – Вип. 12. – С. 41-55.

714. Корсун Л. Акція українців метрополії Нью-Йорка на захист єдиної державної української мови / Лідія Корсун // Час і Події. – 2012. – № 28. – 04 липня.

715. Корсун Л. Виставка художника-дисидента Опанаса Заливахи в Українському музеї в Нью-Йорку / Лідія Корсун // Час і Події. – 2011. – № 6. – 09 лютого.

716. Корсун Л. Відлуння мистецького модернізму в Українському музеї в Нью-Йорку / Лідія Корсун // Час і Події. – 2007. – № 18. – 03 травня.

717. Корсун А. Друга акція українців Великого Нью-Йорка на захист української мови / Лідія Корсун // Час і Події. – 2012. – № 29. – 18 липня.

718. Корсун А. Моя Україно, за що тебе? / Лідія Корсун // NOVАгазета. – 2017. – № 11 (416). – С. 14.

719. Корсун А. Помаранчевий кінотиждень в Українському музеї в Нью-Йорку / Лідія Корсун // Час і Події. – 2010. – № 4. – 29 січня.

720. Корсун А. «Пшеничне поле» у Вашингтоні як пам'ятник Голодомору / Лідія Корсун // Час і Події. – 2013. – № 46. – 14 листопада.

721. Корсун А. Театр Ігоря Афанасьєва з обох боків океану / Лідія Корсун // Час і Події. – 2009. – № 26. – 02 липня.

722. Корсун А. Театр на Подолі (Київ) – у театрі Шопена (Чикаго) / Лідія Корсун // Час і Події. – 2006. – № 46. – 16 листопада.

723. Корсун А. У Вашингтоні відбулася церемонія освячення місця встановлення меморіалу жертвам Голодомору / Лідія Корсун // Час і Події. – 2008. – № 50. – 10 грудня.

724. Косеєко П. Цікаве свято / Петро Косеєко // Свобода. – 1993. – Ч. 27. – С. 4.

725. Космополітизм [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>

726. Костелина А. Відбулося велике торжество – посвячення новозбудованого храму / Лука Костелина // Час і Події. – 2012. – № 24. – 13 червня.

727. Костелина А. Два дні, які для нас були «Україною» поза межами України / Лука Костелина // Час і Події. – 2010. – № 34. – 25 серпня.

728. Костелина А. Люди розважалися на «Українській толоці» / Лука Костелина // Час і Події. – 2010. – № 36. – 9 серпня.

729. Костелина А. Освячення новозбудованого храму – велике торжество / Лука Костелина // Міст. – 2012. – 21 червня.

730. Костелина А. Різдвяні святкування в парафії св. Володимира і Ольги / Лука Костелина // Час і Події. – 2012. – № 4. – 25 січня.

731. Костелина А. Святково і величаво закінчилися Різдвяні святкування в парафії св. Володимира і Ольги / Лука Костелина // Час і Події. – 2013. – № 4. – 24 січня.

732. Костелина А. Святкуванням Щедрого вечора закінчено Різдвяний період / Лука Костелина // Час і Події. – 2014. – № 4. – 23 січня.

733. Костелина А. У парафії св. Володимира й Ольги був день радості / Лука Костелина // Час і Події. – 2012. – № 21. – 23 травня.

734. Костелина А. У Чикаго протестували українці / Лука Костелина // Час і Події. – 2011. – № 33. – 18 серпня.

735. Костенко Л. Благодійним обідом відзначили 50-річчя УКУ / Ларіон Костенко // Міст. – 2013. – 07 листопада.
736. Костенко Л. Володимир Івасюк живе у своїх піснях / Ларіон Костенко // Міст. – 2012. – 13 грудня.
737. Костенко Л. День соборності відзначили в Консисторії УПЦ / Ларіон Костенко // Міст. – 2013. – 24 січня.
738. Костенко Л. Діти прославляли Україну / Ларіон Костенко // Міст. – 2013. – 12 вересня.
739. Костенко Л. Жалобна церемонія в Нью-Йорку / Ларіон Костенко // Міст. – 2013. – 27 листопада.
740. Костенко Л. Зварили юшку для батьків / Ларіон Костенко // Міст. – 2014. – 19 червня.
741. Костенко Л. Компанія «Міст» привезла до Нью-Йорка дух Майдану / Ларіон Костенко // Міст. – 2014. – 06 листопада.
742. Костенко Л. «Марш пам'яті» закликав молодих українців / Ларіон Костенко // Міст. – 2012. – 22 листопада.
743. Костенко Л. Молодьшанувала героїв УПА / Ларіон Костенко // Міст. – 2012. – 18 жовтня.
744. Костенко Л. Надія Мірчук розповіла дітям про голод / Ларіон Костенко // Міст. – 2013. – 21 листопада.
745. Костенко Л. Освятити нову українську церкву / Ларіон Костенко // Міст. – 2013. – 10 жовтня.
746. Костенко Л. Подарунок до 100-ліття парафії / Ларіон Костенко // Міст. – 2013. – 01 травня.
747. Костенко Л. Полотна, які змушують думати / Ларіон Костенко // Міст. – 2014. – 13 листопада.
748. Костенко Л. Прапор замайорів надмістом / Ларіон Костенко // Міст. – 2014. – 28 серпня.
749. Костенко Л. Святий Миколай відвідав школярів / Ларіон Костенко // Міст. – 2013. – 25 грудня.
750. Костенко Л. Спомин про Голодомор об'єднав українців світу / Ларіон Костенко // Міст. – 2014. – 26 листопада.
751. Костенко Л. Твори 20 мистців показали в Сан-Франциско / Ларіон Костенко // Міст. – 2013. – 01 травня.
752. Костенко Л. Травневе сонце осяяло український фестиваль / Ларіон Костенко // Міст. – 2014. – 22 травня.
753. Костенко Л. У Вишпані відбулася зустріч із єпископом Борисом Гудзяком / Ларіон Костенко // Міст. – 2012. – 16 листопада.
754. Костенко Л. Українці в Нью-Йорку стали на захист рідної мови / Ларіон Костенко // Міст. – 2012. – 21 червня.
755. Костенко Л. У Нью-Йорку заговорили поранені воїни / Ларіон Костенко // Міст. – 2014. – 13 листопада.

756. Костенко Л. Чотири хори співали на святі 1025-ліття / Ларіон Костенко // Міст. – 2013. – 22 серпня.
757. Костюк Б. Від «духовної сотні» Майдану – до батальйону капелянів / Богдана Костюк // Свобода. – 2015. – № 9. – С. 3.
758. Костюк Г. Зустрічі і прощання: Спогади у двох книгах. – К. : Смолоскип, 2008. – Кн. 2. – 512 с.
759. Кравчук А. Стипендійна акція Союзу Українок Америки – студентам України / Анна Кравчук // Свобода. – 1993. – Ч. 14. – С. 3.
760. Крайове відзначення 80-річчя Голодомору розпочалося «Походом пам'яті» // Міст. – 2012. – 29 листопада.
761. Кралка Й. Відзначення 95-ліття життя парафії Непорочного Зачаття / о. Йосиф Кралка, о. Даниїл Чайковський // Час і Події. – 2010. – № 8. – 24 лютого.
762. Краляк С. Клаб емеритів при катедрі Св. Миколая в Чикаго відсвяткував День Батька / Стефанія Краляк // Час і Події. – 2004. – № 218. – 09 липня.
763. Краса українського духу // NOVАгазета. – 2013. – № 17 (226). – С. 12.
764. Кредитівка «Самопоміч» підтримує культурно-мистецькі проекти Українського національного музею / Прес-служба Кредитівки «Самопоміч» // Час і Події. – 2014. – № 29. – 17 липня.
765. Кредитівка «Самопоміч» радо підтримує громадські проекти / Прес-служба Кредитівки «Самопоміч» // Українське слово. – 2015. – 03 травня.
766. Крива В. Відзначення в Детройті пам'яті голодомору-геноциду українського народу / Віра Крива // Час і Події. – 2012. – № 15. – 11 квітня.
767. Крива В. Прийняття гостей з України Округою США / Віра Крива // Час і Події. – 2010. – № 21. – 26 травня.
768. Кривоніс В. Відбувся з'їзд Шкільної ради при УККА / Володимир Кривоніс // Свобода. – 2013. – № 51-52. – С. 8.
769. Кривоніс В. З'їзд учителів шкіл українознавства Шкільної ради при УККА / Володимир Кривоніс // Свобода. – 2009. – № 45. – С. 9.
770. Кривоніс В. Представники шкіл українознавства взяли участь у вчительській конференції / Володимир Кривоніс // Міст. – 2014. – 30 жовтня.
771. Кривоніс В. Українській школі в Пасейку виповнилося 60 років / Володимир Кривоніс // Свобода. – 2012. – № 1. – С. 14.
772. Кривоніс В. Урочисто відзначили 60-ліття Шкільної ради / Володимир Кривоніс // Свобода. – 2014. – № 46. – С. 8, 11.

773. Крупський І. Зародження української таборової преси міжвоєнного періоду, основні етапи її діяльності, жанрово-тематичні аспекти / І. Крупський // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – Львів, 2007. – Вип. 15. – 472 с. – С. 3-10.

774. Крупський І. Національно-патріотична журналістика України (кінець ХІХ – перша чверть ХХ ст.) / І. Крупський. – Львів : Світ, 1995. – 184 с.

775. Крутяк М. Звіт діяльності жінок ОЧСУ в США // 45-ліття СКУ. Збірник звітів. 7-9 вересня 2012 р. Греція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/repository/Annual_meetings/2012/Book.pdf

776. Кудря М. М. Педагогічні засади збереження національної ідентичності вищої освіти України у контексті глобалізації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Микола Кудря; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. – К., 2012. – 220 с.

777. Кузишин Г. Вишкіл пластових зв'язкових в Нью Йорку / Галя Кузишин // Свобода. – 1993. – Ч. 62. – С. 4.

778. Кузишин Г. Свічка у Пластовій Станиці в Нью Йорку / Галя Кузишин // Свобода. – 1993. – Ч. 33. – С. 6.

779. Кузишин О. На «Фестивалі ялинок» є й наша українська ялинка / Оксана Кузишин // Свобода. – 2010. – № 52. – С. 10.

780. Кузишин О. Подарунок від «Наксос» – твори Мирослава Скорика / Олесь Кузишин // Свобода. – 2015. – № 4. – С. 14.

781. Кузьмович О. «Самопоміч» подає приклад українським установам / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1993. – Ч. 124. – С. 1.

782. Кузьмович О. Про «каву і солодке» / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1993. – Ч. 126. – С. 2.

783. Кузьмович О. Про пошану до культури / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1993. – Ч. 59. – С. 2.

784. Кузьмович О. Український Нью Йорк відзначив роковини Великого голоду / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1993. – Ч. 117. – С. 4.

785. Кузьмович О. Українські жінки Нью Йорку відзначають 50-річчя свого журналу / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1993. – Ч. 41. – С. 1, 4.

786. Кулеша Н. М. Українська преса у Німеччині 1919-1945 рр.: формування та функціонування : монографія / НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника / за ред. М. Романюк. – Львів : Науково-дослідний центр періодики ЛНБ ім. В. Стефаника, 2009. – 344 с.

787. Кулешко Г. «Пікардійська терція» полонить серця / Галина Кулешко // Час і Події. – 2006. – № 11. – 15 березня.

788. Кулешов О. В. Відношення «людина і світ» у творчості Т. Г. Шевченка (на матеріалах західної української діаспори) : ав-

тореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О. В. Кулешов. – К., 2002. – 17 с.

789. Кулигіна О. Молодіжна конференція примирення / Олена Кулигіна, Юлія Завадська // Свобода. – 2009. – № 2. – С. 15.

790. Кулик В. М. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки: автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.02 / В. М. Кулик; Ін-т політич. і етнонаціон. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. – К., 2010. – 28 с.

791. Кульчицька М. Парафії Катедри св. о. Миколая – 100 років / Марія Кульчицька // Час і Події. – 2006. – № 7. – 16 лютого; № 8. – 23 лютого.

792. Кульчицька М. Школа св. о. Миколая запрошує учнів / Марія Кульчицька // Свобода. – 2009. – № 48. – С. 15.

793. Курилик В. Бал дебютанток СУМ – 2012 / Віктор Курилик // Міст. – 2012. – 15 березня.

794. Курилик В. Бал дебютанток Спілки української молоді / Віктор Курилик // Свобода. – 2013. – № 12. – С. 11.

795. Курилик В. Бал дебютанток Спілки української молоді / Віктор Курилик // Міст. – 2013. – 14 березня.

796. Курилик В. Вишкіл: час змінити себе / Віктор Курилик // Міст. – 2012. – 16 серпня.

797. Курилик В. Відбувся 55-ий злет юнацтва СУМ / Віктор Курилик // Свобода. – 2014. – № 26-27. – С. 14.

798. Курилик В. Делегати Пленуму Світової управи СУМ побачилися з Блаженнішим Любомиром Гузаром / Віктор Курилик // Міст. – 2013. – 17 січня.

799. Курилик В. Злет юнацтва-2012 – Сумівські олімпійські ігри / Віктор Курилик // Міст. – 2012. – 21 червня.

800. Курилик В. 54-ий злет юнацтва відбувся на оселі СУМ / Віктор Курилик // Свобода. – 2013. – № 26-27. – С. 10.

801. Курилик В. 54-ий злет юнацтва СУМ / Віктор Курилик // Час і Події. – 2013. – № 27. – 04 липня.

802. Курилишин К. М. Україномовна легальна періодика часів нацистської окупації (1939 - 1944): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / К.М. Курилишин; НАН України. Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. Ін-т народознав. – А., 2008. – 18 с.

803. Курницька І. До побачення, рідна школо! / Ірина Курницька // Українське слово. – 2015. – 11 червня.

804. Курнявка Г. Свято Героїв відзначили у Бостоні / Ганя Курнявка // Свобода. – 2010. – № 28. – С. 9.

805. Куропась М. Історія української еміграції в Америці: Збереження культурної спадщини / Мирон Куропась; Пер. на українську Вадима Павловського. – Нью-Йорк : Український музей, 1984. – 99 с.

806. Куропятник А. И. Мультикультуральная перспектива развития стран Северной Европы и Северо-Запада России / А. И. Куропятник // Актуальные проблемы и источники по истории Северных стран и их связей с Северозападным регионом России : Материалы международной научной конференции 27-29 ноября 2000 г. – Санкт-Петербург, 2001.

807. Курочкін О. Українські новорічні обряди: «Коза» і «Маланка» (З історії народних масок) / О. Курочкін. – Опішне : Укр. народознавство, 1995. – 377 с.

808. Кухар Л. Буковинська Маланка в Чикаго / Лариса Кухар // Час і Події. – 2010. – № 3. – 21 січня.

809. Кухар Л. Відзначення 90-ої річниці Злуки українських земель 1919 року / Лариса Кухар // Час і Події. – 2009. – № 4. – 29 січня.

810. Кухар Л. «Відкритий світ» відкритим людям (репортаж про нову програму Міжнародної культурно-освітньої асоціації) / Лариса Кухар // Час і Події. – 2010. – № 19. – 12 травня.

811. Кухар Л. «Громовиця» святкує ювілей / Лариса Кухар // Час і Події. – 2011. – № 16. – 20 квітня.

812. Кухар Л. День Злуки в українському Чикаго / Лариса Кухар // Час і Події. – 2011. – № 4. – 26 січня.

813. Кухар Л. «Здорове цивілізоване суспільство будується здоровою щоденною поведінкою і відношенням», – о. д-р Борис Гудзяк / Лариса Кухар // Час і Події. – 2010. – № 46. – 17 листопада.

814. Кухар Л. Коляда під чужим небом / Лариса Кухар // Час і Події. – 2010. – № 6. – 10 лютого.

815. Кухар Л. Музей став українською візитівкою / Лариса Кухар // Свобода. – 2014. – № 23. – С. 7.

816. Кухар Л. 40 років у божому винограднику / Лариса Кухар // Час і Події. – 2010. – № 10. – 11 березня.

817. Кухар Л. Сприяння УКУ – велика справа / Лариса Кухар // Свобода. – 2010. – № 52. – С. 10.

818. Кухар Л. Український Національний Музей – ватра української духовної культури на берегах Мічигану / Лариса Кухар // Час і Події. – 2010. – № 39. – 29 вересня.

819. Кухар Л. Український національний музей святкує Різдво / Лариса Кухар // Час і Події. – 2010. – № 51. – 22 грудня.

820. Кухар Л. Феєрія українських вечорниць полонила Чикаго / Лариса Кухар // Час і Події. – 2011. – № 5. – 02 лютого.

821. Кухаренко Р. Українці в США [Електронний ресурс] // Міграція від 23.12.2015. – Режим доступу : <http://migraciya.com.ua/news/ukrainian-abroad/ua-ukrainians-in-the-usa/>

822. Куц О. М. Етнопологія: Навчальний посібник / О. М. Куц. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2005. – 263 с.

823. Кучера Т. М. Культурологічні проблеми національного відродження України / Т. М. Кучера // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства : Українознавство в розбудові громадянського суспільства в Україні / За заг. ред. проф. П. П. Кононенка. – К. : Міленіум, 2004. – Т. III. – 541 с. – С. 219-222.

824. Кушнір Л. Відбувся загальний з'їзд учителів УМІ / Ліля Кушнір // Свобода. – 2011. – № 15. – С. 8.

825. Лабунський В. 65 рядків від редактора / Валентин Лабунський // Nova газета. – 2013. – № 36 (245). – С. 3.

826. Лагутов Ю. Е. Політико-управлінські засади взаємодії України з українською діаспорою в державах Європейського Союзу : дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.01 / Лагутов Юрій Ернестович. – К., 2008. – 227 с.

827. Левицький Т. Владику Б. Гудзяка вдостоєно медалі ім. О. Черника / Тарас Левицький // Свобода. – 2013. – № 45. – С. 9.

828. Легкий А. Відбувся святковий концерт Українського музичного інституту / Андрій Легкий // Свобода. – 2011. – № 20. – С. 19.

829. Лемех Г. Четверта хвиля українців у Нью-Йорку: причини та наслідки міграції / Г. Лемех // Діаспора як чинник утвердження держави України у міжнародній спільноті : [Тези доповідей Першої міжнар. наук. конф. 8-10 березня 2006 р.] – Л., 2006. – С. 78-82.

830. Ленцик В. Вісті з Українського музею та бібліотеки в Стенфордї / д-р Василь Ленцик // Свобода. – 1993. – Ч. 117. – С. 4.

831. Лесик В. Ой, хто, хто Миколая любить... / Віра Лесик // Час і Події. – 2013. – № 2. – 09 січня.

832. Лесик-Клим В., Щерб'юк М. Святкові дні у «Рідній школі» / Віра Лесик-Клим, Марія Щерб'юк // Українське слово. – 2015. – 09 січня.

833. Ликтей Я. Відбулася Школа гри на бандурі та хорового співу / Ярослав Ликтей // Свобода. – 2010. – № 41. – С. 11.

834. Лимар Л. Свято Миколая у Школі Українознавства при Українському Катедральному Соборі св. кн. Володимира у Чикаго / Ліля Лимар // Час і Події. – 2013. – № 51. – 19 грудня.

835. Лимар Л. Свято Першого дзвоника у Школі Українознавства, що діє при українському православному катедральному соборі св. кн. Володимира / Л. Лимар // Час і Події. – 2014. – № 37. – 11 вересня.

836. Лісовий В. Культура – ідеологія – політика / В. Лісовий. – К. : Вид-во ім. О. Теліги, 1997. – 352 с.

837. Лист-звернення управителя, працівників та гостей Союзівки до Президента Джорджа Буша // Іванців Є. Керівник, працівники і гості Союзівки закликають президента визнати Акт незалежності України / Є. Іванців // Свобода. – 1991. – 29 серпня. – С. 1.

838. Лісович Р. Новий рік – нові можливості, нові і вищі цілі / Рома Лісович // Свобода. – 2015. – № 4. – С. 8-9.

839. Літня школа, присвячена Андрею Шептицькому / Прес-служба УКУ // Міст. – 2013. – 16 травня.

840. Лозинський А. Генетика геноцидів / Аскольд Лозинський // NOVАгазета. – 2016. – № 44 (401). – С. 3.

841. Лозинський А. 25 років державності – 25 років територіальної юрисдикції / Аскольд Лозинський // Закардонна Газета. – 2016. – 16 серпня.

842. Лозинський А. Двері школи св. Юра в Нью-Йорку відкриті для усіх дітей / Аскольд Лозинський // Свобода. – 2013. – № 14. – С. 8.

843. Лозинський А. Дещо про державну мову в Україні / Аскольд Лозинський // Час і Події. – 2008. – № 36. – 04 вересня.

844. Лозинський А. Звіт Ради Організації об'єднаних націй при СКУ від 1 липня 2011 до 22 червня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meeting_2012/UN.pdf

845. Лозинський А. Звіт Ради Організації об'єднаних націй при СКУ від 1 липня 2010 до 30 червня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meetings_2011/Reports/ROON.pdf

846. Лозинський А. Звіт Ради Організації об'єднаних націй при СКУ від 18 липня до 30 червня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meetings_2010/ROON.pdf

847. Лозинський А. Ігнорування президентом України Голодомору / Аскольд Лозинський // Міст. – 2012. – 22 листопада.

848. Лозинський А. На захист української освіти, людини і нації / А. Лозинський // Національна трибуна. – 2013. – Ч. 2. – С. 2; Час і Події. – 2013. – 14 лютого.

849. Лозинський А. Наша мова – наша зброя / Аскольд Лозинський // Свобода. – 2014. – № 41. – С. 5.

850. Лозинський А. Пристрасті навколо «благодійництва» / Аскольд Лозинський // Свобода. – 2013. – № 44. – С. 4.

851. Лозинський А. Революція національної гідності / Аскольд Лозинський // Свобода. – 2014. – № 2. – С. 5.

852. Лозинський А. УККА довбає тяжку скалу американського угодовства у відношеннях до Росії / Аскольд Лозинський // Українське слово. – 2015. – 11 червня.

853. Лозинський А. Україна й діаспора – взаємна допомога і захист / Аскольд Лозинський // У майбутнє – в ім'я України : Матеріали III Всесвітнього форуму українців 18-20 серпня 2001 р. – К., 2001.

854. Лозинський А. Український острів у нью-йоркському морі / Аскольд Лозинський // Міст. – 2013. – 28 березня.

855. Лозинський А. Щодо структури і завдання Світового конгресу українців / Аскольд Лозинський // Закордонна Газета. – 2017. – 31 серпня.

856. Лопата П. Гаврило Михайлович Пустовійт / Павло Лопата // Міст. – 2012. – 16 серпня.

857. Лопата П. До 75-х роковин загибелі Івана Падалки / Павло Лопата // Міст. – 2012. – 28 червня.

858. Лопата П. Мистецтво, збагачене Михайлом Бойчуком / Павло Лопата // Міст. – 2012. – 14 червня.

859. Лотман Ю. Семиосфера / Ю. Лотман. – СПб. : Искусство-СПБ, 2000. – 704 с.

860. Луцишин Г. І. Українська діаспора: новітні тенденції впливу на процес національної консолідації / Галина Луцишин // Вісник Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. – 2013. – № 1. – С. 252-256.

861. Луцезьська О. «Свята Русь-Україна»: українські митці для світу / Оксана Луцезьська // Час і Події. – 2008. – № 38. – 18 вересня.

862. Львів для української мови у світі // Час і Події. – 2011. – № 9. – 02 березня.

863. Лямпа, катедра, бація: 85 років тому затвердили український правопис // Час і Події. – 2013. – № 39. – 26 вересня.

864. Ляпіна Л. А. Етнічна і національна ідентичності: характеристика теоретико-методологічних підходів / Л. А. Ляпіна // Політичні науки: Збірник наукових праць. – К., 2004. – Вип. 20. – С. 78-81.

865. Магрицька І. Без 1933-го не було б 2014-го / Ірина Магрицька // Свобода. – 2015. – № 5. – С. 6, 12.

866. Мазуркевич З. Своя церква... / Зенон Мазуркевич // Свобода. – 2013. – № 10. – С. 8.

867. Майдан кличе // Свобода. – 2014. – № 47. – С. 6.

868. Майдан незалежності і церква // Свобода. – 2014. – № 9. – С. 6.

869. «Майдан. Україна. Шлях до свободи» / Прес-служба УІА // Міст. – 2014. – 16 жовтня.

870. Майничева А. Ю. Проблемы этичности и самоидентификации в работах зарубежных авторов [Электронный ресурс] / А. Ю. Май-

ничева. – Режим доступу : http://www.runitsa.ru/publikation/from-history/220708_1.php

871. Макар Ю. Українська діаспора: походження, характер, сучасний стан / Ю. Макар // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Історичні науки. – 2007. – Вип. 9. – С. 9-19. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoai_2007_9_3

872. Макарчук С. Етнічна історія України: навчальний посібник. – Київ : Знання, 2008. – 471 с.

873. Мак-Кой Т. І молилась до Тараса Попелюшка... / Тетяна Мак-Кой // Міст. – 2014. – 06 березня.

874. Максимович А. Відбулася презентація книги «Українки в історії» / Анна Максимович // Свобода. – 2013. – № 3. – С. 9.

875. Малахов В. С. Национализм как политическая идеология: Учебное пособие / В. С. Малахов. – М. : КДУ, 2005. – 320 с.

876. Малкович Т. Нотатки з виставки «Майдан. Україна. Шлях до свободи» / Тарас Малкович // Свобода. – 2014. – № 45. – С. 9, 14.

877. Малкович Т. У Нью-Йорку відбулась виставка про Майдан / Тарас Малкович // Міст. – 2014. – 13 листопада.

878. Маринович М. – лавреат почесної нагороди / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2013. – № 45. – С. 4.

879. Маринович М. Ми вшановуємо жертв Голодомору лиш тоді, коли не дозволимо собі ставати творцями печка у своєму краї / Мирослав Маринович // Час і Події. – 2011. – № 50. – 14 грудня.

880. Марків Б. Ансамбль «Алетей» дав концерт в УІМ / Богдан Марків // Свобода. – 2015. – № 2. – С. 9.

881. Марків Б. Концерт в Українському інституті Америки / Богдан Марків // Свобода. – 2013. – № 17. – С. 18.

882. Марків Б. Концерт до 25-ліття МАТІ / Богдан Марків // Свобода. – 2013. – № 47. – С. 13.

883. Марків Б. Концерти в Українському інституті Америки / Богдан Марків // Свобода. – 2014. – № 2. – С. 10.

884. Марків Б. Концерт зачарував слухачів / Богдан Марків // Свобода. – 2014. – № 7. – С. 8.

885. Марків Б. Концертом вшанували пам'ять Ірени Стецури / Богдан Марків // Свобода. – 2013. – № 7. – С. 10.

886. Марків Б. У концерті звучали українські пісні / Богдан Марків // Свобода. – 2015. – № 5. – С. 8.

887. Маркусь М. Анатомія однієї української громади у США / Василь Маркусь // Українська діаспора. – 1995. – Ч. 7; Маркусь М. Українська західна діаспора на порозі XXI століття / Василь Маркусь // Українська діаспора. – 1993. – Ч. 3; Маркусь М. Цінний причинок до історії діаспори / Василь Маркусь // Українська діаспора.

– 1993. – Ч. 4; Markus V. «Ukrainian Immigrants and their Settlement» in Ukraine, a Concise Encyclopedia, W. Kubijovych, ed., Vol. II; Markus V. Ukrainians in the United States // Ukraine: A Concise Encyclopedia. Ed. by W. Kubijovych. – Toronto, 1971. – Vol. 2.

888. Маркусь В. Криза української діаспори / Василь Маркусь // Всесвіт. – 1998. – № 3.

889. Маркусь В. Чому діаспора: спроба ідентифікації поняття / Василь Маркусь // Українська діаспора. – 1992. – Рік 1; Число 1. – С. 4-13.

890. Мартинюк Ю. В. Українська західна діаспора: основні напрямки суспільно-політичної діяльності (на прикладі США і Канади) : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Мартинюк Юлія Володимирівна; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2011. – 19 с.

891. Марунчак М. Історія українців Канади / Михайло Марунчак. – Вінніпег : УВАН у Канада, 1968. – Т. 1. – 254 с.

892. Марусик Н. А на тім рушникові... / Настасія Марусик // Час і Події. – 2010. – № 22. – 03 червня.

893. Марусик Н. А що третій празник – Святе Водохреще / Настасія Марусик // Час і Події. – 2012. – № 4. – 25 січня.

894. Марусик Н. Бісерні прикраси в комплексі українського народного вбрання / Настасія Марусик // Час і Події. – 2009. – № 20. – 14 травня.

895. Марусик Н. Богоявлення Господнє / Настасія Марусик // Час і Події. – 2013. – № 4. – 24 січня.

896. Марусик Н. Буковинська Маланка / Настасія Марусик // Час і Події. – 2010. – № 2. – 14 січня.

897. Марусик Н. Буковинська Маланка в Чикаго / Настасія Марусик // Час і Події. – 2012. – № 3. – 18 січня.

898. Марусик Н. Буковинське весілля / Настасія Марусик // Час і Події. – 2009. – № 22. – 04 червня.

899. Марусик Н. Великдень – свято усіх свят / Настасія Марусик // Час і Події. – 2009. – № 15. – 16 квітня.

900. Марусик Н. Вечір вшанування праці творців українського танцю та музики Українським інститутом модерного мистецтва / Настасія Марусик // Час і Події. – 2014. – № 41. – 09 жовтня.

901. Марусик Н. Види та символіка вишивкового орнаменту / Настасія Марусик // Час і Події. – 2009. – № 17. – 30 квітня; № 20. – 21 травня; № 24. – 18 червня; № 29. – 23 липня; № 32. – 13 серпня; № 33. – 20 серпня; № 36. – 10 вересня; № 40. – 08 жовтня.

902. Марусик Н. Вишиванка / Настасія Марусик // Час і Події. – 2010. – № 6. – 10 лютого; № 8. – 24 лютого; № 11. – 17 березня.

903. Марусик Н. Відзначення 40-річчя УККА, відділ Іллінойс, та історичної дати Січневих Актів 1918-го та 1919-го років / Настасія Марусик // Час і Події. – 2014. – № 5. – 30 січня.

904. Марусик Н. Відзначення творчих особистостей українського Чикаго Українським інститутом модерного мистецтва / Настасія Марусик // Час і Події. – 2014. – № 39. – 25 вересня.

905. Марусик Н. Відродження українського льялькарства в Чикаго / Настасія Марусик // Час і Події. – 2012. – № 39. – 26 вересня.

906. Марусик Н. Владика Лев-Зеновій (Колісник) в гостях у Чикаго / Настасія Марусик // Час і Події. – 2014. – № 14. – 03 квітня.

907. Марусик Н. Довгий шлях до свободи – виставка в Українському інституті модерного мистецтва / Настасія Марусик // Час і Події. – 2014. – № 46. – 12 листопада.

908. Марусик Н. Духовний символ України / Настасія Марусик // Час і Події. – 2004. – № 206. – 01 квітня.

909. Марусик Н. Квітна неділя в Українській Православній катедрі святого князя Володимира / Настасія Марусик // Час і Події. – 2014. – № 16. – 17 квітня.

910. Марусик Н. Конструкція і нео-конструкція / Настасія Марусик // Час і Події. – 2011. – № 25. – 22 червня.

911. Марусик Н. Концерт дуету «Писанка» / Настасія Марусик // Час і Події. – 2011. – № 44. – 02 листопада.

912. Марусик Н. «Мистецький Арсенал» в Інституті модерного мистецтва / Настасія Марусик // Час і Події. – 2011. – № 30. – 27 липня.

913. Марусик Н. Презентація нової книги «Українські мистці Парижа. 1900-1939» / Настасія Марусик // Час і Події. – 2010. – № 50. – 15 грудня.

914. Марусик Н. Святкування Різдва Христового у катедрі святого князя Володимира / Настасія Марусик // Час і Події. – 2014. – № 2. – 09 січня.

915. Марусик Н. Свято Йорданського Водохреща в катедрі святого князя Володимира / Настасія Марусик // Час і Події. – 2014. – № 4. – 23 січня.

916. Марусик Н. Сорочка біла – берегиня роду, а я її у спадок передам / Настасія Марусик // Час і Події. – 2010. – № 33. – 18 серпня.

917. Марусик Н. Створення української громади та першої Української Греко-Католицької парафії в Чикаго / Настасія Марусик // Час і Події. – 2013. – № 10. – 07 березня.

918. Марусик Н. Течії в українській вишивці / Настасія Марусик // Час і Події. – 2009. – № 11. – 19 березня.

919. Марусик Н. Україна і писанка / Настасія Марусик // Час і Події. – 2009. – № 8. – 26 лютого.

920. Марусик Н. Український Інститут Модерного Мистецтва – переможець конкурсу «Best of Chicago» / Настасія Марусик // Час і Події. – 2014. – № 32. – 07 серпня.

921. Марусик Н. Український національний музей – скарбниця нашої духовності / Настасія Марусик // Час і Події. – 2011. – № 43. – 26 жовтня.

922. Марусик Н. Чикагський соловейко / Настасія Марусик // Час і Події. – 2011. – № 20. – 18 травня.

923. Марусик Н. Ширинька / Настасія Марусик // Час і Події. – 2010. – № 26. – 01 липня.

924. Марусик Н. Школа українознавства при Катедрі св. Володимира / Настасія Марусик // Час і Події. – 2011. – № 50. – 14 грудня.

925. Масенко А., Шевчук-Клюжева О. Першочергові завдання мовного планування / Лариса Масенко, Ольга Шевчук-Клюжева // Свобода. – 2016. – № 52/1. – С. 2.

926. Масна В. Пластове Свято Юрія-2008 відбулося на оселі «Писаний камінь» в Огайо / Вікторія Масна // Свобода. – 2008. – № 27. – С. 12.

927. Матвіїшин Ю. Чому святкуємо 1025-річчя Хрещення Русі-України? / Юрій Матвіїшин // Час і Події. – 2013. – № 31. – 01 серпня.

928. Матушак М. Близько 200 катехитів та вчителів християнської етики проходять навчальний вишкіл у Львові / Матвій Матушак // Час і Події. – 2008. – № 32. – 07 серпня; Свобода. – 2008. – № 33. – С. 17.

929. Матушак М. Інститутові літургійних наук при УКУ – 10 років / Матвій Матушак // Свобода. – 2010. – № 4. – С. 10.

930. Матушак М. «Подбай про ближнього!» – екуменічний проект УКУ / Матвій Матушак // Свобода. – 2008. – № 28. – С. 15; Час і Події. – 2008. – № 27. – 03 липня.

931. Матушак М. Українська католицька освітня фундація допомагає сиротам / Матвій Матушак // Свобода. – 2008. – № 12. – С. 21.

932. Матушак М. УКОФ має нову адміністративну управу / Матвій Матушак // Свобода. – 2010. – № 11. – С. 11.

933. Матушак М. Чикаго підтримує Український католицький університет / Матвій Матушак, Юлія Комар // Час і Події. – 2009. – № 46. – 19 листопада.

934. Матяш І. Архівна україніка Канади: історіографія, типологія, зміст / І. Матяш. – К., 2008. – 152 с.

935. Мацелюх М. Фундація «Україна – США» надала українським студентам стипендії / Марта Мацелюх // Свобода. – 2007. – № 1. – С. 12.

936. Мацелюх М. Фундація «Україна – США» розпочала молодіжну програму обміну / Марта Мацелюх // Свобода. – 2007. – № 12. – С. 11.

937. Мельник Л. Розвиток наукового пізнання історії / Л. Мельник. – К. : Радянська школа, 1983. – 125 с.

938. Меморандум ректора Українського католицького університету о. д-ра Бориса Гудзяка про відвідини УКУ представником СБУ / о. Борис Гудзяк // Свобода. – 2010. – № 23. – С. 3, 5.

939. Мерфі Н. Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : 07.00.01 / Наталія Григорівна Мерфі; М-во освіти і науки України, Донецький національний університет. – Донецьк, 2006. – 19 с. – Бібліогр.: с. 16–17 (10 назв).

940. Мерфі Н. Г. Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Наталія Григорівна Мерфі; Донецький національний університет. – Донецьк, 2006. – 257 с.

941. Метс-Сітіфілд проведе вечір української спадщини / Прес-служба УККА // Міст. – 2013. – 18 липня.

942. Мигович В. Місто слухало українські колядки / Володимир Мигович // Свобода. – 2016. – № 52/1. – С. 8.

943. Милитарев А. О содержании термина «диаспора» (к разработке дифиниции) / А. Милитарев // Диаспоры. – 1999. – № 1.

944. «Ми перемогли під час «Помаранчевої революції», але не вміли використати перемоги» : [інтерв'ю з В. В'ятровичем / спілкувався Лука Костелина] // Час і Події. – 2010. – № 44. – 03 листопада.

945. «Ми працюємо для духовного збагачення людини» : [інтерв'ю Бориса Гудзяка / спілкувався Володимир Павелчак] // Час і Події. – 2006. – № 46. – 16 листопада.

946. «Ми стараємося скеровувати молодих людей до іншого життя. Переконаємо їх у тому, що вони можуть змінити світ» : [інтерв'ю ректора УКУ о. Богдана Праха / спілкувалась Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2013. – № 47. – 21 листопада.

947. Михайлик Р. Засвоєння української мови двомовними дітьми: психолінгвістичний аспект / Роксолана Михайлик // Свобода. – 2008. – № 15. – С. 5, 13.

948. Михалюк С. Чикаго вітає УКУ з нагоди 50-річного ювілею / Сергій Михалюк // Час і Події. – 2013. – № 46. – 14 листопада.

949. Мицьо К. Громадою відзначили річниці ОУН та Революції гідності / Катерина Мицьо // Свобода. – 2015. – № 3. – С. 8.

950. Мицьо К. Провели пікнік з нагоди Дня батька / Катерина Мицьо // Свобода. – 2014. – № 29. – С. 9.

951. Міжнародна підтримка Верховної Ради України. Інтерв'ю з Елеонорою Валентайн (Директором Програми від 1994 р. до 2000 року, з березня 2008 року і донині) / Народний депутат. – 2012. – №3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nardepjournal.com/article/2012/3/Mijnarodna-pidtrimka-Verhovnoi-Radi-Ukraini>

952. Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою. Про МІОК [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://miok.lviv.ua/>

953. Міжнародний конкурс української мови ім. П. Яцика / Пресслужба Ліги українських меценатів // Вісті Комбатанта. – 2008. – Ч. 1. – С. 27-28.

954. Міжнародні засоби масової інформації про «Помаранчеву революцію» // Свобода. – 2004. – № 50. – С. 5.

955. Міністр культури зустрівся з представниками української діаспори Америки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mincult.kmu.gov.ua/-mincult/uk/publish/article/371708>

956. Місійна група УПЦ в США відвідала сиріт і безпритульних / УПЦ в США // Свобода. – 2013. – № 31. – С. 8.

957. Мітинг-протест під Генеральним консульством у Нью-Йорку / Пресова референтура ООЧСУ // Міст. – 2012. – 19 липня.

958. Мітологія моєї Батьківщини : [інтерв'ю Олекси Коваленка / спілкувалася Марія Климчак] // Час і Події. – 2010. – № 16. – 21 квітня.

959. Міщук О. 5 лютого – прем'єра опери «Голодомор» / Олена Міщук // Свобода. – 2013. – № 3. – С. 1-2.

960. Міщук О. Опера розповідає про Голодомор / Олена Міщук // Свобода. – 2013. – № 9. – С. 5, 14.

961. Мовчан У. Концерт в пам'ять Соломії Крушельницької / д-р Уляна Мовчан // Свобода. – 1993. – Ч. 72. – С. 4, 6.

962. «Моє служіння – духовна дипломатія» : [інтерв'ю Антуана Аржаковського] // Час і Події. – 2009. – № 22. – 04 червня.

963. Моїсеєва Т. О. Українська преса Австралії (1949-2007) як чинник збереження національно-духовних цінностей : автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій : 27.00.04 / Моїсеєва Тетяна Олександрівна; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2008. – 16 с.

964. «Мої роботи – це мої діти» : [розмова з Леонідом Козловим / спілкувалася Оксана Луцєвська] // Час і Події. – 2008. – № 29. – 17 липня.

965. Молитвою й псалмами / Прес-служба УПЦ Бавнд-Брук // NOVAгазета. – 2013. – № 34 (243). – С. 16.

966. Морозова Ю. Українізація «по-американськи» / Юлія Морозова // Час і Події. – 2010. – № 6. – 10 лютого.

967. Моцок В. Українці та українська ідентичність у сучасному світі / В. Моцок, В. Макар, С. Попик. – Чернівці : Прут, 2005. – 399 с.

968. «Моя особиста мрія – щоб у майбутньому парафія назавжди залишилася українською, греко-католицькою, а не просто католицькою східного обряду» : [інтерв'ю настоятеля парафії св. Йосафата о. Ярослава Мендюка / спілкувалась Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2013. – № 41. – 10 жовтня.

969. Мудра О. Матуральний вечір у «Рідній школі» в Чикаго / Олександра Мудра // Свобода. – 1993. – Ч. 133. – С. 4.

970. Музейний бенкет з «Vyshyvanka Couture by Karavanska» / Прес-служба кредитівки «Самопоміч» // Час і Події. – 2014. – № 41. – 09 жовтня.

971. Музиченко Я. «Універ» для серця / Ярослава Музиченко // Час і Події. – 2008. – № 41. – 08 жовтня.

972. Мушинка М. III Міжнародна наукова конференція «Проблеми дослідження української діаспори» / М. Мушинка // Український історичний журнал. НАНУ, Ін-т історії України, Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень. – 2008. – С. 225-227.

973. Наближається Різдво: чи правильно ми його святкуємо // Час і Події. – 2010. – № 51. – 22 грудня.

974. Нагірна О. Символ України за океаном / Оксана Нагірна // Міст. – 2011. – 03 листопада.

975. Нагорна Л. Категорія «національна ідентичність» в сучасній етнополітології / Л. Нагорна // Наукові записки : Збірник. – К. : ІНІ-ЕНД. – 2012. – Вип. 5. – С. 3-11. – (Серія «Політологія і етнологія»).

976. Нагорна Л. Національна ідентичність: український феномен в історичній ретроспективі / Л. Нагорна // Розбудова держави. – 1997. – № 7-8. – С. 47-55.

977. Нагорна Л. Регіональна ідентичність: український контекст [Електронний ресурс] / Л. Нагорна. – Режим доступу : http://www.ipriend.gov.ua/img/monograph/file/Nagorna_50.pdf

978. Нагородили переможців конкурсу «Літературні портрети» / Прес-служба Осередку праці НТШ у Філадельфії // Міст. – 2013. – 23 травня.

979. Надати Україні статус союзника НАТО / Прес-служба УККА // Міст. – 2014. – 24 квітня.

980. Найбільше довіряють церкві // Міст. – 2013. – 21 лютого.

981. «Найголовніші слова у моєму житті – слова любові до батьків, до дитини, до коханої людини – я говорила і говорю українською» : [інтерв'ю Марічки Бурмаки / спілкувалась Ольга Гузь] // Час і Події. – 2013. – № 35. – 29 серпня.

982. Найдавніші православні патріархати підтвердили неканонічність претензій РПЦ на Україну // Час і Події. – 2011. – № 36. – 07 вересня.

983. «Найкращий метод збереження пам'яток сакральної культури – це популяризація» : [інтерв'ю художника і мистецтвознавця Олега Чуйка / спілкувалася Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2013. – №28. – 11 липня.

984. Наконечний І. Молодь вшанувала пам'ять Голодомору / о. Іван Наконечний // Свобода. – 2012. – № 26-27. – С. 10.

985. Наконечний С. Символ Пасхи. Саме яйце стало одним із передвісників Воскресіння Сина Божого / Семен Наконечний // Міст. – 2012. – 12 квітня.

986. Наконечний Ю. Три контейнери вислав ЗУАДК / Юрій Наконечний // Свобода. – 2015. – № 7. – С. 13.

987. На місці спорудження пам'ятника жертвам Голодомору заклали камінь // Міст. – 2013. – 11 грудня.

988. На очах у мільйонів людей станцювали гопак // Міст. – 2014. – 04 грудня.

989. Наріжний С. Українська еміграція: культурна праця української еміграції між двома світовими війнами / Симон Наріжний. – Прага, 1942. – Ч. 1. – 372 с. – (Студії Музею визвольної боротьби України в Празі; т. I).

990. Народження книги про символіку орнаменту – дякуємо небайдужим! // Час і Події. – 2012. – № 5. – 01 лютого.

991. Наскільки реальна зацікавленість ЄС і США в газових проєктах України? // Міст. – 2016. – 04 березня.

992. Науковий архів Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія». – 2004. – Книга нових надходжень № 130. – С. 54; – 2005. – Книга нових надходжень № 132. – С. 60.

993. Науково-дослідний центр періодики (1993–2003 pp.) : у 2 т. / НАН України, АНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики ; уклад. М. М. Романюк ; відп. ред. Л. В. Сніцарчук. – Львів, 2003. – Т. 1 : Наукова діяльність : показчик видань. – 332 с.; Т. 2 : Постаті: бібліографічний показчик. – 676 с.

994. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. Фонд зарубіжної україніки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/library/s_ukr.html

995. Національна програма «Закордонне українство» на період до 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/892/2001>

996. Національна програма «Закордонне українство» на період до 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kompravlud.rada.gov.ua/uploads/documents/32362.pdf>

997. «Наша парафія маленька, але має велике серце» : [інтерв'ю настоятеля церкви Непорочного Зачаття у м. Палантайн – о. Михайла Кузьми / спілкувалась Ірина Ценглевич] // Час і Події. – 2012. – № 42. – 17 жовтня.

998. «Наша церква побудована на любові» : [інтерв'ю настоятеля катедри святого Миколая о. Богдана Налісника / спілкувалась Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2013. – № 30. – 25 липня.

999. Наш гість – «Пікардійська терція» // Міст. – 2014. – 22 травня.

1000. «Наш університет є лабораторією, в якій переосмислюється те, яким має бути університет 21-го століття» : [розмова з о. Борисом Гудзяком / спілкувалась Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2011. – № 47. – 23 листопада.

1001. «Нашу роботу оцінять нащадки» : [розмова з Тарасом Добком і Володимиром Турчиновським / записав Володимир Павелчак] // Час і Події. – 2006. – № 49. – 07 грудня.

1002. Небесняк Є. Відбувся випуск у Школі українознавства / о. Євген Небесняк // Свобода. – 2013. – № 33. – С. 8.

1003. Небесняк Є. Віталій Кличко виступив перед українцями Лондону / о. Євген Небесняк // Свобода. – 2013. – № 14. – С. 1, 3.

1004. Не буде діалогу – буде ще більше кровопролиття // Міст. – 2014. – 30 січня.

1005. «Не все те, що виходить з-під пензля, називається мистецтвом» : [розмова з Володимиром Монастирецьким / спілкувалась Оксана Кордоба] // Час і Події. – 2010. – № 12. – 24 березня.

1006. Недошитко І. Р. Українська діаспора США у державотворчих процесах в Україні (1991-2011 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Недошитко Ірина Романівна; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2013. – 20 с.

1007. Незважаючи на щоденну небезпеку, УПЦ США надає допомогу біженцям із східної України / Консисторія УПЦ США // Час і Події. – 2014. – № 35. – 28 серпня.

1008. Немелівська О. Різдвяна ялинка на Другій Авеню / Олена Немелівська // NOVАгазета. – 2015. – № 49 (357). – С. 23.

1009. Не можна обмежувати наукову свободу в Україні / Прес-центр Києво-Могилянської Фундації в Америці; Прес-центр Канадсько-Української Фундації // Свобода. – 2011. – № 7. – С. 17.

1010. Непослідовність України в русі до Європи викликає гострий осуд // Свобода. – 2013. – № 48. – С. 2.

1011. Німецький вчений Алоїс Бух став професором УКУ / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2012. – № 4. – С. 14.

1012. Нова програма США / Прес-служба Союзу українок Америки // Міст. – 2014. – 30 жовтня.

1013. Нова програма Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2009. – № 8. – С. 10.

1014. Новини з Українського католицького університету / Відділ інформації та зовнішніх зв'язків УКУ // Свобода. – 2012. – № 7. – С. 12.

1015. Новини з Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2012. – № 21. – С. 12, 15.

1016. Новини з Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2012. – № 26-27. – С. 26.

1017. Новини з Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2012. – № 46. – С. 16.

1018. Новини з Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2013. – № 2. – С. 16.

1019. Новини з Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2013. – № 7. – С. 12.

1020. Новини з Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2013. – № 9. – С. 14.

1021. Новини з Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2013. – № 25. – С. 14-15.

1022. Новини з Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2013. – № 31. – С. 14.

1023. Новини з Українського католицького університету / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2013. – № 43. – С. 15.

1024. Новообраного Главу Української православної церкви в США Митрополита Антонія возведено на престол // Час і Події. – 2013. – № 6. – 08 лютого.

1025. Норка І. Закінчення шкільного року / Іван Норка // Свобода. – 2008. – № 28. – С. 11.

1026. Нью-Йорк пам'ятає Героїв Крут та Майдану / Прес-служба УКУ // Міст. – 2014. – 06 березня.

1027. Нью-йоркська прем'єра опери «Голодомор» // Міст. – 2013. – 31 січня.

1028. «Об'єднавшись, українські Церкви чисельно стануть, як весь Московський патріархат»: [інтерв'ю Євстратія Зорі] // Міст. – 2014. – 31 липня.

1029. Обрано предстоятеля УПЦ у США // Міст. – 2012. – 11 жовтня.

1030. Обушний М. І. Етнонаціональна ідентичність у контексті формування української нації: автореф. дис. ... докт. політ. наук: 23.00.02 / М. І. Обушний. – НАН України. – К.: ІПіЕНД, 1999. – 33 с.

1031. Обушний М. І. Етнос і нація: проблеми ідентичності / М. І. Обушний. – К.: Український центр духовної культури, 1998. – 204 с.

1032. Оже М. Кризис смысла в современном мире / М. Оже // Философская и социологическая мысль. – 1995. – № 5-6. – С. 130-150.

1033. Ожеван М. Українська національна ідея та культурополітика наздоганяючої модернізації / М. Ожеван // І. – 2000. – № 18. – С. 51-60.

1034. Олександр Мотиль виступить в Українському інституті модерного мистецтва // Час і Події. – 2012. – № 10. – 07 березня.

1035. Олешко Н. П. Український національно-визвольний рух у Галичині на початку ХХ ст. та українська преса Наддніпрянської України: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Н.П. Олешко; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Х., 2006. – 16 с.

1036. Орден Франції – ректорові УКУ / Відділ інформації та зовнішніх зв'язків УКУ // Свобода. – 2008. – № 25. – С. 3.

1037. Осередок Спілки української молоді ім. Миколи Павлушко-ва в Чикаго влаштував новорічний балъ // Час і Події. – 2014. – № 15. – 10 квітня.

1038. Осінній карнавал повернувся // Міст. – 2013. – 21 листопада.

1039. Остапчук С. Різдвяна коляда з Русланою / Світлана Остапчук // Час і Події. – 2012. – № 4. – 25 січня.

1040. Остапчук С. Театральні жоржини з України у Чикаго. «Солодка Даруся» / Світлана Остапчук // Час і Події. – 2011. – № 39. – 28 вересня.

1041. Остапчук С. Театральні лелеки повернулися в Україну / Світлана Остапчук // Міст. – 2011. – 10 листопада.

1042. Осіння пастораль у долині джерел // NOVA газета. – 2013. – № 36 (245). – С. 14-15.

1043. о. Даниїл. Святкування 75-річчя школи Непорочного Зачаття / отець Даниїл // Час і Події. – 2011. – № 47. – 23 листопада; Свобода. – 2011. – № 47. – С. 17.

1044. Офіційний сайт газети «Міст» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://meest-online.com/>

1045. Офіційний сайт газети «Свобода» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://svoboda-news.com/svwp/>

1046. Офіційний сайт газети «Українське слово» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrslovo.net/>

1047. Офіційний сайт газети «Час і Події» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mediatorchicago.com/>

1048. Офіційний сайт газети «NOVA газета» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://novagazeta.info/>

1049. Офіційний сайт газети «Закордонна Газета» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zgazette.com/>

1050. Офіційний сайт журналу «Вісті Комбатанта» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://komb-a-ingwar.blogspot.com/search/label/>

1051. Офіційний сайт журналу «Розбудова держави» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rozbudova.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1:2012-01-13-21-13-45&Itemid=5

1052. Офіційно визнати Голодомор Геноцидом! // Міст. – 2013. – 14 листопада.

1053. Павелчак В. 90-ліття парафії Православного Катедрального Собору святого рівноапостольного князя Володимира / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2006. – № 43. – 26 жовтня.

1054. Павелчак В. День Матері / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2008. – № 20. – 15 травня.

1055. Павелчак В. Для добрих справ бар'єрів не існує / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2007. – № 14. – 05 квітня.

1056. Павелчак В. Знову до школи! / Віктор Павелчак // Час і Події. – 2007. – № 37. – 13 вересня; Час і Події. – 2008. – № 38. – 18 вересня.

1057. Павелчак В. З печаттю Володимирового духу / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2001. – № 141. – 01 листопада.

1058. Павелчак В. Мамо, ненько, рідна моя! / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2007. – № 20. – 17 травня.

1059. Павелчак В. Міцні тили та гарні перспективи УПЦ у США / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2006. – № 6. – 09 лютого.

1060. Павелчак В. Наука заощаджування – в дії / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2006. – № 24. – 15 червня.

1061. Павелчак В. Наші двері відчинені для всіх! / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2006. – № 47. – 23 листопада.

1062. Павелчак В. Ніхто не замінить Батька / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2007. – № 25. – 21 червня.

1063. Павелчак В. Новий ієрарх УПЦ у США / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2008. – № 23. – 05 червня.

1064. Павелчак В. Пам'ятаймо заради майбутнього / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2006. – № 38. – 20 вересня.

1065. Павелчак В. Програма «Наука заощаджування» – в дії / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2008. – № 18. – 01 травня.

1066. Павелчак В. Свято Матері і Батька при Катедрі святого князя Володимира у Чикаго / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2009. – № 22. – 04 червня.

1067. Павелчак В. Січень 1918-1919 років гартував майбутню Незалежність / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2008. – № 6. – 07 лютого.

1068. Павелчак В. 40 років парафії святих Володимира і Ольги / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2008. – № 9. – 28 лютого.

1069. Павелчак В. Українська громада Чикаго підтримує Український католицький університет / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2006. – № 46. – 16 листопада.

1070. Павелчак В. Хвилі «Океану Ельзи» на узбережжі Мічигану / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2006. – № 15. – 13 квітня.

1071. Павелчак В. Це наше з вами свято! / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2006. – № 28. – 13 липня.

1072. Павелчак В. Чи таке можливе? Чи в таке повірить чоловік: Щоб родючі українські ниви народили 33-й рік / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2008. – № 39. – 25 вересня.

1073. Павелчак В. Шана минулим поколінням / Володимир Павелчак // Час і Події. – 2007. – № 4. – 25 січня.

1074. Павлюк І. З. Українськомовна легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917-2000 років як структурна частина загальнонаціонального інформаційного простору : автореф. дис. ... д-ра. наук із соц. комунікацій : 27.00.04 / І. З. Павлюк. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К. : КНУ, 2008. – 32 с.

1075. Палієнко М. Актуальні проблеми повернення «еміграційної» архівної україніки / М. Г. Палієнко // Матеріали круглого столу «Повернення культурних цінностей в Україну», 11 лютого 2009 року / підгот. Н. Р. Колесніченко-Братунь [та ін.] ; Комітет Верховної Ради України з питань культури і духовності, Центральний держ. архів зарубіжної україніки Держ. комітету архівів України, Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України. – К. : Парламентське вид-во, 2009. – 80 с.

1076. Пам'ятаємо Чорнобиль / Прес-служба УККА // Час і Події. – 2013. – № 18. – 02 травня.
1077. Панчак-Захарчук К. Пластуни побували на лещатарському таборі / Ксеня Панчак-Захарчук // Свобода. – 2013. – № 6. – С. 10.
1078. Папа Франціск визнав український Голодомор геноцидом / Укрінформ // Свобода. – 2013. – № 33. – С. 3.
1079. Паплаускайте М. «ДахаБраха» дасть концерти в США й Канаді / Марічка Паплаускайте // Міст. – 2013. – 12 вересня.
1080. Пархитько О. В. Одеська періодична преса періоду визвольних змагань: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / О. В. Пархитько; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2005. – 20 с.
1081. Пасакас В. Різдвяні святкування у Чиказькому Деканаті / Подиякон Василь Пасакас // Час і Події. – 2012. – № 3. – 18 січня.
1082. Паславський І. Між Сходом і Заходом. Нариси з культурно-політичної історії Української Церкви / І. Паславський. – Львів : Видавниче підприємство «Стрім», 1994. – 144 с.
1083. Пашукова Т. И. Манипуляция сознанием и возможности психологической защиты / Т. И. Пашукова // Профілактика психологічного насильства і маніпулювання свідомістю та розвиток критичного мислення в молодіжному середовищі: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2004 р., м. Київ). – К., 2005. – С. 91-99.
1084. Паюк В. День рідної мови / Віктор Паюк // Час і Події. – 2007. – № 8. – 22 лютого.
1085. Пенкальська Л. Свято в Академії св. Василя Великого / Леся Пенкальська // Свобода. – 2013. – № 9. – С. 8.
1086. «Передостання надія» : [інтерв'ю із співзасновником Американського добродійного фонду Revived Soldiers Ukraine Іриною Вашук-Діссіпіо / спілкувалася Катерина Кіндрась] // NOVАгазета. – 2016. – № 44 (401). – С. 16.
1087. Перше причастя – перепустка в особливий світ // Час і Події. – 2011. – № 19. – 11 травня.
1088. Перші випускники програми з богослов'я в Одесі отримали сертифікати / Прес-служба УКУ // Час і Події. – 2012. – № 26. – 27 червня.
1089. Перші випускники-богослови / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2012. – № 26-27. – С. 26.
1090. Петришин І. «Учителем школа стоїть?» / Іван Петришин // Час і Події. – 2004. – № 197. – 22 січня.

1091. П'єса Ірванця – у театрі Філадельфії / Прес-служба програми Східно- та Центральноєвропейських студій при університеті Ла-Саль // Міст. – 2013. – 27 червня.

1092. «Писанка має лікувальні властивості» : [розмова з Ладією Громовою / спілкувався Юрій Атаманюк] // Час і Події. – 2010. – № 13. – 01 квітня.

1093. Півнева Л. Ідентичність та етнічність в українському соціумі: особливості вияву / Любов Півнева // Ідентичність і пам'ять у пострадянській Україні: монографія / Від. ред. Мирослава Антонович. – К. : Дух і літера, 2009. – 496 с. – С. 107-120.

1094. Під АП відбулася акція на захист української мови // Міст. – 2014. – 13 листопада.

1095. «Пізнай свій рідний край» – зима / Прес-служба ЗУАДК // Міст. – 2013. – 21 березня.

1096. Пікнік Товариства української мови / Пресова референтура ТУМ // Час і Події. – 2011. – № 16. – 20 квітня.

1097. Пілецька-Декайло А. Виставка іконопису / Адріяна Пілецька-Декайло // Час і Події. – 2006. – № 51. – 21 грудня.

1098. Піскун В. Сучасна українська національна ідея : теоретико-емпіричне дослідження / В. Піскун, Т. Воропаєва // Українознавство. Календар-щорічник – 2004. – К. : Українська видавнича спілка, 2003. – С. 127-134.

1099. Пластова молодь на лещатарському таборі / Н. Н // Свобода. – 1993. – Ч. 3. – С. 3.

1100. Плугатор Л. Весна починається з Тараса / Л. Плугатор // Час і Події. – 2007. – 15 березня.

1101. Плугатор Л. 95-річчя Православного Катедрального Собору Святого Князя Володимира / Леся Плугатор // Час і Події. – 2011. – № 43. – 26 жовтня.

1102. Плугатор Л. Зима іде – свята веде / Леся Плугатор // Час і Події. – 2011. – № 51. – 21 грудня.

1103. Плугатор Л. Зимові казки / Леся Плугатор // Час і Події. – 2014. – № 52. – 24 грудня.

1104. Плугатор Л. І знову школа зустрічає... / Леся Плугатор // Час і Події. – 2013. – № 37. – 12 вересня.

1105. Плугатор Л. Ніч перед Різдом / Плугатор Леся // Час і Події. – 2006. – № 51. – 21 грудня.

1106. Плугатор Л. Перший дзвоник пролунав... / Леся Плугатор // Час і Події. – 2014. – № 37. – 11 вересня.

1107. Плугатор Л. Щедрий вечір при парафії церкви св. Йосипа Обручника / Леся Плугатор // Час і Події. – 2014. – № 4. – 23 січня.

1108. Пляка Г. 24-й учительський семінар відбувся на Союзівці / Гаїна Пляка // Свобода. – 2008. – № 36. – С. 9.
1109. Подільський В. Цікава шкільна імпреза / Всеволод Подільський // Свобода. – 1993. – Ч. 40. – С. 3.
1110. Позицію СКУ представлено у Верховній раді / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2013. – № 30. – С. 5.
1111. Поліщук М. Виховний семінар СУМ / Марія Поліщук // Міст. – 2013. – 07 листопада.
1112. Поліщук М. Виховники СУМ навчалися на семінарі / Марія Поліщук // Свобода. – 2013. – № 47. – С. 9, 16.
1113. Поліщук М. Майбутні провідники СУМ зустрілися у Вашингтоні / Марія Поліщук // Свобода. – 2014. – № 19. – С. 8.
1114. Поліщук М. Майбутні провідники СУМ зустрілися у Вашингтоні / Марія Поліщук // Міст. – 2014. – 08 травня.
1115. Поліщук М. Мистецький табір відбувся на оселі СУМ / Марія Поліщук // Свобода. – 2013. – № 39. – С. 9, 15.
1116. Поліщук М. На оселі СУМ відбувся Табір мистецтва і культури / Марія Поліщук // Свобода. – 2010. – № 41. – С. 11.
1117. Поліщук М. Провідницький семінар СУМ / Марія Поліщук // Міст. – 2013. – 16 травня.
1118. Полянська М. 44-й рік триває Стипендійна акція СУА / Марія Полянська // Свобода. – 2011. – № 21. – С. 8.
1119. Полянська М. Стипендійна акція СУА – в дії / Марія Полянська // Свобода. – 2009. – № 9. – С. 9.
1120. Пономарьова Н. Мені наснилось, як Вони зустрілись / Наталія Пономарьова // Українське слово. – 2015. – 06 лютого.
1121. Поплавська В. В. Тенденції та перспективи євроінтеграційних процесів в газетній періодиці України та Польщі: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / В. В. Поплавська; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т журналістики. – К., 2007. – 20 с.
1122. Попова О. Б. Становлення громадянського суспільства і освіти // Національна ідея і соціальні трансформації в Україні: Монографія. – К.: Український центр духовної культури, 2005. – С. 179-189.
1123. Попок А. А. Формування та реалізація державної політики України щодо закордонного українства: дис. ... доктора наук з держ. управління: спец. 25.00.02 / Попок Андрій Андрійович; Національна академія державного управління при Президентіві України. – К., 2010. – 409 с.
1124. Посол Гербст нагороджений грамотою / Українська національна інформаційна служба // Міст. – 2013. – 08 серпня.

1125. Постанова Верховної ради України від 17 лютого 2009 року № 964-VI «Про проведення парламентських слухань на тему: «Закордонне українство: сучасний стан та перспективи співпраці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-vi>.

1126. Потебня О. О. Мова. Національність. Денаціоналізація : статті і фрагменти / О. О. Потебня; упоряд. Ю. Шевельов. – Нью-Йорк : Видавництво УВАН, 1992. – 155 с.

1127. Потічний П. Діаспора як чинник міждержавних відносин / Петро Потічний // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті : Збірник доповідей Першої наукової міжнародної конференції, 8-10 березня 2006 р., м. Львів, Україна. – Львів : Сполом, 2006. – 508 с. – С. 31-37.

1128. «Потрібне велике народне покаяння зі ствердженням, що так, як раніше, жити не можна» : [розмова з Тарасом Антошевським / записав Роман Малко] // Час і Події. – 2014. – № 17. – 24 квітня.

1129. «Похід пам'яті» з нагоди започаткування відзначень 80-ї річниці Геноциду / Прес-служба УККА // Міст. – 2012. – 16 листопада.

1130. Початки й розвиток преси в З'єднаних Державах Америки. Характер. Діячі [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали онлайн. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/10310208/zhurnalistika/istoriya_ukrayinskoyi_presi_ukrayinska_presa_okeanom

1131. Пошивайло І. Екологія музейного простору: реалії і перспективи (досвід України і США) [Електронний ресурс] / Ігор Пошивайло. – Режим доступу: <http://honchar.org.ua/p/ekolohiya-muzejnoho-prostoru-realiji-i-perspektyvy-dosvid-ukrajiny-i-ssha/> (дата звернення 11.01.2016 р.). – Назва з екрана.

1132. Православні єпископи вітають волевиявлення українського народу // Свобода. – 2014. – № 23. – С. 4.

1133. Православні єпископи обговорили світові проблеми / Консисторія Української православної церкви в США // Свобода. – 2014. – № 40. – С. 9.

1134. Православно-католицькі відносини будуть темою літніх курсів Інституту ім. А. Шептицького // Свобода. – 1993. – Ч. 60. – С. 1.

1135. Президент Києво-Могилянської академії зустрівся з Нью-Йоркською громадою // Час і Події. – 2012. – 23 травня.

1136. Президент СКУ виступив на міжнародній конференції в ООН на тему Чорнобиля // Час і Події. – 2011. – № 18. – 06 травня.

1137. Президент СКУ виступив у Палаті громад / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 13 березня.

1138. Президент СКУ відвідав Францію і Польщу // Свобода. – 2012. – № 21. – С. 12.
1139. Президент СКУ відвідав Чикаго / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2013. – № 14. – С. 9, 16.
1140. Президент СКУ Євген Чолій зустрівся з В. Януковичем / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2011. – № 36. – С. 5.
1141. Президент СКУ зустрівся з головою Генеральної асамблеї ООН / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2013. – № 49. – С. 8.
1142. Президент СКУ зустрівся з конгресменом Дені Дейвісом / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2014. – № 26-27. – С. 9.
1143. Президент СКУ зустрівся з Патріархом УГКЦ / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2014. – № 21. – С. 4.
1144. Президент СКУ зустрівся з представниками громадянського суспільства / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2014. – 10 квітня.
1145. Президент СКУ зустрівся з Президентом України та провідниками опозиції / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2013. – № 36. – С. 3.
1146. Президент Світового Конгресу Українців зустрівся з прем'єр-міністром України та підписав Меморандум про співпрацю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrainianworldcongress.org/news.php.news>
1147. Президент СКУ про плани відзначення 75-х роковин Голодомору-геноциду // Час і Події. – 2007. – № 38. – 20 вересня.
1148. Приготуйтеся зустріти нову Руслану! // Час і Події. – 2009. – № 28. – 16 липня.
1149. Прикмети, звичаї та обряди на Великдень // Час і Події. – 2014. – № 16. – 17 квітня.
1150. Принципова позиція УКУ / о. Борис Гудзяк // Свобода. – 2010. – № 34. – С. 3.
1151. Принько В. ЗУАДК запросив дітей до Канева / Віра Принько // Свобода. – 2013. – № 26-27. – С. 20.
1152. Проект «Пересувні виставки мистецьких творів на Шевченківську тематику» / Прес-служба Світового конгресу українців // Міст. – 2014. – 27 лютого.
1153. Про Могилянку розповів президент д-р Сергій Квіт / Пресо-ва референтура Фондації УВУ // Свобода. – 2012. – № 22. – С. 9, 17.
1154. Пропам'ятний похід у Нью-Йорку // Міст. – 2012. – 08 листопада.
1155. Просім Бога за Україну // Свобода. – 2014. – № 50. – С. 5.
1156. Про схвалення Концепції Державної програми співпраці із закордонними українцями на 2017-2020 роки [Електронний

ресурс] : Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250094739>

1157. Процик Р. 19 жовтня: відзначення 50-річчя української бібліотеки у Філядельфії / Роман Процик // Свобода. – 2008. – №. 41. – С. 16.

1158. Рарі Мет'ю А. Осінні імпрези на користь УКУ / Мет'ю А. Рарі // Свобода. – 2009. – № 9. – С. 11.

1159. Рарі Мет'ю А. Похмура економіка не перешкодила щедрості українців / Мет'ю А. Рарі // Час і Події. – 2009. – № 7. – 18 лютого.

1160. Рената Холод очолила управу Українського музею / Пресслужба Українського музею // Міст. – 2013. – 15 серпня.

1161. Рері М. Весняна тура УКУ у США вартувала довгої подорожі / Матвій Рері // Свобода. – 2008. – № 17. – С. 14, 19.

1162. Рері М. Екуменізм любові об'єднає українців / Матвій Рері // Час і Події. – 2008. – № 24. – 12 червня.

1163. Рибка О. Споконвіку люди ворожили на Новий рік і на Різдво / Олена Рибка // Міст. – 2013. – 03 січня.

1164. Римаренко Ю. І. Етнос і особа / Ю. І. Римаренко // Мала енциклопедія етнодержавознавства / [відп. ред. Ю. І. Римаренко]. – К. : Генеза; Довіра, 1996. – 800 с.

1165. Різдво в Україні. Надвечір'я Христового Різдва // Час і Події. – 2010. – № 1. – 07 січня.

1166. Різдво в українському Чикаго // Час і Події. – 2009. – № 3. – 22 січня.

1167. Різдво Христове // Час і Події. – 2009. – № 51. – 24 грудня.

1168. Різдвяна зустріч «Самопоміч» з духовенством / Пресслужба кредитівки «Самопоміч» // Міст. – 2014. – 24 грудня.

1169. Різдвяні свята відзначили українські громади // Свобода. – 2013. – № 6. – С. 8.

1170. Різдвяні свята єднали українців світу // Свобода. – 2013. – № 5. – С. 8-9.

1171. Різні конфесії підписали Меморандум про Українську помісну церкву // Міст. – 2014. – 20 листопада.

1172. Річні загальні збори ради директорів Світового Конгресу Українців. – 20–21 серпня 2007 року. – Донецьк, Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meetings_2007/ZVITY_Donetsk.pdf

1173. Річні загальні збори ради директорів Світового Конгресу Українців. – 20–21 серпня 2009 р. – Львів, Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/RZZ-2009-final.pdf>

1174. Річні загальні збори Світового Конгресу Українців. – 22–23 серпня 2010 р. – Перемишль, Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meetings_2010/Book2010.pdf

1175. Річні загальні збори Світового Конгресу Українців. – 21–23 серпня 2011 р. – Київ, Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/repository/Annual_meetings/2011/Book2011.pdf

1176. Річні загальні збори світового конгресу Українців. 45 – ліття СКУ. Збірник звітів. 7–9 вересня 2012 р. Греція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/repository/Annual_meetings/2012/Book.pdf

1177. Річні загальні збори Світового конгресу українців. – 25–26 серпня 2017 р. – Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://ukrainianworldcongress.org/UserFiles/Image/RZZ-2017/ResolutionsAGM-2017\(Ukr\).pdf](http://ukrainianworldcongress.org/UserFiles/Image/RZZ-2017/ResolutionsAGM-2017(Ukr).pdf)

1178. Рожка О. Громада Філадельфії відзначила 80-ліття Геноциду 1932-1933 рр. / Осип Рожка // Міст. – 2013. – 04 грудня.

1179. Розбудова Українського музею // Свобода. – 1993. – Ч. 43. – С. 3.

1180. Розумний М. Українська ідея на тлі цивілізації / Максим Розумний. – Київ : Либідь, 2001. – 286 с. – Бібліогр. : с. 278-285 (180 назв.).

1181. Романчук В. Артисти з України представили концерт «Різдвяний зорепад» / Василь Романчук // Свобода. – 2015. – № 6. – С. 8.

1182. Романчук В. Відзначили 45-річчя парафії в Пармі, Огайо / Василь Романчук // Свобода. – 2013. – № 4. – С. 10.

1183. Романчук В. В Пармі відбулась матуральна забава / Василь Романчук, Петро Скала // Свобода. – 2012. – № 1. – С. 14.

1184. Романчук В. Різдвяна зустріч в Українському музеї-архіві / Василь Романчук // Свобода. – 2013. – № 5. – С. 9-10.

1185. Романчук В. У Пармі співали колядки / Василь Романчук // Свобода. – 2015. – № 5. – С. 8.

1186. Романчук О. Українська ідентичність : проблем більше, ніж здобутків / Олег Романчук // Час і Події. – 2007. – № 20. – 17 травня.

1187. Романюк М. М. Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю (1870-1940 рр.) : автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.06 / М. М. Романюк; НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К., 2000. – 36 с.

1188. Руда О. «Українські Дні-2006» в Чикаго / Ольга Руда // Час і Події. – 2006. – № 34. – 24 серпня.

1189. Руденко Р. До 60-річчя голоду в Україні / Раїса Руденко // Свобода. – 1993. – Ч. 80. – С. 2; Свобода. – 1993. – Ч. 81. – С. 2; Свобода. – 1993. – Ч. 82. – С. 2-3.

1190. Рудзінський М. Студенти УКУ – на прощі / Михайло Рудзінський // Свобода. – 2009. – № 2. – С. 15.

1191. Рудий Г. Я. Періодика України як об'єкт джерелознавчого дослідження української культури (1917 - 1920 рр.) : автореф. дис... д-ра іст. наук : 07.00.06 / Г. Я. Рудий; НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К., 2004. – 33 с.

1192. Рудницький Я. З подорожі по Америці / Ярослав Рудницький. – Вінніпег; Вашингтон : Видавець Іван Тиктор, 1956. – 128 с. – (Клуб приятелів української книжки; кн. 29).

1193. Рудницький А. НТШ у США й науковий світ Заходу: Спроба аналізу / А. Рудницький // Від НШТ до УВУ. Міжнародна наукова конференція, Пряшів-Свидник, червень 1991, матеріали / Акад. Наук України. – Київ; Львів 1992. – С. 149-156.

1194. Ружицька С. Десятки сіл – вісім весіль! / Сабіна Ружицька // Міст. – 2011. – 03 листопада.

1195. Руслана привезла в Чикаго українське Різдво // Міст. – 2012. – 26 січня.

1196. Русначенко А. Минуле й ідентичність у постколоніальній Україні / Анастасія Русначенко // Ідентичність і пам'ять у пострадянській Україні: монографія / Від. ред. Мирослава Антонович. – К. : Дух і літера, 2009. – 496 с. – С. 33-40.

1197. Рябчик С. Відкриття Бібліотеки імені Тетяни та Омеляна Антоновичів у Києво-Могилянській академії / С. Рябчик // Час і Події. – 2007. – 14 червня.

1198. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення / Микола Рябчук. – К. : Критика, 2000. – 303 с.

1199. Савків М. Звіт Президента Українського конгресового комітету Америки (УККА) від 7 липня 2006 року до 20 серпня 2007 року // Річні загальні збори Ради Директорів Світового Конгресу Українців. 20-21 серпня 2007 р. Донецьк, Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Annual_Meetings_2007/UCCA.pdf

1200. Савків М. Звіт Українського конгресового комітету Америки (серпень 2003 – серпень 2008) // IX Світовий Конгрес Українців. Україна пам'ятає – світ визнає. Звіти 2003-2008. 20-22 серпня 2008. Київ, Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/%D0%86%D0%A5congress/UCCA.pdf>

1201. Савків М. УККА зустрівся з урядовими чиновниками США / Михайло Савків // Міст. – 2012. – 01 березня.
1202. Савків М. «Українські дні» поінформують Конгрес про майбутні вибори в Україні / Михайло Савків // Міст. – 2012. – 09 лютого.
1203. Саврук В. Богословська школа: розлитий спокій та освячене молитвою життя / Вероніка Саврук // RISU. – 2012. – 31 липня.
1204. Савчак П. Святкування Укрфесту у Філадельфії / Петруся Савчак // Міст. – 2013. – 24 листопада.
1205. Савчук Г. М. Видавнича діяльність української діаспори у США та Канаді до Першої світової війни / Г. М. Савчук // «Наукові записки». Українська академія друкарства. – 2015. – № 2 (51). – С. 312-319.
1206. Садовий О. Національні проекти України / Олег Садовий // Міст. – 2011. – 10 листопада.
1207. Садоха П. Чого навчають українські школи поза Україною? / Павло Садоха // Свобода. – 2013. – № 4. – С. 11-12.
1208. Саєвич Ю. В українському Чикаго – Свято Героїв / Юрій Саєвич // Час і Події. – 2012. – № 07. – 15 лютого.
1209. Сайт газети «Національна трибуна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://odffu.org/national_tribune/
1210. Сайт журналу «Наше життя» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gallus.lunarficc.com/~unwla0/Ukrainian/OurLifeMagazine1.html>
1211. «Самопоміч» винагороджує молодих ощадників / Прес-служба кредитівки «Самопоміч» // Міст. – 2011. – 01 грудня.
1212. «Самопоміч» підтримує проекти УНМ / Прес-служба кредитівки «Самопоміч» // Міст. – 2014. – 17 липня.
1213. Сверстюк Є. Тарасові залізні стовпи : Творчість Шевченка і християнська віра / Є. Сверстюк // Час і Події. – 2011. – 09 березня.
1214. Свитка І. Конференція збагатила нас / Ірина Свитка // Свобода. – 2014. – № 49. – С. 7.
1215. Світ Л. Спільна молитва / Лана Світ // Міст. – 2012. – 02 лютого.
1216. Світ Л. Студенти святкують Великдень / Лана Світ // Міст. – 2012. – 12 квітня.
1217. Свобода і демократія варті боротьби / За повідомленнями ЗМІ // Свобода. – 2014. – № 50. – С. 5.
1218. Святкування 20-ї річниці незалежності України // Час і Події. – 2011. – № 37. – 14 вересня.
1219. Свято «Вишивана Забава» у Детройті // Час і Події. – 2010. – № 50. – 15 грудня.

1220. Свято героїв // Міст. – 2012. – 12 липня.
1221. Свято Матері у школі українознавства у Бенсевіль // Час і Події. – 2014. – № 20. – 15 травня.
1222. Сегеда С. П. Антропологічний склад українського народу: етногенетичний аспект: автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.05; 03.00.14 / С. П. Сегеда; НАН України. Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського. – К., 2002. – 35 с.
1223. Сегеда С. Особливості сучасної методології дослідження історії становлення та розвитку преси українських збройних формувань / С. Сегеда // Гілея : науковий вісник. – 2010. – Вип. 31. – С. 82-89.
1224. Семенюк М. В Українському національному музеї стартувала акція «Казки з музейної скрині» / Милана Семенюк // Час і Події. – 2013. – № 23. – 06 червня.
1225. Семенюк М. «Гей, пластуни, гей, юнаки! Ми – діти сонця і весни!» / Милана Семенюк // Час і Події. – 2011. – № 23. – 08 червня.
1226. Семенюк М. Пластовий Різдвяний Ярмарок 2010. «Вогонь любові, вогонь добра, неси у світлі ліхтаря» / Милана Семенюк // Час і Події. – 2011. – № 1. – 05 січня.
1227. Семенюк М. Пластуни новаки відвідали Кредитову Спілку «Самопоміч» / Милана Семенюк // Час і Події. – 2014. – № 10. – 06 березня.
1228. Семенюк М. Презентація першого роману Данила Григорчука створила натопв в Українському національному музеї / Милана Семенюк // Час і Події. – 2013. – № 49. – 05 грудня.
1229. Семеняк Г. Свято УПА / Галина Семеняк // Час і Події. – 2010. – № 50. – 15 грудня.
1230. Семеняк Г. Українські вечорниці / Галина Семеняк // Час і Події. – 2010. – № 50. – 15 грудня.
1231. Семеняк Г. У Пасейку – вечорниці / Галина Семеняк // Час і Події. – 2011. – № 49. – 07 грудня.
1232. Семчишин М. Напрявні української виховної системи / М. Семчишин // Другий Світовий Конгрес Вільних Українців: Матеріали. – Торонто; Нью-Йорк; Лондон, 1986.
1233. Сербин Р. Українська діаспора й Україна / Роман Сербин // Церква і життя. – 1997. – № 47 (1403).
1234. Сергійчук В. Трансформація національної ідентичності : історіософські, культурологічні та соціально-психологічні аспекти / В. Сергійчук, В. Піскун, Т. Воропаєва, А. Ціпка, О. Щербатюк // Фундаментальні орієнтири науки. – К. : Видавничий Дім «Академперіодика», 2005. – 355 с. – С. 24-53.
1235. Сивик О. Перше причастя – перепустка в особливий світ / Оля Сивик // Українське слово. – 2015. – 14 травня.

1236. Сивик О. Сила материнської молитви / Оля Сивик // Українське слово. – 2015. – 06 березня.
1237. Синельниченко О. Фундація «Україна – США» провела програму «Молоді провідники» / Олексій Синельниченко // Свобода. – 2008. – № 40. – С. 10-11.
1238. Сікорська З. С. Культура мови – культура свідомості / З. С. Сікорська // Проблеми самоідентифікації сучасного українського суспільства: політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти. – К. : Національна академія управління, 2009. – 252 с. – С. 117-120.
1239. Сірка Й. Українському музичному інституту США – 60 років! / Йосиф Сірка // Міст. – 2012. – 31 травня.
1240. СКУ вітає народ України з виявленням твердої відданості демократії // Час і Події. – 2014. – № 22. – 29 травня.
1241. СКУ вітає ратифікацію Угоди про асоціацію з ЄС / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 25 вересня.
1242. СКУ вітає український народ на переможному шляху / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 27 лютого.
1243. СКУ закликає відзначити річницю Євромайдану / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 20 листопада.
1244. СКУ закликав засудити владні структури України / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 23 січня.
1245. СКУ закликав лідерів G-20 виключити Путіна з листопадового саміту / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 13 листопада.
1246. СКУ закликав провідників ЄС підтримати підписання Угоди про асоціацію між ЄС та Україною / Прес-служба СКУ // Час і Події. – 2013. – № 45. – 07 листопада.
1247. СКУ закликає вислати в Україну добровольців / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 27 березня.
1248. СКУ закликає добровольців / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2014. – № 41. – С. 5.
1249. СКУ закликає підтримати Україну / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 10 липня.
1250. СКУ закликає сприяти звільненню Надії Савченко / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 14 серпня.
1251. СКУ засуджує відзначення 90-річчя комсомолу України / Прес-служба СКУ // Свобода. – 2009. – № 28. – С. 10.
1252. СКУ інформує / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 17 квітня.
1253. СКУ надіслав меморандуми до ООН та ОБСЄ / Світовий конгрес українців // Свобода. – 2011. – № 2. – С. 8.

1254. СКУ оголошує збір коштів / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 15 травня.

1255. СКУ позитивно оцінює відставку прем'єра України / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 06 лютого.

1256. СКУ просить надати Україні військову допомогу / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 18 вересня.

1257. СКУ стурбований нездатністю ОБСЄ виконувати свої обов'язки / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 26 листопада.

1258. Слабошпицький М. Міжнародний конкурс з української мови / Михайло Слабошпицький // Свобода. – 2013. – Ч. 23. – С. 2.

1259. Слабошпицький М. «Наш конкурс – справа державного значення» / Михайло Слабошпицький // Свобода. – 2013. – Ч. 45. – С. 2, 7.

1260. Слабошпицький М. Уряд і парламент не підтримали конкурс з української мови / Михайло Слабошпицький // Свобода. – 2013. – Ч. 19. – С. 7.

1261. «Слава Богу» заспіваймо! // Міст. – 2014. – 31 грудня.

1262. «Служба Божа взагалі не повинна закінчуватися в храмі» : [інтерв'ю о. Миколи Бурядника / спілкувалась Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2012. – № 31. – 01 серпня.

1263. Смаль М. Церква виховує патріотів / Микола Смаль // Свобода. – 2008. – № 39. – С. 7.

1264. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт. – К. : Основи, 1994. – 536 с.

1265. Смолинець О. Мистецтво барикад – голос України / Олена Смолинець // Час і Події. – 2014. – № 21. – 22 травня.

1266. Смолинець О. Соломія Івахів відкрила музичний сезон в УІММ / Олена Смолинець // Час і Події. – 2014. – № 8. – 20 лютого.

1267. Смолинець О. УІММ святкує 40-річчя / Олена Смолинець // Час і Події. – 2011. – № 40. – 04 жовтня.

1268. Смолинець О. Український Інститут Модерного Мистецтва святкує 40-річчя / Олена Смолинець // Час і Події. – 2011. – № 50. – 14 грудня.

1269. Смолинець О. Українському Інституту Модерного Мистецтва виповнилося 40 років / Олена Смолинець // Свобода. – 2011. – № 6. – С. 25.

1270. Соколик О. Святе причастя учнів української школи / Оксана Соколик // Міст. – 2012. – 14 червня.

1271. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации : Учебное пособие / А. В. Соколов. — СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2002. – 461 с.

1272. Сорока О. Святкування ювілею Рідної школи в Пасейку / Ория Сорока // Міст. – 2012. – 9 лютого.
1273. Сорока О. Урочисто святкували 60-річчя школи в Пасейку / Ория Сорока // Свобода. – 2012. – № 7. – С. 8.
1274. Сорока О. Урочисто святкували 60-річчя Рідної школи у Пасейку / Ория Сорока // Міст. – 2012. – 09 лютого.
1275. Сорока С. Роздуми на День батька / Високопреосвященний Стефан Сорока // Міст. – 2013. – 06 червня.
1276. Сорока Ю. Бойовий гопак прийшов у Чикаго / Юрій Сорока // Час і Події. – 2008. – № 35. – 28 серпня.
1277. Спостережна місія СКУ: в Україні відбулися справжні демократичні вибори // Час і Події. – 2014. – № 22. – 29 травня.
1278. Спостерігачі від УККА побували на виборах // Свобода. – 2014. – № 44. – С. 2.
1279. Старицький І. Зустріч православних владик Америки / Ізидор Старицький // Українське слово. – 2015. – 27 березня.
1280. Старицький І. Православні та католицькі єпископи зібралися на раду / Ізидор Старицький // Українське слово. – 2015. – 27 березня.
1281. Статут Шкільної Ради при УККА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ridnashkola.org/statut.htm>
1282. Стахира І. Мої роздуми після огляду фільму «Гірки жнива» / Ірина Стахира // Закордонна газета. – 2017. – 01 березня.
1283. Стемфордська єпархія готується до Єпархіального собору / Департамент інформації УГКЦ // Міст. – 2012. – 22 листопада.
1284. Степ В. Христос Воскрес! / Віталій Степ // Міст. – 2013. – 01 травня.
1285. Степчук З. Парафія св. Константина відзначила 100-ліття / Зенон Степчук // Свобода. – 2013. – № 41. – С. 10.
1286. Стечишин В. Від Різдва до Богоявлення / Віталій Стечишин // Міст. – 2012. – 05 січня.
1287. Стипендіати Товариства української мови / Пресова референтура Товариства української мови, Норт Порт // Час і Події. – 2010. – № 21. – 26 травня.
1288. Стипендіати Товариства української мови / Пресова референтура Товариства української мови, Чикаго // Час і Події. – 2012. – № 21. – 23 травня.
1289. 100-річний ювілей парафії Різдва Пречистої Діви Марії // Час і Події. – 2012. – № 39. – 26 вересня.
1290. СУА – для жертв Української війни за гідність / Союз Українок Америки // Свобода. – 2014. – № 41. – С. 7.

1291. Сушко В. Учні з Києва – гості української школи в Балтиморі / Володимир Сушко // Свобода. – 1993. – Ч. 22. – С. 3.
1292. Сушко О. Доповідь СФУЖО заслухали у Верховній Раді / Орися Сушко // Свобода. – 2013. – № 45. – С. 4.
1293. Сушко О. Оголошено конкурс СФУЖО / Орися Сушко, Ірина Паттен // Свобода. – 2014. – № 16. – С. 7.
1294. Сушко О. Савченко повинна бути негайно звільнена / Орися Сушко // Свобода. – 2015. – № 6. – С. 4.
1295. Сушко О. СФУЖО оголошує конкурс ім. Марусі Бек / Орися Сушко, Ірина Паттен // Свобода. – 2014. – № 24. – С. 7.
1296. Сушко-Наконечна О. Концерт на пошану М. Лисенка у Вашингтоні / Ольга Сушко-Наконечна // Свобода. – Ч. 16. – С. 3.
1297. СФУЖО на сесії Комісії ООН з становища жінок / СФУЖО // Свобода. – 2013. – № 14. – С. 1, 4.
1298. США зацікавлені розвивати сонячну енергетику під Чорнобилем // Час і Події. – 2016. – № 38. – 22 вересня.
1299. Танюк Л. Марія Приймаченко. «Добрі люди і добрі звірі» / Лесь Танюк // Час і Події. – 2009. – № 15. – 16 квітня.
1300. Таран Х. З'їзд учителів та директорів «Рідної школи» Чикаго, Дітройту і Клівленду / Христина Таран // Свобода. – 1993. – Ч. 11. – С. 7.
1301. Тарнавська М. 50-річчя Української бібліотеки у Філадельфії – скарбниці знань про рідну землю / Марта Тарнавська // Свобода. – 2008. – № 22. – С. 13.
1302. Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття / Ю. Тернопільський. – Джерсі-Сіті : М. П. Коць, 1974. – 175 с.
1303. Тимошук Ю. Двомовність чи повзуча агресія / Юрій Тимошук // Час і Події. – 2009. – № 47. – 26 листопада.
1304. Ткачук К. Шевченко сьогодні, завтра і завжди / К. Ткачук. – Час і Події. – 2012. – 02 травня.
1305. Товариство української мови інформує // Свобода. – 2013. – № 5. – С. 15.
1306. Томків Я. Чи буде в Ялті ще одна українська школа? / Ярослав Томків // Час і Події. – 2008. – № 1. – 03 січня.
1307. Тощенко Ж. Т. Диаспора как объект социологического исследования / Ж. Т. Тощенко, Т. И. Чапикова // Социс. – 1996. – № 12.
1308. Триває всебічне дослідження Голодомору-геноциду // Свобода. – 2013. – № 44. – С. 1, 5.
1309. Тригуб П. М. Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури (історіографія проблеми) / П. М. Три-

губ, Н. Г. Мерфі // Наукові праці : Науково-методичний журнал. – Т. 74. – Вип. 61. Історичні науки. – Миколаїв : Видавництво МАГУ ім. Петра Могили, 2007. – 172 с. – С. 122-133.

1310. Три роки милосердя / Прес-служба ЗУАДК // NOVАгазета. – 2016. – № 45 (402). – С. 16.

1311. Тритяк О. Конкурс дитячих різдвяних карток УНС / Оксана Тритяк // Свобода. – 2014. – № 50. – С. 11.

1312. Трощинський В. П. Українська діаспора як об'єкт державної етнополітики України / В. П. Трощинський // Етнонаціональний розвиток в Україні та стан української етнічності в діаспорі: сутність, реалії конфліктності, проблеми і прогнози на порозі ХХІ ст. : Матеріали П'ятої міжнародної науково-практичної конференції. – Ч. 1-2. – Київ – Чернівці, 1997.

1313. Трощинський В. П. Українці в світі / В. П. Трощинський, А. А. Шевченко. – Київ : Альтернативи, 1999. – Т. 15. – 351 с. – (Україна крізь віки).

1314. Турула Д. Ірина Забитко відвідала УІММ / Дора Турула // Час і Події. – 2007. – № 30. – 26 липня.

1315. УАКРада підтримала проект «Крути» / Управа УАКРади // Свобода. – 2013. – № 34. – С. 5.

1316. Угрин Г. Відзначення 80-річчя Голодомору на Середньому Заході / Галина Угрин // Час і Події. – 2013. – № 39. – 26 вересня.

1317. Угрин Г. «Калина та Песиголовці» – прем'єрна вистава «Го-моу» / Галина Угрин // Час і Події. – 2013. – № 49. – 05 грудня.

1318. Угрин Г. Кольорові вітражі людської душі... Свято української Толоки у Чикаго / Галина Угрин // Час і Події. – 2012. – № 41. – 10 жовтня.

1319. Угрин Г. Нації вмирають, коли їм відбирає мову / Галина Угрин // Час і Події. – 2012. – № 43. – 24 жовтня.

1320. Угрин Г. Неофіти: перша Сповідь та Причастя у Катедрі св. Миколая / Галина Угрин // Час і Події. – 2012. – № 19. – 09 травня.

1321. Угрин Г. Павло Плішка з Метрополітен-опера – до УІММ / Галина Угрин // Час і Події. – 2012. – № 42. – 17 жовтня.

1322. Угрин Г. Перше Причастя / Галина Угрин // Час і Події. – 2011. – № 20. – 18 травня.

1323. Угрин Г. Прийняття в Українському Інституті Сучасного Мистецтва / Галина Угрин // Час і Події. – 2013. – № 50. – 12 грудня.

1324. Угрин Г. Річниця відзначення Голодомору у парафії св. Андрія / Галина Угрин // Час і Події. – 2012. – № 38. – 19 вересня.

1325. Угриня Г. «Свіча пам'яті» до 80-річчя Голодомору / Галина Угриня // Час і Події. – 2013. – № 47. – 21 листопада.

1326. Угриня Г. Святкування 55-річного ювілею у парафії святого Йосифа Обручника / Галина Угриня // Час і Події. – 2012. – № 18. – 02 травня.

1327. Угриня Г. Свято театру / Галина Угриня // Час і Події. – 2011. – № 44. – 02 листопада.

1328. Угриня Г. «Солодка Даруся» – в Америці / Галина Угриня // Час і Події. – 2011. – № 43. – 26 жовтня.

1329. Угриня Г. Таїна Водохрещі... / Галина Угриня // Час і Події. – 2012. – № 4. – 25 січня.

1330. Угриня Г. УІММ, вечір музичної пам'яті до 80-х роковин Голодомору / Галина Угриня // Час і Події. – 2013. – № 12. – 21 березня.

1331. Угриня Г. Українська толока в Чикаго / Галина Угриня // Час і Події. – 2007. – № 36. – 06 вересня.

1332. Угриня Г. У празник Покрови Богородиці – 45-річчя парафії св. Володимира й Ольги / Галина Угриня // Час і Події. – 2013. – № 42. – 17 жовтня.

1333. Удод О. Актуальні проблеми сучасної історичної освіти: гармонія чи компроміс між наукою та історичною пам'яттю / О. Удод // Історія і суспільствознавство в школах України : теорія та методика навчання. – 2011. – № 8. – С. 32-38.

1334. УККА вітає підтримку України з боку США / Український конгресовий комітет Америки // Свобода. – 2014. – № 12. – С. 4.

1335. УККА вітає підтримку цілісності України / Український конгресовий комітет Америки // Міст. – 2014. – 13 березня.

1336. УККА закликає добровольців / Прес-служба УККА // Міст. – 2014. – 03 квітня.

1337. УККА закликає посилити тиск на Росію / Пресова референтура УККА // Свобода. – 2015. – № 46. – С. 16.

1338. УККА закликає спостерігачів / Прес-служба УККА // Свобода. – 2014. – № 15. – С. 2.

1339. УККА закликає США підтримати новий уряд України / Український конгресовий комітет Америки // Свобода. – 2014. – № 10. – С. 5.

1340. УККА закликає США підтримати Україну / Український конгресовий комітет Америки // Свобода. – 2013. – № 51-52. – С. 3.

1341. УККА засуджує Закон про мови / Український конгресовий комітет Америки // Міст. – 2012. – 14 червня.

1342. УККА засуджує переслідування телеканалу ТВі / Прес-служба УККА // Міст. – 2012. – 13 вересня.

1343. УККА не визнає «референдуму» в Криму / Прес-служба УККА // Міст. – 2014. – 27 березня.

1344. УККА розшукує осіб, що пережили Голодомор / Український конгресовий комітет Америки // Свобода. – 2013. – № 39. – С. 5.

1345. УККА спостерігала за виборами / Прес-служба УККА // Міст. – 2014. – 30 жовтня.

1346. УККА схвалює запровадження нових санкцій проти РФ / Прес-служба УККА // Міст. – 2014. – 24 липня.

1347. Україна в 2006 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку: експертна доповідь. – [Офіц. вид.]. – К. : НІСД, 2007. – 256 с.

1348. Україна в 2007 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. Ю. Г. Рубана. – К. : НІСД, 2007. – 538 с.

1349. «Україна завжди в нашому серці»: [інтерв'ю з Послом України в США Олегом Шамшуром / спілкувався Володимир Павелчак] // Час і Події. – 2006. – № 8. – 23 лютого.

1350. «Україна має потужний потенціал»: [інтерв'ю із заступником генерального директора Національного космічного агентства України Едуардом Кузнецовим / спілкувався Володимир Павелчак] // Час і Події. – 2007. – № 5. – 01 лютого.

1351. Україна – поранена нація. УПЦ США передає гуманітарну допомогу/ Консисторія УПЦ США // Час і Події. – 2014. – № 16. – 17 квітня.

1352. «Україна там, де є українці»: [інтерв'ю Руслани / записала Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2009. – № 30. – 30 липня.

1353. Україні потрібна військова допомога / УККА // Свобода. – 2014. – № 32. – С. 7.

1354. «Україні сьогодні потрібні не стільки патріархи, скільки матері терези»: [інтерв'ю з Предстоятелем Української православної церкви США, митрополитом Антонієм / спілкувався Валентин Лабунський] // NOVAGazeta. – 2017. – № 5 (410). – С 16-17.

1355. Українська Всесвітня Координаційна Рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uvkr.com.ua/ua/news/lyst_hromady.html

1356. Українська газета в Америці почалася із закарпатців і редагується закарпатцем : [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://zakarpattya.net.ua/Special/103180-Ukrainska-hazeta-v-Amerytsi-pochalasia-iz-zakarpattsiv-i-redahuietsia-zakarpattsem>

1357. Українська діаспора обурена візитом працівника СБУ в УКУ / «Голос Америки» // Свобода. – 2010. – № 23. – С. 4.

1358. Українська діаспора та сучасна еміграція з України: проблеми взаємин : [Матеріали «круглого столу» (м. Київ, 18 травня 2001 р.)] / Ін-т дослідж. діаспори; [Упоряд. І. Винниченко]. – К. : Геопринт, 2001. – 22 с.

1359. Українська діаспора. Соціологічні та історичні студії: [наук. вид.] / В. Б. Євтух, В. П. Трощинський, А. А. Попок, О. В. Швачка. – К. : Фенікс, 2003. – 227 с.

1360. «Українська економіка дуже диверсифікована» : [інтерв'ю в. о. президента Американської торговельної палати Тараса Качки / спілкувався Любомир Шавалюк] // Час і Події. – 2015. – № 14. – 02 квітня.

1361. Українська еміграція: від минувшини до сьогодні: навчальний посібник для вузів / Б. Д. Лановик, М. В. Троф'як, Р. М. Матейко. – Тернопіль : Вид-во газ. «Чарівниця», 1999. – 511 с.

1362. Українська молодь із США передала необхідні речі для дітей захисників // Українське слово. – 2015. – 19 лютого.

1363. Українська Православна Церква в США попросилася зі своїм митрополитом Костянтином // Час і Події. – 2012. – № 25. – 20 червня.

1364. Українська православна церква в США: Пресове повідомлення / Відділ зовнішніх стосунків консисторії // Час і Події. – 2011. – № 22. – 01 червня.

1365. Український Інститут Модерного Мистецтва / Управа УІММ // Час і Події. – 2004. – № 214. – 04 червня.

1366. Українські дні–2014 / Прес-служба Кредитівки «Самопоміч» // Час і Події. – 2014. – № 36. – 28 серпня; Міст. – 2014. – 11 вересня.

1367. «Українські дні» пройшли успішно // Міст. – 2012. – 24 травня.

1368. Українські церкви закликали Росію поважати європейський вибір її сусідів // Свобода. – 2013. – № 40. – С. 1, 3.

1369. Українські свята // Час і Події. – 2010. – № 3. – 21 січня.

1370. Українці в американському та канадському суспільствах : соціологічний збірник / за ред. В. Ісаїв. – Джерсі-Сіті : М. П. Коць, 1976. – 360 с.

1371. «Українці в світі» – парламентські слухання 8 грудня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nsku.org.ua/?news=4793>

1372. Українці у США: кількість, міграція, заняття та уподобання. За матеріалами відкритої лекції Воловини О. «Українці в США та вплив міграції з України на діаспору в США (на базі офіційної статистики)» [Електронний ресурс] // Справжня варта від 21.11.2012. – Режим доступу : <http://varta.kharkov.ua/articles/1090601.html>

1373. Українці у Сполучених Штатах Америки [Електронний ресурс] // Україна: Історія великого народу. – Режим доступу : <http://>

www.litopys.com.ua/diaspora/spolucheni-shtaty-ameryky/ukrayintsi-u-spoluchenykh-shtatakh-ameryky/

1374. Українці в Чикаго і Іллінойс: В тисячоліття хрещення України: Збірник-довідник (комісія тисячоліття християнства в Україні). Відділ Іллінойс / Ред. і упоряд. В. Маркусь. – Чикаго, 1989. – 395 с.

1375. Українці проявили відданість принципам демократії / Прес-служба УККА // Міст. – 2014. – 29 травня.

1376. Українці проявили відданість принципам демократії / Прес-служба УККА // Час і Події. – 2014. – № 22. – 29 травня.

1377. УКУ буде університетське містечко / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2012. – № 32. – С. 13.

1378. УКУ допомагає особам з вадами слуху / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2010. – № 29. – С. 13, 21.

1379. «УКУ є моєю основною Альма Матір'ю» : [інтерв'ю директора бібліотеки УКУ Тараса Тимо / спілкувалась Мар'яна Карапінка] // Час і події. – 2007. – № 29. – 19 липня.

1380. УКУ подаровано колекцію гуцульських ікон на склі / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2013. – № 8. – С. 12.

1381. УКУ провів Літню філософську школу / Прес-служба УКУ // Свобода. – 2012. – № 32. – С. 13.

1382. УКУ співпрацюватиме з грузинським університетом / Відділ інформації та зовнішніх зв'язків УКУ // Свобода. – 2011. – № 47. – С. 18.

1383. УКУ як місія свідчення // Свобода. – 2013. – № 43. – С. 3, 14.

1384. У Львові вийде безцензурний «Кобзар» / за матеріалами zahid.net // Час і Події. – 2011. – 09 березня.

1385. Ульянова К. М. Преса Луганщини 1917 - 1938 рр.: становлення та основні тенденції розвитку : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комунікацій: 27.00.04 / К. М. Ульянова; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2009. – 20 с.

1386. УНС надав 230 стипендій на суму 116,300 дол. // Свобода. – 1993. – Ч. 128. – С. 1.

1387. УНС на українських фестивалях // Свобода. – 2014. – № 44. – С. 8.

1388. УПЦ в США допомагає біженцям та сиротам в Україні / Консistorія УПЦ США // Свобода. – 2014. – № 36. – С. 10.

1389. УПЦ в США допомагає пораненим / Консistorія УПЦ США // Свобода. – 2014. – № 37. – С. 9.

1390. УПЦ в США надала допомогу Україні / Консistorія УПЦ США // Свобода. – 2014. – № 10. – С. 5.

1391. УПЦ в США надає негайну допомогу Україні / Консistorія УПЦ США // Час і Події. – 2014. – № 10. – 06 березня.

1392. Уряд розраховує на підтримку / Прес-служба СКУ // Міст. – 2014. – 19 червня.

1393. У світі вшанували пам'ять жертв Голодомору-Геноциду // Свобода. – 2013. – № 49. – С. 10-11; Свобода. – 2014. – № 49. – С. 14; № 50. – С. 20.

1394. Усе тримається на заробітчанах // Міст. – 2013. – 19 вересня.

1395. У Філадельфії вітатимуть о. Б. Гудзяка / Українська католицька освітня фундація // Свобода. – 2008. – № 7. – С. 16.

1396. Учні одержали нагороди за «Літературні портрети» / Прес-служба осередку ТНШ // Свобода. – 2013. – № 24. – С. 9-10.

1397. Фаріон І. Людину видно по словах, бика по рогах, а депутата... / Ірина Фаріон // Час і Події. – 2006. – № 29. – 20 липня.

1398. Фаріон М. Втеча від свободи чи мужність її здобути / М. Фаріон // Час і Події. – 2011. – 19 жовтня; Свобода. – 2011. – № 47. – С. 18.

1399. Фаріон М. Ендавмент-фондом активно підтримуємо Могилянку / М. Фаріон // Свобода. – 2012. – № 39. – С. 9; Міст. – 2012. – 13 вересня.

1400. Фаріон М. Європейський Союз визнав програму PhD в Києво-Могилянській академії / М. Фаріон // Час і Події. – 2011. – 21 грудня; Свобода. – 2011. – № 52. – С. 1, 3.

1401. Фаріон М. Переведення Національного університету «Києво-Могилянська академія» до сфери управління Міністерства освіти і науки України / М. Фаріон // Час і Події. – 2011. – 21 липня.

1402. Фаріон М. Спрямований наступ на вищу освіту / М. Фаріон // Час і Події. – 2011. – 03 серпня.

1403. Фаріон М. Українському Інституту Модерного Мистецтва в Чикаго 35 років / Марта Фаріон // Час і Події. – 2006. – № 42. – 19 жовтня.

1404. Фаріон М. Шевченківські перлини нашої громади / М. Фаріон // Час і Події. – 2006. – 16 березня.

1405. Федоренко Є. Демократизм як провідна ідея в становленні національної освіти / Є. Федоренко // Рідна школа. – 1995. – Ч. 2. – С. 12-18.

1406. Ференцевич К. Олег Медуниця відвідав школу в Нью-Йорку / Ксеня Ференцевич // Свобода. – 2014. – № 8. – С. 8.

1407. Ференцевич К. «Осінній карнавал» відбувся в Школі українознавства / Ксеня Ференцевич // Свобода. – 2013. – № 47. – С. 9.

1408. Ференцевич К. Прозвучав «Перший дзвінок» в Школі українознавства / Ксеня Ференцевич // Свобода. – 2013. – № 41. – С. 8.

1409. Ференцевич К. ШУ вітала гостя з Майдану / Ксеня Ференцевич // Міст. – 2014. – 06 лютого.

1410. Ференцевич К. ШУ в Нью-Йорку попрощалася з абітурієнтами / Ксеня Ференцевич // Міст. – 2014. – 26 червня.
1411. Фігель Н. Біліц-інтерв'ю з Олегом Скрипкою / Наталія Фігель // Час і Події. – 2011. – № 35. – 31 серпня.
1412. Фігель Н. В Чикаго вшанували героїв Листопадового зриву / Наталія Фігель // Час і Події. – 2011. – № 45. – 09 листопада.
1413. Фігель Н. «З Ді-Пі до ДС» – виставка в Українському національному музеї / Наталія Фігель // Час і Події. – 2011. – № 45. – 09 листопада.
1414. Фігель Н. Кожна виставка в Українському національному музеї – це свято / Наталія Фігель // Час і Події. – 2011. – № 31. – 03 серпня.
1415. Фігель Н. Нас єднає любов до Батьківщини / Наталія Фігель // Час і Події. – 2011. – № 33. – 18 серпня.
1416. Фігель Н. Тарас Чубай. «Світло і сповідь» у Чикаго / Наталія Фігель // Час і Події. – 2012. – № 12. – 21 березня.
1417. Фігель Ю. Свобода слова в українській околиці / Юрій Фігель // Час і Події. – 2011. – № 23. – 09 червня.
1418. Філядельфія відзначить Голодомор-геноцид / Прес-служба УОКЦ // Міст. – 2013. – 31 жовтня.
1419. Філіпчук М. В. Етносимволіка мовних одиниць в українському обрядовому дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. н. : 10.02.01 / Марія Володимирівна Філіпчук; Інститут мовознавства ім. О. Потебні. – К., 2007. – 20 с.
1420. Фірко Н. «Вовча Тропа» розпочала таборовий сезон / Наталка Фірко // Свобода. – 2014. – № 32. – С. 9.
1421. Фірко Н. Провід літніх таборів прибув на «Вовчу Тропу» / Наталка Фірко // Свобода. – 2013. – № 22. – С. 8.
1422. Фірташ пожертвував гроші на меморіал Голодомору / Прес-служба Крайового комітету США для визнання Голодомору Геноцидом 1932-33 рр. // Міст. – 2013. – 17 жовтня.
1423. Философский энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1983. – 840 с.
1424. Форостюк І. В. До питання збереження національних особливостей в умовах іншокультурного середовища / І. В. Форостюк // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. праць. – Луганськ. – 2012. – Вип. 6 (53). – С. 212-217.
1425. Форостян І. Слава бойового гопака відроджується у США / Ірина Форостян // Міст. – 2013. – 05 вересня.
1426. Фрончак М. Христос рождається! Славимо Його! / Марія Фрончак // Час і Події. – 2013. – № 3. – 16 січня.

1427. Фундація «Україна – США» отримує почесну нагороду від Центру лідерства «Відкритий світ» // Час і Події. – 2011. – № 15. – 13 квітня.

1428. Фундація «Україна–США». Програми. Політичний діалог України та США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.usukraine.org/ukrainian/u_actionreports.shtml

1429. Хабермас Ю. Поняття індивідуальності / Ю. Хабермас // Вопросы философии. – 1989. – № 2. – С. 35-40.

1430. Ханас О. Києво-Могилянська бізнес-школа / О. Ханас // Час і Події. – 2004. – 09 липня.

1431. Хейвуд Э. Политология / Э. Хейвуд. – М. : Юнити, 2005. – 525 с.

1432. Хімяк О. М. Українська преса другої половини ХІХ - початку ХХ ст. як чинник формування національної свідомості українців Галичини : автореф. дис... канд. іст. наук / О. М. Хімяк; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Л., 2006. – 18 с.

1433. Хімяк О. Українська преса на Американському континенті (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / Оксана Хімяк // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Львів : Політехнічний національний університет, 2012. – Вип. 24. – С. 27-31.

1434. Хмельковський Л. Закордонні українці допомагають дітям Львова / Левко Хмельковський // Свобода. – 2013. – № 28. – С. 8.

1435. Хмельковський Л. Зберегли традицію українських концертів / Лев Хмельковський // Міст. – 2012. – 19 квітня.

1436. Хмельковський Л. Квіти до пам'ятника «Борцям за волю України» / Лев Хмельковський // Міст. – 2012. – 30 серпня.

1437. Хмельковський Л. На запрошення УККА О. Доній відвідав США / Левко Хмельковський // Свобода. – 2013. – № 20. – С. 4, 9.

1438. Хмельковський Л. На поминальному реквіємі в Нью-Йорку відзначено 80-річчя Голодомору-геноциду / Левко Хмельковський // Свобода. – 2013. – № 48. – С. 3.

1439. Хмельковський Л. На спорудженні історично-освітнього центру / Лев Хмельковський // Міст. – 2013. – 07 лютого.

1440. Хмельковський Л. Нова церква у Виппані / Лев Хмельковський // Міст. – 2012. – 14 червня.

1441. Хмельковський Л. 50-річчя УКУ відзначили в Нью-Йорку / Левко Хмельковський // Свобода. – 2013. – № 46. – С. 1, 9.

1442. Хмельковський Л. Розмова не тільки про «Могилянку» / Л. Хмельковський // Міст. – 2012. – 24 травня.

1443. Хмельковський Л. Слово поранених воїнів – в Нью-Йорку / Левко Хмельковський // Свобода. – 2014. – № 46. – С. 1, 9.

1444. Хмельковський Л. Солістка «Думки» стала зіркою Голівуду / Левко Хмельковський // Свобода. – 2015. – № 3. – С. 6.
1445. Хмельковський Л. 30 років тому у США почалося дослідження Голодомору / Лев Хмельковський // Свобода. – 2014. – № 42. – С. 6, 18.
1446. Хмельковський Л. Триумфальний злет Людмили Монастирської / Левко Хмельковський // Свобода. – 2013. – № 1. – С. 14, 17.
1447. Хмельковський Л. У Випані освятили церкву св. Івана Хрестителя / Левко Хмельковський // Свобода. – 2013. – № 39. – С. 1, 16.
1448. Хмельковський Л. Українські церкви об'єдналися у молитві / Левко Хмельковський // Свобода. – 2014. – № 48. – С. 1, 14.
1449. Хмельковський Л. У США відзначено 1025-ліття хрещення Київської Русі / Левко Хмельковський // Свобода. – 2013. – № 34. – С. 1, 3.
1450. Хмельковський Л. У школах українознавства тривають Різдвяні святкування / Лев Хмельковський // Свобода. – 2013. – № 2. – С. 8.
1451. Хмельковський Л. У школі діти ростуть українцями / Лев Хмельковський // Міст. – 2012. – 06 грудня.
1452. Хмельковський Ф. Усім тепер бракуватиме Майдану / Фелікс Хмельковський // Свобода. – 2004. – № 51. – С. 1.
1453. Хмельковський Ф. Це моя особиста революція / Фелікс Хмельковський // Свобода. – 2004. – № 49. – С. 1, 16-17.
1454. Хмельковський О. М. Теорія образотворення : Кн. 2. Образологіка системи бог і Бог. – Кн. 3. Категорія образу / О. М. Хмельковський. – Луцьк : АДТУ, 2002. – 352 с.
1455. Хміль Д. Бог предвічний народився! / Доброслава Хміль // Міст. – 2013. – 3 січня.
1456. Хміль Д. Бог предвічний народився / Доброслава Хміль // Міст. – 2014. – 31 грудня.
1457. Хміль Д. 18 січня 250 років тому народився художник Іван Їжакевич / Доброслава Хміль // Міст. – 2014. – 16 січня.
1458. Хміль Д. Галицький Мікеланджело / Доброслава Хміль // Міст. – 2012. – 23 серпня.
1459. Хміль Д. 28 червня 2002 року Львівську богословську академію було реорганізовано в УКУ / Доброслава Хміль // Міст. – 2013. – 27 червня.
1460. Хміль Д. Кому заважав художник? / Доброслава Хміль // Міст. – 2012. – 25 жовтня.
1461. Хміль Д. Перший кубіст. Після його новаторських здобутків скульптура вже не могла заишатися такою, якою була доти / Доброслава Хміль // Міст. – 2012. – 23 лютого.

1462. Хміль Д. Різдвяна ялинка до середини 1930-х була заборонена як «попівський пережиток» / Доброслава Хміль // Міст. – 2012. – 27 грудня.

1463. Хміль Д. Христос Воскрес! / Доброслава Хміль // Міст. – 2014. – 17 квітня.

1464. Хмурковська С. Відбулась 36-та Всеамериканська конференція учителів Шкіл українознавства / Світлана Хмурковська // Свобода. – 2013. – № 1. – С. 8.

1465. Хмурковська С. Матуральний бенкет – 2012 / Світлана Хмурковська // Міст. – 2012. – 19 липня.

1466. Хмурковська С. Пластуни відібрали Вифлеємський «Вогонь миру-2012» / Світлана Хмурковська // Свобода. – 2013. – № 1. – С. 8.

1467. Хомяк Р. Юлія, яка не зідхає, а діє! / Ростислав Хомяк // Свобода. – 2007. – № 11. – С. 5.

1468. Хроніка подій: 24 листопада – 1 грудня // Свобода. – 2004. – № 49. – С. 1, 3.

1469. Хроніка подій: 8 грудня – 15 грудня // Свобода. – 2004. – № 51. – С. 1, 3.

1470. Худик І. Великий Паломник сучасності / Ігор Худик // Час і Події. – 2012. – № 21. – 23 травня.

1471. Худик І. Українська церква в діаспорі – виклики сьогодення, перспективи майбутнього / І. Худик // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції / відп. ред. І. Ключковська. – Львів : Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2010. – 592 с. – С. 506-510.

1472. Худик І. Українські прочани в Америці / Ігор Худик // Час і Події. – 2013. – № 27. – 04 липня.

1473. ЦДАВО України, Ф. 4629. Документи «Товариства культурних зв'язків з українцями за кордоном» (товариство «Україна»). Оп. 1, спр. 17, арк. 23-24; спр. 22, арк. 34.

1474. ЦДАВО України. Ф. 5233. Адміністрація Президента України. Оп. 1 Адміністрація Президента України Л. Кравчука, спр. 16 Документи про підготовку матеріалів до візиту Президента США, питання делегації України на 47-й сесії ГА ООН та інші. 9 березня 1992 р. – 2 грудня 1992 р. – 101 арк.

1475. ЦДАВО України. Ф. 5233. Адміністрація Президента України. Оп. 1 Адміністрація Президента України Л. Кравчука, спр. 72 Документи про друк українських грошей в Канаді, іноземні інвестиції і торгівлю в Україні та ін. 2 січня 1992 р. – 17 липня 1992 р. – 159 арк.

1476. ЦДАВО України. Ф. 5233. Адміністрація Президента України. Оп. 1 Адміністрація Президента України Л. Кравчука, спр. 270 Листування з представниками української діаспори за кордоном. – 26 арк.

1477. ЦДАВО України. Ф. 5233. Адміністрація Президента України. Оп. 2 Адміністрація Президента України Л. Кучми, спр. 100 Листування з зарубіжними кореспондентами про стан програми допомоги США Україні. 6 вересня 1994 р. – 24 листопада 1994 р. – 47 арк.

1478. ЦДАВО України. Ф. 5233. Адміністрація Президента України. Оп. 2 Адміністрація Президента України Л. Кучми, спр. 421 Документи про зв'язки з представниками української діаспори за кордоном. 25 січня 1995 р. – 6 грудня 1995 р. – 121 арк.

1479. ЦДАВО України. Ф. 5233. Адміністрація Президента України. Оп. 2 Адміністрація Президента України Л. Кучми, спр. 755 Листування Президента України з посольствами, консульствами, представництвами України за кордоном. 4 червня 1996 р. – 18 грудня 1996 р. – 48 арк.

1480. ЦДАВО України. Ф. 5261. Документи Надзвичайної Конгресової комісії США з дослідження голодомору в Україні (1932-1933 рр.) (колекція). Оп. 1. Документи Надзвичайної Конгресової Комісії США з дослідження Голодомору в Україні, зібрані Міністерством закордонних справ США з державних архівів США (меморандуми, декларації, інформації, статті, листування, телеграми тощо) (Ксерокопії іноземними мовами).

1481. ЦДАГО України. Ф. 1. Центральний Комітет Комуністичної партії України. Оп. 32, спр. 2375 Записки, довідки, інформації, телеграми відділу зарубіжних зв'язків ЦК Компартії України, партійних і радянських органів, міністерств, відомств і творчих спілок СРСР та УРСР, посольств СРСР, редакцій видавництв, газет і журналів, товариства «Україна», громадських організацій про проведення в УРСР міжнародних конференцій, нарад, зустрічей, прийом іноземних делегацій і дипломатичних представників, організацію роботи іноземних журналістів, зйомочних груп телекомпаній, кіностудій, виїзд і перебування за кордоном делегацій, представників УРСР та інші питання зарубіжних зв'язків України. 2 липня 1987 р. – 25 грудня 1987 р. – 351 арк.

1482. ЦДАГО України. Ф. 1. Центральний Комітет Комуністичної партії України. Оп. 32, спр. 2459 Записки, довідки, інформаційні листи відділу пропаганди ЦК КПРС, відділів УК Компартії України, посольства СРСР у Канаді, Міністерства закордонних справ УРСР, товариства «Україна», Українського відділу Агентства Друку Новин (АПН), творчих спілок, інших організацій про прийом іноземних делегацій, державних і громадських діячів, дипломатів, журналістів,

участь представників України у міжнародних зустрічах, відгуки за кордоном про події в СРСР та УРСР, про внески УРСР у бюджети і міжнародні фонди в 1986-1987 рр. та інші питання зарубіжних зв'язків України. 5 січня 1988 р. – 24 серпня 1988 р. – 199 арк.

1483. ЦДАГО України. Ф. 1. Центральний Комітет Комуністичної партії України. Оп. 32, спр. 2462 Записки, довідки, інформаційні листи відділів ЦК Компартії України та інші питання зарубіжних зв'язків України. 4 липня 1988 р. – 28 грудня 1988 р. – 271 арк.

1484. ЦДАГО. Ф. 273. Колекція документів п. О. Ромаса про діяльність громадсько-політичних об'єднань української діаспори Канади та США (1947-1994 рр.).

1485. Центральний державний архів зарубіжної україніки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsdazu.gov.ua/>

1486. ЦДАЗУ. БФ.2. Інв. № 194к. Лист-звернення Міністра закордонних справ України Анатолія Зленка до Голови Координаційного Комітету Допомоги Україні Богдана Бурачинського та заступника Голови Володимира Баранецького // Тобі, Україно: Історія Координаційного Комітету Допомоги Україні в США 1991-2003 / О. Сліпушко (упоряд.). – К. : Аконіт, 2004. – 256 с.

1487. ЦДАЗУ. БФ.2. Інв. № 194к. Лист Міністра закордонних справ Анатолія Зленка від 19 вересня 2002 року // Тобі, Україно: Історія Координаційного Комітету Допомоги Україні в США 1991-2003 / О. Сліпушко (упоряд.). – К. : Аконіт, 2004. – 256 с.

1488. ЦДАЗУ. БФ.2. Інв. № 327к. Декларація про державний суверенітет України. Київ. 16 липня 1990.

1489. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6462. Листопадові свята // Свобода. – 1947. – Ч. 293. – С. 4.

1490. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6502. Кузьмович О. Згадали шістдесятників / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1994. – Ч. 88. – С. 3.

1491. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Баран В. В Дітройті відзначили 9-ту річницю Чорнобиля / Володимир Баран // Свобода. – 1995. – Ч. 94. – С. 4.

1492. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Барановський Р. Концерт призабутих галицьких пісень / Роман Барановський // Свобода. – 1995. – Ч. 16. – С. 3.

1493. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Барановський Р. Товариський вечір на благородну ціль / д-р Роман Барановський // Свобода. – 1995. – Ч. 70. – С. 3.

1494. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Бережницька О. Святкування в парафії св. Івана Хрестителя в Кенморі / Оксана Бережницька // Свобода. – 1995. – Ч. 115. – С. 3.

1495. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Береза Я. Великдень українського паломника XII ст. у Святій землі / Я. М. Береза // Свобода. – 1995. – Ч. 75. – С. 2.

1496. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Блюй А. Річний пікнік кредитівки «Самопоміч» / Адріян Блюй // Свобода. – 1995. – Ч. 153. – С. 4.

1497. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Богачевська-Хом'як М. Роля матері в родині / Марта Богачевська-Хом'як // Свобода. – 1995. – Ч. 18. – С. 2; Ч. 19. – С. 2.

1498. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Боднар В. «Запусти» 33-го Відділу СУА у Пармі / д-р Володимир Боднар // Свобода. – 1995. – Ч. 53. – С. 4.

1499. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Боднар В. Концерт оперних арій і сучасної української музики в Клівленді / д-р Володимир Боднар // Свобода. – 1995. – Ч. 72. – С. 4.

1500. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Боднар В. Концерт Павла Дворського та фольклорного дуету «Писанка» в Пармі / д-р Володимир Боднар // Свобода. – 1995. – Ч. 77. – С. 3.

1501. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Боднар В. Пластовий Святомиколаївський вечір у Пармі / д-р Володимир Боднар // Свобода. – 1995. – Ч. 12. – С. 4.

1502. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Боднар В. Справа навчання в школах Нью-Джерзі про Великий голод / Володимир Боднар // Свобода. – 1995. – Ч. 158. – С. 3.

1503. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Боднар В. Таборування на оселі «Писаний Камінь» / Віра Боднар // Свобода. – 1995. – Ч. 152. – С. 4.

1504. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Боднар В. Традиційна різдвяна зустріч 33-го Відділу СУА у Пармі / д-р Володимир Боднар // Свобода. – 1995. – Ч. 17. – С. 4.

1505. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Боднар В. Щедрий вечір церкви Покрова Пресвятої Богородиці в Пармі / д-р Володимир Боднар // Свобода. – 1995. – Ч. 25. – С. 3.

1506. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Братчик С. З життя пластової Станиці в Баффало / Славко Братчик // Свобода. – 1995. – Ч. 51. – С. 3.

1507. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Ведмедик-Капустянська В. Славний ювілей «Полтавського вечора» / Віра Ведмедик-Капустянська // Свобода. – 1995. – Ч. 55. – С. 4.

1508. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Відбувся 14-й Собор УПЦеркви в ЗСА // Свобода. – 1995. – Ч. 201. – С. 1, 4.

1509. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Відбудеться виставка творчості С. Гординського в УІА // Свобода. – 1995. – Ч. 206. – С. 3.

1510. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Відбулася конференція для відзначення української родини в ЗСА / В.-Ф. Х. // Свобода. – 1995. – Ч. 3. – С. 1, 4.

1511. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Відзначення 30-річчя смерти полк. А. Мельника / Н. Н. // Свобода. – 1995. – Ч. 10. – С. 4.

1512. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Відзначення 4-ої річниці самостійності України // Свобода. – 1995. – Ч. 136. – С. 1.

1513. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Вірний М. Подвійне свято парафії Свято-Андріївської української православної катедри / Микола Вірний // Свобода. – 1995. – Ч. 56. – С. 3.

1514. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. В Нью Йорку відзначають роковини незалежності України // Свобода. – 1995. – Ч. 133. – С. 1, 3.

1515. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Воробець А. На Союзівці відзначають День Батька / Андрій Воробець // Свобода. – 1995. – Ч. 94. – С. 1.

1516. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Гасцька О. Зустріч з Н. Матвієнко / Оля Гасцька // Свобода. – 1995. – Ч. 38. – С. 4.

1517. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Гайда І. 59-ий Відділ УНС привітав св. о. Миколая / Ігор Гайда // Свобода. – 1995. – Ч. 18. – С. 4.

1518. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Гарбузюк О. Різдво – це свято миру / Олекса Гарбузюк // Свобода. – 1995. – Ч. 243. – С. 2, 7.

1519. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Героїня нашого часу // Свобода. – 1995. – Ч. 225. – С. 2.

1520. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Головінський І. Психологічні аспекти української родини в діяспорі: ідеал і дійсність / Іван Головінський // Свобода. – 1995. – Ч. 16. – С. 2; Ч.17. – С. 2.

1521. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Горова М. Святий Вечір / Марія Горова // Свобода. – 1995. – Ч. 243. – С. 2.

1522. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. «Горяни» у Лос Анжелесі // Свобода. – 1995. – Ч. 237. – С. 3.

1523. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Грабовська В. Не пора, не пора, не пора... / Віра Грабовська // Свобода. – 1995. – Ч. 144. – С. 2-3.

1524. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Група «Яра» виступить в УІА з новою постановкою // Свобода. – 1995. – Ч. 47. – С. 1.

1525. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Ілен Спей відзначив 45-ту річницю смерти ген. Романа Шухевича / Н. Н. // Свобода. – 1995. – Ч. 99. – С. 3.

1526. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Дашавець Р. Медична допомога Україні / Роман Дашавець // Свобода. – 1995. – Ч. 111. – С. 3.

1527. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. 20-ліття Клубу Емеритів у Чикаго / Н. Ф. // Свобода. – 1995. – Ч. 91. – С. 3.

1528. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Дмитришин-Часто Л. Задля нашої єдності / Любов Дмитришин-Часто // Свобода. – 1995. – Ч. 206. – С. 2; Свобода. – 1995. – Ч. 207. – С. 2.

1529. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Допомога Україні ліками через ЗУАДК / Н. П. // Свобода. – 1995. – Ч. 96. – С. 3.

1530. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Ємець А. 35-ліття Свято-Покровської православної парафії у Фініксі / Аскольд Ємець // Свобода. – 1995. – Ч. 247. – С. 4.

1531. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Закінчується навчальний рік // Свобода. – 1995. – Ч. 102. – С. 2.

1532. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Звернення до Президента України Української всевітньої координаційної ради // Свобода. – 1995. – Ч. 248. – С. 2-3.

1533. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Змага-Хоролець О. Свято Матері в парафії святого Михаїла в Міннеаполісі / Ольга Змага-Хоролець // Свобода. – 1995. – Ч. 99. – С. 4.

1534. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кавчак О. Зустріч учителів у Чикаго / Олена Кавчак // Свобода. – 1995. – Ч. 63. – С. 5.

1535. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Калинич Л. Мамам «у засвітах» в День Матері / Любомир Калинич // Свобода. – 1995. – Ч. 88. – С. 2.

1536. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Катрій Ю. о. Будуємо святиню української культури / о. Юліан Катрій // Свобода. – 1995. – Ч. 207. – С. 2.

1537. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Квіт З. Українській дитині – українську освіту / Зиновій Квіт // Свобода. – 1995. – Ч. 234. – С. 4.

1538. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кіндзерявий-Пастухів С. Ой, дивнеє народження Божого сина! / Сергій Кіндзерявий-Пастухів // Свобода. – 1995. – Ч. 2. – С. 2.

1539. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кіндрачук М. Традиційна просфора-ялинка в Глен Спей / Михайло Кіндрачук // Свобода. – 1995. – Ч. 33. – С. 4.

1540. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кінець літа – початок шкільного року // Свобода. – 1995. – Ч. 168. – С. 2.

1541. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Климовський Я. Перше Святе Причастя в церкві св. архистр. Михаїла у Філадельфії / Ярослав Климовський // Свобода. – 1995. – Ч. 133. – С. 4.

1542. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Клюб емеритів у Чикаго влаштував вечір гумору / Н. Ф. // Свобода. – 1995. – Ч. 226. – С. 5.

1543. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Клюк Г. Закінчення шкільного року в «Нашій Українській Рідній Школі» у Філадельфії / Галина Клюк // Свобода. – 1995. – Ч. 106. – С. 4.

1544. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кляук Г. З життя нашої школи / Гаїна Кляук // Свобода. – 1995. – Ч. 96. – С. 3.

1545. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кляук Г. З шкільного життя / Гаїна Кляук // Свобода. – 1995. – Ч. 47. – С. 3.

1546. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кляук Г. У Філядельфії розпочався шкільний рік / Гаїна Кляук // Свобода. – 1995. – Ч. 187. – С. 3.

1547. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Книжка шукає читача: серія бібліотечних семінарів у Філядельфії / Н.Н. // Свобода. – 1995. – Ч. 25. – С. 3.

1548. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Книш І. Писанка – символ життя / Ірена Книш // Свобода. – 1995. – Ч. 76. – С. 2.

1549. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Колесса Г. «Веселі галичани» виступлять з концертом на Союзівці / Гаїна Колесса // Свобода. – 1995. – Ч. 134. – С. 1, 3.

1550. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Колесса Г. В УІА відбулося відзначення 100-річчя Б. Лятошинського / Гаїна Колесса // Свобода. – 1995. – Ч. 22. – С. 2.

1551. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Колесса Г. Мистець М. Бідняк нагороджений Шевченківською нагородою / Гаїна Колесса // Свобода. – 1995. – Ч. 105. – С. 1, 3.

1552. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Колесса Г. На Союзівці урочисто відзначили День Батька / Гаїна Колесса // Свобода. – 1995. – Ч. 118. – С. 1, 4.

1553. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Колесса Г. УІА відкриває музичний сезон концертом В. Винницького / Гаїна Колесса // Свобода. – 1995. – Ч. 181. – С. 1.

1554. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Колесса Г. Хорові «Думка» з Нью Йорку буде вручено високу нагороду / Гаїна Колесса // Свобода. – 1995. – Ч. 197. – С. 1, 3.

1555. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кому потрібне культурне життя у діяспорі? // Свобода. – 1995. – Ч. 85. – С. 2.

1556. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Краса і могутність великодніх дзвонів // Свобода. – 1995. – Ч. 75. – С. 2.

1557. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кузьмович О. Будова Музею в Нью Йорку стає дійсністю / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 214. – С. 1, 4.

1558. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кузьмович О. Є різні шляхи допомоги Україні / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 129. – С. 1.

1559. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кузьмович О. Закінчення Літературного конкурсу гумору і сатири / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 210. – С. 3.

1560. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кузьмович О. Курси для учителів англійської мови в Україні дуже успішні / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 191. – С. 1, 3.

1561. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кузьмович О. Леонід Кравчук відвідав УНС / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 13. – С. 1, 4.

1562. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кузьмович О. Про великоднього баранчика / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 76. – С. 2.

1563. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кузьмович О. Про «наш» Святвечір / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 2. – С. 2.

1564. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кузьмович О. Про ясні промінчики на темному небосхилі / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 23. – С. 2.

1565. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кузьмович О. Український соловейко знов прилетів до ЗСА / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 14. – С. 1, 3.

1566. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Кузьмович О. Хор «Думка» відзначив концертом своє 45-річчя / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 14. – С. 3.

1567. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Курси української мови у Нью-Йоркському університеті // Свобода. – 1995. – Ч. 219. – С. 7.

1568. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Левенець В. Парафія Чесного Хреста в Асторії відзначила 50-літній ювілей / В. Левенець // Свобода. – 1995. – Ч. 32. – С. 4.

1569. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Лесик І. Шануймо рідну мову / Ігор Лесик // Свобода. – 1995. – Ч. 18. – С. 2.

1570. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Лещишин П. Різдвяний концерт в зустріч св. Миколая в Рочестері / П. Лещишин // Свобода. – 1995. – Ч. 17. – С. 4.

1571. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Лисий А. Перед 14-м Собором УПЦ в ЗСА / д-р Анатолій Лисий // Свобода. – 1995. – Ч. 190. – С. 2; Свобода. – 1995. – Ч. 191. – С. 2-3.

1572. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Личик С. УАПЦ в діяспорі у сім'ї Вселенської Патріярхії / Святослав Личик // Свобода. – 1995. – Ч. 82. – С. 2.

1573. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Літературний конкурс СФУЖО у 10-ту річницю Чорнобильської катастрофи / СФУЖО // Свобода. – 1995. – Ч. 238. – С. 3.

1574. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Літинський В. Братство св. о. Миколая у Вотервілі відсвяткувало своє 100-ліття / В. Літинський // Свобода. – 1995. – Ч. 234. – С. 4.

1575. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Літній курс української культури в Аргентині // Свобода. – 1995. – № 80. – С. 3.
1576. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Ліщинський Л. Секстет на голос і плин часу / Любарт Ліщинський // Свобода. – 1995. – Ч. 23. – С. 2-3.
1577. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Ліщинський Л. Співані ікони Н. Матвієнко / Любарт Ліщинський // Свобода. – 1995. – Ч. 38. – С. 2.
1578. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Маріонова С. Українська музейниця в Америці / Світлана Маріонова // Свобода. – 1995. – Ч. 104. – С. 3.
1579. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Матері Сьогоднішнього дня // Свобода. – 1995. – Ч. 90. – С. 2.
1580. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Медична допомога Україні з Йонкерсу // Свобода. – 1995. – Ч. 130. – С. 4.
1581. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Мельник О. Клюб українських професіоналістів в Едмонді заохочує до вивчення української мови / Олена Мельник // Свобода. – 1995. – Ч. 119. – С. 4.
1582. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Мілянич М. Загальні збори Пластової Станиці в Нью Йорку / М. Мілянич // Свобода. – 1995. – Ч. 203. – С. 3.
1583. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Мілянич М. Початок занять в Пластовій Станиці Нью Йорку / М. Мілянич // Свобода. – 1995. – Ч. 174. – С. 5.
1584. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Мудра О. З діяльності «Рідної школи» в Чикаго / Олександра Мудра // Свобода. – 1995. – Ч. 109. – С. 4.
1585. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. «Нова радість стала...» // Свобода. – 1995. – Ч. 2. – С. 2.
1586. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Пазуняк Н. Свято жінки-героїні в Філадельфії / Н. Пазуняк // Свобода. – 1995. – Ч. 58. – С. 6.
1587. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Парафія вшанувала пам'ять жертв Голоду і Другої світової війни // Свобода. – 1995. – Ч. 131. – С. 4.
1588. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Петрусик Б. Великодня писанка / Богдан Петрусик // Свобода. – 1995. – Ч. 75. – С. 2.
1589. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Під звуки нашого «Щедрика» // Свобода. – 1995. – Ч. 243. – С. 2.
1590. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Пластуни шанують народні звичаї // Свобода. – 1995. – Ч. 10. – С. 4.
1591. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Правники ЗСА приєднуються до реформ комерційного законодавства в Україні / Прес-служба УККА // Свобода. – 1995. – Ч. 133. – С. 1, 3.
1592. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Розпочалися переговори між УАПЦ і УПЦ // Свобода. – 1995. – Ч. 207. – С. 1, 5.

1593. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Рудницький Л. Роля батька в українській традиційній родині / Леонід Рудницький // Свобода. – 1995. – Ч. 11. – С. 2; Ч. 12. – С. 2.

1594. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Ручка М. Різдво у Прикарпатті / Микола Ручка // Свобода. – 1995. – Ч. 2. – С. 2.

1595. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Скуратівський В. Несу кутю на покутю / Василь Скуратівський // Свобода. – 1995. – Ч. 243. – С. 2, 7.

1596. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Слобідська М. Традиційна шкільна ялинка / Марія Слобідська // Свобода. – 1995. – Ч. 36. – С. 3.

1597. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Стех Я. Учительський семінар на Союзівці / Ярослав Стех // Свобода. – 1995. – Ч. 155. – С. 3.

1598. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Сьогоднішні проблеми освіти у ЗСА // Свобода. – 1995. – Ч. 120. – С. 2.

1599. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. УККА співпрацює над комерційним правом в Україні / Прес-служба УККА // Свобода. – 1995. – Ч. 54. – С. 1.

1600. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. УККА отримав фонди для громадсько-просвітянської програми в Україні / Українська національна інформаційна служба // Свобода. – 1995. – Ч. 129. – С. 1.

1601. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Український Національний Музей у Чикаго // Свобода. – 1995. – Ч. 42. – С. 3.

1602. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. У літніх курсах Інституту ім. А. Шептицького взяли участь викладачі Львівської Богословської Академії // Свобода. – 1995. – Ч. 146. – С. 3.

1603. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. УНС наділив членів-студентів стипендіями на суму 63,400 дол. // Свобода. – 1995. – Ч. 126. – С. 1.

1604. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. УПЦерква в ЗСА і діаспорі затверджує своє місце у світовому православ'ї / Консисторія Єпископату // Свобода. – 1995. – Ч. 48. – С. 1.

1605. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Фаріон-Вислоцька М. Містика, форма, духовність / Марта Фаріон Вислоцька // Свобода. – 1995. – Ч. 78. – С. 2.

1606. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Філадельфійський хор «Прометей» їде в Україну // Свобода. – 1995. – Ч. 140. – С. 1, 4.

1607. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Хмільовський М. Лише переконане християнство / Микола Хмільовський // Свобода. – 1995. – Ч. 133. – С. 2.

1608. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Хойнацька Н.-Л. Регіональна конференція Шкіл Українознавства / Надія-Людмила Хойнацька // Свобода. – 1995. – Ч. 229. – С. 4.

1609. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Чикаго готується до відзначення відновлення державности України // Свобода. – 1995. – Ч. 144. – С. 3.

1610. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. 16-ий Відділ УНС відбув Загальні збори // Свободи. – 1995. – Ч. 84. – С. 4.

1611. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6503. Школі українознавства ім. Лесі Українки у Сиракюзах – 40 років // Свобода. – 1995. – Ч. 123. – С. 4.

1612. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Баран В. Товариська зустріч з новоприбулими / Володимир Баран // Свобода. – 1996. – Ч. 22. – С. 4.

1613. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Барановський Р. 10-та річниця Чорнобильської трагедії в центрі уваги нарад Екзекутиви УККА / Роман Барановський // Свобода. – 1996. – Ч. 52. – С. 1, 3.

1614. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Барановський Р. Зустріч з представниками Львівської Богословської Академії / о. Роман Барановський // Свобода. – 1996. – Ч. 151. – С. 3.

1615. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Бачинська М. «Клюб тисячників» / Марта Бачинська // Свобода. – 1996. – Ч. 33. – С. 2-3.

1616. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Бенкет-бенефіс розпочав відзначування 10-річчя Чорнобиля // Свобода. – 1996. – Ч. 31. – С. 3.

1617. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Березовський Я. Матуральний вечір у Дітройті / Ярослав Березовський // Свобода. – 1996. – Ч. 13. – С. 3.

1618. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Біланич А. Парафія у Вишпані активізується / А. Біланич // Свобода. – 1996. – Ч. 226. – С. 3.

1619. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Біланич А. Традиційна ялинка СУМ у Вишпані / Антін Біланич // Свобода. – 1996. – Ч. 39. – С. 6.

1620. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Білас З. Олбанська округа відзначила 10-ту річницю чорнобильської трагедії / Зеновія Білас // Свобода. – 1996. – Ч. 114. – С. 4.

1621. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Більше уваги проблемам культури // Свобода. – 1996. – Ч. 204. – С. 2.

1622. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Боднар В. Йорданські святкування в церкві Покрови Пресвятої Богородиці в Пармі / д-р Володимир Боднар // Свобода. – 1996. – Ч. 22. – С. 4.

1623. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Братчик С. На «Новому Соколі» розпочались пластові табори / Славко Братчик // Свобода. – 1996. – Ч. 141. – С. 4.

1624. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Братчик С. Пластова Станиця в Баффало відсвяткувала роковини Листопадового Чину / Славко Братчик // Свобода. – 1996. – Ч. 223. – С. 5.

1625. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Василькевич З. Виклик Чорнобиля – святкування в Дітройті / Зенон Василькевич // Свобода. – 1996. – Ч. 107. – С. 3.

1626. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Василькевич З. Доброчинний бенкет шкіл Непорочного Зачаття / Зенон Василькевич // Свобода. – 1996. – Ч. 214. – С. 3.

1627. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Велика потреба в Україні / УССПУ // Свобода. – 1996. – Ч. 188. – С. 4.

1628. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. В ЗСА підготовляються акції у 10-річчя Чорнобильської трагедії // Свобода. – 1996. – Ч. 17. – С. 1, 3.

1629. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Виклик Чорнобиля'96 / Крайовий комітет Виклик Чорнобиля'96 // Свобода. – 1996. – Ч. 19. – С. 1.

1630. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Вимагають переходу на державну мову // Свобода. – 1996. – Ч. 2. – С. 1-2.

1631. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Винник І. Справа Українського Музею / Іван Винник // Свобода. – 1996. – Ч. 79. – С. 2.

1632. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Волянський О. Свято героїв у Кергонксоні / Олег Волянський // Свобода. – 1996. – Ч. 114. – С. 4.

1633. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Впровадження гривні почалося досить повільно // Свобода. – 1996. – Ч. 168. – С. 1.

1634. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Гасюк Б. Школа Українознавства у Філадельфії модернізується / Б. Гасюк // Свобода. – 1996. – Ч. 218. – С. 1, 5.

1635. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Герасимович-Олинець М. Семінар церковного співу / Марія Герасимович-Олинець // Свобода. – 1996. – Ч. 183. – С. 3.

1636. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Гординська-Каранович Д. Концерти Миколи Колесси відбудуться на Фльориді / Дарія Гординська-Каранович // Свобода. – 1996. – Ч. 50. – С. 1, 3.

1637. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Городиський О. Український музей в Чикаго / Мґр. Орест Городиський // Свобода. – 1996. – Ч. 218. – С. 6.

1638. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Грабова Л. «Ялинка» 13-го Відділу СУА в Честері / Лідія Грабова // Свобода. – 1996. – Ч. 34. – С. 3.

1639. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Грушецький Д. Музей – храм культури / Дмитро Грушецький // Свобода. – 1996. – Ч. 170. – С. 2-3.

1640. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Гусак Л. На зустрічі з хором ім. Г. Верьовки на Фльориді / Леонід Гусак // Свобода. – 1996. – Ч. 28. – С. 4.

1641. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Ґек Л. В пам'ять Чорнобиля – кущ калини / Л. Ґек // Свобода. – 1996. – Ч. 112. – С. 5.

1642. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Гургула І. Різдвяні народні вірування і звичаї / Ірина Гургула // Свобода. – 1996. – Ч. 243. – С. 2; Свобода. – 1996. – Ч. 244. – С. 2, 3.

1643. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Денисенко О. Товариський вечір на підтримку Українського Музею / Ольга Денисенко // Свобода. – 1996. – Ч. 236. – С. 3.

1644. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Задоянка М. Просфора 1-го Відділу СУА в Нью Йорку / Мар'яна Задоянка // Свобода. – 1996. – Ч. 31. – С. 3.

1645. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Залеська-Онишкевич Л. Роздуми про виступи Театру ім. А. Курбаса / Лариса Залеська-Онишкевич // Свобода. – 1996. – Ч. 65. – С. 2.

1646. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Запляновано турне творчої молоді України по Америці // Свобода. – 1996. – Ч. 17. – С. 1, 3.

1647. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Заява керівників релігійних організацій на підтримку конституції // Свобода. – 1996. – Ч. 98. – С. 1.

1648. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Звіглянич В. Грошова реформа в Україні: проблеми та перспективи / Володимир Звіглянич // Свобода. – 1996. – Ч. 170. – С. 2.

1649. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Звіглянич В. Україна вводить гривню / Володимир Звіглянич // Свобода. – 1996. – Ч. 169. – С. 2.

1650. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Звіт з діяльності Ньюйоркського комітету «Чорнобиль. Виклик'96» // Свобода. – 1996. – Ч. 236. – С. 4.

1651. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Ірина і Мирон Руснаки – опора Українського Музею / Прес-служба Українського музею // Свобода. – 1996. – Ч. 133. – С. 4.

1652. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Історична символіка гривні // Свобода. – 1996. – Ч. 172. – С. 2.

1653. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Караванський С. Відродження і словники / Станіслав Караванський // Свобода. – 1996. – Ч. 224. – С. 2-3.

1654. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Квіт З. Гуртки плекання української мови / Зиновій Квіт // Свобода. – 1996. – Ч. 142. – С. 4.

1655. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Квіт З. Українська молодь листується / Зиновій Квіт // Свобода. – 1996. – Ч. 13. – С. 4.

1656. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Климчак М. День пам'яті у «Рідній Школі» в Чикаго / Марія Климчак // Свобода. – 1996. – Ч. 134. – С. 3.

1657. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Клюк-Дзівак Г. З шкільного життя / Галина Клюк-Дзівак // Свобода. – 1996. – Ч. 223. – С. 5.

1658. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Колесса Г. На Союзівці відзначено День Батька / Галина Колесса // Свобода. – 1996. – Ч. 123. – С. 1, 3.

1659. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Колесса Г. «Розлетілися пташата», щоб наступного року зустрітися знов / Галина Колесса // Свобода. – 1996. – Ч. 166. – С. 3.

1660. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Колесса Г. Український інститут Америки відкриває концертний сезон / Галина Колесса // Свобода. – 1996. – Ч. 196. – С. 1, 3.

1661. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Колесса Г. Український музичний інститут Америки розпочинає відзначення свого 45-ліття / Галина Колесса // Свобода. – 1996. – Ч. 234. – С. 1, 3.

1662. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Кузик Д. Наближається собор УГКЦцеркви / Дарія Кузик // Свобода. – 1996. – Ч. 104. – С. 2-3.

1663. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Кузьмович О. Відлуння Чорнобіля в Нью Йорку / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1996. – Ч. 109. – С. 3.

1664. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Кузьмович О. Музика М. Скорика у Карнегі Голл / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1996. – Ч. 180. – С. 1, 3.

1665. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Кузьмович О. Театр, що шукає за людиною, яка заблудилася у світі, загубивши сенс життя / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1996. – Ч. 21. – С. 1, 5.

1666. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Кучер М. Дбаймо громадою про Український музей / Михайло Кучер // Свобода. – 1996. – Ч. 115. – С. 2.

1667. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Ленцик В. Львівська Богословська Академія / Василь Ленцик // Свобода. – 1996. – Ч. 172. – С. 4.

1668. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Лесик І. Від красномовства до прагматизму / Ігор Лесик // Свобода. – 1996. – Ч. 236. – С. 2.

1669. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Лесик І. Лос Анжелес вітає національний хор ім. Верьовки / Ігор Лесик // Свобода. – 1996. – Ч. 78. – С. 4.

1670. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Львівський театр ім. Л. Курбаса приїжджає до ЗСА // Свобода. – 1996. – Ч. 15. – С. 1.

1671. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Марків Б. Музика в інституті / Богдан Марків // Свобода. – 1996. – Ч. 28. – С. 2.

1672. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Матлага В. Картерет відзначив п'яту річницю незалежності України / Василь Матлага // Свобода. – 1996. – Ч. 169. – С. 3.

1673. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Мерець А. Мої шкільні дні в Україні / Любов Мерець // Свобода. – 1996. – Ч. 21. – С. 6.

1674. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Мельник М. Якою буде Конституція України? / М. Мельник // Свобода. – 1996. – Ч. 79. – С. 2.

1675. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Мельник П. Просфора в Глен Спей / Петро Мельник // Свобода. – 1996. – Ч. 25. – С. 4.

1676. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Микула В. Йонкерс відзначив 10-ту річницю чорнобильського лиха / Володимир Микула // Свобода. – 1996. – Ч. 107. – С. 3.

1677. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Мовчан Ю. Різдвяна зустріч 33-го Відділу СУА у Пармі / д-р Юлія Мовчан // Свобода. – 1996. – Ч. 30. – С. 3.

1678. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Молитва до святого отця Миколая // Свобода. – 1996. – Ч. 240. – С. 2.

1679. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Нема мови – нема народу // Свобода. – 1996. – Ч. 50. – С. 2.

1680. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Папа Іван Павло II вішанував візрцевих парафіян церкви св. Юра / Н. Н. // Свобода. – 1996. – Ч. 240. – С. 3.

1681. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Пластуни Філадельфії особливо відзначили річницю Чорнобиля / Свобода. – 1996. – Ч. 103. – С. 4.

1682. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Пляни нового будинку для Українського Музею в Нью Йорку / Прес-служба Українського музею // Свобода. – 1996. – Ч. 156. – С. 6.

1683. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Праця ККДУ в 1995 році / Екзекутива ККДУ // Свобода. – 1996. – Ч. 31. – С. 4.

1684. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Продовжуються виступи Театру ім. А. Курбаса // Свобода. – 1996. – Ч. 61. – С. 1.

1685. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Про наших матурантів, градуантів і глядачів-десперантів // Свобода. – 1996. – Ч. 109. – С. 2.

1686. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. П'ять років тому збулася одвічна мрія нашого народу про державну самостійність України // Свобода. – 1996. – Ч. 161. – С. 3-6.

1687. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Релігія і віра // Свобода. – 1996. – Ч. 26. – С. 2.

1688. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Річні збори Українського музею / Н. Н. // Свобода. – 1996. – Ч. 165. – С. 3.

1689. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Рогозинський К. На підтримку українського Музею / Клеменс Б. Г. Рогозинський // Свобода. – 1996. – Ч. 110. – С. 2.

1690. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Рудавська-Коленська Л. Концертний сезон в Українському інституті модерного мистецтва / Леся Рудавська-Коленська // Свобода. – 1996. – Ч. 110. – С. 3.

1691. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Салій М. А. Кравчук відвідав таборовиків на оселі СУМ / Маріяна Салій, Орест Козицький // Свобода. – 1996. – Ч. 153. – С. 3.

1692. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Світлична Н. Застеляйте столи та все килимами / Надія Світлична // Свобода. – 1996. – Ч. 247. – С. 5.

1693. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Святування п'ятиліття незалежності в катедрі св. Володимира в Нью Йорку / В. Т. // Свобода. – 1996. – Ч. 172. – С. 3.

1694. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Святочна зустріч в Клубі Емеритів в Чикаго / Н. Ф. // Свобода. – 1996. – Ч. 34. – С. 3.

1695. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Семчишин М. 25-ліття Українському Інституту Модерного Мистецтва / М. Семчишин // Свобода. – 1996. – Ч. 211. – С. 3.

1696. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Сільська – значить первісна // Свобода. – 1996. – Ч. 173. – С. 2.

1697. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Смалько Е. Відзначення 10-річчя чорнобильської трагедії в Катедрі св. Патрика / Емілія Смалько // Свобода. – 1996. – Ч. 103. – С. 3.

1698. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Справа українського шкільництва в Америці // Свобода. – 1996. – Ч. 192. – С. 2.

1699. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Сон О. Різдвяна пригода / Оксана Сон // Свобода. – 1996. – Ч. 242. – С. 2, 7.

1700. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Старикова Л. Гривня: перші кроки / Лариса Старикова // Свобода. – 1996. – Ч. 186. – С. 2.

1701. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Старосольський І. Свят-вечір у Норільську / Ігор Старосольський // Свобода. – 1996. – Ч. 3. – С. 2.

1702. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Стек Ф. Українці Перт Амбою відзначили п'ятиріччя незалежності / Ф. Стек // Свобода. – 1996. – Ч. 169. – С. 3.

1703. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Таран Х. Різдвяна «ялинка» Школи Українознавства у Чикаго / Христина Таран // Свобода. – 1996. – Ч. 43. – С. 4.

1704. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Терен-Юськів Т. А спів і слава її – вічні / Теодор Терен-Юськів // Свобода. – 1996. – Ч. 156. – С. 2-3.

1705. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Турцевич А. Свят-вечір у камері ч. 52 / Арсен Турцевич // Свобода. – 1996. – Ч. 3. – С. 2.

1706. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Українки Америки вважають письменника Василя Барку гідним нагороди Нобеля / Н.М. // Свобода. – 1996. – Ч. 134. – С. 3.

1707. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Українська валюта стала дійсністю // Свобода. – 1996. – Ч. 171. – С. 2.

1708. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Уміння з'єднати радісне з корисним // Свобода. – 1996. – С. 242. – С. 8.

1709. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. УНС нагородив студентів стипендіями // Свобода. – 1996. – Ч. 140. – С. 1, 3.

1710. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Учительський семінар на Союзівці // Свобода. – 1996. – Ч. 192. – С. 3.

1711. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Філядельфійська громада відзначить 10-річчя чорнобильської катастрофи // Свобода. – 1996. – Ч. 55. – С. 1.

1712. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Фундація ім. Мотта допомагає Інститутіві ім. Пилипа Орлика // Свобода. – 1996. – Ч. 142. – С. 3.

1713. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Хархаліс Т. Пластуни закінчили рік лещатарським табором / Т. Хархаліс // Свобода. – 1996. – Ч. 3. – С. 10.

1714. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Хор «Думка» знову колядує // Свобода. – 1996. – Ч. 243. – С. 1.

1715. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Храплива-Щур Л. Інститут професійного розвитку вчителів при СКВОР СКУ / Леся Храплива-Щур // Свобода. – 1996. – Ч. 173. – С. 7.

1716. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Храплива-Щур Л. З новим шкільним дзвінком / Леся Храплива-Щур // Свобода. – 1996. – Ч. 169. – С. 2-3.

1717. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Чикаго захоплено зустріло прийняття Конституції України / Н. Н. // Свобода. – 1996. – Ч. 147. – С. 4.

1718. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Чорнобильська гіркота // Свобода. – 1996. – Ч. 79. – С. 2.

1719. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Шкільник В. Парафія відзначила своє 12-річчя / В. Шкільник // Свобода. – 1996. – Ч. 92. – С. 4.

1720. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Школа св. Володимира в Чикаго // Свобода. – 1996. – Ч. 149. – С. 3.

1721. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6504. Ще раз про рідну мову // Свобода. – 1996. – Ч. 95. – С. 2.

1722. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Бігун Я. Лещатарський табір «Сплячі знімки» / Я. Бігун // Свобода. – 1998. – Ч. 4. – С. 4.

1723. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Боднар В. Святування рідношкільної Ялинки Школи Українознавства в Пармі / Володимир Боднар // Свобода. – 1998. – Ч. 32. – С. 4.

1724. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Вийшов збірник НТШ-А про український правопис // Свобода. – 1998. – Ч. 11. – С. 1.

1725. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Гавриляк Р. Прогрес проекту нового будинку Українського Музею в Нью-Йорку / Роман Гавриляк // Свобода. – 1998. – Ч. 83. – С. 4.

1726. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Гумецька А. Правописна конференція у Києві / Ася Гумецька // Свобода. – 1998. – Ч. 20. – С. 2; Свобода. – 1998. – Ч. 21. – С. 2-3.

1727. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Камінська І. Де зустрічаються українці? В кредитівці! / Ірина Камінська // Свобода. – 1998. – Ч. 88. – С. 3.

1728. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Кузьмович О. Про печення великодніх бабок та інші звичаї / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1998. – Ч. 69. – С. 2.

1729. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Кузьмович О. 50-річчя Українського інституту Америки / Ольга Кузьмович // Свобода. – 1998. – Ч. 88. – С. 1, 4.

1730. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Курдидик Я. Сім крашанок / Ярослав Курдидик // Свобода. – 1998. – Ч. 70. – С. 2.

1731. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Курінний П. Великдень: Періодичні та історичні традиції / П. Курінний // Свобода. – 1998. – Ч. 67. – С. 2, 6.

1732. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Курс української мови // Свобода. – 1998. – Ч. 66. – С. 3.

1733. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Ленчик В. Розвиваються музей і бібліотека / д-р Василь Ленчик // Свобода. – 1998. – Ч. 12. – С. 2; Свобода. – 1998. – Ч. 13. – С. 2, 4.

1734. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Лисецька М. Свято в Школі Українознавства ОУА «Самопоміч» в Нью-Йорку / М. Лисецька // Свобода. – 1998. – Ч. 31. – С. 3.

1735. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Марків Б. Нестандартна музика в УІА / Богдан Марків // Свобода. – 1998. – Ч. 80. – С. 2.

1736. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Мовна політика України – темою панелю // Свобода. – 1998. – Ч. 70. – С. 1.

1737. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Онишкевич Л. Маруся Чурай на сцені 1988 і 1998 / Лариса Онишкевич // Свобода. – 1998. – Ч. 38. – С. 2, 3.

1738. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Пазуняк Н. Презентація книжки «Холмщина і Підляшшя» у Філадельфії / Н. Пазуняк // Свобода. – 1998. – Ч. 7. – С. 4.

1739. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Пекуча проблема // Свобода. – 1998. – Ч. 81. – С. 2.

1740. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Пишім і даруймо писанки // Свобода. – 1998. – Ч. 70. – С. 2.
1741. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Романюк В. Гарна традиція / Володимир Романюк // Свобода. – 1998. – Ч. 1. – С. 8.
1742. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Романюк В. Український Музей – наша спільна справа / В. Романюк // Свобода. – 1998. – Ч. 8. – С. 1, 5.
1743. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Саварин П. Пластова Станиці в Едмонтоні на порозі свого 50-річчя / П. Саварин // Свобода. – 1998. – Ч. 21. – С. 3.
1744. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Савицький Р. «Українські теми в музиці Заходу» / Роман Савицький мол. // Свобода. – 1998. – Ч. 13. – С. 2, 4.
1745. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Світлична Н., Шуст М. Покращення наріжного каменя Українського музею // Свобода. – 1998. – Ч. 8. – С. 3.
1746. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Святий Юрій // Свобода. – 1998. – Ч. 84. – С. 2.
1747. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Свято Маланки – звичай українського народу / Родина Марків // Свобода. – 1998. – Ч. 50. – С. 4.
1748. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Сумівський баль дебютанток // Свобода. – 1998. – Ч. 83. – С. 4.
1749. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. У Києві відбулася правописна конференція / Пресова референтура НТШ-А // Свобода. – 1998. – Ч. 14. – С. 1.
1750. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Хмельковський Л. УНС і нові іммігранти / Лев Хмельковський // Свобода. – 1998. – Ч. 36. – С. 4.
1751. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. № 6506. Чи відзначаємо належно День Матері? // Свобода. – 1998. – Ч. 88. – С. 2.
1752. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Багато добрих змін таки сталося в Україні // Свобода. – 2005. – № 51. – С. 5.
1753. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Вірте, любіть, служіть... // Свобода. – 2005. – № 4. – С. 6.
1754. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. З доповіді президента МАУ проф. М. фон Гагена // Свобода. – 2005. – № 29. – С. 14-15, 18.
1755. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Інавгурація Президента України Віктора Ющенка // Свобода. – 2005. – № 4. – С. 3.
1756. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Кондратюк К. Уся наша надія – на В. Ющенка / Костянтин Кондратюк // Свобода. – 2005. – № 14. – С. 7.
1757. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Кузмінська О. Про одне змінене обличчя / Ольга Кузмінська // Свобода. – 2005. – № 5. – С. 6.

1758. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Кузмінська О. Про усміх на обличчях українців / Ольга Кузмінська // Свобода. – 2005. – № 4. – С. 6.

1759. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Новий прем'єр, новий уряд – початок чи кінець конфлікту? / За матеріалами ЗМІ // Свобода. – 2005. – № 39. – С. 1, 3.

1760. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Образ України – справа відповідальна // Свобода. – 2005. – № 23. – С. 6.

1761. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Палилик С. Тріумф «помаранчевої революції» / Стефан Палилик // Свобода. – 2005. – № 14. – С. 7.

1762. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Перша річниця Помаранчевої революції – на перехресті оцінок // Свобода. – 2005. – № 51. – С. 5, 16.

1763. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Промова В. Ющенко на Майдані Незалежності // Свобода. – 2005. – № 4. – С. 1, 21.

1764. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Розумний Я. Помаранчева революція і спадщина Київської Русі / Ярослав Розумний // Свобода. – 2005. – № 23. – С. 9, 20.

1765. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6509. Хомяк Р. В січневому Києві – історична мить / Ростислав Хомяк // Свобода. – 2005. – № 4. – С. 1, 18.

1766. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6510. Коаліції у Верховній Раді України ще немає / За матеріалами ЗМІ // Свобода. – 2006. – № 15. – С. 1, 5.

1767. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 6510. «Ці вибори відкрили двері в майбутнє України» [інтерв'ю Романа Попадюка / спілкувалась Ірена Яросевич] // Свобода. – 2006. – № 15. – С. 1, 5.

1768. ЦДАЗУ. БФ. 3. Інв. № 21200. Ільницький Р. Призначення українців в Америці / Роман Ільницький. – Нью Йорк, 1965.

1769. ЦДАЗУ. Ф. 23. Документи Українського Православного Братства імені Василя Липківського на еміграції, зібрані родиною Валентина та Раїси Кохно (США). Оп. 2 Єпископ Бориспільський Вікарій Української Православної Церкви Київського Патріархату в США і Канаді Степан (Біляк Степан Михайлович, 1917 – 2006), український церковний та громадський діяч на еміграції (США), спр. 21 Доповіді протопресвітера Степана (Біляка С.М.), присвячені історичним подіям, відомим українським діячам та ін. – 69 арк.

1770. ЦДАЗУ. Ф. 23. Документи Українського Православного Братства імені Василя Липківського на еміграції, зібрані родиною Валентина та Раїси Кохно (США). Оп. 2 Єпископ Бориспільський Вікарій Української Православної Церкви Київського Патріархату в США і Канаді Степан (Біляк Степан Михайлович, 1917 – 2006), український церковний та громадський діяч на еміграції (США), спр. 22 Протопресвітер Степан (Біляк С.М.). Свідчення, що стосуються історії УПЦ в США – 7 арк.

1771. ЦДАЗУ. Ф. 23. Документи Українського Православного Братства імені Василя Липківського на еміграції, зібрані родиною Валентина та Раїси Кохно (США). Оп. 2 Єпископ Бориспільський Вікарій Української Православної Церкви Київського Патріархату в США і Канаді Степан (Біляк Степан Михайлович, 1917 – 2006), український церковний та громадський діяч на еміграції (США), спр. 35 Документи про об'єднання УПЦ в США з Вселенським Константинопольським Патріархатом. – 4 арк.

1772. ЦДАЗУ. Ф. 25. Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ) в Чикаго (США). Оп. 1, спр. 2 Рекламні проспекти щодо таборового життя членів ОДУМ. Відпочинковий-виховний табір. Українське товариство, дружба, відпочинок, курси українознавства, збереження української душі. – 2 арк.

1773. ЦДАЗУ. Ф. 25. Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ) в Чикаго (США). Оп. 1, спр. 4 Програми заходів з нагоди відзначення роковин Голодомору 1932-1933 рр. в Україні та участі представників ОДУМ (США) в них. – 2 арк.

1774. ЦДАЗУ. Ф. 36. «Світовий конгрес вільних українців (СКВУ)». Оп. 1, спр. 1-77.

1775. ЦДАЗУ. Ф. 39. «Організація державного відродження України (ОДВУ)». Оп. 1, спр. 9, арк. 1-27; спр. 14, арк. 1-45.

1776. Цебрій Ю. Святкування дев'яностої річниці заснування парафії Святої Тройці! / Юлія Цебрій // Час і Події. – 2009. – № 45. – 12 листопада.

1777. Ценглевич І. В Бенсенвілі на «Маланці» / Ірина Ценглевич // Час і Події. – 2011. – № 3. – 19 січня.

1778. Ценглевич І. Відзначення 78-х роковин Голодомору в Україні (1932-1933 років) у церкві св. Тройці, м. Бенсенвіл / Ірина Ценглевич // Час і Події. – 2011. – № 45. – 09 листопада.

1779. Ценглевич І. «Іскра» – наша гордість і слава / Ірина Ценглевич // Час і Події. – 2010. – № 16. – 21 квітня.

1780. Ценглевич І. «Іскра» – це наше майбутнє / Ірина Ценглевич // Час і Події. – 2012. – № 22. – 30 травня.

1781. Ценглевич І. Народження нової зірки / Ірина Ценглевич // Час і Події. – 2012. – № 26. – 27 червня.

1782. Ценглевич І. Ніхто не забутий, ніщо не забуте / Ірина Ценглевич // Час і Події. – 2011. – № 17. – 27 квітня.

1783. Ценглевич І. Перший раз у перший клас / Ірина Ценглевич // Час і Події. – 2011. – № 37. – 14 вересня; Час і Події. – 2012. – № 38. – 19 вересня.

1784. Ценглевич І. Свято Героїв у м. Палантайн / Ірина Ценглевич // Час і Події. – 2011. – № 27. – 06 липня.

1785. Ценглевич І. Свято останнього дзвоника в українській школі міста Палантайн / Ірина Ценглевич // Час і Події. – 2001. – № 23. – 08 червня.

1786. Ценглевич І. «Чорні хмари над Кінгіром». Свято героїнь у м. Палантайн / Ірина Ценглевич // Час і Події. – 2012. – № 9. – 29 лютого.

1787. «Ці діти чекають нашої підтримки і вірять, що світ не без добрих людей» : [інтерв'ю владика Даниїла / спілкувалась Ірина Ценглевич] // Час і Події. – 2011. – № 15. – 13 квітня.

1788. Чайковський Д. Музична п'єса «Молитва до св. Миколая, або як козаки полонянок визволяли» / о. Д. Чайковський // Час і Події. – 2011. – № 3. – 19 січня.

1789. Час думати про наші школи // Свобода. – 2011. – № 30. – С. 6.

1790. Часто П. Відбулась 38-ма Конвенція Українського народного союзу / Петро Часто // Свобода. – 2014. – № 21. – С. 1, 9.

1791. Часто П. Вільне слово Американської України. До 120-річчя «Свободи», україномовного видання Українського Народного Союзу, всегромадської газети українців США (1893-2013) / Петро Часто. – Нью-Йорк, 2012. – 816 с.

1792. Часто П. Зміни настануть, бо вони неминучі / Петро Часто // Свобода. – 2016. – № 52/1. – С. 1, 4.

1793. Часто П. Не перестане боліти пам'ять про Великий Голод / Петро Часто // Свобода. – 1993. – Ч. 70. – С. 1, 3.

1794. Часто П. Посвячено наріжний камінь пам'ятника жертвам Голодомору / Петро Часто // Свобода. – 2013. – № 50. – С. 1, 5.

1795. Чекалюк В. В. Преса діаспори США як комунікативний чинник формування ідентичності українців (1939 - 2005) : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комун. : спец. 27.00.01 / Чекалюк Вероніка Василівна; Київський національний університет імені Т. Шевченка. – К., 2008. – 13 с.

1796. Червак Б. Що робити з українськими греко-католиками? / Богдан Червак // Час і Події. – 2008. – № 43. – 23 жовтня.

1797. Червоненко В. Мінськ-2: шлях у нікуди / Віталій Червоненко // NOVАгазета. – 2016. – № 7 (412). – С. 7.

1798. Червоняк К. 75-й Відділ СУА допомагає Українському музеєві в Нью-Йорку / Катря Червоняк // Свобода. – 2007. – № 24. – С. 15.

1799. Чехут О. УКУ – університет для всієї України / Олеся Чехут // Свобода. – 2012. – № 28. – С. 8.

1800. Чи вносити Голодомор у шкільну програму // Міст. – 2013. – 17 жовтня.

1801. Чичула А. Про Голодомор дізналися школярі з Plum Grove Jr. High School / Чичула Анна // Час і Події. – 2013. – № 16. – 18 квітня.

1802. Чичула А. Про Голодомор все більше дізнаються американські школярі / Анна Чичула // Свобода. – 2013. – № 21. – С. 9, 16.

1803. «Чому триває правописна війна»? [інтерв'ю Олександра Пономаріва для Бі-Бі-Сі] // Міст. – 2014. – 27 лютого.

1804. Чуйко О. «Голодомор очима дітей» / Оксана Чуйко // Час і Події. – 2008. – № 51. – 17 грудня.

1805. Чуйко О. «Громовиця» розпочала новий концертний сезон виступами у Канаді / Оксана Чуйко // Час і Події. – 2013. – № 33. – 15 серпня.

1806. Чуйко О. «Громовиця» сягає нових висот / Оксана Чуйко // Час і Події. – 2014. – № 16. – 17 квітня.

1807. Чурилова К. В Україну вже відправили вугілля зі США / Катерина Чурилова // Міст. – 2017. – 24 серпня.

1808. Шаленко Т. Просвітництво, освіта в Україні та діаспорі як визначальні чинники державотворення / Тетяна Шаленко // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті : Зб. матеріалів III Міжнародного конгресу української діаспори. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 648 с. – С. 464-467.

1809. Шатинський Д. Усе місто дізналося про церкву / Джо Шатинський // Свобода. – 2013. – № 31. – С. 9.

1810. Шевченко Л. Національна мова в сучасному українському суспільстві: проблеми і перспективи / Лариса Шевченко // Українсько-македонський науковий збірник. Вип. 3 / НАН України; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. МАНМ. – К., 2008. – 307 с. – С. 291-299.

1811. Шевченко Т. У добрий час, моя шкільна родино! / Тетяна Шевченко // Час і Події. – 2013. – № 37. – 12 вересня.

1812. Шевчук С. В. Українська мова – основний чинник національної ідентичності в Україні / Світлана Шевчук // Науково-інформаційний вісник Академії наук вищої школи України. – 2010. – № 3 (69). – С. 4-10.

1813. 67 щорічна конвенція Української Православної Ліги УПЦ США / Прес-служба УПЦ в США // Час і Події. – 2014. – № 34. – 21 серпня.

1814. Шкільна Рада допомагає українському шкільництву в Україні / Управа Шкільної Ради // Свобода. – 1993. – Ч. 88. – С. 3-4.

1815. Шкодзінська О. Відкриття Львівської бізнес-школи при УКУ / Оксана Шкодзінська // Час і Події. – 2008. – № 8. – 21 лютого.

1816. Шкодзінська О. Закладено будову студентського гуртожитку УКУ / Оксана Шкодзінська, Матвій Матушак // Свобода. – 2010. – № 40. – С. 15; Час і Події. – 2010. – № 40. – 06 жовтня.

1817. Шкодзінська О. Ректор УКУ – лауреат премії Міжнародної фундації Тетяни й Омеляна Антоновичів / Оксана Шкодзінська // Час і Події. – 2007. – № 23. – 07 червня.

1818. Шкодзінська О. Щедрий дар для майбутнього України / Оксана Шкодзінська // Час і Події. – 2009. – № 13. – 02 квітня.

1819. Школа з вивчення думки митрополита Шептицького / Прес-служба УКУ // Міст. – 2012. – 05 квітня.

1820. «Школа святого Миколая – це запорука безпечного середовища та перспектива майбутнього для вашої дитини» : [розмова з лікарем Юрієм Мельником / спілкувалась Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2013. – № 33. – 15 серпня.

1821. Шлепаков А. М. Українська трудова еміграція в США і Канаді (кінець XIX - поч. XX ст.). – Київ : Видавництво АН УРСР, 1960. – 199 с.

1822. ШУ відкриває 65-й навчальний рік / Прес-служба Школи українознавства ОУА «Самопоміч» // Міст. – 2014. – 16 жовтня.

1823. Шпарик В. Українська греко-католицька церква: головне – зберегти єдність і самобутність / Василь Шпарик // Вісті Комбатанта. – 2008. – Ч. 1. – С. 30-35.

1824. Штогрин О. Святкування 50-річного ювілею Української Католицької Церкви Непорочного Зачаття / Оксана Штогрин // Час і Події. – 2013. – № 42. – 17 жовтня.

1825. Штогрин О. Святкування 50-річчя Української Католицької Церкви Непорочного Зачаття у Палантайні / Оксана Штогрин // Час і Події. – 2013. – № 8. – 20 лютого.

1826. Шульга Н. Этническая самоидентификация личности / Н. А. Шульга. – К. : Институт социологии, 1996. – 199 с.

1827. Шулякевич Б. Бабуся Одарка була свідком Голодомору / Богдан Шулякевич // Свобода. – 2013. – № 22. – С. 6-7.

1828. «Щедрик» Леонтовича визнали піснею XX ст. // Міст. – 2013. – 24 січня.

1829. Щербань П. Формування національної самосвідомості у сім'ї / П. Щербань; Координаційний комітет допомоги Україні (США), Центр «Українознавство» Товариства «Знання» України. – К. : Товариство «Знання» України, 2001. – 94 с. – (Бібліотечка українознавця).

1830. Щербатюк О. Спільнота в просторі свята, ритуалу, традиції: культурні механізми згуртування в українському історичному досвіді / Олена Щербатюк // Українознавство – 2005 : Календар-щорічник / Упор. Валентина Піскун, Анатолій Ціпко, Олена Щербатюк. – К. : Українська Видавнича Спілка, 2004. – С. 76-88.

1831. Щерб'юк М. Проща святими місцями в Огайо / Марія Щерб'юк // Свобода. – 2013. – № 29. – С. 8.

1832. Щорічна проща до духовного осередку Української православної церкви США на Провідну неділю // Час і Події. – 2011. – № 18. – 05 травня.

1833. Щуревич Я. Мамо, матінко, матусю!.. / Яніна Щуревич // Час і Події. – 2013. – № 20. – 16 травня.

1834. Щуревич Я. Свято Миколая і Різдва Христового у суботній школі при церкві Св. Трійці у Бенсенвіл / Яніна Щуревич // Час і Події. – 2013. – № 51. – 19 грудня.

1835. Ювілей молодіжної програми // Час і Події. – 2009. – № 37. – 17 вересня.

1836. Юначка А. Зимові свята у Пластовій Станиці в Нью Йорку / А. Юначка // Свобода. – 1997. – Ч. 33. – С. 3.

1837. Юраш А. Єдина Помісна Українська Церква: від мрій до реалій / Андрій Юраш // Час і Події. – 2007. – № 30. – 26 липня.

1838. «Я бачу свою місію в тому, щоб підтримувати жевріючий вогник української культури»: [інтерв'ю Анатолія Матвійчука / спілкувалася Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2013. – № 20. – 16 травня.

1839. «Я вірю у нове пробудження мого народу»: [інтерв'ю Мирослава Мариновича / спілкувався Володимир Мельничук] // Час і Події. – 2007. – № 3. – 18 січня; № 4. – 25 січня.

1840. «Я вірю, що школа Миколая має майбутнє...»: [розмова з Христиною Верещак / спілкувалася Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2013. – № 34. – 22 серпня.

1841. Яковенко І. А над Глен Ковом світило сонце і витала Божа благодать / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2012. – № 19. – 09 травня.

1842. Яковенко І. А час біжить... / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2012. – № 21. – 23 травня.

1843. Яковенко І. Безцінні наші скарби / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2013. – № 17. – 25 квітня.
1844. Яковенко І. Головне – це віра і єдність / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2012. – № 26. – 27 червня.
1845. Яковенко І. Даючи – одержуємо / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2011. – № 34. – 25 серпня.
1846. Яковенко І. Дорога до Бога / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2012. – № 43. – 24 жовтня.
1847. Яковенко І. Дорогою молитви і любові... / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2010. – № 37. – 15 вересня.
1848. Яковенко І. II з'їзд спільнот «Матері в молитві» у Глен Ков / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2010. – № 44. – 03 листопада.
1849. Яковенко І. Єднаймося в молитві, матері / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2012. – № 22. – 30 травня.
1850. Яковенко І. Завжди будемо пам'ятати рідну школу! / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2009. – № 22. – 04 червня.
1851. Яковенко І. Зцілення молитвою / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2012. – № 37. – 13 вересня.
1852. Яковенко І. І повернув Йордан свої води... / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2006. – № 3. – 19 січня.
1853. Яковенко І. Коли серця наповнені любов'ю / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2011. – № 22. – 01 червня.
1854. Яковенко І. Колядуємо Україні / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2006. – № 5. – 02 лютого.
1855. Яковенко І. Ми не маємо права це забути! / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2011. – № 38. – 21 вересня.
1856. Яковенко І. Молитва матері – це найвірніший оберіг / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2011. – № 21. – 25 травня.
1857. Яковенко І. Молитва за Україну / Іванна Яковенко // Українське слово. – 2015. – 14 травня.
1858. Яковенко І. Найдорожча на Землі / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2010. – № 18. – 05 травня.
1859. Яковенко І. Не вибачать нам ніколи ні діти, ні внуки... / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2012. – № 30. – 25 липня.
1860. Яковенко І. Незабутній день першого Святого Причастя / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2012. – № 19. – 09 травня.
1861. Яковенко І. Незалежна від конфесій / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2012. – № 25. – 20 червня.
1862. Яковенко І. Парафія Непорочного Зачаття в місті Палантайн: історія та розвиток / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2013. – № 42. – 17 жовтня.

1863. Яковенко І. Парафія Різдва Пресвятої Богородиці розпочала святкування 100-річного ювілею / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2011. – № 41. – 12 жовтня.

1864. Яковенко І. Рідна мати моя... / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2013. – № 20. – 16 травня.

1865. Яковенко І. Свято в церкві св. Покрови / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2013. – № 23. – 06 червня.

1866. Яковенко І. Свято української пісні / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2010. – № 16. – 21 квітня.

1867. Яковенко І. Свято української родини / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2013. – № 9. – 28 лютого.

1868. Яковенко І. Ще нечувано ніколи, щоб Вона не помогла... / Іванна Яковенко // Час і Події. – 2014. – № 21. – 22 травня.

1869. Як справити українське весілля в Чикаго // Міст. – 2013. – 04 квітня.

1870. Якубович Д. На оселі «Писаний Камінь» відбулися пластові табори / Дарія Якубович // Свобода. – 2014. – № 37. – С. 11.

1871. «Я намагаюсь скеровувати парафію до єдності, любові, розвитку духовного життя» : [інтерв'ю настоятеля церкви Непорочного Зачаття у м. Палантайн – о. Михайла Кузьми / спілкувалась Світлана Іванишин-Угриня] // Час і Події. – 2013. – № 49. – 05 грудня.

1872. Яневський Д. Іван-Павло II, Джордж Вайгель і 10 запитань до ректора УКУ / Данило Яневський // Час і події. – 2012. – № 1. – 04 січня.

1873. Яневський Д. Ключ до історичних таємниць – в архівах Чикаго / Данило Яневський // Час і Події. – 2012. – № 01. – 04 січня.

1874. «Я постійно ховаю в собі «жіночу» романтику : [інтерв'ю Руслани / записав Данило Яневський] // Час і Події. – 2012. – № 4. – 25 січня.

1875. «Я приїхав допомогти молоді України» : [інтерв'ю о. Богдана Праха / спілкувався Михайло Галушчак] // Міст. – 2013. – 17 жовтня.

1876. «Яра» готує виставу за твором Лесі Українки / Мистецька група «Яра» // Свобода. – 2013. – № 21. – С. 13.

1877. Яремчук К. Як постав День Матері? / Катерина Яремчук // Свобода. – 1997. – Ч. 89. – С. 2.

1878. Яцина О. А. Українська дореволюційна преса про архітектуру як засіб формування історичної свідомості / О. А. Яцина // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2001. – Вип. 6. – С. 100-104.

1879. Яценко А. «Спроби СБУ тиснути на нас свідчать про страх влади» / Анна Яценко // Час і події. – 2010. – № 24. – 16 червня.

1880. Ящун В. Рідна мова – національний скарб / Василь Ящун // Свобода. – 1996. – Ч. 114. – С. 2.
1881. Arel D. The «Orange Revolution»: Analysis and Implications of the 2004 Presidential Election in Ukraine / Dominique Arel // Third Annual Stasiuk- Cambridge Lecture on Contemporary Ukraine. – Cambridge University. – 2005. – February, 25.
1882. Arnason J. Nationalism, Globalisation and Modernity / J. Arnason // Theory, Culture and Society. – 1990. – Vol. 7. – # 2, 3.
1883. Brimelow P. Alien Nation: Sense about America's Immigration Disaster / Peter Brimelow. – New York: Random House, 1995. – 384 p.
1884. Burke P. History as Social Memory / Peter Burke // Memory: History, Culture and the Mind / T. Butler, ed. – Oxford : Basil Blackwell, 1989. – P. 95-113.
1885. Byers M. Intent for a Nation: What is Canada for? / M. Byers. – Vancouver : Douglas and McIntyre Ltd., 2007.
1886. Citizenship and Democracy in a Global Era / Ed. by A. Vandenberg. – ST. MARTIN'S PRESS, INC.
1887. Diener E., Diener M., Diener C. Factors predicting the subjective well-being of nations / E. Diener, M. Diener, C. Diener // Journal of Personality and Social Psychology. – 1995. – November. – Vol. 69 (5). – P. 851-864.
1888. Fedunkiw M. Ukrainian americans [Електронний ресурс] / M. Fedunkiw – Режим доступу : <http://www.everyculture.com/multi/Sr-Z/Ukrainian-Americans.html>
1889. Fuchs L. Culture Pluralism and the Future of American Unity: The Impact of Illegal Aliens / Lawrence Fuchs // International Migration Review. – Staten Island, N.Y., 1984. – Vol. 18. – № 3. – P. 800-813.
1890. Gillis J. Commemorations: The Politics of National Identity / John Gillis. – Princeton : Princeton University Press, 1994.
1891. Goodman N. Introduction to Sociology / N. Goodman. – Harper Perennial A Division of HarperCollins Publishers, 1992.
1892. Gordon M. Assimilation in American life. The role of race, religion and national origin / M. Gordon. – New York, 1964.
1893. Habermas J. Justification and Application. Remarks on Discourse Ethics / J. Habermas. – Cambridge, 1993. – 217 p.
1894. Habermas J. Struggles for Recognition in the Democratic Constitutional State / J. Habermas // Multiculturalism. Examining the Politics of Recognition / Ed. By Gutmann. – Princeton, 1994. – P. 107-108.

1895. Halbwachs M. On Collective Memory / Maurice Halbwachs; Ed., Translated and with Introduction by Lewis A. Coser. – Chicago-London : The University of Chicago Press, 1992.

1896. Hansen M. The Atlantic Migration / Marcus Hansen. – Simon Publications, 2001. – 428 p.

1897. Hansen M. The Immigrant in American History / Marcus Hansen. – The Academy Library, 1964. – 230 p.

1898. Ivanova O. Memory and National Identity: the Case of Ukraine / Olena Ivanova // Caucas US context. – Tbilisi, 2003. – 2. – P. 79-93.

1899. Kallen H. Cultural Pluralism and the American Idea / H. Kallen. – Philadelphia, 1956.

1900. Kallen H. Culture and Democracy in the United States / H. Kallen. – N. Y., 1924. – 220 p.

1901. Kallen H. Democracy versus the Melting Pot: A Study of American Nationality [Electronic resource] / Horace Kallen // Pluralism and Unity, 2014. – Access mode: <http://www.expo98.msu.edu/people/kallen.htm>

1902. Kochman T. Ukrainians in Illinois / T. Kochman, M. Semchyshyn. – Chicago : Ukrainian Bicentennial Committee, 1975.

1903. Kritsberg R. Language identity: challenges of the 21st century / Roman Kritsberg // Ідентичність і пам'ять у пострадянській Україні: монографія / Від. ред. Мирослава Антонович. – К. : Дух і літера, 2009. – 496 с. – С. 153-169.

1904. Kuropas M. The Ukrainian American: Roots and Aspirations 1884-1954 / M. Kuropas. – Toronto : University of Toronto Press, 1991. – 534 p.

1905. Myroniuk H. Ukrainians in North America. A selected bibliography / H. Myroniuk, C. Worobec. – Minnesota : Multicultural History Society of Ontario and the Immigration History Research Center, 1981.

1906. New Research Center Established for the Study of the Ukrainian Diaspora in the United States [Electronic resource] / New Research Center Established for the Study of the Ukrainian Diaspora in the United States. – Shevchenko Scientific Society Homepage. – Access mode: <http://www.shevchenko.org/diaspora/ResearchCenterEng.htm>

1907. Nora P. Les Lieux de la Mémoire / Pierre Nora. – Paris : Gallimard, 1984.

1908. Pawliczko A. Ukraine and Ukrainians throughout the World: A Demographic and Sociological Guide to the Homeland and Its Diaspora / Ann Lencik Pawliczko. – Toronto-Buffalo-London : University of Toronto Press, 1994. – 454 p.

1909. Rousso H. *The Haunting Past. History, Memory and Justice in Contemporary France* / Henry Rousso. – Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 2009.

1910. Schlesinger A. M., jr. *The Disuniting of America: Reflections on a Multicultural Society* / A. M. Schlesinger. 2nd ed. – N.Y., 1992.

1911. Smith A. D. *Nations and Nationalism in a Global Era* / A. D. John Smith. – Wiley & Sons, 1995.

1912. Smolicz J. J. *Culture and education in a plural society*. – Canberra: Curriculum Development Centre, 1979.

1913. Taylor Ch. *The Politics of Recognition* / Ch. Taylor // *Multiculturalism. Examining the Politics of Recognition* / Ed. By Gutmann. – Princeton, 1994. – P. 25-73.

1914. *Ukraine and Ukrainians throughout the World. A Demographic and Sociological Guide to the Homeland and it's Diaspora* / Edited by Ann Lencyk Pawliczko. – Toronto : University of Toronto Press, 1994.

1915. *Ukrainians by State: 1990-2000-2010* // Center for Demographic and Socio-economic Research of Ukrainians in the United States, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inform-decisions.com/stat/index.php?r=fixed/ukrbystate>

1916. Wertsch J. *Voices of Collective Remembering* / James Wertsch. – New York : Cambridge University Press, 2002.

1917. Zięba A. *Ukraińcy w Kanadzie wobec Polaków I Polski (1914-1939)* / A. Zięba. – Kraków : Uniwersytet Jagielloński, 1998. – 400 p.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Леся Іванівна Біловус

**УКРАЇНОМОВНА ПЕРІОДИКА У НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОМУ
ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США (1991–2017 РР.)**

Монографія

*За науковою редакцією
доктора історичних наук, професора О. Є. Гомотюк*

Комп'ютерне верстання **Надії Демчук**
Дизайн обкладинки **Юлії Ковбасистої та Марії Одобецької**

Підписано до друку 19.12.2017 р.
Формат 60х90/16. Гарнітура Bookman Old Style.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов. друк. арк. 35,34. Обл. вид. арк. 30,82.
Зам. № М032-18. Тираж 300 прим.

Видавець та виготовлювач
Тернопільський національний економічний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46004

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 3467 від 23.04.2009 р.

Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ»
вул. Бережанська, 2, м. Тернопіль, 46004
тел. (0352) 47-58-72
E-mail: edition@tneu.edu.ua